

DEVIZAHITEL?

TANULMÁNYOK, ESSZÉK, VITAIRATOK
A „SPECIÁLIS BANKI TERMÉK”-RŐL

2018

FEJTJEL
KIADÓ

DEVIZAHITEL?

**TANULMÁNYOK, ESSZÉK, VITAIRATOK
A „SPECIÁLIS BANKI TERMÉK”-RŐL**

DEVIZAHITEL?

**TANULMÁNYOK, ESSZÉK, VITAIRATOK
A „SPECIÁLIS BANKI TERMÉK”-RŐL**

Szerkesztette:

Kiss Zoltán László

Rejtjel Kiadó
Budapest, 2018

Szerzők:

© Kiss Zoltán László, Boós Tibor; Demeter Tamás; Ravasz László; Szepesházi Péter; Szabó József; Madari Tibor; Bukovszky László; Bertha Szilvia; Menyhért Péter; Baglyosi Leóna; Marcingós László; Soltész Sándor; Boštjan M. Zupančič; Ciril Ribičič; Sigrún Davíðsdóttir; Patricia Suárez Ramírez; Efpraxia (Evi) Avlogiari; Magdalinini (Magda) Glavina; Dessislava Dimitrova; Anna Georgieva; Lydia Palova; Katherine Alexander Theodotou; Chudý Horecsnyík Melinda; Madaras Szilárd; Bíró Báborka Eszter, 2018

Szerkesztő:

Kiss Zoltán László

Kiadja:

Rejtjel Kiadó, 2018

Felelős kiadó:

Mánfai Tamás, ügyvezető igazgató

Kiadvány és borítóterv:

Mánfai Tamás

Olvasószerkesztő:

Tóth Szilvia

Tördelő szerkesztő:

Tóth Atina

Nyomdai kivitelezés:

Monobit Nyomda Kft.

1033 Budapest, Szentendrei út 95.

Felelős vezető:

Költő Balázs

Printed in Hungary

ISBN 978-615-5737-02-2

ISBN 978-615-5737-02-2

9 786155 737022 >

To cite this book:

Zoltan Laszlo Kiss et al. (2018) Foreign currency loans? Studies, essays, polemical treatises on the 'special banking product'. Budapest: Rejtjel Publishing House. ISBN 978-615-5737-02-2

Tartalom

Tartalom	1
Preface	11
Bevezetés: A „deviza alapú kölcsönök” szociológiai vizsgálatának aktualitásáról Kiss Zoltán László	12
Deviza alapú pénztermék Boós Tibor – Demeter Tamás	52
Bevezetés	52
I. A hitelpénz	54
II. A deviza alapú hitel.....	58
III. Szintetikus deviza	62
A devizahitelezés problémái, politikai és jogi „megoldásai“ Ravasz László - Szepesházi Péter	72
I.Devizahitelek és politika, devizahitelek és bíróságok (Ravasz László).....	72
I.1. Bevezetés	72
I.2. A társadalmi vagyon ingyenes magánosítása és a termelő tőke kivonása a gazdaságból 1989-2002 között	72
I.3. A devizahitelezés kialakulásának okai és tömegessé válása 2002 és 2010 között	75
I.4. Megoldási kísérletek 2010 után	78
I.5. A bíróságok 2012 utáni szakmai irányítása, befolyásolhatósága és ezek hatása a bírói pártatlanságra	83
II. A jogi szabályozás és a bírói gyakorlat néhány aspektusa a „devizahiteles” előzetes döntéshozatali eljárásokra is figyelemmel (Szepesházi Péter)	92
II.1. A jogi szabályozás és a bírói gyakorlat egyes szempontjai	92
II.2. Egyes hazai devizahiteles előzetes döntéshozatali kezdeményezések	96
Összefoglaló	101

Devizahitel – adós és érdekvédő civil szemszögéből

Szabó József	105
1. A deviza alapú kölcsönök jellegadó vonásai	105
2. A deviza alapú kölcsönök törvényi háttere	116
3. A pénzügyi fogyasztóvédelem az elmúlt 15 évben.....	120
4. Kölcsönszerződések létre jötte és tisztességessége	123
5. A deviza alapú kölcsönök hatása a gazdaságra	124
6. A jelenlegi helyzet megoldása	125
7. A magyar állam szerepe	125
8. A jövőbeni feladatok	127
9. Összegzés	128

Az „olyan, mintha” jogviszony - avagy a deviza nyilvántartású kölcsönszerződések általános értékelése fogyasztóvédelmi szempontból

Madari Tibor.....	130
1. A deviza alapú kölcsön tárgya, fogalma.....	130
2. A deviza elszámolású kölcsön konstrukciójának értékelése a jogszabályi alapok tekintetében	131
3. A deviza elszámolású kölcsön eltérése a Ptk. 523.§.-nak szabályaitól	134
4. A deviza elszámolású kölcsönszerződések létre nem jötteinek, vagy semmisségének jogi alapjai.....	135
4.1. A deviza elszámolású szerződés érvényesen nem jött létre.....	135
4.2. A deviza elszámolású kölcsönszerződés teljes semmissége jogszabályba ütközése miatt, illetve az e jogkövetkezmény eliminálására tett kísérletek értékelése.....	137
4.3. A deviza elszámolású kölcsönszerződés, mint tisztességtelen szerződési feltétel semmissége.....	138
5. Társadalmi és gazdasági hatások	140
6. A PSZLF által tervezett lépések a deviza elszámolású kölcsönök kárainak mérséklése érdekében	145
Összegzés	145

„Deviza alapú” kölcsönzés régen és most	
Bukovszky László	148
Összegzés	148
Bevezetés	148
1. A deviza alapú kölcsön fogalma	150
2. „Deviza alapú” szerződések múlt századi előzménye	155
3. „Deviza alapú” szerződések jelen korunkban	162
3.1. A kölcsön tárgya, a tartozás összege	163
3.2. Forintban való folyósítás	164
3.3. A kölcsön folyósítása	165
3.4. A teljesítési árfolyamok	166
4. Egyes deviza alapú konstrukciók és finanszírozási formák megítélése	168
 A „deviza alapú kölcsönök” jó erkölcsbe és gazdasági jogba ütköző vonatkozásai	
Bertha Szilvia	171
Bevezetés	171
A jó erkölcs, és ami azzal ütközik	172
A gordiuszi csomó: az érték és az összeg viszonya	177
Részletesen a követelés-értékelés törvényi megfelelőségéről	180
A „deviza alapú kölcsönök” társadalmi hatása	184
A megoldás	186
 Szerződéses jogvita, csalás vagy tömeges emberkísérlet? „Deviza alapú” vagy „deviza nyilvántartású” kettős pénznemű jogügyletek	
Menyhért Péter - Baglyosi Leona	189
I. Fejezet	189
II. Fejezet	194
III. Fejezet	195
IV. Fejezet	198
V. Fejezet	199
VI. Fejezet	201
VII. Fejezet	201
VIII. Fejezet	202
IX. Fejezet	203

A deviza alapú hitelezés családságai	
Marczingós László	205

Kölcsön vagy devizapáros fogadás (forex)?

Soltész Sándor	222
Bevezetés: A „deviza alapú kölcsön” jellegadó vonásai	222
1. Ha kölcsönviszony, akkor azt kell számolni, azt számoljunk	222
1.1. Kockázat, illetőleg kockázatvállalás:	223
1.2. A kölcsönszámítás szakmai számítási alapjai konkrétan	224
1.3. Kölcsönszámítás forintban vagy devizában?	224
1.4. Kölcsönszámítás deviza alapon, devizában	225
1.5. A devizaárfolyamváltozás hatásának figyelembe vétele	225
1.6. A tisztességtelen elemek elszámolása	226
1.7. A bankok nem tartják be a módszertani rendeletet	227
1.8. A jogértelmezések kettőssége	228
2. Vizsgáljuk meg tehát részletesebben itt, most a devizapáros fogadást is.	228
2.1. Járai Zsigmond „nyilatkozata”	228
2.2. Mi az a forex	228
2.3. Forex fogalmak	228
2.4. Szerencsejáték vagy befektetés?	230
3. Elemezzük a kölcsön-, és a szerencsejátékbeli jogviszonyokat egymással összevetve:	230
4. A jogelméleti vita eldöntésének alátámasztása gyakorlati számításokkal	233
5. Jogi következmények	233
6. A KÚRIA jogegységi határozatainak kettősségei	234
6.1 Kérdések	234
6.2 Válaszok	234
6.3. A konstrukció értelmezése.	236
6.4. Forintosítás egyenlő kölcsönösítés	237
7. Megoldások	237

The Foreign Currency Loan Experience in Australia

Evan Jones	239
Abstract	239
The 1980s: the era of foreign currency loans	239
Fundamentals of FCLs	241

The foreign currency loan as innately toxic facility	242
The long war of position	243
Court litigation	244
The regulatory and political arena	246
Lessons from the antipodean experience	246
 Legal Memorandum on Violations of Constitutional and Convention Rights of Slovenian Borrowers of Mortgages Denominated in Swiss Francs	
Boštjan M. Zupančič - Ciril Ribičič	249
Introduction	249
Fundamental Characteristics of the Euro Loans (Mortgages) Denominated in Swiss francs	250
Private law characteristics of pseudo-aleatory contracts	251
The French criminal case Helvet Immo	253
The Difference between a Stable and an Unstable Currency	254
The Court of Justice of the European Union	256
Transition from the Domestic to European Law: Consequences for the Country	257
The Responsibility of the Central Bank	260
Violations of Constitutional and Convention rights	260
Violation of the Constitutional Right to Property	260
The Case-Law of the ECtHR and the Case-Law of the European Court of the European Union	262
Law of the European Union	264
Slovenian Domestic Legal Instances	265
Violation of the Principle of Legal Certainty as one of the Principles of the Rule of Law referred to in Article 2 of the Constitution	266
Social state (' <i>socialna država</i> ')	267
Position taken by the Croatian Constitutional Court	267
Further Developments: Factoring of the Borrowers Debts to a Third Party (Factoring)	272
Conclusion	275
 FX Loans: Turning Borrowers into Blind-folded Gamblers	
Sigrún Davíðsdóttir	276
Preface	276
The Wandering Curse	277

The 1980s Australian FX saga sets the pattern of misery for FX borrowers...	277
The Australian lesson: "...nobody in their right mind... would have gone ahead with it (i.e. FX borrowing)"	277
Europe in the 1990s and the Austrian efficiency in FX lending	278
Austrian FX loans: from a specialised product to everyman mortgage	279
Austrian FX loans: declining but legacy issues remain a worry	279
Austrian kid-gloves against a large banking (and insurance) sector	280
Lessons of domestic FX loans learnt: "not suitable as mass product"	280
IMF adds voice to the warning Austrian chorus	281
FX lending in CESEE: to what extent and why	281
Iceland: where politicians (eventually) sided with borrowers	282
The Underlying Mechanism of FX Loans	282
Banks hedging by turning FX borrowers into carry traders	282
Austrians, a nation of carry traders	283
Agents, fees and (unhealthy) incentives	284
FX lending: hedge for banks' funding	284
Banks are aware of FX risk but do little to inform FX borrowers	285
FX Lending and Additional Risks	286
Another dimension of FX lending risks: other shocks accompany exchange volatility	286
Repayment vehicles = no guarantee but an even greater risk	286
Foreseeable Austrian shortfall – test in 2019	287
Lessons from the Past for the Present	288
FX borrowers of all lands, unify!	288
The case of Árpád Kásler and the European Court of Justice	289
Conclusion: calculated gamble v being blind-folded at the gambling table	289

The Commercialisation of Multicurrency Mortgages in Spain

Patricia Suárez Ramírez	291
The massive roll-out of foreign currency mortgages in Spain	291
The property bubble in Spain	291
The Bloomberg forecasts	294
The customer profile	295
The over-indebtedness	296
The financial institutions	296
Pre-contractual information	297

1. The operation of multicurrency mortgages in Spain	298
2. The role of the Regulator: Banco de España (Spanish Central Bank)	300
3. Spanish jurisprudence	301
4. ASUFIN and its role in the defence of consumers	304
A new form of association in Spain	304
The defence of those affected by currency loans in Europe	305
 FX Loans, Complex Financial Instruments	
Evi Avlogiari, with the contribution of Magda Glavina	306
Abstract	306
A. History of FX Loans	306
B. Derivative products (derivative instruments) – Definition	307
C. Complex and non-complex financial instruments	308
D. OTC derivatives	308
E. Disclosure obligation and professional competence	310
 Foreign Currency Loans in France	
Evan Jones	313
Abstract	313
Dexia and Local Authorities	313
UBS 315	
Crédit Agricole and Crédit Mutuel	315
Banque Nationale de Paris	316
Behind the Details	318
 Social, Legal and Economic Aspects of FX Loans – the Bulgarian Experience	
Dessislava Dimitrova – Anna Georgieva	322
1. “An avalanche of lawsuits” – in 2011 no one believed it could happen.	322
2. Attitude of the authorities and society.	322
2.1. In court, the general “consumers lose” rule is occasionally broken by “consumers win”.	322
2.2. The Bulgarian National Bank steers clear of the FX loans issue.	323
2.3. The Consumer Protection Commission betrayed consumers’ rights.	323
2.4. The “FX loans” amendment in the Consumers Protection Act.	325
2.5. Media and society	325
3. Courts’ attitude.	326

3.1. To protect the banks!.....	326
3.2. Breaking the status quo.....	327
4. Consumers' attitude. Social and phsychological aspect.	328
4.1. The FX loan trap - an absurd economic situation with grave social implications.	329
4.2. Despite the discouriging results consumers are persistent in filing lawsuits.	329
4.3. Consumer crusade for monetary compensation - but for justice as well.	329
4.4. Lack of justice harms consumers' confidence in the legal order and discourages them from observing it.....	330
4.5. Consumers seek other coping alternatives.	330
5. Are the banks able to hold their position?	331
5.1. Ratio of non-performing loans increases, exposing banking system to risk.	331
5.2. Enforcement of FX loans as a last resort is inefficient and does more harm than good.	331
5.3. Solutions on a case-by-case basis.....	333
6. Our perspective on how the authorities could effectively protect the banking system.	333

A deviza alapú kölcsönök helyzete Romániában

Bíró Biborka Eszter - Madaras Szilárd	335
A hitelfelvétel alakulása Romániában	335
Az Európai Unió Bírósága elé terjesztett előzetes döntéshozatali kérelmek a deviza alapú kölcsönöket tárgyaló alapeljárásokkal összefüggésben Romániában	340
Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem	340
A C-186/16 sz. Ruxandra Paula Andriciuc és társai kontra Banca Românească SA ügy	341
Előzetes döntéshozatalra előterjesztett megválaszolandó kérdések.....	341
Előzmények - az alapeljárás.....	343
A kérdésekre adott válaszok a főtanácsnok indítványa szerint.....	344
Előzetes döntéshozatalra előterjesztett megválaszolandó kérdések	348
Előzmények - az alapeljárás.....	349
A kérdésekre adandó lehetséges válaszok	349

Adósrabszolgáság Szlovákiában

Chudý Horecsnyík Melinda.....	353
Bevezetés	353
Első lépés: A törvénytelenítés mibenléte	354
Második lépés: Szlovákia fő, nembanki hitelt nyújtó cégei	356
Harmadik lépés: A kiszolgáltatott célcsoportok	358
Negyedik lépés: Szervezetünk tapasztalatai, célunk	359

How to Win Against the Banks

Katherine Alexander Theodotou.....	361
Background:.....	361
Croatia:	365

Összegzés, következtetések - s néhány kiemelten vizsgálandó szociológiai kutatási problémakör

Kiss Zoltán László	367
--------------------------	-----

Szerzőink	466
------------------------	------------

Mellékletek:

1. A „deviza alapú kölcsönök” folyósításának kondíciói különböző országokban (Magyar és angol nyelvű összehasonlító táblázatokat szerkesztette: Kiss Zoltán László).....	471
2. Magyar „devizahiteles” kronológia (Szabó József).....	481
3. A devizakárosultak terhére megvalósított tipikus emberi jogi jogsértések (Szepesházi Péter).....	507
4. Pénzügyi fogyasztóvédelmi jelentőségű európai uniós normák (Szepesházi Péter).....	508
5. „Devizahiteles” külföldi bíróságok által a Luxemburgi Európai Unió Bíróság előtt kezdeményezett fontosabb előzetes döntéshozatali eljárások listája (Szepesházi Péter).....	515
6. „Devizahiteles” magyar bíróságok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárások a Luxemburgi Európai Unió Bíróság előtt (EUMSZ 267. cikke) (Szepesházi Péter).....	516
7. A „deviza alapú kölcsönök”-kel és az etikátlan banki kölcsönzési/hitelezési gyakorlatokkal összefüggően a nemzetközi szakirodalomban megjelent néhány jelentősebb publikáció (Kiss Zoltán László).....	518

8. A „devizahitel” témaköre kapcsán Magyarországon megjelent jelentősebb publikációk (Kiss Zoltán László).....	530
9. Magyarországon „devizahitel”-ügyben a károsultak tájékoztatását, jogvédelmét felvállaló, ill. erőfeszítéseket koordináló ügyvédek, civil szerveződések, mozgalmak (Kiss Zoltán László).....	533
10. Helyes kölcsönszámítás (Soltész Sándor).....	538
11. Forex-trade devizapáros fogadás számítása (Soltész Sándor)	542.
12. Rechtliches Memorandum über die Verletzung von Verfassungs – und Konversionsrechten von Slowenischen Darlehensnehmern von Hypotheken in Schweizer Franken (Boštjan M. Zupančič - Ciril Ribičič).....	546
13. A Spanyol Legfelsőbb Bíróság 608/2017. sz. ítélete (2017. november 15.) (Forrás: Patricia Suarez Ramirez).....	573

Preface

Through the studies included in this book the reader may get an insight in that “special banking product” which is labelled “foreign currency lending” and receive some information on the history of “foreign currency borrowing”, on its domestic and international practice, legal background, and the relating changes as well. Our Hungarian and international authors include judges (between them two former judges of the Slovenian Constitutional Court, one former judge of the European Court of Human Rights, and one member of the the Venice Commission); many barristers; economists, financial experts, university professors, lecturers and researchers; even a journalist, a political scientist, a sociologist, and several committed representatives of civil organisations.

We do sincerely hope that the different approaches, perspectives and viewpoints of the authors further enrich and clarify the contradictory image which was established in Hungary on a “financial product” sold as “foreign currency lending”/ “foreign currency /CHF/ *denominated* lending”, taken as “foreign currency borrowing”/“foreign currency /CHF/ *denominated* borrowing” - and later on turned into a source of serious financial and existential troubles for hundreds of thousands in Hungary.

Our publication is a result of large-scale domestic and international cooperation. Our objective is to assist in shaping a more sophisticated and nuanced picture related to “foreign currency borrowing”; the real and objective social orientation; to generate a discussion forum for calm and deliberate dialogues and constructive social and professional debates, and for the consensus-based quest for common solutions.

Our initiative is unique in its kind as the studies in this book may also be regarded as preparatory studies focusing on certain research fields, and may serve as a starting point for a large-scale, empirical comparative cross-national sociological research program which would examine and analyse the establishment, practice, social consequences, and potential prospective social impacts of “foreign currency *denominated* lending” both in Hungary and abroad.

the editor

Bevezetés:

A „deviza alapú kölcsönök” szociológiai vizsgálatának aktualitásáról

Kiss Zoltán László

Néhány, a laikus kívülálló számára sokkoló szalagcím, rövid híradás és információ-foszlány az elmúlt pár hónapból, a hazai nyomtatott és elektronikus médiából, valamint a közösségi média ill. az ún. „web2-nyilvánosság” fórumairól:

1. **„Kilakoltatás lett a vége egy ötmillió lakáshitel-tartozásnak, amit a végére 33 millióra duzzasztottak.”¹;**
2. **„Pár hetes babával lakoltattak ki egy családot Budapesten”,** mert nem tudták fizetni a megnövekedett törlesztőrészeiket²;
3. **„Magyarországon 1 millió 960 ezer devizakölcsön került megkötésre. Ezen megkötött kölcsönszerződésekből félmillió darab hitelszerződés volt ingatlanjelzálogjoggal fedezett, 700 ezer darab szerződés gépjárműre vonatkozó szerződés volt, továbbá 600 ezer darab szerződés személyi hitelszerződés volt. ...ha ezen szerződéseket családokra vetítjük fel, és a családot két fővel vesszük számításba, akkor ... négy millió magyar embert érintett a devizahitel problémája.”³;**
4. **320.000 ingatlant már el is árvereztek 2010. januártól – 2017 augusztusáig:** „A 2010. és 2012. év között kb. 80 ezer ingatlan, 2013 és 2017 között pedig kb. 240 ezer ingatlan került árverésre meghirdetésre...”⁴ (ebből csak 2017. augusztusában: **52 484 db** ingatlan volt **árverésre meghirdetve**.⁵, s „**Több mint harmincezer adósra vár kilakoltatás**”⁶ 2018. április 30-át követően, amint a választásokat követően letelik a kilakoltatási moratórium⁷;

¹ 5 millió hitelből 33 millió tartozás, majd rendőri kilakoltatás lett (2017. szept. 27.)
https://alfahir.hu/2017/09/27/kilakoltatas_devizahitel_rendorseg_n1tv (Letöltés időpontja: 2017. 09.28.)

² Pár hetes babával lakoltattak ki egy családot Budapesten. HVG (2017. szeptember. 20)
http://hvg.hu/gazdasag/20170920_Par_hetes_babaval_lakoltattak_ki_egy_csaladot_Budapesten
(Letöltés időpontja: 2017. 09.28.)

³ Idézet Iktóty István országgyűlési képviselőnek az Országgyűlés 2017. november 6-i un. „devizahiteles”-ülésén elhangzott hozzászólásából. Forrás: Országgyűlési Napló, 2014-2018. országgyűlési ciklus Budapest, 2017. november 6. hétfő 255. szám, Az Országgyűlés őszi ülészakának 18. ülésnapja 2017. november 6-án, hétfőn, 40130. Online: www.parlament.hu/documents/10181/.../0644101b-4990-4aac-9ce1-3f1b43183366. (Letöltés időpontja: 2017. 11.09.)

⁴ Dr. Völner Pál, az Igazságügyminisztérium parlamenti államtitkárnak válasza Bangóné Borbély Ildikó képviselő részére (2017. augusztus 28.) Idézi az eredeti dokumentum másolatának közreadásával: Több mint harmincezer adósra vár kilakoltatás. Forrás: MNO.hu (2017. augusztus 29.)
<https://mno.hu/gazdasag/tobb-mint-harmincezer-adosra-var-kilakoltatas-2414612> (Letöltés időpontja: 2017. 09.28.)

⁵ Dr. Völner Pál, az Igazságügyminisztérium parlamenti államtitkárnak válasza Bangóné Borbély Ildikó képviselő részére (2017. augusztus 28.) Idézi az eredeti dokumentum másolatának közreadásával: Több mint harmincezer adósra vár kilakoltatás Forrás: MNO.hu (2017. augusztus 29.)
<https://mno.hu/gazdasag/tobb-mint-harmincezer-adosra-var-kilakoltatas-2414612> (Letöltés időpontja: 2017. 09.28.)

⁶ Több mint harmincezer adósra vár kilakoltatás. Forrás: MNO.hu (2017. augusztus 29.)
<https://mno.hu/gazdasag/tobb-mint-harmincezer-adosra-var-kilakoltatas-2414612> (Letöltés időpontja: 2017. 09.28.)

5. „2017 végén még mindig **1,583 millió élő lakossági mulasztást** tartottak nyilván (régi nevén) **a BAR-listán**, aminek döntő része szintén **hitelmulasztás** lehet. ...pontosan nem tudjuk, hogy a csaknem 1,6 millió mulasztás hány magánszemélyhez tartozik, de feltételezhetjük, hogy közel **millió**s tömeg tolong a BAR-listán.”⁸ a Központi Hitelinformációs Rendszert kezelő BISZ Zrt. adatai alapján;
6. „Az MNB legutóbbi Pénzügyi Stabilitási Jelentése is megerősítette, hogy a teljes pénzügyi rendszerben lévő **90 napon túl késedelmes lakossági hitelek nagyobbik része ma már nem a bankoknál, hanem a pénzügyi vállalkozásoknál, vagyis elsősorban a követeléskezelőknél van.**”⁹ („**tízből hat** egykori problémás hitelt adtak el követeléskezelőknek a pénzügyintézetek, 12 százalékot pedig a Nemzeti Eszközkezelőnek”¹⁰);
7. „**2017-ben a bankok majdnem 220 milliárd forint adósságot** passzoltak át **behajtóknak**, ennek egyharmadát az utolsó negyedévben. Az előző évben az utolsó bő negyedévben majdnem 350 milliárd forint adósság került át a követeléskezelőkhöz (2016-ban összesen 426 milliárd forint”¹¹). (Csupán „2017 utolsó három hónapjában bruttó 67 milliárd forintnyi, 40,5 milliárd forint könyv szerinti értéken nyilvántartott követelést értékesítettek a bankok, mégpedig 27 milliárd forintos eladási áron.”¹²);
8. „**Jelenleg 900 ezer magyar állampolgár ellen zajlik végrehajtási ügy. ...A 900 ezer ember összesen 3,229 milliárddal tartozik. A 900 ezer ügyből 280 ezer behajthatatlan, mert a tartozók nem rendelkeznek ingatlannal vagy ingósággal,**

⁷ MTI/hvg.hu: Meghosszabbították a kilakoltatási moratóriumot. A segítség csak átmeneti (2017. november. 01.)

http://hvg.hu/itthon/20171101_Meghosszabbítottak_a_kilakoltatasi_moratoriumot_A_segitseget_csak_atmeneti (Letöltés időpontja: 2017. 11. 04.)

⁸ Palkó István: Hitelkatasztrófa Magyarországon: 47 ezer elbukott lakás, milliós tömeg a BAR-listán (2018. március 1.) <https://www.portfolio.hu/finanszirozas/hitel/hitelkatasztrofa-magyarorszag-47-ezer-elbukott-lakas-millios-tomeg-a-bar-listan.278173.html> (Letöltés időpontja: 2018. 03.02.)

⁹ Palkó István: Hitelkatasztrófa Magyarországon: 47 ezer elbukott lakás, milliós tömeg a BAR-listán (2018. március 1.) <https://www.portfolio.hu/finanszirozas/hitel/hitelkatasztrofa-magyarorszag-47-ezer-elbukott-lakas-millios-tomeg-a-bar-listan.278173.html> (Letöltés időpontja: 2018. 03.02.)

Megjegyezzük: az MNB által közzétett más adatok alapján 2009. márciusa és 2017. decembere között összesen 137.246 követelést adtak el a bankok - s az összes eladott követelés relatíve legnagyobb hányadának, 82.752 db követelésnek az eladására 2016. decemberében került sor. Lásd ennek kapcsán: MNB: A háztartási szektor részére nyújtott hitelállomány összetétele. Budapest: MNB, <https://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/iii-penzugyi-stabilitasi-statisztikak/a-haztartasi-szektor-reszere-nyujtott-hitelallomany-osszetetele>

¹⁰ Pénzcentrum: Lakáskatasztrófa az MNB friss adatai mögött: tömegek kerültek az utcára (2018. március 1.) <https://www.penzcentrum.hu/hitel/lakaskatasztrofa-az-mnb-friss-adatai-mogott-tomegek-kerultek-az-utcarra.1064335.html> (Letöltés időpontja: 2018. 03.02.)

¹¹ Százmilliárdok mentek behajtókhoz. (2018. március 1.) <http://www.azenzem.hu/cikkek/szazmilliardok-mentek-behajtokhoz/4749/> (Letöltés időpontja: 2018. 03.02.)

¹² Palkó István: Hitelkatasztrófa Magyarországon: 47 ezer elbukott lakás, milliós tömeg a BAR-listán (2018. március 1.) <https://www.portfolio.hu/finanszirozas/hitel/hitelkatasztrofa-magyarorszag-47-ezer-elbukott-lakas-millios-tomeg-a-bar-listan.278173.html> <https://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/iii-penzugyi-stabilitasi-statisztikak/a-haztartasi-szektor-reszere-nyujtott-hitelallomany-osszetetele> (Letöltés időpontja: 2018. 03.02.)

*ami fedezné a végrehajtást.*¹³ Tehát 900 ezer adóst, valamint családtagjaikat (családonként átlagosan két felnőttel és két gyermekkel számolva: mintegy **2,7 millió embert**¹⁴) fenyeget jelenleg az a veszély, hogy elveszítheti az otthonát, miután különféle **hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésből eredő követelések** kapcsán **pénzintézetek és/vagy banki követeléskezelők, faktor cégek, mint végrehajtást kérők** végrehajtási eljárást kezdeményeztek velük szemben;

9. **további többszázezerre** tehető azon polgártársaink száma, akiknek családjai **jelentős késésben vannak a** törlesztő részleteik befizetésével¹⁵, s gyaníthatóan az idő előre haladtával pedig egyre kisebb lesz annak esélye, hogy ki tudja majd fizetni a pénzintézetek ill. szolgáltatók felé az azok által meghatározott törlesztő részleteket ill. befizetési számlákat: „**A legnagyobb szociális kockázatot a mintegy 122 ezer késedelmes jelzáloghitel-szerződés jelenti a 2017 közepi adatok szerint, amelyek összege akkor (valószínűleg ma is) az 1000 milliárd forintot is meghaladta.**”¹⁶;

¹³ Jámbor András: Tényleg senkit se érdekel, hogy 900 ezer honfitársunk áll a csőd, a kilakoltatás szélén? (2017. október 1.)

https://merce.hu/2017/10/01/tenyleg_senkit_se_erdekel_hogy_900_ezer_honfitarsunk_all_a_csod_a_kilakoltatas_szelen/ A hivatkozott adatok forrása: Dr. Vízkelety Mariannak az Igazságügyminisztérium nevében Szabó Tímea országgyűlési képviselő részére 2017. szept. 7-én adott írásbeli válasza: „A folyamatban lévő és szünetelő azon végrehajtási ügyek száma, ahol hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésből eredő követelés kapcsán indult végrehajtási eljárás, illetőleg, ahol a végrehajtást kérő pénzintézet vagy banki követeléskezelő, faktor cég, összesen: 900.000 darab. A 900.000 darab ügy értéke költségekkel és kamatokkal növelten összesen: 3.229.921.600.000 Ft.” <http://www.parlament.hu/irom40/17109/17109-0001.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 10.02.)

¹⁴ Ez még akkor is igaz, ha az sem zárható ki, hogy az esetek relative kisebb hányadában egy családnak akár több kölcsönügylete is lehetett.

¹⁵ Az MNB adatai szerint 2017. decemberében 408 milliárd forint volt a 90 napon túl késedelmes lakossági hitelállomány. Ez az érték kisebb ugyan, mint a 2014 szeptemberi 1244 milliárd forintos késedelmes lakossági hitelállomány-csúcsérték – ámde elemzők szerint a két érték közötti óriási különbséget alapvető oka éppen az, hogy a bankok „portfólió-tisztítás” címszó alatt (nemegyszer az adott bankokkal sajátos viszonyrendszerben álló) követeléskezelőknek adták el a behajthatatlannak ítélt követeléseiket: „Azzal az életszerű feltételezéssel élünk, hogy tőkeleírások és a követelések eladások (a követelésvásárlásokkal korrigálva, vagyis nettó értelemben) csaknem mind ezekhez a hitelekhez kötődtek az elmúlt három évben. Becslésünk alapján a 2014 szeptember óta bekövetkezett 67%-os állománycsökkenésből csak 15%-ot magyaráznak a hiteltörlesztések és a devizahiteles elszámolás. 40%-nyi hitelt követeléskezelőknek adhattak el a bankok, a maradék 12%-ot pedig leírták, főleg a Nemzeti Eszközkezelőnek átadott lakásokhoz kapcsolódóan.... Ráadásul a 15%-nyi hiteltörlesztés nagy részét sem feltétlenül „zsebből” intézték a háztartások. Az MNB ... adatai szerint az említett kicsivel több, mint 3 éves időszakban 7803 lakást értékesítettek önszántukból az adósok, részben valószínűleg hiteltörlesztésre fordítva a felszabaduló összeget. ...Az említett adatok alapján 5 év alatt 4442 kényszerértékesítést hajtottak végre a pénzügyi intézmények, ebből a tavalyi évben 2318-at, vagyis több mint a felét. ... A Nemzeti Eszközkezelő 5 év alatt 32 146 lakás tulajdonjogát vette át, ebből 6328 lakását a tavalyi évben.” Palkó István: Hitelkatasztrófa Magyarországon: 47 ezer elbukott lakás, milliós tömeg a BAR-listán (2018. március 1.)

<https://www.portfolio.hu/finanszirozas/hitel/hitelkatasztrofa-magyarorszagon-47-ezer-elbukott-lakas-millios-tomeg-a-bar-listan.278173.html> (Letöltés időpontja: 2018. 03.02.)

¹⁶ Palkó István: Hitelkatasztrófa Magyarországon: 47 ezer elbukott lakás, milliós tömeg a BAR-listán (2018. március 1.) <https://www.portfolio.hu/finanszirozas/hitel/hitelkatasztrofa-magyarorszagon-47-ezer-elbukott-lakas-millios-tomeg-a-bar-listan.278173.html> (Letöltés időpontja: 2018. 03.02.) Megjegyezzük: az MNB által közzétett más adatok alapján 2009. márciusa és 2017. decembere között összesen 137.246 követelést adtak el a bankok - s az összes eladott követelés relative legnagyobb hányadának, 82.752 db követelésnek az eladására 2016. decemberében került sor. Lásd ennek kapcsán: MNB: A háztartási szektor részére nyújtott hitelállomány összetétele. Budapest: MNB, <https://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/iii-penzugyi-stabilitasi-statisztikak/a-haztartasi-szektor-reszere-nyujtott-hitelallomany-osszetetele>

10. „526 ezer magyar háztartás a pénze ötödét még mindig hiteltörlesztésre költi”¹⁷ (s az adósok és családtagjaik vélhetően még csak homályosan sejtik, amit a MNB szakmailag kiválóan felkészült közgazdászai már biztosan tudnak, ámde csak óvatosan fogalmaznak meg: a „kényszerforintosítást” követően változó kamatozású „forinthitelek” átalakított egykori „deviza alapú” kölcsönök esetén: „Előre tekintve **komoly kockázati forrás lehet a változó kamatozás**”, mivel jelentős mértékben megnőhetnek újra a törlesztő részletek összegei¹⁸);

11. a társadalom jelentős csoportjai esetében jelentős a lecsúszás, elszegényedés kockázata; tömegeket érint a szegénység (állítólag ma ugyan már némiképp jobb a helyzet, mint 2013-ban, amikor egyes becslések szerint hazánk lakosságának majdnem a fele, **4,6 millió** ember élt európai mércével mért **szegénységben**¹⁹; de azért még a szegények számát 2015-ben egy új számítási mód bevezetésével (a kritikusok szerint: ügyes számítási trükkkel²⁰) „megfelező” (egyébként kormányhivatali státusú) **Központi Statisztikai Hivatalnak (KSH)** a hivatalos adatai szerint is 2016-ban:

- **„összesen 2 millió 465 ezer embert érintett a szegénység legalább egy dimenziója, ami a teljes lakosság 25,6%-át jelentette.”²¹**;

¹⁷ „A devizahitel-válság még korántsem ért véget. 526 ezer magyar háztartás a pénze ötödét még mindig hiteltörlesztésre költi” (2017.12.05.) <https://szakszervezetek.hu/hirek/12613-526-ezer-magyar-haztartas-a-penze-otodet-meg-mindig-hiteltorlesztesre-kolti> (Letöltés időpontja: 2017. 12.12.)

¹⁸ Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés, 2017. november 29. Prezentáció, 25. ábra <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/penzugyi-stabilitasi-jelentes/penzugyi-stabilitasi-jelentes-2017-november> (Letöltés időpontja: 2017. 12.12.)

¹⁹ „a pauperizáció, azaz a széleskörű, drasztikus elszegényedés megindulása a 2008-as pénzügyi és gazdasági válsághoz köthető. A válságnak négy periódusa volt eddig Magyarországon:
- 2008. második felében tört ki a pénzpiaci válság, amely a megtakarítással rendelkezőket érintette;
- 2008–2009-ben visszaesett a foglalkoztatás, nőtt a munkanélküliség. Ezzel párhuzamosan a devizahitelek problémája is élesen megjelent.
- 2009–2011-ben az állami kiadásokat erőteljesen csökkentették, miközben nőttek a lakossági elvonások. Az egykulcsos SZJA bevezetése hátrányosan érintette az alacsony keresetűeket.
- 2011–2012-ben egyértelműen szűkítették a szociális és egészségügyi kiadásokat.
Ezeknek az eseményeknek az lett a következménye, hogy a II. világháború óta nem volt ilyen nagy és drasztikus az elszegényedés: ma Magyarországon 4,6 millió ember él európai mércével mért szegénységben.” Totyik Tamás: Látélet a magyarországi szegénységről. Le Monde Diplomatique online (2013. augusztus) Online: <http://www.magyardiplo.hu/kezdolap/1247-latelet-a-magyarorszagi-szegenysegrl>. (2013. (Letöltés időpontja: 2017. 12.12.) Lásd még:
- Szívós Péter–Tóth István György (szerk.) Egyenlőtlenség és polarizálódás a magyar társadalomban- TÁRKI monitorjelentések 2012. www.tarki.hu/hu/research/hm/monitor2012_teljes.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 12.12.)
- Statisztikai tükrök, VII. évfolyam 53. szám, 2013. július 10.
- Mauthner Ilona / TEOL: Csórók országa: 4,6 millió ember él mélyszegénységben (2013. 08. 05.) <https://www.teol.hu/tolna/kozelet-tolna/csorok-orszaga-46-millio-ember-el-melyszegenysegben-509938/> (Letöltés időpontja: 2013. 10.10.)
- Havasi Éva: Szegénység, számolva és számolatlanul, Kettős Mércé (2017. január 8.) http://kettosmerce.blog.hu/2017/01/08/havasi_eva_szegenyseg_szamolva_es_szamolatlanul (Letöltés időpontja: 2017. 01.10.)

²⁰ Teczár Szilárd: Trükk a szegénység ellen - Nem méri tovább a létminimumot a KSH (2015/31. 2015. július 30.) <http://magyarnarancs.hu/belpol/trukk-a-szegenyseg-ellen-95902> (Letöltés időpontja: 2015. 08.05.); Ócska trükkkel felezné meg a szegények számát a KSH (2015. december 04.) <https://civilhetes.net/ocska-trukkel-felezne-meg-a-szegenyek-szamat-a-ksh> (Letöltés időpontja: 2015. 08.05.)

²¹ KSH (2017) A háztartások életszínvonala, 2016. Budapest: KSH, 4. o. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv16.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.)

- „a teljes népesség 13,4%-a, **1 millió 293 ezer ember élt a szegénységi küszöb alatti jövedelemből**” (ami 2016-ban egy egyfős háztartásra vonatkozóan **77 680 forint**, az ekvivalens medián jövedelem 60%-a volt)²²;
- „a teljes népesség 14,5%-a (**1 millió 400 ezer fő**) volt **súlyosan deprivált**”²³;

12.más hazai számítások szerint ugyanakkor a **magyar lakosságnak** nem a negyede, hanem jóval nagyobb hányada (**több mint harmada, 36%-a**) élt a **létminimum-érték alatti jövedelemből** 2016-ban²⁴;

13.az Európai Unió (EU) statisztikai hivatala, az **EUROSTAT** adatai szerint is hazánk lakosságának átlagban mintegy harmada (31,8%-a) - s azon belül a **0-17 közötti korosztályba** tartozóknak több, mint **2/5-e (41,8%-a)** - kitett a **szegénység és társadalmi kirekesztettség** kockázatának!²⁵;

14.jelentős a társadalom egyes csoportjai között fennálló **jövedelem-egyenlőtlenség**²⁶, nagyfokúak a jövedelem és a népesség területi egyenlőtlenségei²⁷, s „*egy magyarnak az átlagos megtakarítása a tizede egy nyugat-európainak*”²⁸;

²² KSH (2017) A háztartások életszínvonala, 2016. Budapest: KSH, 4. 22. o.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv16.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.)

²³ KSH (2017) A háztartások életszínvonala, 2016. Budapest: KSH, 4. o.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv16.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.) Egyébként deprivált az az egyén, a család, amelyik olyan javakat nélkülöz, amely a társadalom nagy többségének a rendelkezésére áll. Lásd erről, egyebek között: Cselekvő Közösségek Wiki: <https://cskwiki.hu/szegenyseg-es-melyszegenyseg/> (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.)

²⁴ Erre a következtetésre az a Policy Agenda jutott, amelyik továbbra is a KSH által 1991-2015 között alkalmazott kutatási módszertan alkalmazásával végezte számításait, a KSH-adatok felhasználásával. A Policy Agenda a KSH által korábban, 1991-2014. között végzett (de a KSH által 2015-ben váratlanul abbahagyott) létminimum-számításokat ugyanazzal a módszertannal hajtotta végre a Központi Statisztikai Hivatal Háztartási Költségvetési és Életkörülmény Adatfelvétel, naplővezetés 2016. évi anonimizált adatállományának felhasználásával. A Friedrich Ebert Stiftung és a Magyar Szakszervezeti Szövetség támogatásával végrehajtott kutatás eredményét lásd: Létminimum 2016-ban Magyarországon (2017. május 15.)
http://fesbp.hu/common/pdf/Existenzminimum_2016_in_Ungarn_HUN.pdf 4. oldal (Letöltés időpontja: 2017. 05. 18.)

²⁵ Forrás: Children at risk of poverty or social exclusion. Source data for tables and figures (MS Excel) Children AROPE Excel file, Infographic 2. Online: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion (Letöltés időpontja: 2018. 04. 14.)

²⁶ Az egyenlőtlenségek nagysága vizsgálatára a felső és alsó jövedelmi ötödbe tartozó népesség átlagjövedelmének hányadosát (S80/S20-mutató), valamint a teljes jövedelemeloszlásra érzékeny Gini-együtthatót alkalmazva a KSH azt találta, hogy előbbi értéke 2016-ban 28,11, utóbbié pedig 4,25. KSH (2017) A háztartások életszínvonala, 2016. Budapest: KSH, 12-13.o.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv16.pdf>. ((Letöltés időpontja: 2018. 02.03.) Lásd ennek kapcsán még: Windisch Judit: Ez a magyar tragédia, nem a migránsválság (2016. október. 18.) http://hvg.hu/itthon/20161018_tarsadalmi_riport_2016_lesujto_tarki (Letöltés időpontja: 2018. 04. 14.)

²⁷ KSH (2017) A háztartások életszínvonala, 2016. Budapest: KSH, 15. o.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv16.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.)

²⁸ HVG: Sokkoló számok: a nyugat-európaiaknak tízszer annyi megtakarításuk van, mint a magyaroknak (bankmonitor.hu) (2018. február. 08.)
http://hvg.hu/gazdasag/20180208_Sokkolo_szamok_a_nyugateuropaiaknak_tizszer_annyi_megtakaritasuk_van_mint_a_magyaroknak (Letöltés időpontja: 2018. 02.09.)

15. szinte **kasztszerűen zárttá vált a társadalom**; óriási a **társadalmi egyenlőtlenségek rendszerén** belül a leggazdagabbak és a legszegényebbek közötti „olló” szárai közötti távolság; az ország végzetesen kettészakadni látszik: a társadalmi egyenlőtlenség mértéke az EU-ban **csak Romániában nagyobb**, mint nálunk, s „**A felső jövedelmi tizedben élő egymillió ember összes jövedelme több mint az alsó négy jövedelmi tizedben lévők – négy millió ember – összes jövedelme**” együttesen²⁹;
16. **csökkentek a társadalmi mobilitási esélyek** a felnőtt társadalmon belül; nőtt annak kockázata, hogy a **szegények** ill. az elszegényedettek kényszerűen **átörökítik hátrányos helyzetüket a gyermekeikre is**³⁰, s még a KSH is úgy ítéli meg, hogy: „**A gyermekes háztartások továbbra is nagyobb arányban érintettek a szegénység vagy kirekesztődés kockázatában, mint a gyermektelenek**”³¹;
17. **a gyermekszegénység** aránya nemzetközi összehasonlításban is elképesztően magas és jelentős annak kockázata, hogy a gyermekek bizonyos csoportjai nagy eséllyel **nem lesznek képesek felfelé kitörni** (intergenerációsan felfelé mobillá válni) abból a társadalmi rétegből, csoportból, amelybe beleszülettek³²;
18. **a családoknak jelentős terhet jelent** mindmáig a **lakáshitelek törlesztése** (ameddig bírják) – a KSH vonatkozó adatai szerint: „**A teljes kiadás nagysága 2016-ban a lakáshitelt törlesztő háztartásokban 1 millió 77 ezer forint volt, a hitellel nem rendelkezőké ettől 2,4%-kal maradt el. Ténylegesen 527 ezer háztartásnak, benne 1,6 millió személynek volt ilyen hitele, ők egy év alatt háztartásonként 613,1 ezer forintot fizettek vissza kölcsönük után.**”³³;
19. **„2014 végén még a lakáshitel-állomány 52%-át a devizaalapú lakáshitelek tették ki, ez az arány a devizahitelek forinthitelre váltása után 2015 decemberére 0,2%-ra – 6,8 milliárd forintra – esett vissza.”**³⁴ „**2017. I. félév végén a lakáshitel-állomány 2.917 milliárd forint volt,**”³⁵;

²⁹ Totyik Tamás: Láttelet a magyarországi szegénységről. *Le Monde Diplomatique* online: <http://www.magyardiplo.hu/kezdolap/1247-lattelet-a-magyarorszag-szegenysegrl> (Letöltés időpontja: 2017. 12.12.)

³⁰ A KSH kutatói már 2012-ben utaltak arra, hogy „a gyermekkori családi háttér főbb jellemzői egyértelműen összefüggenek a jelenkori szegénységi mutatóval”; s minél kedvezőtlenebb társadalmi pozíciót foglalnak el a szülők, annál nagyobb lehet a valószínűsége annak, hogy gyermeküket a szegények csoportjában találjuk (s vice versa). Lásd: KSH: A szegénység generációk közötti átörökítése (2012. március 26.), 2. o. www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/.../szegenysegorokites.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 12.12.)

³¹ KSH (2017) A háztartások életszínvonala, 2016. Budapest: KSH, 19. o. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv16.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.)

³² Vastag Zoltán – Husz Ildikó (szerk.) (2016) Gyerekesélyek a végeken I. Budapest: MTA TK Gyerekesély-kutató Csoport.

Harcza István: Helyzetkép a gyermekszegénységről. In: *socio.hu*, 2013/4. szám, https://socio.hu/uploads/files/2013_4/6harcza.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02.04.)

³³ KSH (2017) A háztartások életszínvonala, 2016. Budapest: KSH, 41.o. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv16.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.)

³⁴ KSH: Lakossági lakáshitelezés, 2016. Statisztikai tükrök, XI. évfolyam, 1. oldal (2017. április 13.) <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/.../lakashitel/lakashitel1612.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.)

³⁵ KSH: Lakossági lakáshitelezés, 2017. I. negyedév. Statisztikai tükrök, XI. évfolyam, 1. oldal (2017. október 17.) www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/lakashitel/lakashitel1706.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.)

20.sereghajtók vagyunk³⁶ a háztartások életszínvonalának kifejezésére és nemzetközi viszonylatban történő összehasonlítására alkalmas mutatókat tekintve mind az **egy főre jutó reáljövedelem**, mind a **háztartások egy főre jutó fogyasztásának** értékét tekintve az EU-ban³⁷;

21.„A hitellel bíró **háztartások 22 százaléka egyetlen hónapig tudna csak fizetni**, ha a családfő elveszítené a munkáját, s mindössze **9 százalékuk tudná fenntartani a törlesztést legalább fél évig**.”³⁸;

22.miközben az EU más tagállamaiban a minél magasabb képzettség megszerzését és az élethosszig tartó tanulást igyekeznek elősegíteni az adott ország hosszú távú gazdasági növekedési kilátásainak a javítása és az érintett egyének hosszú távú munkaerő-piaci boldogulása érdekében, addig nálunk az utóbbi években **nőtt az alacsonyabb végzettségűek aránya**, igyekeznek a (fizikai) munka alapú, összeszerelő típusú betanított feladatokra felkészítő³⁹ „*kék galléros, lebutított, egyszer használatos szakmunkásképzési modell*”⁴⁰ irányába terelni sok fiataalt; egyre kevesebben járnak felsőoktatásba; csökkent a diplomások száma; a 20-24 éves korosztály iskolai végzettségében pedig: „*Megtörni látszik az a korábban hosszabb időszakon keresztül megfigyelhető trend, hogy a fiatal népességben belül folyamatosan növekedett a magasabb végzettségűek*

³⁶ „Az Eurostat 2017. december 14-én publikálta az egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson számított adatait 37 európai országra vonatkozóan. Magyarország esetében az egy főre jutó GDP volumenindexe az EU-28 átlagához viszonyítva 2014-ben 68,1, 2015-ben 68,0 százalékot, 2016-ban 67,4 százalékot ért el. ... az Eurostat közzétette a háztartások egy főre jutó fogyasztásának volumenindexét is az EU-28 átlagához képest. 2016-ban ez a mutató 62,6 százalék volt, amellyel Magyarország az Európai Unióban belül a 25. helyen áll.... a hazai fizetőeszköz vásárlóereje nemzetközi összehasonlításban romlott ...Az EU tagállamai közül mindössze Lettország, Horvátország, Románia és Bulgária gazdasági fejlettsége van a Magyarorszáégénél alacsonyabb szinten.” KSH: „Hazánk gazdasági fejlettsége európai összehasonlításban, 2016” (2017. december 14.) 1. oldal, Online: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/gdp_eu.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.)

³⁷ „Az egyéni fogyasztási mutató (*“actual individual consumption”, AIC*) kiábrándítóbb képet mutat a magyar helyzetről. Ez alapján ugyanis 2016-ban utolért minket Románia, és így az uniós átlag 63%-án állva már csak a horvát és bolgár háztartások tűnnek szegényebbeknek a magyaroknál.” Portfolio: Utolérte a román életszínvonal a magyart (2017. június 18.). Online: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/utolerte-a-roman-eletszinvonala-a-magyart.253843.html> (Letöltés időpontja: 2018. 02.03.)

³⁸ Gyenis Ágnes: Árak és vágyak. Eladósítana a jegybank. (2018. május 3.) In: HVG, 54-55. oldal (idézet az 55. oldalról).

³⁹ Dévényi István: Ki ne szeretné, hogy a gyermeke betanított szakmunkás legyen? (2018.február 05.) <http://heti-valasz.hu/itthon/ki-ne-szeretne-hogy-a-gyermeke-betanított-szakmunkas-legyen-127292> (Letöltés időpontja: 2018. 02.09.)

⁴⁰ Szilágyi János, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara volt képzési és oktatási igazgatója szerint: „Ahhoz, hogy a kormány 2010 után egymillió új munkahely létrehozását ígérje – amivel választást nyertek –, kellett egy szakképzési modell is. Ez arról szólt, hogy minél több fiatal kapjon szakmunkásvégzettséget. Funkcionális analfabéta, alapkészségekkel nem bíró fiatalok jöttek be a szakiskolai képzésbe, tehát nekik kellett szakmát adni. Ezért vezették be a kék galléros, lebutított, egyszer használatos szakmunkásképzési modellt. Ezzel összefüggésben viszont nőtt a korai iskolaelhagyás, de mivel a fiatalok bementek a közmunkába, felére csökkent az ifjúsági munkanélküliség. Tehát a kormány jó gazdasági számokat állított elő, de nem vette észre, hogy hosszú távon is kellene gondolkodni” Forrás: Eduline: Lebutított képzés, "egyszer használatos" szakmunkások: tényleg ilyen a szakképzés? (2018.február 08.) http://eduline.hu/kozoktatatas/2018/2/8/politikai_dontes_tankotelezettseg_szakgimna_S0VIXZ (Letöltés időpontja: 2018. 02.09.)

aránya".⁴¹, - nem utolsó sorban azért, mert azok a fiatalok, akik nem jutottak be valamely állami finanszírozású felsőoktatási intézménybe, nem tudják kifizetni a fizetősé telt képzések költségeit. **Utoljára 20 éve vettek részt olyan kevesen a felsőoktatási képzésekben**, mint most (283 ezren)! 2010 óta a felsőoktatási képzésekben részt vevők összlétszáma **70 ezer fővel csökkent**; ilyen kevesen utoljára az 1998/99-es tanévben jártak főiskolára vagy egyetemre.⁴² Ráadásul magas az **iskolát elhagyók és a pályakezdő munkanélküliek** aránya⁴³;

23. immáron több tízezerre tehető azok száma, akiket a bank által kezdeményezett **végrehajtás** során és nyomán könyörtelenül és sokszor teljesen jogszerűtlen eszközök felhasználásával ill. eljárási módokkal **kisemmiztek, otthontalanná, majd hajléktalanná tettek**, s rajtuk a **romló hatékonyságú és nemzetközi viszonylatban is jelentősen alulfinanszírozott szociális ellátó rendszer**⁴⁴ nem segített;

24. hazánkban az EU-tagországok átlagát tekintve rendkívül **magas az egészségügyi (fizikai, pszichikai és mentális) problémákkal küszködők és az alkoholisták** részaránya, aminek nyomán megdöbbentően **alacsony az egészségben eltöltött életévek száma**⁴⁵ (ill. "betegségtől mentesen eltöltött várható élettartam")⁴⁶: **férfiak esetében** az elérhető legfrissebb, 2015-ös adatok szerint átlagosan **58,9 év**⁴⁷, **nők esetében 60,1 év**⁴⁸;

⁴¹ Varga Júlia et al. (2018) A közoktatás indikátorrendszere, 2018. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet (2018.február 1.), 267.o. http://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2018/.../A_kozoktatasi_indikatorrendszere_2017.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.) Lásd még: „Siralmas, ami a magyar fiatalokkal történik – Sokkolo ábrák az életükről” (2018. február 19.)

<https://www.portfolio.hu/gazdasag/munkaugy/siralmas-ami-a-magyar-fiatallokkal-tortenik-sokkolo-abrak-az-életükről.277065.html>. (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.)
Megjegyezzük: még maguk a nálunk megtelepülő multinacionális cégek és azok menedzserei sem összeszerelő üzemek lebutított képzésekből kikerülő betanított munkásait várják, hanem képzett és ezáltal át- ill. továbbképezhető fiatal szakembereket!

⁴² Hanyatlak a felsőoktatás Magyarországon (2017. december 27.)
https://www.nyugat.hu/tartalom/cikk/kevesebb_felsooktatasi_hallgato. (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.)
Portfolio.hu: Folytatódik a hanyatlás: 20 éves mélypontra az egyetemisták száma Magyarországon! (2017. december 27.) <https://www.portfolio.hu> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.)

⁴³ „*Dramai a helyzet Magyarországon: van 114 ezer fiatal, aki se nem dolgozik, se nem tanul; ...a pályakezdők munkanélküliségi aránya magas (OECD-átlag feletti) – s a baj alighanem még annál is sokkal nagyobb, mint amekkorának látszik, mert a közmunka, valamint a fiatalok külföldi munkavállalása elfedi a valóságot.... A visegrádi országok közül Magyarországon messze a legmagasabb a korai iskolaelhagyók aránya (azoké, akik végzettség nélkül hagyják el az iskolarendszert). 2010 óta folyamatosan növekszik az arány, ma már 12,5 százalék, míg Szlovákiában vagy Csehországban ennek fele, 6-7 százalék.*” Tamásné Szabó Zsuzsanna: *Fiatalok munkanélkülisége: sokkal nagyobb a baj, mint amekkorának látszik* (2018. február 20.) <https://24.hu/belfold/2018/02/20/fiatalok-munkanélkülisége-sokkal-nagyobb-a-baj-mint-amekko-rának-látszik/> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 21.)

⁴⁴ A KSH 2017. december 21-én megjelentetett „Szociális statisztikai évkönyv, 2016” című kiadványából kiderül: a népjóléti juttatások részesedése a GDP-ből jócskán az EU-tagállami átlag alatt található. Lásd ennek kapcsán még: HVG: *Népjóléti kasszák: Magyarország Brüsszelből nézve is keveset költ a betegeire* (2018. január. 31.). 20. o. (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.)

⁴⁵ Az egészségben eltöltött életévekre (ill. "betegségtől mentesen eltöltött várható élettartamra") vonatkozó adatok (*Healthy Life Years /HLY/-indicators*) azt mutatják, hogy egy adott életkorú személy várhatóan hány évet fog betegségtől mentesen eltölteni. Lásd erről bővebben:

https://ec.europa.eu/health/indicators/healthy_life_years_hu (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.)

⁴⁶ „*A szív- és érrendszeri betegségek, valamint a rákos megbetegedések mellett Magyarországon a mozgásszervi problémák, a mentális egészségi problémák és a cukorbetegség gyakorolja a legnagyobb hatást a funkcióvesztéssel korrigált életévekre (DALY) (IHME, 2016).*” Forrás: OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2017), *Magyarország: Egészségügyi országprofil 2017*;

25. aki megbetegszik, annak számos súlyos betegségből (egyebek között a daganatos megbetegedésekből) való **kigyógyulásának esélyei** illetve kilátásai igen **rosszak** idehaza⁴⁹, nem utolsó sorban azért, mert: „*a magyar egészségügyi rendszer alulfinanszírozott (az egy főre eső egészségügyi kiadások mindössze az uniós átlag felét teszik ki)*”⁵⁰, *nincs elég szakember (orvos, ápoló), több szakterületen nem megfelelő hatékonyságú a megelőzés, a korai felismerés („a gyógyítással elkerülhető halálozási arányszám a magyar nők és férfiak körében egyaránt az uniós átlag kétszerese”*⁵¹) és sokaknak nem adatik meg az elvben ingyenes egészségügyi ellátó rendszerben a minőségi ellátáshoz való időbeni hozzáférés lehetősége. Így nem lehet csodálni, hogy „*nemzetközi összehasonlításban a férfiak életkilátásai 2015-ben 8,1, a nőké 6,8 évvel alacsonyabbak voltak, mint a legmagasabb európai érték.*”⁵²; „*évente 80 ezernél több új beteget regisztrálnak és csaknem 33 ezren halnak bele a betegségbe*”⁵³; s „*minden negyedik magyar rákban hal meg*”⁵⁴;

26. több ezren kíséreltek meg öngyilkosságot, vagy **vetettek véget önkezüikkel életüknek a kilátástalanság, a nélkülözés, az állandó banki fenyegetettség**

State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. 3. o. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264285231-hu> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.)

⁴⁷ <http://ec.europa.eu/health/dyna/echi/datatool/index.cfm?indlist=40a> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 13.)

⁴⁸ <http://ec.europa.eu/health/dyna/echi/datatool/index.cfm?indlist=40a> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 13.)

⁴⁹ A 35 európai ország egészségügyi rendszereit összesen 46 mutató mentén összehasonlító Európai Egészségügyi Fogyasztói Indexet (EHCI) összeállító Egészségügyi Fogyasztói Központ (Health Consumer Powerhouse) 2018. január 30-án közzétett adatai szerint az európai országok rangsorának végén (jelenleg a 29-30. helyen) állunk évek óta – s már Montenegró és Macedónia is jobb eredményt ért el, mint a magyar egészségügy. A vizsgálati dimenziók között szerepelnek, egyebek között a megelőzés, a kezelésekhez történő hozzáférés, a kezelések eredményei, a szolgáltatások köre és elérhetősége, a gyógyszer-ellátás, a betegjogok és az információs rendszerek egyaránt). Lásd: <https://healthpowerhouse.com/files/EHCI-2017/EHCI-2017-report.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 13.) A 2018. január 30-án közzétett EHCI-eredményekről magyarul lásd: Kovács János: Alig van rosszabb Európában a magyar egészségügynél (2018. január 31.) Online: https://index.hu/belfold/2018/01/31/alig_van_rosszabb_europaban_a_magyar_egeszsegugynel/ (Letöltés időpontja: 2018. 02. 13.)

⁵⁰ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2017), *Magyarország: Egészségügyi országprofil 2017*; State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. 3. o. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264285231-hu>. Lásd még: MTI/HVG: Lesújtó: az EU majd' minden országában tovább élnek, mint Magyarországon (2017. november. 23.)

http://hvg.hu/gazdasag/20171123_Lesujto_az_EU_majd_minden_orzagaban_tovabb_elnek_mint_Magyarorszagon. Lásd még: http://hvg.hu/cimke/varhato_elettartam (Letöltés időpontja: 2018. 02. 13.)

⁵¹ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2017), *Magyarország: Egészségügyi országprofil 2017*; State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. 9. o. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264285231-hu> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.); MTI/HVG: Lesújtó: az EU majd' minden országában tovább élnek, mint Magyarországon (2017. november. 23.)

http://hvg.hu/gazdasag/20171123_Lesujto_az_EU_majd_minden_orzagaban_tovabb_elnek_mint_Magyarorszagon. (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.); Lásd még: http://hvg.hu/cimke/varhato_elettartam (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.)

⁵² KSH (2017) Magyarország számokban, 2016. Budapest: KSH, 45.o.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mosz/mosz16.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.)

⁵³ Mindenkiné tennie kell a daganatos megbetegedések megelőzéséért. Híradó (2018. február 5.)

<https://www.hirado.hu/kultura-eletmod/egeszseg/cikk/2018/02/05/mindenkinet-tennie-kell-a-daganatos-megbetegedeseke-megelozeseert/> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 06.)

⁵⁴ Lesújtó statisztika: Minden negyedik magyar rákban hal meg <http://www.atv.hu/belfold/20180205-rakellenes-vilagnap-igy-lehet-megelozni-a-betegseget> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 06.). Lásd még: <https://civilhetes.net/lesujto-statisztika-minden-negyedik-magyar-rakban-hal-meg> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 06.)

miatt⁵⁵ 2008 novemberétől napjainkig (van, aki **legalább 4000** főre becsüli azok számát, akik öngyilkosok lettek, direkt vagy indirekt módon összefüggésben „devizahitelük” „bedőlésével” és otthonuk elvesztésével!⁵⁶);

27. **legalább 600.000 főre nőtt**⁵⁷ az elmúlt másfél évtizedben a jobb élet reményében külföldön munkát vállalók, majd külföldön letelepedett **kivándorolt** honfitársaink összlétszáma⁵⁸;

28. **drasztikusan megnőtt a Magyarországról külföldre**, jellemzően az EU más, fejlett polgári demokratikus tagországaiba⁵⁹, **költözők növekedési aránya** a többi, annak idején velünk egyidőben az EU-hoz csatlakozott tagország kivándorlási statisztikáival összevetve.⁶⁰ Az alapvetően 2010-től felgyorsult **modernkori „magyar exodus”** mögött többféle tényező együttes hatása áll: „Az **anyagi kilátástalanságot tartják a kivándorlás legfőbb okának a Magyarországot elhagyók. Magyarország elhagyásának legfőbb okai között sorrendben a pénz (anyagi kilátástalanság), a munkahelyek (alkalmatlan munkaviszonyok) és a közélet (kiábrándultság, korrupció) játszotta a legfőbb szerepet.**”⁶¹;

⁵⁵ Lásd ennek kapcsán, egyebek között: Öngyilkos lett a debreceni gimnázium volt igazgatója. Online: <https://civilkontroll.com/deviza-hitel-ongyilkos-lett-a-debreceni-gimnazium-volt-igazgatoja/> (Letöltés időpontja: 2018. 03. 04.); 3 milliós hitelből 10 milliós tartozás: Volt olyan devizás, aki öngyilkos lett. Online: <http://www.atv.hu/belfold/20160427-galcsikne-erdosi-eva-eb/hirkereso> (Letöltés időpontja: 2018. 03. 04.)

⁵⁶ 4000 magyar lett öngyilkos a devizahitelük miatt. Hír TV. Egyenesen. Interjú Varga-Damm Andreával. (2018. január 26.) Online: <https://www.youtube.com/watch?v=aDEB4fGx6lE> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 03.)

⁵⁷ Forrás: Beke Károly (2017) Ide vezetett a tömeges kivándorlás: több magyar lépett le, mint gondoltuk. (2017. augusztus 30.) <https://www.portfolio.hu/gazdasag/ide-vezetett-a-tomeges-kivandorlas-tobb-magyar-lepett-le-mint-gondoltuk.260665.html> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 03.)

⁵⁸ A munkavállalási céllal külföldre utazó, kivándorló magyarok együttes száma még ettől is magasabb, hiszen nem csupán az EU tagországokba vándorolnak ki honfitársaink, hanem - kisebb mértékben, de - szerepel a célországok között több nem EU-tagország is (az Egyesült Államok, Kanada, Svájc, Izrael, Ausztrália, valamint több közel-keleti ország, pl. Dubai is). Így a kivándoroltak együttes száma elérheti a 650 ezret is – bár tény, hogy a 2004-es EU-csatlakozásunk óta eltelt 13 évben alapvetően az EU megállapodott polgári demokráciái irányában távoztak hazánkból honfitársaink, élve a személyek szabad mozgásának, lakóhelyük szabad megváltoztatásának és külföldi munkavállalásuknak az EU polgárait megillető alapjogaival. .

⁵⁹ A tipikus célországok döntően fejlett polgári demokráciák, mint az Egyesült Királyság, Németország, Ausztria, Svédország, Hollandia, Spanyolország, Írország, Olaszország, Franciaország, Belgium, Dánia, stb.

⁶⁰ Az EU-hoz 2004-ben frissen csatlakozott többi országhoz képest nálunk nagyobb késéssel indult és lassabban alakult a kiáramlás, hogy aztán a mostani helyzetig elérjünk: „...a csatlakozásig harmadakkora a kiáramlásunk, mint nekik, a csatlakozás után a felére kúszik fel, majd 2010 után harmadával följük ugrik.” Benderik (2017) A kivándorlás huncut számairól (2017. március 28.) Mandiner. http://mandiner.hu/cikk/20170328_benderik_a_kivandorlas_huncut_szamairol (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.)

⁶¹ „Az anyagi kilátástalanságot tartják a kivándorlás legfőbb okának a Magyarországot elhagyók. Közel 2700 külföldön élő magyar töltötte ki azt az online kérdőívet, melyben a kivándorlás okairól, a külföldön töltött időről és a lehetséges hazaköltözésről kérdezték őket....A válaszadók ... jellemzően (61,1%) öt vagy annál kevesebb éve költöztek el itthonról. Magyarország elhagyásának legfőbb okai között sorrendben a pénz (anyagi kilátástalanság), a munkahelyek (alkalmatlan munkaviszonyok) és a közélet (kiábrándultság, korrupció) játszotta a legfőbb szerepet.” Forrás: Kiderült, hogy mi az öt legfontosabb oka a magyar kivándorlásnak (2017. február 10.) <http://hellomagyarok.hu/offtopic/kiderult-hogy-mi-az-ot-legfontosabb-oka-a-magyar-kivandorlasnak> (Letöltés időpontja: 2017. 02. 27.)

29. Mostanra gyakorlatilag **minden hatodik magyar gyermek külföldön születik**, s „**2010 és 2016 között 78 ezer külföldön született gyermek magyar anyakönyvezését kérték**”!⁶²

A **kivándoroltak** túlnyomó többsége **nem kalandvagyból ment ki** és sokan **szeretnének is hazaköltözni - de nem egy**, jelentős hányaduk értékelése szerint **élhetetlen, lehetőségek nélküli, végtelenen kizsákmányoltnak** és mesterségesen **anyagi és lelki depresszióban tartottnak**, korruptnak⁶³, egyre kevésbé demokratikusnak⁶⁴, boldogtalannak⁶⁵, pénzügyileg (egyebek között a „devizahittel”) **kivéreztetett**, elnyomorított, fizikailag-pszichikailag és mentálisan egyaránt betegnek tartott országba, ezért meghatározó személyiségeik változtatásokat sürgetnek, egyebek között itthon maradt közeli hozzátartozóik érdekében is, akiknek a külföldön élő magyarok még szerény becslések szerint is évente több mint 1000 milliárd forintot (a **GDP több, mint 3,7%-át** kitevő összeget⁶⁶) **utalnak haza** (amely összegeket a bankok találékony módszerekkel igyekeznek folyamatosan megcsapolni).⁶⁷

⁶² HVG: Csaknem minden hatodik magyar külföldön születik (2017. március 26.)

http://hvg.hu/gazdasag/20170326_kulfoldon_szueto_magyar_gyerekek (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.)

⁶³ Magyarország tavaly tovább csúszott lefelé a Transparency International (TI) 2017-es világmérése szerint a világ egyik legátfogóbb korrupciós ranglistáján. Hazánk 2017-ban, kilenc helyet zuhanva, a világ korrupciós rangsorának 66. helyére esett vissza a Transparency International által alkalmazott ún. „Korrupció Érzékelési Index” (Corruption Perceptions Index – CPI) alapján összeállított rangsorban. Transparency International megállapítása szerint Magyarország korrupció elleni teljesítménye szembeütköztetve visszaesett az Európai Unióban, valamint a közép- és kelet-európai régiókn belül (az EU-tagországok közül nálunk rosszabb eredményt csak Bulgária ért el). Lásd ennek kapcsán:

- Corruption Perceptions Index 2017.

https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017 (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.);

- Europe and Central Asia: more civil engagement needed. Declines across Eastern Europe and Central Asia (21 February 2018)

https://www.transparency.org/news/feature/europe_and_central_asia_more_civil_engagement (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.);

- Digging deeper into corruption, violence against journalists and active civil society (21 February 2018)

https://www.transparency.org/_view/feature/8178 (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.);

- Korrupció Érzékelési Index <https://transparency.hu/tag/korrupcio-erzekelesi-index/> ;

<https://transparency.hu/adatok-a-korrupcirol/korrupcio-erzekelesi-index/cpi-2017/> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.)

⁶⁴ Az EU legkevésbé demokratikus országa Magyarország – erre a megállapításra jutott a Freedom House elemzése.

https://index.hu/belfold/2018/01/16/freedom_house_magyarorszag_a_legkevesbe_demokratikus_unios_oroszag/. (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.) A Freedom House elemzését lásd:

- <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.);

- https://freedomhouse.org/sites/default/files/FH_FITW_Report_2018_Final_SinglePage.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.);

- <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/hungary> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.)

⁶⁵ Lásd ennek kapcsán: World Happiness Report 2017 (Editors: John Helliwell, Richard Layard, and Jeffrey Sachs; Associate Editors: Jan-Emmanuel De Neve, Haifang Huang and Shun Wang) <http://worldhappiness.report/ed/2017/> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 29.)

⁶⁶ „A Világbank minden évben közli, hogy az egyes országok külföldön dolgozó állampolgárai GDP-arányosan mennyi pénzt utalnak haza.” Az elérhető, legutóbbi (2016. év végi) adatok szerint a külföldön dolgozó honfitársainktól beérkezett hazautalások a GDP több, mint 3,7%-át teszik ki, s ezzel (Lettország és Horvátország után) a harmadikak vagyunk az EU-ban. Forrás: Ember Zoltán: Rengeteg pénzt utalnak haza a külföldi magyarok, amivel növelik a GDP-t (2017. 11. 03.) <https://24.hu/fn/gazdasag/2017/11/03/rengeteg-penz-utalnak-haza-a-kulfoldi-magyarok-amivel-novelik-a-gdp-t/> Eredeti forrás: The World Bank: Personal remittances, received (% of GDP) (2016)

Eközben a „deviza alapú kölcsönök” magyar pénzügyi piacra történő bevezetésében és tömeges elterjesztésében annak idején érintett **valamennyi bank**, valamint a Magyar **Bankszövetség** (mint „a hazai bankok érdekképviselői szerve, a banki közösség hivatalos álláspontjának koordinátora és képviselője”⁶⁸) hivatalos álláspontja szerint az érintett bankok és a Bankszövetség mindig, mindenféle tekintetben abszolút etikusan, jogkövető módon jártak el és állítólag soha nem követtek el semmiféle jogsértést a „deviza alapú kölcsönök” magyar pénzügyi piacra történő bevezetése és (egyebek között) lakossági ügyfeleknek, háztartásoknak való, Európában és a világon szinte egyedülállóan nagy mennyiségben történő kínálása és nyújtása során!⁶⁹

A Magyar Bankszövetségnek és a bankoknak a fenti tényállítása különösen annak a ténynek a fényében tűnik igencsak **diszsonánsnak**, hogy:

- **2010-ig még csak a fogalma sem létezett** a „deviza alapú kölcsön”-nek (de a „deviza alapú hitel”-nek sem) a magyar jogszabályokban, nemhogy részletekbe menően szabályozták volna ezen, objektív mutatói alapján **árfolyam-nyereséget célzó, befektetéssel vegyes pénzügyi befektetési forma** nyújtásának ill. igénybevételének feltételeit, s elszámolásának kötelező módszerét,
- minthogy a „deviza alapú”-nak mondott kölcsön nem szerepelt a **kölcsönök megkötésének időpontjában hatályos Hitelintézeti törvény** (a *hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról* szóló 1996. évi CXII. törvény /Hpt./) által engedélyezett pénzügyi szolgáltatásokat és a kiegészítő (pl. befektetési) szolgáltatásokat felsoroló listán,⁷⁰ ezért a bankok a **kölcsönök megkötésének időpontjában jogszerűen nem is nyújthattak volna „deviza alapú”-nak**

<https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS?view=map> (Letöltés időpontja: 2017. 02. 02.)

⁶⁷ Az élehetetlen országra, a megfelelő lehetőségek hiányára, a korrupcióra és egyre kevésbé szabad országára panaszkodó, külföldre költözött magyarok egyre erősebb érdekkartikulációja, érdekközlése mostanra különböző szervezeti formát öltött. Van olyan szervezeti fórumuk, amelyik „devizahitel”-ügyben is igencsak markánsan fogalmaz: „A devizahitel, a forintban felvett hitel és nem utolsósorban a diák hitel triumvirátusa veszélyeztetett szinte a teljes lakosság egzisztenciáját és veszi el jövőnket. ...Devizahitelek teljes kártalanítása. A bankok és a Bankszövetség által célirányosan megtevesztett és aljas módon becsapott kedvező deviza hitelben bíztak, „deviza alapúnak” nevezett forint hitelt felvett állampolgárok anyagi, erkölcsi kártérítése, egy független ügyész vizsgálat és bírósági ítélet után...”! <https://www.europaialternativa.hu/> (Letöltés időpontja: 2017. 02. 02.)

⁶⁸ Forrás: Kik vagyunk? Magyar Bankszövetség Online: <http://www.bankszovetseg.hu/> (Letöltés időpontja: 2017. 12. 28.)

⁶⁹ Lásd ennek kapcsán, egyebek között:

- HVG: Nekiment a kormánynak a bankszövetség (2014. július 01.) http://hvg.hu/gazdasag/20140701_Nekiment_a_kormany_nak_a_bankszovetseg (Letöltés időpontja: 2017. 12. 28.);
- Devizahitelek-a bankszövetség főtthárának vallomása-rövidített. CivilkontrollTv (2017. aug. 16.) <https://www.youtube.com/watch?v=q0P-hFsAhc4> (Letöltés időpontja: 2017. 12. 28.)
- Devizahitelek-a bankszövetség főtthárának vallomása-teljes változat. CivilkontrollTv (2017. aug. 16.) <https://www.youtube.com/watch?v=3buAOgGvAeo> (Letöltés időpontja: 2017. 12. 28.)
- Bódy Géza: „Az ügyfelek vállalták a magas kockázatot”. A pénzintézeteknek a tulajdonosi érdekeket is érvényesíteniük kell. Magyar Hírlap, 2014.07.11. http://magyarhirlap.hu/cikk/760/Az_ugyfelek_vallaltak_a_magas_kockazatot (Letöltés időpontja: 2017. 12. 28.)

⁷⁰ A kölcsön megkötésének időpontjában hatályos *Hitelintézeti Törvény* („A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról” szóló 1996. évi CXII. törvény”-nek/Hpt./) 3. § (1) bek. tételesen, részletesen felsorolta a törvényileg engedélyezett pénzügyi szolgáltatásokat és kiegészítő pénzügyi szolgáltatásokat – de azok között sem szerepelt a „deviza alapú”-nak mondott „kölcsön” vagy hitel! Lásd: http://www.complex.hu/kzldat/t9600112.htm/t9600112_0.htm (Letöltés ideje: 2015. július 10.)

mondott „**kölcsön**”-t (főleg nem árfolyam-nyereséget célzó, befektetéssel vegyes hitelt!) a hatályos **Hitelintézeti törvény (Hpt.)** alapján⁷¹;

- az adott időpontban a jogszabályok alapján **legálisan csak forintkölcsönt vagy devizakölcsönt lehetett kölcsönözni** – már amelyik pénzintézetnek erre volt kifejezett engedélye a PSZÁF-tól! Csakhogy egyetlen pénzintézetnek **sem volt hivatalos PSZÁF által kiállított tevékenységi engedélye „deviza alapú”/”devizában nyilvántartott” lakásvásárlási kölcsönök folyósítására, ezért azt jogszerűtlenül folytatták**⁷² - márpedig a **jogosulatlan pénzintézeti tevékenységet a Btk. gazdasági bűncselekményekről** szóló fejezete is **büntetni rendelte** a szerződéskötések időpontjában;
- a szerződések megkötésekor hatályos Polgári Törvénykönyvnek (Ptk.) „A bank- és hitelviszonyok” című XLIV. fejezetében egyértelműen megfogalmazták a „kölcsön” fogalmát. A **Ptk. 523. § (1)** bekezdésében foglaltak egyértelműen rögzítették: **„Kölcsönszerződés alapján a pénzintézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzüsszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni.”**
- a **Hpt. csak a Ptk. 523 §** cikkében meghatározott **kölcsön** nyújtást engedélyezte a bankok számára,
- a **Ptk. 523. §** cikke alapján egy **kölcsön** összege az az **összeg, amit ténylegesen az adós rendelkezésére bocsátottak**. Tehát a kölcsön az a meghatározott pénzüsszeg, amit a bankoknak ténylegesen az adósok rendelkezésére kellett bocsátaniuk, az összes banki tranzakcióról megfelelő **bizonylatok** kiállítása mellett!⁷³ A **Ptk. 523. § (1)** egyértelműen fogalmazott: a bankok a kölcsön nyújtójaként meghatározott, fix, rögzített **forintösszeget**

⁷¹ A szerződéskötések tipikus időpontjában hatályos *Hitelintézeti törvény* a bankokat hazánkban csak arra jogosította fel, hogy szerződés alapján *kölcsönt* nyújtsanak ügyfeleiknek.

- A Hpt. 3. § (1.) bekezdése egyértelműen felsorolta, hogy milyen tevékenységeket (pénzügyi szolgáltatásokat és kiegészítő szolgáltatásokat) végezhet egy pénzügyi intézmény üzletszerűen, forintban, illetve devizában. Ezek szerint: „*Pénzügyi szolgáltatás a következő tevékenységek üzletszerű végzése forintban és devizában, valutában: ... b.) hitel és pénzkölcsön nyújtása.*”⁷¹
- A Hpt. 3. § (3) bekezdés rögzítette: „... a pénzügyi intézmény/.../ pénzügyi szolgáltatáson kívül üzletszerűen kizárólag: /.../ b) befektetési szolgáltatási, kiegészítő befektetési szolgáltatási tevékenységet végezhet.” – de a befektetési szolgáltatások nyújtását speciális feltételekhez kötötték!
- A Hpt. 4. §-a pedig egyúttal egyértelműen be is határolta a pénzügyi intézmények tevékenységi körét a 3. §-ban felsorolt, törvényileg engedélyezett pénzügyi szolgáltatások és kiegészítő pénzügyi szolgáltatásokat körére vonatkozóan.
- A Hpt. 4. § (3) egyértelműen fogalmazott, amikor kimondta: a pénzügyi intézmények kizárólag a listában felsorolt tevékenységeket végezhetik.

⁷² A megfelelő PSZÁF engedély hiányában az is erősen kérdéses, hogy mennyire volt egyáltalán jogszerű a bankok részéről a „deviza alapú” hitelek/kölcsönök folyósításával és törlesztésével összefüggő kondíciókat rögzítő Általános Szerződési Feltételek (ÁSZF), Üzletszabályzatok és Fedezet-nyilvántartási Szabályzatok köre és használata, hiszen a bankoknak azon dokumentumokat is fel kellett volna terjeszteniük a PSZÁF-hez előzetes jóváhagyásra – amennyiben megkapták volna a „deviza alapú” pénzkölcsönök nyújtására vonatkozó PSZÁF-engedély(ek)e! Ráadásul utóbb egyetlen bank se volt képes bizonyítani a bíróságon a saját példányának bemutatásával, hogy mindegyik (érvényes PSZÁF engedély alapján deviza alapú kölcsönök folyósítását valóban legálisan célzó banki pénzügyi tevékenységet megalapozó és részletesen leíró) ÁSZF-ét, Üzletszabályzatát és Fedezet-nyilvántartási Szabályzatát részletekbe menően megbeszélte a kölcsönfelvevőkkel, s azok azt követően váltak a szerződés elválaszthatatlan részévé, hogy a kölcsön felvevője a felsorolt dokumentumoknak *minden egyes oldalát ellátta eredeti aláírásával és dátummal*, és a végén pártatlan *tanúk aláírásával is igazolták az eredeti aláírása hitelességét* (szerződés kötelező kelléke), valamint szerepeltek volna a dokumentumokon az adósok saját kezű eredeti aláírásával és dátummal, hogy egy eredeti példányt a Hpt. 210. §. (1) bekezdésben előírtak szerint átvettek!

⁷³ A törvény szerint a kölcsön a szerződésben egyértelműen meghatározott, *ténylegesen folyósított* pénzüsszeg, és nem olyasvalami, ami utólagos magyarázatok szerint „*kiszámítható az átszámítás szerződésben rögzített későbbi időpontjában*”.

bocsátottak az adósok rendelkezésére, amelyet az adós köteles a szerződésben meghatározott, de szigorúan törvényes feltételekkel (/ügyleti/kamat, stb.) visszafizetni.

- A kölcsön **tőkeösszege** meghatározott, és a futamidő során nem változhat - főleg **nem emelkedhet** - különösen nem **több évnyi, havi rendszerességgel megvalósuló**, maradéktalan **törlesztést** (valamint sokak esetében a lakáskassza- ill. biztosítási megtakarításaik több millió forintos összegekben történt „betörlesztését”) **követően!**

Minél alaposabban elkezdünk foglalkozni a „deviza alapú kölcsönök” problémakörével, annál kíváncsiabbak lettünk:

- mi ez a bizonyos „**innovatív pénzügyi termék**”,
- **honnan érkezett, kik, mikor, kinek és miért kínálták**, s
- a „deviza alapú kölcsönöknek” a magyar és közép-kelet-európai pénzügyi piacon való megjelenésével összefüggésben **milyen típusú társadalmi-gazdasági változások** voltak megfigyelhetők?

Főleg azt követően fordult figyelmünk a problémakör iránt, miután egyértelművé vált Freisleben Vilmosnak, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) igazgatójának 2015. novemberi tájékoztatása alapján, hogy:

- „**az MNB összegzése szerint hazánkban a bankok által tisztességtelenül felszámított összeg 734 milliárd forint volt**”;
- a forintosítás során „**az elszámolásban 1,9 millió szerződés volt érintett**”;
- egy átlagos jelzáloghiteles esetében **718 ezer forint**, egy átlagos nem jelzáloghitellel rendelkező ügyfél esetében pedig átlagosan 201 ezer forint volt a **tisztességtelenül felszámított összeg**;
- „**Az érintett ügyfelek az elszámolással kapcsolatban 144.615 esetben éltek panasszal**, ezekből 141.350-et már megválaszoltak a pénzintézetek. **Ügyét a szeptember 30-i adatok szerint 13.674 hiteles vitte tovább a Pénzügyi Békéltető Testület (PBT) elé**, a szeptember végéig lezárt ügyek közül 2391 esetben a PBT megszüntette az eljárást, 62 esetben egyezség született az adós és a pénzügyi intézmény között. Az ügyletek közül **12 esetben kötelezte a békéltető testület a pénzügyi intézményt a korrekt elszámolásra.**”⁷⁴

Hogyan lehetséges az, hogy:

- **hiába élt panasszal** több, mint **144 ezer adós** a bankja felé a bank által kiadott „elszámolással” kapcsolatban,
- **hiába fordult közel 14 ezer adós a Pénzügyi Békéltető Testülethez (PBT)**,
- **hiába fordult több mint 40 ezer ember bírósághoz**,

⁷⁴ Forrás:

- InfoRádió / MTI: Devizahitelek: átlag csaknem négyszázezer forintot térítettek vissza a bankok (2015.11.10. 12:33)
http://infostart.hu/gazdasag/2015/11/10/devizahitelek_atlag_csaknem_negyszazezer_forintot_teritettek_vissza_a_bankok-773122/ (Letöltés időpontja: 2018. 02. 06.)
- Privátbankár / MTI: Elszámolás számokban: ennyit kaptak vissza a devizahitelesek (2015. november 10. 14:50) Online: http://privatbankar.hu/szemelyes_penzugyek/elszamolas-szamokban-ennyit-kaptak-vissza-a-devizahitelesek-287360 (Letöltés időpontja: 2018. 02. 06.)
- Jogi Fórum / MTI: Tisztességtelenül felszámított összegek visszatérítése - A devizaalapú kölcsönök elszámolása (2015.11.10.) Online: <http://www.jogiforum.hu/hirek/34749> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 06.)

eddig egyetlen magyar állampolgár se jött ki győztesen a bankok ellen adósként indított küzdelméből?!

Tényleg ennyire buta lenne sok százezer magyar ember, akik aláírták a fent említett 1,9 millió szerződést, hogy nem értették, hogy mit íratnak velük alá?!

Tényleg szégyenkeznie kell majd élete végéig sok százezer honfitársunknak azért, mert olyan felelőtlenek voltak, hogy megbíztak a bankban, s nem olvasták el és nem értelmezték (akár ügyvéd bevonásával) aprólékosan, amit eléjük tettek a banki ügyintézők, s amit okiratba foglalva aláírtak velük a közjegyzők?

Hogyan lehetséges az, hogy több százezer magyar ember írt alá olyan, soha vissza nem fizethető „kölcsonőkről” szóló szerződéseket, amelyek gyakorlatilag adósrabszolgává tették évtizedekre nem csupán őket, de még a leszármazottaikat is?!

Ennyire súlyos gondok lennének honfitársaink százezreinek a szövegértési képességeivel – holott a magyarok általában tipikusan kockázatkerülő, s a tipikus „deviza alapú kölcsönfelvevők” ráadásul jellemzően legalább középfokú végzettséggel rendelkező, egyébként megfontolt, családjukért felelősséget érző felnőttek, családfők?

Avagy netán eredetileg valamit egészen mást ígértek a bankok az adósoknak; félrevezették őket, esetleg véletlenül, jóhiszeműen – avagy nagyon is tudatosan, előre tervezetten és megfontolt szándékkal? Lehet, hogy az ügyfelek netán mégsem kapták meg időben és minden részletre kiterjedően (sem a szerződéskötést megelőzően, sem a szerződés megkötésekor) az összes szükséges információt és tájékoztatást a bankok által kínált „deviza alapú kölcsönök” valódi természetéről?

Hogyan lehetséges az, hogy Magyarországon eddig még soha senki nem győzött a bankjával és közjegyzőjével szemben a „deviza alapú kölcsöne” kapcsán kezdeményezett vitájában, perében – miközben másutt (Szlovéniában, Szlovákiában, Spanyolországban, Ausztriában stb.) már a „deviza alapú kölcsönöket” jogellenes módon, megtévesztéssel kínáló bankokat súlyosan elmarasztalták csaló, etikátlan magatartásukért?!

Vagy a magyarázat tényleg ilyen egyszerű, ahogy azt Kovács Levente állította: „*A Magyar Bankszövetség főtitkára szerint a gazdasági válság után azért is épült vissza nehezen a bizalom a pénzügyi szektor iránt, mert alacsony a pénzügyi kultúra szintje Magyarországon.*”⁷⁵ Megjegyezzük, ha igaz a fenti állítás, akkor a Bankszövetség elnökének, elnökségének és főtitkárának már évek óta le kellett volna mondaniuk ill. le kellett volna őket mondatni, mert ezek szerint a Bankszövetség nem teljesítette az egyik, alapszabályában önmaga elé kitűzött kiemelt feladatot: „*h) szerepvállalás a bankok ügyfelei – ideértve a tényleges és a potenciális, jelenlegi és jövőbeli ügyfeleket – pénzügyi tudatosságának kialakításában és fejlesztésében a szofisztikált banki szolgáltatások mind szélesebb körű elterjesztése, ezen keresztül a gazdasági növekedés elősegítése érdekében!*”

⁷⁵ Nagy a lemaradásunk a pénzügyi kultúra terén. <https://fejlesztisprogramok.uni-nke.hu/hirek/2017/11/16/nagy-a-lemaradasunk-a-penzugyi-kultura-teren> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 04.)

Biztosan igaza van a Bankszövetség főtítkáranak – azonban felmerül bennünk a kérdés:

- biztos, hogy **tényleg minden rendben**, s minden **jogszerűen** történt a bankok részéről a „**deviza alapú kölcsön szerződések**” megkötése előtti tájékoztatással, a szerződések megkötésével, majd a **bankok kölcsön-nyilvántartási, „tartozás”-megállapítási és „törlesztőrészlet”-kalkulációs gyakorlatával** összefüggésben, s a 2010. januárja és 2017. augusztusa között elárverezett 320 ezer ingatlan, a 2017. augusztusában árverésre meghirdetett további 52 ezer ingatlan, valamint a jelenleg 900 ezer honfitársunk, valamint családtagjaik százezrei ellen zajló végrehajtások ügyében;
- **tényleg** csak és **kizárólag a kölcsönfelvevők a hibásak** a kialakult, meglehetősen reménytelen helyzetükért, s ezért csakis nekik és családtagjaik százezreinek kell az ezek szerint csupán általuk elkövetett hibákért jótállniuk (egyáltalán: végül is **konkrétan mi volt az a hiba, amit elkövettek**, amiért a bankok kizárólag őket teszik felelőssé)⁷⁶;
- **tényleg biztosan nem követett el semmiféle etikátlanságot, szabálytalanságot, jogellenes cselekményt a bankrendszer és a Bankszövetség**, s nem követtek el semmiféle mulasztást a MNB, a PSZÁF és más illetékes szervezetek, intézmények felelős vezetői?!

Nem lehetséges, hogy az volt az adósok legnagyobb „bűne”, hogy bíztak a bankok korrektségében és szaktudásában, a Bankszövetség hitelfelvételre buzdító „tájékoztatásának” igazságtartalmában, az MNB, a PSZÁF, a Gazdasági Versenyhivatal, a PBT, a különböző szintű bíróságok és az Alkotmánybíróság (s általában: az állam, az adott kormányzatok) szakértelmében, társadalmi felelősségtudatában, s abban, hogy betartják és minden szereplővel betartatják a jogszabályokat?!

Persze, nagy boldogság minden bizonnyal az érintett adósoknak, hogy 2010. után számos ígéret született a bíróságok által is több perben egyértelműen tisztességtelenül eljárónak ítélt bankok megregulázására, az adósok „megmentésére”⁷⁷ - majd pedig egyre-másra születtek az un. „devizahiteles törvények”⁷⁸ és MNB-rendeletek.⁷⁹

⁷⁶ Megjegyezzük: meglehetősen álságos dolognak tűnik kizárólag a „deviza alapú kölcsönöket” felvevő adósokat és családjaikat megtenni bűnbakokká, hiszen ha állítólag az ezzel hivatásszerűen foglalkozó, megfelelő szakapparátussal és szaktudással rendelkező pénzügyi szereplők (bankok, pénzintézetek) sem látták át teljesen az adott pénzügyi konstrukció valós működését, akkor hogyan várható ez a bizonyos teljes és felelős átlátási képesség az egyszerű állampolgároktól?! Arról már nem is beszélve, hogy a bankok, pénzintézetek, valamint maga a Magyar Bankszövetség, sőt maguk az érintett kormányzatok és egyéb szereplők is számos eszközzel igyekeztek ösztönözni az adósokat a „deviza alapú kölcsön” kölcsön felvételére – és sok bank, pénzintézet gyaníthatóan kifejezetten tisztességtelenül járt el, vagy esetleg olyan bűncselekményeket is elkövetett el, mint a mérleghamisítás, a LIBOR és az EURIBOR szisztematikus manipulálása, stb.

⁷⁷ Egyszerű kívülről laikusként nekünk úgy tűnik, hogy nem „megmentésre” vártak az érintettek, hanem „csak” - legalább utólagos - igazság- és jogszolgáltatásra, korrekt, pártatlan eljárásra a „deviza alapú kölcsönök” valódi természetének és a bankok eljárásának objektív jogi megítélése kapcsán.

⁷⁸ Lásd ennek kapcsán elsősorban:

DH1 – 2014. évi XXXVIII. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1400038.TV (Letöltés időpontja: 2018. 01. 03.)

DH2 – 2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről. A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás

Hangsúlyozzuk: nekünk nem tisztünk és nem is szándékunk ennek a komplex, kiterjedt banki (bűn?)cselekménynek a polgári jogi és büntetőjogi szempontú

szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény 2014. október 15-ei hatállyal számos ponton módosította a DH1 törvényt. A törvény rendezte az elszámolás részletszabályait: az elszámolási eljárás teljesítésének határidejét, az elszámolás közlésének szabályait, az elszámolás felülvizsgálatát, valamint a közérdekű keresettel indított perek szabályait. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1400040.TV&xtreferer=A0000250.KOR (Letöltés időpontja: 2018. 01. 03.)

DH3 – Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (ún. forintosítási törvény) A DH3 törvény deklarált elsődleges célja az volt, hogy a jövőre nézve megszüntesse a fogyasztókat terhelő árfolyamkockázatokat. Elrendelte: a deviza vagy devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződések tekintetében a pénzügyi intézmények kötelesek a törvényben meghatározott feltételekkel, határidővel és eljárásrend szerint a teljes tartozást forintkövetelésre átváltani. A törvény erejénél fogva, a felek közreműködése nélkül módosulnak az érintett egyedi hitelszerződések kikötései. A törvény (elvben) lehetővé tette a fogyasztók számára, hogy a szerződésmódosítással és a tartozás forintra történő átváltásával kapcsolatos egyes lényegi panaszaik felülvizsgálatát kérjék. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1400077.TV (Letöltés időpontja: 2018. 01. 03.)

DH4 – A fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2014. évi LXXVIII. törvény (ún. Fairbank törvény) Az ún. „Fair bank-törvény” a hitelszerződések jogán belül a fogyasztóvédelem szintjének emelése érdekében módosította a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvényt (Fhtv.). A DH4 törvény módosította továbbá a DH2 törvény több rendelkezését [is.https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0900162.TV](https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0900162.TV) (Letöltés időpontja: 2018. 01. 03.)

DH5 – 2015. évi II. törvény a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseivel összefüggő, valamint egyéb magánjogi tárgyú törvények módosításáról <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1500002.TV> (Letöltés időpontja: 2018. 01. 03.)

DH6 – 2015. évi LII. törvény a banki elszámolás során tapasztalt visszaélések elleni fellépéshez szükséges törvények módosításáról <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1500052.TV> (Letöltés időpontja: 2018. 01. 03.)

DH7 – 2015. évi 145. törvény – az egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1500145.TV (Letöltés időpontja: 2018. 01. 03.)

A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról szóló 2014. évi LXVI. törvény: A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény egy új 303/B. §-al egészült ki, mely kimondta, hogy a végrehajtási eljárásban DH1 törvény 17. §-ának szabályait a törvényben meghatározott esetben nem kell alkalmazni. Lásd online: <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1400066.TV> (Letöltés időpontja: 2018. 01. 03.)

⁷⁹Lásd ennek kapcsán különösen az alábbi MNB rendeleteket:

- 42_53_2014. (XI.7) MNB rendelet: 42/2014. MNB rendelet, amit módosított az 53/2014. rendelet. Az elszámolás módszertanának általános szabályairól: *“1. § E rendeletet azon fogyasztói kölcsönszerződésre kell alkalmazni, amely az elszámolási fordulónapon megfelel a következő két feltételnek:*
 - a) a fogyasztónak nincs és a fogyasztói kölcsönszerződés fennállása alatt sem volt a fogyasztói kölcsönszerződésből származó fizetési késedelme,*
 - b) a fogyasztó nem áll és a fogyasztói kölcsönszerződés fennállása alatt sem áll fizeteskönnyítő program vagy kedvezmény hatálya alatt.”*
- 54_2014_MNB_rendelet: 54/2014. MNB rendelet. Az elszámolás módszertanának különös szabályairól: *“1. § E rendeletet azon fogyasztói kölcsönszerződésre kell alkalmazni, amely az elszámolási fordulónapon megfelel a következő feltételek bármelyikének:*
 - a) a fogyasztónak van vagy a fogyasztói kölcsönszerződés fennállása alatt bármikor volt a fogyasztói kölcsönszerződésből származó fizetési késedelme,*
 - b) a fogyasztó fizeteskönnyítő program vagy kedvezmény hatálya alatt áll vagy a fogyasztói kölcsönszerződés fennállása alatt bármikor fizeteskönnyítő program vagy kedvezmény hatálya alatt állt.”*
- 55_2014_MNB_rendelet: Végelszámolás vagy felszámolási eljárás alatt álló pénzügyi intézmények becslési módszertana.
- 58_2014. (XII.17) MNB rendelet: Fogyasztóvédelmi tájékoztatás, a pénzügyi intézmény által megküldendő tájékoztató levelek formai követelményei

vizsgálata, értékelése, hiszen nem vagyunk sem jogtudósok, sem nyomozók, ügyészek, sem ügyvédek, s **elsősorban a „deviza alapú kölcsönök” magyar pénzügyi piacra (azon belül is elsősorban a magánszemélyeknek folyósított, „lakossági lakáscélú” „deviza alapú” jelzálogkölcsönök piacára) való bevezetésének és tömeges elterjesztésének a problémakörével foglalkozunk**, s azok tényleges jelenlegi és lehetséges jövőbeni **társadalmi következményeinek a vizsgálatára koncentrálnunk – de nem tekinthetünk el attól, hogy törekedjünk vizsgálatunk tárgyának** (ennek a „speciális innovatív pénzügyi terméknek”) és annak társadalmi hatásrendszerének a minél alaposabb **megértésére!**

Minthogy óriási mennyiségben elterjesztett, meglehetősen differenciált „pénzügyi termékcsalád”-ról van szó, mi most, ebben a könyvben a magunk részéről terjedelmi korlátaink okán csupán alapvetően a **magánszemélyeknek folyósított, „lakossági lakáscélú” „deviza alapú” jelzálogkölcsönök** problémakörével foglalkozunk, lehetőség szerint az elérhető KSH- és MNB-adatokra támaszkodva⁸⁰ – bár tisztában vagyunk azzal, hogy „megérne egy-egy misét” (s nem kizárt, hogy a jövőben majd szándékaink szerint ezzel is alaposabban foglalkozunk) a 2001-2015. közötti időszakban a kis, közép és nagy**vállalkozásoknak, az önkormányzatoknak**⁸¹, valamint a parlamenten belüli és kívüli **pártoknak**, társadalmi szervezeteknek folyósított „deviza alapú” kölcsönök problémakörének a vizsgálata is.

Már csak azért is érdemes lesz majd később alaposan megvizsgálni a kis, közép és nagyvállalkozásoknak, önkormányzatoknak, valamint a parlamenten belüli és kívüli pártoknak, társadalmi szervezeteknek folyósított „deviza alapú” kölcsönök problémakörét, mert pl. az egyes felelőtlen (vagy éppenséggel nagyon is számító?) politikusok biztatására annak idején számos önkormányzat vett fel „devizahiteleket” és adódott el végtelenen közel egy évtizedre. Ennek negatív hatásait nem „csupán” az érintett települések lakossága érzékelte (az adott településeknek az önkormányzat által felvett „devizahitelek” miatt érintett lakosságának az

⁸⁰ Megjegyezzük: nem egyszerű eligazodni a „devizahitelekre” (s azokon belül az önkormányzatoknak, vállalkozásoknak és lakosságnak folyósított (lakáscélú és nem lakáscélú „deviza alapú kölcsönök” számára, volumenére és címzettjeire vonatkozó információk mindmáig folyamatosan igencsak zavaros, több tekintetben egymásnak is ellentmondó rendszerében. Szociológusként alapvetően a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) és a Magyar Nemzeti Bank (MNB) tényállításait vesszük alapul – annak ellenére, hogy sajnálattal tapasztaljuk: a KSH és az MNB időnként önmagának is ellentmondó tényállításokat tett (nem csupán a lakossági lakáscélú „deviza alapú kölcsönökre/hitelekre”, de a nem lakáscélú (pl. lakossági szabad felhasználású hitelek: folyószámlahitelek, fogyasztási hitelek ill. kölcsönökre/ vonatkozóan is).

⁸¹ „2004-től, az Európai Unió teljes jogú tagjává válva új fejlesztési támogatások igénybevételének lehetősége nyílt meg az önkormányzatok előtt. A feladataik ellátásához szükséges infrastrukturális háttér létrehozása, szinten tartása és fejlesztése érdekében végrehajtott beruházásokhoz, felújításokhoz, eszközbeszerzéseikhez jelentős európai uniós és hazai fejlesztési célú támogatásokat használhattak fel. Az európai források megjelenésével átalakult a hazai fejlesztések támogatási rendszere. A területfejlesztési támogatásokról és a decentralizáció elveiről szóló 67/2007. (VI.28.) OGY-határozat II. fejezetének 1. pontjában fogalmazta meg a nem társfinanszírozásra szolgáló, tisztán hazai források koncentrállásának szükségességét, azok hatékony felhasználásának érdekében. A költségvetési törvények a helyi önkormányzatok fejlesztési feladatainak támogatására, főleg EU fejlesztési támogatások saját önrészeinek biztosítására nem adtak, illetve nem hagytak elegendő forrást...Elégéses pénzeszközük a támogatási keretek saját önrészehez azonban nem volt, így – a kormány által biztosított lehetőséggel élve – a saját önrész biztosítására hiteleket, illetve devizakötvényeket bocsátottak ki,... Az összes (756 milliárd Ft) adósságnövekedés 75%-a - zömében a 2007-2008. évi – kötvénykibocsátás miatt keletkezett. 2007-2008. években a megyei és megyei jogú városok 95%-a bocsátott ki deviza alapú kötvényt, illetve vett fel hitelt.... A pénzintézetekkel szembeni kötelezettségek négy év alatt összesen 77%-kal emelkedtek.” Lentner Csaba: A túlhitelezés globalizálódása a világban és Magyarországon. In: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest: Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, 39-41.

összlétszáma egyes becslések szerint együttesen több millió főt tehetett ki) - de az önkormányzatok „devizahitelekkel” való eladósodottsága utóbb a teljes magyar nemzetgazdaság állapotára, hazánk teljes lakosságának anyagi viszonyaira is több vonatkozásban negatív hatást gyakorolt!⁸²

Sajnos, a „deviza alapú kölcsönök/hitelek” „pénzügyi termékcsalád”-jának az egészére vonatkozó hivatalos, statisztikai megalapozottságú tájékoztatás viszonylag szegényes, meglehetősen pontatlan ill. néhol önmagának is ellentmondó. Különösen igaz ez a vizsgálatunk tárgyát képező „**lakossági lakáscélú**” „**deviza alapú**” **jelzálogkölcsönök tényleges mennyiségére, belső megoszlására, alakulására, s a kölcsönfelvevők szocio-ökonómiai státusára** és annak későbbi **alakulására** vonatkozóan!

1. Alapvetően **semmilyen konkrét, hitelt érdemlő információ nem tudható** biztosan mindmáig a „deviza alapú kölcsönök” tömeges kihelyezésében érintett bankok vonatkozásában arról, hogy mennyi volt a 2001-2015. közötti időszakban folyósított „deviza alapú” **kölcsönök ill. hitelek** száma és összege /Mrd Ft/ összesen és évenkénti megoszlásban, külön-külön feltüntetve:

- **a magánszemélyeknek** folyósított kölcsönöket, hiteleket,
- (kis, közép és nagy) **vállalkozásoknak** folyósított kölcsönöket,
- **az önkormányzatoknak** folyósított hiteleket,
- **a pártoknak, társadalmi szervezeteknek** folyósított (kedvezményes) kölcsönöket?

2. Arról sem tudunk mindmáig minden szükséges részletre kiterjedő, konkrét információkat, hogy miként alakult a 2001-2015. közötti időszakban a **magánszemélyeknek** nyújtott „deviza alapú” **kölcsönök** jellege (éves bontásban, kölcsönök száma, átlagos összege és az átlagos időtartam, amennyire felvették; a folyósított **lakáscélú** hitelek, kölcsönök és támogatások célja szerinti bontásban⁸³):

a. **lakáscélú** kölcsönök:

- lakáscélú *forint*kölcsönök
- lakáscélú *deviza*kölcsönök
- lakáscélú „**deviza alapú**”/”**devizában nyilvántartott**” **kölcsönök** (külön-külön a *CHF, EUR, USD, YPY deviza alapú*” kölcsönök);

b. **szabad felhasználású** kölcsönök

- szabad felhasználású *forint*kölcsönök
- szabad felhasználású *deviza*kölcsönök
- szabad felhasználású „**deviza alapú**”/”**devizában nyilvántartott**” kölcsönök (külön-külön a *CHF, EUR, USD, YPY deviza alapú*” kölcsönök)

⁸² Utóbb, „Az önkormányzati adósságkonszolidáció során 2011 decembere és 2014. júniusa közt 1368,9 milliárd forint adósságtól szabadította meg az állam az önkormányzati alrendszert.”. Forrás: Gregóczy Etelka: A hitelezés, a devizahitelezés elterjedésének, majd korlátozásának jogi környezete (az önkormányzatoknál). In: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest, Nemzeti Közszerzési és Tankönyv Kiadó, 287.

⁸³ A lakáscélú hiteleket, kölcsönöket és támogatásokat általában az alábbi hivatalos célok megjelölésével folyósították: építés; új lakás vásárlása, használt lakás vásárlása; korszerűsítés, bővítés; hitelkiváltás; áthidalás.

3. **Semmiféle konkrét, hitelt érdemlő információ ill. extrapoláció nem tudható** biztosan mindmáig a jelzálogalapú lakossági „devizahitelezésben” érintett bankok vonatkozásában:

a. sem arról, hogy mekkora volt a kihelyezett „deviza alapú” kölcsönökre vonatkozóan:

- a kölcsönök teljes mennyisége,
- a kölcsönök összértéke,
- a kölcsönök „tőkeösszege” után az adósok által befizetett összegek,
- a kölcsönök után az adósok által befizetett kamatok,
- a kölcsönök után az adósok által befizetett kezelési költségek,
- a kölcsönök kérelmezésével, a szerződéskötéssel, folyósítással ill. szerződésmódosítással összefüggésben az adósoknak direkt módon a bankoknak befizetett teljes összeg,
- a kölcsönökkel összefüggésben az adósok által a kölcsön közvetítőinek befizetett összegek,
- a kölcsönökkel összefüggésben az adósok által a közjegyzőknek különböző jogcímen befizetett összegek (egyoldalú kötelezettségvállalási nyilatkozat, tartozáselismerő nyilatkozat, stb.);

b. mekkora bruttó és nettó **bevételt ill. nyereséget realizáltak eddig** az adott, „devizahitelezés”-ben részt vett bankok a 2001-2017. december közötti időszakban, s azon belül külön-külön:

- a 2001. decembere⁸⁴ - 2010. augusztus 13-a⁸⁵ közötti,

⁸⁴ A devizahiteleket 2001. nyarán az I. Orbán-kormány engedélyezte, a „2001. évi XCIII. törvény a devizakorlátozások megszüntetéséről, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról” elnevezésű jogszabállyal, mely alapján 2002. január 1-től devizabelföldiek belföldön és külföldön, devizakülföldiek belföldön devizával, valutával, belföldi fizetőeszközzel, illetve belföldi pénznemre szóló követeléssel végzett jogügyletei és cselekményei szabadon végezhetőek. (Törvényjavaslat előterjesztve a parlamentben: 2001. december 17-én, előterjesztő: Dr. Varga Mihály pénzügyminiszter; jogszabály kihirdetve a Magyar Közlöny 2001/146. számában, Dr. Orbán Viktor miniszterelnök úr aláírásával).

⁸⁵ A parlament a 2010. évi XC. törvény 81. §-a alapján megszavazta a polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény módosítását és a Polgári Törvénykönyvből beemelte 261. § (4) bekezdést (kihirdetve a Magyar Közlöny 132. számában, a VI. fejezetben). A 2010. augusztus 13-i kihirdetést követő napon a 264. § (4) bekezdés az alábbi szöveggel lépett hatályba: „Természetes személy - ide nem értve az egyéni vállalkozót - devizában nyilvántartott, vagy nyújtott (deviza alapú) kölcsönszerződéséből keletkező hitelezői követelés biztosítására, természetes személy tulajdonában álló ingatlanon, vagy ingatlanok természetes személy tulajdonában lévő tulajdoni illetőségére jelzálogjog nem alapítható, a felek ettől eltérő rendelkezése semmis.” Ugyanígy a 132. számú Magyar Közlöny VI. fejezete emelte be az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvénybe a 16/A §. (1)-(3) bekezdéseit, az alábbi tartalommal: „16/A. § (1) Az ingatlan-nyilvántartásba nem jegyezhető be természetes személy tulajdonában álló ingatlanra, vagy ingatlanok természetes személyt megillető tulajdoni hányadára olyan jelzálogjog, amelyet természetes személy - ide nem értve az egyéni vállalkozót - devizában nyilvántartott, vagy nyújtott (deviza alapú) kölcsönszerződéséből keletkező hitelezői követelés biztosítására alapítottak. (2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés nem akadályozza az ingatlan-nyilvántartásba már bejegyzett jelzálogjog jogosultja személyében, vagy a jelzálogjoggal biztosított követelés pénznemében és összegében a kölcsönszerződés módosítása miatt történő változásbejegyzésnek (kölcsönkiváltás), valamint a már fennálló hitelezői követelés biztosítékául szolgáló ingatlanra bejegyzett jelzálogjog törlesztésével egyidejűleg másik felajánlott ingatlanra alapított jelzálogjog bejegyzésének (fedezetcsere) abban az esetben, ha a jelzálogjog és az azzal biztosított követelés mértéke a korábbiánál nem terheesebb. A fedezetcsere vonatkozó rendelkezés alkalmazandó az ingatlanok megosztása vagy összevonása esetén a zálogjog törlesztésével egyidejűleg a megosztással vagy összevonással kialakított ingatlanra a korábbiánál nem terheesebb zálogjog bejegyzésére nézve is. (3) A (2) bekezdésben foglaltak teljesítése érdekében a bejegyzés alapjául szolgáló okiratnak tartalmaznia kell a követelés eredeti és módosított összegét forintban is.” Azaz 2010. augusztus 14-től megtiltották a devizaalapú kölcsönszerződések fedezeteként a magánszemélyek ingatlanára jelzálogjog alapítását; ekkortól kezdve nem lehetett jelzálogjogot bejegyezni

- a 2010. augusztus 14 - 2015. február 9.⁸⁶ közötti és
- a 2015.február 10-től napjainkig terjedő időszakban;

c. mekkora bruttó és nettó **bevételt ill. nyereséget realizálnak még majd a jövőben**, az adott, „devizahitelezés”-ben részt vevő bankok ugyanazon, jelen vizsgálatunk tárgyát képező „**lakossági lakáscélú**” „**deviza alapú**” **jelzálogkölcsönöknek** a szerződés szerint a futamidő végéig való maradéktalan törlesztése esetén, különböző (jogilag megalapozott vagy talán jogilag nem is annyira megalapozott) jogcímeiken (pl. tőke, kamat, „kezelési költség”, stb.);

d. arra vonatkozóan sem lelhető fel semmiféle konkrét, statisztikai eszközökkel feldolgozható információ, adatsor, hogy az eddig **bedőlt** és ezen túl várhatóan nagy valószínűséggel **bedőlő** egykori „deviza alapú” jelzálogalapú kölcsönökhöz kapcsolódó banki követelések kielégítésére **jelzálogfedezetként szolgáló ingatlanok** (alapvetően lakások, házak, valamint nyaralók, telkek, termőföldek, stb/), ingóságok (autó, motor, berendezési tárgyak, műszaki cikkek, stb.), fizetések, nyugdíjak, cégek, cégüzletrészek, megtakarítások) esetén:

- **mennyi az elárverezett ingatlanok** száma és százalékos aránya az összes Ft- és „*devizaalapú*”/”*devizában nyilvántartott*” (**CHF, EUR, USD, YPY**) kölcsönök esetén (országosan, összesen, s az egyes régiókban, megyékben, településtípusonként),
- mennyi az elárverezett ingatlanokra vonatkozóan:
 - a felvételkor az átlagos **eredeti kölcsönérték**,

olyan ingatlanra, amelyre a természetes személy devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott kölcsönszerződés alapján kapott „deviza alapú kölcsönt”. Ez a rendelkezés az árfolyamgát rendszerének és a kényszerértékesítési kvótáknak a bevezetésével ugyan hatályát veszítette 2011 júliusától, *A devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény* alapján, de a jelzálogalapú devizahitelezés már nem indult újra.

⁸⁶ 2015. február 9-én került sor a Magyar Kormány és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank közötti Egyetértési Megállapodás aláírására. Az aktuson részt vett Orbán Viktor miniszterelnök, Suma Chakrabarti EBRD elnök és Andreas Treichl, az Erste Group Bank AG vezérigazgatója. A megállapodás 1. szakasz b)-c) alpontjaiban egyebek között kimondták: „b) A devizában denominált (a szerk. megj.: „devizaalapú” hitelek) forintosításának szabályozásáról szóló, 2014. december 15-én kiadott, 2014-es LXXVII. törvény végrehajtását úgy kell biztosítani, hogy a bankszektorban elkerülendőek legyenek az árfolyamkockázathoz kapcsolódó további költségek. c) Biztosítani kell, hogy a bankok nemteljesítő hitelfortfóliójának leépítésére irányuló kezdeményezések ... a jövőbeni zálogjog érvényesítések (a szerk. megj.: ingatlanárverések) és kilakoltatások további korlátozásától tartózkodni kell.” Az EBRD eredetileg közvetítőként vett részt az Erste-ben történt állami tulajdonszerzésben, ezért is tartalmazza a memorandum a vételre vonatkozó utalást. (Utóbb, 2016. májusában az EBRD igazgatótanácsa jóváhagyta, hogy az EBRD 15 százalékos részesedést vásároljon az Erste Group magyar leányvállalatában, az Erste Bank Hungary Zrt.-ben, s a magyar kormánnyal együtt 15-15 százalékos részesedést vesz.) A megállapodás szövege hosszú ideig csak angolul volt hozzáférhető. Lásd: Appendix 1 – EBRD-Government Memorandum of Understanding (MoU) between the Government of Hungary and European Bank for Reconstruction and Development. Cooperation in Support of the Banking Sector and Real Sector in Hungary. (Magyarul: Függelék 1 - EBRD – Kormány kötelezettségvállalási nyilatkozat. Egyetértési Megállapodás a Magyar Kormány és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank között).

<http://www.kormany.hu/download/ff8e/30000/Appendix%201%20EBRD.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.). A Kormány-EBRD megállapodásról és utótörténetéről lásd, egyebek között:

- Index: Így száll le a kormány a bankokról (2015. február 9.)
https://index.hu/gazdasag/2015/02/09/ebd_orban_megalapodas/ (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.)
- Index: Tényleg beszáll az Erstebe az EBRD (2016. május 4.)
https://index.hu/gazdasag/2016/05/04/ebd_erste_allam_bank_vasarlas/ (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.)

- a **tartozás** banki állítás szerinti értéke a bedőléskor,
- az ingatlan átlagos becsült értéke a kölcsönfelvételkor versus a bedőléskor,
- az **eredeti becsült érték hány százalékáért** sikerült összátlagban **elárverezni** az ingatlanokat,
- **egy-egy bedőlő ingatlanon mekkora hasznót realizált a bank**, annak alapul vételével, hogy **mennyi volt egy-egy „hitelkihelyezésnek” a tényleges költsége devizában** /állítólag alapvetően CHF-ben/ és HUF-ban - ahhoz képest, hogy mekkora tiszta bevétel származott „bedőlő” kölcsön után (nem csupán pénzben, de a bank tulajdonába került, majd továbbadott ingatlan reálértékében is),
- **kikhez** (milyen cégekhez, cégcsoportokhoz, üzleti körökhöz, esetleg netán strómanként eljáró magánszemélyekhez) **kerültek az elárverezett ingatlanok, s utóbb mi lett a sorsuk** (jellemzően hány százalékkal nagyobb összegért, tipikusan hová, kiknek, milyen érdekcsoportokhoz tartozóknak értékesítették, ill. adták tovább azokat)....

Csak annyi tudható a különböző elérhető forrásokból, hogy:

- **2001. december 31-én a háztartások hitelállományán belül a 21,6 milliárd forintnyi devizahitel-állomány az összes hitelállománynak (702,3 milliárd forintnak) a 3,1%-át tette ki**⁸⁷ ;
- „A **2002 és 2010 közötti instabil állami pénzügyi környezetben a lakosság készpénz- és betétállománya 95,6%-kal nőtt, míg a hitelállománya az öt és félszeresére, megközelítette a 11.000 milliárd forintot. ...A lakossági hitelállomány főbb összetevőit vizsgálva a szabad felhasználású jelzáloghitelek értéke a 2005. évi 388 milliárd forint állományadatról 2010-re 2556 milliárdra nőtt, vagyis több mint 6 és félszeresére. A háztartásoknak nyújtott fogyasztási hitelek 2004 és 2010 között 495%-ra nőttek. A 2010-es 3130 milliárd forintban kimutatott állományadatnak a 68,4%-a jelzáloghitel volt.**”⁸⁸;
- **2008. évre vonatkozó adat, hogy: „Az új kibocsátásokon belül a devizahitelezés részaránya 2008 végére 80 százalékra emelkedett, sőt a jelzáloghiteleknél már 90 százalék fölé ugrott.**”⁸⁹;
- **2010-ben a KSH adatai szerint állítólag 4,284 milliárd forint volt a lakáscélú hitelek állományának összértéke, aminek kétharmadát (65,8%-át) a „devizaalapú hitelek” tették ki**⁹⁰ - ezzel szemben a MNB adatai alapján az alábbi volt az összkép:

⁸⁷ Forrás: <http://www.origo.hu/archivum/20061213frankhitelek.html> (letöltés: 2014. 06.27.) Idézi: Bagány Márton – Dávid Máté – Fási Csaba – Kiss Ottó: A devizahitelezés elterjedésének empirikus vizsgálata, hallgatói gazdasági-szociológiai kutatások alapján. In: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest, Nemzeti Közszerződési és Tankönyv Kiadó, 566.o.

⁸⁸ Lentner Csaba: A túlhitelezés globalizálódása a világban és Magyarországon. In: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest, Nemzeti Közszerződési és Tankönyv Kiadó, 44.

⁸⁹ Balás Tamás – Nagy Márton (2010) A devizahitelek forinthelekre történő átváltása. In: MNB Szemle, 2010. október, 7. oldal <https://www.mnb.hu/letoltes/balas-nagy-mnbszemle-1007.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.)

⁹⁰ KSH: Magyarország, 2016. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 2017. (ISSN: 1416-2768. A kézirat lezárásának időpontja: 2017. április 5. Felelős kiadó: Dr. Vukovich Gabriella elnök.), 92.o. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xfp/idoszaki/mo/mo2016.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.)

A háztartások hitelállománya és ügyletszáma, 2010. június 30.						
	Állomány (Mrd Ft)			Szerződések száma ⁹¹ (ezer darab)		
	Forint	Deviza	Összesen	Forint	Deviza	Összesen
Teljes hitelállomány	3.333	7.266	10.599	2.800	5.600	8.400
ebből: jelzáloghitel ek	1.667	5.474	7.141	300	1.000	1.300
ebből: lakáshite lek	1.527	3.089	4.616	295	550	845

Forrás: MNB

Idézi: Balás Tamás – Nagy Márton (2010) A devizahitelek forinthitelre történő átváltása. In: MNB Szemle, 2010. október, 7. oldal

- „**2011 nyarán 576 ezer** háztartásnak volt **lakáscélú jelzáloghitel**e, 1 millió 900 ezer főt - tehát minden ötödik magyar embert - érintett a lakáshitelezés. A háztartások közel felének, **287.172 ezer** családnak (**945 ezer fő**) **devizaalapú**, 289 ezer családnak (960 ezer fő) pedig forint alapú jelzáloghoz kötött lakáshitele volt.”⁹² A jelzáloghitellel rendelkező háztartások közel felét kitevő, devizaalapú jelzáloghoz kötött lakáshittel bíró **287 ezer családban** a KSH adatai szerint a lakosságnak legalább 1/10-e (**945 ezer fő**) élt. A lakáscélú **devizaalapú** jelzáloghitellel rendelkező 287.172 háztartás **több mint kétharmadában** (69%-ában, 198.304 háztartásban) **gyermekeket neveltek**: 77.083 háztartásban egy gyereket, 86.940 háztartásban két gyereket, 34.281 háztartásban három gyereket) – s ezen családok jelentős hányada fizetési nehézségekkel küzdött már 2011. tavaszán is”⁹³;
- 2012-ből származó adat, miszerint: „Mára a magyar lakosság több mint **6.300 milliárd forint értékű lakáshitelt nyög**,... A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete adatai szerint **2011. június végén 1.225.419 lakossági jelzálogfedezetű szerződés** volt, ezek negyedénél már van valamilyen késedelmi probléma, több mint egytizedüknél (kb. 142 ezer) pedig 90 napon túli az elmaradás. A PSZÁF becslései szerint a több mint **301 ezer késedelmes tartozás közül** mintegy **262 ezer**, a mintegy **142 ezer 90 napon túl tartozóból pedig 123 ezer devizaalapú hiteltartozás**.”⁹⁴, s „A fizetési nehézség jellemzően a gyermeket nevelőknél nagyobb, mint a gyermekteleneknél, és a gyermekek száma egyenes arányban befolyásolja a fizetési képességet.”⁹⁵;

⁹¹ A szerzők megjegyzik, hogy a MNB adatforrásainak felhasználásával készített, 2010 június 30-ra vonatkozó áttekintésükben: „A szerződések száma becslésen alapul”!

⁹² KSH: A hitellel rendelkező háztartások szociális jellemzői. KSH, V. évfolyam 77. szám. 2011. november 17. 3. o. www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/hitelesekszojell.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.)

⁹³ A KSH-nak a jelzáloghitellel rendelkező háztartások összetételéről, szociális jellemzőiről készült, eredeti helyzetet rögzítő, fent idézett összefoglaló jelentése alapján tehát 2011-ben minden ötödik magyar embert érintett a lakáshitelezés; a jelzáloghitellel rendelkező háztartások közel felének, 287 ezer családnak (amelyek összlétszáma a KSH adatai szerint 945 ezer fő) volt devizaalapú jelzáloghoz kötött lakáshitele volt. A lakáscélú devizaalapú jelzáloghitellel rendelkező 287.172 háztartás több mint kétharmada (69%-ában, 198.304 háztartásban) gyermekeket neveltek: 77.083 háztartásban 1 gyereket, 86.940 háztartásban 2 gyereket, 34.281 háztartásban 3 gyereket) - s jelentős hányaduk fizetési nehézségekkel küzdött már 2011. tavaszán is. Lád: KSH: A hitellel rendelkező háztartások szociális jellemzői. KSH, V. évfolyam 77. szám. 2011. november 17. 3. o. www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/hitelesekszojell.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.)

⁹⁴ Kormányzati intézkedések a lakáshitelek érdekében, 2.o. (frissített - 2012.06.25.) (2012. június 25. 13:00), <http://2010-2014.kormany.hu/hu/gyik/kormanyzati-intezkedesek-a-lakashitelek-erdekeben> (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

⁹⁵ Kormányzati intézkedések a lakáshitelek érdekében, 3. o. (frissített - 2012.06.25.) (2012. június 25. 13:00) <http://2010-2014.kormany.hu/hu/gyik/kormanyzati-intezkedesek-a-lakashitelek-erdekeben> (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

- A KSH által közzétett statisztikai áttekintések szerint idővel csökkent a „deviza alapú”-nak mondott kölcsönszerződések száma⁹⁶ - végül 2014. II. félévében (a kényszerforintosítás előtt) az akkor nyilvántartott összesen 726.339 lakáscélú jelzáloghitelből a deviza alapúak száma állítólag 206.218 db volt (amelyek állítólag mintegy 1.738.871 millió forintot tettek ki az összesen 3.324.184 millió Ft lakáscélú jelzáloghitel-állományból⁹⁷);
- 2014-ben, az állami segédlettel végrehajtott „kényszerforintosítás” előtt **762 ezer darab „deviza alapú hitelt”** tartottak nyilván együttesen a bankrendszerben és szövetkezeti hitelintézeteknél, fiókoknál, melyek közül **474 ezer volt jelzáloghitel**. A 762 ezer devizahitel állományának **összértéke 3.663 milliárd Ft** volt, aminek **túlnyomó többségét, 3.403 milliárd Ft-ot a jelzáloghitelek** tettek ki. Az összesen 474 ezer „deviza alapú” jelzáloghitelből az MNB adatai szerint **209 ezer volt a piaci kamatozású „deviza alapú” lakáshitelek száma** (s ennek az állománynak az értéke **1.778 milliárd Ft-ot tett ki**)⁹⁸;

A magyar háztartások deviza-eladósodottságának főbb jellemzői								
Bankrendszer, szövetkezeti hitelintézetekkel és fiókokkal (2014. II. negyedév)		Összes hitel	Jelzálog-hitelek	Lakáshitelek			Szabad felhasznál. hitelek	Egyéb hitelek
				Össz.	Támogatott	Piaci		
Deviza	darab (ezer)	762	474	209	0	209	265	288
	állomány (Mrd Ft)	3663	3403	1778	0	1778	1625	260
Forint	darab (ezer)	4949	666	505	237	268	161	4283
	állomány (Mrd Ft)	3132	2088	1566	822	744	521	1044
Összesen	darab (ezer)	5710	1140	714	237	477	425	4570
	állomány (Mrd Ft)	6795	5491	3344	822	2522	2147	1304

Forrás: Prof. Dr. Lentner Csaba: A túlhitelezés globalizálódása a világban és Magyarországon. In: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest: Nemzeti Közszerződések és Tankönyv Kiadó, 45.o. (1. táblázat: A magyar háztartások deviza-eladósodottságának főbb jellemzői., frissítve MNB adatok alapján: 2014. október 13-án)

⁹⁶ A KSH legfrissebb, elérhető statisztikai áttekintése szerint:

- 2013 I. félévében a 741.879 lakáscélú jelzáloghitelből a deviza alapúak száma 217.984 volt, amely mintegy 1.822.262 millió forintot tett ki az összes lakáscélú jelzáloghitelből (3.398.797 millió Ft).
- 2014. II. félévében (a kényszerforintosítás előtt) a 726 339 lakáscélú jelzáloghitelből a deviza alapúak száma 206.218, amely mintegy 1 738 871 millió forintot tett ki az összes lakáscélú jelzáloghitelből (3.324.184 Ft). Forrás: KSH STADAT 3.7.6. Lakáscélú hitelek.
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_zrh001.html (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

⁹⁷ 2017. I. félévében a 640 834 lakáscélú jelzáloghitelből a deviza alapúak száma állítólag már csak 883 darab volt, amely mintegy 4 734 millió forintot tett ki az összes lakáscélú jelzáloghitelből (2.916.550 millió Ft). Forrás: KSH STADAT 3.7.6. Lakáscélú hitelek.

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_zrh001.html (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)
Másutt a KSH azt állítja: „A devizaalapú hitelállomány 2015 végére 6,8 milliárd forintra (a hitelállomány 0,2%-ára) esett vissza, majd 2016 végére tovább mérséklődött, 6,1 milliárd forintra.” Ezek szerint egy naptári év alatt eltűnt több milliárd forintnyi tartozás? Hová lett vajon?

Lásd: KSH: Magyarország, 2016. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 2017. (ISSN: 1416-2768. A kézirat lezárásának időpontja: 2017. április 5. Felelős kiadó: Dr. Vukovich Gabriella elnök.), 92.o.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2016.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

⁹⁸ Lentner Csaba: A túlhitelezés globalizálódása a világban és Magyarországon. In: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest, Nemzeti Közszerződések és Tankönyv Kiadó, 45. o. 1. táblázat: A magyar háztartások deviza-eladósodottságának főbb jellemzői

Más banki szakemberek úgy tudják, hogy „**2014 közepén... a magyar lakossági hitelek több, mint 50%-a, 4.300 Mrd forint még mindig devizában denominált volt. A devizahitelek több mint háromnegyede jelzáloghitel volt.**”⁹⁹

Ne feledjük ugyanakkor: **2014. közepére már több tízezer ingatlant elárvereztek, amelyek már említés szintjén sem szerepeltek a fenti MNB-forrásokra támaszkodó statisztikai áttekintésben!** A 2010. január - 2014. december között elárverezett ingatlanok pontos száma nem tudható, mert erre vonatkozó hivatalos adat sehol nem lelhető fel. Csak annyit tudunk, hogy: „**A 2010. és 2012. év között kb. 80 ezer ingatlan, 2013 és 2017 között pedig kb. 240 ezer ingatlan került árverésre meghirdetésre...**”¹⁰⁰

Megjegyezzük: több kritikus szerint vélhetően az sem véletlenül történt (és gyaníthatóan utóbb az adósok számára súlyos anyagi plusz áldozatokban is mérhető oka van annak), hogy a bankok a hozzájuk kölcsönért folyamodóknak félrevezető módon sokszor előbb forint-, majd „**deviza alapú**” kölcsönt ígértek, s az adósokkal kölcsönszerződést íratnak alá – majd utóbb a bankok mindig „**devizahitelek**ről” beszéltek. Erről később bővebben.¹⁰¹

Sajnos, nem áll rendelkezésünkre frissebb adat a KSH-tól 2015. óta az egykori „deviza alapú kölcsönök”, valamint az azokat anno felvevő **adósok** és hozzátartozók pontos számára, alakulására, valamint a hitelállomány fent említett belső mutatóinak, indikátorainak változásaira vonatkozóan sem – amit pedig nagy ritkán közzétesznek, az gyakran meglehetősen zavaros, belső ellentmondásokkal terhelt. Úgy tűnik, a KSH folyamatosan kerüli, hogy konkrét, részletes, idősoros számadatokkal szolgáljon a 2015 utáni időszakra vonatkozóan az egykori „devizahitel-adósok” és családtagjaik tényleges számát, belső összetételét (így *szocio-ökonomiai státuszának* /SES/ jellegadó vonásait (pl. iskolai végzettség, nem, kor, családi állapot, gyerekek száma, háztartás típusa, munkahely, ágazat és foglalkozás jellege, régió, lakhely település jellege) és valóságos anyagi terheit illetően.¹⁰²

⁹⁹ Bethlendi András : Egy rossz termékfejlesztésből rendszerszintű piaci kudarc.A hazai lakossági devizajelzáloghitelkezés. Hitelintézeti Szemle, 14. évf. 1. szám, 2015. március, 5–29. o. (idézet forrása: 6.o.) <http://www.hitelintezetiszemle.hu/letoltes/1-bethlendi-3.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

¹⁰⁰ Dr. Völner Pál, az Igazságügyminisztérium parlamenti államtitkárának válasza Bangóné Borbély Ildikó képviselő részére (2017. augusztus 28.) Idézi az eredeti dokumentum másolatának közreadásával: Több mint harmincezer adósra vár kilakoltatás Forrás: MNO.hu (2017. augusztus 29.) <https://mno.hu/gazdasag/tobb-mint-harmincezer-adosra-var-kilakoltatas-2414612> (Letöltés időpontja: 2018. 01. 07.)

¹⁰¹ Ennek kapcsán lásd különösen: <https://www.facebook.com/peter.menyhert> ; <https://www.facebook.com/groups/584870318200840/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 07.); <https://www.facebook.com/groups/devizacsalas/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 07.)

¹⁰² A KSH például 2016. augusztusában közzétett ugyan egy kiadványt, amelynek címében azt ígéri, hogy bemutatják a 2015. évi átfogó lakásfelmérésük eredményeit –de a dokumentumot átolvasva kiderül: egy, a Nemzetgazdasági Minisztérium támogatásával 2015. októberében és novemberében csupán 10 ezer háztartás közreműködésével végrehajtott felmérés eredményeit olvashatjuk, amelynek adatai még a KSH szerint se reprezentálják egyik kiemelt vizsgálati dimenzió mentén sem a teljes népesség lakáshelyzetét. A vizsgálat keretében 1512 „lakáshitel-feltevőt” kérdeztek meg (29.o.) – de aztán erre a kis részmintára visszahivatkozva váratlanul, indokolatlanul túláltalánosítják következtetéseiket, mikor azt állítják: „A 2000 óta felvett hitelek 57%-a forintalapú volt, 43%-a devizaalapú (túlnyomó részt svájci frank). Az árfolyamgátba a devizahitelek közel egyharmada (31%-a) lépett be.... A hitelek 68%-át fizették meg a felmérés idején is, 15%-a már lejárt, további 10%-át vég törlesztették.”(sic!) Lásd: KSH: „Miben élünk? A 2015. évi lakásfelmérés főbb eredményei”, (2016. augusztus) 31.o. www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/miben_elunk15.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02. 06.)

Amennyiben jóhiszeműen feltételezzük, hogy a KSH és a MNB által közzétett adatok a „deviza alapú” kölcsönök számáról valóban a valóságot tükrözik és az egykori „devizahiteles” adósok egy bizonyos, kisebb hányadának már esetleg lejárt a tartozása is ill. eredményesen le tudta zárni a kölcsönét a sikeres végtörlesztés után, akkor is fennmarad a kérdés: **mi lesz az adósságcsapdában hagyott többszázezer „devizahitel”-adóssal, valamint a hozzátartozóikkal (együttesen minimum egymillió emberrel, ha családonként átlagban min. 2 felnőttel és 2 gyermekkel számolunk)? Mire alapozzuk a fenti kérdésünket?**

Amennyiben valós az a 2017. novemberében megfogalmazott hivatalos állítás, hogy

- a végtörlesztés 170 ezer szerződést érintett,
 - a nemzeti eszközkezelő létrehozása 35 ezer család lakhatását oldotta meg, s
 - az árfolyamgáttal 172 ezer család tudott élni¹⁰³,
- akkor eszerint állítólag 205 ezer jelzáloghitelhez kötött egykori „deviza alapú” kölcsönszerződés sorsa végképp rendeződött (a végtörlesztéssel és a Nemzeti Eszközkezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság /Zrt./ bevonásával¹⁰⁴).

Ebben az esetben **a 2014. év végén nyilvántartott összesen 762 ezer „deviza alapú hitel”** negyede (26,9%-a) ügyében sikerült csupán valamiféle „megnyugtató”, „végleges” megoldást találni (amennyiben megnyugtató lehet pl. 35 ezer családnak az, hogy elveszíti otthona tulajdonjogát, s ki van szolgáltatva az eszközkezelőnek) – **a „deviza alapú hitel”-lel rendelkezők túlnyomó többsége (73,1%-a, 557 ezer) szerződésének az ügyében viszont úgy tűnik, hogy mindmáig nem sikerült „megnyugtató”, „végleges” megoldást találni!**

Ha igaz a fent idézett hivatalos állítás, akkor az eredetileg, 2014. év végén állítólag létező összesen 762 ezer „deviza alapú kölcsön”-nek a közel kétharmadát (62,2%-át) kitevő 474 ezer „deviza alapú jelzáloghitel”-nek csak a kisebb hányada esetében sikerült bármiféle „megnyugtató”-nak mondott megoldást találni (170 ezer szerződés esetében végtörlesztést, 35 ezer szerződés esetében pedig a jelzáloghitel-

¹⁰³ Harrach Péter, a KDNP frakcióvezetője „...felidézte az adósságrendezésért hozott eddigi intézkedéseket, köztük a végtörlesztést, amely 170 ezer szerződést érintett, a nemzeti eszközkezelő létrehozását – ez 35 ezer család lakhatását oldotta meg – és az árfolyamgáttal, amellyel 172 ezer család tudott élni.” Idézi: MTI/Origo: A kilakoltatási moratórium meghosszabbítása átmeneti segítség a családoknak (2017. november 01.) <http://www.origo.hu/nagyvilag/20171101-harrach-a-kilakoltatasi-moratorium-meghosszabbitasaval-atmeneti-segitseget-kaptak-a-csaladok.html>

¹⁰⁴ „A Nemzeti Eszközkezelő Zrt. küldetése az, hogy a Magyar Állam nevében eljárva, a Magyar Állam javára megvásárolja a jelzáloghitelük törlesztésére képtelen, súlyosan eladósodott családok ingatlanjait” – áll a Nemzeti Eszközkezelő Zrt. honlapján. Forrás: http://www.netzrt.hu/?page_id=1220 (Letöltés időpontja: 2018. 02. 06.) Másutt így fogalmaznak: „A társaság alapvető feladata, hogy azon szociálisan rászorult személyek lakóingatlanjait megvásárolja, akiknek a lakóingatlana jelzáloghitel-szerződésből fakadó tartozás miatt árverezésre kerülne. A Nemzeti Eszközkezelő Zrt. a törvényi feltételeknek megfelelő hiteladósok lakásait a Magyar Állam nevében megvásárolja, azokat vagyonkezelésbe veszi, mely alapján vagyonkezelési díjfizetési kötelezettség és visszapótlási kötelezettség nem terheli. A Társaság tulajdonosa: Magyar Állam. A tulajdonosi jogok gyakorlója: Nemzeti Eszközkezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság.” Forrás: Nemzeti Eszközkezelő Zrt. éves beszámoló 2016. december 31. http://www.netzrt.hu/?page_id=1220. (Letöltés időpontja: 2018. 02. 06.) Megjegyezzük: a kézirat lezárása (2018. április 20.) időpontjában csupán a 2011-2016. évekre vonatkozóan voltak megtalálhatók az éves mérleg- és eredménykimutatások a Zrt. honlapján; s a „Sajtószobában” a legfrissebb hír 2015. január 16-ról való, amikor bejelentették: „A Nemzeti Eszközkezelő Zrt. (NET Zrt.) 2014. december 31-ig összesen 24 263 ingatlan-felajánlást fogadott be, így a törvényben biztosított 25 000-es keret jelentős részét már kihasználták a NET Zrt.-hez forduló ügyfelek. A felajánlott ingatlanok közül a társaság 13 927-t már meg is vásárolt, így 2015 végéig várhatóan sikeresen lezárulnak a felvásárlások.” http://www.netzrt.hu/?page_id=102. (Letöltés időpontja: 2018. 02. 06.)

szerződésből fakadó tartozás miatt elárverezéssel fenyegetett lakásoknak az immáron hazánk egyik legjelentősebb ingatlankezelőjévé ill. tulajdonosává váló Nemzeti Eszközkezelő Zrt. részére történő felajánlásával) – de **269 ezer „deviza alapú jelzáloghitel”** esetében **még mindig nincs** megnyugtató, végleges megoldás! Arról már nem is beszélve, hogy a legszerényebb becslések szerint is: „*öt év alatt 47 ezer család veszítette el lakástulajdonát a hitele miatt (ebből 32 ezer 'eszközkezelős' lett), és csaknem 1,6 millió élő lakossági mulasztást tartanak nyilván még ma is a "BAR-listán"*.¹⁰⁵ Azokkal az egyre reménytelenebb helyzetben lévő adósokkal és családtagjaikkal ki törődik?!

A fent idézett nyilatkozó ugyan az „árfolyamgátba” anno belépett 172 ezer család ügyét is a „megnyugtatóan rendezett” ügyek közé sorolta, de erről érdemes lesz majd megkérdezni azt a 172 ezer adóst, plusz családtagjaikat (együttesen, családonként átlagosan 2 felnőttel és 2 gyerekkel számolva min. 688 ezer főt), akik éppen a közelmúltban kezdtek szembesülni azzal, hogy még a bankok szerint is átlagosan minimum 15%-kal újra megemelkedett a havi törlesztőrészletük, miután 2017. áprilisától lejárt az árfolyamgát 5 éves időszaka. Sokuknak már ez a törlesztőrészlet-emelkedés is nehezen kigazdálkodható, holott hamarosan további, súlyos tehernövekedések várhatók.¹⁰⁶ Ennek nyomán várhatóan még többen lesznek, akik arra kényszerülnek, hogy futamidő-hosszabbítást kezdeményezzenek, amit a bankok „kegyesen” engedélyeznek is, maximum a (tipikusan férfi) adós 75. életévének betöltéséig¹⁰⁷ (miközben a magyar férfiak várható átlagos élettartama 72,3 év)!

Megérik majd egyáltalán az adósok, hogy ki tudják fizetni a bank összes követelését? Mi vár majd az addigra már sok esetben a megemelt nyugdíjkorhatárt is átlépő, lassan magatehetetlenné váló idős párukra, gyermekeikre, unokáikra, ha mégsem érnék meg ezt a boldog órát, vagy mégsem tudnának törleszteni?! Ne feledjük: „A várható átlagos élettartam 75,7 év volt 2015-ben Magyarországon, ami ...még mindig csaknem öt évvel elmarad az uniós

¹⁰⁵ Palkó István: Hitelkatasztrófa Magyarországon: 47 ezer elbukott lakás, milliós tömeg a BAR-listán (2018. március 1.) <https://www.portfolio.hu/finanszirozas/hitel/hitelkatasztrofa-magyarorszagon-47-ezer-elbukott-lakas-millios-tomeg-a-bar-listan.278173.html> (Letöltés időpontja: 2018. 03. 09.)

¹⁰⁶ Gyűkeri Mercédesz: Ezért átkozzák a devizahiteles Matolcsy György nevét. (2018. január 29.) http://hvg.hu/gazdasag/20180129_forint_arfolyam_arfolyampolitika_mnb_matolcsy_gyorgy_devizahitelesek (Letöltés időpontja: 2018. 01. 30.)

¹⁰⁷ „A devizaalapú jelzáloghitellel rendelkezők 2012 áprilisától léphettek be az árfolyamgátba, amelynek az volt a lényege, hogy a rögzített árfolyamon (svájci frank esetében 180 forint) lehetett fizetni az aktuális törlesztőrészletet, általában jóval alacsonyabban a piaci árfolyamnál. A rögzített árfolyam feletti tőketörlesztés az úgynevezett gyűjtőszámlára került, aminek a törlesztését 5 év elmúltával kell megkezdeni. A rögzített árfolyam feletti kamattörlesztést viszont a hitelintézet és az állam fele-fele arányban elengedte. Összesen több mint 170 ezer adós élt az árfolyamrögzítés lehetőségével, ami a devizaalapú jelzáloghitellel rendelkezők jóval több mint harmadát jelentette. A legtöbben 2012 folyamán, vagyis öt évvel ezelőtt léptek be, náluk idén fog véget érni a "kegyelmi időszak". Az árfolyamgátasokat is érintették a 2015-ös elszámolások, s ezek eredményeként eltűnt a gyűjtőszámla-tartozások bizonyos hányada – de a gyűjtőszámla-tartozások eltűnése nem szüntette meg a törlesztési kötelezettséget, vagyis az elszámolások óta is mesterségesen alacsonyan, a 2015. januári szinten vagy az alatt volt tartva a jelzáloghitelesek egy részének törlesztőrészlete. Az elméleti (magasabb) és a gyakorlati (alacsonyabb) törlesztőrészlet közötti különbséget hozzáírták a bankok az ügyféllel szemben nyilvántartott tőketartozáshoz. Lényegében ennek a többletnek a törlesztését kell megkezdeni a következő hónapokban - mindenkinek akkor, amikor az árfolyamgát eredeti, 5 éves időszaka lejár. Forrás: Kiss Gergely: Rossz hírt kapott sok tízezer lakáshiteles - vége a kegyelmi időszaknak (2017. március 31.)

https://www.napi.hu/magyar_vallalatok/rossz_hirt_kapott_sok_tizezer_lakashiteles_vege_a_kegyelmi_idoszaknak.632612.html (Letöltés időpontja: 2017. 04. 02.)

átlagtól. Magyarországhoz képest alacsonyabb várható élettartam csak Romániában, Bulgáriában, Lettországból és Litvániában van.”, s „...a magyar férfiak várható élettartama csaknem hét évvel rövidebb, mint a nőké (72,3 év, szemben a nők 79 évével). Emellett jelentős az eltérés a különböző társadalmi-gazdasági csoportok között is: az **alapfokú** végzettségű magyar férfiak például átlagosan **kilenc évvel kevesebbet élnek, mint a diplomások.**”¹⁰⁸

Említettük, hogy **269 ezer „deviza alapú jelzálogkölcsön”** esetében még mindig **nincs megnyugtató, végleges megoldás!** Ez a 269 ezer adós nem egyedül él, hanem jellemzően családban! Ezeknek az embereknek jelentős hányada a bankjában és az állami bankfelügyeleti rendszerben bízva lakossági lakáscélú „deviza alapú jelzálogkölcsönt” vett fel, s nyögi mindmáig kölcsöne terheit.

Amennyiben az említett 269 ezer „devizahitel”-adóssal, valamint a hozzátartozóikkal (családonként átlagosan min. 2 felnőttel és 2 gyermekkel számolunk, már amennyiben egyáltalán együtt maradt még a család annyi nehézség ellenére is), akkor első körön együttesen **minimum kb. 1,1 millió embert érinthet az eljövendő egy-másfél évtizedben a „deviza alapú kölcsönök” ügyének megoldatlansága.**

Mi lesz ezzel az adósságcsapdában hagyott több, mint egymillió magyar emberrel – a 600 ezer honfitársunk elmúlt másfél évtizedben külföldre távozása után itthon maradt magyar lakosság kb. 1/9-ével?!

A „deviza alapú kölcsönök” ügyében érintettek köre még sokkal tágabb lehet, hiszen még nem ejtettünk szót azokról a százezrekről, akik annak idején jó szándékú segítőkészséggel besegítettek a bank elvárásainak megfelelően a (mint utóbb kiderült: gyakorlatilag soha vissza nem fizethető) „deviza alapú” kölcsönök felvételénél a családtagjaiknak, barátaiknak, kollégáiknak, s elmentek adóstársnak; kezességet ill. készfizető kezességet vállaltak, vagy jelzálogfedezetként odaadták a lakásukat, nyaralójukat.

Amikor majd az adós „bedől” kölcsönének fizetésével, s kiderül, hogy hiába került végrehajtás alá, így sem elegendő a követelés kielégítésére az adósnak a jelzálogfedezetként szolgáló ingatlanja, sem a vagyona (beleértve ingatlanjait /lakás, nyaraló, ház, telek, termőföld, stb/, ingóságait /autó, motor, berendezési tárgyak, műszaki cikkek, stb./, fizetéseit, nyugdíját, cégeit, cégüzletrészeit, megtakarításait) – akkor a bank majd előbb a „kötelezően bevonandó” **adóstársra** mutat (aki általában a házastárs ill. élettárs volt), s tőle követeli a teljesítést (minthogy az adóstárs szintén teljes vagyonával felel), majd pedig a **kezeseket** (ill. **készfizető kezességet** vállalókat)¹⁰⁹ ill. a **zálogkötelezetteket**¹¹⁰ találja meg követelésével. (Egyes

¹⁰⁸ MTI/HVG: Lesújtó: az EU majd minden országában tovább élnek, mint Magyarországon (2017. november. 23.)

http://hvg.hu/gazdasag/20171123_Lesujto_az_EU_majd_minden_orzagaban_tovabb_elnek_mint_Magyarorszagon. (Letöltés időpontja: 2017. 11. 25.)

¹⁰⁹ Kezes: arra vállal kötelezettséget, hogy hogy amennyiben a kötelezett, vagyis az adós nem teljesít, ő maga fog helyette teljesíteni a követelés jogosultjának - végső soron tehát ugyanolyan következményekkel járhat, mint az adósi szerep elvállalása. Ha valaki kezességet vállal, akkor garantálja, hogy minden körülmények között teljesíteni fogják a szerződést, vagy az eredeti adós, vagy ő. Vagyis helyt áll a másikért. Erre vállal írásban, szerződésben kötelezettséget. A kezes egészen addig tagadhatja meg a teljesítést, amíg a követelés az adóstól behajtható. De ez csak az egyszerű, sortartó kezességnél van így. Azonban a gyakorlat az, hogy a bankok készfizető kezességre kötnek szerződést. **Készfizető kezes:** a kötelezett helyett vagy annak teljesítése előtt is követelheti tőle a bank a tartozás megfizetését. Ha az adós nem fizet, és felmondja a bank a kölcsönt, akkor behajthatja és könyörtelenül be is hajtja a követelését a kezesen is. A kezesi szerződéssel a követelés jogosultja és a

esetekben előfordulhatott az a szerencsétlen helyzet is, hogy az adós engedett a banki nyomásnak és a szerződésben **vételi jogot** engedett alapítani a banknak a hitel fedezetéül szolgáló ingatlanra vonatkozólag. Ebben az esetben a kölcsönszerződés felmondásakor **végrehajtási eljárás nélkül is azonnal értékesítheti, vagy tulajdonába veheti** az ingatlant a jogosult bank.)

Amennyiben szerződésenként minimum egy adóstárssal, egy kezessel (ill. készfizető kezessel) és/vagy egy zálogkötelezettel számolunk, akkor minimálisan további $3 \times 269 \text{ ezer} = 807 \text{ ezer}$ ember lehet még érintve az eljövendő egy-másfél évtizedben a „deviza alapú kölcsönök” ügyével kapcsolatban. Ezzel a potenciális érintettek száma közel **2 millióra** emelkedik.

Ha ehhez még hozzávesszük, hogy az említett adóstársaknak, kezeseknek (készfizető kezeseknek), stb. még közvetlen családtagjaik is vannak, akiket szintén érinthet végső esetben akár a kilakoltatás is, akkor bizony a „deviza alapú kölcsönök” problémaköre együttesen (figyelembe véve az esetleges átfedéseket is) legalább **3-3,5 millió magyar állampolgárt, a magyar lakosság legalább 1/3-át érintheti direkt vagy indirekt módon** az eljövendő egy-másfél évtizedben!

Csak hogy a „fekete leves” még csak ezután jön a „deviza alapú kölcsön” csapdájába került adósoknak és közvetlen családtagjaiknak, valamint azoknak a polgártársainknak, akik annak idején jóhiszeműen vállalták, hogy ha már az a bank elvárása az ígért kölcsön folyósításához, akkor elmennek **adóstárssnak; kezességet** ill. **készfizető kezességet** vállaltak, vagy jelzálogfedettként odaadták a lakásukat, nyaralójukat!

kezes között jön létre kötelem, mely "a biztosított követelés teljesítésére személyi biztosítékot teremt: a kezes saját vagyona terhére vállalja a főkötelezettség (az adós kötelezettségének) a teljesítését a jogosult részére. A kezesség mindig járulékos jellegű, ami azt jelenti, hogy szorosan kapcsolódik a jogosult és a kötelezett között létrejött alapügylet, az abból keletkező, biztosított követelés teljesítéséhez. A járulékoság azt is jelenti, hogy a kezesség annak elvállalásakor feltételezi a kötelezett főkötelezettségét. A főkötelezettség megszűnésével a kezesség is megszűnik." (lsd. 1/2010. számú PJE határozat). A kezességnek két fő formája van: az ún. egyszerű vagy „sortartó”, és az ún. „készfizető” kezesség. Míg a sortartó kezesség esetén a kezes mindaddig megtagadhatja a teljesítést a jogosultnak, amíg a követelés a kötelezettől és az olyan kezesektől, akik őt megelőzően, reá tekintet nélkül vállaltak kezességet, behajtható, addig a készfizető kezes nem illeti meg a sortartás kifogása. A készfizető kezessel szemben tehát a követelés esedékessé válását követően a jogosult közvetlenül érvényesítheti igényét, akár önálló, akár a főkötelezettel együttes perlés útján. Lényegében véve tehát a jogosult eldöntheti, hogy a kötelezettel, a készfizető kezessel, vagy egyszerre mindkettővel szemben érvényesíti a követelését. Fülöp Botond ügyvéd felhívja a figyelmet arra, hogy „az új Ptk. lényeges változást hozott a készfizető kezesség szabályozása tekintetében. Azt lehet mondani, hogy - a régi Ptk.-val szemben - az egyszerű, sortartó kezesség is átalakulhat készfizető kezességgé anélkül, hogy ebben a felek a szerződésben kifejezetten megállapodtak volna. Az új Ptk. ugyanis úgy rendelkezik, hogy a kezes nem illeti meg a sortartás kifogása, ha a) a követelés kötelezettől való behajtása a kötelezett lakóhelyének, szokásos tartózkodási helyének, telephelyének vagy székhelyének megváltozása következtében lényegesen megnehezült; b) a jogosult a kötelezettel szembeni egyéb követelése behajtása végett végrehajtást vezetett a kötelezett vagyonára és a végrehajtás során a követelés nem nyert kielégítést; vagy c) a kötelezett csődeljárásban fizetési haladékokat kapott vagy ellene felszámolás indult.” <https://www.fulopugyved.com/kerdesek-valaszok/keszfizeto-kezesseg/> Ha tehát a fenti körülmények valamelyike bekövetkezik (tehát pl. az adós külföldre „menekült” az itthoni „devizahitel”-adóssága elől, vagy a végrehajtás során fellelt ingatlanok és ingóságok együttes értéke sem volt elegendő), akkor az egyszerű kezes rajta kívül álló okból gyorsan készfizető kezessé válhat.

¹¹⁰ A zálogkötelezettek a zálogba adott ingatlanjukkal felelnek. Gyakran előfordult, hogy a bank Azok a zálogkötelezettek, akik nem vettek fel bankhitelt, csak más kölcsönéhez „adták oda” fedezetként az ingatlanjukat, az adós tartozásáért ingatlanuk erejéig felelnek - vagyis ingatlanuk tulajdonát veszítik el (az erre vonatkozó, önálló zálogjogot alapító szerződéseket előrelátóan közokiratba foglaltatták a bankok).

A bankok kiváló szakemberekkel dolgoznak, akiknek szaktudását messze a társadalmi átlag felett meg is tudják fizetni, hiszen később busásan megtérül az ebbe fektetett pénzük abból az extraprofitból, amit egy-egy kivételesen jó trendszámításra alapozott befektetés eredményez. Ezek a szakemberek (s így a bankok vezetői is) **teljes mértékig tisztában vannak** kalkulációik, trendszámításaik, valamint számos külföldi kutatási eredmény ismeretében azzal, hogy milyen kockázatokkal számolhatunk, mi fenyegethet a lakossági hitelek piacán¹¹¹, **s mi várhat** relatíve nagy valószínűséggel azokra az **adósokra és családtagjaikra**, akik jellemzően a 2006-2008 közötti időszakban, gyakran 20-25 évre vették fel „deviza alapú kölcsönüket”, amelynek törlesztése elvben valamikor 2026-2033 között „fut majd ki”.

Mégsem hívja fel senki a bankok részéről a potenciálisan több százezer áldozat figyelmét arra, hogy a „devizahitel”-adósok többsége és leszármazottaik jelentős hányada valószínűleg egyfajta „**halálra ítélt generáció**” tagjai, minthogy a több évtizedre eladósodott „devizahitel-adós” **szülőknek a** relatíve jelentős hányadára nagy valószínűséggel:

- **elszegényedés, nyomor**, netán évekkel később otthonuk elvesztése, szegényház, „csicska”-sors, vagy hajléktalanság várhat kb. 10-15 év múlva (vagy akár még korábban), ha nincsenek majd később pénzzé tehető ingó és ingatlan vagyontárgyaik, értékeik;
- túlnyomó többségüknek szinte **utolsó lehetőségük kell majd dolgozniuk a** nyugdíjrendszer várható közeljövőbeli összeomlása miatt, mert **nyugdíjasként is** arra kényszerülnek majd, hogy folyamatosan sokat dolgozzanak, ha legalább a mindenkor társadalmi minimum szintjén szeretnének majd megélni,
- a fizikálisan és mentálisan agyongyötört, agyonhajszolt idős embereknek véveszen csökken majd a fizikai-pszichikai-mentális regenerációs képessége, s így náluk a fokozódó **stressz** miatt a hasonló társadalmi státusú, de nem „devizahitel”-adós kortársaiknál előbb jelentkezhetnek nem csupán a **mentális problémák, elbutulás**, de a **súlyos, nemegyszer gyógyíthatatlan betegségek is**¹¹², melyek

¹¹¹ „...már **ketyeg a hitelbomba**. A bankok nem tartanak attól, hogy – jegybanki ösztönzés ide vagy oda – vesélyesen sok hitelt nyújtanának a lakoságnak – derült ki a Nagy Márton MNB alelnök előadása után tartott anonim felmérésből. **Bankválságra számítanak**, már jóval 2030 előtt, nagyjából **5-7 év múlva**, de elsősorban külső sokk, másodsorban a kormány hibás gazdaságpolitikája miatt.” Forrás: Gyenis Ágnes: Árak és vágyak. Eladósítana a jegybank. (2018. május 3.) In: HVG, 54-55. oldal (idézet az 55. oldalról). Lásd még ennek kapcsán, egyebek között: Will Dobbie - Jae Song (2014) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. Princeton: Princeton University - National Bureau of Economic Research (NBER), page 20. (September 2014) https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/Dobbie_Song_Bankruptcy_0.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.); Will Dobbie - Jae Song (2015) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. *American Economic Review*, 105 (3): 1272-1311. DOI: 10.1257/aer.20130612 <https://www.aeaweb.org/articles/pdf/doi/10.1257/aer.20130612> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.); Will Dobbie - Jae Song (2016) Debt Relief or Debt Restructuring? Evidence from an Experiment with Distressed Credit Card Borrowers. (August 2016) Princeton: Princeton University – Social Security Administration. https://scholar.princeton.edu/sites/default/files/wdobbie/files/dobbie_debtexperiment.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.); Will Dobbie - Jae Song (2017) Targeted Debt Relief and the Origins of Financial Distress: Experimental Evidence from Distressed Credit Card Borrowers (May 3, 2017) Princeton: Princeton University – Social Security Administration. https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/dobbie_debtexperiment.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.)

¹¹² Az állandósult szorongás és az annak nyomán kialakuló depresszió idővel a kognitív funkciók rohamos hanyatlásához, gyorsabb öregedéshez vezethet – miként azt egy olyan meta-szintű összehasonlító elemzés is megállapította, amely 34 korábbi, hosszabb időtávon, összesen 71.244 résztvevő vizsgálatán alapuló vizsgálat eredményeit vetette össze. Lásd: John A, Patel U, Rusted J, Richards M, Gaysina D (2018). Affective problems and decline in cognitive state in older adults: a systematic review and metaanalysis. *Psychological Medicine* 1–13. (24 May 2018)

kezeltesére valószínűleg nem lesz elég pénzük, így érdemben nem tudják majd igénybe venni sem a lopakodva kiterjesztett magán-egészségügyi ellátás költséges szolgáltatásait, sem az állami ellátó rendszert (hisz' abban is több helyen szinte kötelező jelleggel elvárják a „hálapénzt” az egyébként elvben ingyenes szolgáltatásért), és

- **gyorsabban meg is halnak majd** anélkül, hogy hosszabban tudták volna élvezni nyugdíjukat ill. huzamosabb ideig igénybe tudták volna venni az egészségügyi és szociális ellátó rendszer azon vívmányait, amelyek amúgy jogszerűen járnának részükre az általuk sok éven át havi rendszerességgel, kötelezően jóelőre befizetett összegek alapján)¹¹³,

A „devizahitel-adósok” **gyermekükre** pedig itthon valószínűleg:

- **a szüleiktől örökölt esélyhátrányok,**
- **rosszabb fizikai-pszichikai és mentális egészségi állapot**¹¹⁴, netán **rövidebb élettartam;**
- **erősen korlátozott, behatárolt társadalmi (iskolai és foglalkozási) mobilitási esélyek**¹¹⁵,
- **jelentős anyagi nehézségek, küszködés,**
- **valamint saját utódaikra is továbbörökített esélyhátrányok** várhatnak majd.

<https://doi.org/10.1017/S0033291718001137>. <https://www.cambridge.org/core/journals/psychological-medicine/article/affactive-problems-and-decline-in-cognitive-state-in-older-adults-a-systematic-review-and-metaanalysis/5D529D177B003920ECC3A7280BAB7318>. (Letöltés időpontja: 2018. 05. 28.) Lásd még, ennek kapcsán, egyebek között: Domowitz, Ian - Robert Sartain (1999) Determinants of the Consumer Bankruptcy Decision. In: The Journal of Finance, 54(1): 403-420.; Sullivan, Teresa - Elizabeth Warren - Jay Westbrook (2000) The Fragile Middle Class: Americans in Debt. New Haven, CT: Yale University Press.; Warren, Elizabeth - Teresa Sullivan - Melissa Jacoby (2000) Medical Problems and Bankruptcy Filings. In: Norton Bankruptcy Law Advisor (May 2000).; Himmelstein, David - Deborah Thorne - Elizabeth Warren - Steffie Woolhandler (2009) Medical Bankruptcy in the United States, 2007: Results of a National Study, In: American Journal of Medicine, 122 (8): 741-746.; Will Dobbie - Jae Song (2014) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. Princeton: Princeton University - National Bureau of Economic Research (NBER), page 20. (September 2014) https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/Dobbie_Song_Bankruptcy_0.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.)

¹¹³ Lásd ennek kapcsán, egyebek között: vonWachter, Till - Jae Song -Joyce Manchester (2011) Trends in Employment and Earnings of Allowed and Rejected Applicants to the Social Security Disability Insurance Program. In: American Economic Review, 101(7): 3308-3329.; Will Dobbie - Jae Song (2014) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. Princeton: Princeton University - National Bureau of Economic Research (NBER), page 20. (September 2014) https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/Dobbie_Song_Bankruptcy_0.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02. 10.)

¹¹⁴ Egyes nemzetközi kutatási eredmények szerint a fiatal felnőttkorban elszenvedett pénzügyi viszonytagságok jelentős mértékben befolyásolhatják a későbbi szellemi egészséget. Lásd ennek kapcsán elsősorban: Adina Zeki Al Hazzouri, -Tali Elfassy - Stephen Sidney - David Jacobs - Eliseo J. Pérez Stable - Kristine Yaffe: Sustained Economic Hardship and Cognitive Function: The Coronary Artery Risk Development in Young Adults Study American Journal of Preventive Medicine. 2017; 52(1):1-9 [http://www.ajpmonline.org/article/S0749-3797\(16\)30329-4/pdf](http://www.ajpmonline.org/article/S0749-3797(16)30329-4/pdf). (Letöltés időpontja: 2018. 03. 11.) A kérdéskör kapcsán magyarul lásd: Diós Anita: A szegénység csökkentheti az intelligenciát (2016. szeptember 30.) <http://elemben.hu/elemtod/2016-09-30/a-szegenyseg-csokkentheti-az-intelligenciat> (Letöltés időpontja: 2018. 03. 11.)

¹¹⁵ „A legújabb PISA-felmérés eredményei alapján kijelenthető, hogy a matematika, szövegértés és természettudomány után a kollaboratív problémamegoldás nevű modulban is rosszul teljesítenek a hazai diákok. Ráadásul az adatok elképesztő egyenlőtlenségeket mutatnak: a kevésbé tehetősek esély nélkül maradnak.” (Forrás: „Itt vannak a friss PISA-eredmények: rosszul teljesítenek a magyar diákok.” Eduline /2017.11.21./ Online: http://eduline.hu/kozoktatasi/2017/11/21/rosszul_allunk_problemeamegoldasban_E7LMZE (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

Néhány éven belül (2026-2033 között) érnek nagyjából a nyugdíjas kor közelébe azok a „devizahitel-adósok”, akik a kölcsön felvételének jellemzően 2006-2008 közötti időszakában még általában középkorú, tipikusan közép- ill. felsőfokú végzettségű, gyakran állami ill. önkormányzati alkalmazásban álló, alsó-közép ill. középrétegekbe sorolható, többgyermekes, biztos anyagi egzisztenciával, relatíve jó keresettel és /ingatlan-jelzálogként figyelembe vett/ lakóingatlannal is rendelkező, egykor szebb jövőben reménykedő, öntudatos, optimista, vállalkozó kedvű, az állami bankfelügyeleti rendszer hatékonyságában és (naiv módon) a bankok tisztességességében bízó magyar polgárok voltak – már ha a folyamatos stressz miatt kialakuló, súlyos betegségek ellenére megélik egyáltalán a megemelt nyugdíjkorhatárt (tekintve hogy hazánkban EU-átlagban rendkívül alacsony a várható átlagos élettartam s bizonyos életkor felett EU-átlagnál is jelentősebb mértékben megnő egyes súlyos, nálunk gyenge hatásfokkal diagnosztizált és kezelt betegségek /szív- és érrendszeri betegségek, rákos megbetegedések, cukorbetegség, stb./ kialakulásának esélye¹¹⁶).

Nagyjából 10-15 év múlva, mikor kölcsön-törlesztésük vége felé járnak (ha egyáltalán addig tudják fizetni a bankok által megállapított havi törlesztési díjakat, amelyek 2019. év közepe után várhatóan szinte biztosan emelkednek a forint alapkamat min. 3%-ra emelését követően¹¹⁷) ezek az adósok megdöbbenve tapasztaltják majd, hogy mikorra kifutna a kölcsönük törlesztése, addigra válik végzetesen alulfinanszírozottá ill. omlik össze a nyugdíjrendszer, ezért csak olyan kevés nyugdíjat kapnak majd (ha kapnak egyáltalán), ami még elemi életfenntartásuk költségeit se fogja fedezni.¹¹⁸ Az állam képviselői várhatóan

¹¹⁶ Magyarországon nem „csupán” a szív- és érrendszeri betegségek által okozott halálozások (standardizált) arányszáma rendkívül magas (2014-ben több mint kétszerese volt az uniós átlagnak), de a daganatos megbetegedések és az azokból eredő halálesetek száma és lakosság számához viszonyított aránya is: „2014-ben közel 15 000 nő és 18 000 férfi halt meg rákban (az összes haláleset 23%-a, illetve 29%-a)” (2. o.) – holott: „A rákbetegségek ellátásának eredményessége növelhető lenne jobb megelőzéssel, korai felismeréssel és a minőségi ellátáshoz való időbeni hozzáféréssel a rák különböző típusai tekintetében. Magyarország azon országok között van, amelyek a megelőzhető rákbetegségek (pl. tüdőrák) és a kezelhető rákbetegségek (pl. mellrák, méhnyakrák és vastagbélrák) miatti legmagasabb halálozási arányszámokról számolnak be.” 16.o. Forrás: OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2017), Magyarország: Egészségügyi országprofil 2017; State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels. 3.o., 16.o. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264285231-hu>

¹¹⁷ Az MNB alelnöke, Nagy Márton „2019-re teszi a változó kamatozású hitelek számára irányadó bankközi kamatláb (Bubor) emelkedését, ami az ügyfelek számára sokkal kedvezőtlenebb körülményeket teremthet.” Forrás: Gyenis Ágnes: Árak és vágyak. Eladósítana a jegybank. (2018. május 3.) In: HVG, 54-55. oldal (idézet az 55. oldalról).

¹¹⁸ A súlyosan előregedő társadalom és a drasztikusan csökkenő népességszám együttesen nem sok jóval kecsegtet. Nem csupán hazánk lakosságának kulturális identitása, de gazdasági fejlődésünk és társadalmi stabilitásunk is súlyos kockázatokkal nézhet szembe, hiszen:

„1. Ha az öregségi index növekszik, akkor egyre kevesebb fiatalnak kell eltartania, minél több öreg. (Nálunk az öregségi index jelenleg 123%-on áll, amely azt jelenti, hogy jelenleg száz 14 éven aluli fiatalra, 119 időskorú ember jut.)

2. Minél kevesebben dolgoznak annál több lesz az egy főre jutó államadósság.

3. Az államnak valahonnan pótolni kell a hiányt, így valószínűleg a munkaképes-, valamint a nyugdíjas társadalmat fogják tovább terhelni.

4. Ennek eredményeképpen több járulékot kell fizetni továbbá kevesebb nyugdíjat fogunk kapni.

5. A kevesebb nyugdíj miatt az idősök kénytelenek lesznek tovább dolgozni, csökken a fogyasztásuk.

6. Attól, hogy az idősök tovább dolgoznak még nem lesz több munkahely: a fiatalok nehezebben találnak munkát, alacsonyabb fizetésért, pedig az ő munkájukból (adójukból) kellene eltartani a rengeteg nyugdíjast.” Forrás: Öregedő társadalom: mi lesz 2050-ben? (2017. február 13.) <http://penzugyi-tudakozo.hu/oregedo-tarsadalom-mi-lesz-2050-ben/>

Lásd ennek kapcsán még, egyebek között: Balla István: Hiába a folyamatos vészcsengő: nagy bajban leszünk nyugdíjasként (2017. november. 01.)

akkortájt sajnálkozva széttárják majd a kezüket, s bejelentik: „elnézést, de most már nincs pénz a minden havi nyugdíjakra, hiszen már 2017. végéig elment legalább 600 ezer fiatal, aktív magyar munkavállaló, akik egyúttal befizetők is voltak, emiatt egyre kisebb összeg áll rendelkezésre a felosztó-kirovó rendszerben.”

A Világgazdasági Fórum (WEF) előrebecslései szerint: „Magyarországon – a népesség fogyása, a minimálbérre bejelentettek magas száma, illetve az alacsony születésszám miatt – a **2030-ban** levont járulékok **már csak kilenchravi nyugdíj** kifizetésére lesznek elegendők. Jelenleg mintegy egymillióan dolgoznak – legalábbis papíron – minimálbérért, s ők 30–50 ezer forintos havi nyugdíjra számíthatnak. A szakértők szerint a magyar nyugdíjrendszer jelenlegi formájában azért is össze fog omlani, mert míg tavaly a népesség 18 százaléka volt nyugdíjas, ez az arány 2040-re 26, 2060-ra pedig 33 százalékra ugrik. ... Az, hogy a kötelezően befizetett járulékokból finanszírozott nyugdíj nem elég a megszokott életszínvonal fenntartásához, már most is egyértelmű, de az előrejelzések alapján a **jelenlegi munkavállalók közel 50 százalékát** már a **szegénységtől** sem óvja majd meg...”¹¹⁹

A „devizahitel-adósok” jelentős hányada újabb csapdába kerül majd: minthogy túlnyomó többségük annak idején az ígéretek, valamint a nem is annyira látens fenyegetések és zsarolások miatt kénytelen volt átlépni a magánnyugdíj-pénztárból az állami rendszerbe, így már arra sem számíthatnak, hogy majd a jövőben a magánnyugdíj-pénztári megtakarításaikat is fel tudják használni egyfajta nyugdíj-kiegészítésként. Ráadásul: a visszaléptetettek/visszalépők máig nem látják, hogy mennyi aktuálisan a névre szóló nyugdíj-megtakarításuk az állami rendszerben – viszont azzal csak mostanában szembesülnek, hogy ha netán idő közben elhunynának (például az állandó stressz miatti súlyos betegség/ek/ben, melyeket jellemzően túl későn diagnosztizálnak és nem mindig megfelelően kezelnek), akkor örökösük nem örökölhetik majd meg nyugdíj-célú megtakarításaikat sem.

Amennyiben pedig majd **10-15 év múlva** az emberek jelentős hányada csak olyan **minimális összeget kap nyugdíjként (ha kap egyáltalán)**, ami jóformán **csak az alapvető létfenntartásra** lesz majd neki elegendő¹²⁰ – akkor várhatóan sokaknak idővel egyre nagyobb gondot okoz majd a **még létező kölcsönük havi törlesztő részleteinek a kifizetése!**

http://hvg.hu/elet/201711101_Hiaba_a_folyamatos_veszcsengo_nagy_bajban_leszunk_nyugdijaskent (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

¹¹⁹ Hidas Ráchel: Nyugdíjasjövő: jön a totális elszegényedés? (2017. szeptember. 30.)

http://hvg.hu/gazdasag/201731__nyugdijeselyek_avilagban_oregedo_tarsadalom_konfliktusok_sporolni_sporoln (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

¹²⁰ Matits Ágnes nyugdíjszakértő szerint: „2030–2040-re a nyugdíjak helyettesítési rátája 50 százalékra is csökkenhet, ami azt jelenti, hogy az aktív évek idején megszokott jövedelem kevesebb, mint felével számolhat a munkavállaló időskori ellátásként.” Forrás: Jöjjön az alapnyugdíj? (2016. június. 09.) http://hvg.hu/gazdasag/20160609_alapnyugdij_nulla_nyugdij_Matits_Agnes_nyugdjas_aktiv_inaktiv_on_gondoskodas Még sötétebb képet fest a kilátásokról Farkas András nyugdíjszakértő, akinek előrebecslései szerint: „A nagy létszámú Ratkó-korszak tagjai 2022-re vonulnak nyugdíjba. Ennek nyomán felborul a befizetők és a nyugdíjasok aránya. A kevés befizető miatt 2030-ra kiesik a nyugdíjassza negyede....Aki most megy nyugdíjba, az a nettó fizetésének 66 százalékára számíthat, ám ha nem változik a mostani felosztó-kirovó rendszer, amelyben a munkában állók befizetéseiből fizetik a nyugdíjakat, akkor 2030-ra ez az arány 50 százalékra, majd 2040-re 34 százalékra csökken.” Forrás: Komócsin Sándor: Katasztrófa vár a nyugdíjasokra (2017. augusztus 8.) https://www.napi.hu/magyar_gazdasag/katasztrofa_var_a_nyugdijasokra.645109.html (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

idővel egyre nagyobb gondot okoz majd a **még létező kölcsönük havi törlesztő részleteinek a kifizetése!**

Ezért a devizahitel"-adósok sok tízezer fős tömege várhatóan szinte **haláláig kénytelen lesz dolgozni a nyugdíjkorhatár elérését követően is**, hogy ki tudja egészíteni nyugdíját a tisztességes, minimális megélhetést biztosító - plusz a banki kölcsön havi törlesztő részletének befizetését is lehetővé tevő – szintre, de jelentős hányaduk várhatóan **így sem tudja majd elkerülni az elszegényedést, az időskori szegénységet**, majd aztán a **lakásuk elárverezését**. **Mi lesz ezzel a több tízezer, hajléktalanná váló idős emberrel? Ki, hol és miként fogja őket elhelyezni és hogyan fog gondoskodni róluk?**

Ezen a problémán az se segít majd, ha a pauperizálódó, egyre inkább az alsóbb jövedelmi decilisek irányába sodródó alsó középosztályi státusú társadalmi csoportokban is kötelezik a gyermekeket szüleik eltartására, mivel addigra a felnőtt korba került gyermekeken akkora adó- és járulékterhelés lesz a növekvő számú inaktív személy eltartására, hogy ezen túl már nem marad várhatóan sem erejük, sem megfelelő anyagi forrásuk a szüleik megfelelő szintű eltartására és ellátására is (a pl. addigra már előre láthatóan egyre inkább fizetőssé váló egészségügyben, idősellátásban, stb., holott szüleiktől korábban évtizedeken át azért szedtek be különféle jogcímenek a járulékokat, mert korábban azt ígérte az állam és a politika nekik, hogy majd az állam gondoskodik róluk az általuk befizetett /elvből névre szóló számlákon nyomon követhető/ pénznek a felhasználásával is, amikor idős korba kerülnek, s betegekké, eltartásra szorulókká válnak).

A „deviza-adós” szülők akkor sem „menekülhetnek”, ha netán meghalának: utódaik megöröklik a banki állítás szerinti „tartozást”!

Tehát amennyiben az adós netán elhalálozna, akkor sem menekülhetnek a családtagjai, közvetlen hozzátartozói, mert (az érdemben sosem létezett, csalással létrehozott?) **banki „tartozása” az örökösire terhelődik, megkeserítve, sőt tönkretéve azok életét is (mind anyagilag, mind mentálisan-pszichikailag); jelentősen lecsökkentve ill. visszavetve több évtizedre a leszármazottjai társadalmi mobilitását és boldogulási esélyeit is!** Egyebek között ezért is nevezik ezt a kritikusok a hazai banki kizsákmányolás minősített, totális formájának!

A „deviza alapú kölcsön”-adósságot megöröklő gyermekek nehéz döntés elé kerülnek majd:

- **vagy itthon maradnak, s dolgoznak látástól vakulásig „adósrabszolgaként”,** hogy ki tudja fizetni megkeseredett szájjal, anyagilag és mentálisan-pszichikailag megrokkannva (a talán érdemben sosem létezett, netán banki csalással létrehozott?) „tartozást”,
- **vagy ők is elindulnak** a többi, eddig legalább 600 ezer honfitársunk után **külföldre**, jobb jövőt, biztos megélhetést keresni....

A fentieket a bankok is tudják, hiszen kiváló, nagyon jól megfizetett társadalomstatistikusaik, biztosításai statisztikusaik vannak – ennek ellenére csak várnak, egyes kritikusok szerint azért, hogy majd évek múltán egy újabb körön végképp kifosszák a devizahitel-csapdába becsalt adósokat és azok családtagjait. Tudják a fenti tényeket azok is, akik ennek a társadalmi folyamatnak a monitorozásával és szükség szerinti irányításával hivatalból kell, hogy foglalkozzanak. (Ha máshonnan nem, hát az 1980-as évek ausztrál, új-zélandi, s az 1990-es évek mexikói tapasztalatai alapján....)

Ezért rendkívül súlyos a felelőssége azoknak, akik akár passzívan hagyták, akár aktívan elősegítették ennek a mérgezett terméknek a magyar pénzügyi piacra való beengedését, tömeges elterjesztését, negatív hatásrendszerének kiteljesítését, vagy a valódi megoldások keresése helyett csupán látszatomegoldásokat kínáltak.

Ne feledjük, **3-3,5 millió honfitársunk sorsa a tét** – ha azt nem számítjuk, hogy ilyen helyzetekben a **társadalom egészére anyagi és lelki terhet róhat** egy ilyen **kiterjedt, komplex válsághelyzet kezelése** – s ha netán nem megfelelően sikerül a kibontakozó **társadalmi válság** megelőzése ill. kezelése, akkor bizony szélsőséges esetben egyre **élesedő konfliktushelyzetek** is kialakulhatnak az **egyre feszültebb és frusztrált társadalom** egyes csoportjai között, sőt akár polgárháborús helyzet is létrejöhet a társadalmon belül! Egyebek között ennek a potenciális kockázatnak az elkerülése is motivált bennünket ennek a könyvnek az összeállítása, valamint kutatásunk végrehajtásának tervbe vétele kapcsán.

Kötetünk alapvető célja tehát alapvetően előbb egy nagyszabású hazai **empirikus szociológiai kutatás elméleti megalapozása**, előkészítése, majd aztán egy inter- és multidiszciplináris kutatás-sorozat generálása a problémakör tudományos igényű vizsgálata céljából.

Kezdeményezésünk egyedülálló a maga nemében, hiszen a kötetben megjelenő **írások** (tanulmányok, esszék, vitairatok) is egy-egy részterületre koncentrált **kutatási előtanulmányokként** szolgálnak a nemzetközi és a hazai „devizahitelezés” kialakulása okainak, a „deviza alapú kölcsönök” mibenlétének és ezen pénzügyi termékek kölcsönzési gyakorlatának a megértését; jelenlegi társadalmi következményeit és várható jövőbeni szociális hatásainak előrebecslését célzó empirikus összehasonlító szociológiai kutatásunk előkészítéséhez.

Szigorú értékmentességre és objektivitásra törekvő **társadalomtudományi kutatóként** távlati célunk, hogy a változatos kvantitatív és kvalitatív kutatásmódszertani eszközökkel, technikákkal végrehajtandó magyar empirikus szociológiai vizsgálatunk tapasztalataira alapozva utóbb egy **nemzetközi összehasonlító empirikus szociológiai kutatást is** kezdeményezzünk az erre fogékony külföldi kutatókkal, szervezetekkel, intézményekkel, szerveződésekkel, mozgalmakkal együttműködésben.

Kezdeményezésünk mind nemzetközi, mind hazai vonatkozásban úttörő jellegű számos vonatkozásban már ebben a kezdeti, előtanulmányokat összegyűjtő fázisában is, hiszen tudomásunk szerint **eddig egyetlen elméleti vagy empirikus szociológiai kutatást sem hajtottak még végre sem itthon, sem külföldön** kifejezetten a „devizahitelezés”, a „deviza alapú kölcsönök” tömeges elterjesztésével összefüggő hazai és nemzetközi **társadalmi (szociológiai) következmények vizsgálatára**.

A „deviza alapú kölcsönöknek” a magyar pénzügyi piacra történt 2001-es bevezetése óta¹²² eltelt több, mint másfél évtizedben nemhogy empirikus szociológiai kutatásra, de **még erre a problémakörre koncentrált elméleti szociológiai vizsgálatokra**, vagy akár csak **szakmai diskurzusokra sem került**

¹²² Lásd ennek kapcsán: 2001. évi XCIII. törvény a devizakorlátozások megszüntetéséről, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról, mely alapján 2002. január 1-től devizabelföldiek belföldön és külföldön, devizakülföldiek belföldön devizával, valutával, belföldi fizetőeszközzel, illetve belföldi pénznemre szóló követeléssel végzett jogügyletei és cselekményei szabadon végezhetőek. (Előterjesztve a parlamentben: 2001.12.17-én)

sor a szociológia társadalomtudományi szakdiszciplináján belül. **Mintha** valamilyen rejtélyes oknál fogva maga a százezreket, sőt közvetve **milliókat súlyosan érintő problémakör nem is létezne a társadalomkutatói szakmának** az értelmiségi hivatás és küldetés kiteljesítésére, szakértelmiségi mivoltára, kritikai reflexivitására, társadalmi problémák iránti érzékenységeire egyébként hangsúlyozottan (és általában jogosan) büszke **művelői számára**.

Sajnos, a vonatkozó hazai és külföldi szakirodalom más társadalomtudományi szakdiszciplinák (állam- és jogtudomány, közgazdaságtan, politikatudomány, média- és kommunikációs tudományok, regionális tudományok, stb.)¹²³ esetében is igencsak szegényes: csupán meglehetősen kis számban, szűk körben és laikus érdeklődők számára meglehetősen nehezen hozzáférhetően készült és jelent meg mind külföldön, mind itthon néhány, alapvetően jogi és közgazdasági szempontú leírás, elemzés (elsősorban az adott államok kormányzati szektorában, jegybankjaiban, bankjaiban, egyetemein, kutatóintézeteiben dolgozó jogászok és elméleti közgazdászok tollából).

Elvértve találunk csupán olyan, nyomtatásban, könyv formájában is megjelent írásműveket külföldön és itthon, amelyek szerzői nem bankok, bankfelügyeleti szervek, állami közhatalmi szervezetek, intézmények még aktív ill. már nem aktív reprezentánsai - hanem esetleg olyan személyek, akik az akadémiai szféra független kutatóiként, vagy az un. „civil társadalom” képviselőiként (pl. civil érdekartikulációs és érdekaggregációs szervezetek képviselőiként), esetleg jogvédőként, vagy éppen „devizahittel” rendelkező, személyükben is érintett, személyes tapasztalatokkal rendelkező állampolgárokként fogalmazzák meg (a hivatalos pl. bankszövetségi ill. banki állásponttól gyakran igencsak eltérő) tapasztalataikat, véleményüket, érveiket.

A kötet írásai tehát **azon írásművek kiegészítőjeként, komplementereként olvasandók**, amelyek a közelmúltban itthon vagy külföldön megjelentek ill. (állítólag) várhatóan megjelenés alatt állnak¹²⁴, alapvetően a hivatalos „main stream”-hez tartozó szerzők (döntően a bankok által különböző státusokban alkalmazott ill. eseti jelleggel felkért jogászok, közjegyzők, közgazdászok, jogalkotók és jogalkalmazók, stb.) tollából. (Volt olyan kötet, amelyiknek megírása deklaráltan is „a Magyar Nemzeti Bank szellemi feltöltekezést biztosító tudományos háttérével és szakalapítványának anyagi segítségével”¹²⁵ történt, s Matolcsy György MNB

¹²³ Forrás: A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB) tudomány-rendszertani besorolása az egyes tudományterületekhez tartozó tudományágak és művészeti ágak besorolásáról (a MAB 2014/6/IV., 2014/7/VI/1. számú határozatai alapján). Lásd:

- Doktori Iskolák akkreditációs bírálati szempontjai. A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB) 2014/6/IV. sz. határozata, kiegészítve a 2014/7/VI. sz. határozat szerint. 1. melléklet: A tudományterületekhez tartozó tudományágak. 15-16.o., Online: http://www.mab.hu/web/doc/akkreditacio/140530DI_ABSZ_H_140704.doc (Letöltés időpontja: 2017. 12. 08.)

- *Tudományágak vs. mesterszakok rendszere doktori iskolák létesítéséhez* (a MAB 2012/7/III/9. és 2014/7/VI/1. számú határozatai) Online: http://www.mab.hu/web/index.php?option=com_content&view=article&id=387&Itemid=894&lang=hu (Letöltés időpontja: 2017. 12. 08.)

¹²⁴ Tudomásunk szerint remélhetőleg hamarosan megjelenik az Acta Humana folyóirat „devizahiteles” tematikus száma is, amelyben publikálnak majd az Igazságügyi Minisztérium, a Kúria, a Magyar Országos Közjegyzői Kamara vezető képviselői, valamint várhatóan az egyik egykori PSZÁF elnök és a Nemzeti Közszerződési Egyetem egyik egyetemi tanára is leírja majd álláspontját a kérdéskör kapcsán.

¹²⁵ Lentner Csaba: Utószó. In: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest, Nemzeti Közszerződési és Tankönyv Kiadó, 606. A kötet alkotó szerkesztője 2016. márciusában az Európai Pénzhét magyarországi rendezvényén átvette Patai Mihálytól, a Magyar

elnök külön is ajánlotta az adott kötetet „a jogi irodákban, az igazságszolgáltatásban, kereskedelmi bankokban és kormányzati hivatalokban dolgozó szakemberek számára”.¹²⁶⁾

Ezért is gondoltuk, hogy a problémakörhöz való kiegyensúlyozott megközelítés és a „hallgattassék meg a másik fél is”-elve alapján célszerű lenne lehetőséget biztosítani a „devizahitel”-károsultaknak, az őket képviselő jogvédőknek, jogi képviselőknek; a civil társadalom, civil érdekartikulációs és érdekközlési szervezetek, mozgalmak képviselőinek is, hogy ők is hallathassák a hangjukat, s visszafogott, kulturált hangnemű, szigorúan szakmai párbeszédet, vitát kezdeményezzenek ill. folytassanak egyebek között a bankok képviselőivel, valamint azokkal az intézményi szereplőkkel és emblematikus figurákkal, akik valamilyen (direkt vagy indirekt) módon részt vállaltak a „deviza alapú kölcsönök” magyarországi tömeges bevezetéséhez a feltételrendszer létrehozásában és biztosításában, az adott pénzügyi termékek elterjesztésében és (sok tekintetben negatív) társadalmi hatásrendszerük kiteljesedésében. Ezen szervezetek, mozgalmak, személyek gyakran többszáz, sőt több ezer fős társadalmi (fogyasztói) csoportok érdekeit, megközelítési módját képviselik, ezért is megkerülhetetlenek – ráadásul a kiterjedt látens közvéleményben szavukra sok ezer ember figyel.

Ne feledjük: amennyiben a hazánkban a forintosításig magánszemélyek által 2001-2014. között megkötött „deviza alapú kölcsönök” össz mennyiségét tekintjük, s ehhez hozzáadjuk az adósok hozzátartozóinak és az értük kezességet vállalóknak a számát is, akkor (bár a vonatkozó pontos KSH és MNB adatok híján ezt jelenleg csupán becsülni tudjuk ugyan, de) a mostanra hivatalosan 9,8 millió fő alá csökkent¹²⁷ létszámú **hazai magyarságnak összességében mintegy 1/3-ára (3 - 3,5 millió főre)** taksálható azok száma, **akik** direkt módon (adósként) vagy indirekt módon (az adós családtagjaként ill. bevont kezesként, stb.) **érintettek** a „deviza alapú kölcsönök” problémakörében! Ezért is foglalkozni illik ennek a hatalmas embertömegnek a gondjaival, s illő meghallgatni és célszerű megfontolni képviselőik véleményét, javaslatait.

Ezért döntöttünk úgy, hogy ebben a kiadványban teret kínálunk olyan külföldi és hazai szakemberek, érdekvédők gondolatainak, írásainak, akik alkalmasint egymással is vitában állnak ugyan, ámde sajátos látásmódjukkal, megközelítésükkel mégis hozzájárulhatnak ahhoz, hogy:

- önmagunk is világosabban megértsük az adott pénzügyi termék és az annak pénzügyi piacra történő bevezetését követően generálódott komplex társadalmi-gazdasági probléma-halmaz mibenlétét, s eligazodjunk a meglehetősen divergáló érdekvizonyok és megközelítések között, s egyúttal
- elő is segítsük a „deviza alapú kölcsön”, mint kétségtől való és súlyos potenciális társadalmi-gazdasági problémaforrás mibenlétével; nemzetközi és

Bankszövetség elnökétől és Kovács Leventétől, a Magyar Bankszövetség főtítkárától a „Pénzügyi Kultúra Nagykövete” kitüntető címet azért, mert „a pénzügyi kultúra fejlesztésében, az új pénzügyi szemlélet és tudományos rendszertan kialakításában iskolateremtő tevékenységet végzett.” Forrás: A Magyar Bankszövetség elismerése az ÁKK oktatójának. http://archiv.akk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/esemenyek_-konferenciak/2016/03/30/a-magyar-bankszovetseg-elismerese-az-akk-oktatojanak (Letöltés időpontja: 2018. 04. 02.)

¹²⁶ Matolcsy György: MNB-elnöki előszó a devizahitelezés nagy kézikönyvéhez. In: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest: Nemzeti Közszerződési és Tankönyv Kiadó, 15.

¹²⁷ Népesség, népmozgalom, 2017. Budapest: KSH, https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wnt001b.html (Letöltés időpontja: 2018. 03. 13.)

hazai fejlődéstörténetével; a magyar pénzügyi piacra történt bevezetésének rövid, közép és lehetséges hosszú távú jövőbeni következményeivel kapcsolatos tisztább, objektív kép kialakítását; az esetleges félretájékoztatások, félreértelmezések, tévhitek, aggodalmak, félelmek elosztatását; a valós tényeken alapuló, objektív társadalmi tájékozódást; a higgadt párbeszédet; a mindenkinek megfelelő megoldásokat kereső, konstruktív társadalmi és szakmai vitát, valamint a közös megoldások konszenzusokon alapuló keresését.

A nemzetközi és hazai szerzői gárda tagjai között megtalálható számos jogász (köztük két egykori alkotmánybíró: egyikük az *Emberi Jogok Európai Bíróságának /EJEB/* egykori bírója, másikuk a Velencei Bizottság tagja; valamint egykori és jelenlegi bírók, ügyvédek); közgazdászok, pénzügyi szakemberek; politológus; mérnök; informatikus; újságíró; szociológus egyaránt.¹²⁸ A külföldi szerzők között találunk egyebek között nemzetközi hírű szlovén egyetemi professzorokat, neves ausztrál közgazdászt, brit-ciprusi állampolgár sztárjogászt, izlandi tényfeltáró újságírót, görög és bolgár ügyvédeket, harcos és hazájukban igen eredményes spanyol és szlovák jogvédőt, valamint romániai magyar és a hazai egyetemi oktatókat, kutatókat is. Bízunk abban, hogy a szerzők eltérő látásmódja, megközelítési lehetőségei tovább gazdagítják és pontosítják azt a meglehetősen ellentmondásos képet, amely eddig kialakult arról a komplex pénzügyi termékről, amit hazánkban „deviza alapú kölcsön”-ként adtak el.

A kötet szerzői különböző irányokból közelítettek vizsgálatuk tárgyához, a **„lakossági, lakáscélú” „deviza alapú” jelzálogkölcsönökhöz**. Vitathatatlan eltérések vannak ugyan a szerzők között abban, hogy mit tekintenek az egyes szerzők az adott „pénzügyi termékek” leginkább jellegadó vonásának – abban ugyanakkor gyakorlatilag mindegyik szerző megegyezett, hogy **ez a „pénzügyi termék” bizony egyáltalán nem az, mint aminek eladták!**

Ezért gyakorlatilag **mindegyik szerző megkérdőjelezi** a „deviza alapú kölcsönök” folyósításával foglalkozó hazai és külföldi **bankok**, valamint a Magyar **Bankszövetség** azon **hivatalos álláspontját**, hogy a „deviza alapú kölcsön” állítólag teljesen **legális, jogszerűen** és minden tekintetben **etikusan** kínált banki pénzügyi termék lett volt.

A bankok és a Magyar Bankszövetség hivatalos álláspontjával szemben több szerzőnk szerint a „deviza alapú”-nak mondott „kölcsön”, mint pénzügyi termék lényegi, jellegadó vonásai alapján alapvetően **„deviza nyilvántartású hitel”**, ill. igencsak hasonlatos a fejlődő országokban ill. Latin-Amerikában az ottani lakosság kifosztására használt **„árfolyamindexált hitelek”**-hez. Mások szerint **szintetikus devizával ellentételezett, devizában nyilvántartott hitelről** van szó, mely egyszerre mutatja a **tőkeuzsora** és a **kamatuzsora** jellegadó vonásait. Megint

¹²⁸ A romániai magyar, egyetemi oktató státusú) szerzőpáros, valamint a szerkesztő kivételével jelen könyv minden egyes szerzője eredetileg az Acta Humana folyóirathoz nyújtotta be írását megjelentetésre, s a két szakmai lektor észrevételeinek, javaslatainak, véleményének maximális figyelembe vételével véglegesítette írását – de utóbb mindannyian kénytelenek voltak hivatalosan, írásban is visszavonni írásművük közlésének jogát. Ezt követően úgy döntöttek, hogy szerzői közösséget hoznak létre, mely hivatalosan is felkérte jelen könyv szerkesztőjét az adott írásművek sajtó alá rendezésére. A szerkesztő tisztelettel elvállalta a felkérést, s csupán annyi kikötése volt, hogy a szerzők akceptálják arra irányuló kérését, hogy csak szigorúan szakmai szempontokat követő, hangsúlyozottan politika- és pártsemleges írásokat nyújtsanak be megjelentetésre.

mások azt hangsúlyozzák, hogy ez egy olyan **árfolyam-nyereséget célzó, befektetéssel vegyes pénzügyi befektetési termék**nek tekinthető, amelyet a naiv kölcsönfelvevők megtévesztésével, becsapásával, tudtuk és beleegyezésük nélkül szóltak rá az adósokra.

Vannak olyan szerzőink is, akik úgy érvelnek: lényegét tekintve ez a pénzügyi termék bizony egy **eleve az ügyfelek tömegeinek a bedöntésére és szinte totális kifosztására megtervezett, felépített, és működtetett, soha vissza nem fizethető „ragadozó hitel”** (ill. „rablóhitel”), egy **maffia-jellegű banki bűncselekménysorozat bizonyítéka** – ezért vizsgálatára nem a Polgári Törvénykönyv, hanem a Büntető Törvénykönyv paragrafusai az irányadóak. Ezért ezen megközelítés hívei szerint súlyos **büntetőjogi felelősség terheli** mindazokat, akik „importálták”, passzívan vagy aktívan lehetővé tették és engedélyezték a „deviza alapú kölcsönök” itthoni forgalomba hozatalát, itthoni és külföldi elterjesztését, rendszerben tartását, majd pedig minden eszközzel akadályozták a kiderült jogsértések teljes mértékű, maradéktalan felderítését, üldözését, számonkérését és reparálását, s nem tettek valóban érdemi intézkedéseket a becsapott adósok széles tömegeinek bankok általi módszeres kifosztása ellen.

Mind külföldi, mind hazai szerzőink írásaikban külön is kitértek arra, hogy szakmai álláspontjuk szerint:

- melyek a „deviza alapú” kölcsönök, mint *pénzügyi termékek jellegadó vonásai* (tárgyuk, tartalmuk, stb.);
- mely *jogszabályok alapján* kínálták *jogszerűen* vagy éppen teljesen jogellenesen a „deviza alapú” kölcsönt, mint pénzügyi terméket a bankok a lakossági, vállalkozói/vállalati és közszolgálati (önkormányzati) szektorban,
- *miben és miért tértek el* a „deviza alapú” kölcsönre vonatkozó jogszabályok a bankkölcsönökre általában érvényes jogszabályokban (pl. a hazai Ptk. 523. §-ban) foglaltaktól,
- milyennek ítélik az elmúlt másfél évtizedben a *pénzügyi fogyasztóvédelmi hatóságok ill. szervezetek* tevékenységének hatékonyságát a „deviza alapú” kölcsönöknek a bankok részéről a pénzügyi piacra történő bevezetése kapcsán,
- melyek a „deviza alapú” kölcsönszerződések esetleges *semmisségének/ érvényesen létre sem jött* mivoltának jogi alapjai,
- mik voltak szerintük a „deviza alapú” kölcsön pénzügyi piacra történő bevezetésének pozitív és negatív *következményei makro- (társadalmi), mezo- (ágazati/intézményrendszer-) és mikro- (egyéni, család- ill. szervezeti) szinten, s*
- *miként lenne célszerű kezelni* az adott kérdést a mielőbbi megnyugtató rendezés érdekében (megoldási kísérletek: *célok, alapelvek, koncepciók és/vs. gyakorlat*)
- *mit várnának el az államtól, a kormányzattól, bankoktól és civil társadalmi érdekartikulációs szervezetektől* (hazánkban egyebek között a kormányzat „Jó Állam”-konceptiójának gyakorlati megvalósulása érdekében)
- *mi az, amit terveznek, kívánnak és hajlandók tenni* a jövőben a „deviza alapú” kölcsönökkel összefüggő esetleges negatív társadalmi-gazdasági és jogállami következmények hatásainak mérséklése érdekében?

Társadalomtudósként szigorúan értékmentesen, objektivitásra törekedve kívánjuk megvizsgálni ezt az érzékelhetően mindmáig súlyos **potenciális társadalmi problémát okozó **társadalmi jelenséget, társadalmi tényt.**** Immáron több évtizede valljuk és követjük azt a szellemi és etikai zsinórmértékünket szakértelmiségiként, hogy: *„Az értelmiségi szemléletmódot – hitem szerint - a közéleti jelenlétnek, a reflexivitásnak, a rendszerezés és az önismeret igényének kell jellemeznie.”*¹²⁹

A kötet szerzőinek tanulmányait, esszéit és vitairatait is kutatási előtanulmányokként kívánjuk kezelni a megfelelő konceptualizáció és operacionalizáció végrehajtásához, hogy aztán egy eddig a honi és nemzetközi szociológia területén egyedülálló, **felderítő jellegű empirikus szociológiai kutatás-sorozat**ot indíthassunk el a "deviza alapú kölcsönök" hazai bevezetése rövid, közép- és hosszú távú **társadalmi következményeinek** a feltárása és jövőbeni hatásrendszerének előrebecslése céljából. Célunk, hogy a vizsgálatot aztán előbb **ittthon inter- és multidiszciplináris**sá, majd aztán **nemzetközi multi- és interdiszciplináris összehasonlító kutatás-sorozattá** terjesszük ki.

Reményeink szerint az alábbiakban közreadott külföldi és hazai írásművek (tanulmányok, esszék, vitairatok) azért bírnak nagy jelentőséggel, mert segítségükkel ráirányíthatjuk a figyelmet, hogy szükség van arra, hogy tudományos alaposággal, multi- ill. interdiszciplináris megközelítésben megismerjük:

- a „deviza alapú kölcsön”, mint „speciális innovatív pénzügyi termék” valódi jellegadó vonásait;
- a „termék”-nek a külföldi és hazai pénzügyi és hitelpiacokra való bevezetésének a tényleges okait és (rövid, közép és hosszú távú) gazdasági következményeit,
- az érintett **egyénekre, családokra, közösségekre, szervezetekre-intézményekre és a társadalom egészére gyakorolt rövid, közép és hosszú távú** (pozitív ill. negatív) **társadalmi következményeit**.¹³⁰

¹²⁹ Kiss Zoltán László: A tudás: hatalom? Esszé a nyolcvanas évek magyar értelmiségéről. In: Valóság, 1992/3., 1-22. (idézet forrása: i.m. 5.o.)

¹³⁰ Kézirat lezárva: 2018. április 20-án

Deviza alapú pénztermék

Boós Tibor – Demeter Tamás

Bevezetés

A pénzszolgáltatási szerződések, mint magánjogi szerződések joga, és a kereskedelmi banki hitelpénz létrehozásának, mint puha-jegybankpénznek, mint közjogi jogi tárgynak a kollíziója, nem feltárt a jogtudományban. Ezért a mind a tudományos (jogi, közgazdasági) közgondolkodástól eltérő nézeteket vallunk a devizaalapú hitelről, és eltérően írjuk le ezt a pénzterméket a tények és a jogrend szabályai alapján. Azonban ezek minden eleme mind a közgazdasági, mind jogi gondolkodásban létezik.

A tanulmány szerzői tényeknek tekintik azt, amelyek megtalálhatók a valóságban a pénzintézetek számvitelében pénztermékeik (hitel, kölcsön, lízing) szolgáltatásával kapcsolatban. Tehát a bankoknak és a pénzügyi vállalkozásoknak a könyvelésében, a mérlegében, és mérlegmagyarázataiban. Ezek az adatok az adóssal szembeni követelésjoguk számszaki adatai, és az adatok közötti műveletek és azok eredményei. Követelésük joga ezeken a számlákon, számlavezetési adatokon, és könyvelési adatokon alapulnak. Nekünk is, de a bíróságoknak is az a feladata, hogy e tényeket megismerjék. Mert ezekből következik az, hogy egy adóssal szembeni és könyvelési adatként létező számla-követelésjog milyen jogviszony alapján válik az adós tartozáskötelezettségévé. És ez a követelésjog milyen pénztermék követelésjoga. Ez alapján vizsgálható, hogy egy pénztermék követelésjoga milyen jogszabályon alapul, és milyen jogalanyt hatalmaz fel ilyen követelésjog érvényesítésére, ilyen pénztermék szolgáltatására. Mely jogszabályok és melyik jogágba tartoznak, melyek magánjogiak, és melyek a közjog alá tartozók. Ebből következik, hogy a pénz mint termék, jogszerű vagy jogellenes, és annak szolgáltatása közjogi értelemben jogszerű, vagy jogellenes, egy adott szerződéses jogviszonyban.

Tehát megkülönböztetjük a szolgáltatási szerződést, mint magánjogi jogviszonyt, annak tárgyatól **a pénzterméktől**, mind közgazdaságilag, mind jogi értelemben. Ez a különleges termék:

a) a közjog hatálya alá tartozó kereskedelmi jegybankpénz létrehozására szóló pénzkínálat;

b) különlegesen szabályozott mind ez a pénz, mind a kínálata (ÁSZF), mind a szolgáltatása (hitelszerződés),

c) hitelszámla-követelés formájában létező hasznosító pénz: negatív tőke.

Ezért a pénztermék egy magánjogi perben és a magánjog alapján nem értelmezhető, és nem is írható felül a pénzszolgáltatási szerződés jogértelmezése alapján, jogegységi határozattal sem, **mert közjogi jogi tény, és jogalakító tény is: eleve közjogi követeléspénz, és követelésjog. Ez maga az adósság.**

A pénztermékben egy hitelintézet által létrehozni kívánt kereskedelmi jegybankpénz banki követelésjog és adósi tartozáskötelezettség egysége. Tehát jogviszony formájában létrejövő közpénz-jogviszony kínálat. Létrejöttének a feltétele, hogy ilyen, az ilyen közjogi hitel-pénz szolgáltatására magánjogi pénzszolgáltatási szerződés jöjjön létre egy kereskedelmi hitelintézet, és egy ilyen hitelpénzt igénylő adós között.

Egy adott polgári peres eljárás tárgya a szolgáltatási szerződés, de a szerződés tárgya a közjog hatálya alá tartozó közpénz.

Hitel a neve magának a szolgáltatásnak is, de hitel, pontosabban hitel-pénz (lehetne) a neve a szolgáltatás tárgyának is. Mindkettő, külön jogi és közgazdasági tény, és a hitelintézet számviteli nyilvántartásának tényadataiban találkoznak.

Ennek a pénztőkének ez a jellege nem köztudomású. Míg a magánjogban a hitelszolgáltatás köztudomású, a hitelpénz közjogi, vagyis számviteli követelés formájában való létezése nem közismert. És az sem, hogy mivel eleve jogviszony, a hitelintézet követelésjogát nem a szerződés tartalmazza, hanem a különleges negatív-tőke speciális és közjogi számviteli joga.

A pénz, mint termék a pénzzolgáltatási szerződés tárgyaként maga is egy jogviszony. Nem dolog, nem tárgy. (Tisztában vagyunk azzal, hogy – bár ez tény – nehezen emészthető mind a közgazdasági, mind a jogi közgondolkodásban. Ezért ezt később részletesen is kifejtjük.) A **pénzzolgáltatási szerződések** a szolgáltatás és ellenszolgáltatás jogosultsági, és kötelezettségi tartalmát határozzák meg, de nem a szolgáltatás tárgyát. Így azt sem, hogy mi a számviteli követelése az adóssal szemben egy hitelintézetnek, vagyis mennyi a negatív tőkéje egy adósnak. A szerződésből le sem vezethető. És ez sem köztudomású!

A szerződés tartalma az, hogy **hogyan** szolgáltat egy pénzügyi intézet, és hogyan teljesít az adós. Azt, hogy **mit** követelhet egy pénzügyi intézet **és mit** köteles teljesíteni egy adós, azt a jogviszonyt a pénzügyi termék közjoga tartalmazza, amely tehát a szerződésből nem vezethető le. Pedig az adósnak a szerződési akarata kialakításakor tudnia kellene azt is, hogy **hogyan, és mit** kap, és hogyan és mit fizet meg egy banknak, vagy mit fizet vissza egy pénzügyi vállalkozásnak. Mind a pénzügyi termék követelésjogának, mind a szerződési akarat kialakítása körülményeinek, mind a szerződés tartalmának, a magyar és az EU joga szerint is jogszerűnek kell lenni. És a jogszabályokból levezethetőnek kell lenni. A jogalkalmazásnak is ugyanezen feltételeknek meg kell felelnie az ilyen pénzügyi termék utólagos felülvizsgálatakor. **A devizaforrás nélküli devizaalapú Ft-hitel pénzügyi termék esetében ezek a feltételek mind hiányoznak!** Ami a tényeket illeti, egy pénzügyi intézet könyvelésében tényadatként nincs benne, az nem is követelhető, függetlenül a szerződés írott tartalmától, vagy annak értelmezésétől. De ami könyvelési adatként benne van, annak jogszabályon kell alapulnia. És ami benne van, azon túl nincs más elemi bizonyíték arra, hogy mit követel egy pénzügyi intézet hitel-szolgáltatása során adósságként az adóstól, és hogy a pénzzolgáltatási szerződés tárgyaként mit szolgáltatott. Erről kell megállapítani, hogy miért, és hogyan, és miért azt az összeget, és abban a pénzügyben követeli az adóstól közjogi jogosultságaként. És ezt jogszerűen teszi-e? És ha nem, melyek a jogkövetkezmények. A perekben e releváns tényeket a bíróságok nem vizsgálják indítványra sem, mert a legfelsőbb magánjogi bíróság ezt megtiltotta a bírásoknak.

A hitelintézetek **közjogi beágyazottságú pénzügyi logisztikai szolgáltatást végző magánjogi társaságok**. Közjogi felhatalmazással bírnak negatív hiteltőke, azaz követelés formájában kereskedelmi jegybankpénz (puha jegybankpénz) „kibocsátására” jogosultak, és annak kivonására is a megtermelt pénzzel megfizetett hitel arányában, a bevételeikkel. A semmiből bevételt, valóságos tőkét állítanak elő a negatív követelés tőke szolgáltatásával.

A negatív tőkét *is* tartalmazó hitel tőkerészeként a *jele az a csereeszköz*, amit az adós negatív tőkéjére tekintettel a hitelintézet köteles kifizetni az adósnak (ez a csereeszköz valóban dolog): tehát sosem kölcsönzik a bankok a saját „pénzeszközüket”, sem a betéteseik pénzeszközét, hanem az adós saját tőkéjének *jelét* kötelesek a hitelintézetek kifizetni az adósoknak.

A negatív, még nem létező hitel-tőkének vannak közjogi feltételei, és közjogi számviteli feltételei, amit a banknak teljesítenie kell, többek között az, hogy a hitel tőkerészét kérje egy tartozáskötelezettséget vállaló adós, és kifizesse a bank ennek a nem létező, még negatív tőkének a **jelét**, mint a hiteltőkéjére hivatkozó adós követelését vagy bankjegy, vagy jóváírás formájában az adósnak. Amit dologi formában ekként kapott az adós, az az ő tulajdona, ezért ez nem kölcsön, nem is ezt fizeti vissza, mert ezzel nem tartozik, hanem a hitelét fizeti *meg és nem „vissza”*. Mivel ez a sajátja az adósnak, ezért nem is ezt fizeti vissza, hanem a negatív hiteltőkéjét fizeti meg pozitív megtermelt valóságos pénzzel. És a hiteltőkéje, valójában nem a megkapott „jel” összege, hanem a futamidő végéig számítható kamatos kamattal (tőkésített mindenkor esedékes kamattal) megnövelt tőke. A futamidő végéig megfizetendő, és a bank által bevételként privatizálható jövőbeli tőkeösszeg. Az adós ezt a negatív tőkéjét termeli meg a valóságban, részletekben, és *fizeti meg* a negatív hiteltőkéjét csökkentve, elemésztve. Ezt a tőkéjét a bank kezeli, míg ki nem vonja azt a megtermelt pénz arányában a gazdaságból.

A hitelintézetek közpénz formájában, kereskedelmi jegybankpénzt hozhatnak létre kiváltsággként (mint valamikor csak a jegybankok), követelés, negatív tőke formájában. Ennek a szerződéskötéskor kifizetett tőkerész-jele juttatásával az adósnak, jogosulttá válnak a jövőbeli pozitív tőke megfizettetésének, követelésére. Ez a jog a szerződés tárgya: pénztermék a neve. És ezért jogviszony a pénz és nem dolog.

Az így értelmezett teljes visszafizetendő összeget a pénzszolgáltatási szerződésnek tartalmaznia kellene. Nem elegendő az, hogy a hiteltőke terhére nyújtott csereeszköz összegét, és az algoritmust tartalmazó képletét közli a hitelintézet az adóssal a teljes visszafizetendő pontos összeg közlése helyett. Ha ez a pontos összeg nem közölhető, mert devizaárfolyamtól függ annak összege, akkor ezt az ügyleti (és nem pénzüpiaci) kockázatot, és annak tartalmát és okát az adósnak fel kell tární az ÁSZF-ben, és azt a jogviszonyt is, amelyből ez az ügyleti devizaárfolyam kockázat ered. Valamint azokat a körülményeket is, amelyek ezt kockázatot növelik, vagy csökkentik. A hitelintézetek ún. kockázatteltérő sablonjai ezeket nem tartalmazzák.

I. A hitelpénz

1. Minden modern pénz negatív hiteltőke formájában jön létre, pénztermék kínálattal. A hiteltőke nem dolog, nem tárgy, és nincs valóságtartalma, mert nem jött még létre mint manifesztum, hanem csak a jövőben megtermelendő megtestesülésre vonatkozó számlakövetelése egy hitelintézetnek.
2. A jegybankok is hitelpénzként állítják elő egy állam költségvetése számára a kemény-jegybankpénzt, ahogyan a kereskedelmi bankok is fogyasztási célokra, vagy tőkepótlásként a puha-jegybankpénzt.
3. Ez a kétféle jegybankpénz a pénzüpiacon nem különbözik egymástól.
4. *Mindkét jegybankpénz* pénztermékként jön létre, és létrejöttét *a közjog szabályozza*: a jegybanktvény a kemény-jegybankpénzre vonatkozóan, és a kereskedelmi hitelintézetek által a kereskedelmi célra kínált puha-jegybankpénzt, a hitelintézetekre vonatkozó rendelkezések.
5. A kereskedelmi banki pénztermék minden esetben a számviteli nyilvántartás szabályai szerint a hitelintézet könyvelésében számviteli adat, és számlapénz. (A költségvetés pénze a költségvetési törvény szerint a kemény jegybankpénz számvitelét és működését szabályozza. A továbbiakban ezzel nem foglalkozunk.)

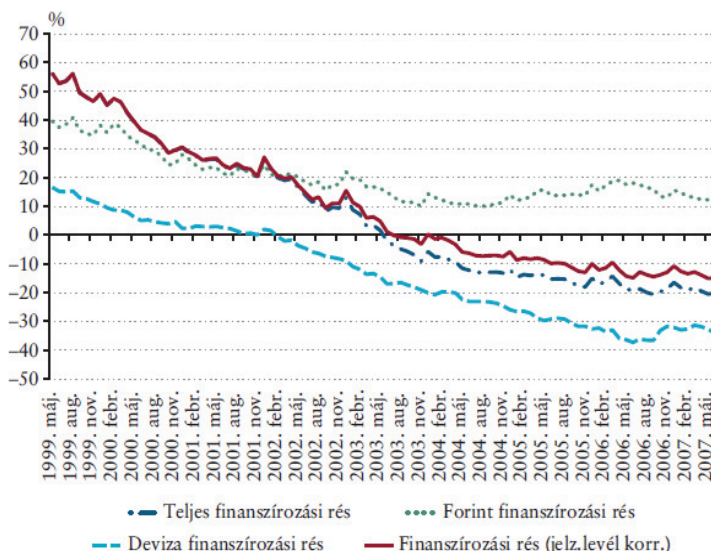
6. A számlapénz a valóság elve alapján tényleges nominális értéket, és pénznemet tartalmaz. Minden, a nemzeti valutától eltérő számviteli adatot és ezek összegzését a mérlegben az eltérő pénznemre vonatkozóan is Ft-ban kell megadni, és a devizára vonatkozóan is nyilván kell tartani, ha ez a deviza valóságos. Tehát külön kell kezelni a Ft, és a deviza forgalmat, de a devizaforgalmat a mérlegben Ft-értéken is meg kell jelölni, és a devizaforgalom devizában bonyolódik akkor is, ha Ft-teljesítés esetén tényleges deviza-átváltás történik.
7. A *hiteltőke nyilvántartása* lehet egyben a *hitelintézeti követelésjog közjogi felhatalmazása* is (Számviteli tv., Hpt. Tőkepiaci Tv., Befektetések törvényi szabályai). De lehet *csak nyilvántartási szabály, és a követelésjog szabályozását más közjogi szabály hordozza* (Ft-hitel esetében a Számviteli tv. nyilvántartás szabályai, a valóság elve alól adott „mintha devizában” *követelésjogot szabályozó* 250/2000.Korm rendelet 9.§. (19) bekezdése).
8. Minden számlán nyilvántartott *hiteltőke-követelés(pénz) a futamidő alatt, és a megtermelt pénz*, és likviddó tett dolog, dologi értékű jog hitelintézeti bevételezésével és a bevételezés arányában kivonódik a pénzügyi piacról azzal, hogy a megtermelt valóságos pénz, hitelintézeti bevételeként lép a helyére.
9. A hitelintézetek kizárólagos közjogi jogosultsága, hogy számlakövetelés formájában a semmiből negatív hiteltőkét hozzanak létre követelésként, és e követelésjogukat mint jogviszonyt valamilyen pénzügyi termék formájában létrehozzák, mint kereskedelmi kínálatot (ÁSZF-ben meghirdetve előre). Majd azt szolgáltatás egy magánjogi szerződés által közvetlenül, vagy pénzügyi vállalkozásokon keresztül közvetve.
10. E követelésjognak vannak számviteli és jogi feltételei:

- a) **számviteli feltétele** az, hogy bár a magánjogi szolgáltatási követelés majdan később jön létre, kínálati oldalon a közjogi követelésjog előbb jön létre egy jövődóbeli adóssal szemben a bank mérlegében, mint hogy a banknak ehhez bevételre lenne szüksége előzetesen. Tehát a semmiből teremti ezt a negatív tőkét az adósnak, mint banki eszközt; a mérlegben mégis szerepeltetnie kell számviteli igényként *forrás* oldalon ugyanakkora értéket (legalább egy pillanatra). A forrás számviteli szakszó, vagyis a valóságban a negatív követeléspénznek más kapcsolata nincs a „forrással”, nem abból ered: külön-külön bejegyzett könyvelési adatok. Csak mérlegadat, nominális megfelelés értéken, de nem a forrásból lesz a követeléspénz, és az az sem, ami az adóshoz kerül egy hitelintézettől bankjegy, vagy számlajóváírás formájában kifizetésként. Ennek a csereeszköznek a likviditását a hiteltől függetlenül, nem a hitelből (mert az csak követelés) teremti meg a bank, de az adós hiteltőkéjére tekintettel kifizetési kötelezettséggé, mint a negatív hiteltőke tökérszének jelét.

Ennek ellenére a hitelkövetelés „*forrás oldali finanszírozásának*” hívja a szakirodalom, holott a hétköznapi értelemben nem finanszíroz a forrás semmit. A hitel eszköz oldali adatával szemben forrás oldali adatot kell megjelölnie, de más kapcsolat nincs közöttük, nincs tőkemozgás, csak tőkefeleltetés. *A forrásoldali finanszírozás tőkekövetelés logisztikai tevékenysége a banknak. A hitelintézetek* jogosultak arra, hogy forrásoldali finanszírozás helyett, eszköz oldali ellentételezése legyen a Ft-hitelszámlának.

A szakirodalom ezt is „finanszírozásnak”, sőt a számviteli zsargonnal is ellentétben, az eszköz oldali ellentételezés helyett (ahogy kezdetben még nevezték ennek) „forrásnak”, deviza esetén „devizaforrásnak” nevezik meg ezt, ami sosem volt forrás, sem számviteli, sem jogi értelemben: csak leplezése egy gaszágnak ez a fogalmi cinizmus.

A bankrendszer finanszírozási rése¹⁵

Forrás: MNB.

1. ábra – A bankrendszer finanszírozási rése

Az MNB ábráján megjelenő finanszírozási rés, a Ft-hitelezéshez szükséges klasszikus hitelforrások hiányát mutatja meg. A vízszintes koordináta a hitelkihelyezések növekedését mutatja, a források negatív tartományba haladása pedig azt, hogy a kihelyezett hiteleknek nincs klasszikus devizaforrása. A negatív mezőben nyíló olló, a távolság a kihelyezett hitelek koordinátájától a hiányzó források szükséges mértékét mutatja, amit a szintetikus deviza eszköz tölt ki a devizaforrás helyett. Ezt a növekvő rést tölti ki, a szintetikus deviza pénzeszköz (mint devizaforrás-helyettesítő pénzeszköz), mint a forinthitelt ellentételező, és forráspótló befektetési ügylet. (Balás Tamás–Móré Csaba: *Likviditási kockázat a magyar bankrendszerben* 13. o.; *Jelentés a pénzügyi stabilitásról – 2006. április* MNB 49. o.)

A Ft-hitel számlapénzből és szerződésből származtatott derivatíva, így ez a származtatott befektetési ügylet beágyazott a Ft-hitel-jogviszonyba. Ráadásul, szemben a klasszikus forrásokkal, ez forrásdeviza-kockázatot egyáltalán nem jelent a banknak, devizatőke hiányában, miközben az adósságot a piaci árfolyamkockázatot meghaladó ügyleti kockázat terheli, amely a Ft elleni shortolás a pénzpiacon.

De erről majd a devizaalapú hitelnél írunk bővebben, mint e tanulmány tárgyáról.

- b) A negatív hitel követelésjogának a **jogi feltétele** pedig az, hogy ez a közjogi szabályozottságú kereskedelmi hitelpénz (negatív)tőke, közjogi jogosultságokkal felhatalmazott magánjogi társaságok (hitelintézetek) által kötött magánjogi szerződések útján, *pénzszolgáltatási szerződések* által kerül a pénzpiacra, válik az adósok tőkéjévé. Vagyis magánjogi hitel jogviszony jön létre hitelező és adós között a közjogi közpénz szolgáltatására. E szerződések a szolgáltatás és ellenszolgáltatás jogviszonyát, módját, és hogyanját, és ennek a jogosultságait és kötelezettségeit szabályozzák. De nem a szolgáltatás tárgyát! Mivel **a tárgya maga is jogviszony, hitelintézeti követelés jog formájában létező, amely számlakövetelésként létező kereskedelmi jegybankpénz, valamilyen módon létrehozott puha jegybankpénz (pénztermék), amely egyben adósi tartozáskötelezettség is. Tehát a magánjogi pénzszolgáltatási szerződések tárgya, a hitel, közjogi szabályozottságú. A hitel szó jelenti a közjogi hitelpénzt, és jelenti a hitelezést, vagyis a hitelpénz magánjogi jogviszony keretében való szolgáltatását.**

Tehát az adós szerződéses kötelezettsége a magánjogi pénzszolgáltatási szerződés alapján az, hogy ellenszolgáltatásként hozza létre és fizesse meg megtermelt pénzzel a hitelintézeti pénztermékbe foglalt, és közjogi követelésjogként a hitelintézet által létrehozott puhajegybankpénzt. Ez a követelés jog arra közjogi felhatalmazás, hogy a hitelintézet a számviteli szoftverjében az adóssal szemben negatív, majd a jövőben megteremtődő adósi tőkét kezeljen, amelyet a pénzszolgáltatási szerződéssel szolgáltat a futamidő végéig, és a törlesztésekkel arányban ki is von gazdaságból. A megtermelt pénzt pedig saját tőkéjeként (a létrehozott köz(hitel)pénz helyett) „elsajátítsa”, privatizálja bevételként.

Amikor a pénzszolgáltatási szerződést aláírják a felek, akkor a *negatív hiteltőke* összege nem csak az adós által kért szolgáltatandó összeget, a hitelnek a tőke részét, hanem a futamidő végéig, az aláíráskor számítható kamatos kamatát, vagyis a tőkésített (időről időre még meg nem fizetett kamatát) IS tartalmazza. Már a szerződés aláírásának a pillanatában a hitelintézet könyvelése ezt a követelést tartalmazza hitelkövetelésként. Ezért a negatív hitel összege, megegyezik a hitelintézetnek az adós által majdan összesen megfizetendő, és a hitelintézet által majd bevételként összesen elkönyvelhető privát tőkével. Közpénzből így lesz privatizált pénz, a bankok közjogi kiváltságaként, cserébe a *logisztikai tevékenységükért*. Kérdés, hogy elég alázatosak-e, és hálásak-e a társadalmaknak és a társadalmak államainak ezek a szolgáltatók? És más tanulmányra tartozik, hogy hogyan lettek ezek a szolgák a világ igazi urai? És pótolhatatlanok-e?

II. A deviza alapú hitel

Jogalanyok közötti ügyletekben devizában való szolgáltatás, vagy ellenszolgáltatás a szocialista rendszerben, és a rendszerváltoztatást követően is, csak miniszteriális, illetve MNB engedély alapján volt lehetséges. A magyar devizagazdálkodás kötöttsége és tervezhetősége érdekében megkülönböztette a devizabelföldi és a devizakülföldi fogalmát. Az EU-ba történő belépésünkkel azonban le kellett zárni a pénzügyi rendszerünk, és a pénzgazdálkodásunk teljes átalakítását. Ennek részeként a devizában való szolgáltatás számviteli rendjét is meg kellett teremteni. A pénzintézetek esetében is. A Számviteli tv. általában a gazdálkodó szervezetekre, és a Szt. felhatalmazása alapján a pénzintézetekre a 250/2000. sz. rendeletében a Kormány teremtette meg ennek számviteli szabályait. A devizaalapú Ft-hitel szempontjából csak jelezzük, hogy ez a pénztermék a magyar hitelpiacon, csak 2003. utolsó hónapjaiban jelent meg, így ezt nem is szabályozta és nem is szabályozhatta e két jogszabály. (Téves az az állítás, hogy ez a kormányrendelet hozta létre a devizaalapú hitel követelésjogát és számvitelét, már 2000-ben. A rendelkezések csak deviza forgalomra, ezen belül a forrásdeviza forgalomra vonatkoztak.)

A pénzintézetek számára a devizaforrású Ft-hitel számviteli alapját teremtette meg, és nem a „mintha deviza-alapúságot”.

Egy hitelintézet három klasszikus devizaforrást rendelhet egy Ft-hitel mellé, ha nem forint-forrást használ.

- a) A devizabetétek meghatározott és szabályozott százalékát devizaeszközként használhatja a hitelintézet, és forrásként könyvelheti a Ft-hitel könyviteli feltételeként a mérlegében. (Megjegyezzük, hogy ez a megfelelés egyes hitelek megfelelése – Ft-hitel-eszköz és devizaforrás között – de a mérlegben mindig az összes szerződésre vonatkozó megfelelés.)
- b) Jelzálogszerződés esetén a kereskedelmi hitelintézet jelzálog-értékpapírt állíttat elő arra jogosult pénzintézettel, és devizáért értékesítve jut devizaforráshoz.
- c) külföldi banktól devizahitelt kér – ami a hitelkérő tartozásaként jelenik meg, a hitelnyújtónál követelésként jelenik meg dologi tőkemozgás nélkül –, amely banki devizakockázat, valós devizatőke kockázat, mert devizában tartozik egy külső partnerbanknak.

Devizaforrás esetében a bank a devizatőke kockázatát, a saját devizatartozását mérlegen kívül kezeli derivatív (a hitelezésből származtatott) ügyletben egy partnerbankkal. Ezt az ún. **árfolyamkezelést** nem tekintette az EUB a Lantos féle ügyben befektetésnek, azon túl is, hogy az elhibázott bírósági kérdésre az volt a jogértelmezése, hogy a hitel, a devizahitel nem lehet befektetés. Nem is az. A devizaalapú hitel ugyanis befektetéssel vegyes Ft-hitel, hibrid jogviszony. Erre kellett volna rákérdezni, ha a magyar bíróság a tényállás, és a bizonyítási eljárás lefolytatása után kért volna jogértelmezést. A Luxemburgi bíróság észlelte is ezt. Mégis, a Lantos ügyből a magyar bíróságok azóta is csak azt hallják ki az ítéletből, hogy a devizaalapú Ft-hitel nem befektetés. És ha idézik is az EUB rendelkezéseit, sosem idézik azt, hogy a Luxemburgi Bíróság minden magyar bíróságra kötelező erővel írta elő azt is, hogy **a tényállást fel kell tártani, a bizonyítást le kell folytatni, utána lehet jogértelmező kérdést feltenni!**

Ahogy írtuk, a tények a hitelintézet könyvelésében vannak, közjogi követelésjogot jelentő adatként, az adóssal szembeni hitelszámla követelésként: egyszerre Ft-

követelésként és egyszerre devizakövetelésként. Két számla, két követelésként. Ezt tárhatná fel a bíróság, és ennek a közjogi eredetét. Ezeknek az adatoknak, számlaforgalmaknak az összevetését kellene elvégeznie a szerződéssel, és a jogszabályokkal.

Nem azt, amit a bankok állítanak erről, vagy a számlaforgalomról, hanem amelyek valójában a könyvelésben vannak. Ugyanis azok a tények.

A 6/2013-as jogegységi döntés azonban éppen ezt tiltja meg! Pedig nem vitás az, hogy a közösségi jog részét képező precedensjog, és jogértelmezés elsődleges az EU jog sérelme esetén. És a bíróságoknak ezt a jogsérelmet köteleességük elbírálni hivatalból is, még inkább akkor, ha egyedi ügyben az adós erre még hivatkozik is. A Lantos ügyben az EUB több rendelkezése figyelmeztet is arra (C-312/14. sz. ügyben hozott ítélete 56. pontja 60. pontja 68. pontja 76. pontja és 80. pontja, a C-604/11. sz. ügyben hozott ítélete 43. pontja és 44. pontja.), hogyha egy hitelhez derivatív ügylet is társul, a bíróság köteles megvizsgálni, hogy ez a banki devizatartozás árfolyamkezelése-e, vagy a Genil féle ítélet szerinti befektetési ügylet-e, az adóssal szembeni devizatőke(követelés) nyilvántartási számlájával? Ezt nem vizsgálja egyetlen magyar bíróság sem. Ez alkotmányos jogsérelme az adósnak, mert a csatlakozási szerződéssel, és e ténynek az Alaptörvény részévé tételével, a közösségi jog sérelmét jelenti a Genil féle ítélet jogértelmezését nem alkalmazni. Az adós kárára! Ennek tovább gondolását rábízuk az olvasókra.

A devizaforrás nélküli, ún. devizaeszközzel (pénzügyi instrumentummal) ellentételezett Ft-hitel másféle pénztermék a bankok szolgáltatásában, mint a devizaforrású hitel. (De ez a pénztermék sosem lett engedélyeztetve, mert – bár minden elemében és következményében egymástól eltérnek – azt állította erről a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, hogy ez a kétféle pénztermék azonos, mindkettő hitel-pénztermék.) A devizaforrású hitel-pénztermékben a devizaelem, a bank tartozása, ami valós tőkekockázat, és ezt „árfolyamkezelési” derivatív ügylettel. Míg a deviza alapú hitel (devizaforrás nélküli Ft-hitel) esetében az adóssal szembeni devizakövetelését viszi ki az adós tudta és beleegyezése nélkül egy olyan derivatív ügyletbe mérlegen kívül, amellyel előállítja rendszer szinten az adós valós devizakockázatát a futamidő végéig. Amely árfolyam-veszteséget forintosítva a Ft-hitel követelés növelésével az adósra terhel. Árfolyamnyereség esetén pedig bevételez, és nem osztja meg az adóssal. És ez a derivatív befektetési ügylet nem árfolyamkezelés, hanem devizaforrást helyettesítő befektetési ügylet, amely a Ft-hitel valutaneme, és az adós törlesztésének kötelező Ft-valutaneme elleni shortolás. Mintha az adós önmaga ellen shortolná a Ft-ot a futamidő végéig, és ki sem tud szállni a tartozáskötelezettsége alól.

Miközben a banknak semmilyen devizatőke-kockázata nincs, csak devizaárfolyam nyeresége az adóssal szemben. Hogy ez hogyan működik, a szintetikus deviza elemzésénél fejtjük, mert **ez a Ft. elleni shortolás**, ez a derivatív befektetés az, amit szintetikus devizának hívunk, és amit a bankok devizaforrásnak hazudnak. És amiről a jogegységi határozat azt állítja, hogy ehhez semmi köze az adósnak. Ennek a szintetikus devizának a hogyanját is elmeséljük. Ezt nem tárják fel a bankok, a bíróságok és jogalkotók és farizeusok, pedig ennek tényei, legalább is a kiinduló és záróadatok, ott vannak a bank könyvelésében, és csak ott!

A közgazdasági gondolkodás ezt pontosan tudja, de a jogi konzekvenciáját sem ez a tudomány, sem a jogtudomány sosem vonta le, és nem dolgozta ki, nem tette a közgondolkodás részévé. *(Bethlendi András–Czeti Tamás–Krekó Judit–Nagy Márton–Palotai Dániel: MNB háttér tanulmányok 2005/2 – A magánszektor devizahitelezésének mozgatórugói; Mák István–Páles Judit: Az FX-swap piac szerepe a hazai pénzügyi rendszerben (MNB))*

A pénzzolgáltatási kötelmi jogviszony fogalmára alapvetően téves a bíróságok álláspontja, mert releváns az, hogy milyen pénzterméket nyújt a szolgáltató bank. Miben állapodott meg valójában a bank és adósa, milyen pénztermék a szolgáltatási szerződés valós tárgya, és ez a szerződési okiratból levezethető-e? Egy adott **pénztermék-jogviszonyban lévő banki követelésjog**, amely egyben egy adós tartozáskötelezettségévé válik, ha aláírja egy adott pénztermék szolgáltatására vonatkozó szerződést egy bankkal. Ezért ezt a pénzterméket önálló terméknek kellett volna a bankoknak bemutatnia és engedélyeztetnie a korabeli pénzügyi felügyeletnek. Éppen ellenkezőleg cselekedett: nem tekintette hibrid pénzügyi terméknek, amely külön engedélyt igényelt volna.

A banknak nem csak hitelintézeti, közpénz-előállító prudenciális kötelezettségei vannak, hanem az adóssal szemben is fennállnak a hitelpénz előállításának prudenciális kötelezettségei a pénzzolgáltatási szerződéssel kapcsolatban). Hogy melyek ezek, azt a Hpt. és a befektetői pozíciót elfoglaló (abba belehelyezett) hiteladóra vonatkozóan a befektetésre vonatkozó banki közreműködés, és a befektetési, és a befektetéssel vegyes hitelezési előírása foglalják magukban. Azt pedig, hogy a pénzzolgáltatásával kapcsolatban melyek azok a prudenciális kötelezettségek, amelyek meghatározzák egy szolgáltatási szerződés kötelező tartalmát, azt a 48/2008. jogértelmező EK Irányelv határozza meg, amelynek tartalma nem jelenik meg magyar jogszabályokban sem, és a bírói gyakorlatban sem.

Ez az EK irányelv értelmező jogszabály, amely nem jogot alkotott, hanem visszamenőleges hatállyal értelmezte az adóssal szembeni banki prudencia kötelezettségeit. Ebből egyet emelünk ki, a leglényegesebbet. Minden fogyasztói szerződésnek tartalmaznia kell, de értelemszerűen minden pénzzolgáltatási szerződésnek is (jelzálogszerződések esetén értelemszerűen minimum követelményként), hogy mennyi lesz a futamidő végéig megfizetendő adósi kötelezettség. Ezt összegszerűen kell tartalmaznia. A devizaalapú Ft-hitel esetében ez azt jelenti, hogy a Ft-ban nyújtott szolgáltatás, amely csak Ft-ban teljesíthető az adós részéről, pontos összegben mekkora Ft-befizetést jelent kötelezettséggé az adósnak a futamidő végéig. Ez az adósi kötelezettség devizában való nyilvántartása miatt nem lehetséges a szerződéskötés aláírásakor, mert a devizaárfolyam változását a hiteltartozás Ft összegére át kell számítani a banknak, az ilyen pénztermék számvitele szerinti közjog alapján. Tehát sosem tudta egy adós, hogy ténylegesen mekkora összeget kell majd megfizetnie a futamidő végéig. Ez nem pénzügyi árfolyamkockázat, hanem a deviza-nyilvántartású Ft-hitel üzleti kockázata, mert ez egy ilyen pénztermék. És mert összetett jogviszonyú pénztermék, hiszen a hitelviszony forráshiányos, és ami ezt pótolja, az maga is egy kockázatos befektetési ügylet, amely biztosan devizaárfolyam drágulást idéz elő a Ft-tal szemben. És ez az árfolyamdrágulás biztos banki árfolyamnyereség, mert a 250/2000. Korm. rendelet 9.§. (19) bekezdése alapján kötelező a banknak az adóssal szembeni Ft-hitelkövetelését ezzel megnövelni Ft-ban.

Ez a pénztermék banki (közjogi és nem a szerződés alapján fennálló) követelésjogának *Lex specialisa*. Hogyan állítja elő a bank ezt a biztos banki nyereséget, és miért nem valami végzet, ami előre nem volt látható? Elmondjuk.

Természetesen a szintetikus devizapozíció felépítése egy adott bank, és az egész – szintetikus deviza alapú Ft-hitelezési – piac felépítése az adósok és az ország kárára, azok teljes összegében jelenik meg. De ennek az összességnek minden egyes devizaalapú szerződésben ott vannak az egyéni adatai. a) Az adóssal szemben a hitelezés megnyíltakor mind Ft-ban, mind devizában, tehát kétszer követeli számlán, és ezért két számlát nyit a bank egyetlen adósi tartozásra. És amikor felmondja a szerződést egy bank, akkor is két számlán tartja nyilván abban a pillanatban a követelést. Devizában követel, és átszámítja a Ft-számlára az árfolyamnövekedést hitelkövetelésként. A törvényi forintosításkor ezt utoljára tette meg. Ha nem lett volna törvényi forintosítás, ma is ezt végezné el. Magáról az átszámításról később még írunk.

Megjegyezzük azzal a téves dogmával szemben azt is, amely szerint a „kölcson” tartozás a szerződéssel rögzül, hogy a hitel nem kölcsön, és az adós tartozásának összege sem rögzül, főleg nem a szerződés alapján. A szerződésnek ugyanis nincs kihatása a hitelintézet közjogi követelésjogára, arra, hogy mit követel a bank az adóstól. Csak arra van kihatása, hogy hogyan követel. A követelés-pénztőkét a szerződésben egyetlen szó jelzi: hitel, hitelkövetelés. Az pedig az adós és a bíró számára sem levezethető a szerződésben szereplő tőke összeg és a THM %-a alapján. Az a tény, ami hitelkövetelésként a bank könyvelésében a szerződés aláírásakor nyilván van tartva.

A tőke vételi árfolyamon rögzül, a törlesztő részlet eladási árfolyamon számítódik, ezen spekulatív megoldást választva, „értékállósági”, „kirovó-lerovó” szerződési kikötésként értelmezik a bíróságok devizaelemet. Miközben a „deviza-alapúság” a szintetikus hitelpénz közjogának a terminus technikusa. Aminek a tartalma az adós által törlesztendő tőkére vonatkozóan azt jelenti, hogy a hiteltőke (követelés-pénztőke) is a mindenkori eladási árfolyamra van számítva, és nem vételi árfolyamon rögzítve. A hiteltőke (létrehozott és törlesztendő (követelés-pénz)tőke – tehát nem folyósított tőke – és a futamidő végéig számított tőkésített, tehát kamatos kamattal az adós által megfizetendő teljes hiteltartozás. A szerződés aláírásától kezdődően ezt a követelést tartja nyilván a hitelintézet), törlesztése is eladási devizaárfolyamon történik, és amit törleszt, azt is mindenkor átszámítják a Ft-hitelkövetelésre. Pontosabban a törlesztés előtti korábbi Ft-hitelkövetelést számítják át devizára vételi árfolyamon, majd ezt az összeget eladási árfolyamon vissza a Ft-követelés számlára. És ezt törleszti eladási árfolyamon számolt devizáról Ft-ra számított értéken az adós a soron következő törlesztőrészletkor. Tehát az adós **ezt** a forinthitelt törleszti forinttal. És erre a forinthitelre, követelés pénztőkére minden devizadrágulás átszámítható az adóssal szembeni devizatőke-nyilvántartási számlájáról a vele szembeni Ft-hiteltőke követelés számlára. Arról a devizaszámláról, amelyet a bank sohasem szolgáltatott.

Az adós számára nem volt ismert, és nem is lehetett ismert a szerződés aláírásakor az a Ft összeg, amit majd vissza kell fizetnie. A fogyasztói hitel-szerződésnek a közös és egyező akaratelhatározásra vonatkozó kritériuma eleve nem álltak fenn. Ennek hiányában semmilyen szerződés sem jöhetne létre.

Kivéve, ha egy befektető vállalt ilyet. Ennek alapján mi magyarok, 5.600.000 ilyen befektetést vállaltunk az egzisztenciánk rovására, a nemzeti valutánk leértékelésére. Igen?!

III. Szintetikus deviza

Ha egyszeri devizaforrással rendelkezne a hitelviszony, akkor az adósnak nem keletkezne devizaárfolyam-vesztesége. Ugyanis a devizaforrás kizárólag banki tartozáskötelezettség, ahhoz semmi köze az adósnak, és a hitelének, hogy miként lát el forrással egy hitelviszonyt a könyvelésében, a mérlegében a bank. Pontosan az történik, ami a devizaalapú hitelek törvényi forintosításakor megtörtént. A MNB devizaforrást biztosított a kereskedelmi bankoknak ahhoz, hogy a hiányzó devizaforrást állítsák be a könyvelésükbe a Ft-hitelek közgazdasági és jogi feltételeként, a befektetési műveletek helyett, és ez, és ne a szintetikus deviza-ügylet ellentételezze mint devizaeszköz a Ft-hitelt. Ezzel kivezették a befektetési ügyletet a Ft-hitel mellől, megszűnt hibrid jogviszonynak lenni, de „devizaalapúnak” is, ez a kártékony hitelezési forma. Meg is szűnt a továbbiakban ennek az ügyleti devizakockázata. Sajnálatosan, a Ft elleni shortolással elért devizaárfolyamon történt a forint-hitel tartozás kiszámítása. Vagyis az addig elért nyereséget realizálhatták a bankok, csak a jövőre nézve nem állíthatnak elő devizanyereséget. Más lett volna a helyzet, ha a szerződéskötéskori vételi árfolyamon történik meg a forintosítás, mint például Romániában a nemzeti valutára.

A szintetikus devizával ellentételezett Ft-hitel befektetéssel vegyes hitel. Mi is ez a befektetés? Képzeliük el, hogy spekulánsok vagyunk és a brókerünk nyitatt egy banknál egy Ft-folyószámlát, amin Ft-ot helyezünk el egy ügylet költségeire. Tehát adósként a bankkal szembeni követelést állítunk elő ezzel. Majd nyitnak nekünk egy devizatőke nyilvántartási számlát, amely devizakövetelése a banknak velünk szemben. Ennek feltétele, hogy a követelés fedezetül értékpapírt, vagy aranyat, vagy ingatlanfedezetet nyújtsunk jelzálogot alapítva a bank javára. Ez a devizahitel lesz a mi spekuláns tőkénk. Kötünk a brókerrel is egy szerződést, hogy ő befekteti mérlegen kívül a bank hozzájárulásával ezt a negatív tőkénket, és lebonyolít vele egy derivatív üzletet. Tőkemozgás nincs, csak valamilyen nyereségre játszik vételekkel, eladásokkal, árfolyam-fogadásokkal stb. Ha nyereség van, akkor a befektetési szerződés alapján azon osztozunk a brókerrel, a bankkal, és a nyereségünkkel növelik a Ft folyószámlánk összegét. Ha veszítünk, akkor felszólítanak minket, hogy fizessük be a folyószámlára a teljes veszteséget. Ha a negatív tőkénkkel tovább játszunk, akkor visszanyerhetjük a veszteséget, és az éppen aktuális ügyletből megszerzett, mondjuk, értékpapírok eladásából megfizetjük a devizahitelünket.

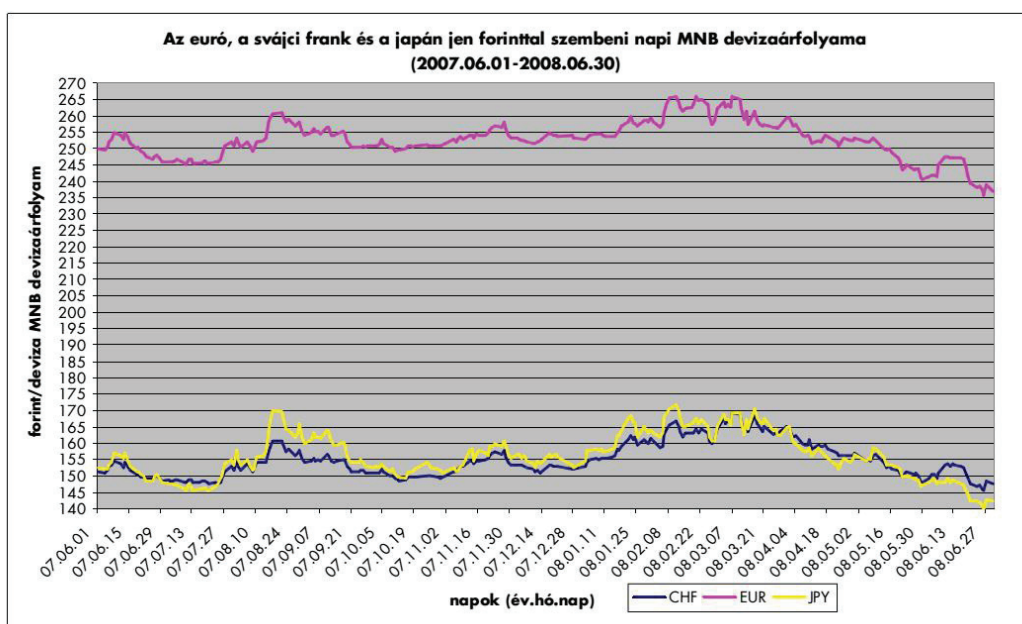
Ha még így is veszteségünk lenne, akkor azt befizetjük a folyószámlánkra, és arról leemel a bank. Eközben a bróker tájékoztat minket minden ügyleti folyamatról, és eldönthetjük, hogy kiszállunk nyereséggel, vagy veszteséggel, visszkapjuk a fedezetet is abban a mértékben, amennyit nem használtunk fel az elszámoláskor veszteség kiegyenlítésére.

Szintetikus deviza ügylet esetén majdnem ez történik... csak egészen más következményekkel. Ebben is van Ft-számlája az adósnak, csak ez nem az ő követelése a bankkal szemben, hanem a bank Ft-hitel követelése az adóssal szemben. Ebben is van devizatőke nyilvántartási számla a bank devizaköveteléseként az adóssal szemben. Azért van, mert devizában tartja nyilván követelésjogként az adóssal szemben azt a Ft-hitelt, amit a számvitelében szintén nyilvántart. Tehát mindkettőt nyilvántartja a könyvében (Szt. 60.§.), pedig ebből csak egy az, amely követelésjogot is hordoz (250/2000.Korm. r. 9.§.(19)). Ez a számviteli anomália megszűnik akkor, amikor a követelésjogot hordozó devizakövetelés-

nyilvántartási számlát kiviszi mérlegen kívülre, mint banki eszközt. Ez az adós számlája, akárcsak a Ft-hitelszámlája.

Mégsem tud erről az adós, és nem is járult ehhez hozzá. Azt sem tudta a szerződés aláírásakor, hogy deviza-árfolyamkockázatot nem csak a törlesztőrészekre vállalt, hanem arra a visszafizetendő Ft-hitelösszegre is, amit törleszt. És azt sem tudja, hogy a Ft értékű jelzálog-ingatlana a devizatőke-nyilvántartási számla fedezete. Mint a spekulációnál.

Megjegyezzük, hogy az adósnak azért nem volt tudomása arról, hogy ez nem csak a törlesztő részlet kockázata, hanem a hiteltőke kockázata is, mert nem erről tájékoztatták. Mindennapi kockázata ugyanis – vélhette –, hogy a havi bevételéből a havi törlesztő részletet tudja-e majd fizetni? Erről azt mondták neki, hogy ± 15 százalékos eltéréssel kell számolnia, és bemutatták neki a nyilvántartó devizák árfolyamingadozásáról szóló grafikont.

2. ábra Árfolyam diagram a Raiffeisen Bank kockázatteltáró nyilatkozatában (2008)

Bölcsen, vagy galádul azonban, nem mutatták meg a grafikonnak az előzményét, és a majdani trendjét. Azt, hogy a csúszó-leértékelés (1995-2001), és a Ft ± 15 %-os intervenciós árfolyamsávja 2003-2008 között elleplezte a nyilvántartó devizák piaci árfolyam-trendjét. Így azt is, hogy a Ft előbb-vagy utóbb, de követni fogja ezt a piaci trendet, és utol fogja érni a devizák drágulási trendjét. Az ilyen devizákban felépített hitelpiac ezt pedig gyorsítani fogja, és ha az ilyen hitelpiac összeomlik, akkor azonnal a helyére kerül a Ft/deviza-árfolyam, a devizadrágulási trendjében. Ez be is következett. Azonban nem a bankok terhére, hanem az adósok terhére. De az bizonyos, hogy az ilyen pénztermékek kihelyezésekor a bankok tudtak erről a trendről, és az adósok nem.

És a bankok tudták, hogy a devizaalapú hitelpiacnak milyen következményei lesznek, és azt nem ők fogják viselni. És azt is tudták, hogy a hosszúlejáratú devizaalapú Ft-hitelpiac a szerződések futam idejének végéig, de 5-6 évig sem tarthatók fenn. Hogy miért, azt később leírjuk.¹³¹

A szintetikus deviza esetében a hitelező bank egy partnerbankkal köt egy derivatív ügyletet az adóssal szembeni devizakövetelés számlájával és mérlegen kívül arra, hogy az adóssal szembeni devizakövetelés-számla devizaneme hogyan viszonyul ugyanolyan értékű EUR számla devizaneméhez (különböző swap ügyletek voltak ezek leginkább). És meghatározott időben hogyan alakul majd ez a viszonyulás. Ennek az ügyletnek van egy kezdő időpontja, spot láb, és egy lezáró időpontja, ez a termin láb. A hitelező bank ezért díjat fizet a partnerbanknak (az adósi törlesztések kereskedelmi árfolyam árrése volt ennek a fedezete, mint banki bevétel: az a bizonyos vételi és eladási árfolyam-különbözet). Az ügyletre tekintettel a partnerbank Ft-forrást nyújtott a hitelező banknak, amit be is könyvelt a hitelező a mérlegébe, ezzel megteremtette a forint hitel számviteli feltételét, Ft-forrást (tehát nem devizaforrást). Majd a hitelező bank ezzel a forrással nyomban kiegyenlítette tartozását a partnerbanknak közvetlenül, vagy az adóssal szembeni devizakövetelés számlán keresztül (forrással ellátva azt is) a partnerbanknak. Ezzel zárták a derivatív ügyletet mérlegen kívül, és az adóssal szőlítették a pénztárhoz, hogy viheti a kért tőkéje jelét bankjegyben, vagy számlajóváírással.

¹³¹ A forint plusz/mínusz 15 százalékos intervenció árfolyamsávja valójában csúszó-leértékelés is volt, csak éppen nem kötelező inflációs pénzügyi normaként, hanem egy szélesebb: +/- 15 %-os sávban működött némi árfolyamingadozást lehetővé téve, de a lényegét tekintve ez eltüntette a devizahitelezés idejére, magát a Ft valutaleértékelődés trendjét. És a +/- 15%-os MNB korlát a devizák, és főleg a swap devizáknak való kitétséget az adósoknak (USD, EZR, YEN, CHF), tőkéletesen elfedte. Különösen a Ft-valutában való törlesztésre és tőketartozásra tekintettel. Vagyis az adós a törlesztőrészlet +/- 15%-os árfolyam-ingadozásnak való kitétsége volt hangsúlyozva, olykor a kötelező MNB beavatkozásra hivatkozással kedvezőtlen fordulat esetén az adósnak. Még a kockázatteltető (elrejtő) banki tájékoztatások is a törlesztő részletre, és nem a törlesztendő tőke Ft-ban történő emelkedésére vonatkoztak. Holott ez lett volna a lényeg. Mindenkit az érdekelt, havonta a törlesztőrészlete mennyivel emelkedhet: +/-15 %-kal. Azt senki sem gondolta, hogy egy aktuális devizaárfolyam emelkedés és csak az, mindig rögzülve az összegben mindenkorra megemeli a Ft-hitellként törlesztendő összeget is a futamidő végéig. Ahogyan azt sem tudták, hogy egy napi devizaárfolyam csökkenése a Ft-hoz képest, viszont a hitelező bank azonnali nyeresége lesz, amit a bank nem oszt meg sem azonnal, sem a tőke, sem a hiteltartozás ártértékelése formájában az adóssal. Míg az emelkedését a futamidő végéig és szüntelenül ártértékeli a hiteltartozás Ft összegére átszámítással. A devizaárfolyam csökkenése a törlesztőrészlet aktuális Ft árfolyamában jelentkezett csak az adósok előnyként. Ami 2008. november 1. után jött, az a lebegtető piaci (intervenció sáv nélküli) rászabadítása a deviza árfolyamtrendnek az adósra, és visszamenőleges intenzitással. Azaz a hitelek bedőlését eredményezően a devizaárfolyamban egyszerre jelent meg az így elcsúsztatott devizatrend, és a hitelpiac devizakitétségeinek a hatása.

Mert a hitel számviteli és jogi feltételei teljesültek, a negatív Ft-hiteltőke létrejött devizaforrás nélkül. És banki devizatőkekockázat nélkül.

De az első, és minden azt követő befektetési ügyletet még el kell számolni. Miközben az idő haladt, és volt árfolyammozgás is. Ez az adós első törlesztésekor történik és utólag. A Ft-törlesztést a bank átszámítja devizára (nem átváltja, ezért nem valóságos a devizaeladás, és ezért nincs bizonylata). Majd egy devizatechnikai számlán keresztül csökkenti az adóssal szembeni devizakövetelést a bank (előbb a futamidő végéig számított kamatot nagyobb arányban, majd a tőkét). És a 250/2000. Korm. r. 9.§.(19) bek. alapján átszámítja a törlesztést és a devizakövetelést is Ft-ra. Devizaárfolyam-nyereségét bevételként megtartja a Ft-törlesztésből, a veszteséggel pedig növeli az adóssal szembeni Ft-hitelkövetelést.

Miért nem lehetett ezt sokáig észrevenni, csak akkor, amikor beütött a baj? Azért, mert ez a hitelezés egy hitelpiac keretében történt, rendszerszinten kartellben, és piramisjátékként felépítve.

- a) Rendszerszinten úgy építette fel a bankrendszer a hitelpiacot, hogy a mesterségesen megemelt (akkori MNB) Ft-kamatszínhez képest, banki forrástőke kockázata nélkül kínálta a devizaalapú hitelt. Az ilyen befektetéssel vegyes hitelek a hitelkínálat 10 %-át sem érheték volna el. Nálunk csak a fogyasztóhitelek elérték a végén a hitelpiac közel 80 %-át, az önkormányzati és a vállalkozói devizaalapú hitelek nélkül!

3. ábra - A háztartások hitelállománya és ügyletszáma

1. táblázat

A háztartások hitelállománya és ügyletszáma

(2010. június 30.)

	Állomány (Mrd Ft)			Szerződések száma* (ezer darab)		
	Forint	Deviza	Összesen	Forint	Deviza	Összesen
Teljes hitelállomány	3333	7266	10 599	2800	5600	8400
ebből: jelzáloghitelek	1667	5474	7 141	300	1000	1300
ebből: lakáshitelek	1527	3089	4 616	295	550	845

Megjegyzés: A szerződések száma becslésen alapul.

Forrás: MNB.

- b) Kartellben, mert a hitelintézetek összehangoltan ezt kínálták ténylegesen, ezt a pénzterméket. És ennek a pénzterméknek a követelésjoga, számviteli szabályként csak 2008. január 1. napján teremtdött meg. Azt megelőzően törvénytelen, JOGELLENES volt. (Tardos Ágnes: A pénzügyi instrumentumok elszámolása IAS – US GAAP – magyar szabályozás)
- c) Mert az ilyen hitelpiacnak a felépítéséhez mindig több hitelt kell kihelyezni, mint amennyi már korábban ki volt helyezve, vagyis exponenciálisan kell növelni az ilyen hitelkihelyezést (piramisjáték). Ugyanis a szintetikus devizaügyletben és a hitelhez kapcsolódóan folyamatosan Ft/Dev. Dev/Ft átszámítások zajlanak, amelyek az egyes adósokkal szembeni egyedi számlakövetelésekben meg is jelennek a mérlegen belül is, mint tényadatok (amelyeket a bíróságok nem vizsgálhatnak).

A pénzpiacon a valós tőke, a hiteltőke, a derivatív tőkemozgások egymástól nem különböznek. Vagyis az ellenőrzött és szabályozott jegybankpénzek (a mérlegben), és a derivatív nem szabályozott és nem ellenőrzött jegybankpénzek és származékaik (a mérlegen kívül) valóságos tranzakciókként jelennek meg, alakítják az árfolyamokat is. A hitelkihelyezéskor legalább két tranzakció a Ft árfolyamának erősödésére hat, míg törlesztéskor, és itt beleértve a végső törlesztést is, amikor egy hitel bedől, a Ft-árfolyam gyengülését okozza e kettő hiánya. És amíg több hibrid-hitelt helyeznek ki a bankok, addig Ft-erősödés (felülértékelés) történik. Ez a két plusz tranzakció az, hogy egyáltalán deviza alapon helyezik ki a Ft-hitelt, tehát Ft tőke jelenik meg, mintha devizából Ft-vétel történne.

A másik tranzakció, hogy a jelzálog-értékpapír vételára Ft-bevételeként számolódik el, és banki tőkévé válik a piacon, illetve egy deviza-derivatíva fedezeteként Ft-értékű ingatlanok vannak talpon. Törlesztéskor e kettő hiányzik már, bukáskor azonban a Ft-ért „vásárolandó” menekülő valuták árfolyama nő a Ft-hoz képest, mert a „Ft keres devizát” tranzakciók aránya lesz nagyobb a befektetési ügylet átszámításaiban.

Hogy mégsem látványos ez a piramisjáték építésekor, csak a piacot befolyásoló egyéb körülmények hatása miatt van. Ezek:

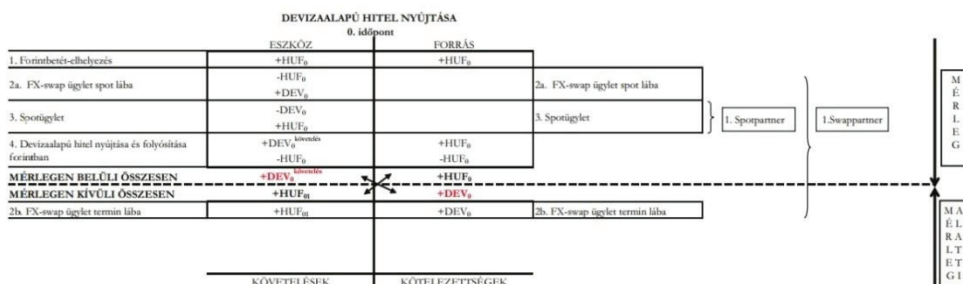
- a) A szintetikus deviza hitel ugyanaz, mint az amerikai másodlagos jelzálogpiac, csak nem dollár-dollár alapon, hanem idegen devizában történik az eladásítás. A derivatív hitelbuborék konjunktúrájának látszik, pénzbőségnek, csak a kipukkadásakor derül ki, hogy az adósok egzisztenciális vesztesége az banki nyereség lesz. *És nem is volt más célja a bankoknak, mint felfújni, és hamar elérni a buborék katasztrófáját.* A hitel-profiton túl az adósok vagyonának privatizálása, adósságuk örökítése utódaikra volt a bankok érdeke és célja. Különben nem értékesítették volna ezt a pénzterméket. A derivatív lufi kockázatát ugyanis pontosan ismerték. És ahogyan ma sem közismeret ennek működése, bármikor újra fújható egy idő után a mai pénzrendszerben. Tehát a pénzpiac működtetői és minősítői a Ft beárazásokkor, a Ft bőséget nem értékelték túl, mert tudták, hogy ez is lufi. (Asztalos László: A globális pénzteremtés kettős körforgása (A „parallel banking” pénz- és inflációelméleti alapjai)
- b) Az idegen devizában történő eladásítása egy fogyasztói társadalomnak, beárazza a bankjait, városait, ingatlanjait, és a valutáját is, mindent. Minél nagyobb mértékű a derivatív devizában való eladásítás (szintetikus deviza), annál inkább leminősítik azt az országot, a valutáját, a hitelpiacot, és részvevőit is, mindent.
- c) A csúszó-leértékelés és az intervenciós sáv alkalmazása a hitelkihelyezési expanzióban a Ft/Deviza arányt eltérítette a piaci beárazásoktól, valójában elleplezte azt a tendenciát, hogy például a CHF folyamatosan drágult a modern időkben a magyar valutához képest. Ezt a trendet elleplezte ez a pénzpiaci intézkedés, és nem véletlen, hogy ennek grafikonjait mutogatták az adósoknak, és nem a trendet. Ez volt a bevető +- 10 % árfolyam-ingadozás meséje.

Persze ...5-20 évig... Csak azt nem mondták, hogy mi a trend, és ha csúszó-leértékelés már tarthatatlanná válik, éppen a hibridhitelek miatt, a CHF árfolyama a Ft-hoz képest utoléri pár nap alatt a trendjét, és egyszerre fog egy teljes hitelpiac, és minden szerződés arra a CHF/Ft arányra beállni(a Ft felülértékelése eltűnni) amit a csúszó-leértékelés két változata (a normatív és az intervenciós sáv) eltérített.

- d) A devizaforrás hiányos szintetikus deviza-hitelezés valójában rövidlejáratú (a piaci folyamatokra érzékeny) devizában számolt derivatív ügyletekkel ellentételezett, lomha reagálású és hosszúlejáratú (devizaforrás hiányos) Ft-hitelekkel ellentételeznek. A befektetési elem ellenére, az adós (mint fiktív befektető) nem tud kiszállni a hitel miatt abból a befektetési ügyletből, amelyen keresztül a bank a saját deviza-árfolyamnyereségét előállítja, és annak megfizetését az adós hosszúlejáratú Ft-hitelkötelezettségévé teszi. A bankrendszer, ha akarná sem tudná, de nem is akarta ilyen mennyiségű devizaforrással ellátni a Ft-hiteleit. De ha nincs forrása, akkor szüntelenül meg kell újítania a Ft-hitel számviteli és jogi feltételét, a szintetikus deviza ügyleteket. Kint kell tartaniuk mérlegen kívül az adóssal szembeni devizakövetelést, mert nem lehet mérlegen belül két pénznemben is követelni ugyanazt az adósságot. Illetve ha nem tudják partnerbank hiányában megújítani a derivatív befektetéseket, akkor devizaforrás hiányában (ami sosem volt nekik), a bankok hibájából dőlnek be a hitelek, és akkor a szolgáltatási szerződések is. Mint Izlandon, és csődöt kellett volna jelenteniük. Ez a megújítási kockázat leminősíti a bankokat, a partnerbankokat, az adósságot, mindent az ország pénzpiacán. Ezért ez is a Ft erősödése ellen hatott. Mégis, a pénzügyi intézetek 2007. második felétől felpörgették a devizaalapú hitelezést, és ennek alapján a semennyire sem devizaelemű nem-jelzálogtípusú és a pénzügyi vállalkozások által is kínált pénzszolgáltatásokat (gépjármű vásárlások stb). A lobbijuk elérte, hogy a csúszó-leértékelésnek az intervenciós sáv változata ne akadályozza többé a derivatív lufi kipukkadását. Sőt ekkor érték el azt, hogy a szokásuk (kartelljük szokása) alapján a „mintha deviza” közjogi követelésjoga, így az adósok bukásának átszámító-elszámoló felhatalmazása, jogszabályi alakot is öltön, és a 250/2000. Korm. rendelet 9.§-át a hitelintézetekre kiegészítették a 19. bekezdéssel. Így lett a hibridek neve „deviza-alapú”.

A megújítási kockázatról kezdettől fogva tudni lehetett, mármint a pénztermék forgalmazói pontosan tudták, hogy a partnerbankok a futamidő végéig nem lesznek hajlandók a saját minősítésüket kockáztatva, a derivatív ügyletekben részt venni. Ha nem lett volna B terve már a pénztermék bevezetésekor, de legkésőbb 2006-ban a forgalmazó bankok kevés döntéshozójának, nem az adósok dőltek volna be, hanem a bankok, és mind államosított bankként működtek volna tovább. Ehelyett a derivatív ügyletekbe a MNB szállt be (B-terv), miután a költségvetés terheként, és 3 nap alatt lebonyolított 21 milliárd EUR IMF-EK hitelt, amelyet 2008. szeptemberétől készítettek elő, és a kormány vett fel az ország adósságaként, a swapok partnerbanki tőkeszükségleteként jelentős részben, az MNB számára. 2008. október 31-gyel a partnerbankok egyszerre kiszálltak a szintetikus devizaügyletekből. Az MNB a derivatívák díjait közel a százszorosára emelte a korábbi díjakhoz képest, és ebből a devizabevételből devizatartalékot képzett, amit a kereskedelmi bankok a deviza vételi és eladási árfolyam különbözetének 12-21 %-ra nyitásával 5-7%-ról, az adósokon szedtek be a törlesztésekből.

- e) És végül a legfontosabb Ft-erősödést gátló tényező az volt, hogy ha egy ilyen hitelpiac a Ft ellen shortol, azaz a Ft romlására játszik, valójában a nyilvántartó devizák, a CHF, YEN, EUR drágulására a Ft-hoz képest, akkor ezt a devizaalapú hitelpiacot leértékeli a piac. A nemzeti valutához képest pedig felértékeli ezt a három devizát, és az európai derivatívpiacot ellátó USD-t. És ha lassan is, de drágul az adósnak is ez a fajta pénztermék. De négy év alatt a bankrendszer 5,6 millió devizaelemű hitelt helyezett ki csak a fogyasztóknak. Az összes ilyen hitel (vállalkozások, önkormányzatok, fogyasztók) értéke meghaladta az ország egy évi nettó költségvetésének az összegét, a 14-15 ezer milliárd Ft-ot. És ha exponenciális piramisjáték is ez a hitelezési gyakorlat, akkor előbb utóbb elfogy egy véges számú adósokból álló társadalom hitelfelvévő igénye is. Ha drágul ez a hitel, akkor a teherbíró képessége is. A piramisjáték, minden piramisjáték ettől omlik össze. *Nincs több belépő a rendszerbe. És akkor exponálódik a befektetéssel vegyes hitel csapdája: nincs szintetikus deviza a fenntartásához, és nincs egyszeri devizaforrás a forintosításhoz.* És a nyilvántartó devizák az egekbe szöknek, mert nincs a Ft-ot erősítő hibrid-hitel kihelyezés a piacon.

4. ábra – Deviza alapú hitel nyújtása (MNB)

A hitelintézet tehát, nem az árfolyamkockázatát kezeli mérlegen kívüli derivatív ügyletekkel, (döntően swapokkal), hanem devizahiányt pótol ezzel, devizaforrást helyettesít az adóssal szembeni Ft-követeléshez, és Ft-forrást, tehát **nem devizaforrást** könyvel majd, hanem Ft-forrást a mérlegébe (MNB vonatkozó ábrája egy korábbi tanulmányából, amikor még nem leplezték a valóságot), a Ft-hitelhez. **De hogy ezt megtehesse**, mérlegen kívül shortol a Ft ellen, ezzel leértékeli a Ft-ot az adóssal szembeni devizakövetelés-számlával, egy derivatív devizaügyletben, amely a Lantos féle ítélet szerint is és a Genil féle(C-604/11. számú) hivatkozott EUB döntés alapján befektetési ügyletnek, és nem árfolyamkockázat-kezelésnek minősül.

Maga a bankrendszer állította elő szándékosan ezt a csapdát, és biztos volt abban, hogy nem az adósokat mentik meg, hanem az MNB leveleznyi partnerbankként a fizetéseképtelenség miatti szerződésfelmondások idejére a devizaalapú hitelek számviteli és jogi rendjének fenntartását. Míg az adósok hibájából szűnnek meg a szerződések... De nem a bankok követelése az áldozataikkal szemben.

A devizaalapú hitelezés olyan pénztermék, amelyet korábban nem végezhettek volna betétgyűjtő és hitelező bankok, mert befektetési jogviszonyt is tartalmaz ez a pénztermék. Ebből következően egyszerre hitelkövetelés joga is, és befektetési elszámolásból eredő követelésjoga is van a banknak ebben a pénztermékben, mint jogviszonyban. „Kínai falnak” nevezett protokoll választotta el egymástól a hitelező és befektetési bankot egykor.

Ahogy a hitelező bankok tevékenységei egyre inkább belefolytak a nem szabályozott és nem ellenőrzött mérleg alatti derivatív pénzforgalomba, úgy kezdték egyre inkább használni ezt a nem ellenőrzött és nem szabályozott banki tevékenységet tőkekockázatuk elkerülésére a hitelezés során. Igaz, hogy ezzel a hitelezés kockázatát és egyre inkább az adós befektetői kockázata felé tölték. Ez az adós szerződési akaratának kialakításakor nem jelent meg, mert elhallgatták és dezinformálták ennek jelentőségéről az adósokat. És mindenki mást.

Az adós szerződési akarata hitelszerződés megkötésére irányult, míg a bank, hitellel vegyes befektetési szerződést kötött, mert a pénzszolgáltatási szerződés „hitel” szava, a szerződés tárgya ilyen pénztermék (atipikus hibrid szerződést), amely utóbbi jogviszony-elem létrehozására az adósnak nem volt szerződési akarata, mert nem is tudott róla. **Tehát a bank ilyen pénzterméket értékesített, de a szerződésben nem jelent meg ez a tény.** Így a tartós jogviszony létrehozására nem volt a feleknek, kölcsönös és egybehangzó kifejezésével létrejött szerződési akarata. A bank devizaforrás hiányában, csak befektetésként előállított szintetikus devizával ellentételezett Ft-hitel-terméket tudott értékesíteni a pénzszolgáltatási szerződéssel, másként a szerződést nem tudta volna megkötni, az adós pedig ekként nem kötötte volna meg a szerződést, ha tudja, hogy üzleti árfolyamkockázata biztosan bekövetkezik amiatt, hogy a devizatőkenyilvántartási számláját a bank szintetikus deviza előállítására befekteti. Ezzel ugyanis nem csak hitelkockázata, de deviza-befektetési kockázata is keletkezett, amely Ft elleni shortolás a pénzpiacpon rendszerszinten, és a bank ezt az adósra hárítja a szerződésen keresztül. A hitel kihelyezése Ft erősödést, a követelés visszafizetésekor pedig devizadrágulást eredményez az adós terhére. Tehát az adósi kockázat nem piaci árfolyamkockázat, hanem az a bank által előállított üzleti kockázat, a szintetikus deviza-előállító műveletek üzleti kockázata, az adós hitelterheire átszámítottan. Mivel a bank befektetői pozícióba helyezte a pénzszolgáltatás során az adóst, a tudta és beleegyezése nélkül, így a pénzszolgáltatási szerződést is ekként kellett volna a banknak megkötnie. (EUB Genil ítélet.) Emiatt a felek szerződése nem jött létre. A felek egymásnak jogalap nélküli gazdagodással tartoznak, a szerződés alapján nem.

A bank az aláírt szerződésben a pénzügyi terméke befektetési tartalmát, és annak minden következményét szándékosan eltitkolta az adós elől, az általa foganatosítandó szerződés tartalmát illetően, a bank nem tárta fel a pénzszolgáltatási szerződésben értékesített pénzügyi termék összetett jellegét. Azt, hogy befektetéssel vegyes hitel a pénzügyi termék jogviszonya. Ahol a befektetés a devizaforrás hiányát, devizahelyettesítő derivatívával, azaz az adós devizatőke nyilvántartási számlájával végzett, a Ft-hitelt ellentételező és Ft-forrást előállító és mérlegen kívül végzett befektetéssel fedezte le. És ebben az esetben a befektetésekre vonatkozó banki kötelezettségeinek is eleget kellett volna tenni, de ezt a befektetési tevékenységet elhallgatta, és prudens kötelezettségeit a szerződés futamideje alatt megszegte. Az adós szerződési kockázata befektetői és hitelkockázat is volt egyben.

Ezért nem csak szerződési akarat kölcsönösségének és egybehangzóságának hiánya állt elő, hanem az ilyen pénzügyi terméknek a pénzzolgáltatási szerződéssel való értékesítése során aláíratott szerződés is semmis a jogszabály megsértése miatt. Nem a szerződés valamely rendelkezése semmis, hanem maga a szerződés. (És ez a banki magatartás jóerkölcsbe is ütköző és tisztességtelen, mert a prudenciális követelményeknek a hitelintézet nem felelt meg a szerződés előkészítése, megkötése és a követelés érvényesítése alatt.)

A szerződési akaratnyilvánítás semmissége azt jelenti, hogy a pénzterméket (követelésjogok és tartozáskötelezettségek, mint majdani pénzzolgáltatási jogviszony szerződéses polgári jogi jogviszony tárgyaként) szolgáltatja az aláírt szerződés által, ez a szerződés megkötése alatt sem volt olyan mértékben ismert az adós előtt, hogy arra az adósnak szerződési akaratnyilvánítása érvényes lehessen. Mert minden ismerete, akaratnyilvánításhoz szükséges tudása a termékről, csak a banktól származhat, hibridre vonatkozó ÁSZF-ben meghirdetve, a pénzügyi instrumentumok tudás-gazdájától. A bank viszont, az adóssal szemben minden saját, és adóssra vonatkozó prudenciális termékértékesítési szabályait megszegte a pénzügyi termék szerződés általi értékesítésekor. Ezért e szabályok megsértése miatt, a szerződési akaratnyilvánítás ugyan megtörtént a szerződés aláírásával, de az az utólagos felülvizsgálata alapján, a szerződéskötés a megkötésére visszamenő hatállyal semmis, mert szerződési akaratot kinyilvánítani csak olyan pénzügyi termékre lehet a szerződés aláírásával, amelyről az adós tudott, akarata a szolgáltatott pénztermékre kiterjedt, és egyező, és kölcsönös lehetett a bankéval. Olyan pénzterméket sem szolgáltathat bank, amelyet előzetesen nem hirdet meg ÁSZF-ben.

A devizaalapú hitelezés hungarikum. Nem azért, mert ne létezett volna máshol is szintetikus devizával, befektetéssel ellentételezett hitel. *Hogy ezek a derivatívok hitelbe ágyazottan, mérgezett termékeknek minősülnek, az már a közgazdaság mindennapi ítélete.*

Mi az, amit a bankok eltitkolnak a közgondolkodás és a közvélemény elől? Mi az, amivel adós a **pénz közgazdaságtana** és oktatása a **pénz, a hitelpénztermékek különböző formái mibenlétének meghatározásával** és feltárásával kapcsolatban? Mi az, aminek a **jogi meghatározásával és szabályozási elméletével** adós a **pénzjog tudománya és oktatása**? Mi az, amivel a jogalkotás és a jogalkalmazás, a jogtudomány egésze adós a **pénz, a modern pénz** szabályozása és meghatározása terén? Mi az, amivel adós a történettudomány, a politikatörténet, a hatalompolitikai diskurzus a hitelpénztermékek, és a hitel-jegybankpénzek (az **adósságként létrejövő közpénz tőke jellegét** illetően) az **államok, társadalmak és tagjainak eladósítása**, és ennek hatalmi hatásait illetően, beleértve ennek minden következményét? Röviden, mindennel! Részletesebben a következőkkel:

1. a **hitelpénz tőke-természete**, a hitelpénznek a negatív-tőke jellege, **számlapénz** jellege, és a közpénz, **kereskedelmi jegybankpénz** minősítése, még inkább a **devizaforrás-hiányos és szintetikusdevizával való ellentételezése**, és magának a **szintetikus devizának a hitel pénztermékbe való beágyazottsága és befektetési ügylet jellege**;
2. a szabályozott és ellenőrzött mérlegben követhető **kereskedelmi banki tevékenység: közpénzkibocsátás**;
3. aminél lényegesen többszöröse zajlik a hitelpiac felépítése során ellenőrizetlen és szabályozatlan, mérlegen kívüli, de a mérlegbeli számlaforgalommal szoros összefüggésben, **pénzhelyettesítő banki tevékenységek** során;

4. ezek a banki tevékenységek nem köztudomásúak, nem ismertek, és feltáratlanok, és hagyományos szoros elszámolás szerint **auditálatlanok** mindenki számára, titkosak;
5. kivételes, és a bankok által szigorúan ellenőrzött személyek számára is alig megszerezhetők az erről való ismeretek;
6. az egész ismeretanyag a nemzetállam hatóságai, a képviseleti demokrácia számára nem csak elérhetetlen - nem is ismert, hogy egyáltalán léteznek, és közvetlen jogi szabályozás és meghatározás alá sem esnek;
7. **a bírói gyakorlat az ezekre való tényállásokat, kereseteket, bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat nemlétezőknek, és jogn kívülnek tekinti;**
8. nem köztudott, hogy **a banki hitelezés magánszerződések által való kereskedelmi jegybankpénz kibocsátás, amelynek tárgya, a hitelpénztermék, amely maga is jogviszony, és a közjog hatálya alá tartozik, amely magánbíráóság által feltárandó jogi tárgya a hitelszerződéseknek** (mellesleg a hitelviszonyok során **a joggyakorlat nem tesz különbséget a hitelintézetek és más pénzügyi vállalkozások között, ahogyan a hitel és kölcsön között sem**);
9. végül, az egyedi hitelviszonyok során senkinek sincs arról fogalma, hogy a **pénzügyintézeteket milyen különleges kiváltságok illetik meg a jogrendszerben, mennyi kifejezett kiváltság illeti meg ezeket anyagi jogi, perjogi szabályokban, és a precedensjogban, a törvényelőtti egyenlőséget súlyosan megsértve.** (Kifejezve ezzel, egy államok feletti hatalmi struktúra mindenhatóságát a magyar polgárok és államuk felett, a pénzeszközök ellenőrizetlenségével, és szabályozatlanságával, a róluk titkolt ismeretek hiányával, és ezzel a taburendszerrel.)

Magyarországon a hitelpiacon született egyetlen ilyen szerződés sem lehetett „jóerkölcs” szerint való, ha megrendítő károkat okozhatott, és a bankrendszer ezt „tétlenül” nézte!

Hungarikum, mert **nincs olyan ország, ahol a népet idegen devizában adósították volna el rendszerszinten.**

Hungarikum, mert **a társadalom minden állami intézménye közreműködött a bankok jogsértésének elleplezésében, legalizálásában, meg nem szolgáltat nyereséghez jutásában, az adósok egzisztenciájának megrendítésében, a bankok felelősségének elhallgatásában.**

Abban is, hogy **mindezekért az adósokat tegyék felelőssé, és embereket tettek tönkre, kergettek a halálba. Végül abban is, hogy a jogi önvédelem lehetőségétől is elzárják az adósokat az anyagi jogszabályok, és a perjog átírásával; a fogyasztóvédelem megtagadásával.**

A devizahitelezés problémái, politikai és jogi „megoldásai“

Ravasz László - Szepesházi Péter

I. Devizahitelek és politika, devizahitelek és bíróságok (Ravasz László)

I.1. Bevezetés

A deviza alapú hitelezés alapvető problematikája mindig is az volt, hogy nem egy egyszerű polgári jogi ügyletről volt szó, hanem az mindig politikai tartalmat és célt is hordozott magában. Ezen hitelezési konstrukció bevezetése illetve megszüntetése is olyan társadalmi, politikai célok érvényre juttatása érdekében történt, amelyek alapvetően meghatározták az egész problémakör mikénti kezelését. Az előbbi politikai célként alapvetően a *hatalmi konszolidációt* jelölhetjük meg, amelynek legfontosabb eszköze – ugyanúgy, mint a korábbiakban - a lakossági életszínvonal emelése volt. Ahhoz, hogy megérthető legyen a deviza hitelezés magyarországi elterjedésének politikai és gazdasági okai, szükséges feltárni mindazon gazdasági, társadalmi és politikai folyamatokat, amelyek miatt a lakossági életszínvonal emeléséhez ciklikus jelleggel szükségessé vált külföldi pénzeszközök bevonása.

I.2. A társadalmi vagyon ingyenes magánosítása és a termelő tőke kivonása a gazdaságból 1989-2002 között

A rendszerváltás idején majdnem kizárólagos állami tulajdonban álltak a termelőeszközök, illetőleg a föld és a gazdasági erőforrások. Nyilvánvaló volt, hogy ez az állapot a rendszerváltást követően nem maradhatott fenn, a termelő állami vagyont privatizálni kellett. Alapvető kérdésként merült fel, hogy a lakosság között igazságosan kerüljön szétosztásra az állami vagyon, vagy csak egyes kivételezett személyek részesüljenek-e ezen vagyontömegből. Tudjuk, hogy nem a kuponos minden állampolgárra kiterjedő privatizáció valósult meg.

1989 és 1998 között a magánosítás több lépcsőben ment végbe Magyarországon, és ez a folyamat szorosan összefonódott a bankkonszolidációkkal. Első lépcsőben az ún. spontán privatizáció¹³² ment végbe. Ennek a jelentőségét a társadalmi vagyon csökkentésében főleg a régi kommunista és rendszerváltó szocialista elit megpróbálja bagatellizálni a későbbi privatizációkhoz képest. Ezzel szemben látni kell azt, hogy ezen privatizációs folyamat során is jelentős állami vagyon került magánkézbe gyakorlatilag ingyenesen, mindenféle térítés nélkül.

A köznyelvben vörös báróknak nevezett volt vállaltvezetőknek és termelőszövetkezeti elnököknek sokszor nem volt elegendő, hogy az állami vagyon jelentős részét így magánosították mindenféle ellenszolgáltatás nélkül, hanem a továbbiakban leírtak szerint a bankrendszeren keresztül további milliárdokat magánosítottak.

¹³² PONGRÁCZ Tibor: A spontán privatizáció időszaka = Magyarország a XX. században, főszerk.: KOLLEGA TARSOLY István, Babits Kiadó, Szekszárd, 1996-2000., II. kötet, Forrás: <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/394.html> (2017.03.16.)

A kiürített állami vállalatok¹³³ az ugyanúgy a szocialista elithez tartozó bankvezetők által irányított magyar bankoktól vállalati hiteleket vettek fel a ténylegesen, csak papíron létező vállalati vagyon terhére. Természetesen erről a bankvezetőknek is tudomása volt, de megfelelő „jutalék” fejében a tényleges hitelbírálatról és fedezetvizsgálattól eltekintettek. Ennek következtében közel 2000 milliárd forint hitelnyújtás történt a spontán privatizáció miatt vagyonnal már nem rendelkező, így tulajdonképpen fizetéseképtelen állami vállalatoknak. Az így „kihitelezett” kb. 2000 milliárd forintot az állami vállalatok vezetői fiktív polgári jogi szerződésekkel a már a korábban a spontán privatizáció során tulajdonukban került kft-be pumpálták át, kiürítve ezzel az állami vállalat kasszáját. Lényegileg „elsikkasztották” a bankrendszer által adott hiteleket.¹³⁴ Ez akkora volumen, hogy a „hitel felvételekor tanúsított jóhiszeműségre, majd üzleti sikertelenségre, rossz bankvezetői hitel kihelyezési döntésre való hivatkozás legtöbb esetben köszönő viszonyban sem volt a valósággal.

Figyelemmel arra, hogy a magyar bankoknak saját korábbi nyereségükből származó likvid pénzeszközük ekkor nem volt arra, hogy ezen hiteleket a vállalatok részére biztosítani tudják, ezért a magyar lakosság által elhelyezett bankbetétekből fedezték ezen hiteleket, az általuk is tudottan fizetéseképtelen állami vállalatoknak. 1993-ra azonban kiderült, hogy e csalárd vállalati hitelek kihelyezése miatt a magyar bankoknál olyan likviditási problémák merültek fel, amelyek a magyar gazdaság egészének működését is veszélyeztették. A magyar bankok ezért arra kezdték hivatkozni, hogy ha nem konszolidálják őket, akkor csődbe mennek és emiatt az egész magyar gazdaság fizetéseképtelenné fog válni. Folyamatosan arra hivatkoztak, hogy azért kell konszolidálni a magyar bankokat, mert ezek a rossz vállalati hitelek még a szocializmusból maradtak fenn, és ezt az örökséget rendezni kell. Ez azonban a fenti okok miatt egyáltalán nem felelt meg a valóságnak. Természetesen a szocialista vállalatvezetők és bankárok csalárd tevékenysége miatt kellett végrehajtani az első bankkonszolidációt 1993-ban. Ez a magyar lakosságnak akkori áron kb. 2000 milliárdjába került. Mi sem bizonyítja jobban, hogy nem a szocializmus öröksége volt ez a 2000 milliárd forintos tartozás, mint az, hogy ezen kiürített vállalatok a fent leírt módszerrel 1995-re, két év alatt kb. ugyanannyi tartozást halmoztak fel, mint az első bankkonszolidáció idejére. A bankrendszer ismételt bedőlésének megakadályozására 1995-1996-ra újabb bankkonszolidáció vált szükségessé. Így megállapíthatjuk, hogy a tényleges működő állami vagyonon kívül a rendszerváltásban résztvevő régi szocialista vállalati vezetői réteg még kb. 3-4000 milliárd forintnyi vagyont magánosított elég kétes módon az állampolgárok privát vagyonából. A bankok megfelelő „jutalék” fejében a vörös báróknak az állampolgárok megtakarított pénzét adták oda és azt utána az állam által az adófizetőkől beszedett pénzből fizették ki a bankoknak.

Ezen folyamattal párhuzamosan történt az E-hitelre, vagy kárpótlási jegyre történő privatizáció. Ennek során a részben persze *a vörös bárók csoportjával átfedést mutató, de új politikai erőként jelentkező rendszerváltó ellenzéki politikai „elit”* gazdasági hatalmának megalapozása történt meg, a vörös bárók által magánosítani nem tudott állami vagyonok szétosztásával, klientúra építéssel.

¹³³ GÁRDOS István: Ismét a bankkonszolidációról, Bankszemle, 1994/7 pp. 51-56., Forrás: <http://www.gfmt.hu/cikkek/ismet-a-bankkonszolidacirol.php?kid=3&did=157> (2017.03.02.)

¹³⁴ PONGRÁCZ: i.m.

Ha megnézzük a privatizációs szerződéseket, akkor jól látható, hogy az állami vállalat értékének töredékéért értékesítették ezen vállalatokat és mezőgazdasági földterületeket. A fenti töredék összegeket kedvezményes kamatozású hitelből vagy kárpótlási jeggyel fizették meg a kijelölt személyek. Így megállapíthatjuk, hogy ez az állami vagyonrész is ingyenesen került szétoztsásra. Az ekként szétoztsott állami vagyon sem volt nagyságrendileg kisebb, mint amit a vörös bárók ingyenesen magánosítottak.

A *privatizáció* sajátos formájának tekinthetjük ebben az időben a fizetéseképtelenné vált állami vállalatok ellen indított felszámolási eljárásokat illetve a cégek „fantomizálását” is. A vörös bárók és a rendszerváltó ellenzéki politikai réteg által valamilyen okból nem magánosított állami vállalati vagyon a felszámolási eljárások során került nagyrészt ingyenesen magánkézbe. Ezen eljárások során gyakran felmerült a nyílt korrupció gyanúja is, és a bírói kar érintettsége is. Erre dr. Lomnici Zoltán OIT-elnök is felhívta a bírók figyelmét, lényegében hallgatásukat kérve a „bírák tekintélye megőrzése végett”.¹³⁵

Az első és a második *bankkonszolidáció*, illetőleg a teljes állami vagyonnak a kiválasztottnak történő ingyenes szétoztsása valamint spontán privatizálása miatt a magyar államkassza kiürült és 1995-re gyakorlatilag fizetéseképtelenné vált a Magyar Állam. Ez a helyzet azzal a veszéllyel járt, hogy a vörös bárók és a rendszerváltó elit visszaéléseit számon kéri a társadalom. Ennek elkerüléséhez, azaz az életszínvonal radikális, akár 50 % feletti csökkenésének megakadályozására elengedhetetlenül szükség volt a külső források biztosítására, ennek ára azonban a „Bokros-csomag” volt. Ennek keretében az életszínvonal erőteljes, de még kezelhető 10-20 %-os leszállítására, és a teljes magyar közműhálózat illetve a bankok külföldi befektetők részére történő privatizációjára került sor. Ezen a privatizációs szerződések alapján a külföldi befektetők extra profithoz jutottak. A „kissé” előnytelen privatizációs és koncessziós szerződések terheit a közműdíjak drasztikus emelkedésén keresztül természetesen a lakosság fizette meg.¹³⁶ Erre figyelemmel bátran kijelenthető, hogy e szerződések által gazdaságilag semmivel sem igazolható okból jelentős forráskivonás történt a gazdaságból harmadszorra is, ha pedig a felszámolást önálló eseménysorozatnak tekintjük, akkor negyedszerre is. Szerény becslés alapján is megállapíthatjuk, hogy 1997-es áron kb. 10-12 ezer milliárd forint állami és állampolgári megtakarítást és vagyont magánosítottak és fordítottak jórészt a saját „szuper fogyasztásuk” fedezésére 1988 és 2002 között a vörös bárók valamint a rendszerváltó „elit” és klientúrája, illetve juttattak extra profitként külföldi befektetők kezére.

¹³⁵ Lomnici Zoltánnak, a Legfelsőbb Bíróság elnökének a 2005-ös Magyar Bírói Egyesület (MABIE) nagyválasztmányi ülésen tett nyilatkozatát a felszámolási eljárások során elkövetett bírói visszaélések elhallgatásának szükségességéről, bírók ellen korrupció miatti eljárások és azok megszüntetése, Hajdú Bét ügye és BORI Zsuzsanna: Jog és jogtalanság – Korrupció a bíróságokon, 2012.04.14., Forrás: <http://pestisracok.hu/jog-es-jogtalansag-korrupcio-a-birosagokon/> (2017.03.21.)

¹³⁶ SUGÁR András: A piacsabályozás elméleti és gyakorlati aspektusai a közszolgáltató szektorokban, elsősorban az energiaszektor ársabályozása példáján (PHD értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem KDI), Sugár András kiadása, Budapest, 2011 pp. 123-149., Forrás: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/570/1/Sugar_Andras.pdf (2017.03.21.)

A közvagyon ilyen arányú magánosítása sem okozott volna problémát még immoralitása ellenére sem, ha ezen termelő-szolgáltató vagyon továbbra is ekként funkcionált volna, és ennek hatékony gazdasági felhasználásával hozzájárult volna az uralkodó politikai és gazdasági „elit” és a külföldi befektetők az ország modernizálásához illetve a lakosság életszínvonalának az emeléséhez. Nagyságrendjében ez nem történt meg, mert az uralkodó réteg által meghozott törvényekkel legalizált, de akkori és mai fogalmaink szerint is inkább jogtalan magánosításnak illetve korrupciónak minősülő tevékenységükkel megszerzett állami vagyon nagy részét értelmetlenül magas fogyasztásuk fedezésére használták fel.¹³⁷ A privatizált állami vagyont vagy a külföldi befektetőknek biztosított extraprofitot tehát kivonták a gazdaság vérkeringéséből, megszüntetve ezzel számos munkahelyet. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy megemelkedett a munkanélküliség Magyarországon, és megindult a lakosság elszegényedése. Ez 2002-re egyes társadalmi rétegek számára már elviselhetetlenné vált. A dolgozói béreket mesterségesen alacsonyan tartották, mert az állami vagyon ingyenes magánosítása miatt kialakult államadósság kezelése, s legalább a gazdasági visszaesés elkerülése csak így volt biztosítható. A fent leírt folyamatok miatt a társadalmi tőke 2002-re olyan alacsony szintre süllyedt Magyarországon, hogy abból érdemi lakossági életszínvonal emelésre nem tellett.

I.3. A devizahitelezés kialakulásának okai és tömegessé válása 2002 és 2010 között

A 2002-es választások előtt nyilvánvalóvá vált, hogy a választásokat csak úgy lehet megnyerni, hogy ha a társadalom jogos igényének megfelelően a lakosoknak a korábbinál magasabb életszínvonalat ígérnek. A lakosság bizalmát a politikai elitben megrendítette a Bokros-csomag, és csak úgy lehetett visszanyerni, ha a mesterségesen alacsonyan tartott bérek megemelésével kampányol valamelyik párt. Ezen politikai cél elérését szolgálta az MSZP választási kampányában megfogalmazott 100 napos program is.¹³⁸

¹³⁷ KRAUSZ Tamás, SZALAI Erzsébet, SZIGETI Péter: Gazdasági elit és társadalom a magyarországi újkapitalizmusban, Eszmelet, 2002.07.01., Forrás: http://eszmelet.hu/szigeti_peter-gazdasagi-elit-es-tarsadalom-a-magyarorszag-i-u/ (2017.03.21.)

¹³⁸ PETHŐ András: Így tették lejtőre Magyarországot I. rész. - Az ígéretzőn előzményei, Origo, 2009.07.17., Forrás: <http://www.origo.hu/itthon/20090717-igy-tettek-lejtore-magyarorszagot-i-resz-a-szaznapos-program.html> (2017.03.22.) és B. Klári: Az OTP és a devizahitelezés kezdetei hazánkban – honnan kezdődött ?, Bankhitellelok.network.hu, 2012., Forrás: <http://bankhitellelok.network.hu/blog/bankhitellelok-hirei/az-otp-es-a-devizahitelezes-kezdetei-hazankban-honnan-kezdodott> (2017.03.22.)

A fenti választási ígéret betartásának pénzügyi fedezete azonban a korábban leírtak miatt nem állt rendelkezésre. Ebből adódóan a 2002. évi országgyűlési választásokon nyertes MSZP-SZDSZ koalíció a gulyáskommunizmus eszközához nyúlt, és külföldi hitelekkel kezdte el fedezni a lakosságnak a választások során beígért bérfejlesztést és életszínvonal emelést. Ennek következtében jelentősen megnőtt az államháztartási hiány és az államadósság.¹³⁹

Az is nyilvánvalóvá vált, hogy az új kormányzat hatalmon maradásához, és az életszínvonal jelentős emeléséhez szükséges pénzeszközök nem biztosíthatók csak és kizárólag az állam által felvett külföldi hitelekkel, mivel ez már rövidtávon is az 1995-ös államcsőd közeli állapotot idézte volna elő. A gazdasági növekedés alacsony szintje illetve a társadalmi javaknak a korábbi quasi ingyenes magánosítása, és ezen korábbi termelő tőkének a szuper fogyasztásra való fordítása miatt pedig nem állt rendelkezésre azon társadalmi vagyon, amely az életszínvonal drasztikus emelését tette volna lehetővé. Ezen probléma megoldását jelenthette a deviza alapú hitel 2002. évet követő állami preferálása. A lakosságot a kormányzat, a Magyar Bankszövetség és a bankok arra ösztökölték, hogy olcsónak kikiáltott devizahiteleket vegyen fel és ebből fedezze az életszínvonal emelkedését illetve az államilag támogatott kedvezményes lakáshitelek megszüntetéséből adódó likviditáshiányt.¹⁴⁰ Arra nincs konkrét írásos bizonyíték, hogy a kormányzat kifejezetten megegyezett a külföldi bankrendszerrel abban, hogy hatalmának fenntartását a lakosságnak nyújtott deviza alapú hitelekkel biztosítja a külföldi bankrendszer, de a hallgatóságos megegyezés létét több tény és kormányzati intézkedés is bizonyítja.¹⁴¹ Itt kell megjegyezni, hogy a 100 napos program során végrehajtott béremelések reálértékének a megőrzése végett az MNB-nek az inflációt érdemben csökkentenie és tartósan alacsony szinten kellett tartania. Ezt a célt az MNB csak az alapkamatnak és a forint árfolyamának irreális szinten való tartásával tudta elérni. A mesterségesen magas jegybanki alapkamat és forintárfolyam fenntartása törvénytörősen vezetett el a deviza alapú hitelezés tömeges elterjedéséhez.

A fenti politikai cél támogatásáért ugyanúgy, mint a közműcégek privatizációjához, nem kis árat szabott a külföldi banktőke. Akárcsak a 90-es évek közepén, garantált extraprofitot kötött ki a kormányzatnak nyújtott segítség feltételül.

¹³⁹ GIDAY András: Kelet-Közép-Európa eladósodottsága és az új EU-tagok nyolc éve, Pénzügyi Szemle Online, 2013.10.01., Forrás: <http://www.penzugyiszemle.hu/tanulmanyok-eloadasok/kelet-kozep-europa-eladosodottsaga-az-uj-eu-tagok-nyolc-eve> (2017.03.22.) és MADÁR István: Tényleg elfogy Magyarország adóssága?, Portfólió, 2017.03.27., Forrás: http://www.portfolio.hu/gazdasag/tenyleg_elfogy_magyarorszag_adossaga.1.245999.html?utm_source=index.hu&utm_medium=doz&utm_campaign=link (2017.03.27.)

¹⁴⁰ BANAI Ádám, VÁGÓ Nikolett: Hitelfelvételi döntéseink mozgatórugói, MNB.hu, 2016.05.10., Forrás: <http://www.mnb.hu/letoltes/banai-adam-vago-nikolett-hitelfelveteli-donteseink-mozgatorugoi.pdf> (2017.03.23.)

¹⁴¹ Pl.: A Svájci Nemzeti Bank figyelmeztetésének figyelmen kívül hagyása, a devizahitel felvételének támogatása kormányzati propagandával, az ilyen hitelek felvételét nem korlátozták, mint több más országban.

Ennek biztosítéka volt az, hogy a deviza alapú szerződésekből bevezetésre került a devizakockázatnak a lakosságra való terhelése. A devizahiteles szerződésekből megjelenő árfolyamkockázat több mérvadó kúriai bíró szerint egy értékállandósági kikötésnek tekinthető, melynek célja, hogy a devizahitel szerződésekből megfogalmazott extraprofit bármilyen gazdasági, vagy pénzügyi változás esetén biztosítva legyen a külföldi bankok számára.

Az ilyen kikötés a magyar és nemzetközi jogszabályok szerint is tisztességtelennek minősül. Ha megnézzük ezen devizahitel szerződéseket, egyértelművé válik az, hogy a külföldi tulajdonban lévő bankok tisztában voltak azzal, hogy a Magyar Állam egészségtelen mértékű eladósodására miatt rövid és hosszabb távon is a magyar fizetőeszköz leértékelődésére lehet számítani annak ellenére, hogy egészen 2008. évig a Magyar Nemzeti Bank és a Magyar Kormányzat gazdaságpolitikája miatt a magyar forint mesterségesen felértékelődött. Ezt a leértékelődési folyamatot már előre vetítette a magyar CDS- (azaz országgkockázati) felárak 2007 évtől való drasztikus megemelkedése, és az árfolyamsávnak a 2008 februári eltörlése is.¹⁴² A magyar forint mesterséges felértékelésére az infláció féken tartása mellett azért is volt még szükség, hogy a lakosság olcsóbban tudjon fogyasztási cikkekhez jutni. Ezen keresztül a kormányzat bizonyítani tudta azt, hogy „olcsó” hitelekkel és olcsó fogyasztási cikkek nyújtásával az általa beígért, de gazdasági alappal nem rendelkező *életszínvonal-emelkedést* biztosítani tudja a lakosság részére. Ez ugyanolyan illúziókeltés volt, mint a gulyáskommunizmus idején tett ígérek. Tegyük azért hozzá, ha 1989-2002 között nem került volna sor olyan jelentős társadalmi vagyon kivonásra a termelésből a regnáló politikai „elit” által, akkor futotta volna a társadalmi életszínvonal növelésére is. A külföldi tulajdonban lévő bankok és a Magyar Kormányzat láthatóan arra apellált, hogy a forint gyengülése nem lesz olyan látványos, hogy a lakosságnak feltűnjön, hogy milyen extraprofit került biztosításra a külföldi bankok számára illetve, hogy a kormányzat részéről ezen hitelek felvételének támogatása milyen hatalommegtartási célt szolgált.

Ezt a kommunikációs és hatalmi technikát húzta keresztülbe a 2008-as válság. 2008 szeptemberére nyilvánvalóvá vált, hogy a forint akár 1-2 hónapon belül is olyan rendkívüli mértékben leértékelődhet a svájci frankhoz képest, hogy azonnal nyilvánvalóvá válhat a lakosság, illetve a devizahitelesek számára, hogy milyen extraprofit került biztosításra a külföldi tulajdonú bankok számára a devizahitel szerződések által. Az is nyilvánvalóvá vált a társadalom számára, hogy nem véletlenül volt a kormányzatnak az a kommunikációja, hogy az állampolgárok nyugodtan felvehetik ezeket a hiteleket, mivel a forint stabil és a „Pannon puma száguld”.

¹⁴² Megszűnik az árfolyamsáv (HVG.hu szerkesztősége az MTI híre alapján), HVG.hu, 2008.02.25.,
Forrás: http://hvg.hu/gazdasag/20080225_kamat_monetaris_tanacs_forint_arfolyam (2017.03.06.)

Kiderült az is, hogy az uralmon lévő politikai réteg a hatalmának megtartása érdekében csapta be a magyar lakosságot és próbálta meg a devizahitelek felvételének ösztönzésével illetve a forint árfolyamának mesterségesen alacsonyan tartásával betartani a lakosságnak tett az életszínvonal fenntartható emelésére vonatkozó hamis ígérteit

2008 novemberében annak lehetősége is fennállt, hogy a forint árfolyamának nagyfokú ingadozásának és emelkedésének terhe miatt a devizahitelek megtagadják a devizahitelek törlesztését, illetőleg a felvett hitelek miatt a magyar államcsőd reális veszélye is felmerült, amely a külföldiek tulajdonában lévő magyar bankrendszer bedőlését is eredményezhette volna. Ennek kivédése érdekében a külföldi tulajdonú bankok képviselői és a Pénzügyminisztérium megállapodást kötött 2008. november 6. napján a vonatkozásban, hogy a bankok forintosítják a kb. ekkor még 170 Ft-os svájci frank árfolyamon a devizahiteleket és megelégednek azzal a profittal, ami a korábbi 150-160 Ft-os svájci frank árfolyamból adódott.¹⁴³ Ez a megállapodás azonban nem ment fogatba, mert a magyar kormányzat megkapta az IMF-hitelt és ennek következtében egy rövid ideig stabilizálódott is a forint árfolyama. Így már a bankok nem kényszerültek arra, hogy feladják a korábban a kormányzati politika végrehajtását segítő devizahitelek fejében kikötött extraprofit realizálását. Ezt segítette az a körülmény, hogy a magyar lakosság és a devizahitelek nem tagadták meg tömegesen a deviza alapú hitelek törlesztését. Egyértelműen közrejátszott ebben az is, hogy a 2008 novembere után hivatalban lévő kormányzat minden realitás mellőzve azt hitette el az emberekkel, hogy a forint leértékelődése és a svájci frank árfolyamának emelkedése csak átmeneti jellegű, és az vissza fog térni a 150-160 Ft-os szintre.

Vélhetően a kormányzat nem merte ekkor bevállalni, hogy a külföldi bankoknak biztosított extraprofitot elvonja, kockáztatva ezzel a politikai hatalmának elvesztését, pedig még ekkor is végrehajthatták volna a bankokkal kötött megállapodást és 170 Ft-on forintosíthatták volna a devizahiteleket.

I.4. Megoldási kísérletek 2010 után

A 2010-es választások után is alapvető jelentőséggel bírt az, hogy a lakosság tömeges elszegényedését és hajléktalanná válását előidéző devizahitelek problémája megoldásra kerül-e. Nem vitás tényként állapíthatjuk meg azt, hogy 2010-ben is a tényleges forintosításnál lényegesen alacsonyabb árfolyam mellett lehetett volna forintosítani a devizahiteleket, megvédve a lakosság egy jelentős részét a teljes elszegényedéstől. Ez sajnálatos módon nem történt meg. A 2010-es választások után is alapvető tételként jelentkezett, hogy a rendszerváltó ellenzéki politikai és gazdasági uralkodó réteg hatalma csak az EU és a külföldi befektetők pénzéből tartható fenn, mert a privatizációk során kivont pénzeket nem a gazdaság működtetésére használták fel. Ez a vagyon nem vállalkozói működő tőkeként funkcionált, hanem a privatizálók luxusfogyasztására fordították, így 2010 után sem állt rendelkezésre az a társadalmi működő és humán tőke amelyből fenn lehetett volna tartani az ország működőképességét.

¹⁴³ 2008. november 6-i megállapodás (jpg file), Szabadiport, 2013.03., Forrás: https://szabadiport.files.wordpress.com/2013/03/2008_as_megc3a1llapodc3a1s_veres_bankszc3b6vetsc3a9g_kozott1.jpg (2017.03.20.)

Ezzel a jelenlegi kormányzati is teljes mértékben tisztában volt. Maga Orbán Viktor miniszterelnök is elismerte, hogy 2011-ben az ország a fizetéseképtelenség határán állt, és ezen helyzet megszüntetését csak külföldi pénzügyi segítséggel tudták megoldani.¹⁴⁴ A devizahitelekkel származó extraprofit elvonása a külföldi tulajdonú bankoktól vélhetően azonnal az EU támogatások és a külföldi befektetők pénzének elvesztéséhez és ezáltal az ország fizetéseképtelenségéhez és a kormányzat bukásához vezetett volna.¹⁴⁵ Ennek elkerülése végett a kormányzat, ha nem is kifejezett, de minimum hallgatólagos paktumot köthetett már 2010-ben a külföldi bankrendszerrel a vonatkozásban, hogy a magyar kormányzat további pénzügyi támogatása fejében¹⁴⁶ mekkora extraprofit realizálását biztosítják a korábban megkötött devizahitelekkel a külföldi tulajdonban lévő bankok részére. Ezt a teóriát támasztja alá, hogy 2010-ben sem kerültek piaci árfolyamon forintosításra a devizahitelek annak ellenére, hogy ekkor még jóval előnyösebb volt a devizaárfolyam a hiteleknek, és emiatt egy forintosítás esetén sokkal kisebb kár érte volna a lakosságot mint 2014-ben. Ha a kormányzat a saját klientúráját segítő végtörlesztési törvényt¹⁴⁷ meg tudta hozni ebben az időszakban, akkor az általános, piaci árfolyamon történő forintosítás sem lett volna kivitelezhetetlen, főleg úgy, hogy még 2011 áprilisában is csak 202 Ft volt a CHF árfolyam. Még ezen az árfolyamon is lényegesen kisebb veszteség érte volna a lakosságot, mint a 256 Ft-s árfolyamnál.

A kormányzat és a Bankszövetség a fent leírtak biztosítása érdekében konkrét megállapodást is kötött 2011.12.15. napján.¹⁴⁸ Ezen megállapodás alapján az ország fizetőképességének a megőrzése és a kormányzat bankok általi pénzügyi támogatásának és ennek egyik formájának a bankadónak a fenntartása érdekében a kormány biztosította a bankok számára a devizahitel-szerződésekben foglaltak végrehajthatóságát. Itt kell megjegyezni, hogy az árfolyamgát bevezetése lényegében semmilyen könnyítést nem jelentett az adósok részére és, ezért nagyon kevesen vették azt igénybe. A végtörlesztési lehetőség sokak számára pedig a bankok összejártsága miatt hiúsult meg.¹⁴⁹ A fenti megállapodásra figyelemmel a devizahitelek tömeges és kötelező forintosítása továbbra sem történt meg.

¹⁴⁴ Orbán: Öt-hat órán múlt az államcsőd (Portfólió szerkesztősége), Portfólió, 2015.10.12., Forrás:http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/orban_othat_oran_mult_az_allamcsod.604386.html (2017.03.01.)

¹⁴⁵ Nem Orbánnal van a baj, hanem mással (Napi.hu szerkesztősége), 2016.05.16., Napi.hu, Forrás:http://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/nem_orbannal_van_a_baj_hanem_massal.614571.html (2017.03.27.), lásd még: Görögországot 2010 és 2016 között

¹⁴⁶ Megszavazták a banki különadót (Origo szerkesztősége az MTI híre alapján), Origo, 2010.07.22., Forrás: <http://www.origo.hu/gazdasag/hirek/20100722-megszavazta-a-bankadot-a-parlament-hatter-elozmenyek.html> (2017.03.27.),

¹⁴⁷ Lásd: 2011. évi CXVI. törvény

¹⁴⁸ Megállapodott a Kormány a Bankszövetséggel (Kormány.hu híre), Kormány.hu, 2011.12.15., Forrás: <http://2010-2014.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/hirek/megallapodott-a-kormany-a-bankszovetseggel> http://www.bankszovetseg.hu/wpcontent/uploads/2012/10/targyalasi_jegyzokonyv_fedlapos.pdf (2017.03.22.)

¹⁴⁹ Példátlan összegű büntetéseket fizetnek a bankok (Portfólió.hu szerkesztősége írása), Portfólió, 2013.11.23., Forrás: https://m.portfolio.hu/vallalatok/peldatlan_osszegu_bunteteseket_fizetnek_a_bankok.192116.html (2017.03.22.)

2013. közepére mindenki számára nyilvánvalóvá vált, hogy rendezni kell a devizahiteles szerződések ügyét, mivel ennek elmaradása olyan társadalmi robbanáshoz vezethetett volna, amely a kormány társadalmi legitimitását is veszélyeztethette. A kormányzat vélhetően a fentiek ellenére sem akarta felmondani a Bankszövetséggel 2011.12.15. napján megkötött egyezséget, mivel ezzel veszélyeztette volna a saját hatalmának pénzügyi alapjait is. Az is nyilvánvalóvá vált, hogy közvetlenül a 2014. évi a FIDESZ-nek létfontosságú országgyűlési választások előtt nem lehetett olyan jogszabályt elfogadni, amely a bankok érdekeit nyíltan szentesíti a devizaadósokkal szemben, és amely *az árfolyamvesztéséget minden kompenzáció nélkül teljes egészében az adósokra terheli*. A bankokkal 2011 decemberében megkötött paktum a választások közelsége miatt nem volt jogszabályokban foglalható, mivel egy ilyen lépés a választások elvesztését is jelenthette volna a FIDESZ számára. Az Orbán-kabinet ezért azt a stratégiát folytatta ebben az ügyben, hogy azt kommunikálta a lakosság felé, hogy ha a Kúria által megállapításra kerül a bankok tisztességtelen magatartása, akkor a tisztességtelenül felszámolt díjakat visszafizetteti a bankokkal. Arról azonban elhallgatták, hogy a romló piaci árfolyamon való forintosítás milyen hatással lesz az adósok tőke tartozására és egyéb terheire. A választások után a Kúria 6/2013 PJE és az 2/2014 PJE határozata alapján a kormány javaslatára az Országgyűlés meg is hozta a „DH törvényeket”¹⁵⁰, köztük a forintosítási törvényt. Ezek alapján piaci árfolyamon forintosították a deviza alapú hiteleket, és kötelezték a bankokat a tisztességtelenül felvett díjak visszafizetésére. A fentiek azon teóriát erősítik, hogy a bankadóra és a kormányzatnak banki támogatására figyelemmel az Orbán-kabinet által a külföldi tulajdonú bankoknak megígért extra profitot biztosító szint legalább 256 Ft-os svájci frank árfolyamnál lehetett, és vélhetően ezért kerültek ennél a szintnél forintosításra a deviza hitelek. Ami a közmű vagyon privatizálásakor a garantált 10%-os nyereség és beruházási monopólium volt az a deviza hiteleknél a 256 Ft-s forintosítási árfolyam formájában jelentkezett. Az extra profit meglétét mi sem bizonyítja jobban mint, hogy a bankok a deviza alapú hitelezésből eredő követeléseiket 60- 65 %-os értéken adják el a követeléskezelőknek. Ezzel még azt a célt is eléri, hogy a kilakoltatásokkal járó presztízsveszteség ne a pénzintézetek renoméját érintse. A fentieket támasztja alá az is, hogy az *EBRD és a kormányzat 2015.12.15. napján megállapodást* írtak alá, amelyben a kabinet vállalta a fenti jogszabályokban foglaltak végrehajtását, és betartását illetve betartatását.¹⁵¹

A 2014-es országgyűlési választások és a „forintosítási” törvények elfogadása után derült csak ki, hogy milyen bagatell összegű kárpótlást kaptak az adósok annak fejében, hogy az árfolyamváltozásból eredő veszteségeket teljes egészében nekik kell viselniük. Ez nagyfokú elégedetlenséget váltott ki a deviza adósok körében. Ezt az elégedetlenséget csak fokozta, hogy a társadalom széles rétegei egyre jobban kezdtek elszegényedni a kormányzati politika és a bankok magatartása miatt.

¹⁵⁰ Lásd: 2014.évi XXXVIII. tv, 2014.évi XL. tv, 2014.évi LXVII. tv

¹⁵¹ SZABÓ Zsuzsanna: Mit vállalt valójában az Orbán-kormány?, Napi.hu, 2015.02.09., Forrás: http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/mit_vallalt_valojaban_az_orban-kormany.593302.html (2017.03.22.)

A társadalmi vagyon és az EU támogatások „magánosítása” állami irányítással, korrupción, irányított privatizáción, és túlárzott közbeszerzési pályázatokon keresztül folyt tovább. Ezen magánosított társadalmi vagyont és EU-támogatást jórészt továbbra sem a termelő-szolgáltató vagyon képzésére használta fel a kedvezményezett FIDESZ-klientúra, hanem ugyan úgy, mint a vörös bárók a luxus-fogyasztásukat fedezték ebből.¹⁵² Itt kell megjegyezni, hogy 1989 és 2017 között mai áron számolva kb. 40-50.000 milliárd Ft-ot „magánosított” különféle formában a társadalmi vagyonból és költött nagyrészt luxus fogyasztásra az ezen időszakban regnáló rendszerváltó politika és gazdasági „elit”, vagy hagyta, hogy extra profit formájában vigyék ki külföldi vállalatok és bankok az országból.

A „rendszerváltó politikai és gazdasági elit” magatartása miatt jelenleg az oktatás és az egészségügy a működőképesség határán áll,¹⁵³ és a szociális ellátások kritikus szintje pedig a leszakadó rétegek mindennapi megélhetését és szociális biztonságát veszélyezteti. Ezek a problémák hatványozottan jelentkeztek a devizaadósoknál, mivel sokszor a lakásukat és a munkájukat is elvesztették. A politikai elitnek a társadalmi vagyon magánosításából eredő vagyonának a szegényebb társadalmi csoportok kárára történő hihetetlen mértékű gyarapodása,¹⁵⁴ és a devizahitelek, valamint a leszakadó rétegek gyorsuló elszegényedése törvényszerűen ezen csoportok radikalizálódásához vezetett.¹⁵⁵

Mára ez a folyamat oda vezetett, hogy a kilakoltatás rémével fenyegetett devizahiteles lakossági réteg elégedetlensége nyílt lázadásba csaphat át. A devizahitelezésből eredő problémák megoldatlansága miatt mára ismét a 2014. évi helyzet állt elő, ezért a 2018. évi választások közelsége miatt a kormánynak lépnie kell, ha nem akarja megkockáztatni a választások elvesztését. Nyilvánvalóan ennek hatására került elfogadásra a 2017.évi XIV. tv., amely szerint egy évig csak a lakás becsértékének 100%-án árverezhető el az ingatlan, ha a deviza alapú hitel miatt kerül árverezésre a lakás.

A deviza alapú hitelezésből eredő és elsősorban az adósoknál jelentkező problémák ezzel nem oldódtak meg, de a kormányzat ezen jogszabállyal ismét megpróbálja elérni, hogy a lakások tömeges elárverezése a 2018. évi választások utánra tolódjon ki.

¹⁵² WINDISCH Judit: Kövér: Lázár kijelentése után lehet törésvonal a Fideszben, vs.hu, 2014.12.21., Forrás: <http://vs.hu/kozelet/osszes/kover-lazar-kijelentese-utan-lehet-toresvonal-a-fideszben-1221> (2017.03.22.)

¹⁵³ SZEPESI Anita: Ezt tette az Orbán-kormány az egészségüggyel hét év alatt – grafikonon a meghökkentő eredmények, Napi.hu, 2017.03.22., Forrás: http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/ezt_tette_az_orban-kormany_az_egeszseguggyel_het_ev_alatt-grafikonon_a_meghokkentoe_eredmenyek.631920.html?utm_sou (2017.03.22.)

¹⁵⁴ Itt az új lista ! Ők a leggazdagabbak és a legbefolyásosabbak Magyarországon (Napi.hu szerkesztősége írása), Napi.hu, 2016.05.06., Forrás: http://www.napi.hu/magyar_vallalatok/itt_az_uj_lista_ok_a_leggazdagabbak_es_a_legbefolyasosabbak-magyarorszagon.614247.html (2017.03.22.)

¹⁵⁵ EMBER Zoltán: A gazdagok gazdagodnak, a szegények szegényednek, 24.hu, 2016.10.06., Forrás: <http://24.hu/fn/gazdasag/2016/10/06/a-gazdagok-gazdagodnak-a-szegenyek-szegenyednek/> (2017.03.22.)

Így reményeik szerint ugyan úgy, mint 2014-ben a kilakoltatások miatti lakossági elégedetlenség nem fogja veszélyeztetni majd a FIDESZ választási esélyeit. Ezt az „adósmentő” intézkedést is a politikai hatalom megtartásának célzata inspirálta, az teljesen alkalmatlan a problémák megoldására.

A politikai hatalommegtartás elsődleges céljának a szem előtt tartása miatt soha nem merült fel annak a lehetősége, hogy ezen polgári jogviszonyokat a megkötésükkor érvényes nemzetközi és hazai jogi standardok alapján rendezzék. Az Orbán- és a Gyurcsány-kormány politikai haszonszerzés céljával szabályozta ezt a kölcsönviszonyt. Mind a két politikai erő politikai tőkét kívánt csak kovácsolni a deviza alapú hitelezésből, és ezért nem tudták mind a bankok mind a lakosság érdekeit figyelembe vevő „jogi úton” rendezni a devizahitelezés anomáliáit.¹⁵⁶ A DH-törvények is hatástalanok mivel, az Orbán-kabinet csak és kizárólag a Bankszövetséggel tárgyalt a forintosítás mikéntjéről, és a deviza adósok civil szerveződésével egyáltalán nem. Abból indult ki a politika elit, hogy ha 2008-ban nem fogtak össze a devizahitelek, és nem volt tömeges tiltakozás a terhek drasztikus megemelkedése miatt, akkor ugyanez lesz a helyzet 2015-ben is, amikor kiderül, hogy a forintosítás folytán az eredeti összeg háromszorosára emelkedik az adósok tőketartozása. A többszázezer devizahiteles kevesebb kockázatot jelentett a kormány hatalmára, mint a bankszövetség és a külföldi pénztőke. Itt nem társadalmi érdekek vagy polgári jogelvek érvényesültek, hanem a hatalommegtartás céljából a legdurvább formában az „erősebb kutya” elve győzött. Ezen a helyzeten kezdett változtatni 2016-tól az országgyűlési választások közeledte illetve a deviza hiteles civil szerveződések kezdődő összefogása, radikalizálódása. Itt kell azonban megjegyezni, hogy ha a kormányzat továbbra is a hatalmi érdekei és nem a nemzetközi és magyar polgári jogi elveknek megfelelően akarja felszámolni a devizahitelezés problémáit, akkor nem is várható, hogy nagyobb társadalmi konfliktusok nélkül fog rendeződni a helyzet. Megdöbbentő, hogy 2017-ben még mindig *ismeretlen* a 27 éve hatalmon lévő politikai „elit” számára a konszenzusos demokrácia elvei és működése.

Itt merül fel a kérdés, hogy a bíróságok e vonatkozásban be tudták-e tölteni azon jogállami funkciójukat, amely a konszenzusos demokráciákban rájuk hárul, illetve érdemben befolyásolni tudták-e a polgári jogviszonyokat. A konszenzusos demokrácia¹⁵⁷ jellemzője, hogy a társadalom nagyobb csoportjait érintő kérdéseket az érintett csoportok egyetértésével szabályozza a politikai és törvényhozó hatalom. A konszenzusos döntéshozási folyamattal elkerülhető a nagyobb társadalmi konfliktusok kialakulása. Az Európában megvalósult tömegdemokráciák léte elképzelhetetlen a társadalmi konszenzus minimális szintű megléte nélkül. Amennyiben az őket érintő döntési folyamatból a többségi és erősebb hatalmi pozícióban lévők által rendszeresen kizárásra kerülnek a gyengébb hatalmi pozícióban lévő társadalmi csoportok, akkor már nem beszélhetünk demokratikus jogrendről, mivel a társadalom széles rétegeinek jogos érdekei maradnak figyelmen kívül hagyásra az egyes társadalmi problémák megoldásánál. A devizahitelezéssel kapcsolatos 2002 és 2017 közötti politikai döntési folyamat jól mutatja, hogy a társadalmi konszenzus hiánya milyen problémákat okoz.

¹⁵⁶ Pl.: „A pannon puma száguld”, „megmentettük a devizahitelesekét”

¹⁵⁷ Lásd: https://hu.wikipedia.org/wiki/Konszenzusos_demokr%C3%A1cia (2017.03.22.)

Valamilyen akár kisebb mértékű szociális és hatalmi, érdekérvényesítési egyenlőség nélkül nincsenek valódi szabadságjogok sem.

A modern európai konszenzusos tömegdemokráciákban *a bírósági szervezeti rendszer legalapvetőbb feladata a kisebbség és a gyengébb hatalmi pozícióban lévők védelme* a többség jogellenes a kisebbségi társadalom jogos érdekeit sértő intézkedéseivel szemben. Alapvető feladata még a bíróságoknak, hogy ha valamelyik hatalmi ág túlsúlyba kerül az államrendszeren belül. és e miatt felborul a hatalmi egyensúly a döntési folyamatokban, akkor ezt kontrollálja, és a jellemzően túlsúlyos kormányzati hatalommal szemben védelmet nyújtson a társadalomnak¹⁵⁸. Így a bírósági szervezeti rendszer alapvető feladata a legerősebb hatalmi csoportok megegyezésén alapuló és a társadalom érdekeit sértő döntések¹⁵⁹ végrehajtásának a megakadályozása az egyedi ügyekben hozott döntéseikkel. Itt alapvetően az a kérdés merül fel, hogy a magyar bíróságok függetlennek és pártatlannak tekinthetők-e illetve, hogy a döntéseik befolyásolhatóak-e a politikai és egyéb hatalmi csoportok által. Ennek következtében a deviza alapú hitelezés problémájának megértéséhez szükséges annak megvizsgálása, hogy a magyar bíróságok rendszer szinten függetlennek és pártatlannak tekinthetők-e, és be tudják-e tölteni a demokratikus jogállami kontroll funkciójukat. Csak így érthető meg, hogy miért politikai szempontok szerint és nem a nemzetközi és magyar polgári jogelveknek megfelelően próbálta megoldani a jogalkotó a devizahitelezés anomáliáit.

1.5. A bíróságok 2012 utáni szakmai irányítása, befolyásolhatósága és ezek hatása a bírói pártatlanságra

A bíróságok pártatlanságát és befolyástól mentes ítélkezését két irányból is fenyegetheti veszély. Egyrészt a külső a bírósági szervezeti rendszertől független személyek és szervezetek részéről történik kísérlet a bírói ítélkezés befolyásolására. Ennek legklasszikusabb formája a bírók megvesztegetése, illetve velük szemben különféle pressziók alkalmazása.¹⁶⁰ Másrészt a bírói szervezeti rendszeren belülről az ott szolgálatot teljesítők elsősorban a bírósági szakmai és igazgatási vezetők, részéről is fenyegetheti veszély a bírói függetlenséget és pártatlanságot. A hatását, hatékonyságát és elterjedtségét tekintve a belső befolyásolás a legveszélyesebb a bírói ítélkezés pártatlanságára. A bírósági szervezet részéről megnyilvánuló belső szervezeti befolyásolása a bíróknak a döntéseik meghozatala során történhet direkt és indirekt módon is. A direkt befolyásolás megnyilvánulási formája a törvényes bíróhoz való jogot sértő irányított az automatikus ügykiosztást mellőző bíró kijelölés az adott ügy tárgyalására. Az indirekt befolyásolás mindig a szakmai irányítás alakjában jelenik meg.

¹⁵⁸ Eötvös Károly Közpolitikai Intézet: Alkotmányjog, Tankönyvtár.hu, 2005, Forrás: <http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/alkotmanyjog/ch05s02.html> (2017.03.22.) és POKOL Béla : Jogelmélet: Társadalomtudományi trilógia II., Századvég Kiadó, Budapest, 2005., Forrás: http://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/10429/ssoar-2005-pokol-jogelmélet_társadalomtudományi_trilógia_ii.pdf?sequence=1 (2017.03.22.)

¹⁵⁹ Lásd részletesen: kormány és a Bankszövetség megállapodásai

¹⁶⁰ Pl.: sajtó cikkek, kormányzati nyilatkozatok, demonstrációk stb.

A fenti módszereket a bírósági vezetők jelenleg is alkalmazzák a bírósági szervezeti rendszeren belül, megsértve ezzel az ügyfeleknek a tisztességes eljáráshoz és pártatlan ítélezéshez való jogát.¹⁶¹ Itt kell megjegyezni, hogy ezek a módszerek nem új keletűek, hanem már 60 éve használják a bírósági vezetők a bírói döntéseknek a pártatlan ítélezést sértő befolyásolására, és amelyek alkalmazására a bíróságoknak a politika általi irányíthatóságának fenntartása érdekében a bírósági szervezeti és jogállási törvény adott és ad lehetőséget.

A direkt belső befolyásolási rendszer alkalmazására jelenleg is a bírósági szervezeti és jogállási törvény ad lehetőséget a bírósági vezetés számára. Az 1997. évi bírósági szervezeti reform során egy olyan bírósági szervezeti rendszer épült ki, amely az egyéni bírói függetlenség megszüntetésén és az egyéni bírói felelősség hiányán, valamint a szakmai irányításon keresztül biztosítani tudta, hogy a kiemelt jelentőségű politikai és magánérdekeket be tudják vinni a bírói ítélezésbe. A 2012. évi szervezeti reform ezen a helyzeten nem változtatott. Erre figyelemmel a kiemelt párt- és egyéb hatalmi érdekek által érintett ügyekben hozott bírói döntéseket továbbra is az egyéni bírói függetlenség és felelősség hiányára alapítottan tudják befolyásolni, akként mint a megelőző időszakokban. Ezen hatalmi érdekek bevitelét az egyedi ügyekben hozott bírói döntésekbe a bírósági vezetői kinevezési és utasítási rendszer biztosítja, ugyanúgy, mint 1972 és 1990, valamint 1998 és 2012 között. A 2010 után hatalomra került politikai „elit” is vélhetően ugyanazt gondolta, mint a korábbi kormányzat, hogy ha olyan személy kerül kinevezésre a bírósági rendszer élére, aki az ő pártérdekeikkel szimpatizál, akkor az érdekeiket meg tudják jeleníteni az ítélezésben. Vélhetően nem véletlenül került kinevezésre az OBH elnökének Handó Tünde, akinek a pártszimpátiája tekintetben nem lehetnek kétségeink. Az OBH elnökének a bírósági vezetők kinevezése, ellenőrzése és utasítása tekintetében az 2011. évi CLXII. tv (továbbiakban Bjt.) és a 2011. évi CLXI. tv (továbbiakban Bszi.) valamint az OBH utasítások olyan korlátlan és ellenőrizhetetlen az önkényes eljárást lehetővé tevő jogokat biztosítanak, amelyek kizárják az egyéni bírói függetlenséget, és ez által lehetővé teszik a bírói ítélezés befolyásolását¹⁶²

Ilyen jognak tekinthető, hogy a Bszi. 133. §-ának (1) bekezdése alapján az OBH elnöke bármikor indokolás nélkül érvénytelené nyilváníthat egy vezetői pályázatot, így minden *kontroll nélkül* megakadályozhatja, hogy a neki nem tetsző bírót ki kelljen neveznie bírósági vezetőnek (ítélőtáblai elnök, törvényszék elnöke, kollégiumvezető stb.). Emellett az OBH elnöke bármikor minden kontroll és bírói önkormányzati szerv jóváhagyása illetve pályázati eljárás nélkül egy évre is megbízhat bírósági vezetői tisztség ellátásra egy bírót (Bszi. 133. § (2) bek.) A házon belül lévő elnök utána már hendikeppel indul a többi pályázóval szemben az egy év után újra kiírt pályázatnál. Ha például az összbírói értekezlet megfelelő támogatásának hiánya miatt nem tudja az OBH elnöke az új pályázat után 6 évre kinevezni a neki tetsző bírót, akkor az adott vezető tekintetében az egy éves kinevezés korlátlan számban megismételhető. Ezt a jogát rendszeresen gyakorolja is az OBH elnöke. Itt kell megjegyezni, hogy Handó Tünde lecserélte a korábbi vezető réteget, a baj ebben csak annyi, hogy sokszor szakmailag és etikailag is megkérdőjelezhető volt az eljárása.

¹⁶¹ Lásd: ügyek áthelyezése, ügyelosztási rendek nélküli ügykiosztás, 6/2013PJE stb.

¹⁶² lásd: Bszi. 133. § (2) bek. Bszi 76. § (6) bek., Bszi. 136. § (4) bek., 6/2016. (V.31.) OBH utasítás, 6/2014. (IV.30.) OBH utasítás

Az így kinevezett és az OBH elnökéhez az újbóli kinevezés elnyerése okán is lojális bírósági elnök és kollégiumvezető nem tagadhatja meg az OBH elnök utasításának a végrehajtását, mivel akkor megsérti a Bszi. 118.§ (3) bekezdését, 119.§ m./ pontját és 136.§ (4) bekezdését illetve a 6/2016.(V.31.) OBH utasítás 5.§ e./pontját, és amivel maga is fegyelmi vétséget követ el. Ilyen esetben az OBH elnöke vele szemben kezdeményezhet - mint a munkáltatói jog gyakorlója - fegyelmi eljárást a szolgálati bíróságnál. Így megállapítható, hogy a bírósági vezetők *teljes személyi és egzisztenciális függésben* állnak az OBH elnökétől. E miatt általában minden ellenvetés nélkül végre is hajtják az OBH elnökének az utasítását illetve eleget tesznek a kifejezett vagy hallgatólagos elvárásának. Az ilyen függő helyzetben lévő vezetőknek pedig sajnos jogi lehetősége van arra, hogy az automatikus szignálás hiánya illetve az ügyelosztási rendektől igazgatási úton való eltérésre a Bszi. 11.§ (2) bekezdésére tekintettel olyan bíróra szignálja ki a „fontos” ügyet vagy ügycsoportot, akiről tudja, sejtí, hogy hajlékonyabb, s még az sem zárható ki elvi síkon, hogy az ő illetve az OBH elnöke érdekeinek megfelelő ítéletet meghozza az adott ügyben, A bírósági vezetőnek nem kell direkt utasítást adnia a bírónak, ő tudni fogja mit kell tennie, és a torz szervezeti szocializáció miatt még el is hiteti magával, hogy semmi rosszat nem tesz a tekintélyelvű, minden hatalmat (helyi főorvos, polgármester, vállalkozó, elitbe tartozó) tisztelő ítélkezésével.¹⁶³ Ezen bírói befolyásolást lehetővé teszi az elnök számára az is, hogy az egyéni bírói függetlenség hiánya miatt a bírók egzisztenciálisan ki vannak szolgáltatva a bírósági vezetőknek. A fentiek alapján megállapítható, hogy az OBH elnöke és a bírósági vezetők bármikor érvényre tudják juttatni a konkrét bírósági ítélkezésben az általuk képviselt párt- és egyéb hatalmi érdekeket, a jogi lehetőségnek nincs valós ellensúlya. A magyar sajtó is már felvetette, hogy néhány ügyben nyíltan látszik az összefonódás lehetősége a bírósági eljárás szereplői között, amelyre a fenti rendszer adott lehetőséget. Ez a módszer semmiben nem különbözik az elmúlt 50 évben használt az irányított bíró kijelölésen és a bíró egzisztenciális függésén alapuló kommunista rendszertől.¹⁶⁴

A párt és egyéb hatalmi vagy magánérdekek nem csak a fent leírt direkt módon vihetők be jelenleg az ítélkezésbe, hanem indirekt a szakmai irányításon keresztül is. A kúriai vezetés az alábbi okok miatt és módszerrel ha akarják ugyanúgy befolyásolni tudják az ítélkezést, mint az OBH elnöke vagy a helyi, megyei bírósági vezetők. 2012-ben a Kúria elnöke, Baka András is leváltásra került, és helyébe Darák Pétert választották, akinek a pártszimpátiája feltételezhetően ugyanolyan, mint az OBH elnökének. A Kúria jelenlegi elnöke aztán le is cserélte a korábbi kúriai vezetésként a neki megfelelő bírókra. A politika legálisan a jogszabályokon keresztül tudja befolyásolni a bírói ítélkezést, mivel a jogszabályok kötik a bíróságokat. A bírósági rendszer függetlenségének elve és annak az EU általi számonkérése miatt nem lehet a jogszabályi formában meg nem jeleníthető¹⁶⁵ az általános és szélesebb társadalmi réteget érintő és bizonyos esetekben a társadalmi elvárásokkal ellentétes kormányzati, párt- és egyéb hatalmi érdekeket nyíltan bevinni az ítélkezésbe. Ennek *a befolyásolhatóságnak a megoldására szolgál a bírósági szakmai irányítási rendszer.*

¹⁶³ lásd.: bíróságok perbeli képviselete az OBH által , 54/2016. AB alkotmányjogi panasz

¹⁶⁴ részletesen lásd: 54/2016. AB ügy indítvány kiegészítése 1-2. és 4. pont

[http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/f7e330d89723015fc1257f9a0058e7a8/\\$FILE/IV_54_14_2016_ind_kieg.002.pdf/IV_54_14_2016_ind_kieg.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/f7e330d89723015fc1257f9a0058e7a8/$FILE/IV_54_14_2016_ind_kieg.002.pdf/IV_54_14_2016_ind_kieg.pdf) 2017.06.04.

¹⁶⁵ például: nemzetközi szerződés, tiltása, nemzetközi szervezetben való tagság

Mivel már nem lehet olyan bírósági döntést direkt módon befolyásoló politikai iránymutatásokat felvállalni, mint a 70-80-as években használt jogalkalmazás jogpolitikai irányelvei, ezért a jogszabályokban meg nem jeleníthető politikai és egyéb hatalmi illetve magánérdekeknek az ítélkezésbe csatornázása illetve érvényre juttatása továbbra is az 1997. évi „bírósági szervezeti reform” keretében egyes szocialisták által kidolgozott módszerrel folyik.

A Bszi. 32.§. (1) bekezdés a./pontja szerint is még mindig lehetősége van arra a Kúriának, hogy a bíróságokra kötelező jogegységi döntést ne csak az eltérő ítélkezési gyakorlat miatt szükséges jogegység megteremtése, hanem a jogalkalmazás fejlesztése érdekében is kibocsásson. Gyakorlatilag továbbra is él a bírósági rendszerben a szakmai irányításba burkoltan a bírói ítélkezés nyilvános politikai és egyéb magánérdekek mentén való befolyásolása – ugyan úgy, mint a Kádár-korszakban vagy mint 1997 és 2012 között. Ez a módszer azért nagyon ravasz, mert nyílt és nyilvános, mégsem átlátszó még a szélesebb jogkereső közönség számára sem. Látszólag a jogfejlesztő szakmai szempontokat teszi nyíltan és nyilvánosan kötelezővé, de ezzel ellentétben e mögött sokszor hatalmi érdekek érvényre juttatása húzódhat meg. *A jogalkalmazás továbbfejlesztésének semmi köze a jogegység megteremtéséhez*, és csak arra jó, hogy a Kúria igazgatási és szakmai vezetése felé sokszor nyilvánosan is közvetített és általuk is elfogadott civil mozgalmak vagy nemzetközi szervezetek tiltása miatt jogszabályba nem foglalható, párt-, kormányzati és egyéb *hatalmi érdekek (quasi jogalkalmazás jogpolitikai irányelvek) becsatornázhatók legyenek* a bírói jogalkalmazásba úgy, hogy azt kötelezően alkalmazniuk kell az egyes ügyekben eljáró bíróknak. Ezen jogalkalmazást fejlesztő jogegységi eljárásnak semmilyen jogállami garanciális szabályai nincsenek. Bármikor hozhatók ilyen jogegységi döntések, és az eljáró jogegységi tanács összetételéről a Kúria kollégiumvezetője vagy a kollégiumvezető-helyettese minden kontroll nélkül *önkényesen* dönt. Itt semmilyen törvényes bíróhoz való jog vagy egyéb jogállami garanciális szabály nem érvényesül.¹⁶⁶ Ez az ad hoc összetételű jogegységi tanács bármilyen a bíróságokra kötelező „jogalkalmazást fejlesztő” döntést hozhat, ami alapjaiban sérti a bírói függetlenséget. Az eljárási biztosítékok az eltérő ítélkezési gyakorlat miatt összehívott jogegységi tanács eljárására is igazak, de annál legalább az eljárás indoka jogállaminak tekinthető.

Azt, hogy a joggyakorlat fejlesztése címen meghozott jogegységi határozatok milyen formában tartalmazzák a párt és egyéb hatalmi érdekeket, illetve, mennyire alkalmasak arra, hogy a valamilyen ok miatt¹⁶⁷ jogszabályokba nem foglalható párt és egyéb hatalmi érdekeknek megfelelően a jogállami normákat megkerülve befolyásolják a bírói ítélkezést jól prezentálja a 6/2013. PJE és 2/2014. PJE határozatok¹⁶⁸ elfogadásának körülményei.

A kormányzat 2013. közepén nem akarta felmondani a Bankszövetséggel 2011. december 15. napján megkötött egyezségét veszélyeztetve ezzel a saját hatalmát is.

¹⁶⁶ például: Egy évre előre a Kúria Összbírói Értekezlete által választott jogegységi tanács

¹⁶⁷ például.: társadalmi elégedetlenség kialakulása, nemzetközi szerződés tiltása

¹⁶⁸ Forrás: <http://www.kuria-birosag.hu/hu/joghat/62013-szamu-pje-hatarozat> (2017.03.22.) és <http://www.kuria-birosag.hu/hu/joghat/22014-szamu-pje-hatarozat> (2017.03.22.)

Az is nyilvánvalóvá vált, hogy közvetlenül a 2014. évi országgyűlési választások előtt nem lehetett olyan jogszabályt elfogadni, amely a bankok érdekeit nyíltan szentesíti a devizaadósokkal szemben, és amely az árfolyam veszteséget minden kompenzáció nélkül teljes egészében az adósokra terheli. A bankokkal 2011 decemberében megkötött paktumot a választások közelsége miatt nem lehetett jogszabályokba foglalni, mivel egy ilyen lépés a választások elvesztését is jelenthette volna a FIDESZ számára. Ennek elkerülésére a kormányzat azt a stratégiát választotta, hogy a Kúriát kereste meg a devizahiteles probléma megoldása végett. Gyakorlatilag felhívta a Kúria vezetését, hogy ebben a témakörben jogalkalmazás fejlesztő jogegységi határozatot hozzon. Nyíltan ki is jelentette ekkor a miniszterelnök és az igazságügyi miniszter, hogy addig nem kezdeményezi a devizahitelek vonatkozásban jogszabály elfogadását az Országgyűlésnél, amíg meg nem hozza a Kúria a jogegységi határozatát. A cél nyilvánvalóan az volt, hogy a Kúria hoz majd egy olyan jogalkalmazás fejlesztő jogegységi határozatot, amely szentesíti a Kormány és a bankok egyezségét, és majd erre hivatkozással tud ugyanilyen tartalmú jogszabályt hozni a Kormány indítványára a FIDESZ-többségű Parlament.

Az Orbán-kabinet egyértelműen bízott abban, hogy a FIDESZ által kinevezetett kúriai vezetés hajlandó lesz beemeltetni a bírósági jogalkalmazásba a Kormány által megkötött paktum rendelkezéseit, és majd erre hivatkozással hozhatnak meg a bankok érdekeit szolgáló jogszabályokat. E taktika végrehajtását az is megkönnyítette, hogy a Kúria a jogegységi határozat meghozatala előtt annak a MNB-nek a szakvéleményét kérte ki, amelynek vezetője 2013. márciusától az a Matolcsy György lett, aki a kormány nevében 2011 decemberében megkötötte a devizahiteles paktumot a Bankszövetséggel. Az MNB természetesen a Kormány és a Bankszövetség érdekeit és paktumukban foglaltakat tükröző szakvéleményt adott. Hogy mennyire elfogulatlan volt az MNB a szakvélemény megadásakor jól bizonyítja az is, hogy több mint 200 milliárd forint haszna lett az általa javasolt rendezés kapcsán, amelyet aztán Matolcsy György elnök annak közpénz jellegét tagadva maga által is bevallottan az Orbán- kormány hatalmának támogatása érdekében költött el. Ezen szakvélemény alapján a Kúria a 6/2013-as PJE és a 2/2014-es PJE határozatokban ki is mondta, hogy az árfolyamkockázat teljes egészében az adósokat terheli. Az is rögzítésre került a Kormány és a Bankszövetség érdekeinek megfelelően, hogy a deviza alapú hitelszerződések nem nyilváníthatók teljes mértékben érvénytelennek. A Kúria az MNB szakvéleményére támaszkodva lényegében kormány- és pártérdeket juttatott kifejezésre a jogegységi határozataiban. Azt nem vitatjuk, hogy egyes kúriai bírók a szakmai meggyőződésük alapján szavazták meg a fenti jogegységi határozatokat. Ez azonban nem változtat a véreredményen illetve ezen jogegységi határozatok jogi megítélésén.

A jogegységi határozatokat meghozó Kúria úgy is megtehetette mindezt, hogy a Kormánnyal ellentétben az egyéni bírói anyagi és személyi felelősség hiánya miatt semmilyen felelősséggel nem tartozott a társadalom felé a döntésért. Gyakorlatilag kockázatmentesen tudta a Kúria - mindegy, hogy nem akaratlagosan vagy legfeljebb csak egyes fajsúlyos szereplőknél szándékoltnak - mentesíteni a Kormányt és a FIDESZ-t a népszerűtlen döntések meghozatala alól javítva ezzel azok az országgyűlési választási esélyeit.

Természetesen ezen párt- és banki érdekek meg is jelentek a bírósági ítélezésben, mivel a jogegységi határozat köti az alsóbb bíróságokat.¹⁶⁹ A Kormánynak ezt követően a kúrai jogegységi határozatra hivatkozással lehetősége volt elfogadtatnia egy olyan jogszabályt, amely szentesítette a kormányzat és a bankok közötti paktumban foglaltakat. Azt is elérte ezzel a miniszterelnök, hogy ne a FIDESZ-nek kelljen ezért vállalni a felelősséget, és a választások előtt hangoztatni tudja, hogy meg fogják menteni a devizahitelesek. A 2014-es országgyűlési választások és a „forintosítási” törvények elfogadása után derült csak ki, hogy milyen bagatell összegű kárpótlást kaptak az adósok annak fejében, hogy az árfolyam változásból eredő veszteségeket teljes egészében nekik kell viselniük. Ez már nem okozott gondot a FIDESZ-nek, mivel ekkorra már 2/3-os többséggel megnyerte a választásokat, és továbbra is a Kúriára mutogatott a rendezés nem megfelelő volta miatt.

Itt kell kiemelni, hogy a devizahitelezés anomáliáiért a felelősség nyilvánvalóan a Gyurcsány-kabinetet, a Bankszövetséget illetve a PSZAF-et terheli,¹⁷⁰ de a 2010 után kialakult helyzetért az Orbán-kormány az MNB és a Bankszövetség mellett a Kúria elnöke Darák Péter és kollégiumvezetője Wellmann György tehető felelőssé, mivel ők voltak azok, akik nem akadályozták meg tisztségük által rájuk eső felelősségük ellenére és az *egyéni bírói függetlenség* kúriai hiányának tudatában a szakmai irányításnak álcázott ilyen tartalmú jogegységi határozatok megszületését, s annak kötelező ereje folyományaként a *bírói kar felhasználását* a társadalmi érdekekkel ellentétes, legfeljebb formálisan jogszerű jogalkalmazásban. A kialakult helyzetért nem kis felelősség terheli a 6/2013. PJE határozatot elméletileg megalapozó két előadó bírót is.¹⁷¹ Az előbbieket még hatványozottabban jelentkeztek az 1/2016 PJE elfogadásakor, mivel látszatra a Bankszövetség „utasítására” annak érdekeit tükröző jogegységi határozat került elfogadásra.¹⁷²

Óriási baj, hogy a fentiek következményeit nagyon hosszú ideig az egész bírói karnak, köztük a nem kis számban ítélkező tisztességes bíróknak (köztük, félreértés ne legyen sok kúriai bírónak) kell majd viselnie. Sajnos nagyrészt ezen előbbi vezetők tevékenysége miatt vált a társadalom szemében „szitokszóvá” a „bíró”, és veszttette el teljesen és véglegesen a közbizalmat a bírói szervezeti rendszer. Ennek hatása pedig a devizahiteles mozgalmak törvényszerű radikalizálódásnak indultak, s ez kiszámíthatatlan folyamatokat indíthat el, így ma már a jogalkotás is szükséges a megoldáshoz.

A szakmai irányítás alsóbb szintjein sem történt változás a korábbiakhoz képest és a jogfejlesztő jogegységi döntésekben foglalt, és így az összes bíróság által kötelezően érvényre juttatandó párt és egyéb magánérdek becsatornázása az egyedi bírói döntésekbe a kádár rendszerben kialakított szisztéma szerint a

¹⁶⁹ A Pécsi Ítéltábla és a Pécsi Törvényszék közös szervezésében 2016. április 8-án megtartott devizakonferencia, Hitelsikerek.hu, 2017.02.01., Forrás: <http://hitelsikerek.hu/wp-content/uploads/2017/02/P%3C%A9cs-20160408.pdf> (2017.03.01)

¹⁷⁰ lásd még: SZILOVICS Csaba (2014): A devizahitelezés központi költségvetésre gyakorolt hatásairól. In: LENTNER Csaba (szerk.) A devizahitelezés nagy kézikönyve. 609 p. Budapest: Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó Zrt., 2014. pp. 175-192.

PITZ, M., SCHEPP Z. (2012): Lakossági devizahitelezés Magyarországon: problémafelmérés és a frankhitelek banki árazásának empirikus vizsgálata. KRTI Műhelytanulmányok 2012/3. 1-46.o.

¹⁷¹ Kemenes István Szegedi Ítéltábla, kollégiumvezető, Vezekényi Ursula Kúria, tanácselnök

¹⁷² Wellmann eleget tett a Bankszövetség kérésének? (Hiteles Mozgalom szerkesztősége), Hiteles Mozgalom, 2016.04.15., Forrás: <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/kerdesek-es-a-kapott-valaszok/wellmann-eleget-tett-a-bankszovetseg-keresenek-.html> (2017.03.22.) és HORVÁTH CSABA László: Fogy a levegő a Kúria vezetője körül, Magyar Nemzet, 2016.04.20., Forrás: <http://mno.hu/belfold/fogy-a-levego-a-kuria-vezetoje-korul-1338457> (2017.03.22.)

kollégiumi rendszeren keresztül folyik tovább. A kollégiumok feladata továbbra is a Kúria és helyi bíróságok szakmai irányítása, és ezen keresztül azok ítélkezésének a befolyásolása. A kollégiumi üléseken tájékoztatják a helyi bíróságot arról, hogy milyen a Kúria vezetése által meghatározott jogegységi és elvi döntésekbe átültetett, de sajnos hatalmi érdekeknek, elvárásoknak megfelelően kell ítélkezniük. A devizahiteles PJE határozatoknál is ez volt az eljárás, a tudatosság hiánya a többségnél önmagában nem megnyugtató tényező.

A fentiek mellett a kollégiumokon keresztül szakmai irányításnak álcázva érvényesíthetik továbbra is a pártakat vagy az egyéb hatalmi érdekeket az ítélkezésben. A nem kiemelt jelentőségű, de bármely okból fontos és az országos és helyi pártérdekeket vagy a politikai és gazdasági „elit” érdekeit érintő jogalkalmazási kérdésekben a kúriai, az ítélőtáblai és a törvényszéki bírósági kollégiumok továbbra is állásfoglalásokat és iránymutató döntéseket hozhatnak. A kép itt vegyes, pozitívum, hogy Handó Tünde az iránta lojálisak körén belül az OIT-rendszerhez képest preferálja a nyelvtudást, a jogász műveltséget és a szakjogi diplomákat, az elmélyültséget. Mindazonáltal a jogi garanciák hiánya miatt mégsem rögzíthető más, mint az a körülmény, hogy a kollégiumokat és a helyi bíróságokat a Kúria és az OBH elnöke által kinevezett bírósági vezetők, részben az utóbbiak által kinevezett vezetők irányítják, ők az egyéni bírói függetlenség és felelősség hiánya miatt rá tudják kényszeríteni a kollégium bírói tagjaira az akaratukat, és az őket kinevező személyek jogalkalmazási nézeteit és hatalmi érdekeiket. Ezt bizonyítják a Pécsi Ítélőtáblán megtartott devizahiteles szakmai tanácskozáson elhangzottak is. A kollégiumi üléseken akár ilyen formában „dolgozzák” meg az egyes ügyekben eljáró bíróságot azért, hogy az vezetői elvárásoknak és „szakmai” irányításnak megfeleljenek. Természetesen, ha a bíróságot a kollégiumokon elhangzottakat nem alkalmazzák az ítélkezési gyakorlatukban, akkor ennek következményei az egyéni bírói függetlenség hiánya miatt negatív formában jelentkezni fognak a bíróságot egyéni személyes egységében.¹⁷³ Gyakorlatilag ma is a 70-80-as évek kollégiumi rendszere él tovább annak módszereivel és céljaival egyetemben.

A szakmai irányításba ültetett bírói befolyásolás a legalsóbb szintű bíróságok tekintetében is érvényesül. 2012 óta sem szűnt meg a *tanácselnöki feljegyzés* intézménye, a lehetőség adott, hogy ugyanúgy, mint korábban, a járásbírók is rákényszeríthetők a központi akarat végrehajtására. A tanácselnöki feljegyzés intézményét az 1970-es években vezették be, és így a pártirányítást és pártbefolyást érvényre juttatni kívánó szakmai irányítás a legalsóbb bírósági szervezeti szintig is elért, és azt a tanácselnöki feljegyzés rendszere tette teljessé. A járásbírók egyedi ügyben hozott ítéleteit a megyei bíróságok bírálták el másodfokon. A másodfokú bíróságok az elsőfokú bírók ítéleteit a Legfelsőbb Bíróság sokszor pártakat kifejező és a helyi érdekeket megjelenítő kollégiumi állásfoglalásai alapján bírálta felül. Ha az elsőfokú bíróságot az ítéletében eltért ezektől, akkor a másodfokú tanácsok tanácselnöki feljegyzést készítettek, amelyekben felhívták a bíróságot a figyelmét az elkövetett jogszegésekre és az irányelvekben foglaltaktól történt „jogellenes” eltérésre, valamint tájékoztatták a „helyes” joggyakorlatról.

¹⁷³ Például: szakmai előmenetel, szakmai értékelés, szakmai alkalmasság

Ezen tanácselnöki feljegyzéseket csatolták a bíró személyi anyagához, a bíró szakmai értékelésekor és előmenetelekor döntően estek latba. Nem véletlen, hogy minden elsőfokú bíró alkalmazkodott a tanácselnöki feljegyzésekhez és az abban foglaltakat érvényre juttatták az egyéni ügyekben hozott ítéleteikben. Így ezen a szinten is mindig érvényre jutott a pártakarat és a felsőbb bíróságok által fontosnak tartott érdekek. Ma is ezen szisztéma szerint alkalmazzák a tanácselnöki feljegyzéseket.

A párt- és egyéb hatalmi érdekeknek a bírósági ítéletekben való megjeleníthetősége miatt bizalmatlan lakosságban a bíróságok iránti *közbizalmat* továbbra is úgy kívánják fenntartani, hogy az országos és helyi hatalomnak, ne adja Isten, a bírósági vezetőknek nem „fontos” ügyek¹⁷⁴ esetén érvényesül a bírói függetlenség, és a bírók hozhatnak jó és a jogállami normáknak is megfelelő ítéleteket. Ezen ügyekbe nem szól bele a bírósági vezetés sem országos, sem helyi szinten. Így a Kúria és a kollégiumok továbbra is hoznak olyan állásfoglalásokat a fenti típusú perek kapcsán, amelyek a jogállami normáknak is megfelelnek.

Mindezek ellenére az ilyen típusú ügyekben is egyre többször merült fel a bírói ítékezés pártossága. Az új bírósági vezetők is már felismerték, hogy olyan korlátlan hatalmat kaptak a kezükbe az igazságszolgáltatás tekintetében, amely lehetőséget ad a saját érdekeiknek az érvényre jutására is az ítékezésben. Ezen lehetőséggel sajnos sokszor élnek is a bírók és bírósági vezetők. Így a kisebb jelentőségű korábban pártatlanul elbírált ügyekben is egyre nagyobb számban kezdenek egyes bírók a saját vagy a családi, baráti körök, bírósági belső szervezeti érdekének megfelelően a pártatlanságot megsértve ítélezni. Az egyéni bírói felelősség hiánya miatt egyre jobban terjed a bírói karon belül a „papír mindent elbír” szemlélet és születnek önkényes mérlegelésen és jogértelmezésen alapuló ítéletek. Ez ellen semmilyen védelmet nem kap a jogkereső állampolgár. A bírósági vezetők rendre eltussolják a bírói visszaéléseket.¹⁷⁵ A bíróságok ellen indított kártérítési perekben a jogsértő bíróságokat az ügyben ítélező bíró szolgálati felettese az OBH képviseli. Így nem véletlen, hogy az ügyfelek 94-98%-ban pervesztesek lesznek ezen perekben. Jól mutatja ezt a tendenciát a bírósági korrupciós ügyek elszaporodása, és a tisztességes eljáráshoz való jog megsértése miatt az Alkotmánybíróság és EJEB által jogsértőnek ítélt ügyek számának meredek emelkedése.

Itt merül fel az Alkotmánybíróság 36/2013 (XII. 5.) AB határozatában megfogalmazott azon kérdés, hogy a bírói pártatlanság jelenleg biztosítható-e a bírói kizárás megfelelő szabályozásán és alkalmazásán keresztül. Amennyiben a bírói egyéni függetlenség és felelősség hiánya miatt rendszerszinten nem biztosítható a bírói pártatlanság, akkor az törvényszerűen maga után fogja vonni, hogy egyéni bírói szinten sem. A kizárási szabályoknak az a szerepe, hogy az egyedi ügyekben felmerülő pártatlansági problémákat orvosolja egy adott bíró vagy bíróság vonatkozásában, megszüntetve ezzel a pártos ítékezés lehetőségét.

¹⁷⁴ Pl.: Mari néni tyúkpere vagy Józsi bácsi ittas járművezetése

¹⁷⁵ lásd pl.: ügyelosztási rendekkel kapcsolatos vezetői mulasztások, 21/2014.(VII.14.) AB határozat, Ravasz László panasza az OBH elnökéhez, Forrás: <https://www.facebook.com/BiroiOnkenyEllen/posts/1290708131021917:0> (2017.03.01)

Amennyiben az egyéni bírói függetlenség és felelősség hiánya miatt rendszerszinten minden bírót tekintetében merül fel a pártosság problémája, akkor hiába zárnak ki a per elintézéséből egy bírót és jelölnek ki egy másikat akkor sem lesz biztosítva a pártatlan ítélkezés, mivel a fentiek miatt az újonnan kijelölt bírót is törvényszerűen pártosnak lesz tekinthető. Klasszikus példa erre a bíróságok ellen indított kártérítési perekben a bíróságoknak az *OBH általi perbeli képvisellete*, illetve az ennek következtében fellépő bírói pártosság problémája. Mindezek alapján kimondhatjuk, hogy a rendszerszinten jelentkező bírói pártosság illetve annak látszatának a problémája az eljárási törvényekben megfogalmazott és az egyedi ügyekben alkalmazott kizárási szabályok megfelelő volta illetve azoknak a bírósági eljárásokban a jogszabályoknak megfelelő alkalmazása nem képes biztosítani a konkrét bírósági eljárásban sem a pártatlan ítélkezéshez való jogot.¹⁷⁶

Ennek és a bírói egyéni függetlenség és anyagi felelősség hiányának következtében a korábbi korszakokban és jelenleg is a bírói szervezetben rendszerszinten nem a bírói pártatlanság, hanem a bírói önkény érvényesül illetve érvényesült, amely sok esetben alapjaiban teszi kétségessé az egyedi ügyekben is a jogállami ítélkezést. Természetesen ez a deviza ügyekben való ítélkezést is alapvetően meghatározza, és emiatt jelentkeznek mindazon anomáliák, amelyek miatt a polgároknak, köztük a devizahiteles ügyfeleknek megrendült a bizalma a bíróságok pártatlan ítélkezésében. Ezen az állapoton csak az változtatna, ha az 1871. évi VIII. törvénycikk rendelkezéseinek megfelelően ismét bevezetésre kerülne a kommunista rezsim által 60 éve megszüntetett a jogsértő, az ügyfeleknek a tisztességes eljáráshoz való jogát sértő ítéletek miatti egyéni bírói fegyelmi és anyagi felelősség. E mellett szükséges lenne az egyéni bírói függetlenség garanciális szabályainak a biztosítása. Ennek keretében garantálni kellene a bírósági szervezeti és jogállási törvényben a kötelező automatikus szignálást illetve az objektív bírói minősítési és előmeneteli rendszer bevezetését.

Az eddigiekben kifejtettek szerint esély sincs arra, hogy egyszerű polgári jogviszonyként tekintsünk a devizahiteles kontraktusokra. Hazai jogalkalmazói megoldás a fentiek miatt már nem igazán képzelhető el a deviza perekben, s ezen legfeljebb egy vagy több előzetes döntéshozatali eljárásban hozott EUB határozat tudna változtatni. A fentiek miatt mindenféleképpen szükséges megvizsgálni azt, hogy milyen jogszabályi változtatás volna szükséges a devizahiteles szerződések anomáliáinak rendezéséhez, illetve, hogy ezen témakörben milyen előzetes döntéshozatali kérelmek kerültek előterjesztésre a magyar bíróságok által.

¹⁷⁶ RAVASZ László: Bírói függetlenség és a tisztességes eljáráshoz való jog, Debreceni Jogi Műhely, 2015/3-4., 2015.12., 1.1. pont, Forrás: http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_4_2015/biroi_fuggetlenseg_es_a_tisztessages_eljarash_oz_valo_jog (2017.03.01.)

II A jogi szabályozás és a bírói gyakorlat néhány aspektusa a „devizahiteles” előzetes döntéshozatali eljárásokra is figyelemmel (Szepesházi Péter)

II.1. A jogi szabályozás és a bírói gyakorlat egyes szempontjai

Ebben a fejezetben a magyarországi „devizahiteles” jogi szabályozás és bírói gyakorlat egyes szempontjait veszem górcső alá. A devizahiteles problémának valóban nincs még túlnyomórészt sem jogalkalmazói megoldása – ide nem értve a múlttal (ma még a jelenel) történő gyökeres szakítás jogi (ál)ruháját, így pl. és elsősorban az *Országos v. Nemzeti Devizahiteles Kárpótlási Hivatal* megalapító, egyben az egyénileg már kiperelt kártérítés összegének kivonása előírásait rendező törvényt.

Mégis arra biztatom az Olvasót, hogy olvassa el ezt a fejezetet is, mert a helyes diagnózis kialakításához, az elkerülhetetlen jövőbeli teljes devizaadósi reparációhoz remélhetőleg hidakat építő, de legalább a magyar társadalom számára időnyerést szolgáló európai döntésekhez vezető utak megértéséhez ugyekszik hozzájárulni.

Mélyen egyetértek tehát az előbbi fejezetek társadalmi, gazdasági, jogszociológiai, szervezettársadalmi következtetéseivel, ahol ezeknek vélt vagy valós pártpolitikai összefüggései vannak, ott azokról bíróként természetesen nem írtam és írok saját véleményyt (e mondatomban sem). A Ravasz László elemzésben írtak a „hallgató mély” ezek bírói gyakorlatbeli megjelenéséhez, a „fecsegő felszínhez” (jogegységi határozatok, DH-törvények, végrehajtási perek Pp. módosítása, látszatindokai) képest.

Mindebből az is rögzíthető, hogy általánosabb értelemben a jogállami igazságügyi reform, az egyéni bírói felelősség és függetlenség megvalósítása a bírói önkormányzati testületek, szolgálati bíróságok tagjai és a bírósági vezetői státusz összeférhetetlensége, e tagok kiemelt díjazása, bírósági vezetőnek kinevezhetőségük tilalma, a bírói objektív teljesítményértékelés kialakítása, a bíróvá válás bírósági szervezettől és az OBH elnökétől független, a parlamenti pártok frakciói által rotációs alapon irányított bíróképző akadémia kezébe adása, a kommunista eredetű tanácselnöki feljegyzések eltörlése, a fenntartott véletlenszerűség inkorporálása jelenthet csak gyógyírt a devizahiteles fekélyre (is). Az Egyéni Bírói Függetlenség és Felelősség Mozgalom feladata ennek elősegítése lehet, s tudomásom szerint az alapítók (a szerzők) távozása után sem változtak az Egyéni Bírói Függetlenség és Felelősség Fórum azonos célkitűzései.

Jelenleg négy tartalmában a nyilvánosság számára is ismert „devizahiteles” előzetes döntéshozatali hazai eljárás van folyamatban¹⁷⁷, ebből hármat jelen sorok írója bíróként jegyzett, egy pedig a Fővárosi Ítéltábla közleményéből ismert. Terjedelmi okokból ezek rövid, szükségképpen részleges elemzésére vállalkozhatok csak, a saját kezdeményezéseimre – mivel azokat jobban ismerem – bővebben kitérek.

Előljáróban azonban közérthetően arról szólok, hogy miért tartják sokan, szerintem teljesen jogosan, üres jogáskodásnak a vonatkozó devizahiteles jogegységi határozatokban elfoglalt álláspontot nagyobb részben.

¹⁷⁷ Eközben Luxemburgban (Hitelsikerek szerkesztősége gyűjtése), Hitelsikerek, 2017.03.01., Forrás: <http://hitelsikerek.hu/ekozben-luxembourgban/> (2017.03.25.)

Egyrészt azért, mert egy-egy több logikai lépésből álló következtetés-sorban nem lehetett volna a Kúriának önkényesen, részletes indokolás nélkül döntenie arról, hogy éppen az adott ponton a fogyasztóvédelmi jog ELŐTTI „pacta sunt servanda”-jellegű klasszikus kötelmi jog a maga egyedülállóságában érvényesüljön vagy egyes megcsonkított fogyasztóvédelmi jogi alapelvek, nemzetközi standardok, ráadásul a döntés magjánál persze mindig az előbbiek. Az elvárás ugyanis éppen az a fejlett kapitalista országokban nagyjából az 1960-as évektől kezdve, nálunk meg az 1990-es évek közepétől, de legalább 2004. május 1-jétől, hogy a fogyasztóvédelmi jog minden, de igazán minden szerződéses rendelkezésen, hagyományos kötelmi jogi előíráson uralkodik, értelmezési keretet ad. Ez a követelmény nem a szerző vagy mások jogi ideológiája, hanem az uniós fogyasztóvédelmi jog kötelező mércéje (93/13 EGYK Irányelv), ráadásul a *pénzügyi* fogyasztóvédelmi jog még szigorúbb az általános fogyasztóvédelmi jognál, mert egy hosszú távú fogyasztói hitelnél azért nagyobb a tét, mint a „gyerek biciklijé megvásárlásánál”, így még érthetlenebb volt a Kúria nézete számos kérdésben.

Másrészt az árfolyamkockázat fogyasztó adósra terhelése felső árfolyamkorlát nélkül ab ovo ellentétes a legalapvetőbb, első ránézésre is megérthető fogyasztóvédelmi elvekkel, elegendő az Alaptörvény szerinti józan észnek és erkölcsnek megfelelő mérlegelés a vonatkozó bírói gyakorlat tévesnek minősítéséhez. Mindezt azzal együtt kell értékelnünk, hogy kár lenne tagadni, hogy az igazán hűsbavágó kérdés az árfolyamkockázat adósra terhelése, ehhez képest minden egyéb devizahiteles jogi kérdés kevésbé fontos. Nem vitatható, hogy egy szerződéses konstrukciót kidolgozó bankjogász bizonyos fokú pénzügytörténeti ismeretekkel rendelkezik, ezért ki kellett volna a figyelmének terjednie azon gazdaságtörténeti tényre, hogy a devizaárfolyamok 5-10-30 éves futamidőnek megfelelő történelmi időszakokban egyáltalán *nem* 5-10 %-os *ingadozást* mutatnak, hanem jóval nagyobbakat¹⁷⁸, az árfolyam induló értéke TÖBBSZÖRÖSÉT is elérhetik, a jóslás pedig akár informális árfolyamcéllok, közvetlen devizapiaci intervenció miatt „torzult” árfolyamrendszerekben kevésbé megbízható. Az USD/HUF árfolyamot kiválasztva elemezésemhez a 2007-ben 185,9-os érték (1 USD 185,9 HUF) 2016 végére 295,1-es, de ha deviza alapú típusszerződések kidolgozásakor, jellemzően a 2000-es évek közepén rendelkezésre álló bankjogász tudásanyagra gondolunk, e tétel akkor is könnyen igazolható. 1987.03.17-én 48,25 FT egy USD, 2017.03.17-én 287,29-es ez az érték (több mint ötszörösére nőtt), közben 1991.01.01-én 164,93-os (4 év elteltével négyszeresére nőtt!), 1993.01.01-én 83,97-os, 1995.12.29-én 139,47-os (3 év alatt alig kevesebb, mint kétszeresére), 1999.01.01-én 251-es értékek (négy év alatt majdnem a duplája).

¹⁷⁸ DARVAS Zsolt–SCHEPP Zoltán: Kelet-közép-európai devizaárfolyamok előrejelzése határidős árfolyamok segítségével, Közgazdasági Szemle, LIV. évf., 2007. június pp. 501-528., Forrás: <http://epa.oszk.hu/00000/00017/00138/pdf/1darvas-schepp.pdf> (2017.06.05.) - az 525.o.-on: „... a hosszú lejáratú határidős árfolyamok stacionaritását feltételező hibakorrekciós modelljeink – konstrukciójukból adódóan is – elsősorban rugalmas árfolyamrendszerben nyújthatnak támpontot az azonnali árfolyam előrejelzéséhez...”

Nehéz mindezek alapján komolyan érvelni amellett, hogy ekkora kockázat jogszerűen terhelhető akár alapos tájékoztatással a laikus fogyasztóra akkor, amikor a kezdő részlet is elérte sok adós havi jövedelmének 50-70 %-át.

Szó sincs tehát arról, hogy a fogyasztóvédelmi jogot tiszteletben tartó, azt alaposan megvizsgáló, végül a lehetséges értelmezések közül az adósra nézve kevésbé előnyös jogegységi határozatok születtek volna. Nem tehető tehát egyenlőségjel mondjuk Vékás Lajosnak a fogyasztóvédelmi jogtól mérsékelten tartózkodó alapos, védhető (bár a szerzőkével részben ellentétes) nézetei¹⁷⁹ és a vonatkozó polgári jogegységi határozatok közé, akkor sem ha az ezeket jegyző bírák többségének, köztük a leszavazottaknak a hozzáállása nem kérdőjelezhető meg.

Nem osztom azokat a véleményeket, melyek szerint a deviza alapú hitelszerződés nem kölcsönszerződés a Ptk. 523. §-a értelmében a kölcsönösszeg meg nem határozottsága miatt. Ebben álláspontom szerint téved a kiváló Róna Péter és a devizás szubkultúrában sevizásnak nevezett nézet is, mely utóbbi a „devizát nem látott” szerződéses jellegre utal elnevezésében. Miként egy akár hazai kötelezett szülő gyermektartásdíj fizetési kötelezettsége is meghatározható külföldi deviza pénznemben éppen a tartásdíj értékállandósága biztosítása végett, ez önmagában a deviza alapú szerződéseknél sem jelenti az összecszerűség meg nem határozott mivoltát, így semmisségét, az alkalmazott árfolyamtípus (pl. napszakon belüli több banki árfolyam létezése esetén) szerződéses tisztázatlansága annál inkább. Jómagam tehát azon a véleményen vagyok, hogy a deviza alapú kölcsön nem a kölcsönszerződés (fogalmi elemei) alapvető szabályaiba ütközik, hanem az árfolyamkockázatot a fogyasztó adósra terhelő tartalmának a fogyasztóvédelmi jog megkerülhetetlen elveivel, előírásaival ellentmondó mivolta miatt semmis jogszabályba ütközés folytán („rég” Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése) az uniós jog fényében, mely utóbbi a 93/13 EGK Irányelvvel, ha nem is mint közvetlenül hatályos szabályozás, hanem mint a hazai jog kötelező értelmezési kerete érvényesül. Az értékállandósági kikötés ugyanis **a gyengébb fél védelme (defence of the weaker party)** elve alapján nem szolgálhat a gyengébb fél adós hátrányára, legfeljebb előnyére (mint a gyermektartásdíjnál!) vagy érdekközömbös maradhat. A már említett gyermektartásdíjnal is igaz, hogy jogosultja a gyermek jól jár, hiszen a stabilabb, védettebb devizában határozta meg a bíróság, a szülők a fizetendő tartásdíjat.

¹⁷⁹ pl.: VÉKÁS Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv koncepciójából, Polgári Jogi Kodifikáció, 2002/4. pp. 3-10., I.2. pont második bekezdése, II. 2. pont, Forrás: <http://ptk2013.hu/polgari-jogi-kodifikacio/vekas-lajos-az-uj-polgari-torvenykonyv-koncepciojabol-pjk-20024-3-10-o/612> (2017.03.05.)

A deviza alapú hitelek tehát döntően a „rég” Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése folytán jogszabályba ütközés miatt semmiek, mert a pénzintézetek nem tartották be a hazai jogban is előírt fogyasztóvédelmi jogszabályokat, ideértve különösen az árfolyamkockázat alkalmazását, az árfolyamkockázatról történő megfelelő tájékoztatást, a devizaárfolyam megborulására esetére is kiterjedő hitelbírálatot¹⁸⁰, ezek jogkövetkezménye pedig az uniós fogyasztóvédelmi jog, mint (nem közvetlenül hatályos, de kötelező) értelmezési keret tükrében csakis a teljes semmisség és ez eredeti állapot helyreállítása, az árfolyamkockázat adósra terhelésének mellőzése lehet, mert az Irányelv és más uniós jogi normák, esetjog szerinti szankció, mint a fogyasztóval szerződő felet elrettentő erő csak így érvényesül.

Külön dolgozatot érdemelne, hogy miért csak a *teljes semmisség* lehet a megfelelő szankció, a területi korlátok miatt itt csak felsorolásszerűen feltüntettem az alapul szolgáló előírásokat: a 2008. június 13-tól hatályos, elveiben azonban a korábbi 2010.05.22-ig alkalmazandó 87/102 EKG Irányelvvel nem ellentétes 2008/48/EK Irányelv (24)-(32) bekezdései (Preambulum), a II. fejezete 8. cikke és 23. cikke, valamint az Európai Unió Curia-ja C-565/12-es sorszámu döntésének (LCL Le Credit Lyonnais SA v. Fesih Kalhan) elvei is, hiszen kifejezett magyar belső jogbeli szankció hiányában az érvénytelenség is lehet polgári jogi szankció. Jörös-ügybeli C-897/11-es számú Európai Bíróság által hozott döntés, a 93/13 EKG Irányelv, különösen annak preambuluma utolsó bekezdése és 6. cikkének (1) bekezdése.

Továbbá a Hpt. 213. §-a alapján is érvénytelenek lennének az árfolyamrés és az egyoldalú módosítási jog miatt eszközölt visszatérítésekről szóló DH-törvényekbeli rendelkezések hiányában e megállapodások is, már a nyelvtani értelmezés szerint is („semmis az a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés...”). Amíg azonban a DH-törvények hatályban vannak és uniós jogot sértő mivoltukat (közvetve) nem állapítják meg, addig a 213. § alapján csak ritkán semmiek, pl. ha nem derül ki az alkalmazott jövőbeni devizaárfolyam típusa, fajtája a kölcsönösszeg meghatározása tekintetében.

S természetesen a 213. § (1) bekezdése e) pontja szerinti semmisség is megállna a legtöbb deviza alapú hitelszerződésnél, ha a bírói gyakorlat a törlesztő részletek számát, összegét, a törlesztési időpontokat nem tartalmazó megállapodásokat nem mentené meg azzal a szerintem téves kitételrel, hogy elegendő az akár nagyon bonyolult számítások szerinti kiszámíthatóság, elfeledkezve arról, hogy a laikus fogyasztó pontos tájékoztatása is fogyasztóvédelmi követelmény lett volna. Végül a C 38/17-es előzetes döntéshozatali eljárás kapcsán később kifejtett semmisség is rögzítendő lenne az 1/2016-os PJE hiányában.

¹⁸⁰ A hitelbírálati előírásoknál megszegték a 1996. évi CXII. tv. (rég Hpt.) 78. §-ának (1) bekezdését, a 203. §-ának (6) és (7) bekezdésének a.) pontja, a II. melléklet 10.1. pontját, a 76/A. és 76/B. §-ait (kockázatfelmérés és kockázatkezelés), 13/D. §-ának (1), (2) és (3) bekezdését (kötelező kockázatkezelés), 70. §-át (prudens banki magatartás elve). A nem hitelintézet pénzügyi intézmények tekintetében a „rég” Hpt. 77. § (1) bekezdése elveiben ugyanezeket írta elő nézetem szerint.

A kölcsönszerződés használati kötelemként történő felfogása¹⁸¹ a halasztott adásvétel helyett („*később többet, másként ad vissza az adós*”) szintén vitatható, hiszen a pénz nem használati tárgy, csak fizetésre „használható”, e vonatkozásban Szabó József kiváló érveit érdemes elolvasni¹⁸². Az eredeti állapot helyreállításának tehát ilyen okból sem lenne akadály.

Nem érthető továbbá az sem a szerzők számára, hogy a „rég” Ptk. 241. §-a miért ne lenne másodlagosan alkalmazható a 2008-as gazdasági világválság utáni törlesztőrészletek fényében, a Kúria érvei (6/2013-as PJE)¹⁸³ jogegységi határozat indokolása III. 7. pont) kinyilatkoztatásszerűnek tűnnek. A „felek tartós jogviszonyában a szerződéskötést követően beállott körülmény folytán a szerződés valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti”-fordulat szerintem nagyon is illeszkedik a 2008 utáni tipikus devizás tényállásokra, akkor is, ha nézetem szerint már a megkötéskori érvénytelenség is fennáll.

II.2. Egyes hazai devizahiteles előzetes döntéshozatali kezdeményezések

A C-483/16-os (Sziber-ügyben) előzetes döntéshozatali kezdeményezés¹⁸⁴ ha nem is közvetlenül, de azt a kérdést veti fel, hogy a deviza alapú perbeli tisztességes eljáráshoz való jog (az **Európai Unió Alapjogi Chartája (2012/C 326/02)** 20, 21. és 47. cikke) az uniós fogyasztóvédelmi jog részét képezi-e vagy sem. Megsérthetők-e a fogyasztó fogyasztóvédelmi jogai a fogyasztói szerződéssel érintett tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos eljárási jogok nem-biztosításával, döntően akár jogalkotói megszegésével, tehát az adósi jogérvényesítés aránytalan megnehezítésével az adósi kereset, viszontkereset, ellenkérelem, érvénytelenségi kifogás érdemi tárgyalásához, a tárgyalás kitűzéséhez megkívánt bonyolult számszaki feladatok előírásával.

A bíróság kíváncsi volt arra, hogy e többletkövetelmények önmagukban is beleütköznek az uniós fogyasztóvédelmi jogba, a tisztességes eljáráshoz való jogba vagy sem. Kíváncsi volt azonban arra is, hogy diszkriminatív jellegük által is vagy *legalább* diszkriminatív jellegük által sértik-e az európai uniós jogot, mert hogy a jogalkotó a fogyasztók más, árfolyamrést ill. egyoldalú díj-, költség-, kamatemelési jogot nem alkalmazó megállapodásaira, hitelszerződéseire és egyenesen a nem-fogyasztók akár deviza alapú hitelszerződéseire nem írt elő ilyen eljárásjogi többletkövetelményeket. Sőt ezekre sem a teljes vagy részleges érvénytelenség megállapítása iránti az érvénytelenség jogkövetkezményei alkalmazására ki nem terjedő keresetindítást, de még az az eredeti állapot helyreállítását sem tiltotta meg („rég” Ptk. 239/A. §-a).

¹⁸¹ Id. pl. GÁRDOS István: Kié a pénzem? - a pénz dologi jogi vizsgálata - Wolters Kluwer, Budapest, 2016

¹⁸² SZABÓ József: Devizahitel – Tisztelt Ügyészség, Szabó József kiadása, Budapest, 2016. 09. pp. 20-28.o.

¹⁸³ <http://www.lb.hu/hu/joghat/62013-szamu-pje-hatarozat>

¹⁸⁴ <http://hitelsikerek.hu/wp-content/uploads/2017/02/EDE-I..pdf>

Különösen a nem-fogyasztókhöz képest történő hátrányos megkülönböztetés aggályos, de mindkét féle különbségtételnél vékonynak tűnik az az ellenérv, mely az árfolyamrés és az egyoldalú pénzügyi emelési jog folytán visszatérítendő tisztességtelenül felszámított összeget kellő kompenzációnak tekinti a további érvénytelenségi okok érvényesítésének korlátozásaért, az árfolyamkockázat okozta összehasonlíthatatlanul nagyobb adósi terhek fennmaradásáért. A többletkövetelmények között nyilvánvalóan nagy fontossággal bírnak a DH2 tv. (2014. évi XL. tv.) 37. §-ában foglaltak, de a 37/A. § azzal, hogy a bíróság értékelési mozgásterét szűkíti értelemszerűen az adós fél eljárési jogait is.

Nagy gyakorlati súllyal bír tehát, hogy (idézem a szóbanforgó végzés indokolását) „más hitelszerződéseknél a fogyasztó vagy nemfogyasztó hiteladósoknak lehet kérni a hazai jog szerint önmagában az érvénytelenség megállapítását és a pernyertességtől függően lehet mérlegelni a további költséges perindítást a pénzügyi ellen a túlfizetés elismerése iránt”, s az is, hogy más „hitelszerződések fogyasztó vagy nemfogyasztó hiteladósainak nem kizárt a sokszor kedvezőbb érvénytelenségi jogkövetkezményt, a szerződéskötést megelőző eredeti állapot helyreállítását sem kérniük és nem is kell minden tekintetben bonyolult matematikai előírásoknak megfelelniük a peres kérelemben”.

A C-38/17-es ügyben¹⁸⁵ a bíróság azt firtatja a Luxemburgi Európai Unió Bíróságon, hogy megfelel-e az uniós fogyasztóvédelmi jognak (a 93/2013 EK Irányelv Preambuluma, 4. cikke (2) bekezdése és 5. cikke), amely „a.) nem teszi kötelezővé a fogyasztóval szerződő fél számára a szerződés érvényességi feltételeként, hogy a szerződés elsődleges tárgyát képező világos és érthető szerződési feltételt – ideértve a deviza alapú hitel folyósítási devizaárfolyamát is - már a szerződéskötést megelőzően megismertesse a fogyasztóval, ahhoz hogy ne legyen semmis a megállapodás. b.) megengedi a fogyasztóval szerződő félnek, hogy csak akkor közölje (pl. külön dokumentumban) a szerződés elsődleges tárgyát képező világos és érthető szerződési feltételt – ideértve a deviza alapú hitel folyósítási devizaárfolyamát is - amikor a fogyasztó már visszavonhatatlan kötelezettséget vállalt a szerződés teljesítésére, s ettől még nem tekinti semmisnek a szerződést”.

A jogi képviselői indítvánnyal egyetértő bíró lényegében a jóváhagyási értesítőket és más elnevezéssel a szerződés megkötését követő pénzügyi egyoldalú szerződéses akaratkifejezést („rég” Ptk. 199. §-a) tartalmazó iratokat az egybehangzó (!) akaratnyilvánítással érintett megállapodás („rég” Ptk. 198. §-a) részének tekintő bírói gyakorlat uniókonform minőségét kérdőjelezte meg. Nézetem szerint az 1/2016 PJE¹⁸⁶ a kötelmi jog fogyasztóvédelmi jog előtt kialakult elveivel is szembemegy, ilyen értelemben a pénzügyi fogyasztóvédelmi jog bírói gyakorlata mélyrepülésének újabb fejezetét jelentette, elegendő a „rég” Ptk. 298. §-ára gondolni, a jóváhagyási értesítők tartalmát ugyanis nem objektív tény befolyásolja, hanem az egyik szerződő fél egyoldalú akarata, akkor is ha visszaélészerű magatartás hiányában ez utóbbi kialakításban értelemszerűen az árfolyamok alakulása is szerepet játszhatott.

¹⁸⁵ <http://hitelsikerek.hu/wp-content/uploads/2017/02/EDE-II..pdf>

¹⁸⁶ <http://www.lb.hu/hu/joghat/12016-szamu-pje-hatarozat> (2017.03.11.)

Az 1/2016 PJE még arra sem tért ki, hogy a jóváhagyási értesítő megengedhetőségével az amúgy sem túlzottan részletes, ezer sebből vérző, gyakran felesleges nyűgnek tekintett hitelbírálathoz elégséges mivolta egy a hitelbírálathoz és a szerződéskötést követő „szerződéses rendelkezés” nélkül állapított meg a fogyasztóvédelmi jog nagyobb dicsőségére. Jelen esetben a kölcsönszerződés érvényességének megállapítása azt eredményezné, hogy az érvényes szerződés miatt továbbra is a fogyasztót terhelne az árfolyamkockázat okozta veszteség. A végzés indokolása alapján a „fogyasztó nyilvánvalóan azért nyújtott be érvénytelenségi kifogást, mert meg kívánt szabadulni az árfolyamkockázat okozta veszteségektől, és meg akarja akadályozni azt, hogy a bank a túlzott követelését végrehajtsa. Emiatt ellentétes lenne a fogyasztó gazdasági érdekeivel, ha az eljáró bíróság a deviza-alapú kölcsönszerződés érvényességét a kúriai 1/2016-os számú. PJE határozata alapján a Hpt. 213. §-ának (1) bekezdése a.) pontja alapján rögzítené. E jogegységi határozat alapján a szerződéses tartalommal egyenlő jogi jelentőséget kellene tulajdonítani a jóváhagyási értesítőben egyoldalúan a felperes által meghatározott folyósítási devizaárfolyamnak, úgy hogy maga a szerződés a folyósítási devizaárfolyamot nem tartalmazza, és még azt sem kell figyelembe venni a jogegységi határozat alapján, ha a jóváhagyási értesítőt nem írta alá az adós és még a részére történő kézbesítést sem kell igazolnia a hitelezőnek. Mindezt jelen bíróság meg akar győződni arról, hogy nem sérti-e az európai uniós fogyasztóvédelmi jogot ez a jogegységi határozat az amúgy is aggályos eljárásban meghozott több kétségesen uniókomform kölcsönökről szóló jogegységi határozat mellett”.

A C-118/17-es számú¹⁸⁷ számú előzetes döntéshozatali eljárás a PITEE¹⁸⁸ szakértőinek nagyszerű és a problémakör leginkább átfogó javaslatának¹⁸⁹ alapos mérlegelésén nyugszik, melyet, mint nyilvános szakirodalmi tartalmat a bíróság módosításokkal, pontosításokkal akceptált. Az első kérdés in medias res-jelleggel az árfolyamkockázat nem méltányos árfolyamon az adósra történő jogalkotói terhelésének uniókonform mivoltáról faggatja Luxemburgot: „Úgy kell-e értelmezni az Európai Bíróság C-26/13. sz. ügyben hozott ítéletének 3. pontját, hogy a nemzeti bíróság akkor is orvosolhatja egy fogyasztói szerződés érvénytelenségét¹⁹⁰, ha a szerződés érvényben tartása ellentétes a fogyasztó gazdasági érdekeivel?”. A bíróság tehát arra volt kíváncsi az adott jogi helyzetre vonatkoztatva, hogy az egyoldalú módosítási jog és az árfolyamrés miatt tisztességtelenül felszámított összeg fogyasztóvédelmi alapú visszatérítése, mint két „üveggyöngy” kompenzálhatja-e a végtörlesztéssel élni nem tudó devizaadósoknak a semmisség megállapításához, az eredeti állapot helyreállításához fűződő jogai elvesztését, az árfolyamkockázat óriási terhének adósokon hagyását vagy sem?

¹⁸⁷ <http://hitelsikerek.hu/wp-content/uploads/2017/02/EDE-III..pdf> (2017.03.11.)

¹⁸⁸ <https://pitee.wordpress.com/> (2017.03.19.)

¹⁸⁹ <https://app.box.com/s/sllexzwvonxtj26jjmvt6cqgrhh51eos> (2017.03.19.)

¹⁹⁰ A 93/13 EKG Irányelv 6. cikk (1) bekezdésének az Európai Unió Bírósága által a C-26/13. számú ítéletben kifejtett értelmezése szerint, amennyiben a szerződés a tisztességtelen szerződési feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, a tisztességtelen feltételt a nemzeti jog diszpozitív rendelkezése helyettesíti (A 2/2014 PJE-ben is említi).

A 2. kérdés úgy szól, hogy „összeegyeztethető-e a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal és a törvény előtti egyenlőséggel, a diszkrimináció tilalmával, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam parlamentje törvénnyel módosít azonos típusú fogyasztói polgári jogi szerződéseket?”. E kérdéssel kapcsolatban a bíróság (s jelen sorok írója) többirányú kétségét is kifejezi, mert szerintem kategorikusan nem lehet kizárni, hogy egy a fogyasztóvédelmi szempontból a teljes szerződésre, annak minden jogkövetkezményére, így az árfolyamkockázatra is kiterjedően megfelelő jogalkotói beavatkozás (akár a „rég” Ptk. 226. §-ának (1) bekezdése alapján) tömeges és sokkszerű társadalmi problémánál uniókonform legyen. E kétség vezette a bíróságot a 2/a.) kérdés feltételéhez: „Az előbbi kérdésre adott igenlő válasz esetén összeegyeztethető-e a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal és a törvény előtti egyenlőséggel, a diszkrimináció tilalmával, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam parlamentje törvénnyel módosít deviza alapú hitelszerződéseket egyes részleteiben fogyasztóvédelmi jogi tartalommal, de összességében a fogyasztóvédelmi méltányos érdekekkel ellentétes azon jogkövetkezményt kiváltva, hogy a módosítások folytán a kölcsönszerződés érvényes marad és a fogyasztó továbbra is köteles viselni az árfolyamkockázat okozta terheket?”. A kérdésre immáron e dolgozat szerzőjeként az a határozott álláspontom, hogy az ezen fejezetben eddigiekben kifejtettek alapján egyértelműen a nemleges a helyes válasz.

A 3. és a 3/a.) kérdés a kérdésekben rejlő mindenképpen valós (legfeljebb a belőle levonható következtetések tekintetében eltérő álláspontoknak is teret engedő) állítások egyben jelen fejezet szerzőinek nézetét is képezik. A 3.) szerint „Összeegyeztethető-e fogyasztói szerződést érintő tartalom esetén a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal, minden polgári jogi kérdésben pedig a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam legfelsőbb bírói szerve, annak jogegységi tanácsa minden bíróságra kötelező ún. „polgári jogegységi határozatokkal” irányítja az eljáró bíróság ítélezési gyakorlatát?”. A 3/a.) alapján az előbbi kérdésre adott igenlő válasz esetén: összeegyeztethető-e fogyasztói szerződést érintő tartalom esetén a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal, minden polgári jogi kérdésben pedig a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam legfelsőbb bírói szerve, annak jogegységi tanácsa minden bíróságra kötelező ún. „polgári jogegységi határozatokkal” irányítja az eljáró bíróság ítélezési gyakorlatát, amennyiben a jogegységi tanács bíró tagjainak kijelölése nem átlátható módon, nem előre meghatározott előírások szerint történik és a jogegységi tanács eljárása nem nyilvános, utólag sem megismerhető, ideértve a felhasznált szakértői anyagok, jogirodalmi műveket, az egyes tagok szavazatát, párhuzamos vagy különvéleményét?”

Mivel e kérdések elemzésére már kitért Ravasz László az előző fejezetben, továbbá az előzetes döntéshozatali eljárás indokolása is kellően részletes, ezért csak két rövid megjegyzést teszek.

Sok egyébként a vonatkozó bírói gyakorlat hátulütőit érzékelő bíró jelezte a szerzőnek informálisan, hogy erős túlzás a jogegységi határozatok ennyire általános jellegű kétségbe vonása, ezért szükséges leszögezni, hogy a nagy tekintélyű Velencei Bizottság is a szerzővel és a kezdeményezéssel azonos állásponton van, emberi jogi szempontból is aggályosnak tartja a jogegységi határozatokat¹⁹¹. A másik megjegyzésem, hogy a Német Demokratikus Köztársaság, azaz egy kommunista diktatúra Legfelsőbb Bírósága (OG) jogegységi döntéseire hasonló a szabályozás¹⁹², ez pedig nem igényel további kommentárt.

A C-51/17-es számú fővárosi ítélet előzetes döntéshozatali megkeresés nyilvános közleménye¹⁹³ alapján a kezdeményezés a deviza alapú kölcsönszerződés érvénytelenségével kapcsolatos, a 93/13/EGK irányelv (fogyasztóvédelmi irányelv) értelmezését célozza az árfolyamkockázatot az adós felperesekre telepítő szerződési feltétel tisztességtelenségével összefüggésben. „A felperesek nem kaptak az alperestől a valóságos árfolyamkockázatra vonatkozó, a lappangó pénzügyi válság és a svájci frank „menekülő deviza” jellegére is kiterjedő konkrét tájékoztatást” az elsőfokú ítélet szerint. A másodfokon eljáró „Fővárosi Ítéletábla számára nem volt egyértelmű, hogy az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szerződési feltétel tisztességtelensége a fogyasztóvédelmi irányelvvel összhangban álló értelmezés kötelezettsége mellett még mindig vizsgálható-e, azaz, hogy ez a szerződési feltétel még mindig az irányelv hatálya alá tartozik-e. A perbeli szerződés ugyanis a 2014. évi XXXVIII. törvény 3. § (2) bekezdése”, tehát nem a felek szerződési kikötése, annak módosítása „alapján már tartalmazza az árfolyamkockázat felperesek általi viselésének kötelezettségét. A jogalkotással kialakult erre a szerződési tartalomra az egyedi megtárgyaltság nem értelmezhető, hiszen az nem a felek egybehangzó akaratát, hanem a jogalkotó beavatkozását tükrözi”. Kérdésként vetődött fel az is, hogy a fogyasztóvédelmi irányelv 1. cikk (2) bekezdésében foglalt kizáró szabályt úgy kell-e érteni, hogy az” - tehát az uniós fogyasztóvédelmi Irányelv alkalmazhatósága kizártsága! - ”vonatkozik arra a szerződési feltételre is, amely a szerződéskötést követően, de a szerződéskötés időpontjára visszaható hatállyal vált a szerződés részévé. Amennyiben pedig az árfolyamkockázat tisztességtelensége vizsgálható, a pénzügyi intézmény által a fogyasztónak nyújtott tájékoztatónak mire kell kiterjednie, van-e jelentősége annak, hogy egyébként a perbeli szerződésben a megkötésekor nem csak az árfolyamkockázat viselésére, hanem az egyoldalú módosítás jogára és az árfolyamrésre vonatkozó szerződési feltétel is szerepelt, amelyek együttes hatásaként a fogyasztó ténylegesen a várható fizetési kötelezettségének mértékét és változásának alakulását nem láthatta előre”.

Magam nem osztom a devizahitelkárosult szervezetek, jogászok, szakértők egy részének szkepszisét ezen kezdeményezéssel kapcsolatban, tisztességes és lényeglátó előzetes döntéshozatali kérdéseket tett fel a bíróság, a kérdések megfogalmazásánál a kétségek érzékeltetése természetes bírói magatartás.

¹⁹¹ A Velencei Bizottság tárgybani véleménye 69-75. pontjai ((Venice, 16-17 March 2012) - ([http://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD\(2012\)001-e.aspx](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD(2012)001-e.aspx)). (2017.03.20)

¹⁹² <https://pitee.wordpress.com/2017/01/26/hazudott-e-darak-peter-a-kuria-elnoke-a-jogegysegi-eljarasrol/#more-8444>

¹⁹³ Id.: <http://fovarosiitlotabla.birosag.hu/> (2017.03.17.)

A jogalkotói beavatkozás tartalma fogyasztóvédelmi vizsgálatának lehetősége valóban felmerül, jogos a kérdés feltétele, az már más kérdés, hogy nézetem szerint amennyiben az Európai Bíróság erre nézve nemleges választ ad, akkor azt is ki kell mondania indokolásban és egyben az előző előzetes döntéshozatali eljárásra adott rendelkező részbeli válaszában, hogy maga a jogalkotói beavatkozás elfogadhatatlan, nem uniókonform. A feltett (a közleményben) utolsó kérdés számomra a kezdeményező kiváló bírák részéről akár szándéktalanul, akár szándékosan a DH törvények vonatkozó abszurdításaira mutat rá. Az alapügy elsőfokú bíróságának idézett mondata a nem megfelelő tájékoztatásról egy jogtudományi dolgozatba is beleillene, ebbe pedig feltétlenül, így megismétlem: „A felperesek nem kaptak az alperestől a valóságos árfolyamkockázatra vonatkozó, a lappangó pénzügyi válság és a svájci frank „menekülő deviza” jellegére is kiterjedő konkrét tájékoztatást”.

A fejezet indításához hasonlóan egy tudományos dolgozatban csöppet sem szokásos fejezet-és dolgozat-összefoglaló gondolattal zárom soraim. Ha arra a kérdésre keressük a választ, hogy miért hagyta jóvá a mindenkori bankfelügyelet a deviza alapú hitelezéssel kapcsolatos típusszerződéseket, akkor erre nem ez a fejezet, hanem az előző fejezetekben Ravasz László adta meg a választ, érdemi jogi válasz ugyanis egész egyszerűen nem létezik.

Összefoglaló

A deviza alapú hitelezés a jövőt felélő neoliberális gazdaságpolitikának az igazságtalan állami privatizációt, közmű-privatizációt, eladósodással járó állami hitelfelvételt követő újabb keresletélénkítő eszköze volt, mely a nem fenntartható növekedés és életszínvonal, az egyidejű állami korrupció mesterséges megőrzését célozta meg. Erre tekintettel az osztársadalmi károk felszámolása is döntően politikai és pénzügyi intézkedésekkel, a devizahitelek állami kárpótlását is bevezető új jogi szabályozással, s kevéssé a jelenlegi jogszabályi környezeten belül maradó bírói jogalkalmazással lehetséges az igazságszolgáltatás és a jogalkotás rendszerszintű mélyrepülése miatt. A vonatkozó előzetes döntéshozatali eljárásokra adott EU Bírósági válaszok az előbbi következtetéseket cáfoló nézetek tarthatatlanságára mutathatnak rá.

Irodalomjegyzék:

1. LICHTENSTEIN József: A bírói hatalom, PTE doktori értekezés, Pécs, 2006., Forrás: <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/lichtenstein-jozsef/lichtenstein-jozsef-vedes-teszisek.pdf> (2015. 12. 10.)
2. JÁVOR István: A bíróság, mint felelőtlen szervezet: kínkeserves korrupció, 2012., Forrás: https://www.academia.edu/8910774/b%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1gi_felel%C5%91tlen_szervezet_k%C3%ADnkeserves_korrupci%C3%B3 (2015. 12. 10.)
3. JÁVOR István: Felelőtlen szervezetek, Szociológiai szemle, 2004/1 pp. 66 – 87., Forrás: <http://www.szociologia.hu/dynamic/0401javor.pdf> (2017.03.27.)
4. BAKOS Kitti: A tisztességes eljáráshoz való jog a jogágak határán, De iuresprudentia et iurico, 2011/2 pp. 1-17., Forrás: http://birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/kozadatok/obh/13._sz._melleklet_-_bakos_kitti_a_tisztessages_eljarashoz_valo_jog_a_jogagak_hataran.pdf (2017. 03.23.)
5. BAKOS Kitti: A tisztességes eljáráshoz való jog: új jogalkotói irányok, Jogelméleti Szemle, 2010/2, Forrás: <http://jesz.ajk.elte.hu/bakosk42.html> (2015. 12. 10.)
6. BORBÁS Beatrix: A bírói hatalom kárfelölőssége, HVG-ORAC, Budapest, 2014.
7. Eötvös Károly Közpolitikai Intézet: Bírói függetlenség, számonkérhetőség, igazságszolgáltatási reformok, 2008.02.04., Forrás: http://ekint.org/lib/documents/1479373866-biroi_fuggetlenseg.pdf (2017.03.01.)
8. DARÁK Péter: Az Alkotmányjogi panasz bírói szemmel, Alkotmánybírói szemle 2012/1., 70-73., Forrás: http://www.alkotmanybirosag.hu/letoltesek/abszemle_2012_01.pdf (2017.03.27.)
9. Charles PERROW: Szervezetszociológia, Osiris-Századvég, Budapest, 1994.
10. FLECK Zoltán: Jogállam és igazságszolgáltatás a változó világban, Pallas, Budapest, 2008.
11. John Kenneth GALBRAITH: Új ipari állam, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest, 1979.
12. GAJDUSCHEK György: A bürokrácia-fogalom értelmezése a társadalomtudományokban és ennek jelentősége a közigazgatási szervezetek sajátosságainak magyarázatában ELTE Phd. dolgozat, Forrás: http://www.ajk.elte.hu/file/POLDI_GajduschekGyorgy_dis.pdf (2017.03.01.)
13. Herbert SIMON: A korlátozott racionalitás Válogatott tanulmányok, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1982.
14. Max WEBER: Politikai szociológia - Politikai közösségek. Az uralom., Helikon Kiadó, Budapest, 2009
15. BIHARI Mihály, POKOL Béla: Politológia, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2009.
16. JAKAB András: A bírói jogértelmezés az Alaptörvény tükrében, JeMa, 2011/4 pp. 86-94., Forrás: <https://www.jema.hu/article.php?c=123> (2017.03.02)
17. BODNÁR Éva, KOVÁCS Zoltán, SASS Judit: Munka- és szervezetpszichológia /tananyag/, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2011 pp. 76-78., Forrás: <https://www.scribd.com/document/274256940/MunkaEsSzervezetpszichologia-2011-228p> (2017.03.02.)
18. KENDE Péter: Elorzott igazság - Újabb röpirat bíróról, ítéletekről, Hibiszkusz, Budapest, 2008.
19. Elliot ARONSON: A társas lény, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008.
20. PONGRÁCZ Tibor: A spontán privatizáció időszaka = Magyarország a XX. században, főszerk: KOLLEGA TARSOLY István, Babits Kiadó, Szekszárd, 1996-2000., II. kötet, Forrás: <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/394.html> (2017.03.16.)
21. GÁRDOS István: Ismét a bankkonszolidációról, Bankszemle, 1994/7 pp. 51-56., Forrás: <http://www.gfmt.hu/cikkek/ismet-a-bankkonszolidacirol.php?kid=3&did=157> (2017.03.02.)
22. BORI Zsuzsanna: Jog és jogtalanság – Korrupció a bíróságokon, 2012.04.14., Forrás: <http://pestisracok.hu/jog-es-jogtalansag-korrupcio-a-birosagokon/> (2017.03.21.)
23. SUGÁR András: A piacsabályozás elméleti és gyakorlati aspektusai a közszolgáltató szektorokban, elsősorban az energiaszektor árszabályozása példáján (PHD értekezés,

- Budapesti Corvinus Egyetem KDI), Sugár András kiadása, Budapest, 2011 pp. 123-149.,
 Forrás: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/570/1/Sugar_Andras.pdf (2017.03.21.)
24. KRAUSZ Tamás, SZALAI Erzsébet, SZIGETI Péter: Gazdasági elit és társadalom a magyarországi újkapitalizmusban, Eszmélet, 2002.07.01., Forrás: http://eszmélet.hu/szigeti_peter-gazdasagi-elit-es-tarsadalom-a-magyarorszagi-u/ (2017.03.21.)
 25. PETHŐ András: Így tették lejtőre Magyarországot I. rész.- Az ígéretzőn előzményei, Origo, 2009.07.17., Forrás: <http://www.origo.hu/itthon/20090717-igy-tettek-lejtore-magyarorszagot-i-resz-a-szaznapos-program.html> (2017.03.22.)
 26. B. Klári: Az OTP és a devizahitelezés kezdetei hazánkban – honnan kezdődött ?, Bankhitelek.network.hu, 2012.,
 Forrás: <http://bankhitelek.network.hu/blog/bankhitelek-elok-hirei/az-otp-es-a-devizahitelezes-kezdetei-hazankban-honnan-kezdodott> (2017.03.22.)
 27. GIDAY András: Kelet-Közép-Európa eladósodottsága és az új EU-tagok nyolc éve, Pénzügyi Szemle Online, 2013.10.01., Forrás: <http://www.penzugyiszemle.hu/tanulmanyok-eloadasok/kelet-kozep-europa-eladosodottsaga-az-uj-eu-tagok-nyolc-eve> (2017.03.22.)
 28. MADÁR István: Tényleg elfogy Magyarország adóssága ?, Portfólió, 2017.03.27., Forrás: http://www.portfolio.hu/gazdasag/tenyleg_elfogy_magyarorszag_adossaga.1.245999.html?utm_source=index.hu&utm_medium=doz&utm_campaign=link (2017.03.27.)
 29. BANAI Ádám, VÁGÓ Nikolett: Hitelfelvételi döntéseink mozgatórugói, MNB.hu, 2016.05.10., Forrás: <http://www.mnb.hu/letoltes/banai-adam-vago-nikolett-hitelfelveteli-donteseink-mozgatorugoi.pdf> (2017.03.23.)
 30. SZABÓ Zsuzsanna: Mit vállalt valójában az Orbán-kormány ?, Napi.hu, 2015.02.09., Forrás: http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/mit_vallalt_valojaban_az_orban-kormany.593302.html (2017.03.22.)
 31. WINDISCH Judit: Kövér: Lázár kijelentése után lehet törésvonal a Fideszben, vs.hu, 2014.12.21., Forrás: <http://vs.hu/kozelet/osszes/kover-lazar-kijelentese-utan-lehet-toresvonal-a-fideszben-1221> (2017.03.22.)
 32. SZEPESI Anita: Ezt tette az Orbán-kormány az egészségüggyel hét év alatt – grafikonon a meglepő eredmények, Napi.hu, 2017.03.22., Forrás: http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/ezt_tette_az_orban-kormany_az_egeszseguggyel_het_ev_alatt_grafikonon_a_meghokkentok_eredmenyek.631920.html?utm_sou (2017.03.22.)
 33. EMBER Zoltán: A gazdagok gazdagodnak, a szegények szegényednek, 24.hu, 2016.10.06., Forrás: <http://24.hu/fn/gazdasag/2016/10/06/a-gazdagok-gazdagodnak-a-szegenyek-szegenyednek/> (2017.03.22.)
 34. POKOL Béla : Jogelmélet: Társadalomtudományi trilógia II., Századvég Kiadó, Budapest, 2005., Forrás: http://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/10429/ssoar-2005-pokol-jogelmélet_tarsadalomtudomanyi_trilogia_ii.pdf?sequence=1 (2017.03.22.)
 35. HORVÁTH CSABA László: Fogy a levegő a Kúria vezetője körül, Magyar Nemzet, 2016.04.20., Forrás: <http://mno.hu/belfold/fogy-a-levego-a-kuria-vezetoje-korul-1338457> (2017.03.22.)
 36. RAVASZ László: Bírói függetlenség és a tisztességes eljáráshoz való jog, Debreceni Jogi Műhely, 2015/3-4., 2015.12., 1.1. pont, Forrás: http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/3_4_2015/biroi_fuggetlenseg_es_a_tisztess_eges_eljarashoz_valo_jog (2017.03.01.)
 37. VÉKÁS Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv koncepciójából, Polgári Jogi Kodifikáció, 2002/4. pp. 3-10., 1.2. pont második bekezdése, II. 2. pont, Forrás: <http://ptk2013.hu/polgari-jogi-kodifikacio/vekas-lajos-az-uj-polgari-torvenykonv-koncepciojabol-pjk-20024-3-10-o/612> (2017.03.05.)

38. GÁRDOS István: Kié a pénzem ? - a pénz dologi jogi vizsgálata - Wolters Kluwer, Budapest, 2016
39. SZABÓ József: Devizahitel – Tisztelt Ügyészség, Szabó József kiadása, Budapest, 2016. 09. pp. 20-28.o.
40. Prof. LENTNER Csaba szerk.: A Devizahitelezés Nagy Kézikönyve, Nemzeti Közzolgálati és Tankönyvkiadó Budapest 2015
41. PITZ, M., SCHEPP. Z. (2012): Lakossági devizahitelezés Magyarországon: problémafelmérés és a frankhitelek banki árazásának empirikus vizsgálata. KRTI Műhelytanulmányok 2012/3 pp. 1-46.o.;
42. DARVAS Zsolt–SCHEPP Zoltán: Kelet-közép-európai devizaárfolyamok előrejelzése határidős árfolyamok segítségével, Közgazdasági Szemle, LIV. évf., 2007. június pp. 501-528., Forrás: <http://epa.oszk.hu/00000/00017/00138/pdf/1darvas-schepp.pdf> (2017.06.05.)

Devizahitel – adós és érdekvédő civil szemszögéből

Szabó József

1. A deviza alapú kölcsönök jellegadó vonásai

A devizahiteles parlamenti albizottság¹⁹⁴ így fogalmazta meg 2012-ben a devizahitelezés történelmi hátterét: „A változó kamatozású, többféle devizában elérhető tőkepiaci (hosszú futamidejű) finanszírozás az 1980-as évek végétől, az ún. xenopiacok felfutásával párhuzamosan, az e piacon domináns londoni bankházak egyik meghatározó termék-innovációjaként világszerte elterjedt a bankközi piacokon és a nagyvállalati hitelezésben. A konstrukció lényege, hogy a kamatozó periódusok (tipikusan 3 vagy 6 hónap) elején az aktuális pénzpiaci feltételeket tükröző referencia kamatlábakhoz igazítják a kamatbázist, amelyhez a futamidő alatt nem változó, a konkrét adós hitelfelvételkor megbecsült bonitását tükröző kamatfelár adódik hozzá. Leggyakrabban a számos pénznemben (USD, EUR, CHF, JPY, stb.) jegyzett londoni bankközi kamatláb, az ún. LIBOR szolgál a kamatbázis meghatározására.

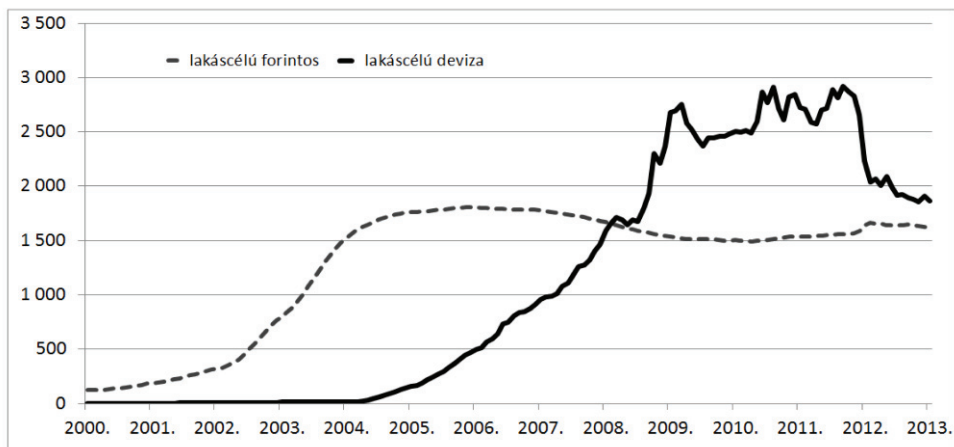
E konstrukciók az ugyanezek a piacokon szintén elérhető professzionális kockázatmenedzselési technikákkal (különböző kamat, ill. devizafedezeti ügyletekkel) párosítva az adós számára legkedvezőbb pénznem/kamatozási mód portfóliók felépítését és folyamatos illesztését is lehetővé teszik. A magyar állam már évtizedek óta fedezi külső forrásszükségletét hasonló elven kibocsátott kötvények révén, és azok kockázatmenedzsmentje keretében is hasonló eszközöket használt és módszereket követett előbb az MNB, majd idővel a feladatokat átvevő ÁKK” (33. oldal).

A lakáscélú devizahitelezés létrejöttét megismerhetjük az Állami Számvevőszék 2009-ben készült jelentéséből¹⁹⁵: „2004-től megjelentek a hitelintézetek által nyújtott, a támogatott forinthitelknél kedvezőbb kamatozású, de a forint árfolyam alakulásának kockázatától függő devizahitelek” (9. oldal). „A háztartások hiteleinek 2007. december 31.-én 59%-a, 2008. december 31.-én 68,5%-a devizahitel volt” (12. oldal). „A devizahitelezés növekedésében szerepet játszott, hogy 2003-ban a lakáscélú állami támogatásokat a lakáscélú költségvetési kiadások ugrásszerű megnövekedése miatt szigorították” (17. oldal). „... a lakosság a korábban felvett lakáshiteleket egyre növekvő számban váltja át devizalapú kölcsönökre, és az új hitelszerződések döntő része devizaalapú” (30. oldal).

Az MNB adatbázisából megismerhetjük a lakáscélú devizahitelezés elterjedését. A saját készítésű 1. ábrán jól látható, hogy az államilag támogatott forint kölcsönök (szürke szaggatott vonal) folyósítása szinte teljesen megszűnt 2005-ben (a hitelállomány nem növekedett), a lakosság ezt követően közel 3.000 milliárd forint összegben vett fel deviza elszámolású lakáscélú kölcsönt (fekete folyamatos vonal).

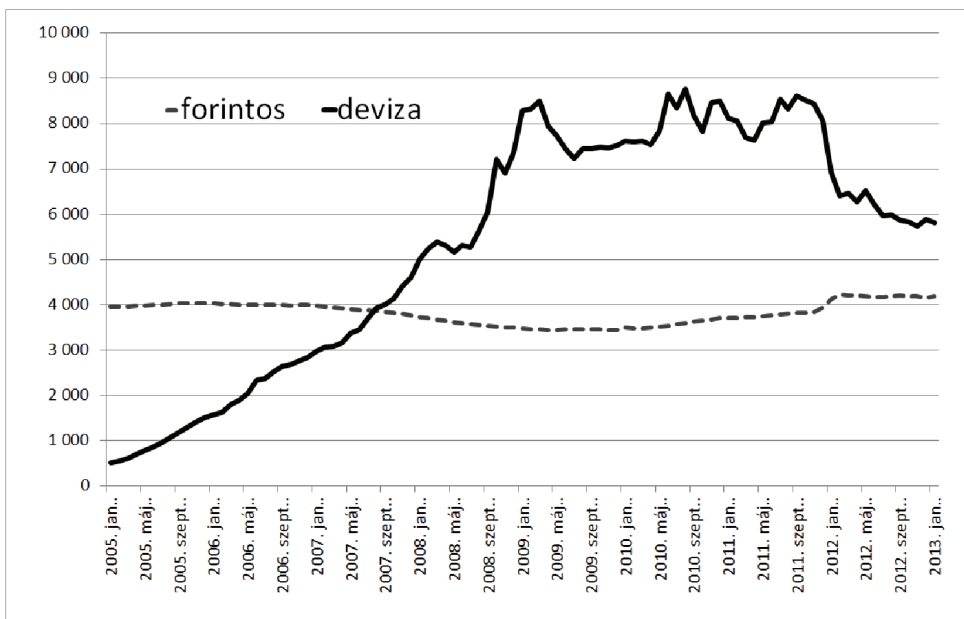
¹⁹⁴ Az Országgyűlés Alkotmányügyi, Igazságügyi és Ügyrendi Bizottságának 2002-2010. közötti lakossági deviza-eladósodás okainak feltárását, valamint az esetleges kormányzati felelősséget vizsgáló albizottság összefoglaló jelentése - 2012. január 25.

¹⁹⁵ Állami Számvevőszék – Jelentés a lakástámogatási rendszer hatékonyságának ellenőrzéséről – 2009. április

1. ábra lakáscélú hitelek állománya 2000 és 2013 között

A devizahitelezés azonban nem csak a lakáscélú kölcsönöknél volt jellemző. Az MNB adatbázisából készült 2. ábrán az összes lakossági kölcsön állománya látható. A lakosság 2009-ig közel 9.000 milliárd forint értékben vett fel deviza elszámolású kölcsönt (fekete folyamatos vonal), míg a forintkölcsönök állománya nem változott (szürke szaggatott vonal).

2. ábra lakossági kölcsönök állománya 2005 és 2013 között

A lakosság praktikusán egy kölcsön kiválasztásánál azt nézi, hogy mekkora a havi törlesztő részlet. Azt nézi, hogy a jövedelméből ki tudja-e fizetni a kölcsön törlesztő részletet vagy sem. Senki sem olyan meggondolatlan (eltekintve azoktól akik eleve csálni kívánnak és „le akarnak lépni” a kölcsönrel), hogy tudatosan olyan kölcsönt választ, melyet teljesen biztosan nem tud visszafizetni. Jelzálogkölcsönök esetében ez fokozottan igaz, hiszen nem fizetés esetén elveszti a „zálogba helyezett” ingatlanát, ingatlanjait és még továbbra is követelése maradhat a banknak (nincs elsétálási jog hazánkban). A legfontosabb kölcsön mutatószám, a Teljes Hiteldíj Mutató (THM), szintén a törlesztő részletek összegével („Ak” értékek a képletben) számolható ki.

A deviza alapú kölcsönök egyik jellegadó vonása az alacsony törlesztő részlet. Ez az a vonás, amit minden esetben elmondtak a banki ügyintézők. A másik jellegadó vonás a forintkölcsönnél alacsonyabb THM, ami automatikus következménye az alacsonyabb törlesztő részletnek. A harmadik jellegadó vonás az alacsonyabb induló kamat (ügyleti kamatláb). Ezekkel a tulajdonságokkal az adósok tisztában voltak, megfelelő tájékoztatást kaptak a banki ügyintézőktől.

A következő két jellegadó vonás esetében a bankok becsapták és félrevezették a lakosságot és az egész magyar társadalmat.

A negyedik jellegadó vonás a kamatkockázat. Mindenki számára könnyen belátható, hogy az infláció, a jegybanki alapkamat, a bankközi kamatláb, a banki betéti kamatok, a banki hitel kamatok, a béremlelkedések között összefüggés van. Egyrészt vannak logikai összefüggések, pl.:

- a banki betéti kamatláb jellemzően magasabb, mint az infláció (ha nem így lenne, akkor veszítene a bankban elhelyezett pénz az értékéből, az emberek nem a bankban kötnék le a pénzüket, hanem más lehetőség után néznének)
- a hitel kamatláb magasabb mint a betéti kamatláb (ha nem így lenne, akkor mindenki kölcsönt venne fel és a kapott pénzt egyből banki betétként elhelyezné – az ügylet végén mindenki visszafizetné a kölcsönt és megtartaná a kamatkülönbséget).

Másrészt egymásra is hatnak a gazdasági mutatók (ha nő az infláció, akkor a bérből és fizetésből élők béremlelkedést harcolnak ki, mert szeretnék megőrizni a fizetésük értékét, a bérek emelkedése növeli az inflációs veszélyt).

CHF elszámolású kölcsönök ügylet kamatára a svájci infláció, a svájci bankok közti kamatláb (CHF LIBOR) a meghatározó. Óriási hibát követett el a Kúria és a Parlament, amikor ezt a tényt figyelmen kívül hagyta, ugyanis a devizahiteles törvények megszavazásakor a felvételi kamatszintet rögzítette, ahelyett hogy az elszámolás során CHF LIBOR követő kamatozást írt volna elő. A CHF LIBOR 2007-2008 környékén, amikor a legtöbb CHF elszámolású kölcsönt bocsátották ki a pénzintézetek 2,0-3,0 % volt. Ez csökkent 2008 végén 0 % környékére. A pénzintézeteink azonban a kölcsönszerződések ügyleti kamatlábát nem csökkentették, hanem jellemző módon emelték. A kamatláb emelésről kimondta a Kúria, hogy tisztességtelen, így a szerződéskötéstől a forintosításig mindenkinek azzal a kamatlábbal számolták újra a szerződését, amivel a kölcsönt felvette. Az adósok változó kamatozású kölcsönt vettek fel, a Kúria szempontjait figyelembe véve a törvényhozás ebből csinált fix kamatozású kölcsönt, majd a forintosítást követően újra változó kamatozású (forint)kölcsönt.

Az adósok elszenvedték az egyre emelkedő devizaárfolyamok káros hatását, miközben a kamatcsökkenés kedvező hatásából nem részesültek.

Mivel a „tisztességtelen kamatemelés” kérdését a „törvényhozás rendezte”, szinte semmi esély nem maradt arra, hogy valaki bíróságon elérje azt, hogy a kölcsönét CHF LIBOR-t követő ügyleti kamattal számolják újra – bármit is tartalmaz a kölcsönszerződésének a szövege. Ez a döntés így tehát kimondottan hátrányos volt a becsapott fogyasztóknak és előnyös volt az erőfölényükkel visszaélő pénzintézeteknek.

Mint az imént egy idézetből láttuk, az 1980-as években kidolgozott „változó kamatozású, többféle devizában elérhető tőkepiaci finanszírozás”, vagyis a deviza elszámolású kölcsönök alapvetően referencia kamatozásuk: „LIBOR szolgál a kamatbázis meghatározására”.

A bankok sokáig azzal érveltek, hogy forrásköltségek növekedése, az országhozzá tartozó felár kedvezőtlen változása miatt nem csökkentették (sőt gyakran növelték) az ügyleti kamatlábakat oly mértékben, mint ahogy a CHF LIBOR csökkenése ezt indokolta volna. Emlékeim szerint ezek az érvek a bankok-állam perekben nem állták meg a helyüket. A forintosítás után előírt „szerződésmódosulás” már referencia kamatozást írt elő a bankoknak. Ez a megoldás védi az adósokat a bankok önkényes kamatemelésétől. Ilyen „védelem” lett volna indokolt a szerződéskötés – forintosítás időszakára is (úgy ahogy az 1980-as években kidolgozták Londonban).

Az ötödik jellegadó vonás a legfontosabb: a forint várható árfolyama. Azt, hogy miként fog valójában alakulni a CHF, az EUR árfolyama, teljes mértékben elhallgatták a devizahiteleket felvenni szándékozók elől. Közgazdasági alaptételről van szó: ha megnézzük két ország adatait (infláció, alapkamat, bankközi kamatok) és a két ország pénznemei közti árfolyamot, akkor az a törvényszerű, hogy annak az országnak a pénze romlani fog, amelyiknek az inflációja (alapkamat, bankközi kamatok) magasabb.

2007 táján készült az Erasmus programon belül (virtuális campus) egy tananyag nemzetközi szerzőkkel, Pucsek József vezetésével: „A deviza egyensúlyi árfolyamának becslésére háromféle módszer létezik. Származtatható :

- a vásárlóerő-paritás elméletéből,
- a kamatparitás elméletéből és
- a fizetési mérleg oldaláról közelítve”¹⁹⁶

„A vásárlóerő-paritás elmélete az « egységes árak törvényén » nyugszik, amely szerint egy kereskedelmi akadályoktól, szállítási és információk költségektől mentes világban az áruk árának a különböző országokban azonosnak kell lenni. Ha ez nem így van, akkor az adott áru esetében arbitrázs keletkezik. Tehát azt ott vásároljuk meg, ahol a legolcsóbb, és ott adjuk el, ahol a legdrágább, amíg az egyensúly újra helyre nem áll”.

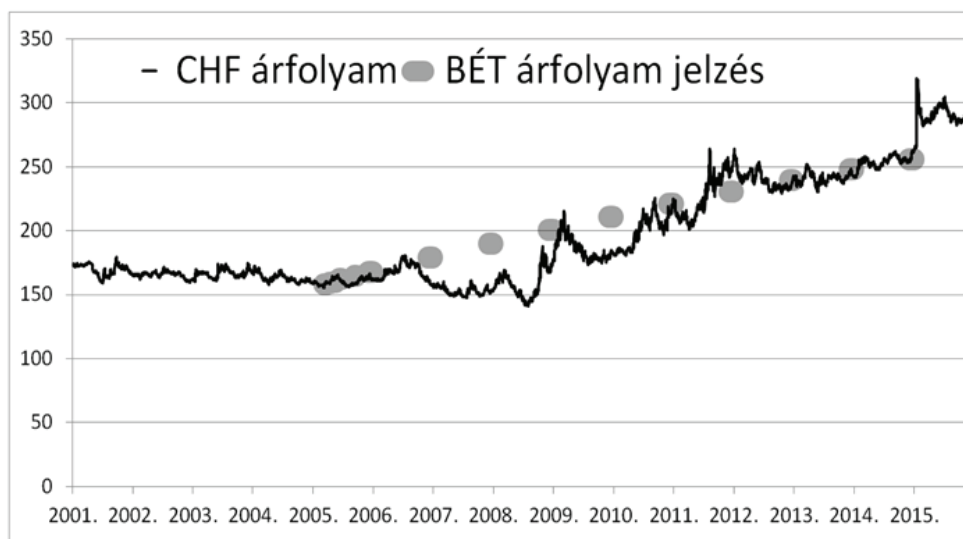
„A kamatparitás elmélete. A kamatlábak és az árfolyamok közötti kapcsolat azt jelzi, hogy egy külföldi valuta törvényszerűen leértékelődik, amennyiben a külföldi kamatláb gyorsabban emelkedik, mint a hazai. A kamatparitás elmélete tulajdonképpen az egységes árak elvének pénzügyi piacokra történő alkalmazását

¹⁹⁶ Pucsek József – Marie Perez – Jay Mitra – Michael Schleicher – Isabelle Klein – Erwan Le Saout - Nemzetközi Pénzügyek Finanszírozás és Pénzgazdálkodás – 134350-LLP-1-2007-1-HU-ERASMUS-EVC referenciaszámú projekt

jelenti. Elmélet, mely szerint a határidős és az azonnali devizaárfolyamok közötti különbség megegyezik a külföldi és a hazai kamatlábak közötti különbséggel”.

A kamatparitás elvéből levezett képlettel számolják ki a bankok a határidős árfolyamokat. A határidős árfolyamtól pedig jellemzően nem nagyon szokott eltérni a tényleges napi piaci árfolyam, mivel az ún. arbitrázs lehetősége a napi, tényleges árfolyamot a korábban kiszámolt határidős árfolyam felé tereli. A rendelkezéseimre álló szűk terjedelmi keretek nem teszik lehetővé, hogy elmélyedjünk a kamatparitással foglalkozó szakirodalomban, abban, hogy az előre számolt határidős árfolyam milyen körülmények között felel meg a tényleges napi árfolyamnak, milyen torzító-késleltető hatások vannak (pl. Balassa-Samuelson hatás), kik mikor ellenőrizték, hogy milyen különbség van a határidős árfolyam és a tényleges árfolyam között.

2004-ben a Budapesti Értéktőzsde az október havi elemzésében¹⁹⁷ végzett egy számítást, melyben az állampapírok hozamai alapján számolt 10 évre előre CHF árfolyamot. A saját készítésű 3. ábra tartalmazza az MNB árfolyamait (vékony, folyamatos fekete vonal) és a BÉT árfolyam előrejelzését (szaggatott szürke vonal nagyobb pontokból).

3.ábra BÉT árfolyam előrejelzés és a tény CHF árfolyam

A CHF tényleges árfolyama kisebb-nagyobb kilengéssel, szórással követte a BÉT előrejelzését.

A parlamenti albizottság jelentése (2) így írja le a kamatparitást: „Két, azonos osztályba tartozó, de eltérő denominációjú pénzügyi eszköz (pl. azonos hátralévő futamidejű államkötvény vagy bankbetét) esetében a fedezetlen kamatparitás szerint az árfolyam várható változása kompenzálja a hozameltéréseket. Amennyiben azonban az egyik eszköz addicionális (pl. default vagy likviditási) kockázattal

¹⁹⁷ Végh Richard, Budapesti Értéktőzsde – A devizahitelezés kockázati tényezői, és ezek csökkentése tőzsdei származékos termékekkel – BÉT havi elemzés 2004. október

rendelkezik, akkor a befektetők azon egy kompenzációt, a szakmában kockázati prémiumnak nevezett hozamkomponenst is elvárnak.

Ez azonban azt is jelenti, hogy a várható leértékelődés a kamatkülönbségnél kisebb. Egy példával szemléltetve: amennyiben a magyar államkötvény 8%, a német viszont 2% éves hozamot fizet, akkor azonos kockázat esetében a forint euróval szembeni 6%-os várható leértékelődése (egyfajta várt tőkeveszteség) kompenzálja a magasabb folyó jövedelmet.

Ha azonban a magyar kötvények esetében magasabb a kockázat, és a befektetők mondjuk 4% kockázati prémiumot várnak el a forintban denominált papírtól, akkor a várható leértékelődés már csak 2%. A devizában eladósodó magyar aktorok oldaláról szemlélve ugyane kockázati prémium létezése egyfajta költségmegtakarítást ígér, hiszen a várható árfolyamoldali veszteség kisebb, mint a kamatmegtakarítás”.

Valószínűleg Schepp Zoltán közgazdásztól, egyetemi docenstől származik a kamatparitás fenti leírása, aki részt vett a devizahiteles albizottság munkájában. Schepp Zoltán 2013-ban társszerzője volt egy devizahiteles tanulmánynak¹⁹⁸, ebben hasonlóan fogalmazott: „A fedezetlen kamatparitás szerint az azonos típusú, de eltérő denominációjú pénzügyi eszközök között fennálló hozameltéréseket az árfolyam várható változása kompenzálja.”

A számpélda ugyanaz ebben az írásában is, mint a devizahiteles albizottság jelentésében van (és amit már idéztem), azonban vannak további nagyon lényeges megállapítások is: „... gyakorlati tapasztalatok szerint rugalmas árfolyamrendszerben ... a leértékelődés nem szokott bekövetkezni, sőt inkább a magasabb kamatot fizető eszközök devizája értékelődik fel. Előre meg nem határozható időközönként ugyanakkor a kamateltérést messze meghaladó árfolyamveszteségek is bekövetkezhetnek”.

Pontosan így történt hazánkban is, 2001 és 2008 közötti időszakra jellemző, hogy a „leértékelődés nem szokott bekövetkezni” így a „magasabb kamatot fizető eszköz devizája felértékelődött. A forint valóban felértékelődött. Az „előre meg nem határozható időpont” 2008 vége lett, amikor is a „kamatteltérést messze meghaladó árfolyamveszteség” bekövetkezett. Lásd a CHF árfolyamának az alakulását a 3. ábrán.

Nem ismerem, hogy Schepp Zoltán pontosan milyen anyagot adott át a devizahiteles albizottságnak, egyértelműen úgy tűnik azonban, hogy a parlamenti képviselők nem vették észre a kamatparitás jelentőségét. Sajnálatos módon a devizahiteles albizottság nem vizsgálta meg, hogy a lakosság kapott-e tájékoztatást a kamatparitás elvéből adódó, egészen biztosan bekövetkező tartós és jelentős forintgyengülésről - valamint a forint meglévő jelentős felülértékelttségéről. Ezt a vizsgálatot kihagyta a Kúria is a jogegységi határozatok meghozatalakor és kihagyta a Parlament is később, amikor meghozta a devizahiteles törvényeket.

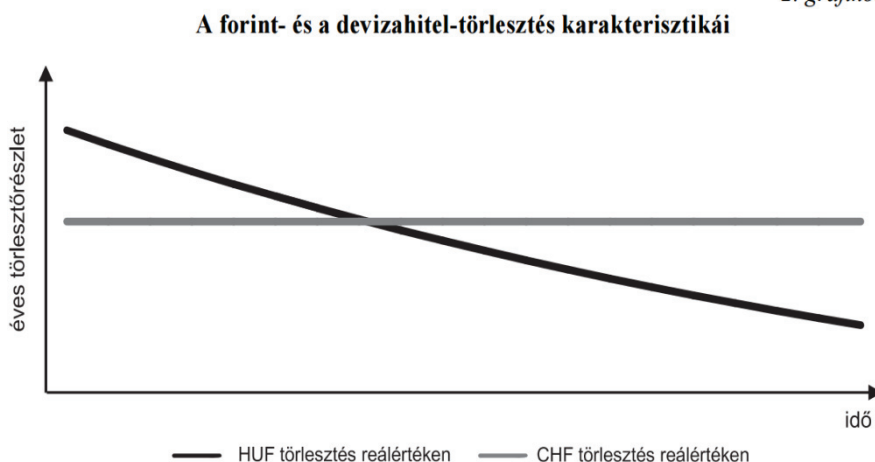
A Magyar Bankszövetség főtítkára 2013-ban állított össze egy részletes elemzést¹⁹⁹, melyben egy grafikonon mutatja meg, hogy miben tér el a forint kölcsön és a devizahitel törlesztő részletének az alakulása. A 4. ábrán jól látható, hogy szerződés megkötésekor a forint kölcsön törlesztő részlete (fekete vonal) lényegesen magasabb, mint a CHF elszámolású kölcsön törlesztő részlete (szürke vonal). Ahogy múlik az idő, a CHF elszámolású kölcsön előnye egyre inkább

¹⁹⁸ Pitz Mónika – Schepp Zoltán – A lakossági devizahitelezés problémája – Köz-Gazdaság 2013/3

¹⁹⁹ Kovács Levente – A devizahitelek háttere – Hitelintézeti Szemle 2013. tizenkettedik évfolyam 3. szám

csökken. A futamidő nagyobb részében többet kell fizetnie az adósnak, mintha „drága” forintkölcsönt választott volna.

2. grafikon

4.ábra A forint-és a devizahitel havi törlesztési összegének alakulása

„Végeredményben a teljes futamidőt tekintve reálértéken a forint és a svájcifrank-alapú hitelek törlesztési terhe hozzávetőleg megegyezik; a különbség az, hogy amíg a forinthitel törlesztési terhe (a magasabb kamatszint miatt) az első időszakban relatíve magasabb, a végső időszakban (a fixált forint törlesztő részlet elinflálódása miatt) viszont alacsonyabb. A devizahitel törlesztési terhe (az alacsonyabb kamatszint miatt) viszont alacsonyabb szintről indul, de a törlesztési időszak alatt a devizaalapú tőketartozás miatt (feltéve, hogy az árfolyam-emelkedés pontosan megegyezik a bér- és az árszintnövekedéssel!) reálértéken változatlan marad. A devizahitel törlesztési karakterisztikája kedvezőbb a családok számára, hiszen az első időszakban, amikor a családalapítás történik, nem jelent elviselhetetlen terheket; igaz, a gyerekek kirepülése után is marad még törleszteni való”.

A devizahitelek leglényegesebb vonása az, hogy a devizaárfolyam emelkedni fog!

A várható árfolyamváltozással kapcsolatban leginkább árfolyamkockázatot szoktak emlegetni: a forint árfolyam erősödhet is meg gyengülhet is, ha a forint gyengül, az tehernövekedést okozhat az adósnak...

Viszont nem egyfajta kockázat kérdéséről van szó, hanem teljes bizonyágról! Amíg a forint banki kamat, a magyar infláció magasabb, mint a svájci banki kamat, a svájci infláció, addig törvényszerű, hogy forint gyengülni, a CHF árfolyama pedig erősödni fog. Az árfolyamkockázat ott jelentkezik, hogy a kamatparitás elméletéből számolt árfolyam irányvonalhoz (trend) képest a tényleges árfolyam mennyire tér el (kilengés, *volatilitás*). Lásd ismét a 3. ábra.

Jól látható, hogy 2006 és 2009 között a tényleges árfolyam alacsonyabb volt, mint az előre jelzett. Látszik, hogy a forint kevésbé romlott, mint az előrejelzés mutatta. Később aztán, a forint elérte az előre jelzett értéket. Ebből az következik, hogy a forint romlását nem a „világgazdasági válság” okozta. Ha így lenne, akkor most, 10 évvel a válság kitörése után, ismét 150 forint lenne a CHF árfolyam (a válság elmúltával visszatért volna a korábbi „stabil” szinthez). Jelenleg azonban a CHF árfolyam 290 forint környékén mozog...

A 3. ábrán viszont az is nagyon jól látható, hogy a 2006. előtti években a CHF árfolyam nagyjából állandó volt. Ekkor miért nem gyengült a forint? Nem kellett volna a kamatparitás elmélete alapján gyengülnie?

Schepp Zoltán közgazdász arra a következtetésre jutott 2008-ban készült írásában²⁰⁰, hogy éppen az intenzív devizahitelezés a magyarázata annak, hogy a forintleértékelődés elmaradt: „Hazánkban jelenleg ugyanis épp az új hitelek felvétele révén folyamatosan újratermelődő devizakínálat az egyik fontos oka annak, hogy nem következik be az utólagos hozamkiegyenlítődést eredményező forintleértékelődés. A devizaadósokra az egyik legnagyobb veszélyt épp az jelentené, ha ezen hitelek kereslete hirtelen és jelentős mértékben visszaesne”.

A parlamenti devizahiteles albizottság jelentése (2) ír arról is, hogy a leértékelődés időben elcsúszhat: „a gyakorlati tapasztalatok szerint rugalmas árfolyamrendszerben utólag jellemzően nem szokott bekövetkezni a kamateltéréseket kompenzáló árfolyamváltozás, sőt inkább a magasabb kamatot fizető pénzek szoktak felértékelődni. Tudni kell azonban mindezek mellett azt is, hogy carry trade komoly kockázattal jár: bár a magasabb kamatú pénz az időszakok többségében nem értékelődik le, de előre nem meghatározható időközönként azért az aktuális időszak kamateltérést messze túlkompenzáló árfolyamveszteségek is be szoktak következni. A pénzügyi piacok profi aktorai ezt tudva általában tartalékolnak is tőkét, de egy deviza alapú lakáshitelt a folyó jövedelmét kifizítve törlesztő adós számára a hasonló időszakok végzetesek tudnak lenni” (40. oldal).

Az előre számolható forintgyengülés bekövetkezése több százezer családnak valóban végzetes lett.

A Magyar Bankszövetség 2006 januárjában készített egy lakossági tájékoztatót²⁰¹, ebben megállapítja, hogy a forint kevésbé romlott, mint kellett volna: „Ha a 2000. évi átlagot 100-nak tekintjük, akkor – akár a fogyasztói árak, akár az ipari termelői árak alapján számított HUF/EUR reál effektív árfolyamindex 2005. októberig nagyjából 22%-kal erősödött. Másként ez azt jelenti, hogy a forint árfolyama 22%-kal kevésbé gyengült, mint ha az a hazai és az EU-s infláció különbözetének megfelelően változott volna.”

A bankszövetség 2007 évi tevékenységéről szóló beszámoló²⁰² már nagyobb felértékelődésről számol be: „a forint/euró árfolyam 2000 és 2007 között a 253 forintos átlag körül ingadozott, viszonylag csekély szórás mellett.... A forint az euróhoz képest ebben az időszakban mindegyik reál effektív árfolyamindex alapján jelentősen felértékelődött (fogyasztói inflációk különbsége alapján megközelítőleg 30%-kal).”

A deviza alapú kölcsönök ajánlásakor, a szerződéskötés folyamata során az adósok azonban arról, hogy a forint jelentősen felülértékelt (vagyis az elmúlt években „kevésbé romlott”, mint a számítások szerint kellett volna), nem kaptak tájékoztatást a bankoktól.

Az adósok a bankoktól a devizahitel biztonságosságáról kaptak információkat.

A 2006-os bankszövetségi tájékoztatóban (9) így nyugtatják az adósokat: „Valós-e az a félelem, amit az utóbbi időben – kampánycéllal – a kormánypárti és ellenzéki

²⁰⁰ Schepp Zoltán – Néhány gondolat a változó kamatozású devizafinanszírozás kockázatairól – Hitelintézeti Szemle 2008. Hetedik évfolyam 1. szám.

²⁰¹ Magyar Bankszövetség – Tájékoztató a devizaalapú lakossági hitelek kockázatairól – 2006. január 26.

²⁰² Magyar Bankszövetség – Beszámoló a Magyar Bankszövetség 2007 évi tevékenységéről – 2008. május

oldalon egyaránt hangoztattak: „bekövetkezhet a forint tartós és jelentős mértékű gyengülése, s ha ez bekövetkezik, akkor a devizában eladósodottak törlesztési terhei akár elviselhetetlen mértékben is megnövekednek”. (2. oldal) „Hosszabb távon egyértelműen azzal kell számolni, hogy a forint árfolyama – legalábbis reálértelemben – folyamatosan felértékelődik.” „A hosszabb lejáratú hitelt felvenni szándékozók nyugodtan választhatják a pénzintézetek által kínált devizaalapú hitelkonstrukciókat is, a hitel futamideje alatt a hitel törlesztési terhéért jelentősen és tartósan megnövelő árfolyammozgás valószínűleg nem lesz.”

A Bankszövetség az MTI-hez eljuttatott közleményeiben²⁰³ is folyamatosan nyugtatgatták a lakosságot, a magyar társadalmat. A sajtó ezeket az „üzeneteket” pedig tovább adta a saját kiadványaiban. Bankszövetség: „nem kell félni a devizaalapú konstrukcióktól” (MTI – 2006. január 31.). „A forint gyengülése miatt nem kell súlyos következményektől tartaniuk sem a devizaalapú hitelt felvevőknek, sem a bankoknak – mondta Nyers Rezső a Magyar Bankszövetség főtitkára az MTI-nek a forintárfolyam romlására reagálva” (MTI – 2008. február 7.).

A parlamenti albizottság jelentésében (2) a volt PSZÁF elnök irreálisan erős forintról beszélt: „Farkas István volt PSZÁF elnök: ... A devizahitelek volumenének megnövekedésében az alapvető okot a kamatkülönbségek okozták alapvetően, de e mellett a forint irreálisan erős helyzete is közrejátszott” (24. oldal).

2006 után még 2 évig tartott a forint felértékelődése – egészen 2008 őszéig. Hosszabb távon viszont már a kamatparitás elve érvényesült. 2008 után megszűnt a forint felülértékeltsége. A törlesztési terhek a családok számára elviselhetetlen módon megemelkedtek. Családok százezrei veszítették el, veszítik el otthonukat és cipelnek magukkal továbbra is jelentős tartozást. Akik tudnak fizetni, azok is károkat szenvednek el, a gépjármű kölcsönt felvevők az autójuk értékének többszörösen fizetik ki, hasonlóan azokhoz, akik a lakáscélú kölcsönnel rendelkeznek, mivel ők az ingatlanjuk többszörösét fizetik vissza a bankoknak.

A bankok nem rendelkeztek devizaforrásokkal, semmilyen módon nem bocsátottak az adósok rendelkezésére devizát. Ezt tartalmazza a kormány alkotmánybírósági beadványa²⁰⁴ 2013 őszén: „A devizaalapú forinthitel esetén a kölcsönszerződés alapján a bank az ügyfél részére azonban devizát nem bocsát rendelkezésére, sem effektíve, sem átvitt, jelképes értelemben. Devizához ezen ügylet keretei között az adós semmilyen módon és mértékben nem juthat, a hitelező kizárólag forintot bocsát rendelkezésére, így az árfolyam-különbözet mögött valójában nincs banki szolgáltatás.”

Ezzel homlokegyenest ellenkező álláspontot képviselt Nagy Márton MNB ügyvezető igazgatóként az ELTE konferenciáján²⁰⁵ (13) (2015. július 1. – A fogyasztói kölcsönszerződések érvénytelenségének egyes kérdései), minden esetben van deviza és van pénzváltás is: „nagyon sokan elkezdtek azt támadni, hogy a devizahitel mögött nincs deviza, hiszen az forintban lett nyújtva, forintban kapta meg az ügyfél, és hát ez egy forinthitel. Nem! Az egy devizahitel! Két probléma van. Az egyik, a bankok elkövezték azt a hibát, hogy két szolgáltatást összeraktak egy szerződésbe, egy devizahitel nyújtását és egy konverziót. Ez két

²⁰³ Lásd: MTI Hírchívum 1988- 2014.

²⁰⁴ Magyarország Kormányának alkotmánybírósági indítványa – 1769-O/2013 - Dr. Navracsics Tibor közigazgatási és igazságügyi miniszter - 2013. november 28.

²⁰⁵ ELTE konferencia devizahitel bevezetés és MNB – Youtube film (saját készítés, saját feltöltés) – 2015.július 3. <https://www.youtube.com/watch?v=dJADi2kSguo>

darab szolgáltatás. Devizahitelt adott és konvertálta forintra és forintban kapta meg az ügyfél. Ezt a két szolgáltatást sajnos nem két szerződésben szabályozta, hanem egyben. Sőt (a bank) elfelejtkezett róla, hogy ez két szolgáltatás.

Ezért van az most, hogy az árfolyamrés visszajár. Tehát hogy ha úgy szabályozta volna a bank, hogy ad egy devizahitelt és egy másik szerződésben, hogy konvertálja, akkor az árfolyamrés nem jár vissza, hiszen két szolgáltatást nyújt... (5:50 perctől a filmen).

Dr. Vezekényi Ursula a Kúria polgári kollégiumának tanácselnök bírója szintén ezt az álláspontot erősítette az ELTE konferencián²⁰⁶ (14), van deviza és van pénzváltás: „én szeretem az a PJE (megj.: 6/2013 számú PJE) határozat azt mondja ki, hogy igenis van szolgáltatás amit nyújt a bank, csak ez nem volt átlátható a fogyasztó számára és ezért kell az árfolyamrést tisztességtelennek tekinteni (15:50 perctől a filmen).

Teljes mértékben elképesztő, hogy a különböző hatalmi ágak egy lényeges kérdésben teljesen ellentétes állásponton vannak. A két állítás közül csak az egyik lehet igaz! A másik állítás nem lehet más, mint valótlanosság. A valótlan állításnak két alapja lehet: tévedés és szándékosság. A szándékos valótlan állítást a köznyelv hazugságnak nevezi. Jelen esetben olyan hazugságról kell beszélnünk, mellyel a teljes magyar társadalmat félre kívánják állítani. Vagy van tényleges pénzváltás vagy nincs. Nem létezik közbenső helyzet. Sem a Magyar Nemzeti Bank, sem a Kúria nem lehet abban a helyzetben, hogy úgy állít valamit, hogy nem néz utána alaposan annak, hogy mi történt valójában. Még belegondolni is dermesztő, hogy a Kúria úgy hoz több tízezer perre hatással lévő állítást, hogy csupán egy vélekedést ír bíróságokra kötelező Polgári Jogegységi Határozatokba. Még belegondolni is dermesztő, hogy a Magyar Nemzeti Bank ügyvezetője úgy állít valamit egy rendkívül jelentős és tekintélyes szakmai fórumon, hogy annak nincs valóság alapja. Több mint 6 év telt el már a devizahiteles albizottság ülései óta, azonban nagyon sok még mindig a tisztázásra váró kérdés. Ez a számunkra elfogadhatatlan állapot egészen addig fennmarad, amíg velünk, civilekkel a hatalmi ágak nem állnak szóba. Értelmetlen, hogy a hatalmi ágak miért nem akarják az ellentmondásokat tisztázni!

A parlamenti devizahiteles albizottság (2) a THM szerepét a devizahiteleknel teljes mértékben megtévesztőnek tartja: „A teljes hiteldíj mutatót azzal a fogyasztóvédelmi szándékkal tették kötelezővé, hogy a különböző bankok azonos osztályba sorolt hiteltermékeinek valós költségviszonyait (árazását) összehasonlíthatóvá tegyék. E mutató valóban jelentős segítséget nyújthat a rögzített kamatozású (pl. fogyasztási vagy személyi) hitelek járulékos költségeinek világossá tételében. Teljességgel alkalmatlan ugyanakkor a THM arra, hogy változó kamatozású, devizalapú hitelek árazását hasonlítsuk össze vele, és még kevésbé arra, hogy azok teljes futamidőre előrevetített fajlagos költségét megjelenítse.

Ennek az egyszerű magyarázata az, hogy a mutató meghatározásakor csak a legelső periódus, előre ismert kamatterhét lehet alapul venni, a későbbi kamatváltozási lehetőségeket nem.

Emellett az árfolyamoldali hatások teljes mértékben kimaradnak belőle, azok létezésére csak egy disclaimer lábjegyzet utal. A bankok és hitelközvetítők ugyanakkor a termékértékesítés során kifejezetten építettek arra, hogy a forint-, ill. a

²⁰⁶ ELTE konferencia devizahitel - IM és Kuria válaszok – Youtube film (saját készítés, saját feltöltés) – 2015.július 4. https://www.youtube.com/watch?v=jl_xGDZxMWg - A fogyasztói kölcsönszerződések érvénytelenségének egyes kérdései – ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék – 2015. július 1.

deviza alapú hitelek (utóbbiakra nézvést kedvezőbb) teljes hiteldíj-mutatóit összevetették. Teljesen érthetetlen, hogy a felügyelő hatóságok miért tolerálták hosszú éveken keresztül, hogy egy fogyasztóvédelmi eszközből a fogyasztók tudatos megtévesztésének eszköze lett”.

A már említett 2013-as Pitz-Schepp elemzés (6) a következőképpen fogalmaz: „A hitelintézetek kifejezetten építettek arra, hogy az ügyfelek döntéseik során élnek a THM által kínált összehasonlítási lehetőséggel, és ezzel a fogyasztóvédelmi eszköz végül a fogyasztók tudatos megtévesztésének eszközévé vált”.

Meggyőződésem, hogy az lett volna az egyedül tisztességes megoldás, ha a bankok a kamatparitás elmélete alapján számoltak volna előre árfolyamokat (miként azt a Budapesti Értéktőzsde is megtette 2004-ban) és így kiszámolták volna a várható törlesztő részletek forint összegét. Azt az összeget, amit az adósnak a futamidő alatt ténylegesen fizetnie kell. A törlesztő részletek ismeretében pedig számolható egy olyan THM, mely reálisan mutatja a költségeket. Az így kiszámolt THM lett volna alkalmas arra, hogy össze lehessen vele hasonlítani egy forintkölcsön THM-jét (nagyon valószínű, hogy nem lenne jelentős eltérés a két THM között). Egy ilyen korrekt tájékoztatás azonban azzal járt volna, hogy az állampolgárok milliói nem vesznek fel deviza elszámolású kölcsönöket. A korrekt tájékoztatás azt jelentette volna, hogy az adósoknak a ténylegesen forintkamat terheit kell fizetniük, a terhek egyrészt egy kisebb deviza-kamatköltségben másrészt egy nagyobb árfolyam-költségben jelentkeznek.

Összefoglalva a deviza alapú kölcsönök jellegadó vonásai:

1. forintkölcsönöknél alacsonyabb (induló) törlesztőrészlet;
2. alacsonyabb, ám megtévesztő, THM érték a szerződéskötéskor;
3. forintkölcsönöknél alacsonyabb ügyleti kamatláb;
4. ügyleti kamat kockázat;
5. teljesen biztos és folyamatos forint gyengülés (folyamatosan emelkedni fog a törlesztő részlet forintban);
6. az adósság összege (tőke összeg) is növekszik, ha romlik a forint árfolyama; (Azt, hogy az árfolyam az adósságra is hat, a legtöbb esetben a bankok elhallgatták a szerződéskötés folyamán.)
7. nincs devizaforrás, a bankok nem bocsátottak devizát az adósok rendelkezésére;
8. a forint jelentősen felülértékelt; (Ez egy lényeges körülmény, mely nem a devizahitelek jellegadó vonása, viszont jellemző a hitelezés időszakára. A forint 2000-hez képest évről évre egyre inkább felülértékelté vált.)
9. elmaradtak a „professzionális kockázatmenedzselési technikák” a lakossági devizakölcsönöknél (Néhány bank nyújtott „technikát”, árfolyamgarantált devizahitelt, azonban amikor az árfolyamok megindultak felfelé, ezt a szolgáltatást megszüntették.)

Kiegészítő jellegadó vonások, melyek minden bankkölcsönre vonatkoznak, nem csak a deviza elszámolásúakra:

10. nincs termékengedélyeztetés, a kölcsönszerződések, az általános szerződési feltételek (ÁSZF) pontjait nem vizsgálja meg semmilyen hivatal, hatóság, állami szervezet;
11. a kölcsönszerződés pontjai csak bíróságon támadhatóak meg, az állami fogyasztóvédelem nem jogosult a szerződési pontokkal kapcsolatos vita esetén eljárni, nem utasíthatja a bankot, hogy „cserélje ki a hibás terméket”;

- 12.a fogyasztók kölcsönigénylési kérelmet nyújtanak be, a bankok kötelessége meggyőződni arról, hogy az adósok a kölcsön összegét vissza tudják majd fizetni, a kölcsönszerződés megkötésére egy több lépésből álló vizsgálat után kerül sor;
- 13.A szerződést írásban kell megkötni, nem jöhet létre bankkölcsönszerződés sem szóban, sem ráutaló magatartással.
- 14.Hitelpénzrendszerből adódóan a bankok a kölcsönnyújtással, a hitelezéssel hozzák létre az ún. kereskedelmi számlapénzt. Azt a pénzt, ami a bankszámlánkon van, ami a bankkártyánkkal elköltünk. A kölcsön visszafizetésével a kereskedelmi számlapénz megszűnik. A bankok hazánkban csak forint folyószámlát vezethetnek, a bankok csak forintot tudnak hitelezéssel teremteni. A kereskedelmi számlapénz csak abban a bankfiók hálózatban használható, mely a kereskedelmi számlapénzt létrehozta. A bankok az MNB által létrehozott ún. jegybanki számlapénzt (vagy készpénzt) tudják átváltani más ország devizájára. Az az állítás, hogy a bankok betétet gyűjtenek, és azt adják kölcsön, ebben a „steril formában” egyszerűen nem igaz.

Szeretném az eddigieket az adós, az egyszerű állampolgár szemszögéből megfogalmazni. A pénzintézetek tájékoztatása egyértelműen az volt, hogy egyaránt egyforma esélye van a forint erősödésnek és a forint gyengülésnek. Hosszú távon az árfolyammozgások hatása kiegyenlíti egymást. Vagyis a várható árfolyamváltozás, az irányvonal (árfolyamtrend) egyenes. Ehhez képest lehet volatilitás, kilengés – általában 10-15-20%-t mondtak a banki ügyintézők. Ez jelenti az árfolyamkockázatot: rövidebb időre lehet jelentősebb törlesztőrészlet-emelkedés is.

Az adós, az egyszerű állampolgár számára teljesen mindegy, hogy a vásárlóerő paritás, vagy a kamatparitás elve érvényesül-e inkább, mindegy, hogy melyik hat inkább rövidebb időtávban és melyik hosszabb idő alatt. A lényeg az, hogy az irányvonal, az árfolyamtrend emelkedő. Abból következik, hogy a magyar kamatszint magasabb mint a svájci, egyértelműen következik, hogy a forint gyengülni fog. A várható irányvonal (árfolyamtrend) emelkedős. Ehhez képest lehet volatilitás, kilengés – akár a Balassa-Samuelson²⁰⁷ hatás miatt. Nagyon szemléletesen fogalmazta meg mindezt a Bankszövetség főtitkára, amikor a törlesztő részletek eltérő karakterisztikáit ismertette. Sajnos nem a szerződéskötésnél hívták fel az adósok figyelmét erre...

2. A deviza alapú kölcsönök törvényi háttere

A pénzügyi termékek két nagy csoportja van: bankbetét és bankkölcsön (most nem térek ki a lízing sajátosságaira). Mindkettőt teljes mértékben megfelelően szabályozza a Polgári Törvénykönyv. Bankkölcsön: az adós köteles a kölcsön összegét kamatokkal együtt visszafizetni (régi Ptk. 523.§). Bankbetét: a pénzintézet köteles a betét összegét kamatostul visszafizetni (régi Ptk. 530.§.).

Nem kell semmilyen jogi tanulmány ahhoz, hogy felismerjük, két egymáshoz rendkívül hasonló folyamatról van szó, melyek ráadásul egymás kiegészítői. A bankkölcsön esetén a bank ad pénzt az ügyfelének, a bankbetét esetében az ügyfél

²⁰⁷ Miért nem gyengül a forint, avagy a Balassa-Samuelson hatás – Kiszámoló, egy blog a pénzügyekről – 2013.06.02. <http://kiszamolok.hu/miert-nem-gyengul-a-forint-avagy-a-balassa-samuelson-hatas/>

ad pénzt a banknak. Mindkét esetben azt a pénzt kell visszaadni, amit korábban az egyik szerződő fél kapott a másiktól.

A pénz használatáért mindkét esetben kamatot kell fizetni. A bankbetét a banki ügyfél részéről kölcsön adás, a bank részéről tekinthető kölcsön felvételének. A bankkölcsön a banki ügyfél részéről kölcsön felvétel, a bank részéről tekinthető kölcsön adásnak.

Ha valakinek sok pénze van, és teljes biztonságban szeretné tudni a pénzét, akkor a bankbetétek között válogathat. Egyrészt bankbetétként lekötheti a pénzt forintban, később visszakapja azt az összeget, amit elhelyezett valamint kap forint kamatot. Választhat azonban deviza betétet is. Ez esetben a pénzt átváltja mondjuk euróra, később visszakapja az elhelyezett eurót és kap euró kamatot (természetesen, ha forintra van szüksége, akkor az eurót visszaválthatja forintra). Mindkét esetben védi a betétes pénzt és a kamatot is (nagyjából 30 millió forintig) az Országos Betétbiztosítási Alap (OBA).

Aki forintot szeretne elhelyezni úgy, hogy a később visszajáró pénz mondjuk, a CHF árfolyamától függjön, akkor neki származtatott befektetési ügyletet kell kötnie a bankjával. Azonban ez nem bankbetét, hanem befektetés.

A hatályos törvények szerint a deviza alapú kölcsönök nem felelnek meg a törvényi előírásoknak, ugyanis a bank nem azt a pénzt (leggyakrabban tőkének nevezik) kéri vissza, amit rendelkezésre bocsátott. 2013-ban jelent meg a rendkívül nagy befolyással rendelkező Gárdos Füredi Mosonyi Tomori Ügyvédi Iroda két munkatársának Gárdos Istvánnak és Nagy Andrásnak elemzése²⁰⁸ (16). Az elemzés elején már „kivonják” a devizahiteleket a kölcsönszerződés hatályai alól: „a devizahitelek sajátos problémái...nem válaszolhatók meg önmagában a kölcsönszerződés szabályai alapján...”.

Ha ezek a szerződések nem tesznek eleget a kölcsönszerződés szabályainak, akkor ezeket nem lehet kölcsönszerződésnek tekinteni. Ha megfelelnek a szerződés általános feltételeinek, akkor lehetnek ugyan szerződések, de nem lehetnek bankkölcsönszerződések.

Az elemzés így magyarázza meg a devizahitelt: „A tartozás tartalmát érdemben a kirovó összeg, a „pénztartozás gerince” határozza meg; ettől függ, hogy a lerovó pénznemből mennyit kell adni a tartozás teljesítéséhez. Ha a kirovó pénznem euró, akkor az adós tartozása, a lerovó pénznemtől függetlenül, euró tartozás.” „A devizahitelek esetében... az idegen pénznemben kirótt tartozást otthon, a hazai pénznemben kell teljesíteni. Ha a kirovó és a lerovó pénznem eltérő, az irányadó árfolyam alapján végzett átszámítás útján kell meghatározni a teljesítendő összeget”.

„Effektivitási kikötés esetén, amikor a lerovó pénznem a kirovóval megegyező külföldi fizetőeszköz, akkor az adósnak a tartozása teljesítéséhez be kell szereznie azt; ilyen kikötés hiányában, amikor a törvényben meghatározott főszabály érvényesül, azaz a tartozást a hazai pénznemben kell teljesíteni, akkor csupán egy számítást kell végezni a lerovó pénznemben fizetendő összeg meghatározása érdekében. A két művelet jogilag különbözik: az első esetben pénzváltás, azaz a külföldi fizetőeszköz megvásárlása, a második viszont egy tiszta számítási művelet, amelyet el kell végezni a lerovó összeg meghatározásához. A jogszabályok ez utóbbi műveletre az „átszámítás”, „kiszámítás”, illetve „számítás” kifejezéseket

²⁰⁸ Gárdos István–Nagy András – A devizahitel jogi alapkérdései – 2013. tizenkettedik évfolyam 5. szám

használják. Effektivitási kikötés hiányában a devizatartozás megfizetése (folyósítás vagy törlesztés) forintban történik. Ezen alapul az úgynevezett deviza alapú hitel, a devizahiteleknek az a fajtája, amikor a bank a devizában meghatározott hitelösszeget forintban folyósítja, az adós pedig a devizában meghatározott törlesztőrészt forintban fizeti meg”.

Sem az „effektivitás”, sem a „lerovó-kirovó” kifejezések nem szerepelnek a kölcsönszerződésekben, Általános Szerződési Feltételekben, Üzletszabályzatokban, banki termékleírásokban, lakossági tájékoztató anyagokban. Nem szerepelnek sem a korábbi sem az új Polgári Törvénykönyvben, Hitelintézeti törvényben.

A fentiekén kívül szükség volt az elmélet kidolgozásához egy jókora csúsztatáshoz. Tartozásnak tekintik a kölcsönszerződés összegét. A szerződések lényege az, hogy a felek között kötelezettségek és jogosultságok keletkeznek. Bankkölcsön esetén fizetési kötelezettségek keletkeznek. A Polgári Törvénykönyvet tanulmányozva arra a következtetésre juthatunk, hogy tartozásról akkor beszélhetünk, ha valaki a fizetési kötelezettségének nem tesz eleget. A kötelezettnek a késedelembe esés napján keletkezik tartozása, mely után késedelmi kamatot kell fizetni. Értelmetlen tehát „lejárt tartozásról beszélni” –pedig ez a kifejezés eléggé elterjedt. Egyszerűen fogalmazva: ha nem fizetjük ki a villanyszámlát a megadott határidőig, akkor az elektromos művek felé tartozásunk keletkezik, és a következő havi villanyszámlán megjelenik egy késedelmi kamat összeg, amit ki kell fizetni. Azt, hogy ki kell fizetni a villanyszámlát a megadott határidőig, az nem jelenti azt, hogy tartozást kell megfizetnünk. A szolgáltatás díját fizetjük meg. Ha minden hónapban pontosan fizetjük a sárga csekkeket, akkor nem lesz soha tartozásunk. Ha nem veszünk fel a banktól kölcsönt, akkor nem lesz adósságunk...

A most ismertetett Gárdos-Nagy jogi elemzéssel egy időben született meg a Fővárosi Ítélőtábla Polgári Kollégiumának álláspontja²⁰⁹. Érdemes alaposan megvizsgálni, hogy miben egyezik és miben mond egymásnak ellent a két elemzés. Jelen tanulmány értelemszerűen nem vállalkozhat arra, hogy alapos jogi összehasonlító elemzést végezzen. Az egyből szembetűnő például, hogy a Fővárosi Ítélőtábla teljes mértékben elveti a lerovó-kirovó elméletet és a deviza alapú kölcsönöket forint kölcsönöknek tekinti: „Annak a kérdésnek a megítélésénél, hogy a deviza alapú kölcsön forint- vagy devizakölcsön-e, a szerződés tartalma irányadó. A szerződés tartalmát a hatályos Ptk.523.§ (1) bekezdése rögzíti, eszerint kölcsönszerződés alapján a hitelező köteles meghatározott pénzüsszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét visszafizetni”(1. oldal). A magánjogi viszonyokra irányadó Ptk.207.§ (1) bekezdése szerint a szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett. Az adós hitelígényleti kérelmében egyértelművé tette ilyen szerződések esetén, hogy forinthitelre van szüksége, ezt igényli... A fogyasztó számára pedig egyértelműen a felvett összeg forinthitelkénti elfogadása a kedvezőbb. Összegezve: azt látjuk helyesnek, ha az ügylet jellegadó tartalma szempontjából – a fogyasztó számára kedvezőbb értelmezési szabályra is figyelemmel – nem a teljesítés módjának (kirovó-lerovó

²⁰⁹ A Fővárosi Ítélőtábla Polgári Kollégiumának álláspontja a deviza alapú fogyasztási kölcsönszerződések érvényességével kapcsolatos elvi kérdésekben (a 2013. december 9.-én megtartott szakmai tanácskozáson elfogadott álláspont)

pénznem, értékállandósági kikötés) tulajdonítunk jelentőséget, hanem a felek által a szerződés szerinti szolgáltatásnak. A szolgáltatás pedig (rendelkezésre bocsátás és visszafizetés) mindig forintban történik. Minderre tekintettel a deviza alapú kölcsönt forintkölcsönnek tekintjük.” (2-3 oldal)

Minden szerződésre vonatkoznak az alapelvek: „a szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre. A szerződés létrejöttéhez a feleknek a lényeges, valamint a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben való megállapodása szükséges”. (régi Ptk.205.§). Miként beszélhetünk egyáltalán létrejött szerződésekről, ha az egyik szerződő fél szerint a kölcsön tárgya forint, a másik szerint a kölcsön tárgya deviza?

Miként beszélhetünk létrejött szerződésről, ha a devizahitelek egyik lényeges alapvető jellegadó vonását, a várható forintgyengülést, egyszerűen nem közölték a bankok az adósokkal?

A Kúria 2013 végén a Gárdos-Nagy elemzésben leírtakat tette magáévá, figyelmen kívül hagyta teljes mértékben a Fővárosi Ítéltábla fogyasztóvédelmi megállapításait és „törvényesítette” a lerovó-kirovó elméletet a 6/2013 számú jogegységi határozatban.²¹⁰ „A deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések (a továbbiakban: deviza alapú kölcsönszerződések) devizaszerződések. A felek a hitelezőnek és az adósnak a kölcsönszerződésből fakadó pénztartozását egyaránt devizában határozták meg (kirovó pénznem), és azt mindkét fél forintban volt köteles teljesíteni (lerovó pénznem).

E szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forintkölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, amiből következően ő viseli az árfolyamváltozás hatásait: a forint gyengülése az adós fizetési terhének növekedését, erősödése pedig a csökkenését eredményezi.” „A tájékoztatási kötelezettség nem terjedhetett ki az árfolyamváltozás mértékére”.

A Kúráit valaki alaposan félrevezette a jogegységi határozat elkészítése során. A szerződésnek minden lényeges elemet tartalmaznia kell. A kamatparitás elméletéből adódó teljesen bizonyos forintgyengülés és törlesztőrészlet emelkedés teljes mértékben bele tartozik a „tájékoztatási kötelezettségbe”. A Kúria semmiképpen sem hozhat a PJE-ben olyan döntést, mely törvényi előírásokkal ellentétes.

Az a kúriai állítás sem felel meg a valóságnak, hogy minden esetben devizában van meghatározva a kölcsön összege. Például a Merkantil²¹¹, a Lombard²¹² kölcsönszerződéskeben és az Erste Lakáslízingekben²¹³ kizárólag csak forintösszeg van meghatározva: forint kölcsön összeg és forint törlesztő részlet. A kölcsön nyilvántartása forintban történik, a kölcsön lefutását forintban számolják és nem devizában. A forintban meghatározott törlesztőrészlet egészül ki egy devizaárfolyamtól függő költség tétellel. A kamat mellett megjelenik egy másik költségtétel, mely az árfolyamtól függ.

Az autós szerződéseknél szerződés felmondása, vagy totálkár esetében a pénzintézet a követelését is átszámolja az árfolyamváltozás arányával. Így nem a rendelkezésre bocsátott összeg visszafizetését követeli a pénzintézet, hanem

²¹⁰ Kúria 6/2013 számú PJE határozat – 2013. december 16.

²¹¹ Merkantil általános szerződési feltételek – MCSK-0701 (2007. július – 2010. február)

²¹² Lombard üzletszabályzat – HITGD/2009.08.01.

²¹³ Az Erste Ingatlanlízing Pénzügyi Szolgáltató Zrt Általános Szerződési Feltételei (ÁSZF) természetes személyek részére nyújtott lakásingatlan pénzügyi lízing szolgáltatáshoz – 2008. február 11.

(forintgyengülés esetén) többet. Több pénzt követel a pénzügyintézet, mint amennyit rendelkezésre bocsátott. Az Erste lízinges esetben semmilyen szerződéses dokumentum nem tartalmazza azt, hogy a pénzügyintézet követelése függ a deviza árfolyamától. Ezeket a tényeket a Kúria nem vette figyelembe akkor, amikor meghozta a jogegységi határozatát.

Összefoglalva: ahhoz, hogy egy szerződés egyáltalán törvényesen létrejöjjön, a szerződő feleknek minden lényeges kérdésben egyet kell érteniük. Ahhoz, hogy egy szerződésről meg lehessen állapítani, hogy bankkölcsön szerződés jött létre, eleget kell tennie annak az előírásnak, hogy a rendelkezésre bocsátott összeget kell az adósnak visszafizetni és kamatot kell fizetni az adósság után. Ahhoz, hogy egy bankkölcsön szerződésről meg lehessen állapítani, hogy törvényesen létrejött, meg kell felelni a Hpt. fogyasztóvédelmi előírásainak (semmis az a szerződés, mely nem tartalmazza... - tárgyi követelmények). Amennyiben e három feltételnek nem tesz eleget „egy aláírt papír”, nem beszélhetünk létrejött bankkölcsön (illetve lízing) szerződésről. Akkor sem beszélhetünk létrejött szerződésről, ha azt közjegyző hitelesítette, mivel a közjegyzők nem végezték el a jogszabályban előírt feladatukat a szerződéskötés során.

3. A pénzügyi fogyasztóvédelem az elmúlt 15 évben

Elsőként a fogyasztó és a fogyasztóvédelem kifejezésekkel szükséges megismerkednünk. Veres Zoltán a Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója, így foglalja össze²¹⁴: „John F. Kennedy 1962-es kongresszusi beszéde mérföldkövet jelentett a fogyasztói jogok elismerése terén. Az elnök az alábbi fogyasztói alapjogokat jelölte meg: a biztonsághoz, az információhoz, a választáshoz és a képviselethez való jog. A későbbiekben számos dokumentum átvette, illetve kiegészítette ezt a katalógust: legjelentősebbnek talán az ENSZ Közgyűlésének a Fogyasztóvédelmi Irányelvek elfogadásáról szóló határozata (1985) tekinthető. Ami a közösségi jogot illeti, 1973-ban az Európai Tanács közgyűlése elfogadta a Fogyasztóvédelmi Alkotmányt, amely megkísérelte elhatárolni a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos állami és vállalati feladatokat. Ennek alapján az Európai Tanács 1975. április 14-én elfogadta „Az Európai Gazdasági Közösség első, előzetes programja a fogyasztók védelmének és informálásának politikájáról” címet viselő határozatot, amely szerint a fogyasztói jogok közé tartozik a fogyasztók egészségének és biztonságának védelme, a fogyasztók vagyoni érdekeinek védelme, a jogorvoslathoz való jog, a tájékoztatáshoz és oktatáshoz való jog, illetve a meghallgatáshoz és a fogyasztók érdekeinek képviseletéhez való jog. A Maastrichti Szerződés pedig a hivatalos politikák közé emelte a fogyasztóvédelmet is (129/A cikk).”

„A pénzügyi szférában az információs aszimmetria, az ügyfelek kiszolgáltatottsága talán még inkább jelen van, mint néhány más piaci szegmens esetében.

Ennek okát az alábbi problémákban jelölhetjük meg:

- A szolgáltatók az éles piaci versenyben egyre komplexebb, bonyolult feltételrendszerű termékeket dolgoznak ki, amelyek lényegét, gazdasági és jogi hátterét, kockázatait az átlagfogyasztók nem értik;
- Nehezen átlátható és összehasonlítható árazás és költségek;

²¹⁴ Veres Zoltán – Ügyfélvédelem a pénzügyi szektorban: Gondolatok a pénzügyi fogyasztóvédelem egyes alapkérdéseiről - 2011.

- Fogyasztók nem megfelelő tájékoztatása – például túl bonyolult, nehezen érthető, esetleg szándékosan félreérthető tájékoztatás, kockázatok elhallgatása.”

Az ENSZ Fogyasztói Érdekvédelmi Alapokmánya nyolc fogyasztói alapjogot sorol fel²¹⁵:

1. Jog az alapvető szükségletekhez (olyan fogyasztási cikkekhez és szolgáltatásokhoz, amelyek a túlélést biztosítják)
2. Jog a biztonsághoz (az életre és egészségre veszélyes árucikkek és szolgáltatások elleni védelem joga)
3. Jog a tájékoztatáshoz (a tisztességtelen és félrevezető hirdetés és címkézés elleni védelemhez, valamint a tények ismertetéséhez és a feltétlen tájékoztatáshoz való jog)
4. Jog a választáshoz (versenyképes fogyasztási cikkekhez és szolgáltatásokhoz való jog, a megfelelő minőség biztosításával)
5. Jog a képviselőhöz (a fogyasztói érdekek érvényesítéséhez való jog a kormányzati politika tervezésében és végrehajtásában)
6. Jog a kártérítéshez (a rossz minőségű fogyasztási cikkek és a nem megfelelő szolgáltatások ellentételezéséhez való jog)
7. Jog a fogyasztók oktatásához (a megfelelő tudás és gyakorlat megszerzéséhez való jog a tájékozott fogyasztóvá váláshoz)
8. Jog az egészséges környezethez (a félelem- és veszélymentes környezethez való jog, amely a méltóságot és a jólétet biztosítja)

Terjedelmi korlátok miatt most csak néhány uniós és hazai fogyasztóvédelmi ajánlás, irányelv címét sorolom fel: 87/102/EGK számú tanácsi irányelv a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről (1986. 12.22.); 2001/193/EC számú ajánlás a lakáskölcsönt nyújtó szolgáltatók szerződészkötést megelőző fogyasztói tájékoztatásáról (2001.03.01.); 2005/29/EK irányelv a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatáról.... (2005.05.11.); Fehér Könyv az EU jelzáloghitel-piacainak integrálásáról (2007.12.18.); 15/2001 számú PSZÁF ajánlás a fogyasztók pénzügyi szervezetek általi tájékoztatásáról (2001); a PSZÁF felügyeleti tanácsának 7/2006 számú ajánlása a hitelkockázat-kezelés hatékonyságának növeléséről (2006.09.28.); a PSZÁF felügyeleti tanácsának 9/2006 számú ajánlása, A lakossági hitelezés (2006.11.07.). Mindegyik meghatározó eleme, hogy a fogyasztókat, az állampolgárokat olyan helyzetbe kell hozni, hogy megalapozott döntéseket tudjanak hozni. Ez különösen fontos a nagy összegű, hosszú futamidejű bankkölcsönök (és lízingek) esetén.

Hazánkban a Gazdasági Versenyhivatal 2005 évi vizsgálata²¹⁶ kimutatta, hogy fogyasztók tájékoztatása alapvető feltétel, mert így tudnak a saját érdekének megfelelő döntést hozni. A fogyasztóvédelmi szabályzásnak kényszert kell kifejtenie, mert a bankoknak nem érdeke a megfelelő tájékoztatás.

²¹⁵ Tamás János - Juhász Csaba - Pregun Csaba - Nagy Attila - Szöllősi Nikolett - Gerőczy Viktória - Fórián Tünde (2008) - Globális környezeti problémák és társadalmi hatásuk II. - 2.2. Fogyasztóvédelmi alapfogalmak - tankonyvtar.hu

²¹⁶ A Gazdasági Versenyhivatal jelentése a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló, többször módosított 1996. évi LVII. törvény 36/A. §-a alapján - A jelzáloghitelezés tárgyában folytatott ágazati vizsgálatról – 2005. december

A GVH egyértelműen fogalmazott: „a hatásos verseny, a gazdasági verseny jóléti funkciójának kellő érvényesüléséhez az egyik alapvető feltétel a jól informált, kellően felkészült s ezek alapján a saját érdekének megfelelő döntéseket hozó, a termékek között jól választó fogyasztó. A fogyasztó racionális döntéséhez viszont nélkülözhetetlen a teljes körű, pontos és a vizsgálat tárgyköre esetében a különböző lakáshitel termékekről az egyértelműen összehasonlítható és közérthető információ nyújtása a bankok részéről. A vállalkozások és a fogyasztók között általánosan is fennálló információs asszimetria csökkentése a szakmai és a fogyasztóvédelmi szabályozás ilyen irányú „kényszere” nélkül nem valószínű, mert az a profitorientált hitelezőknek nem feltétlenül érdeke”.

„Megítélésünk szerint a fogyasztók tájékoztatását szolgáló jogszabályi rendelkezések jelenleg nem segítik hatékonyan a fogyasztói érdekek érvényre jutását, a fogyasztói döntési folyamatba nem épülnek be”. ... „A tájékoztató anyagokkal kapcsolatban rögzíthető, hogy a hitelintézetek gondot fordítanak arra, hogy a fogyasztókat tájékoztassák, de mégis a tájékoztató anyagok közös jellemzője a terjedelmük mellett, hogy jellemzően szakzsargonban íródtak, s a kötelező tartalom mellett csak a bank által fontosnak tartott – a banki érdekeket szolgáló – információkat tartalmazzák. Előfordulnak bennük ügyfél nyilatkozatok is, melyben a fogyasztók elismerik, hogy megismerték a feltételeket, azonban a menet közbeni problémák azt jelzik, hogy ez nem mindig helytálló”.

A GVH hangsúlyozza, hogy a piaci verseny kiemelkedően fontos, de a versenyegyenlőség alapvető feltétele az ügyfelek magas szintű tájékoztatása.

A GVH több ajánlást is megfogalmaz, pl.: „az érdeklődő potenciális hitelfelvevőnek az általános tájékoztatás mellett egyéni, a konkrét, az adott hitel paramétereire igazodó közérthető, írásos tájékoztatást nyújtsanak a hitel költségeiről, fő jellemzőiről, kockázati tényezőiről annak egyidejű korlátozásával, hogy a közzétett és közölt feltételeken túl a kölcsön folyósítását további feltételekhez lehessen kötni. Amennyiben a hitelt felvenni szándékozik ezt a tájékoztatást az általuk választott hitelintézetektől így egyértelműen és közérthetően megkapnák, akkor nagymértékben javulnának döntésük alapjai és a hatásos verseny feltételei, körülményei (46. oldal).

A kormány észlelte a problémákat és kormánybizottságot hozott létre. Egy évvel a GVH vizsgálata után elkészült a tanulmány²¹⁷, mely szerint: „Megfelelő szabványok hiányában a fogyasztóknak juttatott információk a szolgáltató érdekei szerint befolyásolhatók. Az ügyletek bonyolultsága, a hosszadalmas szerződések, a szokásostól eltérő nyelvezet, az alkupozíció hiánya és gyakran a sürgetettség miatt is az ügyfelek leginkább az ügyintéző előadása alapján ismerik meg a feltételeket. Nem kerül sor a jogok és kötelezettségek szerződési egyensúlyának kialakítása, a fogyasztók választási joga arra terjed ki, hogy megkötik-e a szerződést” (9. oldal). „Az általános szerződési feltételeket kidolgozók saját érdekeiket érvényesítve egyoldalú előnyöket alakíthatnak ki, amelyek jellemzően csak problémás esetben – a szerződés megkötését követően – kerülnek felismerésre, amikor a fogyasztói igényérvényesítés már korlátozott vagy lehetetlen” (10. oldal). „Rendkívül fontos a megfelelő pénzügyi és jogi tájékozottság olyan hitelszerződések megkötésénél,

²¹⁷ Lakossági Pénzügyi Szolgáltatásokat Vizsgáló Szakértői Bizottság – Javaslatok a lakossági bankszolgáltatások problémáinak kezelésére – 2006. december

amelyek jelentős vagyoni következménnyel járó és/vagy hosszú időtartamra szóló elköteleződést jelentenek (pl. jelzáloghitelek)” (11. oldal).

Az elmúlt 15 évben sorra születtek az uniós és hazai fogyasztóvédelmi ajánlások, melyeket a bankok teljes mértékben figyelmen kívül hagytak. Az ajánlások lényege minden esetben az, hogy a fogyasztókat olyan helyzetbe kell hozni, hogy megalapozott, felelős döntést tudjanak hozni. Az egymás után születő ajánlások ezt egyre részletesebben leírták, azonban a bankoknak alapvető érdeke volt, hogy a devizahitelek veszélyeivel a lakosság ne legyen tisztában. Mindent elkövettek azért, hogy tudatosuljon az ügyfelekben az a szlogen, hogy: „nem kell félni a devizahitelektől”.

4. Kölcsönszerződések létre jötte és tisztességessége

A Hitelintézeti törvény pontosan meghatározza, hogy milyen esetekben semmis egy kölcsönszerződés. 2015. július 1.-én volt egy nagyon magas szintű előadás az ELTE –én, ahol Dr. Bodzási Balázs, az Igazságügyi Minisztérium tisztségviselője kifejtette²¹⁸, hogy ha lényeges tartalmi eleme hiányzik a szerződésnek, akkor az létre sem jön (videón a 11:54 perctől).

Ez a megállapítás összhangban áll a korábban kialakult bírói gyakorlattal: „a szerződés valamely lényeges tartalmi elemében való megállapodás hiánya a szerződés létre nem jöttének, és nem semmisségének megállapítására ad alapot” (BH2004.142). „A kölcsönszerződés lényeges tartalmi eleme a kölcsön összegének meghatározása. Ennek hiányában a kölcsönszerződés létrejötté nem állapítható meg” (BH1998.443).

Az ELTE konferenciát követően a Kúrián elkezdték kidolgozni a „megoldást” a fenti megállapítással és a kialakult hazai bírói gyakorlattal ellentétesen és teljes mértékben figyelmen kívül hagyva az uniós és hazai fogyasztóvédelmi elveket. Dr. Wellmann György kúriai kollégiumvezető²¹⁹ és Dr. Pomeisl András József kúriai főtanácsadó²²⁰ irányításával elkészítették a „megnyugtató végleges megoldást”: kijavítják a szerződések összes hibáját, pótolják a szerződés semmiséget okozó hiányosságokat (kölcsön összege, kamatláb, törlesztő részlet – bármi pótolható). A jogalkotók a pénzügyi fogyasztók fokozott védelme érdekében a semmisség jogkövetkezményét határozották meg szabályzó, visszatartó eszközként – a bíróságok felső vezetése pedig egyszerűen kiiktatja a fogyasztóvédelmi előírást. Elképesztő!

Ha a várható devizaárfolyammal kapcsolatban a bank félrevezette és becsapta az Ügyfelét, akkor a teljesen semmis deviza alapú kölcsönszerződést piaci kamatozású forint kölcsönné alakítják a kidolgozott terv szerint. Olyan szerződésnek kell eleget tennie az adósnak, melyet korábban egyáltalán nem kötött volna meg! Amennyiben az adós ilyen forintkölcsön kérelemmel ment volna be a bankhoz, akkor az elbírálást során a bank a kérelmet elutasította volna (a kedvezményes árfolyamú végtörlesztés idején, 2011 végén és 2012 elején, a bankok tömegesen utasították el forintkölcsön

²¹⁸ ELTE konferencia devizahitel - Igazságügyi Minisztérium – című video <https://www.youtube.com/watch?v=XQiAaux7XiU>

²¹⁹ Emlékeztető a Civilisztikai kollégiumvezetők 2015. november 9-10. napján a Magyar Igazságügyi Akadémián tartott Országos Értekezletről

²²⁰ Emlékeztető a DH törvények hatálya alá tartozó szerződések érvénytelenségével kapcsolatos perekkel foglalkozó konzultációs testület 2016. szeptember 28.-án tartott üléséről

kérelmeket, melyekkel az adósok kiváltották volna a devizahiteleket, arra hivatkozva, hogy nincs megfelelő jövedelmük a forintkölcsönhöz).

Pécsett 2016 tavaszán a bírók²²¹ egyenesen a devizahiteles perek „kilövéséről” a szerződések „meggyógyításáról” beszéltek és a „kegyelemdőfésről” melyet annak adnak majd, aki mégiscsak pert nyerne a bankok ellen.

5. A deviza alapú kölcsönök hatása a gazdaságra

A magyar lakosságra egyáltalán nem volt jellemző az eladósodás. 2001-ben lett kormányzati cél a lakosság eladósítása, (ekkor jelentek meg a devizahitelek a gépjárműveknél, a lakáscélú forint kölcsönöknél az állami támogatás). Az Állami Számvevőszék 2009-ben készült jelentése (3) így ismerteti: „Az eszközrendszeren belül meghatározó szerepet játszó kamattámogatási rendszer 2004-től annak ellenére nem volt versenyképes a devizahitelekkel szemben, hogy nyilvánvaló volt a forint esetleg jelentős árfolyamváltozásai miatt, a visszafizetés terheit nagymértékben növelő kockázat...2003-ban szigorították a támogatott hitelek feltételeit. ... A kamattámogatott hitelek szerepe visszaszorult” (14. oldal). „A lakáscélú támogatásokra fordított költségvetési kiadás a 2000. évi 50 Mrd Ft-ról 2008-ra 186 Mrd Ft-ra nőtt (18. oldal).

A parlamenti devizahiteles albizottság jelentése (2) így idézte a volt pénzügyminisztert: „Dr. Draskovics Tibor (volt pénzügyminiszter 2004. év februárjától 2005. év áprilisáig látta el tisztségét): ...nagyon kedvező reálgazdasági hatások jelentek meg és a 362 ezer lakás, amely 2001-től és 2010-zel bezárólag épült az a családi vagyonoknak és a nemzeti vagyonnak is jelentős emelkedése. ... ha megtiltja a Kormány a devizahitelezést, akkor lényegében leállt volna a lakásépítés és most szembe kéne nézni azzal a problémával, hogy egymillió ember nem lenne jobb lakáskörülmények között”(18-19. oldal).

A devizaadósok százezrei most a kilakoltatás rémével néznek szembe! Jobb lakáskörülmény helyett kilátástalan sors vár rájuk. A felépült, a felújított lakások pedig nyomott, töredék áron pénzügyi befektetőkhez, jobb esetben olyan családokhoz kerülnek, akik esetleg államilag támogatott forintkölcsönt vesznek fel az ingatlanvásárláshoz.

A parlamenti albizottság jelentése így idézte a volt MNB elnököt: „Járai Zsigmond a Magyar Nemzeti Bank volt elnöke: ... előadásában világossá tette, hogy a PSZÁF semmit nem tett az eladósodás lassítása érdekében, amelynek okaként a meg nem értést jelölte meg . Az is elhangzott az expozéjában, hogy a Kormányzat érdekelttségét jelentette a gyors lakossági eladósodás, ezáltal ugyanis egy gyorsabb GDP növekedést tudott Magyarország produkálni. Ezt a GDP növekedési többletet 1 % körüli mértékre tette, miközben óriásinak nevezte a megjelenő kockázatokat”.

Az állam a devizahitelezés előtt is és a devizahitelezést követően is anyagilag támogatta a lakást építeni, vásárolni, felújítani szándékozókat. Volt már ÁFA visszatérítés, kamattámogatás, SZJA kedvezmény, Szocpol; jelenleg van CSOK, van „ingyenpénz” és ismét van piacinál kedvezőbb kamatláb. Egyes egyedül azok maradtak ki mindenféle állami támogatásból, akik devizahitel felvételével kívántak lakást építeni, vásárolni esetleg felújítani!

²²¹ A Pécsi Ítéltábla és a Pécsi Törvényszék közös szervezésében 2016. április 8.-án megtartott devizakonferencia – emlékeztető

Az Állami Számvevőszék adatai és a Nemzetgazdasági Minisztériumtól kapott válaszok²²² alapján a költségvetésnek 2000 és 2012 között 1.094,9 milliárd forinttal támogatta a lakáscélú források kölcsönöket. A devizahitelezés éveiben 100 millió forintot fizettek évente az adósok „visszterhes ingatlan átruházási illeték” címén az Önkormányzatoknak és a központi költségvetésbe.

A GDP felpörgetésére szükség volt arra, hogy a lakosság eladósodjon, hogy előre hozza a vásárlásait!

A bérek, a fizetések a legtöbb esetben a lakhatás költségeit (évtizedek óta) nem tartalmazzák. Piaci alapon nem épülhetnek tömegével bérházak, bérlakások, mert nem lehet kiadni őket, nincs rá fizetőképes kereslet. Aki otthont akart, annak kölcsönt kellett felvennie. Féltő, hogy több százezer lakás, ház kerül majd nyomott áron olyanokhoz, akik „befektetésben” gondolkodnak, és így jön létre egy jelentős bérlakás állomány. A becsapott és megtévesztett, otthonukat veszített devizahitelesek pedig piaci keresletet jelentenek a most létrejövő bérlakás állományra. Több ezer milliárd forintnyi vagyon átrendeződésének szemtanúi lehetünk mindannyian.

6. A jelenlegi helyzet megoldása

Elkerülhetetlen parlamenti vizsgálóbizottság felállítása és ügyészégi nyomozás elrendelése bűncselekmények alapos gyanúja miatt. A devizahiteles jogegységi határozatok felülvizsgálata, a már befejeződött perek átvizsgálása, újratárgyalása. Új devizahiteles törvény és új elszámolás kidolgozása. A becsapott és megtévesztett adósok teljes kártalanítása. A KHR-ben (Központi Hitelinformációs Rendszer) a fizetési mulasztások listáit felül kell vizsgálni, a becsapott és megtévesztett adósok hátrányos megkülönböztetését el kell törölni. Az Európai Beruházási és Fejlesztési Bank (EBRD) és a magyar kormányzat között megkötött 2015. februári megállapodást teljesen át kell dolgozni.

7. A magyar állam szerepe

Az első devizahiteles jogegységi határozat a magyar kormány megrendelésére készült. Részlet Orbán Viktor miniszterelnök 2013. november 8.-i riportjából²²³: „a tény az, hogy egymásnak ellentmondó bírósági ítéletek születtek az elmúlt időszakban, és mi nem hozhatjuk az országot abba a helyzetbe, hogy valamilyen kormányzati megoldást kikényszerítünk vagy bevezetünk, majd ezzel ellentétes bírói ítéletek születnek, és előáll egy olyan jogi zűrzavar, amit senki sem tud kezelni, ugyanis a bíróság ítélete felülírja a kormány döntéseit. Ezért most arra kell nekünk sarkalnunk az igazságszolgáltatás vezetőit, elsősorban a Kúriát, a Kúria elnökét, hogy előbb-utóbb tegyenek rendet ezen a területen, ezt jogegységi döntésnek nevezik a mi szakmánkban, tehát hozzanak egy olyan állásfoglalást, ami után a

²²² Lakáscélú állami támogatások 2000 és 2012 között
<http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/alap-informaciok/lakascelu-allami-tamogatások-2000-es-2012-kozott.html>

²²³ A miniszterelnök is jogegységi döntést sürget – kormány.hu - Orbán Viktor miniszterelnökkel Kocsis Éva beszélgetett a Kossuth Rádió „180 perc” című műsorában – 2013.november 8.

bírók az azonos tényállásokat, azonos élethelyzeteket azonos módon fogják megítélni, és azonos ítéletek szülehetnek.” Ilyen „sarkallás” után született meg a 6/2013 számú jogegységi határozat a Kúrián.

A kormány kizárólag a bankok érdekvédelmi szervezetével, a Bankszövetséggel egyezkedett: a kedvezményes árfolyamú végtörlesztés, a forintosítás, az elszámolás. A cél mindig a megállapodás volt, nem pedig az igazság felderítése. Az elvtelen alkuk vezettek az állampolgári alapjogok megvonásához, a lakosság jelentős részének kifosztásához.

A törvények megszavazását nem előzte meg társadalmi vita, a devizahiteles civilek a parlamenti bizottságok munkájában nem vehették részt a devizahiteles törvények meghozatalakor.

Nagy felzúdulást keltett, amikor kiderült, hogy parlamenti képviselők, politikai vezetők miként éltek a kedvezményes árfolyamú végtörlesztés lehetőségével. Saját magukat kimentették a devizahitelezés csapdájából, a lakosság nagy részét (leginkább a legrosszabb helyzetbe kerülőket) pedig még évekig benne hagyták.

A forintosítást pedig 256-os CHF árfolyammal szavazták meg, miközben ők 180-as árfolyammal kiszálltak. Tekinthető ez etikus, erkölcsös viselkedésnek?

Az első jogegységi határozatot még kettő követte. Az utolsó, az 1/2016 számú létrejöttét a Bankszövetség igénye „sarkallta”. Részlet Dr. Wellmann György Bankszövetségnek írt válaszeleveléből: „A Kúria Pfv.I. 21.156/2015. számú ítéletével kapcsolatos jelzésüket köszönöm, az abban foglaltakkal teljes mértékben egyetértek. ... A Kúria a döntést természetesen nem tartja irányadónak, így intézkedésemre az már nem szerepel a Kúria honlapján.”²²⁴

A devizahitelezés időszaka alatt, nem devizahiteles szerződésekkel kapcsolatban az Ügyészség több tucat fogyasztóvédelmi pert indított, a devizahitelezés időszaka után az MNB indított nem devizahiteles szerződésekkel kapcsolatban fogyasztóvédelmi pereket. A PSZÁF (2006) és a PSZÁF-MNB (2008) által kiadott devizahiteles fogyasztóvédelmi tájékoztatók („Devizahitelek - Tényleg értem?”) félrevezették a lakosságot több lényeges kérdésben is. Szükséges végre kivizsgálni, hogy miért nem végezték el az állami szervek a feladataikat az elmúlt 15 évben, kik a felelősök a lakosság félrevezető állami tájékoztatásért?

A hazai devizahitelezést az 1980-as években megelőzte az ausztráliai devizahitelezés (Westpac ügy). Mint tudjuk, ekkor dolgozták ki Londonban a „változó kamatozású, többféle devizában elérhető tőkepiaci (hosszú futamidejű) finanszírozást”. Ami a magyar (és a környékbeli országok) lakosságával történt, nem az első eset. Szükséges megvizsgálni, hogy milyen hasonlóságok és eltérések vannak a mostani és a 30 évvel korábbi ausztrál devizahiteles történetek között.

Felelős állami vezetők évek óta tisztában vannak azzal, hogy becsapták a bankok a magyar lakosságot. Például Varga Mihály is megállapította²²⁵ 2011 szeptemberében: „a bankok tisztában vannak azzal, hogy helytelenül jártak el, amikor rátukmálták ügyfeleikre a devizás hiteleket. Mondjuk ki nyíltan: egyszerű profitérdekből becsapták a magyar embereket.”

²²⁴ Dr. Wellmann György válaszelevele a Magyar Bankszövetségnek – Kúria Polgári Kollégium 2016.EI.II.J.37. - 2016. április 11.

²²⁵ Nem kár két-három bankért – riport Varga Mihály Miniszterelnökséget vezető államtitkárral – Heti Válasz 2011. szeptember 26.

Profitérdekből becsapni valakit - bűncselekmény!

„Aki jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz, csalást követ el. A bűncselekmény elkövetési magatartása a tévedésbe ejtés, vagy tévedésben tartás. A tévedésbe ejtés esetén az elkövető idézi elő a téves képzeteket a valóság tekintetében. A csalás másik elkövetési magatartása a tévedésben tartás. Ebben az esetben az elkövetőnek nincs szerepe a tévedés kialakulásában, de a sértett tévedését felismerve kihasználja azt. – Btk.”

Jelen esetben rendkívül nagy értékben, szervezeten elkövetett bűncselekményekről beszélhetünk. Választ kell keresni arra a kérdésre, hogy ha tudtak az állami vezetők a lakosság becsapásáról, akkor miért nem kezdeményeztek ügyészégi vizsgálatokat, miért nem tettek feljelentéseket?

8. A jövőbeni feladatok

A devizahitelezés veszélyeire a nemzetközi és pénzügyi szervezetek már kezdetektől felhívták a magyar kormány figyelmét. A parlamenti albizottság (2) így foglalta össze: „A nemzetközi szervezetek (Nemzetközi Valutaalap, Európai Bizottság, Világbank, Európai Központi Bank) és a Deutsche Bank szinte egybehangzóan hívták fel a figyelmet a devizahitelezés kockázataira, és ugyan nem „követeltek” lépéseket, de hatáselemzéseikre hivatkozva stabilitási szempontból minősítik az átlagostól nagyobb kockázatúnak a hazai gyakorlatot”.

Leginkább egy újabb, teljes munkát végző parlamenti vizsgálóbizottság lehet a legmegfelelőbb testület arra, hogy megtalálja azokat az állami felső és közép vezetőket (minisztériumok, PSZÁF, MNB, GVH stb.), akik felelőssé tehetők azért, hogy a lakosságot a devizahitelezés veszélyeire nem figyelmeztették. Minden egyes lakossági devizahiteles beadvány, panasz, feljelentés sorsát meg kell vizsgálni. A vizsgálat során meg kell állapítani, kik intézkedtek azért, hogy ne történjen semmilyen érdemi eljárás. Értelemszerűen az összes ügyészre, rendőrségre beérkezett feljelentést szintén át kell tekinteni.

Az összes devizahiteles pert át kell nézni, történt-e a bírósági eljárások során szándékos mulasztás, vagy észlelhető nagymérvű tudatlanság (pl. az árfolyamrés nem okoz költséget az adósnak) a meghozott határozatban, ítéletben.

Az alapos vizsgálatok eredményként azt lenne célszerű elérni, hogy ne tölthessenek be állami közép vagy felsővezetői posztot (MNB, minisztériumok, egyetemek, főiskolák, bíróságok, ügyészség), közéleti és politikai szerepet azok, akik az elmúlt 15-ben a történelemért politikailag, szakmailag felelőssé tehetők.

A történelem súlyának megfelelően kell a vizsgálatokat elvégezni. Megtévesztettek és becsaptak a pénzintézetek több százezer családot! Az okozott lakossági kár több ezer milliárd forint.

Beszélhetünk egyáltalán ekkora összegről?

A 2. ábrán láthatjuk, hogy a lakosság több mint 8.000 milliárd forint deviza elszámolású kölcsönt vett fel. 8.000 milliárd forint kölcsön után 5% (deviza)kamatlábbal és 10 év futamidővel számolva 2.200 milliárd forint kamatösszeg kell fizetni. Amennyiben a kamatláb 5% helyett 12% (forint kamatláb), akkor a fizetendő kamat már 5.700 milliárd forint. A két lehetőség között a különbség 3.500 milliárd forint.

Az adósok annak tudatában vették fel a devizakölcsönt, hogy a törlesztő részletet nem fogja érdemben emelni az árfolyamváltozás. A bankok tudták, hogy végül is annyit fognak fizetni az adósok, mintha forint kölcsönt vettek volna fel. Valóban több ezer milliárd forint a különbség. A számításomban az MNB Hitelkalkulátora volt a segítségemre. Ezt az egyszerű számítást azért ismertettem, hogy lássuk, milyen hatalmas összegekről van szó – természetesen nem a pontos összeg kiszámítása volt a cél, hanem a pénzmennyiség nagyságrendjének meghatározása. A nagyságrend ezer milliárd forint.

A jelenlegi állapot szerint még 100.000 - 120.000 családra vár az otthonának kényszerértékesítése. Azoknak a száma, akik már eddig elvesztették az otthonukat, több tízezerre tehető.

Teljes mértékben át kell gondolni az állam szerepét a fogyasztóvédelem területén. A feladatok: a fogyasztóvédelmi törvények megerősítése, hatékony, gyors, elkötelezett állami fogyasztóvédelmi hatóságok működtetése, a fogyasztóvédelmi tevékenységet folytató civil szervezetek kiemelt támogatása.

Mindenképpen szükséges az iskolai tananyagba illeszteni azt, hogy miként vezette félre, és csapta be a bankrendszer a lakosságot, a teljes magyar társadalmat állami hivatalok és szervezetek közönye (esetleg aktív banki támogatása) mellett. Miként hagyták figyelmen kívül a fogyasztóvédelmi elveket, ajánlásokat, előírásokat hazánkban a pénzintézetek? Kiemelten fontos, hogy legyen fogyasztóvédelmi oktatás a középiskolákban.

A gazdasági ügyekben eljáró bírók alapvető gazdasági és pénzügyi oktatása elkerülhetetlen.

Amikor a forint felülértékeltsége megszűnt és a kamatparitás elméletének megfelelően kezdett el változni a forint árfolyama (2008-2010), akkor a lakosságot még abban a tudatban tartották, hogy a „gazdasági válság” elmúltával a forint árfolyam visszatérhet a régi szinthez. Újra 150-160 forint környékén lesz a CHF és 250-260 forint környékén lesz az EUR. A devizaadósokat az árfolyamgátba lépésre ösztönözték és a bankoknak az állam kártérítést adott a „vesztéseik” kompenzálására. Az NGM-től kapott tájékoztatás²²⁶ szerint a bankok 16 milliárd forint támogatást kaptak az államtól. Semmi sem indokolja, hogy a lakosságot megtévesztő, a lakosságnak több ezer milliárd forint veszteséget, kárt okozó bankrendszer állami támogatásban részesüljön. Ennek a 16 milliárd forintnak a károsult lakosnál van a helye.

Felül kell vizsgálni minden állami, önkormányzati kedvezményt, támogatást, adóbeszámítást, amit a bankrendszer kapott az elmúlt 15 évben.

9. Összegzés

„Azokat az embereket, akik annak idején a devizahitel felvételének a lehetőségével éltek, kevés kivétellel, de gyakorlatilag megtévesztették és becsapták; megtévesztették és becsapták abban az értelemben, hogy messze nem voltak tisztában a devizahitelek felvételének minden kockázatával” – Rogán Antal

²²⁶ Nemzetgazdasági Minisztérium válasza - NGM/19093/2013 - Az árfolyamgát okozta banki veszteség kompenzálása 16 milliárd Ft <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/kerdesek-es-a-kapott-valaszok/az-arfolyamgat-okozta-banki-veszteseg-kompenzalasa-16-milliard-ft.html>

parlamenti expozéja²²⁷ a kedvezményes árfolyamú végtörlesztést tartalmazó törvény előterjesztésekor 2011. szeptemberében.

„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.” „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ... valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.” – Alaptörvény.

²²⁷ Parlamenti napló – 111. ülésnap (2011.09.19.) - T/4144 Az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról - Rogán Antal expozé – 206. felszólalás - 17:43 a felszólalás kezdete http://www.parlament.hu/naplo39/111/n111_206.htm

Az „olyan, mintha” jogviszony - avagy a deviza nyilvántartású kölcsönszerződések általános értékelése fogyasztóvédelmi szempontból

Madari Tibor

Mottó: „A jog eszméje mélyen benne gyökerezik a társas együttlétben és ezzel az emberi természetben. A mint az embert a gondviselés belé ojtotta természete vezérli társulásra, úgy viszont az emberi társaságot nem lehet elképzelni a jog eszméjének, valamelyes, bárha csak nagyon is alacsony foku jelentkezése és uralma nélkül. ... Mai nap is az, hogy az egyik ember a másiknak, a kit tán fizikai erővel le tudna gyűrt, az ujjáról a gyűrűt le nem veszi, bárminő kedve volna reá, mert tudja, hogy az a másé és nem az övé, – e korlát tudata ma sem egyéb, mint a jogérzet, tudniillik tiszteletben tartása egy bizonyos korlátnak, eszmei parancsnak, a mit jognak nevezünk.” (Grosschmid Béni: Magánjogi Előadások, Budapest, 1905.)

Megfelel-e ma a jog, és a jogalkalmazás ennek az immanens jogérzetnek társadalmi szinten? Erre a kérdésre keressük a választ a „deviza alapú” kölcsön jelenségének alábbi, érintőleges vizsgálata során.

1. A deviza alapú kölcsön tárgya, fogalma

A deviza alapú kölcsön a modern kvantumfizika egyes állításaival rokoníthatóan paradox jelenség, valódi talány: egyik sajátossága, hogy szükségtelen hozzá bármilyen devizafedezet, azaz deviza alap – az akár utólag, határidős ügyletekkel is megteremthető volt. Éppen erre tekintettel ebben a tanulmányban inkább a lényeghez közelebb álló deviza elszámolású kölcsön fogalmat fogjuk használni. Egy másik, hasonlóan ellentmondásos sajátosság, hogy a klasszikus banküzemeltetési eljárásoktól eltérően, ezekben az esetekben jellemzően rövid távú (maximum néhány hónapos lejáratú) szintetikus (olyan, mintha) devizaforrásokból finanszíroztak hosszú távú (10-35 éves futamidejű) kölcsönöket.

Az ügylet valós jellegét a szerződésen belüli, - ténylegesen forintban történő-, pénzmozgás devizában történő nyilvántartása mutatja meg.

A hitelező a kölcsönnek nevezett összeget külföldi, pl.- CHF devizanemben veszi nyilvántartásba úgy, hogy rendelkezésre HUF devizanemet bocsájt, de a HUF értéket a rendelkezésre bocsájtásakor érvényes deviza eladási árfolyamon átszámítja, mintha azt CHF-re átváltotta volna. Esetünkben az adós vásárolja meg (mintha megvásárolta volna) a CHF-et . Ezzel a hitelező a „kölcsön” rendelkezésre bocsájtásának kötelezettségét teljesítette. Ezután már az adós kötelezettségének teljesítése következhet. Ez a CHF devizanemben meghatározott „kölcsön”, - annuitásképlet alapján CHF-ben kiszámított-, törlesztő részletének,- a törlesztés napján aktuális deviza eladási árfolyamon átszámított HUF összeg-, megfizetését jelenti. A ténylegesen megfizetett HUF összeget azonban a hitelező CHF-re számítja át, (mintha átváltotta volna,) és a nyilvántartásában kivonja a CHF-ben nyilvántartott tőkéből (a kamat és a költségek levonása után). Ezzel rögzíti az adós egy törlesztési kötelezettségének teljesülését.

A deviza alapú elszámolás maga az a lényeges szerződési feltétel, ami az egész konstrukció legjellemzőbb sajátosságát adja, ami a szerződéskötéskor a szerződésbe kódolva szükségszerűen a fogyasztó rovására borította fel a teljesítés során a szerződési egyensúlyt.

Ennek következményeire nem hívták fel megfelelő alapossggal a fogyasztó mint adós figyelmét a szerződéskötéskor. Ebben a lényegi szerződési feltételben ezért nem volt, nem is lehetett konszenzus a felek között a szerződéskötéskor, mert a fogyasztó, ha sejti, hogy több éves teljesítését követően nem hogy csökkent volna, de növekedett, és a szerződés eredeti feltételeivel kiszámíthatatlan is a forintban kifejezett tartozása, egészen bizonyos, hogy nem köt szerződést.

2. A deviza elszámolású kölcsön konstrukciójának értékelése a jogszabályi alapok tekintetében

A deviza elszámolású kölcsön, mint pénzügyi termék, definiálatlan volt a magyar jogban egészen 2010-ig, amikor is a 83/2010. (III. 25.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése definiálja először – tapasztalati, leíró módon, az események után kullogva – a konstrukciót, melyet a 2010. évi XCVI. törvény, majd a 2011. évi LXXV. törvény követ, következtelen megnevezéseket használva a konstrukció elnevezésére, részben eltérő módon definiálva a deviza elszámolású kölcsönt.

A 6/2013 PJE határozat- mely a konstrukciót végső soron legalizálta- leszűkítette a bíróságok mozgásterét a jogviszony tartalmának a megítélésében, mert megdönthetetlen vélelmeket alkotott arról, hogy a jogviszonyt minek nem minősíthetik a bíróságok: a konstrukció nem ütközik jogszabályba, nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsbe, nem uzsorás szerződés, nem irányul lehetetlen szolgáltatásra, nem színlelt szerződés .

A 6/2013 PJE határozat alapjául szolgáló, a Hitelintézeti szemlében megjelent Gárdos-Nagy cikk (ami jó vitaindító lehetett volna, ehelyett rossz jogegységi döntés lett belőle) vezette be ismét (Grosschmid Béni, Bátor Viktor, Szladits Károly által megalkotott és finomított jogi konstrukciójának újraértelmezésével) a köztudatba a kirovó-lerovó pénznem fogalmát. Ezt a jogtudományban ismert fogalmat azonban egyetlen kölcsönszerződés sem határozta meg, a Ptk. 231.§. (1)-(2) bekezdésében jelölik meg annak jogi alapját.

A kirovó-lerovó pénznem szerződési technikájának az eredeti célja nyilvánvalóan az értékállóság biztosítása, nem pedig extra nyereség elérésének lehetővé tétele volt a pénzintézet számára. A magyarországi inflációs viszonyokat messze felülmúló árfolyam-változások lehetősége a szerződéskötéskor a fogyasztó számára nem volt ismert, ennek lehetséges hatásait nem tudta felmérni, azzal csak a pénzintézet volt tisztában.

A kirovó- lerovó pénznem alkalmazása a fogyasztó számára nem világos, következményeiben fel nem mérhető, laikus számára nem érthető, beleértett (mert közvetlen módon meg nem fogalmazott, nem definiált) szerződéses kikötés. E kikötés alapján a fogyasztó a szerződéskötéskor nem volt abban a helyzetben, hogy felmérje, mekkora kockázatot vállal, mert semmilyen módon nem hozta a pénzintézet a tudomására azt, hogy ez a kikötés egyrészt a tartozása tőkeösszegének az akár korlátlan növekedését hozhatja, másrészt azt, hogy a törlesztőrészlet összege akár meg is többszöröződhet, az egyoldalú kamatemelési lehetőség és az árfolyam változásának kumulatív következményeként.

Erre a veszélyre a kockázatteltáró nyilatkozat nem hívta fel figyelmét, annak szövegezése erre alkalmatlan volt.

(A kirovó-lerovó pénznem elméletének rigiditását a Kúria 1925. június 24-én egy árfolyamgaranciás ügyben hozott ítélete magas jogi színvonalon, akkor még a jogérzetnek megfelelően oldotta fel:

A jogeset szerint Arad város 2.500.000 CHF kölcsönt vett fel egy svájci banktól 1914 április 1-én, 50 éves futamidőre, változatlan összegű törlesztő részletekkel. „Egy pénzintézet készfizető kezességet vállalt, és jutalék ellenében vállalta, hogy amennyiben bármely esedékes fizetési napon a svájci frank árfolyama a koronához képest a bécsi jegyzés szerint magasabb lesz, mint a kölcsön folyósításának napján volt, a különbözetet megtéríti a hitelezőnek, amennyiben viszont alacsonyabb lesz, a hitelező téríti meg a különbözetet a kezesnek. „ A világháború miatt az árfolyam elszállt, a Kúriának abban a kérdésben kellett döntenie, hogy meddig terjed az árfolyamért garanciát vállaló cég felelőssége.

„A kérdés eldöntésénél a Kúria nagyon fontos ügyletértelmezési alapelveket rögzítette. „Szerződés értelmezésénél nem annyira a használt kifejezések betűszerinti értelme, mint inkább a szerződő felek akarata irányadó. Kétség esetében azt kell a felek akaratának tartani, ami tekintettel az eset körülményeire és az élet felfogására, a méltányosságnak leginkább megfelel”.

Ezeknek az elveknek alapján a Kúria megállapította, hogy mivel 1914. június 2-án jött létre a garanciavállalás, akkor a felek még nem is sejtették, hogy hamarosan milyen történelmi események következnek, és azok eredményeképpen milyen változások állnak be.

Amikor a budapesti pénzintézet az árfolyam-garanciát a hitelezővel szemben elvállalta, 100 frankért 95 korona 37,5 fillért jegyeztek Bécsben, „és mindkét fél előtt ismeretes volt, hogy az Osztrák-Magyar Bank törvényileg kötelezve volt gondoskodni arról, hogy jegyeinek a külföldi váltók árfolyamában kifejezésre jutó értékét a koronaérték törvényes pénzlába paritásának megfelelően állandóan biztosítsa”. Tekintetbe vette továbbá a bíróság, hogy az a viszonylag csekély összegű jutalék – 6250 korona –, amelyet a pénzintézet az árfolyam-garancia fejében magának kikötött és a svájci banktól ténylegesen meg is kapott, a legkevésbé sem utal arra, hogy a felek különleges árfolyamváltozások bekövetkezésére számítottak volna.

Ehhez képest a Kúria végül úgy döntött, hogy az adós fizetési kötelezettségének megállapításánál csak azt a 4,625%-os árfolyam-különbözetet lehet figyelembe venni, ami a szerződés megkötésekor – 1914. június 2-án – Bécsben a svájci frank és a korona árfolyamviszonylatában – 100 svájci frank = 95 korona 37,5 fillér – fennállott.

Láthatjuk ebben az ítéletben azt az egészséges jog- és igazságérzeten alapuló méltányossági elvet, hogy nem lehet ráterhelni adósra a felek által a szerződés megkötésekor előre még egyáltalán nem látható, rendkívüli mértékű árfolyamváltozást.”)

A kirovó-lerovó pénznem fogalmával ezen túlmenően más probléma is akad.

A Ptk. 231. § (1) bekezdése szerint „Pénztartozást - ellenkező kikötés hiányában - a teljesítés helyén érvényben levő pénznemben kell megfizetni.

(2) Más pénznemben vagy aranyban meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam (ár) alapulvételével kell átszámítani.”

A kölcsön visszafizetése nem ellenszolgáltatás, mert a kölcsönért fizetendő ellenszolgáltatás a kamat. Tartozása az adósnak akkor keletkezik, ha részére a folyósítás megtörténik, addig csak egy kötelmi jogi igénye van arra, hogy a bank a számára az ígért kölcsönt folyósítsa, ezért a deviza elszámolású kölcsönszerződés még nem határozhatja meg a tartozást külföldi pénznemben. A Ptk. 231.§. (2) bekezdése azt jelenti, hogy ha az adós pl. svájci frankkal tartozik, akkor fizethet forintban is. Svájci frankkal azonban csak akkor tartozna, ha azt a Ptk. 523. §. alapján, kölcsön jogcímen a rendelkezésére bocsájtották volna.

A kölcsön az, amit ténylegesen az adós rendelkezésére bocsájtottak, az pedig a szerződéskötéskor kétség kívül csak Ft-ban meghatározott, így a tartozás is csak Ft lehet, azaz a kirovó és a lerovó pénznem egyaránt Ft.

A bank az adósnak nem tartozást adott meg, hanem Ft-kölcsönt folyósított, így a kölcsön összegének pénznemére a kirovó pénznem meghatározás nem lehet helytálló.

Csak a TARTOZÁS más pénznemben való meghatározására használható a Ptk. 231. §. nem, pedig arra, hogy a Ptk. 523. §-t megkerüljék vele.

A 6/2013 PJE határozat III.2.b. pontja szerint: „A deviza alapú kölcsönszerződések megkötésére azért került sor, mert az adós célja az volt, hogy a forint kölcsönszerződések esetén irányadó kamatnál alacsonyabb kamat mellett jusson kölcsönhöz. Erre csak úgy volt lehetőség, ha devizában adósodik el, ami egyben azt jelenti, hogy vállalja az árfolyamváltozás kockázatát, melynek iránya, mértéke előre nem látható, nem kiszámítható.”

Ez a vélelem két, közgazdaságilag megalapozatlan állítást tartalmaz:

„alacsonyabb kamat mellett jutott kölcsönhöz az adós” – ezzel szemben a szerződéskötéskor alacsonyabb kamat csak időleges előny, ami a fedezetlen kamatparitás szabályának megfelelően hosszabb távon az árfolyam változása miatt szükségszerűen eliminálódik, mert a hazai és a külföldi kamatok eltérését a várható leértékelődés fogja kiegyenlíteni (e tétel gyakorlati érvényesülésével szembeni empirikus kétségeknek is hangot ad néhány kutató)

„az árfolyamkockázat iránya, mértéke előre nem látható, nem kiszámítható” – a bankközi devizapiacon a határidős árfolyam meghatározására vonatkozó képlet triviális, közismert, a napi működésben használt összefüggés, mint ahogy a CHF/HUF árfolyamrendek 30 éves vizsgálata is a HUF árfolyamának évi 8%-os-átlagos leértékelődését mutatta volna, ha a fogyasztó elé tárják, és nem a 2002-2008 között fenntartott intervenció sáv miatt időlegesen szinte vízszintesre húzott árfolyam-görbét mutatják be neki

A deviza alapúnak mondott hitelezés veszélyei már 2004-ben jól láthatóak voltak a szakemberek számára, így Budapesti Értéktőzsde 2004 október havi elemzéséből kitűnik, hogy a 9. sz táblázatban az elemző 2012-re már 247,98 CHF/HUF árfolyamot prognosztizált, ami nem meglepő, hisz a pénzügyi szakember köteles tudásához tartozik a fedezett kamatparitás szabálya alapján a jövőbeni árfolyam számításának a képessége (ami ugyan nem azonos a rugalmas árfolyamok pontos előrejelzésével, de úgy tűnik, jó közelítést ad).

Az elemzés arra is jól rámutat, hogy a szakterület szakértője számára a deviza alapúnak mondott hitelezés veszélyei már ekkor nyilvánvalóak voltak, csak épp a profitéhség erősebbnek bizonyult a prudenciális megfontolásoknál.

Az elemzés számításai mutatják, hogy mennyivel magasabbak voltak a Ft-alapú kölcsönök terhei abban az időszakban, így a fogyasztó részéről teljesen logikus lépés volt, hogy az olcsóbban kínált hitel felé fordult. Azt persze nem tudhatta, hogy mindez csupán bevetés, az előnyök a kamatparitás közgazdasági törvényszerűsége miatt hamarosan elfogynak, és a jogviszony az adós számára uzsorás jelleget ölt. Mindez azt mutatja, hogy a pénzügyi szolgáltató információs előnyénél, szakmai tudásánál fogva igenis tisztában volt azokkal a kockázatokkal, amelyeket áthárított az adósra, aki viszont azokat képtelen volt felmérni.

3. A deviza elszámolású kölcsön eltérése a Ptk. 523.§.-nak szabályaitól

A Ptk szerint a kölcsön fogalma:

„523. § (1) Kölcsönszerződés alapján a pénzintézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzüsszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni.

(2) Ha a hitelező pénzintézet, - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - az adós kamat fizetésére köteles (bankkölcsön).”

A felek között megkötött szerződés az úgynevezett „deviza alapú/ elszámolású kölcsön”, ami önmagában is jelzi, hogy a szerződés atipikus, nem egyértelműen besorolható a Ptk. rendszerébe, mivel a tipikus, a Ptk. 523.§.(1) bekezdésében meghatározott kölcsönszerződés fogalmi elemeitől eltérő sajátosságokkal bír:

a kölcsön tárgya a szerződésben (nem is feltétlenül) feltüntetett, devizában meghatározott, vagy később meghatározandó összeg, azonban e devizaösszeg folyósítására nem kerül sor, ezen az adós soha nem szerez tulajdont, mint általában a helyettesíthető dolog kölcsöne esetén

a kölcsön devizában meghatározott összege helyett az adós által ténylegesen igényelt (azaz: amire a kölcsön felvételekor az akarata irányult) Ft-összeget folyósít a hitelező, ezen szerez az adós tulajdont,

ennek ellenére mégsem ezt az összeget kell visszafizetnie, hanem ezen Ft-összeg folyósítás napján a deviza vételi árfolyamon (mert ez az alacsonyabb a hitelező által alkalmazott árfolyamok közül, azaz ez teszi a hitelező számára nagyobb nyereség elérését lehetővé a folyósítás során) számított, devizában megállapított ellenértékét

a kölcsön törlesztése során a havi törlesztőrészek összege attól függően változik, hogy milyen a hitelező deviza eladási árfolyama (mert ez a magasabb a hitelező által alkalmazott árfolyamok közül, azaz ez teszi a hitelező számára nagyobb nyereség elérését lehetővé a törlesztés során) , illetve, hogy milyen mértékű kamatot tartott a hitelező az adott havi törlesztés esetén indokoltnak

a kölcsön felvételét követően soha nem képes az adós a kölcsönből még forintban fennálló hátraléka összegét kiszámítani, mivel az az árfolyamok jövőbeni változásától, és a hitelező által kamatperiódusonként egyoldalúan megváltoztatható kamatok összegétől függ.

A szerződés tehát nem felel meg a Ptk. 523.§.(1) bekezdésében meghatározott fogalmi ismérveknek, a már jelzett paradox jellege a Ptk kölcsön-fogalmával összevetve még inkább kidomborodik, nem felel meg a 93/13 EKG irányelvben meghatározott elveknek sem.

4. A deviza elszámolású kölcsönszerződések létre nem jöttének, vagy semmisségének jogi alapjai

4.1. A deviza elszámolású szerződés érvényesen nem jött létre

A laikus ma már gyorsabban eljut erre a következtetésre, mint a bíróság, mivel még látja a fától az erdőt: azonnal belátja, hogy az adós, ha tudatában van annak a veszélynek, amelynek a szerződéskötéssel kitette magát, azaz annak, hogy a jelenlegi helyzetben találhatja magát, amikor teljesítése ellenére a tartozása meghaladja a kölcsönként felvett összeget, soha nem köti meg a szerződést. Ha ettől a tényről visszafelé indulva szemléljük az ügyletet, nyilvánvaló, hogy az adós azért írta alá a szerződést, mert az abban hosszú távon rejlő kockázatokkal (valójában, már tudjuk, a rendszerbe épített, biztos veszteségi pozícióval) nem volt tisztában, csak az azonnali előnyöket (a forintkölcsönöknél alacsonyabb kamat, kisebb törlesztőrészlet, az ingatlanfedezet melletti, jövedelemtől független eladósodás lehetősége, azaz olyan adósi kör bevonása a hitelezésbe, akik egyébként nem lettek volna klasszikus banki forintkölcsön esetében hitelképesek) látta, mert azt mutatták be a számára. Az a tény, hogy a kockázatokkal nem volt tisztában, azt jelzi, hogy a konstrukcióval összefüggő kockázatfeltárás nem volt valós, nem volt érdemi. Ha a kockázatokkal nem volt tisztában az adós, akkor azok viselésére sem terjedhetett ki a szerződési akarata. A deviza elszámolású szerződések mérgező eleme, egyben differencia specifikája a deviza alapú nyilvántartás (és ezen keresztül az árfolyamkockázat felső határ nélküli adóssra telepítése), amelynek fogalmát nem definiálták a szerződésekben, így az adós annak gazdasági hatásait szükségszerűen képtelen volt laikusként felfogni, prognosztizálni, ezért erre a főszolgáltatás körébe tartozó szerződési feltételre az adós konszenzusa nem terjedt ki.

Az árfolyamkockázat korlátlan áthárítása minimum tisztességtelen szerződési feltétel, de mint az ügylet jellegadó sajátossága, e feltételben mint lényeges feltételben történő megállapodás hiányában a szerződés nem jött létre.

A hitelezőnek kifejezetten fel kellett volna hívnia a figyelmet az általános szerződési feltételként alkalmazott, az egyetlen állami OTP Bank gyakorlatán szocializálódott fogyasztó számára korábban szokásostól eltérő általános szerződési feltétel, a deviza alapú nyilvántartás speciális tartalmára, és azt a fogyasztónak is kifejezetten, külön el kellett volna fogadnia ahhoz, hogy az a szerződés részévé váljon. Ezt a logikát követi a 2/2012 (XII.12.) PK vélemény is, a 2. pontja értelmében vélelem szól amellett, hogy a fogyasztói szerződésben az egyoldalúan, előre meghatározott, illetve az általános szerződési feltételt a felek egyedileg nem tárgyalták meg. A fogyasztóval szerződő fél ezt a vélelmet csak akkor tudja sikeresen megdönteni, ha kétséget kizáróan bizonyítja, hogy a szerződéskötést megelőzően biztosította annak a lehetőségét, hogy az adott feltétel tartalmát a fogyasztó befolyásolhassa, és a fogyasztó ezzel a lehetőséggel nem élve fogadta el a feltételt.

A szerződési szabadság jogával visszaélés-szerűen, azaz tisztességtelenül, vagy akár jóerkölcsbe ütközőnek minősíthető módon élt a pénzügyi termék kínálatát és terítését illetően kartell-szerűen működő a hitelező akkor, amikor a saját érdekében olyan mértékben határozatlanná tette a szerződéskötéskor saját kötelmét, hogy a szerződés alapján a vele szerződő fogyasztó sok esetben (a Ft-ban meghatározott kölcsönösszeg esetén) képtelen volt még csak azt is felmérni, hogy mekkora lesz

maga a devizában meghatározott kölcsönösszeg, nemhogy azt megbecsülhette volna, hogy a havi törlesztése, az ügylet kamata hosszú távon mekkora lesz.

Ez a polgári jogban nem megengedhető hatalmasság, még akkor is, ha ezért cserébe – utólag már mindenki számára nyilvánvaló, hogy "beetetésként"- a forint-hiteleknel alacsonyabb kamatot ígért a hitelező, a kockázatokra (árfolyam-és kamatváltozás kettős, összeadóó, exponenciális hatása a törlesztőrészletekre és a nyilvántartott tőke pillanatnyi Ft-ellenértékére) vonatkozó valós és érdemi figyelem-felhívás nélkül.

A felek között fennálló, nyilvánvaló információs szintkülönbség áthidalására szolgáltatóként, szakcéggként a kölcsönt folyósító pénzügyi vállalkozás lett volna köteles a Ptk. alapján:

„4. § (1) A polgári jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a felek a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően, kölcsönösen együttműködve kötelesek eljárni.

Ha ez a törvény szigorúbb követelményt nem támaszt, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat. Aki maga sem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, a másik fél felróható magatartására hivatkozhat.

5. § (1) A törvény tiltja a joggal való visszaélést.”

(2) Joggal való visszaélésnek minősül a jog gyakorlása, ha az a jog társadalmi rendeltetésével össze nem férő célra irányul, különösen ha a nemzetgazdaság megkárosítására, a személyek zaklatására, jogaik és törvényes érdekeik csorbítására vagy illetéktelen előnyök szerzésére vezetne.”

„205.§.(3) A felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek, és figyelemmel kell lenniük egymás jogos érdekeire. A szerződéskötést megelőzően is tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről.”

A pénzügyi vállalkozás, és nem a fogyasztó rendelkezik pénzügyi elemzőkkel, akik képesek banki-közgazdaságtani törvényszerűségeket figyelembe venni, és azoknak megfelelően alakítani a pénzügyi vállalkozás működését. Ebből következik, hogy a pénzügyi vállalkozással szemben magasabb szintű körültekintés várható el az ilyen ügyletek kidolgozása, piaci bevezetése és teljesítése során, mint a laikus fogyasztótól, a szakcégnek ki kell emelnie, szemléltetnie, átláthatóvá kell tennie azokat a kockázatokat, amelyeket az ügyfél vállal. Ha e kötelezettségének nem tesz eleget, csupán formálisan, egy, az ügyfél számára semmitmondó kockázatteltáró nyilatkozatot írat alá, azzal az információs aszimmetriát nem küszöböli ki, együttműködési kötelezettségének nem tesz eleget.

A Kúria 6/2013 PJE határozata 1-3. pontjainak pénzügyi, így közgazdasági, és nem jogi törvényszerűségeket sértő megállapítása az, hogy a fogyasztó a forintkölcsön kamatánál kedvezőbb deviza kamatmérték mellett adósodott el, ezért ő viseli az árfolyamváltozás hatásait: fizetési teher növekedését vagy csökkenését. A Kúria a közgazdaságtan terén nem jogosult általános érvényű tudományos tételeket meghatározni. A Kúria tézise az árfolyamkockázatot kedvező deviza kamatmértékkel ellentételezettnek tekinti, ami viszont csak egy viszonylag rövid időszakon belül fennálló jellemzője az ügyletnek.

A fent ismertetett szakismeret alapján belátható, hogy hosszabb távon nincs a forintkölcsönnél kedvezőbb deviza kamatmérték (nincs a forintkölcsönnél olcsóbb devizaalapú hitel), és így nincs az árfolyamkockázat áthárításának ellenszolgáltatása, ezért az árfolyamkockázattal szemben álló kedvezőbb

kamatmérték ellenszolgáltatás, mint lényeges feltételben történő megállapodás hiányában a szerződés nem jött létre.

4.2. A deviza elszámolású kölcsönszerződés teljes semmissége jogszabályba ütközése miatt, illetve az e jogkövetkezmény eliminálására tett kísérletek értékelése

A deviza elszámolású kölcsönöknek a Ptk. 200.§. (2) bekezdése, és Hpt., 213.§. (1) c) pontja alapján fennálló semmissége vezetett el a 6/2013 PJE határozat, majd a 2/2014 PJE határozat megszületéséhez, melyet a 2014. évi XXXVIII. tv, majd a XL. tv. megdönthetetlen és megdönthető, de az erre irányuló perekben meg nem döntött vélelme erősített meg a c) és d) pontok már törvényhozói szinten deklarált sérelme tekintetében. Az más kérdés, hogy a semmisséget az alább ismertetett technikával orvosolni vélte a jogalkotó és a jogalkalmazó, mely elgondolás hibáira itt próbálunk rámutatni.

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, a Tanács 93/13/EGK irányelve határozza meg a tisztességtelen feltétel polgári jogi következményét:

„6. cikk

(1) A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

Ennek megfelelően a tisztességtelen feltétel következménye az, hogy ez a feltétel kiesik a szerződésből, azt nem írottak kell tekinteni.

Az irányelv ugyanakkor lehetőséget biztosít a tagállamok számára arra, hogy ennél szigorúbb szankciókkal kényszerítsék rá a pénzügyi szolgáltatókat a fogyasztóvédelmi szabályok betartására:

„8. cikk: A tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak a Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak.”

E felhatalmazás alapján a magyar szabályozás, a Hpt. 213.§.(1) bekezdése az uniós szabályozásnál szigorúbb jogkövetkezményeket állapított meg arra az esetre, ha a pénzügyi szolgáltató erőfölényével visszaélve, valamely, a jogszabályban meghatározott szerződési feltételeket nem tenne a szerződés részévé. A szigorúbb szabályozás lényege, hogy a teljes szerződés semmisségével, mint jogkövetkezménnyel szankcionálja a felsorolt elemek feltüntetésének a hiányát a fogyasztói szerződésekben.

A magyar jogalkotó e szándékát írta felül a Kúria először a 6/2013, 2/2014, majd az 1/2016 PJE határozatokban, melyekben úgy kerüli meg a magyar jogszabályban feltüntetett jogkövetkezményt, a teljes semmisséget, hogy visszatér az irányelv általános szankciójához, azaz tisztességtelennek minősíti a semmisséget okozó szerződési feltételt, majd alkalmazza az irányelv szerinti jogkövetkezményt, az adott rendelkezés kiejtését a szerződésből, de azzal a csavarral, hogy a Ptk. 231.§-ra hivatkozva behozza a szerződésbe a kirovó-lerovó pénznem fogalmát, és ezen keresztül az MNB középárfolyamát, azaz belenyúl a felek jogviszonyába, azt kiegészíti, hogy ne dőljön meg a szerződés. A másik sajátossága a 6/2013 PJE-nek, hogy a 213.§. (1) bekezdésében meghatározott semmisségi okok között is disztingvál, önkényesen „kicsit semmis”, és „nagyon semmis” okokra bontja fel a homogén felsorolást (“Különbséget kell tenni azon esetek között, amikor a

szerződés teljes egészében érvénytelen, illetve amikor a szerződésnek csak egyes körülhatárolható rendelkezései érvénytelenek, vagyis a szerződés részlegesen érvénytelen”).

Ennek a felosztásnak semmiféle jogi alapja nincs, a definiálatlan fogalom („körülhatárolható rendelkezés”?) használatával lehetővé válik a bankrendszer megmentése a kicsit semmis kategóriába tartozó elemek (c) pont, árfolyamrés, d) pont, egyoldalú szerződésmódosítás) orvosolhatóvá tétele révén. Ez a fajta szubjektívizmus sajnos megnyitotta Pandora szelencéjét, és a két, önkényesen felállított kategória között lehetővé tette az átjárást a teljes semmisség irányából a „kicsit semmis”, azaz részleges semmisség irányába, ahogy a szűkség- azaz a nagy pénzüpi szereplőket érintő, számukra kedvezőtlenül alakuló joggyakorlat elmozdulása kívánta (ilyenek voltak az a) pont, a szerződés tárgya, és az e) pont, a törlesztő részlet összege). Ennek nyomán jött létre – feltehetőleg az egyik nagy pénzüpi szereplő szerződési típushibáinak orvosolhatóvá tételére- az 1/ 2016 PJE határozat, ami viszont már olyan szélesre tárja a bírói beavatkozás határait az azóta lebonyolított bírói fórumok jegyzőkönyveinek tanulsága szerint, hogy a bíróságok már kezdik a felek szerződési akaratát is pótolgatni a szerződés mindenáron való érvényben tartása érdekében (ami ismét csak nyilvánvalóan nem a fogyasztó érdeke), és e jogalkalmazási tendencia következményeként eltűnik a különbség az érvényes és az érvénytelen szerződés jogkövetkezménye között, már ami az adós visszafizetési kötelezettségét illeti, hisz arra a felülvizsgált elszámolás adatait kötelező alkalmazni, és sajátos módon generált , átlagnyereséget tartalmazó kamattal óvnák a bíróságok a pénzügyi intézeteket a veszteség elszívásától, illetve attól, hogy az adós ne legyen „jobban járjon, mint a forintHITELESEK”.

Súlyos hiba az is, hogy a fogyasztó helyett a 6/2013 PJE határozza meg, hogy mi a fogyasztó érdeke. A PJE abból indul ki, hogy az eredeti állapot helyreállítása esetén azonnal esedékessé válna a fogyasztó teljes tartozása. Az azonban csak szerződésről-szerződésre, tehát az adott eset vizsgálatával eldönthető, hogy az adott esetben, figyelemmel a fogyasztó befizetéseire, és a szerzős esetleges teljes, vagy részleges semmisséget eredményező hibáira, valamint a fogyasztó anyagi helyzetére, hogy az azonnali visszafizetés az érdeke-e, mint ahogy az is tény, hogy az Alaptörvény 28. cikke szellemében ítélkező bíróság a Pp. 217.§. (32) bekezdése alapján a kötelezettség részletekben történő teljesítését is engedélyezheti, ami különösen indokolt lehet egy hosszú távú jogviszony esetén, amikor nem a fogyasztónak felróható a szerződés érvénytelensége. E szempontokra tekintettel kár volt a bírói gyakorlatban, majd a bankmentő törvénycsomagban az érvényessé nyilvánítást favorizálni, kizárni az eredeti állapot helyreállításának a lehetőségét, és az érvényessé-hatályossá nyilvánítás tartalmát is úgy átértelmezni, hogy még az érvénytelen szerződés esetén is azt kvázi érvényesnek tekintve legyen kötelező elszámolni. Az a jogi szabályozás, amely a kötelmi jogi perek egy típusára, a deviza elszámolású érvénytelenségi perekre az általánostól eltérő jogkövetkezményeket és eljárásjogi követelményeket állít fel, ezáltal sajátos jogágot teremt, nem illeszkedik a magyar jogrendszer egészébe, annak összefüggéseit voluntarista módon megbontja.

4.3. A deviza elszámolású kölcsönszerződés, mint tisztességtelen szerződési feltétel semmissége

A professzionális szolgáltató olyan általános szerződési feltételt fogadtatott el a fogyasztóval, amelyek minden következményével nem csupán az adós, de többnyire az azt ajánló/értékesítő a banki alkalmazottak sem voltak tisztában. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a tény, hogy az az atipikus szerződés, amelynek az

értelmezéséhez a Kúria is az Európai Bíróság segítségét kérte, illetve amelyet különböző bíróságok homlokegyenest eltérő módon ítélnék meg, nem felelhet meg a közérthetőség kritériumának.

A fentiekre tekintettel a Ptk. 209.§. (1) és 209/A §. (2) bekezdése alapján a szerződés deviza alapú elszámolásra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen szerződési kikötés, mivel a pénzügyi szolgáltató a felek közötti információs aszimmetriát kihasználva olyan ügyletet kötött a fogyasztóval, amelynek valós kockázatait a fogyasztó nem volt képes felmérni. A szerencse-elem beemelése (ha erősödik a forint, jobban jár a fogyasztó, ha gyengül, jobban jár a bank) egy polgári jogi jogviszonyba nem megengedhető, hacsak nem befektetési tevékenységről van szó, mely esetben viszont szigorú garanciális szabályok vonatkoznak az ügyletre.

A 93/13/EGK tanácsi 5. cikke szerint a fogyasztónak ajánlott valamennyi írásban szereplő feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie. Ptk. 209. § (4) bekezdése szerint az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető. A szerződési feltétel világossága alatt a szövegérthetőséget kell érteni, az érthetőség pedig azt jelenti, hogy a fogyasztónak a kikötés gazdasági hatásaival, következményeivel is tisztában kell lennie, képessé kell tenni arra, hogy előre láthassa, mely oknak milyen hatása lehet a szerződésből eredő kötelezettségeire. A deviza alapú elszámolásra vonatkozó szerződési feltételek azonban nem felelnek meg e kritériumoknak. Ennek általánosságban történő kimondásához azonban nem volt kellő bátorsága sem a törvényhozásnak, sem a jogalkalmazásnak (ezzel szemben el kell ugyanakkor ismerni, hogy születtek nagyon magas szakmai színvonalú, egyedi ügyekben ezt kimondó ítéletek is, melyek későbbi sorsa a rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásokban változatosan alakult).

Két deviza kamat-különbözete törvényszerűen megjelenik az árfolyamban, azaz a deviza alapú kölcsön hosszú távon nem lehet olcsóbb, mint a forintkölcsön, mert a kamatparitás miatt az árfolyamváltozás hosszabb távon szükségszerűen semlegesíti a kamatelőnyt. Az árfolyamtrend egyértelműen növekvő, a pénzpiaci határidős ügyletek esetében a jövőbeni árakat is a kamatparitás elvén számítják (ez ugyan fedezetlen kamatparitás, de a fedezett kamatparitás körül szórnak a fedezetlen kamatparitás értékei is). Az idő múlásával tehát egyenesen arányos annak az esélye, hogy az adós kamatelőnyét eliminálja az árfolyammozgás. Ez az a lényeges, a pénzintézet kötelező tudásának részét képező ismeret, amelyről a kölcsönt felvevő fogyasztót a szerződéskötést megelőzően elmulasztották tájékoztatni.

Ezt az összefüggést nem ismeri az átlagosan tájékozott és körültekintő fogyasztó. Az más kérdés, hogy amennyiben egy napi mozgást kinagyítunk, akkor rövid távon nagyjából azonos esélye van az emelkedésnek és a csökkenésnek, csak hát ezt a kölcsönt 15-25 évre vette fel a fogyasztó, mely időtávlatban viszont már ez a törvényszerűség bizonyosan érvényesül, és a fogyasztó – mint a tények azt igazolják- esélytelenné válik.

Ezért nincs az árfolyamkockázat áthárításának ellenszolgáltatása sem, így az árfolyamkockázat áthárítása minimum tisztességtelen szerződési feltétel.

A magyarországi fogyasztói hitelszerződésekre a 87/102/EGK irányelv 4. cikkét az EUB 2016. november 9. kelt C-42/15 számú előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítélete alapján úgy kell értelmezni, hogy a tisztességtelen hitelfeltételekkel szemben, és annak érdekében, hogy lehetővé tegyék az adós számára a megállapodás megkötésekor az aláírt megállapodás jövőbeli teljesítési feltételeinek teljes megismerését, az említett irányelv Preambuluma és 4. cikke megkövetelte, hogy az adós mindazon tényezőknek az ismeretével rendelkezzen, amelyek kötelezettségvállalásának mértékére hatással lehetnek (lásd: 2015. július 9-i Bucura ítélet, C 348/14, nem tették közzé, EU:C:2015:447, 57. pont).

5. Társadalmi és gazdasági hatások

A deviza elszámolású kölcsönök bevezetésének pozitív és negatív következményei makro- és mikroszinten

A makroszintű pozitív következménye a költségvetés által kamattámogatással ellátott Ft-kölcsönök kivezetése, az építőipari kereslet fellendülése, a hitelezés felpörgéséből adódó állami adóbevétel-növekedés volt, a mikroszintű pedig a források bővülése, az eddig nem hitelezhető rétegek bekapcsolódása a hitelezési piacba, a fogyasztás (lakásépítés-és vásárlás, gépkocsi és fogyasztási cikkek vásárlása) előrehozása voltak.

A negatív következményekkel most néz szembe a társadalom: a felvett kölcsön tőkeösszege körüli összeget eddig már befizető fogyasztó az elszámolási törvények eredményeként most majd kétszeresével tartozik a felvett tőkeösszegnek, miközben a BUBOR-hoz kötött kamat bármikor elszállhat, újabb bedőlési hullámot indukálva. Sokan öngyilkosok lettek a nyomás alatt, nagyon sokan elhagyták az országot a tartozás elől menekülve, nem érzik magukat megmentve az adósok tömegei, sokkal inkább úgy vélik, hogy holtig tartó adósrabszolgaságba kerültek. A bankrendszer iránti bizalom már eltűnt, a politikai rendszer után most az igazságszolgáltatásba vetett bizalom erodálódik rohamos sebességgel.

Az állam, a bankok, a bíróságok, a civil szervezetek válságban betöltött szerepe, és a velük szembeni elvárások

Általános érvénnyel megállapítható: ha mindegyik szereplő azt tette volna, ami a dolga, a probléma nem eszkalálódott volna, és már múlt időben beszélhetnénk róla.

Az államnak kellett volna ellátnia a pénzügyi fogyasztóvédelmi feladatokat a deviza elszámolású hitelezés felfutásának időszakában. Az erre hivatott szerv, a PSZÁF munkájának eredménye, a jelenlegi helyzet magáért beszél, jelzi a pénzügyi fogyasztóvédelem munkájának minőségét. Az állam késlekedett a beavatkozással, és amikor 2009-ben végre, több éves késéssel beavatkozott, akkor sem lényegi, oki kezelésre, hanem a tünetek enyhítésére törekedett.

Az állami szervek által előkészített elszámolási törvényekkel sikerült egy, a jogintézményhez hasonló, „olyan, mintha” jogorvoslati rendszert is létrehozni, ami nagy költséggel, kis hatékonysággal, a jogszerűség mezébe bújtatva, 98 %-os imponáló, daliásabb időket idéző eredményességgel húzta rá a renitens, az elszámolást vitató adósokra az elszámolás kényszerzubbonyát.

Az államnak, az Országgyűlésnek a társadalom hosszú távú érdekeit kellene figyelembe vennie, mivel annak túlélése, bővített újratermelése kell, hogy az állam célja legyen. Az állam nem egy négy évente megnyerhető hatalomgyakorló mechanizmus, hanem az emberi közösség együttélésének szabályait garantáló, annak érdekében működő, közösség által átengedett személyes szuverenitás megtestesítője kellene, hogy legyen, és ilyenként nem önös hatalmi pozícióinak a fenntartásán, a tömegek manipulálásán, hanem a társadalmi közjó mind magasabb szintű megvalósításán kellene ügyködni, amibe megfelelő jogi és szervezeti szabályozórendszer, annak megfelelően kialakított visszacsatolása, a hibákból való tanulás képessége is része kell legyen.

A bankok nem lehetnek a társadalom fölé nővő, a pénzkibocsátás/ teremtés monopóliumát szűk egyéni/csoport érdek mentén ki- és felhasználó, a közösségi termelés/szolgáltatás jövedelemét ellenőrizetlenül privatizáló jövedelemszivattyúk, hatalmi centrumok. Bankokra, pénzügyi rendszerre elengedhetetlen szükség van, de nem a jelenlegi formában. Már mainstream bankárok is átlátták a kamat alapú magánpénzrendszer hosszú távú fenntarthatatlanságát, ami a rákos működéssel rokonítható társadalmi-gazdasági diszkrepanciákat teremtett e rendszer elmúlt 30 évben tapasztalható, az információtechnika vívmányai segítségével rendkívüli módon hatékonná tett, a profitmaximalizását elsődlegesnek tekintő, a társadalmi mellékhatásokat az államok nyakába varró mentalitás miatt. Ez a működés szükségszerűen generálja az egyre nagyobb mértékű válságokat, melyeket negatív következményeit mindig társadalmasítja, a „túl nagy, hogy tönkremenjen” filozófia által inspirált a bail-outok révén, amelyek a társadalmakat, államokat a végletekig eladósították már, és amelyek gyakorlatilag az újabb válságok felépítését és végrehajtását segítik elő, mintegy finanszírozást biztosítva azok számára. A magánkézben lévő bankrendszer nem lehet szent tehén, mely maga hozza a magára érvényes szabályokat. Nem a gazdaság, a társadalom, az állam van pénzügyi rendszerért. Ez nem magyar, hanem világszintű probléma, mellyel az egész emberiségnek kell szembe néznie, megoldást találnia. Ennek egyik megoldása lehet az a strukturális megoldás, amelyet egy csereeszközök és kibocsátó intézmények sokféleségével jellemzett monetáris ökoszisztéma jellemez, melyben a meglévő, adósságpénzen alapuló pénzügyi rendszer mellett, azzal párhuzamosan létező más rendszerek (helyi pénzek, utalványok, TRC, C3, természet alapú megtakarítások stb.) biztosíthatják azt a stabilitást, amely a 21. század gazdasága stabilitásának elengedhetetlen előfeltétele.

A bíróságok eleinte nem tudtak mit kezdeni a deviza elszámolású szerződésekre vonatkozó érvénytelenségi perekkel, hisz a terület új volt, nem volt ítélkezési gyakorlat, rengeteget kellett tanulnia minden résztvevőnek, bírónak, ügyvédnek egyaránt. A bírák így elkezdtek értelmezni a rendelkezésre álló jogszabályokat, azokat kérték számon a szerződéseken.

Kezdett kialakulni, és egységesülni a joggyakorlat, melyhez a Kúria is hozzájárult néhány jogegységi döntéssel (1/2010 PJE, 2/2010 PJE, 2/2011 PK vélemény, 3/2011 PK vélemény, 4/2012 elvi határozat, 3/2013 PJE, 5/2013 PJE). A fordulópont ebben a szerves, ítéletről ítéletre épülő fejlődési szakaszban az árfolyamrés költséggé minősítésével következett be. A bankrendszer ekkor szembesült azzal, hogy ennek következtében az összes deviza nyilvántartású szerződés semmis ezen egyetlen ok miatt.

Ekkor beindultak azok a rejtett folyamatok, amelyek aztán a töréshez, a 6/2013 PJE határozat fogyasztóvédelmi pálfordulásához vezettek, és kidobtak a szemétre rengeteg magas színvonalú bírói jogértelmezési erőfeszítést, és ezzel, úgy tűnik, magát a bírói függetlenséget is. Ha hagyják a bírósági rendszert működni és a meglévő jogot alkalmazni, a joggyakorlat mostanra már bizonyosan megoldotta volna a problémát, rákényszerítette volna az adóst és a hitelezőt a kiegyezésre. Ehelyett ötletszerű, a magyar jog szövetét felhasogató, azon átgázoló, átgondolatlan törvényalkotással sikerült a bankrendszert nyerő pozícióba helyezni, így megjutalmazni az általa bevezetett, már törvényben rögzítetten is tisztességtelen konstrukció nyeresége legnagyobb részének realizálása, sőt, annak kikényszerítése és támadhatatlanná tétele révén, a társadalmat pedig tökéletesen kiszolgáltatni, adósrabszolgai állapotba kényszeríteni.

Éppen ezért bírósági rendszernek is strukturális változásokon kell átesnie ahhoz, hogy társadalmi küldetését betölthesse: a bírói függetlenségnek és felelősségnek kell erősödnie, el kell válnia a szakmai és az igazgatási irányításnak, a bírák előmenetelét biztosító objektív rendszert kell kialakítani, stb.

Az a struktúra, amely jelenleg üzemel, például a következő hibákkal terhes:

- a bírákat alá-fölérendeltségi alapon, ügyviteli módszerekkel tudja befolyásolni, amelyben az ügyelosztással meghatározható egy ügy eldőlése,
- semmiféle utóélete, értékelése nincs egy téves ítéletnek, ezáltal a rendszer a hibák kijavításának, megisméltetésének a képességétől fosztja meg magát,
- annak viszont van következménye, ha egy bíró nem a felsőbb bíróságok által elvárt álláspontot képviseli az ítélezés során, azaz nem simul bele a struktúrába.
- létezik a jogegységi döntés jogintézménye, mint európai unikum, mely akár jogszabály értelmének gyökeres módosítására is alkalmas, és annak ellenére, hogy a személyekre nem kötelező, mivel a bírákat köti, a jogviszony megítélése során a jogszabály erejével hat, jogorvoslati lehetőség nélkül,
- a bírói értekezletek esetenként olyan fórumokká alakultak, ahol a bírák szaktudásukat arra használják fel, hogy a deviza elszámolású szerződésekkel összefüggésben olyan jogi megoldásokat dolgozzanak ki, amelyekkel az ügyeket egységesen az adósok ellenében lehet eldönteni (pl. a „hogyan lehet kilőni” jellegű érvelés)

Álláspontunk szerint az a rendszer, amelyben a Kúria egy főbírája szabadkozhat az egyik kúriai tanács ítélete miatt a Bankszövetség számon kérő levelére, és megígérheti, hogy ilyen ítélet többé nem születik, majd az eset nyilvánosságra jutását követően erőből, minden következmény nélkül még meg is hozhatja az 1/2016 PJE határozatot, nem tekinthető elfogulatlannak és pártatlannak, nem minősíthető igazságszolgáltatásnak, de még jogszolgáltatásnak sem. A deviza elszámolású szerződések megítélése során az azok megkötésekor hatályban lévő jogszabályok rendelkezéseivel kellene a szerződéseket szembesíteni, nem pedig utólag meghozott, nyakatekert módon (félre)értelmezett utólagos, akár contra legem jogértelmezésekkel, amelyek mind a jogbizonytalanság irányában tolják el az ítélkezési gyakorlatot.

Elvárás a magyar bírósági rendszerrel szemben, hogy ismerje és alkalmazza az Európai Bíróság jogértelmezését és joggyakorlatát.

A Curia C 42/15. sz. ügyben meghozott ítélete kimondja azt a jogalkalmazói feltételezést, hogy a pénzügyi szolgáltatók csak akkor fogják betartani a szabályokat, ha a bíróságok szankcionálják a jogsértéseket. Ez egy, a 2008/48/EK irányelv hatályán túlmutató fogyasztóvédelmi alapelv:

"60 Hetedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2008/48 irányelv 23. cikkét úgy kell e értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, hogy valamely tagállam nemzeti szabályozásában előírja, hogy amennyiben valamely hitelmegállapodás nem tartalmazza az ezen irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében megkövetelt összes tartalmi elemet, ezt a megállapodást kamat és költségmentesnek kell tekinteni.

61 E tekintetben emlékeztetni kell mindenekelőtt arra, hogy a 2008/48 irányelv 23. cikke értelmében a tagállamoknak meg kell állapítaniuk az ezen irányelv alapján elfogadott nemzeti rendelkezések megszegése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozó szabályokat, és minden szükséges intézkedést meg kell hozniuk azok végrehajtásának biztosítására.

62 Mindazonáltal az említett irányelv (47) preambulumbekkezdéséből kitűnik, hogy bár e szankciók megválasztása a tagállamok hatáskörében marad, azoknak hatékonyaknak, arányosaknak és visszatartó erejűeknek kell lenniük (lásd ebben az értelemben: 2014. március 27 i LCL Le Crédit Lyonnais ítélet, C 565/12, EU:C:2014:190, 43. pont).

63 A Bíróság már megállapította, hogy a jogsértések visszaszorítására irányuló szankciók szigorúságának összhangban kell állnia a jogsértés súlyával, különösen a tényleges visszatartó erő biztosítása révén, az arányosság általános elvének tiszteletben tartásával (lásd: 2014. március 27 i LCL Le Crédit Lyonnais ítélet, C 565/12, EU:C:2014:190, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

64 E tekintetben a Bíróság 2014. március 27 i LCL Le Crédit Lyonnais ítéletében (C 565/12, EU:C:2014:190) már értékelte az ebben az ügyben a hitelező kamatkövetelésektől való főszabály szerinti teljes megfosztására vonatkozó szankciót illetően – a 2008/48 irányelv 8. cikkében előírt, a hitelezőnek a fogyasztó hitelképességének vizsgálatára vonatkozó, a szerződéskötést megelőző kötelezettség megsértése esetében – a valamely tagállam által meghatározott szankciórendszer tekintetében előírt ilyen korlátok tiszteletben tartását.

[65] Tekintettel az adós hitelképességének hitelező általi vizsgálatára vonatkozó kötelezettséghez kapcsolódó fogyasztóvédelmi cél jelentőségére, a Bíróság kimondta, hogy ha a kamatköveteléstől való megfosztás szankciója gyengülne vagy akár tisztán és egyszerűen elenyészne, abból szükségképpen az következne, hogy e szankció nem mutat ténylegesen visszatartó jelleget."

Az Európai Bíróság a jelzáloggal fedezett kölcsönök tekintetében hasonló tartalommal fejtette ki az visszatartó erő fogyasztóvédelmi kívánalmát a C-26/13 (Kásler) ügyben:

Márpedig e kontextusban meg kell állapítani, hogy ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, e lehetőség sérthetné a 93/13 irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt. E lehetőség ugyanis hozzájárulna annak a visszatartó erőnek a megszüntetéséhez, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen feltételeknek a fogyasztókra való pusztán és egyszerű alkalmazhatatlansága következtében, mivel az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák az említett feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a nemzeti bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy az említett eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak legyenek (Banco Español de Crédito ítélet, EU:C:2012:349, 69. pont)."

Egy általános fogyasztóvédelmi elv hatásmechanizmusának a kifejtéséről van szó tehát, a két ítélet ugyan eltérő szerződési körre vonatkozóan, de azonos logikával fogalmaz meg elvárásokat a bíróságok felé: cél az elrettentés, ennek révén a fogyasztóvédelmi szabályok figyelembe vételének kikényszerítése, azaz annak elérése, hogy a fogyasztóvédelmi elveket semmibe vevő pénzügyi vállalkozásnak ne érje meg e szabályokat megsértő szerződést kötnie. Sajnos éppen ez az a szemlélet, ami hiányzik a mai magyar bírósági gyakorlatból, éppen ezért, e jelenség felismerése miatt van folyamatban jelenleg legalább hét előzetes döntéshozatali eljárás, melyek eredménye minden bizonnyal nagy hatással lesz a hazai fogyasztóvédelmi jogalkalmazásra.

Az ítélezési gyakorlat egyesületünk tagjai vizsgálódása során tapasztalt adósellenessé hangolódásának okait csak találgathatjuk, elképzelhető, hogy egy olyan társadalompolitikai szereptévesztés is állhat emögött, amely a bíróságok rosszul értelmezett társadalmi felelőssége alapján kívánta a bankrendszert az összeomlástól megóvni. Az eredmény viszont a bírósági rendszer hitelvesztése, a pártatlan ítélezésbe vetett hit erodálódása, illetve az, hogy a bankrendszer magatartása a bankmentő törvények és ítélezési gyakorlat hatására bekeményedett, arrogánssá vált, és a profitmaximalizálásra törekvés miatt kompromisszumképtelennek bizonyul. A társadalmi következmény pedig az adósok tömegeinek külföldre távozása, a XIX-XX. század fordulóján tapasztalt nemzeti veszteség megismétlődése, ami egy háború következményeivel összemérhető veszteség, és ami döntően a társadalmat összetartó, legfontosabb szociális-bizalmi szférában pusztít.

A civil szervezetek kis társadalmi beágyazottsággal működnek, pénzügyi támogatás nélkül próbál néhány elszánt aktivista közösséget formálni. Azok a civil szervezetek, amelyek ebben a kiadványban publikálnak, a pénzügyi fogyasztóvédelem területén annyiban a kivételek közé tartoznak, hogy tagjaik a saját kárukon voltak kénytelenek megtanulni a leckéket, megismerni a bankrendszer működését, a jog útvesztőit kiismerve, a joggyakorlat változékonyságát túlélve, önképzéssel eljutottak arra a szintre, amikor már nem lehet őket szakmainak tűnő tovuhabohuval, tekintélyelvű ledorongolással megvezetni, mert látják, hogy a király meztelen. A civil szféra véleményére ebben az ügykörben egyetlen kormányzat sem volt eddig valóban kíváncsi, a jogalkotásról szóló törvény társadalmi egyeztetésre vonatkozó előírásai pedig a jelek szerint nyilvánvalóan nem zavarják a jogalkotót abban, hogy azt tegyen, amit épp jónak lát.

6. A PSZLF által tervezett lépések a deviza elszámolású kölcsönök kárainak mérséklése érdekében

Vannak megoldási lehetőségek, de azok meghaladják egy cikk kereteit, és csak akkor érdemes energiát fektetni a kifejtésükbe, ha annak értelme van, tehát fogadókészség mutatkozik a politikum és/vagy a banki oldal felől ezek átgondolására, ami minden szereplő elemi érdeke lenne.

Mozgalmár korszakában (2009-2011 között, amelynek tapasztalatait a PSZLF 2011 évi Jelentése foglalja össze) a PSZLF több javaslatot is tett a mindenkori kormányzat részére, amelyek tökéletes érdektelenségbe fulladtak, mert mégis igaznak bizonyult Kóka úr örökbecsű mondása: valóban nem kérdezik meg a békákat a mocsár lecsapolásáról. A PSZLF nem hisz abban, hogy a problémákör érvek és ellenérvek ütköztetése alapján megoldódhat, mert ez pénzügyi, azaz hatalmi kérdés, amelyben a bankrendszer sajnos képtelen önmérsékletet tanúsítani, a társadalom pedig még nem ismerte fel a saját erejét és lehetőségeit. Volna most is érdemi ok, nem az eddigiekhez hasonló tüneti megoldás, de az minden résztvevőnek fájna, közös teherviselést tenne szükségessé, ezért az a megoldás jelenleg a befutó, amely a bankrendszert hagyja futni a tisztességtelen módon megszerzett eddigi, és a törvényhozás által a bankmentő törvénycsomag révén (melyekre orwelli módon mint adósmentő törvényekre szokás hivatkozni a PC politikai szótár szerint) bebetonozott jövőbeni extraprofittal, a BUBOR mint referenciakamat ketyegő időzített bombájával, a társadalom tagjai meg oldják meg maguk a problémáikat. Egyetlen dolgot tehetünk: próbáljuk a társadalmi szintű tudatosságot növelni, rámutatva arra, mi miért történik, mit milyen érdekek mozgatnak, illetve generálnak.

Összegzés

A deviza elszámolású hitelezés egy, a világ különböző tájain már megismert, kipróbált, a társadalmi kontroll nélküli pénzügyi innováció által kifejlesztett, az adott közösség erőforrásainak végletes kifosztását, a pénzintézetek számára profitmaximalizálást lehetővé tevő szerződési konstrukció, amely megfelelő pénzügyi kultúra, valós és működő fogyasztóvédelem, a pénzügyi szervezetek működésének hatékony állami felügyelete, és tisztességes, nem részrehajló jogalkalmazás mellett meg sem valósulhatott volna, vagy nem okozhatott volna olyan mértékű társadalmi károkat, mint amilyenekkel a magyar társadalom most szembesül.

Azok a fentiekben felsorolt elemek, amelyeken e konstrukció sikere múlt, az „olyan, mintha” jelzős szerkezettel írhatóak le: a virtuális valóságú pénztechnikai trükk ellen csak virtuális védekezésre, orvoslásra tellett.

Elképzelhető, hogy egy ekkora társadalmi és gazdasági károkat okozó pénzügyi termék esetében, jogegységi döntések, előzetes döntéshozatali eljárások, ellentmondásos joggyakorlat, a konstrukciót csalásnak bélyegző politikusi nyilatkozatok, a területen jelentkező károk csökkentését célzó, a bankszektor érdekeit tükröző felemás jogszabályok megszületését követően még mindig pirulás nélkül, komolyan lehet képviselni azt az álláspontot, hogy a termékkel minden rendben van, az jogszerű volt, sőt tisztességes, a szerződéseiket a bíróságon támadó, felelőtlenül túlfogyasztó adósok csak ki akarnak bújni a vállalt kötelezettségeik alól.

Elképzelhető, hogy a jogalkalmazó bíróságok most azt kérik számon az adósoktól, hogy a szerződéskötéskor rendelkezésükre álló információk alapján miért nem hoztak olyan felelős döntést, mint amelyet a deviza elszámolású hitelezés által okozott tünetegyüttes orvoslását célzó törvényhozási, jogalkalmazási lépések után most egy, a területet ismerő szakember képes volna meghozni: azaz messze elkerülni ezt a mérgezett terméket.

Irodalomjegyzék

1. Gárdos István-Nagy András: A devizahitel jogi alapkérdései (Hitelintézeti szemle, 2013.5. szám)
2. A Budapesti Értéktőzsde 2004. október havi elemzése
3. Bernard Liteaer, Christian Arnspurger, Sally Goerner, Stefan Brunnhuber: Pénz és fenntarthatóság (Image kft., 20159, mely a Római Klub Európai Szervezetének jelentése a Finance Watch és a World Business Academy részére
4. A Pécsi Ítéltábla 2016. április 18-i devizakonferenciájának az anyaga
5. ACuria C 42/15. sz. ügyben meghozott ítélete
6. ACuria C 26/13. sz. ügyben meghozott ítélete
7. A Tanács 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről
8. PSZLF Jelentés 2011, http://pszlf.com/index.php?option=com_content&view=article&id=127:pszlf-jelentes-2011&catid=75:atfogo&Itemid=60
9. dr. habil Szilovics Csaba: A devizahitelezés központi költségvetésre gyakorolt hatásairól A devizahitelezés nagy kézikönyve. 609.p. Budapest, Nemzeti Köszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt. 2014.pp.175-192.)
10. Bankmenedzsment Szerkesztette: Prof.dr. Lentner Csaba Nemzeti Köszolgálati és Tankönyv Kiadó Budapest 2013
11. A Kúria 6/2013. számú PJE határozata A deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről
12. A Kúria 2/2014. számú PJE határozata A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések tisztességtelenségéről
13. A Kúria 7/2013. számú közigazgatási elvi határozata Az állami kézhezvétel kezességéről
14. 2011. évi LXXV. törvény a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről
15. 2012. évi XVI. törvény a 2011. évi LXXV. törvény módosításáról
16. 2013. évi CLXXIII. törvény a devizahitelek megsegítése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról

17. 17. 2014. évi XXXVIII. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről
18. 18. 2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és az egyes egyéb rendelkezésekről
19. 19. Schepp Zoltán - Pitz Mónika: Lakossági devizahitelezés Magyarországon: problémafelmérés és a frankhitelek banki árazásának empirikus vizsgálata
20. 20. Banai Ádám – Király Júlia – Nagy Márton (2010): „Az aranykor vége Magyarországon”.
21. 21. Közgazdasági Szemle, LVII. évf., február (105–131. o.)
22. 22. Schepp Zoltán (2008): „A változó kamatozású devizafinanszírozás kockázatai”. Hitelintézeti Szemle, 7. 67-90.o.
23. 23. Szabó Zoltán (2009): Az új paternalizmus: a nem-rationális hitelfelvevői magatartás és a túlzott eladósodás néhány gazdasági viselkedéstani összefüggése. KRTI Műhelytanulmányok
24. 24. 2009/6. 1-24.o. PTE KTK.
25. 25. Fritjof Carpa: A fizika taoja, Trecium kiadó
26. 26. Gazdasági Versenyhivatal Vj/74/2011. számú döntése
27. 27. Grosschmid Béni: Fejezetek kötelmi jogunk köréből, II/1. Grill, Budapest, 1932
28. 28. Bátor Viktor: Pénztartozás, kamat (Magyar magánjog, Kötelmi jog általános része, Grill, Budapest, 1941, szerk.: Szladits Károly)
29. 29. PSZÁF 2006 szeptemberi Devizahitelek c. tájékoztatója
30. 30. Bessenýő András: A devizahitelek és a római jog (Jura, 2016.01.23.)

„Deviza alapú” kölcsönzés régen és most

Bukovszky László

Összegzés

A tanulmány bemutatja, hogy a jelenlegi bírósági gyakorlat, hogyan ítéli meg a deviza alapú kölcsönszerződéseket, kitér arra is, hogy mennyire eltérően ítélik meg a kirovó-lerovó pénznem elméletének megszületése és alkalmazása idején működő bíróságok és a jelenlegi bíróságok az árfolyamváltozás adósokra történő áthárításának jogszerűségét. Végezetül feltárja azokat a jogszabályok átértelmezésből adódó problémákat, amelyek felett a bíróságok jelenleg szívesen átsiklanak.

A tanulmány a Hiteles Magyarok Fóruma Érdekvédelmi Egyesület tagjainak tudását összegzi.²²⁸ Az egyesület tagjai olyan deviza alapú kölcsönrel rendelkező magánszemélyek, akik több éve saját szabadidejüket áldozzák fel annak érdekében, hogy feltárják a „deviza alapú kölcsön”-nek nevezett pénzügyi konstrukció jogi és gazdasági hátterét. Az így megszerzett tudásukat pedig arra használják fel, az egyesület összes aktív tagjával egyetemben, hogy megpróbáljanak segítséget, tájékoztatást nyújtani az egyesület online fórumán segítséget kérő adósoknak.

Bevezetés

A 2000-es évek elejétől a bankszektor azzal szembesült, hogy a jól megszokott lakossági forintkölcsönök, a magas forint kamatok miatt túlzottan „drágává” váltak nemzetközi viszonylatban és a lakosság fizetőképességéhez képest is.

Schepp Zoltán és Szabó Zoltán²²⁹ 2015-ös tanulmányukban rámutatnak arra, hogy a forint-alapú jelzáloghitelek kamatszintje a devizahitelezés időszakában, 2005-2013 között nemzetközileg kirívóan magas volt. (pl. több mint kétszeresen volt magasabb, mint a kelet-közép-európai országok átlagos hasonló kamata).

Schepp Zoltán²³⁰ 2008-as, azaz még a válság kitörése előtt írt cikkében azt is részletezi, hogy a forintkölcsönök milyen különlegesen magas kamatkockázati karakterisztikával rendelkeznek az egyéb pénznemekhez képest.

²²⁸ A tanulmány eredetileg az Acta Humana emberi jogi folyóirat felkérésére készült, de a folyóirat szerkesztőbizottságában történt személyi változások, valamint az ezek után megszületett újabb, már elutasító - az egyesület előtt máig nem ismert - lektori vélemények tükrében a folyóirat új vezetése alatt álló szerkesztőbizottsága, valamint szerkesztősége a tanulmányt már nem tartották megjelentetésre alkalmasnak.

²²⁹ Schepp Zoltán - Szabó Zoltán (2015): Lakossági svájccifrank-hitelek árazása – narratíván innen és túl? Közgazdasági Szemle 62:(11) pp. 1140-1157.

²³⁰ Schepp, Z. (2008): Néhány gondolat a változó kamatozású devizafinanszírozás kockázatairól. Hitelintézeti Szemle, 7. 67-90.o.,

7. táblázat

Lakossági jelzáloghitelek reprezentatív kamatlábai az EU-tagállamokban, 2005–2013

Év	Magyarország	2. legmagasabb KKE–10 átlaga	EU–28 átlaga	PIIGS átlaga	Ausztia	
2005	13,15	6,98	4,55	4,42	3,52	3,58
2006	11,05	5,74	4,76	4,66	4,14	3,80
2007	11,34	8,31	5,96	5,55	4,96	4,79
2008	11,67	9,09	6,63	6,04	5,40	5,32
2009	13,15	10,09	5,94	4,79	3,21	3,71
2010	9,77	8,97	5,16	4,11	2,82	2,71
2011	10,87	8,23	5,01	4,36	3,60	2,86
2012	12,66	7,51	4,63	4,18	3,53	2,71
2013	9,64	6,90	4,06	3,67	3,22	2,39
átlag	11,48	8,44	5,19	4,67	3,82	3,54

2. legmagasabb: az adott évben a Magyarországon kívüli országok közül a legmagasabb kamatszintű ország értéke, KKE–10: Bulgária, Csehország, Észtország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia, Szlovénia; PIIGS: Görögország, Írország, Olaszország, Portugália, Spanyolország; EU–28: az Európai Unió tagállamai (2015-ben).

Forrás: EMF [2014] 72. o. 4. számú melléklet alapján saját csoportosításban.

A forintkölcsönök iránti érdeklődés drasztikus visszaesése érzékenyen érintette a bankszektor, ezért a bankok új, a lakosság számára elfogadható terhet jelentő kölcsöntermékekben látták a megoldást.

Így születtek meg az egyszerű és jól ismert forint kölcsönök helyett a különféle elnevezésű, de többé-kevésbé egységes koncepción alakuló deviza „alapú”, „elszámolású”, „nyilvántartású”, kölcsönnek nevezett konstrukciók.

A konstrukció vonzerejét a lakosság számára az jelentette, hogy a deviza alapú kölcsön törlesztő részletét úgy mutatták be, hogy azonos tőkeösszeg esetén akár 30%-kal is alacsonyabb részleteket kell fizetni a forintkölcsönhöz képest, amelyet a devizák alacsonyabb alapkamatával indokoltak.

Ugyanakkor a deviza alapú konstrukciókhoz a kölcsön jogi fogalmától teljes mértékben idegen, a lakossági szektorban ismeretlen kockázat társult, nevezetesen a tőke árfolyamkockázata. Ugyanis sem a forintkölcsönnek, sem a devizakölcsönnek nincs tőke árfolyamkockázata – a deviza alapú kölcsönnel ellentétben. A kölcsön tőkeösszegének árfolyamkockázatáról szóló tájékoztatást a bankok viszont nem tartották igazán fontosnak. Az árfolyamkockázatáról szóló banki tájékoztatás, szinte kivétel nélkül csak a törlesztőrészek árfolyamkockázatát említő, a valós kockázat megítéléséhez a fogyasztó számára semmilyen releváns információt nem tartalmazó általános tájékoztatás volt.

Magyarországon 1934-2001 között, azaz közel 70 évig devizakorlátozás volt, emiatt a lakosság külföldi fizetőeszközzel kapcsolatos tudása gyakorlatilag hiányzott. Még a külkereskedelemmel foglalkozó közgazdászoknak, pénzügyeseknek sem voltak olyan ismereteik, amelyek alapján a hosszú távon bekövetkező árfolyamkockázat veszélyeit fel tudták volna mérni, hiszen maximum néhány hónapos, nem pedig több éves távlatban történtek a külföldi pénzben bonyolított

ügyletek, és azok is többnyire német márkában vagy dollárban, nem pedig a mindig is „menekülővalutának” tartott svájci frankban.

A lakosság bízott a bankok által adott tájékoztatásban, mely szerint a deviza alapú hitelek ugyanolyan kockázatmentesek, mint a forintkölsönök. Ezt nem csak a banki alkalmazottak állították, hanem az újságokban, rádióban nyilatkozó szakértők, bankvezérek, sőt a Bankszövetség elnöke is éveken keresztül, számos alkalommal. („Nem kell félni a devizahitelektől.”) Ellenkező állítás a deviza alapú hitelek kihelyezése idején nem vált közismertté.

A banki tisztviselők szintén nem rendelkeztek megfelelő ismeretekkel, és a bírósági ítéletekben megjelenő tanúvallomásuk szerint arról tájékoztatták a kölcsönvevőket, hogy van ugyan elvi lehetősége annak, hogy max. 2-10 %-kal emelkedik az ügyfél törlesztőrésze, de a kölcsön összességében még így is sokkal könnyebben visszafizethető a forintkölsönhöz képest.

„Több ízben jöttek el a kereskedőktől azok az alkalmazottak, akik vagy emlékeztek, vagy nem 5-6-8 év távlatából, de általában 2 és 10 % közötti számokat mondanak, hogy erről tájékoztatták az adóst, vagy azt vallják, az adósra épp nem emlékeznek, de mindenkinek ezt mondták. A felperes erre rendszerint bólogat, hogy igen, neki is ezt mondták.”²³¹

A magyar lakosság köztudottan kockázatkerülő, és az alacsonyabb törlesztőrészek miatt éppen a kölcsön visszafizethetőségét látta biztosítottnak. Egyáltalán nem kívánt „korlátlan árfolyamkockázatot” vállalni és ezáltal a devizában meghatározott visszafizetendő tőke árfolyamával kapcsolatos szerencsejátékot játszani (mint ahogyan azt a Kúria később állította a 6/2013. PJE határozatában). A lakosság - a nemzetközi viszonylatban is irreálisan magas forint kamatszintek hatására és megfelelő pénzügyi tapasztalatok hiányában – elfogadta (az addig korrektnek ítélt) a bankok javaslatát, hogy a forintkölsön helyett deviza alapú kölcsönt vegyen fel.

Schepp Zoltán fentiekben hivatkozott cikkei egyértelműen alátámasztják azt, hogy a deviza alapú kölcsönt felvevők nemhogy korlátlan kockázatot nem akartak felvállalni, de valószínűleg tudatosan vagy ösztönösen menekültek a forint jelzáloghitelek túlzott kockázata, és nemzetközi összehasonlításban is példátlanul magas kamatszintje elől.

1. A deviza alapú kölcsön fogalma

A deviza alapú kölcsönszerződések elterjedésekor jogszabály nem határozta meg a deviza-alapú kölcsön fogalmát.²³² A deviza alapú hitel- és kölcsönszerződés jogszabályi definíciójára a termék elterjedése után több évvel, 2010. szept. 17-én került sor, akkor is a Hpt. módosításával. Eszerint deviza alapú a hitel-, a kölcsön-, illetve a pénzügyi lízingszerződés, ha azt devizában tartották nyilván, vagy devizában nyújtották és forintban törlesztik.

Különös módon miniszteri indoklás ehhez a törvényhelyhez nem kapcsolódott, a jogalkotó máig adós maradt a miniszteri indoklással.

²³¹ A Pécsi Ítéltábla és a Pécsi Törvényszék közös szervezésében 2016. április 8-án megtartott devizakonferenciájának jegyzőkönyve (14. old)

²³² 6/2013 PJE III.1. pontja

A Hpt. szerinti definíció miniszteri indoklását „pótolta” a 6/2013 PJE, ahol is a Kúria jogalkalmazóként jogalkotóvá lépett elő, és átírta a szerződések megkötésének idején hatályos, 1959-es Ptk. 523. § és a Hpt. 10.2. szerinti kölcsön meghatározását, deviza alapú kölcsön esetére. Ezzel valójában beismerte, hogy a deviza alapú konstrukció olyan új kölcsönfajta, amelyre nem vonatkoznak a pénzkölcsön addig elfogadott és a kölcsönszerződések megkötése idején érvényes szabályai.

„A deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések (a továbbiakban: deviza alapú kölcsönszerződések) devizaszerződések. A felek a hitelezőnek és az adósnak a kölcsönszerződésből fakadó pénztartozását egyaránt devizában határozták meg (kirovó pénznem), és azt mindkét fél forintban volt köteles teljesíteni (lerovó pénznem). E szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forintkölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, amiből következően ő viseli az árfolyamváltozás hatásait: a forint gyengülése az adós fizetési terhének növekedését, erősödése pedig a csökkenését eredményezi.”²³³

A Kúria a 6/2013-as számú jogegységi határozatában azért, hogy a deviza alapú szerződéses konstrukciót érvényesnek és kölcsönnek tudja megítélni, tudatosan szembement a szerződések megkötése idején hatályos, 1959-es Ptk.²³⁴ és a Hpt.²³⁵ évtizedes, elfogadott értelmezésével, és az új, 2013-as Ptk. rendelkezéseivel is.

A Ptk. Nagykomentárja²³⁶ szerint: „A kölcsönszerződés lényeges tartalmi eleme a kölcsön összegének meghatározása. Ennek hiányában a kölcsönszerződés létrejötte nem állapítható meg (LB Fpk. VI. 728/1996. - BH 1998/9. sz. 443.).”, míg a Szerződések Joga²³⁷ c. könyv szerint: „Lényeges továbbá minden olyan kérdés, amelyet a Ptk-nak az egyes szerződésekre vonatkozó része főkötelezettségként határoz meg (pl.: kölcsönszerződésnél az összeg és a visszafizetés meghatározása; a szolgáltató kölcsönnél a kamat).”

A deviza alapú kölcsön esetén a kölcsön tárgya és meghatározó eleme nem a kölcsönösszeg, hanem a devizában meghatározott tartozás. Tehát a szerződés paradox módon tartozásra irányul, annak ellenére, hogy kölcsönszerződés a neve, pénzszolgáltatás a tartalma, és tartozást (vagyis negatív pénzüsszeget) nem lehet szolgáltatni, csak kiegyenlíteni.

Emellett bevezette a „kirovó/lerovó pénznem” és a „banküzemi deviza” fogalmát anélkül, hogy ezek a szerződésekben szerepeltek volna, ezek tartalmát valaha is definiálta volna jogszabály, a köznyelv vagy akár a szaknyelv ezeket ismerte volna, ill. a bárki által hozzáférhető szakirodalomban (lexikonok, szakkönyvek) ezek pontos meghatározása megtalálható lenne.

²³³ 6/2013 PJE 1. pontja

²³⁴ Ptk. 523.§. Kölcsönszerződés alapján a pénztintézet vagy más hitelező köteles **meghatározott pénzüsszeget** az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni.

²³⁵ Hpt. Melléklet 10.2 Pénzkölcsönnyújtás

a) a hitelező és az adós között létesített hitel-, illetőleg kölcsönszerződés alapján a pénzüsszeg rendelkezésre bocsátása, amelyet az adós a szerződésben megállapított időpontban - kamat ellenében vagy anélkül - köteles visszafizetni;

²³⁶ Ptk. Nagykomentárja, Szerkesztő: Gellért György, 7. kiadás, 2007, 798. old.

²³⁷ Szerződések Joga, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1993, 54. old.

Bevezette a Kúria az olyan kölcsön fogalmát, ahol a felek nem abban állapodnak meg, hogy mekkora a kölcsön összege, hanem (a kölcsön jogszabályban meghatározott definíciójától eltérően) a visszafizetendő tartozás külföldi pénznemben kifejezett - egyes szerződési konstrukciók esetén, csak a szerződés aláírása után ismerté, kiszámíthatóvá váló - értékében (kirovó pénznem) kötnek egyezséget.

Mivel a tartozás nem pénzösszeg, hanem pénzérték tartozás, emiatt a deviza alapú kölcsönnek (a korábbiaktól és a jogszabályoktól eltérően) egyszerre két, különböző pénzneme van, a kölcsön forintösszege nem összezszerűen meghatározott, hanem a külföldi pénznem alapján csak számítani lehet, ezért a forintban kifejezett tartozás (lerovó) a jövőre nézve nem is meghatározható.²³⁸

Ezzel a Kúria kiterjesztette a Ptk. 523.§-át a pénzérték tartozásokra is, noha a korábban kikristályosodott bírói döntések szerint a törvényben foglalt fogalom meghatározás köre jogértelmezéssel nem tágítható (EBH 2004. 1087. sz. határozat, 2.Kf.27.564/2006/7.)

A kölcsön tankönyvileg a tőketartozás tekintetében kockázatmentes szerződések típusába tartozik. Az évezredek óta kockázatmentes kölcsönszerződéseket a Kúria átsorolta a jogszerűen egyensúlyhiányos, kockázati szerződések típusába, amelyet véleménye szerint a Ptk. 231. § kifejezetten megenged.²³⁹

A Kúria szerint a deviza alapú kölcsön esetén a jogszabályokban megfogalmazottakkal ellentétben a bankot a kölcsöntőke tekintetében nem szolgáltatási, hanem csak nyilvántartási kötelezettség terheli. „Rendelkezésre bocsátania” nem a kölcsön tárgyát (összegét) kell, hanem elégséges annak csak forintra átszámított aktuális ellenértékét. Azaz egy deviza alapú kölcsönszerződés keretében a tőkét nem szolgáltatják, hanem nyilvántartják, ill. erre vonatkozóan számolnak el.

Ezzel nem csak a Ptk. 523. §-ában a kölcsönösszegre vonatkozó megállapodási kötelezést ignorálta, hanem a tulajdonba adási kötelezettséget, a „rendelkezésre bocsátani”²⁴⁰ szövegrészt is, noha a Ptk. 523. § miniszteri indoklása szerint a *kölcsön tárgya az, amely felett a kölcsönvevő tulajdonjogot szerez* (BH 2002/37).

2004-ben (tehát a deviza alapú kölcsönök elterjedésének kezdetén) alakult meg a 2013-as, új Ptk. előkészítésére a kodifikációs munkabizottság, amelynek szabályozási koncepciója szerint a kölcsön, mint jogügylet egyik alapvető vonása, hogy a kölcsön tárgyának adós tulajdonába kell kerülnie.

„A kölcsön tárgya az adós tulajdonába kerül. A kölcsön törvényi megfogalmazása a „rendelkezésre bocsátani” homályos kifejezést tartalmazza. Ez a kifejezés nem

²³⁸ III.1. A deviza alapú kölcsön lényege, hogy az adós tartozása devizában keletkezik.

²³⁹ III.2a. „A Ptk. pénztartozásra vonatkozó szabályai – ahogy arra a jogegységi határozat 1. pontja rámutat – kifejezetten lehetővé teszik, hogy a felek a pénztartozást devizában róják ki. Ez a jog értelemszerűen kölcsönszerződések esetén is megilleti a feleket.” „Az, hogy az árfolyamváltozás kockázata az adóst terhelte, nem tette magát a konstrukciót jogszabályba ütközővé.”

²⁴⁰ „a szóban forgó törvényhely ugyanis „rendelkezésre bocsátásról” beszél. Az eltérő fogalmazásra főként azért volt szükség, mert a kölcsönzés gyakran pusztán egyszerű számla megnyitásával történik” - Országgyűlési irományok, 1958. I. kötet 4. sz. Törvényjavaslat a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről

egyértelmű, nem fejezi ki az ügylet tényleges tartalmát. Egyértelművé kellene tenni, hogy kölcsön nyújtásakor alapesetben fizetésről illetve tulajdonjog átruházásáról van szó, azzal, hogy a kölcsön lejáratakor az adós ugyanakkora összeget köteles visszafizetni, általánosabb megfogalmazásban: *“ugyanolyan dolgot ugyanolyan mennyiségben köteles visszaszolgáltatni”* (a Ptk. 472. §-ában szereplő megfogalmazás).

A *“rendelkezésre bocsátás”* kifejezés alkalmazásának indoka az volt, hogy a kölcsönnyújtás, különösen bankkölcsön esetén, általában számlajóváírással történik. A kölcsönadó (a bérbeadótól eltérően) nem tulajdoni igényrel rendelkezik a kölcsönadott dologra, hanem csupán kötelmi követeléssel a kölcsön-adottal megegyező fajtájú és mennyiségű dologra.”²⁴¹

Az 1990-ben kiadott, *Bankjog a gyakorlatban* c. könyv „Bankkölcsön” c. fejezetének²⁴² szerzője, Dr. Gárdos István szerint a kölcsönösszeg még akkor sem kerül adós birtokába, ha az a saját bankszámlájára kerül, mert a számlán lévő pénzt a bank szabadon használhatja.

A tulajdonba adás csak akkor valósul meg, ha azt az adós ténylegesen felhasználja a saját céljaira.²⁴³

A Kúria ugyancsak szembement azzal a fent említett, a 2013-as Ptk. előkészítéséhez kidolgozott szabályozási koncepcióban is leszögezett ténnyel, mely szerint a kölcsön egyik jellegzetessége az, hogy *„a kölcsön lejáratakor az adós ugyanakkora összeget köteles visszafizetni, általánosabb megfogalmazásban: “ugyanolyan dolgot ugyanolyan mennyiségben köteles visszaszolgáltatni”*.

Visszavezette a Kúria az effektivitási kikötést, noha ez a devizakorlátozás megszűnésével (2001) együtt a jogszabályokból kiiktatásra került.

Figyelmén kívül hagyta vagy átértelmezte a magyar és az uniós fogyasztóvédelmi jogszabályokat, valamint a Hpt. 213. (1) összes olyan cikkelyét, amely tartalmi elemek hiánya esetén a szerződés semmisségét okozza.²⁴⁴

Úgy ítélte meg, hogy nem áll fenn feltűnő értékaránytalanság a szolgáltatás-ellenszolgáltatás, pld. a 8 M Ft-os kifizetett kölcsönösszeg, és a visszafizetendő 25 M Ft-os tartozás között, mivel mindkettőt devizában határozták meg, és a deviza összege változatlan maradt.

A kölcsönvevők helyett és a kölcsönvevők valós érdekeivel, motivációjukkal szembemenve a Kúria egyszerűen eldöntötte, meghatározta a kölcsönvevők akaratát, hogy a kölcsönvevők korlátozott kamatelőny fejében korlátlan

²⁴¹ Szabályozási koncepció az új Polgári Törvénykönyv “Pénz- és értékpapír-ügyletek” című fejezetéhez (PJK, 2004/5-6., 8. o.) - <http://ptk2013.hu/polgari-jogi-kodifikacio/szabalyozasi-koncepcio-az-uj-polgari-torvenykonv-penz-es-ertekpapir-ugyletek-cimu-fejezetehez-pjk-20045-6-6-23-o/396>

²⁴² Bankjog a gyakorlatban (szerkesztő: Petrik Ferenc, Economix Közgazdász Egyetem Rt., 1990) 42. oldala (szerző: Gárdos István)

²⁴³ „Elhamarkodottan ítélné azonban, aki ezek alapján azt mondja, hogy egyértelmű: a pénzüsszegnek a bankszámlán való jóváírásával, a pénz „rendelkezésre bocsátásával” megtörtént a pénz tulajdonba adása. Ha a bankszámlán lévő pénz tulajdonjogának kérdését vizsgáljuk, figyelembe kell venni a Ptk. 529. §-ának a bankszámlaszerződésre vonatkozó szabályait is. Eszerint a pénzüintézet a számlára befolyó pénzeszközöket használhatja. Tehát a pénz a pénzüintézet tulajdonát képezi a kölcsön folyósítása után is (ami egyébként következik a pénzületét szabályaiból is), mindaddig, ameddig az adós ténylegesen nem rendelkezik felette.”

²⁴⁴ III.5. A Hpt. 213. § (1) bek. rendelkezéséből ugyanis nem következik, hogy részleges érvénytelenség megállapítása kizárt lenne.

árfolyamkockázatot kívántak vállalni (noha a „korlátlan kockázat kifejezés” soha szóba sem került és egyetlen szerződésben sem szerepelt), a kölcsön felvételével kizárólag kamatelőny megszerzése volt a céljuk,²⁴⁵ a szerződéses akaratuk csak kamat szempontjából kedvezőbb kölcsön felvételére²⁴⁶ irányult. Úgy döntött, hogy az az érdekük a kölcsönvevő fogyasztóknak, hogy a szerződések ne legyenek a Hpt. vonatkozó szabályai alapján semmisek, hanem csak némiképp tisztességtelenek, és miután a bíróságok egy kicsit kozmetikázták őket, életben maradjanak.²⁴⁷

Az Európai Unióban – de valószínűleg az egész világon - egyedül álló módon a magyar Kúriai mintegy látnokként képesnek és jogosultnak ítélte magát arra, hogy 1,5 millió fogyasztó fejébe látva tudja, hogy mire irányult azok akarata.

A korlátozott kamatelőnyből és a korlátlan árfolyamkockázatból adódóan fennálló - elérhető előny és vállalt kockázat – egyenlőtlenség esetleges jóerkölcsbe ütközését a Kúria máig nem vizsgálta.

A Kúria által az un. „jogfejlesztő jogértelmezéssel” kreált „deviza alapú kölcsön” fogalommeghatározás, kölcsönkonstrukció jogi meghatározás a „deviza alapú kölcsön” kihelyezése idején érvényes, 1959-es Ptk.-ban elfogadott értelmezés helyett a 30-as évek vezető bankjogászaik soha senki által el nem fogadott, pénzérték tartozáson alapuló kölcsönének mintáját vette mérvadónak a valóságos, hatályos jogi szabályozás helyett.

Bátor Viktor koncepciója szerint kölcsön esetén „nem ugyanabból ugyanannyit” kell visszafizetnie a kölcsönvevőnek, hanem másból másmennyit, mert nem a kölcsön összege, hanem az adós „visszafizetési ígérete” határozza meg tartozás nagyságát. A kölcsönvevőnek nem pénz visszaszolgáltatási, hanem ellenérték szolgáltatási kötelezettsége van, mintha árut vásárolt volna.

Bátor Viktor nézeteiben ugyanakkor furcsa kettősséggel találkozunk, melyet több helyen fellelhetünk a *Szladits féle Magyar Magánjog* Bátor Viktor által jegyzett részeiben is. A Kölcsön reálkontraktustól való elhatárolhatóságának igazolásakor Bátor Viktor a következőkkel igazolja érvelését:

*„Ahhoz, hogy az adóst a nem folyósított kölcsön visszafizetésétől megmentjük, a reálkontraktus elméletére szükség nincsen...., hogyha az adós az átvételt, pl. a kölcsönösszeg folyósítását tagadja, ezt a hitelező bizonyítani tartozik, nem azért, mert a kölcsön reálkontraktus, hanem azért, mert **visszaadni csak azt lehet és kell, amit valaki megkapott.**”²⁴⁸*

²⁴⁵ III.2b Az adós célja az volt, hogy a forint kölcsönszerződések esetén irányadó kamatnál alacsonyabb kamat mellett jusson kölcsönhöz.

²⁴⁶ III.2g A felek valós üzleti akaratuk olyan kölcsönszerződés megkötésére irányult, amely a tényleges forint kölcsönhöz képest alacsonyabb kamatfizetési kötelezettséget eredményezett.

²⁴⁷ III.4. A bíróságnak érvénytelen deviza alapú kölcsönszerződések esetében azért kell elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására törekednie, mert az esetek nagy részében ez a megoldás szolgálja mindkét szerződő fél, de főként az adósok érdekét

²⁴⁸ Szladits Károly: *A Magyar Magánjog IV. Kötelmi jog különös része, Bp., 1941, Grill Károly Könyvek Kiadóvállalata, 160. oldal*

2. „Deviza alapú” szerződések múlt századi előzménye

A Kúria azért vezette vissza a jogszabályokban már nem szereplő, és a köztudatból is kihalt *kirovó-lerovó pénznem*, a devizakorlátozás megszűnésével érvényét veszített *effektivitási kikötés* kifejezéseket, mert ezek révén kívánta alátámasztani azt az álláspontját, hogy az adós devizával tartozik függetlenül attól, hogy a bank kizárólag forint összeget „bocsátott rendelkezésre”.

A *kirovó-lerovó pénznem* és az ehhez kapcsolódó *értékállandósági kikötés*, ill. *pénzérték tartozás* fogalma a köztudatban - és számunkra is - már hosszú évtizedek óta ismeretlen, hiszen a pénz összege, azaz névértéke (nominálértéke) manapság nem válik el a pénz vásárlóértékétől olyan élesen az idő változásával, mint az infláció ill. hiperinfláció korában. Sok évtizedes hiperinfláció-mentes időszakban természetesen kialakul az a társadalmi köztudat, hogy csakis a pénz névértékét, azaz a pénz összegét tekintsük tartozásnak, és nem is értjük - mert ugyanúgy, mint az EU minden átlag fogyasztója, nem is érthetjük - a pénzösszeg és pénzérték közötti különbséget.

Az, hogy a tartozás kirovásának és a visszafizetésének pénzneme eltér egymástól az alkalmazásának első szakaszában nem jelentett különösebb problémát, mivel az eltérő pénznemek egymáshoz viszonyított „értéke” az aranyalapú pénzrendszer következtében hosszú időn keresztül közel állandó maradt. Így az országokon átívelő kereskedelmi kapcsolatokból született szerződések esetén nem volt különbség, hogy az épp angol fontban, svájci frankban volt kirova a tartozás összege, ugyanis ebből egyik fél sem tehetett szert az árfolyam ingadozásából adódó számottevő haszonra. A feleket akarata tehát nem az árfolyam spekulációra, hanem az egyszerűsége, praktikusságra irányult.

De a probléma rögtön láthatóvá vált, amidőn az egyes pénznemek egymáshoz viszonyított értéke megváltozott és ezáltal felbomlott a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közötti egyensúly.

A két világháború közötti korszakban, egyszerre több érvényes pénznem funkcionált Magyarországon, ezek értéke a gazdaság instabil volta (infláció ill. hiperinfláció) miatt gyorsan csökkent. Az áruterelés ellehetetlenülését eredményezte volna az, ha az eladó nem jut hozzá az áru valós értékéhez az értékesítés után, ezért az áru árát egyrészt helyi fizetőeszközben (lerovóban), másrészt egy vagy több, értékálló elszámolási egységben (kirovóban) határozták meg.

Az elszámolási egység (kirovó pénznem) az érték, elsősorban a vásárlóérték megőrzését célozta, a felek ennek értékében fixálták az áru értékét. A lerovó pénznemben teljesített kifizetések összegét, vagyis az áru ellenértékét ennek alapján határozták meg.

Kirovóként bármi szóba jöhetett, aminek meghatározható értéke volt, és a felek bíztak abban, hogy hosszú időn át állandó marad. Elsősorban aranyfedezetű valutákat (aranydollár, aranypengő, font, svájci frank) alkalmaztak kirovóként, mert ezek értékét az aranyfedezetük biztosította. Emellett vagy ehelyett terményben (búzában, kukoricában, vagy akár Grosschmid Béni példája alapján aszalt szilvában) is megadhatták az áru értékét. A búza, kukorica vagy aszalt szilva is a kirovó pénznem kategóriájába tartozik.

Kirovó pénznemként gyakorta alkalmazták az aranypengőt, noha (a későbbi klíring devizákhoz hasonlóan) ez egy virtuális pénz volt, mivel sem pénzjegyek, sem érmék formájában nem került kibocsátásra. Pénzkötelmet nem lehetett teljesíteni vele, ezért nem volt fizetőeszköz, csak érték meghatározására szolgált.

Aranypengő szolgáltatását (a klíring devizákhoz hasonlóan) egyik fél sem igényelte, nem is tudta volna szolgáltatni, ezért lerovóként nem szerepelhetett, de az ügylet során érték meghatározóként, kirovó pénznemként a bíróságok elfogadták.

Ám a kirovó/lerovó duális pénznem alkalmazása idején a bíróságok csakis az értékállandóságot látták a kettős pénznem által biztosítandónak, és a „konjunkturális haszonnak” nevezett árfolyam emelkedés esetén az árfolyam emelkedést az áru vagy szolgáltatás fizetendő ellenértékéből levonták²⁴⁹.

Az 1930-as években, a kirovó/lerovó duális pénznem idején a pénztartozás egyszerre volt pénzösszeg- és pénzértéktartozás. A kirovó pénznemben meghatározott pénzérték-tartozás viszont nem tartalmazhatott árfolyam emelkedést, csak az átadott dolog valós ellenértékét.²⁵⁰ Az értékállandósági/valorizációs kikötés célja ugyanis az, hogy hitelező követelése ne értéktelenedjen el, és nem pedig az, hogy a tényleges teljesítésénél jóval nagyobb bevételre tegyen szert, és ezáltal az adós kárára teljesítmény nélkül gazdagodjon.

Az a gondolat, hogy az értékállandósági kikötés (amelyet a pénzösszeg kirovó pénznemben történő meghatározása biztosít) nem szolgálhat spekulációs célokat és nem jelenthet többet, mint a valós szolgáltatáskori érték fixálását, ezért nem határozhat meg a visszaszolgáltatási ellenértéket, folyamatosan végigvonul a magyar jogalkalmazáson.

„Ha a kölcsönvevő arra kötelezi magát, hogy többet szolgáltasson vissza, mint amennyit kapott, az ily kikötést a kölcsönadó bírói úton csak annyiban érvényesítheti, amennyiben a többlet annak hozzászámításával, amit a kölcsönvevő azonfelül kamatban vagy más mellékszolgáltatásban fizet, a bírói úton érvényesíthető kamat mértékét meg nem haladja.”²⁵¹

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi VI. törvény 1960. május 1-jei hatálybalépésig - formálisan elfogadott, hatályos magánjogi kódex hiányában -, a magánjog szokásjog alapon létezett, aminek alakításában a bírói gyakorlat központi szerepet töltött be.

Érdemes ugyanakkor megemlíteni a Magyarország Magánjogi Törvénykönyve (Mjt.) 1928. évi törvényjavaslatot, amire az akkori bírói gyakorlat jogfejlesztő tevékenysége során, mint a kodifikálatlan szokásjog írásbeli forrására tekintett. Ezen törvényjavaslatban megfogalmazott jogi elvekkel és a jogalakító bírói gyakorlattal fordul szembe Bátor Viktor a pénzkölcsönök jogi megítélésének szempontjából.

²⁴⁹ „A felek szándéka kétségtelenül csak arra irányul, hogy a vételárban kifejezésre jutó érték minden körülmények között fenntartassék s az eladó azt csorbítatlanul kapja meg, de nem arra, hogy a vevők a kikötött valószínű ellenértéken felül még konjunkturális hasznot is szolgáltassanak az eladónak.” Hiteljogi döntvénytár 1930-43, 3. kötet, 260-261. oldal

²⁵⁰ „Ha a buza és a dollár csak értékmérő gyanánt vétetett alapul, akkor feleknek szándéka nem irányult az ingadozó értékű buza vagy dollár szolgáltatására, hanem csupán arra, hogy az eladó a korona értékcsökkenésével ne károsodjék.” Hiteljogi döntvénytár 1930-43, 3. kötet, 260-261. oldal

²⁵¹ Magyarország Magánjogi Törvénykönyve 1928. évi törvényjavaslat 1316. §

Bátor Viktor által vallott elvekkel ellentétben, az Mjt. és az akkori bírói gyakorlat álláspontját vitte tovább az új szocialista rendszer bírósága és az 1959-es Ptk. is.

Ugyanis a pénzérték állandóságának biztosítására szolgáló kikötés és a kirovó pénznem használata visszaélésekre is lehetőséget adott, a kirovóban meghatározott pénzérték alkalmazásával a hitelezők úgy juthattak az adós kárára külföldi pénznem árfolyamnyereségéhez, hogy valuta sosem volt a birtokukban, csak a követelésüket rögzítették külföldi pénznemben.

Az 1950-es évek bírósága az olyan értékállandósági klauzulákat, ahol kirovóként aranyat vagy devizát jelöltek meg, nem pedig valamilyen árut, spekulációs célzatúnak tartotta és ezért nem tartotta bírósági úton érvényesíthetőnek. *„A nyílt vagy burkolt értékállandósági kikötés azt jelenti, hogyha a törvény nem tiltja a fizetésnek idegen pénznemben vagy aranyban való kikötését, akkor ez az olyan hitelező számára, aki forintban ad ugyan hitelt, de nem bízik a forint értékállandóságában, lehetőséget ad arra, hogy követelését nyíltan vagy burkoltan más, általa stabilabbnak tartott értékhez kösse, és ennek az értéknek a változása szerint követelhesen magasabb forintösszeget. A Legfelsőbb Bíróság 1950. III. 13-án hozott 1. sz. elvi döntése szerint az ilyen értékállandósági kikötés bíróilag nem érvényesíthető.”*²⁵²

Az 1959-es Ptk. 231.§ (4) bekezdése ennél megengedőbbé vált, de azon a véleményen volt, hogy az értékállandósági kikötés nem lehet az alapja annak, hogy valakitől ne csak a teljesítésének valós értékét, hanem a kirovó pénznem indokolatlan árfolyam-emelkedésének megfelelő többletet követelhessenek:

„A pénztartozás értékállandóságának biztosítására irányuló kikötés alapján a tartozás keletkezésekor meghatározott összegtől eltérő összeg fizetésének csak annyiban van helye, amennyiben a kikötött pénznemnek az aranyhoz viszonyított törvényes árfolyama a pénztartozás keletkezése és teljesítése közötti időben megváltozott”.

Ezen cikkely lényegében azt mondta ki, hogy értékállandósági kikötésnek csak olyan mértékben van helye, amennyiben egy deviza értéke az aranyéhoz képest változik. Az ezt meghaladó árfolyam-emelkedésből származó értéktöbblet nem érvényesíthető.

A Királyi Kúria és az akkori bírói gyakorlat szerint (a mai Kúriával ellentétben) egy pénztartozás értékét a kifizetett pénzösszeg (lerovó) határozza meg, még akkor is, ha kirovó értékben tartják nyilván. Azaz a pénztartozás összegtartozás, vagyis a pénz nominálértékének felel meg, amit a kirovóban meghatározott érték csak kiegészít, de nem ír felül.

1934-ben, amikor az USA dollár letért az aranyalapról, az értékállónak vélelmezett, ezért kirovó pénznemként használt dollár USA-beli vásárlóértéke változatlan maradt, viszont az átváltási értéke 59 %-ára csökkent. A Királyi Kúria arra az álláspontra helyezkedett, hogy azon bankbetétesek, akik pengőt fizettek, hogy dollárbetétet kapjanak, azoknak követelése az eredeti pengő, nem pedig a dollárra átszámított

²⁵² Országgyűlési irományok, 1958. I. kötet 4. sz. Törvényjavaslat a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről - 245. oldal

követelés, mert azt feltételezte, hogy a dollárt csak kirovó pénznemként használták, hogy betétjeik ne értéktelenedjenek el.²⁵³

Ennek megfelelően a kölcsön típusát (mármint hogy forint vagy deviza kölcsön-e) szintén a lerovó pénznem határozza meg. Bátor Viktor 1938-ban szomorúan ezt így interpretálta:

„Legfelsőbb bíróságunk szerint kölcsön esetében a tartozás eredetileg ex definitione abban a pénznemben keletkezik, amely pénznemben a kölcsönösszeg az adós birtokába jutott., mivel „a készpénzkölcsönügyletnek fogalmi alkotóeleme, hogy a kölcsönadó ugyanolyan értéket kapjon vissza a kölcsönt felvevő adósától, mint amilyent kölcsönképpen ennek folyósított”.²⁵⁴

A Királyi Kúria azon álláspontjával, hogy ha nincs valós átváltás, akkor a csak önmagában, kirovóként használt idegen pénznem árfolyamának emelkedéséből származó jövedelem nem érvényesíthető az adóssal szemben, helyezkedett szembe a Bátor Viktor-féle bankjogász vonal az 1930-as években.

Ők a spekulatív célú felhasználás legalizálása érdekében azzal érveltek, hogy egy kölcsön ill. pénztartozás lényegi eleme, azaz a „gerince” nem a lerovóban meghatározott pénzösszeg, hanem a kirovóban meghatározott pénzérték.

Szerintük a feleknek a „szerződéses szabadság” értelmében joguk van másképp megállapodni a kölcsöntőke visszafizetésében, mint ahogyan azt a lerovott pénzösszeg diktálná. *„Az adós visszafizetési kötelezettségének mértéke a szerződéstől, tehát a fizetési ígérettől függ, nem pedig a kölcsönvalutaként szolgáltatott mennyiségtől”.*

Bátor Viktor egyik alaptézise, hogy a jogszabály nem tiltja, sőt megengedi azt, hogy adós többet fizessen vissza, mint amennyit kapott, hiszen kamatfizetési kötelezettsége is van. Ennek megfelelően *„téves az a jogtétel, hogy a kölcsönvevő ugyanolyan fajú és mennyiségű dolgokat tartozik visszaadni, mint amilyet kölcsönképpen kapott”.*²⁵⁵ Bátor szerint a kölcsönt úgy kell értelmezni, hogy *„a helyes jogtétel az, hogy az adós nem ígérhet többet, mint amennyi a kölcsönképpen folyósítandó összeg ellenértéke, ha azonban a szerződés ennek a tételnek megfelel, akkor már az ő fizetési kötelezettsége függetlenné válik attól, amit kapott”*²⁵⁶

Bátor szerint az adós tehát mindig a kirovó pénznemben meghatározott tartozás aktuális ellenértékét (vagyis a kirovott pénzösszeg aktuális értékét) tartozik visszafizetni, függetlenül attól, hogy a kölcsön rendelkezésre bocsátása a valóságban milyen pénznemben és milyen összegben történt.

Bátor Viktor egy 1938-as tanulmányában már megfogalmazza a mai deviza alapú kölcsön lényegét, és azt hangsúlyozza, hogy a kölcsönből származó

²⁵³ „Kölcsön esetében, ha a felek eredetileg dollárban kontraháltak is, de a kölcsönösszeg leolvasása pengőben történt, ezt a bíró úgy bírálja el, mint azokat a tartozásokat, ahol eredetileg a tartozásokat pengőben kontrahálták, mert kölcsönügyletnél a tartozás nem a szerződés szerint, hanem a kölcsönként folyósított pénzben keletkezik”.

(Dr. Bátor Viktor: A kölcsönszerződés jogszabályai és a dollárbetétek értékelése, Bp., 1938, Grill Károly Könyvek Kiadóvállalata, 6-8. oldal)

²⁵⁴ Dr. Bátor Viktor: A kölcsönszerződés jogszabályai és a dollárbetétek értékelése, Bp., 1938, Grill Károly Kiadóvállalata, 54. és 7. old.

²⁵⁵ Magyarország Magánjogi Törvénykönyve 1928. évi törvényjavaslat 1314. §

²⁵⁶ Dr. Bátor Viktor: A kölcsönszerződés jogszabályai és a dollárbetétek értékelése, Bp., 1938, Grill Károly Könyvek Kiadóvállalata, 46- 61. oldal

kötelezettségeket a bíróságok az ő kiterjesztő átértelmezése alapján kellene megítélniük:

*„Ha például az adós 4.000 fontot kapott, és 100.000 pengő fizetésére kötelezte magát, a helytelen jogszabály szerint ő legfeljebb annyival tartozik, amennyit kapott. A helyes jogszabály szerint az adós a 4.000 font kifizetése ellenében nem ígérhet többet, mint 100.000 pengőt és a törvény által megengedett többletet, mert a szerződés kötésekor 4.000 font 100.000 pengővel egyező, de ha a 4.000 font egyenértéke 50.000 vagy 200.000 pengőre változik a kifizetéskor, akkor hiába szól a szerződés 100.000 pengőre, ő a 4.000 font ellenértékét, vagyis 50.000 ill. 200.000 pengőt tartozik fizetni.”*²⁵⁷

Dr. Bessenyő András, a Pécsi Tudományegyetem Római Jogi Tanszékének docense szerint a Grosschmid szellemi műhelyéből kikerült, Bátor-féle, pénzügytörténeten alapuló kölcsönkonstrukció nem más, mint a tőkeuzsora egyik megvalósulási módja.²⁵⁸

„A tőkeuzsora a tőketartozás megnövelésében rejlik uzsora. Paulus példájában az adósnak a hitelezőtől kapott összeg kétszeresét kell az adósnak visszaszolgáltatnia. Kamatuzsoráról akkor beszélünk, ha a felek által kikötött kamat eléri az uzsorás kamat mértékét. A kétfajta uzsora természetesen átszámítható egymásba. Így ha az adósnak a hitelezőtől kapott összeg kétszeresét kell visszaadnia, ez 100 %-os kamatnak tekinthető. A kétszeres tőketartozás mint tőkeuzsora voltaképpen ennek a kirívóan magas kamatuzsorának a palástolására szolgál. Így nyilván kamatmentes kölcsön esetében is beszélhetünk uzsoráról, ez a tőkeuzsora.”

Dr. Bessenyő szerint Grosschmid arra a kérdésre, hogy mi indokolja azt, hogy adós a kézhez kapott összeg helyett egy megállapodás szerinti, magasabb értéket fizessen meg (különösen inflációmentes időszakban), tételes jogi alátámasztásként nem tudott másra hivatkozni, mint (az összesen 9 évig hatályos) 1868. évi XXXI. törvény 3. §-ára, amely eltörölte a magánszférában azt az uzsoratilalmat, amely uzsoratilalom a római jog és a kánonjog alapján, évszázadokon keresztül a magyar jogrend egyik megdönthetetlen pillére volt.

Nem csoda, hogy Bátor Viktor kénytelen elismerni 1941-ben, a Szladits-féle *Magyar magánjog* „Pénztartozás. Kamat.” c. fejezetében, hogy az I. világháború után kialakult magyar joggyakorlat abban az esetben, ha egy pénzkölcsön esetében az értékegyensúly felbomlott mindig is a valójában szolgáltatott, „leszámolt” kölcsön összegét tekintette elsődlegesnek és meghatározónak, azaz a Királyi Kúria nem engedett utat az értéktartozáson alapuló, tőkeuzsorás jellegű kölcsöntípusnak.

„Ezzel az állásponttal szemben, amelyet Grosschmid tanítása alapján képviselünk, a magyar bírói gyakorlat ellentétes álláspontot érvényesít. A háborút követő bírói gyakorlatban a következő két jogtétel jegesedett ki:

b, ha a felek értékállandósági célzattal a tartozást idegen pénznemben rótták ki ... a magyar bírói gyakorlatban kialakult jogszabály szerint a jogügylet úgy értelmezendő, mintha a kirovás nem idegen pénznemben, hanem abban a pengőösszegben történt volna, amely kirovásakor vele egyenlő volt és mintha a dollár, a font, svájci frank -kikötés csak mint másodlagos, értékállandóságot biztosító összeg lenne megnevezve...csak a pengő értékcsökkenése esetére

²⁵⁷ Dr. Bátor Viktor: A kölcsönszerződés jogszabályai és a dollárbetétek értékelése, Bp., 1938, Grill Károly Könyvek Kiadóvállalata, 61. oldal

²⁵⁸ Dr. Bessenyő András: A devizahitelek és a római jog, JURA, 2014. évi 2. szám. 14-25. old.

mondaná ki, hogy ilyen esetben....magasabb pengőellenértékét tartozik megfizetni.”²⁵⁹

„...1935. év óta egyeduralkodóvá vált gyakorlat, mely a font és dollárértékben kirótt kölcsön,, bankbetét, stb. tartozásoknál a kirováskori pengőérték fizetésére kötelezi az adóst.”²⁶⁰

Ezen kialakult joggyakorlatnak egyetlen jól megmagyarázható és nehezen megkérdőjelezhető indoka van, mégpedig maga a kölcsön definíciója, amit Bátor Viktorral ellentétben a Királyi Kúria nem kívánt figyelmen kívül hagyni.

„Kúria egyik ítéletében kimondotta, hogy a pénzkölcsön-követelés merőben a pénz értékének romlása alapján — minden további előfeltétel nélkül — és a követelés lejártát megelőző időre is (elvileg 100% erejéig) valorizálható, mert — az indoklás szerint : — «a kölcsön ügyletre vonatkozó jogszabályok értelmében a kölcsönvevő a kölcsönvett helyettesíthető ingó dologból ugyanazon nemben és minőségben ugyanannyit tartozik vissza-adni, mint amennyit kölcsönvett)).

«Készpénzkölcsönre vonatkoztatva ez annyit jelent, hogy az adós a kölcsönvett összeget olyan értékben tartozik visszafizetni, mint amily értékkel az a kölcsönadás idejében bírt)).

*((Minthogy tiltó jogszabály nem áll fenn a kölcsönkövetelések átértékelése tekintetében, a fellebbezési bíróság nem sértett jogszabályt azzal, hogy a kölcsönkövetelést átértékelve ítélte vissza)). (P. VII. 2309/1926. 8. szám.)”*²⁶¹

Bátor Viktor által vallott nézetekből ugyanakkor hiányzik, annak indoklása, hogy álláspontja, miért ignorálja pénzkölcsön esetében a jogirodalom által évszázadok óta megkérdőjelezhetetlen dogmát, miszerint a kölcsönvevő „ugyanazon minőségű” helyettesíthető dolgot tartozik visszaadni.

Miközben Bátor amellettt tör lándzsát, hogy minden pénztartozás értéktartozás, ugyanakkor szembeütnően visszatetszően hatnak azok a megállapítások, amiket Bátor Viktor akkor tesz, mikor nem az adós visszafizetési kötelezettségét vizsgálja, hanem a pénzhitelező szempontjából tekint a „kirótt pénztartozásra”.²⁶²

„Minél gyorsabb az értékvesztés üteme, annál nagyobb az elértéktelenedés mérvé, annál hamarabb és annál nagyobb mérvben keletkezik az a közmeggyőződés, hogy a pénzköveteléseknek a kirovó pénznem elértéktelenedése miatt bekövetkező megsemmisülése igazságtalan, a jogrendszer alapelveivel ellenkezik és a kapitalista gazdasági rendnek , az erkölcsnek és az állami érdekeknek a szempontjai is megkövetelik, hogy a pénzkövetelések sorsa a kirovó pozíció újra megállapítása útján rendeztessék és ily módon a gazdasági élet egyensúlya helyreállítassék.”

²⁵⁹ Szladits Károly: A Magyar Magánjog III. Kötelmi jog általános része, Bp., 1941, Grill Károly Könyvek Kiadóvállalata, 261-262. oldal

²⁶⁰ Szladits Károly: A Magyar Magánjog III. Kötelmi jog általános része, Bp., 1941, Grill Károly Könyvek Kiadóvállalata, 284. oldal

²⁶¹ Jogtudományi Közlöny Hatvankettedik évfolyam 9. szám 1927, 77. oldal

²⁶² Szladits Károly: A magyar magánjog, III. kötet, „A kirovó összeg kényszerkonverziója” című alfejezet 4. „A felértékelés” c. része

„A pénzhitelezőnek erkölcsileg jól indokolt igénye van arra, hogy a jogrendszer vele szemben is megvalósítsa a pénztartozás első pozíciójának újrendezését...”²⁶³

Itt tehát Bátor Viktor nem másról ír, mint arról, hogy ha a kirovóban kőbe vésve, sziklaszilárdan és megváltoztathatatlanul meghatározott pénzösszeg értékét veszti, akkor már nem a kirovást, hanem a „jogot, erkölcsöt és igazságosságot”, valamint a megbomlott egyensúly helyreállítását kell figyelembe venni a „szerződéses szabadság”, a „szabad számolás elve” és a „felek megállapodása” helyett.

Vagyis akkor az értéktartozáson alapuló kölcsönt vissza kell alakítani összegtartozáson alapuló kölcsönné.

Felmerül a kérdés ezek után, hogy ha Bátor Viktor nyomdokain járunk, akkor nem ugyanígy kellene-e eljárni az igazságosság nevében, amennyiben a tartozás nem elértéktelenedik, hanem felértékelődik, mint az a deviza alapú kölcsönök esetében történt?

A kérdést nem kell magunknak eldöntenünk, ugyanis a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás egyensúlyának felbomlásából adódó problémát az akkori jog felismerte és kezelte.

„Komplikációk állnak elő akkor is, ha a lejáratig a pénz elértéktelenedik, pl. infláció folytán, mikoris a hitelező jó pénzt adott és rossz pénzt kap vissza: nem azt az értéket kapja vissza, amit adott. Ilyen esetre szokásos az ú. n. valorizáció. Ami meg is történt minálunk is bizonyos pénzkövetelésekre. A valorizációnak a fordítottja devalorizáció, mely akkor indokolt, ha a hitelező nem azt az értéket kapja vissza, amit adott, hanem ennél jóval többet. Ennek a többletnek a kikényszerítése adott esetben kizsákmányolásra vezet, mert ilyenkor már beállott az ú. n. gazdasági lehetetlenülés esete.”

„Tj. 1316. § : „Ha kölcsönvevő arra kötelezi magát, hogy többet szolgáltasson vissza, mint amennyit kapott. . . , ily kikötést a kölcsönadó bírói úton csak annyiban érvényesítheti, amennyiben a többlet ...a bírói úton érvényesíthető kamat mértékét meg nem haladja.” Íme a jog azt akarja, hogy a kölcsönadó azt az értéket kapja vissza, amit adott, ha a pénz értékesebbé vált a folytán több értéket kapna vissza : a követelés erre a többletre természetes obligáció, eddig a többletig a követelés ily értelemben devalorizálendő...”²⁶⁴

„Ha időközben a kölcsönadott dolognak az értéke emelkedett, vagy csökkent, erről a paragrafus nem szól. Pedig helyes volna, ha szólana és irányt adna a bírói gyakorlatnak, hogy van - e helye valorizációnak , ha a kölcsönadott dolognak az értéke időközben lezuhant és így a hitelező azért, amit kölcsönadott, nem kap mármost semmit, . . . hogy van-e helye devalorizációnak , ha a kölcsönadott dolognak az értéke időközben felszökött és így a hitelező sokkal többet kap mármost vissza, mint amennyit kölcsönadott, ...az adós pedig ezen tönkremegy...”

Vannak mégis paragrafusai a Tj.-nek, melyek irányt mutatnak, melyek mutatják, hogy nem akarja a jog békába verni, vasabroncsok közé szorítani az életet. A Tj.

²⁶³ Szladits Károly: A magyar magánjog, III. kötet, Kötelmi jog általános része, Bp., 1941, Grill Károly Könyvek Kiadóvállalata, 281-282. oldal

²⁶⁴ A M. T. AKADÉMIA JOGTUDOMÁNYI BIZOTTSÁGÁNAK KIADVÁNYSOROZATA 8. SZÁM. Dr. Tóth Lajos – Magyar Magánjog Kötelmi Jog 109-110. oldal

1150. §. Így szól: a bíróság a felek kölcsönös kötelezettségét a méltányosságnak megfelelően módosíthatja, vagy az egyik felet elállásra jogosíthatja fel, ha a szerződés megkötése után az általános gazdasági viszonyokban a szokásos szerződési kockázatot meghaladó olyan mélyreható változás állott be, amellyel a felek előbb nem vethettek számot és amelynek következtében a szolgáltatásnak és az ellen szolgáltatásnak az egyen súlya felborult, úgyhogy egyikfél nem várt aránytalan nyereség re tenne szert, a másik fél pedig ugyan ilyen veszteséget szenvedne.”²⁶⁵

Mindezek ellenére a mai Kúria 2013. decemberében egy, csak jogelméleti szinten, a magyar gyakorlatba soha be nem került tézisére, az értéktartozáson alapuló, tőkeuzsora jellegű kölcsön gondolatára alapozta a lakossági deviza alapú hitel meghatározását. A szolgáltatás és az ellen szolgáltatás időközben beállott egyensúlytalanságát elődeivel ellentétben nem kezelte, a devalorizáció, sem a gazdasági lehetetlenülés gondolata nem merült fel. Figyelmen kívül hagyta, hogy döntései nyomán „a hitelező sokkal többet kap mármost vissza, mint amennyit kölcsönadott, ...az adós pedig ezen tönkremegy...”

3. „Deviza alapú” szerződések jelen korunkban

A Kúriának 2013. decemberében elsősorban abban a kérdésben kellett döntenie, hogy a deviza alapú kölcsön forintkölcsön vagy devizakölcsön, azaz a szerződés tárgya forint vagy deviza.

A Kúria nem foglalkozott azzal, hogy a korábbi jogalkotás és jogalkalmazás hogyan viszonyult a kirovó pénznemben meghatározott tartozások kérdéséhez, a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás egyensúlyának felbomlásához, a pénznemek fel és leértékelődéséhez.

Nem foglalkozott a jogirodalomban máig kőbevésett és soha meg nem kérdőjelezett dogmával, mégpedig azzal, hogy a kölcsön egyik jellegadó tulajdonsága, hogy a kölcsönneve a kölcsön tárgyán tulajdonjogot szerez.

A Kúria kizárólag egy 2013. augusztusában a Bankszövetség folyóiratában megjelent Dr. Gárdos István és Dr. Nagy András²⁶⁶ cikke alapján kívánta megítélni a deviza alapú kölcsönöket, a cikk tézisei ezután a 2013. decemberében megszületett 6/2013. számú Polgári Jogegységi határozat alapját képezték.

Dr. Gárdos István és Dr. Nagy András²⁶⁷ elővette és leporolta a Bátor Viktor-féle bankjogász vonal soha el nem fogadott, a mindenkori bírósági gyakorlatnak is ellentmondó nézeteit, azokból önkényesen kiemelték a deviza alapú konstrukció igazolásához felhasználható frázisokat és nagyvonalúan átsiklottak az árfolyamváltozás miatt bekövetkezett értékelődés kezelésének akkoriban

²⁶⁵ A M. T. AKADÉMIA JOGTUDOMÁNYI BIZOTTSÁGÁNAK KIADVÁNYSOROZATA 8. SZÁM. Dr. Tóth Lajos – Magyar Magánjog Kötelmi Jog 355. oldal

²⁶⁶ A devizahitel jogi alapkérdései, 2013. Hitelintézeti Szemle, 12. évf. 5. szám)
<http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2013/05/371-387-Gardos-Nagy.pdf>

²⁶⁷ A devizahitel jogi alapkérdései, 2013. Hitelintézeti Szemle, 12. évf. 5. szám)
<http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2013/05/371-387-Gardos-Nagy.pdf>

elfogadott és alkalmazott törvényi és bírósági gyakorlatán, melyeket Bátor Viktor tanulmányaiban ugyancsak megemlít. Úgy állítva be ezzel egy kölcsönügylet esetén a szolgáltatás és ellenszolgáltatás értékegyensúlyának felbomlását, mintha ennek elfogadottsága a magyar magánjog integráns részét képezné, ill. valaha is a magyar jogrendbe illeszkedett volna.

A cikk viszont ugyanúgy, mint a Kúria későbbi jogegységi határozata, nem tudta lekövetni a bankok innovatív megoldásait a „kölcsönszerződési konstrukciók” terén. Kizárólag egy adott szerződéstípusra koncentrált és emiatt a kölcsönszerződések nagy része nem felel meg a cikkben leírt kritériumoknak.

3.1. A kölcsön tárgya, a tartozás összege

A fent hivatkozott tanulmányban a szerzők annyira alapos munkát kívántak végezni, hogy deviza alapú kölcsönszerződések megfeleljenek a jogszabályoknak, hogy nem vették figyelembe a deviza alapúnak nevezett konstrukciók eltéréseit. A cikk definiálja a kölcsön tárgyát deviza alapú kölcsönök esetében.

„A pénztartozás mértékének meghatározása a kirovó összeg meghatározásával történik, az így meghatározott fizetési kötelezettséget kell a lerovó pénzzel teljesíteni. Minden fajlagos dologszolgáltatás meghatározása két elem révén lehetséges: meg kell határozni a szolgáltatandó dolog fajtáját és mennyiségét. A kirovó összeg meghatározása tehát a kirovó pénznem és az abban kifejezett összeg meghatározása révén történik. A tartozás pénznemének (a kirovó pénznemnek) a meghatározása a szolgáltatás meghatározásának szükségszerű eleme.”

„A felek szabadok mind a kirovó, mind pedig a lerovó pénznem meghatározásában.”

A Kúria a 6/2013 sz. jogegységi határozatában a tartozás tárgyának, összegének meghatározása szempontjából egyértelműen fogalmaz:

„Az adós tartozása mindkét esetben a szerződéskötés időpontjában egyértelműen rögzül: az a kirovó pénznemben meghatározott összeg.”

A fentiekből kiderül, hogy kirovó összeg bármilyen pénznem lehet, ebben a felek szabadon állapodhatnak meg, a kölcsön tartozást az a pénzösszeg fogja meghatározni, amely a kölcsönszerződés aláírásakor a szerződésben rögzítésre került.

Mindezeket szem előtt tartva azt mondhatjuk, hogy a deviza alapú kölcsönöknek két nagy csoportra oszthatjuk, az első csoportba azok a szerződések tartoznak, amelyeknél a tartozás kirovó pénzneme deviza és deviza összege van meghatározva a szerződésben, a másik csoportba azok a szerződések tartoznak, amelyeknél a forint a kirovó pénznem és a forint összeg van meghatározva a szerződésben.

Ez utóbbi csoportba tartozik optimista becslés szerint, a magyarországi deviza alapú szerződések 70%-80%-a. Ilyen szerződések a gépjármű kölcsönök szinte kivétel nélkül, de nagyszámban találunk ilyen konstrukciójú szerződéseket a

teljesség igénye nélkül, az MKB,OTP,KH, Erste, CIB bankok ingatlan fedezetű szerződései között is.

Dr. Wellmann György a Kúria Polgári Kollégiumának vezetője teljesen világosan fogalmazza meg egyik körlevelében, hogy hogyan határozható meg, hogy mikor milyen pénznemet kell kirovó pénznemnek tekinteni:

„Ha tehát a kirovó pénznem Euro, és a lerovó pénznem forint, akkor a helyes megfogalmazás az lenne, hogy „500.000,-Euronak a kifizetéskor megfelelő értékű forint” vagy „500.000,-Euro kifizetéskori forintegyenér-téke”; ha azonban a kirovó pénznem forint, és a lerovó pénznem Euro, akkor a helyes megfogalmazás „15.000.000,-forintnak a kifizetéskor megfelelő értékű Euro”, illetve „15.000.000,-forint kifizetéskori Euro egyenértéke”.²⁶⁸

Nem képezheti vita tárgyát, hogy a fenti cikk, a Kúria jogegységi határozata és az idézett körlevélből egyértelműen látszik, hogy a kirovó pénznemnek nem a devizát kell tekinteni, hanem azt a pénznemet, amely összességében meg van határozva a szerződésekben.

Olyan esetre való utalást sem Gárdos István cikkében, sem a magyar joggyakorlatban nem találunk, akármennyig megyünk is vissza, hogy egy adott „lerovó” pénznemben meghatározott összegből a szerződéskötés, folyósítás után határozzuk meg a kiírt tartozás mértékét. Mivel ilyen esetben a lerovó pénznem automatikusan kirovó pozícióba kerülne, vagy magát a szerződés tárgyát nem tartalmazná a szerződés, így azzal a kérdéssel kellene szembenéznünk, hogy létrejöhet-e egy olyan szerződés, beszélhetünk-e egybehangzó akaratról és kötelezettség keletkezéséről olyan esetben, melyben maga a szerződés nem tartalmazza a szerződés tárgyát, sőt az a szerződés időpontjában az még ki sem számítható.

3.2. Forintban való folyósítás

Gárdos István cikkében még egy érdekes gondolatot találhatunk.

„A forintban való teljesítés kikötése nem effektivitási klauzulának tekintendő, hanem csupán annak egyértelművé tétele, hogy a felek az egyébként is érvényesülő főszabály szerint kívánnak eljárni, azaz fizetési kötelezettségüket hazai fizetőeszközben kívánják teljesíteni.”

„Ennek megfelelően, ha bármelyik fél jogszerűtlenül megtagadja a fizetést (a kölcsön folyósítását vagy törlesztését), akkor a másik fél a kirovó pénznemben való marasztalását kérheti a bíróságtól.”²⁶⁹

Hogyan kell ezek fényében értelmeznünk, egy az Erste bank 2008-ban készített „deviza elszámolású” kölcsönének folyósítási feltételét?

²⁶⁸ „A Kúria Polgári Kollégiuma vezetőjének 2012. október 29-ei körlevele a kollégiumvezetők részére..” - <http://www.lb.hu/hu/sajto/kuria-polgari-kollegiuma-vezetojenek-2012-oktober-29-ei-korlevele-kollegiumvezetok-reszere-az>

²⁶⁹ A devizahitel jogi alapkérdései, 2013. Hitelintézeti Szemle, 12. évf. 5. szám)
<http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2013/05/371-387-Gardos-Nagy.pdf>

„A bank 115.311 CHF összegű kölcsön bocsát rendelkezésre....., hogy 15.600.000 forint iránti finanszírozási igényt...CHF elszámolással elégszen ki..... A bank a kölcsönt...minden esetben legfeljebb az 1/1 pontban írt forintösszegben folyósítja...”

Ezen szerződéseket akkor hogyan kell megítélnünk?

A kikötés értelmében a kölcsönfelvevő kizárólag forint pénznemben és a szerződésben megjelölt forintösszegben történő marasztalást kérhet a bíróságtól, mert a bank forintban való teljesítést vállalt, az is egy maximum értékhez kötve.

Ez esetben Gárdos István cikkében megfogalmazottak szerint a feltétel valóban csak egy főszabály egyértelművé tételének kell tekinteni vagy a feltétel magát a bank kötelezettség vállalását változtatja meg?

Amennyiben elfogadjuk a cikkben leírtakat, abban az esetben e szerződési konstrukcióban a forint pénznemet kell kirovó pénznemnek tekinteni.

3.3. A kölcsön folyósítása

A deviza alapú konstrukció egyik legfurcsább és legtöbb vitát kiváltó része a bankok azon hivatkozása, hogy a Ptk. 231. § alapján²⁷⁰, tehát jogszabályban meghatározottak miatt történt forintban folyósítás. Gárdos István és a Kúria szerint e jogszabály hivatott ugyanis arra, hogy a deviza alapú kölcsönszerződések esetén meghatározza a felek által ténylegesen teljesítendő, azaz lerovandó összegeket.

Ugyanakkor sem Gárdos István, sem a Kúria nem foglalkozik az általuk alkalmazni kívánt jogszabály eredeti, a jogalkotó által elérni kívánt céljával. Amennyiben ezt megtették volna, akkor rögtön észlelték volna, hogy a törvényjavaslat megfogalmazásakor a magyar bírósági gyakorlat már odáig jutott, hogy azt az értékállandósági kikötést, amire az egész deviza alapú kölcsönzés épül bíróságilag nem érvényesíthető kikötésként kezelte, ezáltal a magasabb forintösszeg követelését, mint amennyit a hitelező nyújtott kizárta, annak spekulációs jellege miatt.

„A nyílt vagy burkolt értékállandósági kikötés azt jelenti, hogyha a törvény nem tiltja a fizetésnek idegen pénznemben vagy aranyban való kikötését, akkor ez az olyan hitelező számára, aki forintban ad ugyan hitelt, de nem bízik a forint értékállandóságában, lehetőséget ad arra, hogy követelését nyíltan vagy burkoltan más, általa stabilabbnak tartott értékhez kösse és ennek az értéknek a változása szerint követelhesen magasabb forintösszeget.

*A Legfelsőbb Bíróság 1950. III. 13-án hozott 1. sz. elvi döntése szerint az ilyen értékállandósági kikötés bíróságilag nem érvényesíthető.*²⁷¹

Maga a törvényjavaslat indoklása tartalmazza, hogy a Ptk. 231 § azzal a céllal készült, hogy ezen a tilalmon változtasson, de kizárólag olyan esetekben, mikor a pénznek az aranyhoz viszonyított törvényes árfolyama megváltozik.²⁷²

²⁷⁰ Ptk. 231. § (1) Pénztartozást - ellenkező kikötés hiányában - a teljesítés helyén érvényben levő pénznemben kell megfizetni.

(2) Más pénznemben vagy aranyban meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam (ár) alapulvételével kell átszámítani.

²⁷¹ Országgyűlési irományok, 1958. I. kötet 4. sz. Törvényjavaslat a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről - 245. oldal

²⁷² A Ptk.231.§ (4) Pénztartozás értékállandóságának biztosítására irányuló kikötés alapján a tartozás keletkezésekor meghatározott összegtől eltérő összeg fizetésének csak annyiban van helye,

„A pénznek tőzsdei, feketepiaci, vagy egyéb olyan árfolyamingadozása, amely egyébként a pénznemnek az aranyhoz viszonyított törvényes árfolyamat nem érinti, az értékállandósági kikötés szempontjából közömbös, és ilyen esetekben a kikötés alapján nem lehet a névleges pénztartozástól eltérő összeget követelni.”

„Ha a követelés valóságban pénzben keletkezett és pénzben áll fenn, akkor a szerződés bármilyen nyílt vagy burkolt értékállandósági kikötése csak egy esetben módosítja a pénztartozás összegét: akkor, ha a tartozás keletkezése és teljesítése közötti időben a forintnak az aranyhoz viszonyított törvényes árfolyama megváltozott”²⁷³

Bár a Ptk.231 § (4) bekezdését a törvényalkotók hatályon kívül helyezték, nehéz elképzelni, hogy ezt azért tették, hogy az eddigi tilalom után a bankok spekulációs elemet tartalmazó „kölcsön” termékeket értékesíthessenek a fogyasztók részére és ezután az árfolyamváltozásból adódó esetleges többletterheket a fogyasztóktól jogszerűen követelhesék.

3.4. A teljesítési árfolyamok

Az előző részben, már foglalkoztunk a folyósítás kapcsán a Ptk.231 §-ával, most egy másik jelentős szempontból vizsgáljuk az említett jogszabályhelyet. Ennek oka, hogy a Kúria tisztességtelennek ítélte a deviza alapú kölcsönszerződések különmemű árfolyamok alkalmazására vonatkozó kikötését.

E körben jelentőség lesz még annak a felosztásnak, amelyet a tanulmány 3.1. pontjában már ismertettünk, miszerint is a deviza alapú kölcsönszerződések egyik csoportjába azok a szerződések tartoznak, amelyeknél a tartozás kirovó pénzneme deviza és a deviza összege van meghatározva a szerződésben, a másik csoportba azok a szerződések tartoznak, amelyeknél a forint a kirovó pénznem és a forint összeg van meghatározva a szerződésben.

Míg az első esetben, amikor a szerződésben deviza összeg szerepel, a másik devizanemben kifejezendő pénzösszeg kiszámítására CHF-HUF, EUR-HUF átszámítási műveletek kell elvégezni, addig a második esetben, amikor a szerződésben forint összeg szerepel a deviza összeg kiszámításához HUF-CHF, HUF-EUR átszámítási műveletet kell elvégezni.

A 2/2014. számú polgári jogegységi határozat indoklásának III. 3. pontja kimondja, hogy a különmemű árfolyamok alkalmazása tisztességtelen, a tisztességtelen feltételek helyére a Ptk. diszpozitív rendelkezései lépnek.²⁷⁴

Mindezekből következik, hogy azon állítás, miszerint a deviza alapú szerződésekben szereplő vételi és eladási árfolyamok tisztességtelenségük okán

amennyiben a kikötött pénznemnek az aranyhoz viszonyított törvényes árfolyama a pénztartozás keletkezése és teljesítése közötti időben megváltozott.

²⁷³ Országgyűlési irományok, 1958. I. kötet 4. sz. Törvényjavaslat a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről – 245.-246. oldal

²⁷⁴ „A jogegységi határozat ugyanis tisztességtelennek minősítette a különmemű árfolyam alkalmazását, aminek a következménye, hogy a tisztességtelen rendelkezések helyébe a Ptk. diszpozitív rendelkezései lépnek.”

nem váltak a szerződés részévé, köztudomású és megkérdőjelezhetetlen tényként kezelendő!

Ugyanakkor a 2/2014. számú polgári jogegységi határozat a 6/2013. PJE határozat 4. pontja által is megerősített módon foglalt állást arról, hogy az érvénytelen szerződés érvényessé nyilvánítására kell törekedni.²⁷⁵

Az sem képezheti vita tárgyát, hogy a szerződés az átváltási/átszámítási árfolyam/árfolyamok, mint lényeges elem/elemek nélkül nem teljesíthető, ezen árfolyam/árfolyamokban való megegyezés hiánya pedig a szerződés létre nem jöttét eredményezi.

A 2/2014. számú polgári jogegységi határozatból egyértelmű viszont az is, hogy a tisztességtelen feltétel helyettesítése nem önkényes, nem korlátlan, kizárólag abban az esetben van rá lehetőség, amennyiben a nemzeti jog tartalmaz olyan diszpozitív rendelkezést, amellyel a tisztességtelen feltétel helyettesíthető!

A 2/2014. számú polgári jogegységi határozatban említett, a Ptk. 231. § (2) bekezdésében meghatározott törvényi rendelkezés viszont csak a deviza alapú kölcsönszerződések azon típusai esetén tekinthető diszpozitív rendelkezésnek, ahol a szerződésben a kölcsön devizaösszege rögzítésre került, ezért CHF-HUF, EUR-HUF átszámítást kell végezni. A Ptk. 231. § (2) bekezdése ugyanis így szól:

„Más pénznemben vagy aranyban meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam (ár) alapulvételével kell átszámítani.”

Azoknál a szerződéstípusoknál, amelyeknél viszont a forint összeg került rögzítésre a szerződésben, a devizában (más/idegen pénznemben) kifejezett tartozás összege a szerződéskötéskor még nem ismert, mivel az csak a folyósításkor válik kiszámíthatóvá, kizárólag a fizetés helyén és idején érvényben lévő pénznemben meghatározott összegből lenne kiszámítható egy „MÁS PÉNZNEM”-ben meghatározandó tartozás összege.

Ebben az esetben ugyanis HUF-CHF, HUF-EUR átszámítást kellene elvégezni, erre viszont a Ptk. 231. § (2) bekezdésében foglaltak nem alkalmazhatóak, lévén a jogszabályhoz fűzött Ptk. nagykommentárból²⁷⁶ is egyértelműen kiderül, hogy „MÁS” pénznemnek kizárólag egy „KÜLFÖLDI” pénznem tekinthető.

Azon deviza alapú kölcsönszerződések estén tehát, amikor a szerződésben forint összeg került rögzítésre, a 2/2014. számú polgári jogegységi határozatban megállapítottakkal ellentétben, diszpozitív rendelkezés hiányában a fogyasztói kölcsönszerződésben szereplő tisztességtelennek ítélt vételi és eladási árfolyamok, mint átszámítási árfolyamok helyett a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama NEM vált a szerződés részévé.

²⁷⁵ „A 93/13/EGK Irányelv 6. cikk (1) bekezdésének az Európai Unió Bírósága által a C-26/13. számú ítéletben kifejtett értelmezése szerint, amennyiben a szerződés a tisztességtelen szerződési feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, a tisztességtelen feltételt a nemzeti jog diszpozitív rendelkezése helyettesíti.”

²⁷⁶ Ptk. Nagykommentár - 231 § (2) Nincs akadálya annak, hogy a felek a pénztartozást ne a teljesítés helyén érvényben lévő pénznemben, hanem külföldi pénznemben vagy aranyban határozzák meg. Az általános szabály szerint az ekként kirótt tartozás összegét a fizetés helyén és időpontjában fennálló árfolyam alapján át kell számítani, de a felek ettől eltérően külföldi pénznemben vagy aranyban való teljesítésben is megállapodhatnak.

A Hitelintézeti törvény 210. § (1) bekezdése szerint pénzügyi intézmény pénzügyi és kiegészítő pénzügyi szolgáltatásra irányuló szerződést csak írásban vagy minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus okirat formájában köthet.

Ezért a jogszabály értelmében, a szerződés minden lényeges tartalmi elemét írásba kell foglalni a szerződés létrejöttéhez. Bármely lényeges elem hiányát az írott szerződésből ezért, úgy kell értékelni, mintha a felek e kérdésben nem állapodtak volna meg.

„Főszabályként rögzíthető, hogy a Hpt. 77. § (2) bekezdése és a Hpt. 210. § (1) bekezdése alapján a bank és ügyfél közötti pénzügyi szolgáltatási szerződés, illetve kockázatvállalás csak írásban köthető. A szerződés létrejöttének alaki feltétele az írásbeliség. Az írásba foglalásig létre sem jön a felek közötti szerződés”²⁷⁷

Ezen szerződések esetében a felek között nincs megállapodás a teljesítéskor alkalmazandó átváltási/átszámítási árfolyam/árfolyamokban, a szerződések lényeges elem/elemek nélkül nem teljesíthetők, a teljesítési árfolyam/árfolyamokban való megegyezés hiánya pedig a szerződés létre nem jöttét eredményezi.²⁷⁸

4. Egyes deviza alapú konstrukciók és finanszírozási formák megítélése

Tanulmányunk végére a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos kérdéseket hagytuk.

Ugyanis a Kúria szabályosan kiradírozta a Hpt.-ből a fogyasztók védelmét szolgáló cikkelyeket, a „tartalmaz” kifejezést átértelmezte „utóbb kiszámíthatóvá váló”-vá és a fogyasztók védelmét csakis és kizárólag a vételi és eladási árfolyam különbözetének, valamint a kamatemelések kérdésében látta indokoltnak.

Bár meg kell jegyeznünk, apró előrelépés az ügyben, hogy a bíróságok jelenleg a „nem megfelelő tájékoztatás” estén viselendő árfolyamkockázat mértékének kérdéskörével már hajlandóak estenként foglalkozni.

Az Európai Unióban a fogyasztóvédelmet komolyabban veszik a magyar bíróságoknál, talán ennek a felismerése vezetett el egy, az uniós jogszabályokra hivatkozó nemrégiben született bírósági ítélet megszületéséhez.

Már ismertettük a deviza alapú konstrukciók azon csoportját, amely esetében a szerződés időpontjában csak egy forintösszeget tartalmaz a szerződés és a tartozás tényleges devizában fennálló összege, és ezáltal a valós törlesztőrészletek is csak a folyósítást követően, jóval a szerződés aláírása után válnak ismertté.

Az ominózus ítélet a következőket tartalmazza:

„A fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102 EKG Tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2008/48 EK Európai Parlament és Tanácsi irányelv

²⁷⁷ PSZAF 2012. évi állásfoglalások: „A pénzügyi szolgáltatási szerződések alakiságára vonatkozó rendelkezések értelmezése” -

http://alk.mnb.hu/data/cms2332404/allasfogl_penzpiac_120119.pdf

²⁷⁸ BH 1998.443, BH2004.142. I.

preambulumának 19. bekezdése értelmében annak érdekében, hogy a fogyasztók a tények teljes ismeretében hozhassanak döntést, a hitelmegállapodás megkötését megelőzően kell megkapniuk a megfelelő tájékoztatást a hitel feltételeiről és kötelezettségeikről olyan tájékoztató formájában, amelyet a fogyasztók magukkal vihetnek és tanulmányozhatnak.

A 24. bekezdés utal arra, hogy a fogyasztót a hitelmegállapodás megkötése előtt kell széleskörűen tájékoztatni, tekintet nélkül arra, hogy a hitel forgalmazásában részt vesz-e hitelközvetítő. A fogyasztóknak a hitelmegállapodás megkötését megelőző tájékoztatása körében az 5. cikk (1) bekezdése szerint is a tájékoztatásnak kellő időben és **azt megelőzően kell megtörténnie, hogy a fogyasztót bármilyen hitelmegállapodás vagy ajánlat kötelezné, azaz a tájékoztatásnak a szerződés megkötését megelőzően kell megtörténnie.**

Az 5. cikk e rendelkezése szerint **a fogyasztó számára olyan információkat kell biztosítani, hogy megalapozott döntést hozhasson a hitelmegállapodás megkötésével járó következményekről. A fogyasztót tehát olyan helyzetbe kell hozni, hogy megalapozottan tudjon dönteni a szerződés várható következményeiről, fel tudja mérni a kötelezettségvállalással járó kockázatot és annak hatásait.**²⁷⁹

A kérdés, ami ezen ítéletben leírtak alapján megfogalmazódik - azok esetén a deviza alapú konstrukciók esetén, amelyek esetében a kötelezettség mértéke, a deviza tartozás összege, a törlesztő részletek devizában kifejezett mértéke csak a szerződés aláírása után válik majd megismerhetővé -, hogy hogyan tud a fogyasztó megalapozott döntést hozni?

Hogyan valósul meg az az irányelv által elérni kívánt azon cél, hogy a fogyasztóknak a „*hitelmegállapodás megkötését megelőzően kell megkapniuk a megfelelő tájékoztatást a hitel feltételeiről és kötelezettségeikről*”?

Mivel a deviza alapú konstrukciók ezen csoportja esetében könnyen belátható, hogy nem képesek megfelelni az irányelv elvárásainak, tisztességtelen konstrukciónak kell-e tekintenünk őket?

A 6/2013 PJE általános érvénnyel kimondja, hogy nem kell vizsgálni azt, hogy volt-e devizaforrás a deviza alapú kölcsönök mögött. Sok esetben maguk a pénzügyi szolgáltatók is elismerik, hogy a devizát csak nyilvántartották. Ezek többségében gépjármű finanszírozással foglalkozó pénzügyi vállalkozások, akik állításuk szerint deviza alapú refinanszírozás keretében jutottak forrásokhoz, melynek keretében a hitelező, refinanszírozó forintot folyósított számukra.

Az így megszerzett forintot viszont deviza alapú konstrukcióban bocsátották a fogyasztók rendelkezésére.

Az ő esetükben már nem beszélhetünk arról, hogy a Ptk. 231. § tehát jogszabályban meghatározottak miatt történt forintban folyósítás, mivel nem állt sem devizaforrás, sem banküzemi deviza az általuk kínált deviza alapú hitelek mögött, jobb esetben kizárólag a saját forrasszerzési stratégiájukból adódó kockázatot kívánták az adósra áthárítani, rosszabb esetben forint alapú refinanszírozás keretében megszerzett források után kívántak extra bevételre, „árfolyamnyereségre” szert tenni.

Ebben az esetben is felmerül a kérdés, hogy ezt jogszerűen tették-e?

²⁷⁹ Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.254/2015/4/III.

Ebben az esetben mi az az általuk nyújtott szolgáltatás, amely miatt az ügyfélnek kellene átvállalni a vállalkozások által felvállalt árfolyamkockázatot?

Irodalomjegyzék

1. Schepp Zoltán - Szabó Zoltán (2015): Lakossági svájcfrank-hitelek árazása – narratíván innen és túl? Közgazdasági Szemle 62:(11)
2. Schepp Z. (2008): Néhány gondolat a változó kamatozású devizafinanszírozás kockázatairól. Hitelintézeti Szemle 7.
3. A Pécsi Ítéltábla és a Pécsi Törvényszék közös szervezésében 2016. április 8-án megtartott devizakonferenciájának jegyzőkönyve
4. Ptk. Nagykommentárja, Szerkesztő: Gellért György, 7. kiadás, 2007
5. Szerződések Joga, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1993
6. Országgyűlési irományok, 1958. I. kötet 4. sz. Törvényjavaslat a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvé-ről
7. Szabályozási koncepció az új Polgári Törvénykönyv "Pénz- és értékpapír-ügyletek" című fejezetéhez (PJK, 2004/5-6., 8. o.) - <http://ptk2013.hu/polgari-jogi-kodifikacio/szabalyozasi-koncepcio-az-uj-polgari-torvenykonyv-penz-es-ertekpapier-ugyletek-cimu-fejezetehez-pjk-20045-6-6-23-o/396>
8. Bankjog a gyakorlatban (szerkesztő: Petrik Ferenc, Economix Közgazdász Egyetem Rt., 1990) 42. oldala (szerző: Gárdos István)
9. Jogtudományi Közlöny Hatvankettedik évfolyam 9. szám 1927
10. Hiteljogi döntvénytár 1930-43, 3. kötet
11. Dr. Bátor Viktor: A kölcsönszerződések jogszabályai és a dollárbetétek értékelése, Bp., 1938, Grill Károly Kiadóvállalata
12. Dr. Bessenyő András: A devizahitelek és a római jog, JURA, 2014. évi 2. szám.
13. A M. T. AKADÉMIA JOGTUDOMÁNYI BIZOTTSÁGÁNAK KIADVÁNYSOROZATA 8. SZÁM. Dr. Tóth Lajos – Magyar Magánjog Kötelmi Jog
14. Szladits Károly: A Magyar Magánjog III. Kötelmi jog általános része, Bp., 1941, Grill Károly Könyvek Kiadóvállalata
15. Szladits Károly: A Magyar Magánjog IV. Kötelmi jog különös része, Bp., 1941, Grill Károly Könyvek Kiadóvállalata
16. PSZAF 2012. évi állásfoglalások: „A pénzügyi szolgáltatási szerződések alakiságára vonatkozó rendelkezések értelmezése” - http://alk.mnb.hu/data/cms2332404/allasfogl_penzpiac_120119.pdf
17. Dr. Gárdos István – Dr. Nagy : A devizahitel jogi alapkérdései, 2013. Hitelintézeti Szemle, 12. évf. 5. szám) <http://www.bankszovetseg.hu/wp-content/uploads/2013/05/371-387-Gardos-Nagy.pdf>
18. A Kúria Polgári Kollégiuma vezetőjének 2012. október 29-ei körlevele a kollégiumvezetők részére..” <http://www.lb.hu/hu/sajto/kuria-polgari-kollegiuma-vezetojenek-2012-oktober-29-ei-korlevele-kollegiumvezetok-reszere-az>
19. EBH 2004. 1087. sz. határozat
20. Veszprémi Törvényszék Pf.20975/2011/22

A „deviza alapú kölcsönök” jó erkölcsbe és gazdasági jogba ütköző vonatkozásai

Bertha Szilvia

Bevezetés

A hitel, kölcsön soha nem önmagában ördögtől való, az értelmi alapját adó gazdasági logika, benne a haszonnal és teherrel, tiszta és átlátható. Ami ördögivé és homályossá teszi, az a felek egyike, vagy másika számára több ponton belépő bizonytalanságból adódó kockázat, illetve az információ vagy tudás hiány, netán a kiszolgáltatottság, és a mindezeket gátlástalanul kihasználók nyereségvágya.

Nincs ez másként a „deviza alapú”, vagy „deviza nyilvántartású” kölcsönökkel sem. A pénzügyi tevékenységet, benne a hitel és kölcsönügyleteket a pénzügyi intézetekre vonatkozóan a Hitel és Pénzügyi törvény szabályozza, míg az ügyfelek számára elsősorban a Polgári Törvénykönyv az, amely a kölcsönügyletek kereteit megszabja. A 88/2001. (VI. 15.) számú kormányrendelettel egyben ki is tágult a tér a devizaügyletek számára.

Ezek közt a keretek közt maguk a kialakított és kínált termékek még nem voltak jogszabályellenesek. A jogszabályi lehetőségek közt minden „cég” olyan terméket kínál a piacon, amilyet akar, kérdés, hogy van-e rá kereslet. Amennyiben előre tudja, hogy a termék rejtett tulajdonságai a vevők előtt ismertté válva azok nem tetszését váltanák ki és keresletnélküliséget eredményezne, akkor az válik kérdéssé: vajon tesz-e ezeknek a tulajdonságoknak az elhallgatásáért, jelentőségének csökkentéséért, a vevők tudatlanságban tartásáért.

Amennyiben a kérdéses termék **nem nyújtja azt a biztonságot, amely általában elvárható** (jelen esetben kölcsönügylet ismérvei kapcsán), figyelemmel különösen a termék rendeltetésére, az ésszerűen várható használatára, és a **termékkel kapcsolatos tájékoztatásra**, akkor felmerül a termékfelelősség, és a termékhiba²⁸⁰, valamint a megtévesztő kereskedelmi gyakorlat lehetősége is.²⁸¹

Valójában tehát ezeknek a gazdasági és termékfelelősségi szempontból egyaránt hibás termékeknek az értékesítése, az ügyletek lebonyolítása az, amely során erősen kérdésessé vált a jogszabálykövetés és a jóhiszeműség.

²⁸⁰ 1993. évi X. törvény a termékfelelősségről (2013-ig hatályos):

„2. § (1) A termék akkor hibás, ha nem nyújtja azt a biztonságot, amely általában elvárható, figyelemmel különösen a termék rendeltetésére, ésszerűen várható használatára, a termékkel kapcsolatos tájékoztatásra, a termék forgalomba hozatalának időpontjára, a tudomány és a technika állására...
4. § (1) Ha a termék gyártója nem állapítható meg, a termék minden forgalmazóját gyártónak kell tekinteni mindaddig, amíg a forgalmazó a gyártót vagy azt a forgalmazót, akitől a terméket beszerezte, a károsultnak meg nem nevezi. E szabály import termék esetén akkor is megfelelően alkalmazandó, ha a termék gyártója feltüntetésre került, de importálója nem állapítható meg. ...
8. § (1) A gyártó nem mentesül a felelősség alól a károsulttal szemben, ha a kár bekövetkezésében harmadik személy magatartása is közrehatott. Ez a szabály nem érinti a gyártónak a harmadik személlyel szemben érvényesíthető igényét. (2) A gyártónak nem kell megtérítenie a kárnak azt a részét, amely a károsult felróható közrehatásából származott. A károsult terhére esik mindazok tevékenysége vagy mulasztása, akiknek magatartásáért felelős.”

²⁸¹ Fogyasztóvédelmi ABC (kormányzati tájékoztató kiadvány 2011/2015. (XII. 29.) Korm. határozat 1.5 pontja értelmében) : „Megtévesztő az a kereskedelmi gyakorlat, amely valótlan információt tartalmaz, vagy valós tény – figyelemmel megjelenésének valamennyi körülményére – olyan módon jelenít meg, hogy megtéveszti vagy alkalmas arra, hogy megtéveszse a fogyasztót egy vagy több tényező tekintetében, és ezáltal a fogyasztót olyan üzleti döntés meghozatalára készteti, amelyet egyébként nem hozott volna meg, vagy erre alkalmas.” 10. o.

Az ügyletek megvalósítása során (amely az ügylet lezárásáig tart) ugyanis belépnek az induló állapothoz (kölcson kihelyezése) képest egyéb jogszabályok is, melyek feladata a szabadrablás megakadályozása, és melyek érvényesülése, immár a tapasztalatok tükrében, erősen megkérdőjelezhető: a Számviteli törvény, a 250/2000. (XII. 24.) Kormányrendelet, **9000/1946. (VII. 28.) ME rendelet**. Érvényesülésük esetén ugyanis ezek a termékek kizárólag veszteséget termeltek volna piacra bocsátóik, vagyis a pénzintézetek számára.

Tanulmányomban két fő kérdésre térek ki. Az első részben a termékek mára fő jellemzőjévé vált árfolyamkockázathoz kapcsolódó elvárható és elvárt mérlegelési képesség közti különbségre. Az írás második felében pedig a pénzintézetek által alkalmazott nyilvántartási eljárással szembeni törvényességi aggályokat fejtem ki gazdasági életre vonatkozó jogszabályok tükrében.

A jó erkölcs, és ami azzal ütközik

Egy társadalom értékrendje ideális esetben a jogon keresztül érvényesül. De ha létezik is ilyen utópisztikus közösség, a hétköznapiak, emberi és gazdasági viszonyok sokszínűsége elkerülhetetlenül kitermel olyan eseményeket, tetteket, melyek erkölcsi minősítése nem csak az egyének, hanem akár társadalmi szinten is eltérhet a jogszabályok általi minősítéstől.

Éppen ezért fontos intézmény a jogrendben a „jó erkölcsbe ütköző” kategória létezése.

A deviza-nyilvántartású kölcsönök kapcsán, a Polgári Törvénykönyvre alapozva, a szerződések jó erkölcsbe ütköző volta merül fel.

Kevés olyan dolog volt Magyarországon az elmúlt évtizedekben, amely jó erkölcsbe ütközőségéről ilyen méretű – az egyének ideológiai, korosztályi, nemi, iskolázottsági hovatartozásától független – társadalmi konszenzus alakult volna ki, mint a deviza-nyilvántartású kölcsönök esetében. Márpedig, „a szerződés „jóerkölcsbe” ütközése megállapítása során nem a szerződő fél érdeksérelmét, hanem azt kell vizsgálni, hogy maga a jogügylet társadalmilag elítélendő-e.”²⁸²

Fontos tisztázni – és ez mind a termékek, mind azok lebonyolításának jó erkölcsbe ütközésére vonatkozóan az egyik alapvető indok –, hogy az ügyfelek nem a jogszabályok egyetemi szintű ismeretével, különösen nem a különböző jogszabályok rendszer szintű összefüggéseinek ismeretében fáradtak be a pénzintézetekbe. Ehelyett az akkor, Magyarországon, általánosnak tekinthető pénzügyi és gazdasági közismeret és generációs fogalmak, eljárási szokások tudatában.

A pénzügyi és gazdasági közismeret szintje az oktatási rendszer, a közművelődés, és a köztájékoztatás felelőssége, amely minden esetben jogalkotói és kormányzati hatáskör, benne a fogyasztóvédelmi állami szervekkel. Nyilvánvaló ismerethiány és az ebből adódó alacsony mérlegelési képesség esetén tehát a jogalkotás és a kormányzat feladata olyan szabályok felállítása, amelyek megvédik a társadalmat azoktól a kockázatoktól, melyek felmérésére az nem képes, és ami jelenlegi általános tudásszintjükön nem is elvárható.

Egyben feladata az általános tájékozottság rendszer szinten történő emelése az oktatás és közművelés révén, figyelmeztetés a társadalmi célú médiahasználat eszközeivel, fogyasztóvédelmi hatóságokon keresztül.

²⁸² Gellért György: A Polgári Törvénykönyv magyarázata, Budapest 2004, 736. oldal

A fenti okok miatt a deviza alapú hitelek nyomán kialakult tragikus társadalmi helyzetben a politika és a mindenkori ország-vezetés felelőssége elvitathatatlan. Éppen ezért, a helyzet rendezését, és az igazságszolgáltatást sem lehet kizárólag a jog alapján elvárni. Még akkor sem, ha – és ebben a jogásztársadalom széles körűen egyetért – egyébként a jog is a társadalom, a „devizahitelesek” oldalán áll.

A sokat sérelmezett ügyletek közös jellegadó vonása, hogy az ügyfél a pénzügyi intézményhez adott forintösszeg igényével ment be, amelyet az ügyintézők átfordítottak a pénzügyi intézmény valamelyik – többnyire a legjobb profittermelő – terméke iránti igényé. A termékek olyan, a 2003-2010 közötti magyarországi társadalom általános pénzügyi és gazdasági tájékozottságához képest bonyolult konstrukciókat tartalmaztak, amelyet az ügyfelek nagy része képtelen volt átlátni, ha egy-egy apróbb részletét fel is fogta, annak komplex kockázatát már nem. Többségük az egyszerű emberi bizalom alapján elfogadta az ajánlott terméket, feltételezve, hogy ez fedi azt az igényt, amivel ő belépett a pénzügyi intézményhez.

Ide kívánczok, hogy mit is értettek, és értenek a mai napig is a pénzügyi kölcsön fogalma alatt a társadalom általánosan tájékozott tagja. A közgondolkodás megmutatásához mi lehetne jobb hivatkozási alap, mint az évtizedeken keresztül meghatározó tudományos és közismereti tájékoztatásra szolgáló lexikonok. Az emberek ugyanis elsősorban nem a jogszabályt veszik elő, hogy tudásukat növeljék, hanem vagy iskolarendszerű oktatásban, vagy könyvekből, médiából és egymással történő beszélgetésből szerzik ismereteiket, és mint ilyen, a többségnek még a 2000-es évek elején is a legáltalánosabb felütési forrás a lexikon volt.

A deviza alapú kölcsönök felvételi dömpingjét megelőző évtizedekben – amelyek alatt kifomálódott a kérdéses időszakban uralkodó közismereteket – a kölcsönügylet legelterjedtebb fogalom meghatározása: **pénzeszköz ideiglenes átengedése, kamat ellenében.**²⁸³ A háztartások széles körében fellelhető Új Magyar Lexikon a fenti kölcsönfogalom kifejtésében az OTP-t, mint lakossági kölcsönök nyújtásával foglalkozó pénzügyi intézményt, név szerint is megemlíti.

Ezek után, aki például az OTP Bankhoz fordult kölcsönért, vajon mit gondolhatott? Neki mit kell visszafizetnie? Azt a pénzeszközt, azaz számlapénzt, amit megkapott, vagy azt a deviza összeget, ami valahol szerepel egy papíron, mint nyilvántartási deviza, de ő sosem látta és nem kapta meg?

Az évtizedeken keresztül, azonos gyakorlatot leíró meghatározásokból látszik, hogy generációkon átívelően épült be az emberek tudatába ez a kölcsönfogalom. A 2004-től kezdődő deviza alapú hitelezés elindításakor az ügyfelek ezzel a kölcsönügylet fogalommal a fejükben léptek be a pénzügyi intézmények kapuján.

²⁸³ Új Magyar Lexikon – Akadémia kiadó, Budapest 1962
Közgazdasági Kislexikon – Kossuth kiadó, Budapest 1977
Közgazdasági Kislexikon – Kossuth kiadó, Budapest 1987
Pénzügyi és Kereskedelmi Enciklopédia – NOVOTRADE Rt. kiadó 1988.
Közgazdasági ABC – Közgazdasági és jogi könyvkiadó, Budapest 1973
RÉVAI NAGY LEXIKONA

Ennek alapján az emberek nem is gondolhattak másra, minthogy ami számlapénz megérkezik majd a pénzintézettől a számlájukra, az a tőketartozásuk, és azt kell majd visszafizetniük. Mert évtizedeken keresztül ez így volt, így tanították szakmabelieknek is, és ez állt a köztájékoztatásban, így a köztudatban.

Ehhez képest a jogszabályok már 2004-ben is jóval tágabban, kifejezetten gumiszabállyal határozták meg a kölcsön fogalmát. A PTK 523. § (1) szerint a kölcsönszerződés alapján a pénzintézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzüsszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni.

Az eredetileg *pénzeszköz*, és az újonnan *pénzüsszeg* közötti fogalmi különbség óriási, különösen több devizás ügyletek során, amikor nincs értékstandard meghatározva. Első esetben ugyanis egyértelmű, hogy amit átadtak (átutaltak) az ügyfélnek, annak azt kell visszafizetni, legyen az készpénz, vagy számlapénz. A második fogalom ezzel szemben hatalmas manipulációs teret rejt, melyben milliók váltak áldozattá.

Jelen esetben tehát a jogszabályok és a köztájékoztatás, ennek eredményeképp a társadalmi közismeret nincsenek összhangban. Miközben a közismeretekről a pénzintézetek vezetőinek, dolgozóinak pontos fogalmuk kellett, hogy legyen, addig fordítva nyilvánvalóan nem így van, és nem is várható el: a társadalomnak nem volt, nem is lehetett alapos tudása a jogszabályi fogalmakról, jogértelmezésről, a fogalmi különbségek jelentőségéről. Itt van az első olyan pont, amely jó erkölcsbe ütközővé teszi a „deviza alapú” termékeket, és egyben felveti a politika, a jogalkotók felelősségét. *Felróható-e az embereknek, hogy a neves jogászok, tudományos szakemberek által készített tájékoztató anyagokból (lexikonokból) is kialakuló közismeretekkel, a szokásjoggal és generációs tudással szemben megnyilvánuló jogszabályi szövegezést esetleg nem ismerték, vagy ha igen, nem tűnik fel nekik az apró fogalmi különbség, amely szignifikáns faktor a banki termék kockázatának értékelésében?*

Kölcsönügylet esetén, figyelembe véve az egyébként nem csak évtizedek, de évszázadok óta élő jelentést, és a kodifikáció során is lefektetett jellemzőket (mint meghatározhatóság és kiszámíthatóság), a lakossági ügyfél részéről a vállalható kockázat abban kellene, hogy kimerüljön, amilyen paraméterekre neki hatása lehet: keresőképességének szintje, egészségi állapota, a fedezet értékállóságának biztosítása, nem várt negatív események hatásának csökkentése. A klasszikus, egydevizás kölcsönügylet esetén a pénzintézet kockázata szinte azonos a lakossági ügyfél kockázatával, mely csökkentésére számos módszert alkalmaznak, ezekre nem térek ki.

A „deviza alapú kölcsön” névre hallgató, két devizás pénzintézeti termékek esetén belép az árfolyamkockázat. A társadalmi szintű közfelháborodás tárgya legfőképp ez a faktor. A banki termékek ismertetésekor és a szerződésekben pár mondat erejéig valóban megemlítik a pénzintézetek ezt a kockázatot. Vajon miért nem részletezték? Miért nem tájékoztatták az embereket, hogy ez a kockázat a nemzetközi pénzpiaci, világgazdasági és makrogazdasági folyamatok átláthatatlansága miatt olyan magas, hogy még a jóval konkrétabb információk és pénzpiaci előrelátás birtokában lévő pénzintézetek maguk sem vállalják? Miért nem mondták el, hogy a pénzintézetek milyen módon törekednek a kockázat semlegesítésére fedezetbiztosítási ügyleteik révén?

Miért nem hívták fel az ügyfelek figyelmét arra, hogy a kölcsönügyletnek nevezett termék tartalmában sokkal inkább egy származékos pénzüpiaci, úgynevezett FOREX ügyletnek tekinthető, ami a határidős deviza-tőzsdei kockázatokat hordozza a törlesztőrészek tekintetében? Miért nem mondták el nyíltan az ügyfeleknek, hogy a tőketartozásra vonatkozóan pedig ennél is nagyobb, gyakorlatilag felbecsülhetetlen a kockázat, mert évtizedek távlatában senki számára nem előrelátható az árfolyammozgás?

Ha mindezt elmondják, akkor nem lett volna ember, aki igénybe veszi ezeket a pénzügyi termékeket. A pár mondatos tájékoztatás alapján is, aki tehette, az még így is a forint alapú, akkor kedvezőtlenebbnek tűnő termékeket választotta. Sokaknak ez nem állt módjában jövedelmi és munkaügyi viszonyaik, vagyoni helyzetük miatt. A forint kölcsönök ára (kamata), igazodva a Magyar Nemzeti Bank által hosszú időn keresztül a közgazdászok számára is érthetetlen okból, indokolatlanul magasan tartott alapkamathoz (feltételezett okainak fejtegetésére a tanulmányban terjedelmi okokból nem térek ki), a társadalom nagy része számára a megfizethetetlen luxustermék kategóriába emelte a forint alapú kölcsönöket. A döntés tehát nem arról szólt, hogy milyen kölcsönt vegyenek fel, hanem hogy igénybe vegyenek-e olyat, amilyenre módjuk van. A felvételre buzdító reklámok tömegei azonban olyan idealizált képet sugalltak, amely elaltatta az emberek többségének józan éberségét, hatodik érzékét. Ezeket a reklámokat valaki – például a fogyasztóvédelem is – éveken keresztül hagyta munkálkodni.

Az ügyfelek általános tévedésben voltak arra vonatkozóan is, hogy az árfolyamváltozás az mindig az aktuális törlesztőrészletre hat csupán, a tőketartozásra nem. A kölcsönszerződések döntő többsége nem hívta fel a figyelmet a tőketartozás forintban kifejezett összegszerűségének változékonyságára, vagyis a szerződési érték mibenlétére.

A felületes, hiányos tájékoztatás révén *olyan kockázatot raktak a pénzintézetek az ügyfelek vállára, amelyet sokkal jobb információ-hozzáférési és elemzési pozícióból ők maguk sem voltak hajlandóak vállalni.* Tovább fokozza a pénzintézetek és a jogalkotók felelősségét, hogy az Európai Központi Bank is óva intette a kormányzatot és a pénzügyi szektort ezektől a termékektől, óriási kockázatuk miatt, miként azt is nehéz elhinni, hogy a vezető pénzügyi világ elfelejtkezett volna a '80-as évekbeli ausztráliai devizahitel válságról, mely minden lényegi mozzanatában kísértetiesen hasonlít a Kelet-európaihoz.²⁸⁴ A közgazdaságtanban közismert az **'original sin', azaz az eredendő bűn** fogalma, ami azt a jelenséget takarja, mikor az eladósodás „A” valutában történik, miközben a jövedelem „B” valutában keletkezik. A vezető bankárok ezzel tökéletesen tisztában vannak, voltak.

A 2000-es évek kormányai és jegybank-elnökei olyan makrogazdasági pályára állították az országot, melyen kódolva volt a mesterségesen erősen tartott forint előbb-utóbb mindenképp bekövetkező leértékelődése, ami a válsággal törvényszerűen meg is történt.

Az árfolyamok adósok számára hátrányos változása a makrogazdasági helyzet, és számos nemzetközi folyamat bizonytalanságán túl egyébként igen egyszerű közgazdasági mechanizmus alapján is teljes bizonyossággal előre megjósolható volt. Az a termék, amely iránt megnő a kereslet, elkezd drágulni.

²⁸⁴ <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/velemenynunk--allaspontunk/a-CHF-hitelezes-mar-30-eve-is-csaladokat-tett-tonkre.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=RsFv63XAC2k&feature=youtu.be> (2017. február 28.)

Az a deviza, amely iránt megnő a kereslet, elkezd drágulni. 2004-től Magyarországon a pénzüzetek marketing tevékenysége a deviza alapú kölcsönök, mint termékek értékesítését célozta, gyakorlatilag minden média csatornán, elképesztő napi gyakorisággal. Ehhez társultak a vállalkozók és önkormányzatok számára kínált hasonló konstrukciók. Teljes biztonsággal látható volt, hogy a kereslet exponenciálisan fog növekedni, aminek előbb-utóbb, a piac törvényei szerint, konzekvensen az árfolyamok ügyfelek szempontjából drasztikus romlását kell előidéznie – amennyiben elfogadjuk azt az állítást, hogy az ügyfelek devizában adósodtak el. (Az árfolyamokat kialakító hazai és nemzetközi kereslet-kínálat mozgások összetett elemzése a tanulmánynak nem témája, fenti állítás célja elsősorban az ügyfelek tájékoztatásával megbízott, az árfolyamelméleteket jellemzően nem, a piaci-közgazdasági folyamatokat pedig többségében a fenti mélységig ismerő pénzüzeti dolgozók felelősségének feszegetése.)

A megfelelő tájékoztatás hiánya miatt az ügyfelek tévedésben, vagy megtévesztetten írták alá a szerződéseket. Az azóta eltelt időben, az ügylet megvalósulási folyamatában megismerve a pénzüzetek és a saját akaratuk közti különbséget, és a tévedés/megtévesztés mibenlétét, lényeges körülményt érintő voltát, egyértelmű az akaratgyezőség hiánya, amely érvénytelenné, semmissé kellene, hogy tegye a szerződéseket – bármit is mondott ki a Kúria. Különös tekintettel arra, hogy „aki a szerződés megkötésekor valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt, a szerződési nyilatkozatát megtámadhatja, ha tévedését a másik fél okozta vagy felismerhette.” Hogy a pénzüzetek okozták-e, azt inkább nyomozásnak kellene kiderítenie. De, hogy felismerhették, az egészen bizonyos, hiszen a közismeretekkel a pénzüzetek különböző szintű vezetői is tisztában voltak. Ezzel szemben a jogi nyelvezet ismerete, a jogértelmezés és a nemzetközi gazdaságtan témakörébe vágó árfolyamelmélet nem várható el az átlagos lakossági ügyfelektől, ellenben elvárható a pénzüzeti vezetőktől, esetleg a dolgozóktól. Emiatt a közismeretek és a jogszabályok közötti ellentmondásokat is nekik kellett volna felismerni, és kiemelten elmagyarázni, tájékoztatni ennek következményeiről az ügyfeleket. Hogy miért nem tették? Erre kellene a nyomozásnak választ adni, felderíteni a szándékosság létét, nemlétét, bár egy 8 éven át tartó folytonos cselekmény esetén józan ésszel meg sem kérdőjelezhető a szándékosság. A vonatkozó időszakban hatályos Polgári Törvénykönyv 210. § pontosan megfogalmazza a tévedés, megtévesztés mibenlétét, a szerződésre vonatkozó következményeit, a XXI. fejezete pedig a teendőket. Mindamelllett, hogy vallom: „a jó erkölcsökbe ütköző eljárásra általában nem lehet jogigényt alapítani; a bíró fenséges hivatása nem arra való, hogy piszkos üzelmekből eredő vitákban tegyen igazságot.”²⁸⁵ A társadalom igazságérzetébe ütköző rendszer szinten ható ügyletekben az igazságszolgáltatás is csak rendszer szinten képzelhető el.

Mind a politika, mind a pénzüzetek tehát igenis tudatában voltak annak, milyen következményű termékek azok, amelyekre a fősodratú médiából folyó reklámokkal, majd a fiókokban az ügyintézőkön keresztül rábeszélük az ügyfeleket. Egyedül az ügyfelek nem voltak tisztában mindezzel. A politika felelőssége pedig abban áll, hogy a köz számára mai napig érthetetlen okokból, mindezt tétlenül végignézte.

Felmerül a fogyasztóvédelmi hatóságok felelősségének kérdése is. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF), majd jogutódjaként, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) fogyasztóvédelmi tevékenységéről, annak hatékonyságáról a legjobban

²⁸⁵ Szladits Károly: A magyar magánjog vázlata, II., Grill 1937, 24.

a kialakult helyzet referálhat: devizahiteles adósságcsapdában egzisztenciálisan és egészségügyileg tönkrement emberek milliói, felbomlott családok százezrei, legalább két generációt terhelő folyamatos és nagyarányú jövedelem-elvonás, elszegényedés. Ez önmagában minősíti ezeknek a szervezeteknek a tevékenységét.

A PSZÁF-nek 2006-ban a deviza alapú kölcsönök kockázatai kapcsán megfogalmazott figyelmeztetése az emberekhez, évek múltán, városi legenda szintjén jutott el. Nem tisztzem megítélni, hogy miért nem alkalmazták azokat a kommunikációs csatornákat, amelyek a cél – a figyelmeztetésnek a köztudatba juttatása – eléréséhez alkalmasak lettek volna. Talán nem volt benne a működési szabályzatukban, talán hiányzott a marketing és kommunikációs hozzáértésük is, de talán a szándékosság is felmerülhet.

Az emberek ismeretszintjét és döntéseik tudatosságát, vagy inkább tudatlanságát figyelembe véve ez a PSZÁF által még relatív idejében megtett figyelmeztetés akkor minősülne fogyasztóvédelmi szempontból érdemi tevékenységnek, ha a termékreklámmal azonos csatornákon és gyakorisággal, időben szoros közelségben hangzott volna el, a fogyasztásra sarkaló reklámmal azonos súllyal, például társadalmi célú hirdetéseként.

Az egyes bankok honlapján, többedik menüpont alatt, vagy a bankfiókokban valahol sok irat közt egyik kifüggesztésként megtalálható intelemként teljesen haszontalan volt. Sajnos, számos ilyen konkrét hibát lehetne felsorolni, amelyek – ha abszurd módon eltekintünk a deviza alapú kölcsöntermékek, mint megvalósított konstrukciók törvénytelenességétől, és inkább azt vizsgáljuk, milyen hatékonysággal védte meg az állam az őt fenntartó polgárait a kisemmizéstől a folyamat során – mind hozzájárultak a jelenlegi helyzet kialakulásához, és amelyek joggal vetik fel ezen szervezetek, és az állami intézmény alkalmatlansága révén, végső soron, az államszervezet, a közigazgatás, a kormányzat felelősségét.

A szerződéskötés és a közjegyzői okiratba foglalást követően az ügyfélnek forintban bocsátották rendelkezésére a kért összeget, amin nem is sokat gondolkodott, hiszen a többség annyit érzékelt, hogy bement egy adott forint kölcsön igényrel a pénzügyi intézményhez, és kicsit kacskaringós úton, de azt meg is kapta. A közvélekedés szerint most jött az az időszak, amikor ezt a megkapott összeget vissza kell fizetnie, a valóságban pedig az emberek pár éven belül szembesültek annak a kockázatnak a mibenlétével, amelyet a rövidke tájékoztatás alapján nem voltak, és nem is lehettek képesek felmérni.

A gordiuszi csomó: az érték és az összeg viszonya

A szerződések, közjegyzői okiratok, de a bírósági ítéletek, jogegységi határozatok sem foglalkoznak azzal az alapvető problémával, hogy mi a különbség érték és összeg között. Kizárólag összegről szólnak. Miközben, a gazdasági életet szabályozó törvények, rendeletek bevett fogalmi eleme az érték, és kitételként annak állandósága.

Azonos értéket különböző pénznemek eltérő összegekkel fejeznek ki – például egy kilogramm kenyér értékét is. Ebben az esetben az értéket a kenyér képviseli és jeleníti meg, ez a „standard”. Az összegek a pénznemek aránya, az árfolyam által számíthatók át egymásba.

A több pénznemet megjelenítő szerződések esetén a szerződés elemeként lefektethető, hogy melyik pénznem képviseli az értéket, vagy milyen standardhoz

kötik. Amennyiben erre nem kerül sor, úgy értelemszerűen a szerződéses felek jogalanyisága és a szerződés területi hatálya kellene, hogy a meghatározó legyen. *A deviza alapú kölcsönszerződések esetében értékmeghatározási és standard kikötés nem történt, a felek jellemzően magyar jogalanyok, az ügyletek a magyar jogrendszer hatálya alatt kötöttek, ezek alapján a magyar fizetőeszköz összecszerűsége kellene, hogy a meghatározó legyen a szerződési érték tekintetében.*

Ezt megerősíti, hogy maga a Magyar Nemzeti Bank is a 2015-ös elszámolás során arra kötelezte a pénzintézeteket, hogy az eredetileg igényelt forint összeget tekintésük kiindulási alapnak, magyarán a szerződéses értéknek, és az elszámoláshoz meghatározott árfolyammal ebből kalkulálják ki a nyilvántartási devizában kifejezett induló összeget.²⁸⁶

A Kúria jogegységi határozatai ezzel szemben – értelmezhetetlen okból – olyan rendelkezéseket tartalmaznak, amelyekből az vezethető le, hogy a devizaösszeget kell a szerződés értékének tekinteni.²⁸⁷

Hogy miért értelmezhetetlen a Kúria döntése?

Az első probléma, hogy nem csak a 2013-as, de a 2016-os jogegységi határozat is szembe megy az MNB 2014-es elszámolási rendeletében foglaltakkal, a szerződéses érték szempontjából.

Persze, világos, hogy a Kúria az adott időszakban hatályos jog értelmezéséről alkotja meg a jogegységi határozatot, azonban a hivatkozott MNB rendelet azt bizonyítja, hogy a Nemzeti Bank szakemberei, jogászaik is a forint összeget tekintették a szerződéses értéknek már korábban is, tehát ők is így értelmezték az akkor hatályos jogot, és ennek alapján alkották meg az elszámolási rendeletet is! Ha ilyen szintű jogtudományi szakemberek nem értenek egyet (a Kúria és a MNB szakemberei), akkor az egyszerű állampolgárnak honnan kellett volna tudni, mire is gondoljon?

Ez pedig rögtön a második probléma a Kúria jogegységi határozataival. Utólag rendez olyan jogilag éveken keresztül többféle módon értelmezett szerződésbeli kérdéseket, amiket a laikus ügyfeleknek a szerződéskötés napjaiban kellett felmérni, és ez alapján a döntésüket meghozni. *Az ügyfeleknek azt kellett volna tudni felmérni jogi tanulmányok és valódi jogi segítség, magyarázat nélkül, amiről a bírói testületen belül sem volt egyetértés, míg végül, évek vívódása után, az igazságszolgáltatás (jogértelmezés) csúcsát jelentő Kúria jogot tudományos szinten képviselő csoportja megmondta, mit hogyan kellett volna érteni.*

²⁸⁶ 5.MNB 42/2014 (elszámolás általános szabályai), annak is 5.§-a (1) bekezdés, valamint az MNB 54/2014 hasonlóan: „... deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés esetében első lépésként újraszámolja a fogyasztó kezdeti, a hitelnyújtás devizanemében kifejezett tartozását...”

²⁸⁷ 6/2013. PJE

1.... A felek a hitelezőnek és az adósnak a kölcsönszerződésből fakadó pénztartozását egyaránt devizában határozták meg....

1/2016. PJE

1.A deviza alapú fogyasztási és lakossági kölcsönszerződés abban az esetben is megfelel a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 213. § (1) bekezdés a) pontja által előírt követelménynek, ha az írásba foglalt szerződés – ideértve az annak a szerződéskötéskor részévé vált általános szerződési feltételeket is – a kölcsön összegét forintban (lerovó pénznem) határozza meg, feltéve, hogy az így meghatározott kölcsönösszeg devizában (kírovó pénznem) kifejezett egyenértéke pontosan kiszámítható az átszámítás szerződésben rögzített későbbi időpontjában, ennek hiányában a folyósításkor, az akkor irányadó árfolyam figyelembe vételével.

Eszerint a szerződések felelős és tudatos aláírásához a pénzügyi és gazdasági képzettségen túl olyan szintű jogismerettel kellett volna bírni az ügyfeleknek, amellyel nem csak az eljáró közjegyzők, de még a bírák egy része sem rendelkezik. Ennek a tudáshiánynak a felelősségét nyögik most százazrek, milliók. Tudásuk ahhoz is kevés volt, hogy lássák, mit nem tudnak, és rákérdezzenek legalább a közjegyzői felolvasáskor. Nem tudták felmérni, hogy ami ott le van írva, az nem az, mint amire ők gondolnak, és ami évtizedek közismerete és szokása alapján vélelmeznek. És erre más sem hívta fel a figyelmüket.

Ez a kérdés most „csupán” morális és erkölcsi, de kellő jogtudományi ismeretekkel minden bizonnyal átfordítható alkalmazható jogi terminussá és keresetté is.

A harmadik probléma nem morális és erkölcsi. Sokkal inkább jogi.

Az általános értékmérő, nagyjából a főníciaik óta, a pénz. A pénznek ezt a funkcióját hivatalosan is tanítják és tanították is, középiskolásoknak.²⁸⁸

„...Pénz: az általános egyenértékes szerepét tartósan betöltő csereeszköz...

A pénz funkciói:

1. kifejezi az egyes termékek (árak) árát. A termék (áru) ára annak értéke pénzben kifejezve. Az ár kifejezi, hogy a termék (áru) hány pénzegységért (forintért, dollárért, stb.) vásárolható meg. A pénzben kifejezett árak ismeretében a termékek érték összemérhető (összehasonlítható). ...”

Kijelenthetjük, hogy az általános közismeretek, a társadalmi szintű tudatba ez a funkció az oktatás, közművelés, és a gyakorlati tapasztalás révén is mélyen beívódott.

Magyarországon az általános értékmérő pénzfajta, hivatalos fogalommal pénznem, 1946 óta a forint²⁸⁹. Generációkon átívelően hazánkban a társadalom tagjai – köztük a deviza alapú kölcsönügyletek ügyfelei is – az értéket forintban határozzák meg, így minősítik, hasonlítják össze a termékeket, szolgáltatásokat. Ez van a közösség és az egyén tudatában. Egy Magyarországon, magyar jogalanyok közti, több devizás szerződésben, amennyiben nincs külön rögzítve, és egyértelműsítve ennek ellenkezője, a szerződési érték a forint összeg kell, hogy legyen. Mert mindenki így érti. A kérdés sem merül fel, hogy másként lenne.

Az érték fogalma nem csak közgazdaságilag létezik, az megjelenik a jogrendszerben is. Jellemzően a gazdasági jogban, nem véletlenül. Mivel a gazdasági ügyletek magáról az értékről szólnak, adózási (ÁFA, jövedéki adó stb...) következményeken keresztül az államháztartásra is hatást gyakorolva, így igazán jelentősége van annak, hogy egy adott ügylet tárgya (és ezzel értéke) pontosan mikén határozható meg.

Az értékre hivatkozás a Számviteli törvényben éppen úgy megjelenik, mint a Személyi jövedelemadóról szóló törvényben.

Az érték egyértelmű meghatározásának és állandóságának fontosságát mutatja az is, hogy a nemzetközi, többdevizás ügyletekben – legyen szó államközi vagy céges szintről - jellemzően értékállandósági klauzulákat is alkalmaztak és alkalmaznak, hogy az árfolyamváltozásból adódó veszteségeket, és az ügylet lényegétől eltérő, spekulációs lehetőséget kizárják azáltal, hogy a szerződés értékét valamilyen standardhoz kötik, garantálják. A spekuláció helye ugyanis a tőzsde.

²⁸⁸ <http://docplayer.hu/134535-A-penz-fogalma-funkcioi-a-magyar-bankrendszer.html> - Naár János, V. István Katolikus Szakközépiskola és Gimnázium; 2017.02.27.

²⁸⁹ 9000/1946. (VII. 28.) ME rendelet

A deviza alapú kölcsönszerződések is nemzetközi pénzpiaci kitettséggel bírnak. Jogosan merül fel az a kérdés, hogy **miért nem alkalmaztak valamilyen értékállandósági megkötést a bankok?** A pénzügyintézetek ugyanis a nemzetközi pénzpiacról történő fedezetbiztosítás árfolyamkockázatai miatt fedezeti ügyleteken keresztül biztosították magukat. Honnan kellene az átlagos tájékozottságú magyar embernek tudnia, hogy a magyar jogalanyok között, Magyarországon, magyar jogrendszer hatálya alatt kötött szerződésben nem a hivatalos magyar pénznemben megadott, forint összeg jelöli a szerződéses értéket? Nyilvánvalóan, az árfolyamkockázat széles körű összefüggéseihez hasonlóan, az érték és üsszszegszokásostól eltérő viszonyáról is kiemelten tájékoztatni kellett volna az ügyfeleket, és a szerződésekben is külön rögzíteni!

Részletesen a követelés-értékelés törvényi megfelelőségéről

A deviza alapú kölcsönök esetében a szerződéses érték meghatározatlansága is egyik oka a szerződő felek közti egyet nem értésnek. A Kúria – véleményem szerint tévesen a devizaösszeget értéknek tekintő – utólagos állásfoglalása ebből a szempontból nem oldotta fel a problémát.

Attól függően, hogy a forint összeget, vagy a deviza összeget tekintjük a kölcsönszerződés értékének, az alkalmazott gyakorlati megvalósítással mindenképp megsértenek valamilyen jogszabályt a pénzügyintézetek.

Különböző pénznemekben kifejezve, de az árfolyamokkal átszámíthatóan, a deviza alapú kölcsönszerződés értékének, vagyis a tőkeértéknek is állandónak kell lennie. Az adott időszakban, vagyis a hitel felvételének napján, a deviza összege és a kapcsolódó árfolyam szorzata adja meg a követelés értékét.

Amennyiben az MNB-nek az elszámolási rendeletét fogadjuk el, melyben öntudatlanul is visszatértek a valósághoz, vagyis a bázis, a viszonyítási alap a folyósításkori forint összeg, akkor az értékelés klasszikusan ismert módszerét kell alkalmazni.

Ahhoz, hogy a tőkeérték változatlan maradjon (ami kölcsön esetén meghatározó feltétel), a devizában nyilvántartott követelést (a kölcsöntőke) legalább minden törlesztési időszakban értékelni kell (ez jogszabályi előírás)²⁹⁰–, hogy a nyilvántartott követelés devizaösszege és az időszaki törlesztés összege azonos időbeli értékbázisra kerüljön, vagyis összehasonlíthatók legyenek, és a tőketartozás összegének a törlesztőrészlet összegével történő csökkentése értelmezhető végeredményt adjon. A tőketartozás összege azonos értékbázisra kerüljön a törlesztéssel, az azzal történő csökkentéshez.

Ennek az értékelésnek az elmulasztása súlyos torzulást okoz, fontossága laikusok számára talán azzal a sokak által ismert hétköznapi példával értethető meg, mint amikor valaki azt hangoztatja, hogy „Bezzeg, mikor 3 forint volt egy gombóc fagyfalt, most meg 150!” A két összeg nem összehasonlítható. Ebben az esetben az értékelési tényező az infláció, ami a leginkább felelős azért, hogy a (mondjuk egységesen 5 dkg-os) gombóc fagyfalt 3 Ft-os ára az eltelt évek során 150 forintra emelkedett. Amennyiben visszaszámítjuk a 30 év halmozott inflációjával a 150 forintot, akkor válik összehasonlíthatóvá a 3 forintos gombócárral, és eldönthető, hogy valóban drágább, azaz „értékesebb” lett-e a fagyfalt.

²⁹⁰ 2000. évi C törvény a számvitelről: Mérlegben szereplő eszközök és források értékelése 57. § - 60. §, valamint a 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvizelési kötelezettségének sajátosságairól, 9. § (19) bekezdés

Ha az érthetőség kedvéért megpróbálunk valamiféle párhuzamot vonni, akkor a bankok deviza nyilvántartású kölcsönkövetelése estén az időbeliséggel megjelenő értékelési tényező – ami az előző példában az inflációs ráta –, az itt az árfolyam.

Kölcsönügyletektől nem megszokott módon ugyanis, a pénzhasználat díját jelentő kamat mellett megjelenik ez a sokat emlegetett új faktor, az árfolyam, amely a kirovó és lerovó pénznemek aránya, és az – egyéb esetben magától értetődő – értékállandóság biztosításának eszköze, a könyvelés, számviteli nyilvántartás és beszámoló-készítés során használandó értékelési tényező kellene, hogy legyen. Így lehetne ugyanis betartani a gazdasági szabadrablás megakadályozására megalkotott Számviteli törvényt és a speciálisan a pénzügyi intézetekre vonatkozó, ezt a törvényt kiegészítő kormányrendeletet.

A bankok a folyósításkor, az akkori árfolyamon átszámolták a devizára a folyósított forintösszeget, azt beírták a számviteli nyilvántartásba, majd otthagyták, és sehol, semmit nem korrigáltak az értékelési tényező változása kapcsán. Ez a mozzanat az, ami miatt a gyakorlatuk nem felel meg a törvényi előírásoknak.

Ha elfogadjuk a Kúria állásfoglalását, és a pénzügyi intézetek valóban ezt a devizaösszeget tekintették a kölcsön értékének, akkor annak forintban kifejezett összege az árfolyamok függvényében folyamatosan változik. A devizaösszeg egy papíron rögzített érték, és az érték ügyfél részére történő átadása (a Polgári törvénykönyv és a Hitel és Pénzügyi intézeti törvény szerinti rendelkezésre bocsátás), vagyis a szerződéses kötelezettségnek a pénzügyi intézet részéről történő teljesítése, folyamatos korrekciót igényelt volna. Az árfolyamok romlásakor az adott devizaösszegben rögzített értéket csak nagyobb forintösszeg jeleníti meg, tehát többletfolyósítást kellett volna végrehajtania a banknak ahhoz, hogy joggal követelhesse vissza a magasabb forintösszeget. Miként, az árfolyamok javulásakor extra törlesztésre kellett volna felszólítani az ügyfelet.

Mert máshogy nem tarthatók be a vonatkozó törvények.

Ha az MNB rendeletének megfelelően a forintösszeget tekintették volna értéknek, akkor azonban a nyilvántartási deviza összegnek kellett volna változnia az árfolyamok változásával.

Továbbra se felejtjük el, hogy a gazdasági események rögzítése, a bizonylatolás, a könyvelés, az állam felé történő bevallás és a közterhek teljesítése az érték alapján történik, melynek az idővel változó tényezők befolyásának kiiktatásával az állandóságát biztosítani jogszabályi kötelesség. (Kivéve az inflációt, de ennek részletezésére nem térek ki, mivel a tanulmány témája szempontjából nem szignifikáns.) Az ügyfelekkel szembeni követelések is ennek a nyilvántartásnak az alapján kell, hogy kimutatásra és érvényesítésre kerüljenek. Egy ügylet valós eseményeit egyféle módon lehet valósághűen nyilvántartani analitikus és főkönyvi módon, a közterheket utána befizetni. Kétféle nyilvántartás, könyvelés vezetése durva törvényszegés, Büntető Törvénykönyvi tényállás megvalósítása.

A könyvelés (nyilvántartás) során pedig az összehasonlíthatóság biztosítására számviteli értékelést kell alkalmazni, melyek – törvény által korlátok közé szorított – módszertanát – az ellenőrizhetőség végett – az adott gazdálkodó szervezet egyik szabályzatában, az úgynevezett számviteli politikájában is rögzíteni kell. (Ennek meglétének, jogszabályi megfelelőségének és betartásának ellenőrzése a felügyeleti szerv, pénzügyi intézetek esetén korábban az Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, ma már a Magyar Nemzeti Bank feladata és jogköre.)

Számokkal levezetve, nagyon leegyszerűsítve, kamat és egyéb költségek nélkül, pusztán a logika érthetővé tétele érdekében:

Ha feltesszük, hogy az ügyfél 1.500.000 Ft-ot vett fel a banktól, melyet akkor 150 Ft/CHF vételi árfolyamon, 10.000 CHF-ként beállított a bank a nyilvántartásába. A megállapodás szerint havi 100 CHF a törlesztőrészlet.

Következő hónapban a törlesztési időszakban (napon) az árfolyam 160 Ft/ 1 CHF. Ekkor két módon lehet megfelelni a törvényeknek.

Vagy a 10.000 CHF-et tekinti a bank a szerződéses értéknek, és a folyósítási különbözetet a törlesztési napon az ügyfél számláján jóváírja, tehát $10.000 \text{ CHF} \times 160 \text{ Ft/CHF} - 1.500.000 \text{ Ft} = 100.000 \text{ Ft}$ -ot, majd ezzel egyidőben leemeli a törlesztési részletet, amely $100 \text{ CHF} \times 160 \text{ Ft/CHF} = 16.000 \text{ Ft}$. Így mind az értékállandóság, mind a rendelkezésre bocsátás jogszabályának megfelelt a bank.

Vagy a rendelkezésre bocsátott 1.500.000 Ft-ot tekinti a bank a szerződéses értéknek, ebben az esetben az értékelés eljárás során a nyilvántartott deviza összeget (10.000 CHF) meg kell szorozni a hozzá tartozó árfolyammal (vagyis, ekkor még ez a folyósítási 150 Ft/CHF árfolyam), majd kiszámolják, hogy az aznapi árfolyamon (legyen 160 Ft/CHF) ez mekkora nyilvántartási összegnek felel meg:

$10.000 \text{ CHF} \times 150 \text{ Ft/CHF} = 1.500.000 \text{ Ft}$ ----- $1.500.000 \text{ Ft} / 160 \text{ Ft/CHF} = 9.375 \text{ CHF}$. Ezután ezt a 9.375 CHF-et kellett volna a devizanyilvántartásba beállítani, aznapi tőketartozásként, és ebből kellett volna levonni az aznap beérkező 100 CHF törlesztőrészletet, vagyis $9.375 - 100 = 9.275 \text{ CHF}$ -nek kellett volna bekerülni a CHF alapú nyilvántartásba az ügyféllel szemben fennálló követelésként az első törlesztés utáni záró devizaösszegként. Az ügyfél a törlesztőrészletben rosszul járt, hiszen romlott az árfolyam (EZT vállalták az ügyfelek), ezért több forintot kellett fizetnie, de **a tőketartozás értékét az árfolyamváltozás nem érintheti! Nyilvántartás ugyanis követelést nem eredeztethet.**

Következő hónapban (vagy törlesztési időszakban) pont ugyanígy kellett volna eljárni. Ha a következő hónap törlesztési napján 170 Ft/CHF az árfolyam, akkor vagy újabb többletfolyósításra lett volna szükség:

$10.000 \text{ CHF} \times 170 \text{ Ft/CHF} - 10.000 \times 160 \text{ Ft/CHF} = 100.000 \text{ Ft}$, miközben az ügyfél által teljesítendő havi törlesztőrészlet $100 \text{ CHF} \times 170 \text{ Ft/CHF} = 17.000 \text{ Ft}$.

Vagy újabb devizaösszeg korrekciót kellett volna végrehajtani a nyilvántartásban:

$9.275 \text{ CHF} \times 160 \text{ Ft/CHF} = 1.484.000 \text{ Ft}$ ---- $1.484.000 \text{ Ft} / 170 \text{ Ft/CHF} = 8.729,41 \text{ CHF}$, ebből levonva az időszaki törlesztő:

$8.729,41 - 100 = 8.629,41 \text{ CHF}$ – ezt kellett volna beállítani a CHF-ben nyilvántartott kölcsön követelés összegeként a könyvekbe. Az ügyfél megint rosszul járt az időszaki törlesztésnél, hiszen romlott az árfolyam, így forintban többet fizetett, **DE A TÖKÉT EZ NEM ÉRINTHETI!**

A két eljárás közül kellett volna választani a bankoknak, ez lett volna a törvényes, az árfolyamok változását a devizában nyilvántartott követelés összeg ellentétes irányú mozgásának kellett volna kompenzálnia, vagy többletfolyósításnak/törlesztésnek. Nyilvántartás ugyanis követelést soha nem eredeztethet, hiszen nincs mögötte az azt megalapozó gazdasági esemény.

Így nem fordulhatott volna elő, hogy a bankok olyan követelést állítanak be a könyveikbe, amelyet soha nem folyósítottak, sem a szerződéskötés időszakában, sem árfolyamváltozásból adódó többletfolyósításként.

Ezzel szemben a pénzüintézetek egy köztes eljárást hajtottak végre, mely során az eredeti 10.000 CHF-et tekintette a szerződéses értéknek, ezt csökkentették a havi befizetett 100 CHF törlesztőrészlettel, az árfolyamváltozás szerződéses érték állandóságára gyakorolt hatását, az értékelés törvényi előírását, és rendelkezésre bocsátási szabályt érintő vonatkozását pedig nem vették figyelembe.

Kiemelten fontos tény, hogy az MNB az elszámolási rendelete során, mintegy mellékesen, levezeti a rendelet szövegében a Számviteli törvénynek megfelelő értékelési eljárást, lépésről lépésre²⁹¹, kiindulási értéként pedig a forint összeget tekinti. Sajnos, mivel az elszámolásnak maga a követelés értékelése, és annak pénzügyi megvalósításának módszertani ellenőrzése nem volt témája, ezért nem is kapott nagy figyelmet, ellenőrzés szinten semmit. Mégis, érdemes vele foglalkozni, hiszen egyrészt igazolja a fentebb megfogalmazott törvényességi aggályok jogosságát, másrészt ellentmond a Kúria jogegységi határozatának azon részével, mely a devizaösszeget tekinti a kölcsönszerződések értékének.

A Számviteli törvény létét alapvetően az indokolja, hogy egységes logika alapján működő gazdasági szabályrendszer felállításával határozza meg a gazdasági események során az általuk képviselt értéket, megakadályozza az erkölcsstelen értelmezési módokat, a szabadrablást, hogy egyértelműen meghatározhatóvá és ellenőrizhetővé tegye a gazdasági eseményekhez kapcsolódó közterheket, és a felek egymással szembeni követelés-tartozásait.

Vagyis, pont azt hivatott megakadályozni, amit a deviza alapú kölcsönök révén a pénzügyi intézetek csináltak az ügyfelekkel.

A kölcsönügyletek szigorú számadású dokumentumai (például a szerződés) képezik az analitikus könyvelés bizonylatait, ezek alapján kell vezetni a nyilvántartásokat, melyek összegei kerülnek a főkönyvelésbe, és ennek aggregált számai a beszámolóba (mérleg és eredménykimutatás). Ez egy zárt rendszer, elejétől a végéig. Ezek alapján lehet követelést érvényesíteni és a törlesztést, kamatot stb... elszámolni, nyilvántartásba állítani. Ennek a nyilvántartásnak, az analitikától a beszámolóig, a Számviteli törvény előírásainak megfelelően, többek között a valóság elvét és a tartalom elsődlegességét a formával szemben elvet is érvényesítenie kell.

A beszámolóban és az azt alátámasztó könyvvezetés során a gazdasági eseményeket, ügyleteket a tényleges gazdasági tartalmuknak megfelelően – a törvény alapelveihez, vonatkozó előírásaihoz igazodóan – kell bemutatni, illetve annak megfelelően kell elszámolni. Ez a tartalom elsődlegessége a formával szemben elv.²⁹²

A deviza alapú kölcsönök valódi gazdasági tartalma az ügyfél adott forintösszegben kifejezett értékű kölcsön igénye, melyet bankszámlára forintban

²⁹¹ 5.MNB 42/2014 (elszámolás általános szabályai), annak is 5.§-a, valamint az MNB 54/2014 (elszámolás különös szabályai) :

5. § (1)⁵ Ha a pénzügyi intézmény az elszámolást az 1. mellékletben foglalt módszertan alapján végzi el, akkor a 2014. évi XXXVIII. törvény 1. § (1) bekezdésében meghatározott deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés esetében első lépésként újraszámolja a fogyasztó kezdeti, a hitelnyújtás devizanemében kifejezett tartozását – figyelembe véve a 4. § (4) bekezdés a) pontja szerinti díjat és költséget is – és az ebből adódó első havi, a hitelnyújtás devizanemében kifejezett törlesztőrésztét.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltakat követően a pénzügyi intézmény kiszámolja a megvalósult első törlesztési periódus során forintban felmerülő túlfizetés mértékét, amelyet a pénzügyi intézmény által használt árfolyam jegyzési értéknapiján érvényes, az MNB által közzétett hivatalos devizaárfolyamon a hitelnyújtás devizanemére átvált, majd ezzel csökkenti a törlesztési periódus utolsó napján fennálló, a hitelnyújtás devizanemében kifejezett tartozást.

(3) A pénzügyi intézmény a számításnál a rendszeres kamat-, kamatfelár- (a továbbiakban együtt: kamat), költség- és díjtételek, valamint az árfolyamrész használatán kívül minden egyéb szerződéses kikötést az eredeti fogyasztói kölcsönszerződés szerint vesz figyelembe.

(4) A pénzügyi intézmény az (1)-(3) bekezdés szerinti lépéseket ismételve határozza meg a következő törlesztési periódusok törlesztőrésztételeit, a túlfizetések mértékét és a mindenkor fennálló tőketartozás nagyságát, egészen az elszámolási fordulónapi

²⁹² Számviteli törvény 16. §(3) bekezdése

folyósítva meg is kapott. Mindez egy másodlagos deviza nyilvántartásában is kimutatásra kerül, ez azonban nem gazdasági esemény, mert mint korábban is említésre került, nyilvántartás követelést nem eredeztethet. Az ügyletekhez a pénzintézetek saját fedezetüket nem egyedileg, hanem összevontan biztosították, nemzetközi pénzüpiaci műveletek révén. Ez egy külön gazdasági esemény, amelyhez az ügyfélnek és az adott kölcsönügyletnek, mint gazdasági eseménynek, semmi köze.

A könyvvitelben rögzített és a beszámolóban szereplő tételeknek a valóságban is megtalálhatóknak, bizonyíthatóknak, kívülállók által is megállapíthatóknak kell lenniük. Értékelésük meg kell, hogy feleljen az e törvényben előírt értékelési elveknek és az azokhoz kapcsolódó értékelési eljárásoknak. Ez a valóság elve.²⁹³

A kimutatott tételek valóságával kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy hol jelennek meg a követelések között azok a forint összegek, amit az adószókon követelnek? Valahol meg kell jelenniük, hiszen a 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet 9.§ (19) bekezdés értelmében a nyilvántartásokat forintban mindenképp vezetni kell, mellette a vonatkozó devizában IS. Tehát, az ügyfél számára kiküldött tőketartozásnak elsődlegesen forintban kell megjelennie a nyilvántartásokban. Azonban, mivel ezt az összeget soha nem kapták meg az ügyfelek – hiszen többletfolyósítás nem volt –, így vagy nem jelenik meg – ebben az esetben törvénytelenül követelik –, vagy megjelenik, de sérül a Számviteli törvényben megfogalmazott egyik alapelv, a valóság elve.

A Számviteli törvény előírásai a fenti három fő tételen túl egyéb vonatkozásokban is megkérdőjelezzik a deviza alapú kölcsönök végrehajtásának jogszerűségét, melyre területi okokból nem térek ki.

Összefoglalva, amit biztosan sérelmezni lehet a deviza alapú kölcsönügyletek kapcsán, az a szerződés aláírását megelőző alapos tájékoztatás hiánya az árfolyamkockázat valós mibenlétéről, a szerződéses tőkeérték és az értékállandóság garanciájának mibenlétéről. Az ügylet végrehajtása során a következtetlen értékfogalom miatt a követelés értékelésre vonatkozó Számviteli törvényi előírások megszegése, ezzel az ügyfelek felé érvényesített követelések alapjául is szolgáló (számviteli) nyilvántartások szabálytalansága.

Amennyiben a szerződéses értéknek a deviza összeget tekintjük, úgy a PTK és a HPT rendelkezésre bocsátási előírásainak be nem tartásával (többletfolyósítás vagy többlet törlesztés elmulasztásával) a Számviteli törvény alapelvei sérülnek.

A „deviza alapú kölcsönök” társadalmi hatása

Egy társadalom életében a klasszikus szabályrendszerű kölcsönnek, a hitelnek, mint eszköznek a létjogosultsága, gazdaságélénkítő hatása elvitathatatlan.

Ez a hatás a 2004. utáni években exponenciálisan növekvő mennyiségben kihelyezett deviza alapú hitelek esetén is, természetesen, érzékelhető volt. Olyan fogyasztásra és beruházásokra nyílt lehetőség mind az egyén, a család, mind például az önkormányzatok, vagy vállalatok számára, amelyeket saját bevételeikből, tőkéjükből, jövedelmükből, megtakarításaikból nem, vagy sokkal elnyújtottabb ütemezésben tudtak volna finanszírozni. Az egyének, családok szintjén jellemző volt a túlköltekezés, amely révén megpróbálták a 21. századi fejlett Európában

²⁹³ Számviteli törvény 15.§ (3) bekezdés

feltételezhetően elvárható – és hön áhított – életminőséget ezekből a hitelekkel megteremteni.

Az illúzió kevesen láttak át. A lakosság és az önkormányzatok számára kihelyezett kölcsönök révén ugrásszerűen nőtt a kereslet a gazdaságban, ez pedig a vállalkozásokat sarkallta hasonló típusú hitelekkel történő fejlesztésekre, egyes ágazatokban átlagon felül (építőipar, tartós fogyasztási cikkek kereskedelme). A kihelyezett lakossági és önkormányzati hitelek döntően nem termelő típusú beruházásokra mentek, vagyis látható volt, hogy az ügyfeleknek a kölcsönt és költségeit nem annak beruházása által megtermelt bevételéből, hanem a várhatóan jövőben sem szignifikánsan növekvő korábbi jövedelemszintből kell kitermelniük majd. Ez előre vetítette, hogy a hirtelen kiugró fogyasztás, beruházás, a hitelforrások felhasználása után drasztikusan vissza fog esni, a kölcsönöket megelőző állapot ALÁ. Hiszen, az addigi jövedelmek egy jelentős részét az előrehozott fogyasztás jövőbeni részletekben történő kifizetésére, vagyis a kölcsöntörlesztésre kell majd fordítani. Várható volt, hogy a hosszú távra felvett vállalkozói fejlesztési hiteleket igen sokan nem fogják tudni kitermelni, cégek tömegei fognak tönkre menni, vagy vegetálni a „hitel boom” utáni kereslet-ínséges időkben. Ez akkor is bekövetkezett volna, ha nincs a világgazdasági válság és akkor is, ha forint alapon adósodnak el a háztartások és az állam.

A hitelfelvételt követő lakossági, családi elszegényedés az alapján is megjósolható volt, hogy a *kihelyezett hitelek futamideje, és az ezekből vásárolt tartós fogyasztási javak, beruházások várható amortizációja nem volt összhangban.* Az egyszerűség kedvéért: a deviza alapú hitelre vásárolt gépjármű már elhasználódott, folyamatos szerviz-költségei immár az akár többszörösére emelkedett és még évekig terhet jelentő törlesztőrészlettel együtt fogyasztják a családi, egyéni kasszá, miközben a gépjármű piaci értéke már nem nyújt fedezetet a pénzintézet által nyilvántartott tőketartozásra. De, nagyjából ugyanez mondható el az ingatlanvásárlások és felújítások, korszerűsítések kapcsán is. A megvásárolt javak már elhasználódtak, de a kölcsön teher miatt nincs mód sem megtakarítani, sem újabb hitelt felvenni, és az életszínvonalat megtartani. Ez okozza az adósok nagy részénél a folyamatos és látványos elszegényedést.

Ilyen jövedelmi és megélhetési körülmények mellett a vállalkozásokat éltető kereslet szinte megszűnik.

És ez, a fizetőképességek figyelembevételével többszörösen átütöztetett kölcsön-futamidők mai állása alapján, még évtizedekig fog tartani, a több százezer adós családban legalább két generációt a kilátástalan szegénységben tartva, ezen keresztül pedig a vállalkozói szféra lehetőségeit, piacát is jelentősen elvéve. Ezt éljük ma is már, még ha a kereskedelem és szolgáltatóipar kifehérítésére tett hatékony kormányzati intézkedések kapcsán a hivatalos adatok illúziókban is ringatják a döntéshozókat.

Az önkormányzati szektorra általában nem jellemző a termelő beruházás, a kölcsönök sokkal inkább a látvány-, illetve jóléti beruházásokhoz, valamint az üzemeltetési feltételek biztosításához kapcsolódnak. A deviza alapú hiteleknek a működési költségek finanszírozásán túli része egyértelműen keresletélénkítő hatással bírt a gazdaságban, ezekre és hatásaira pont ugyanaz a jellemző, mint a lakossági hitelfelvetelekre. Azonban, az önkormányzatoknak mind az eladósodottsága, mind a finanszírozása elsősorban politikai döntések eredménye, ezért a gazdasági összefüggések sok szempontból másként jelennek meg a piac

klasszikus szereplőihez képest, a helyzetük elemzése nem fér bele e tanulmány kereteibe.

A deviza alapú kölcsönöknek a társadalomra és az országra mért negatív hatásait nagyjából az alábbiak szerint összegezhetjük

- A folyósított pénzeszközök, illetve a rajtuk létrehozott érték és a nyilvántartott tőketartozás értéke közti durva aránytalansága azt idézi elő, hogy a törlesztések révén a fiktív (értem ez alatt, hogy legfeljebb pénzpiaci spekulációs fedezettel rendelkező hitel révén létrejött) pénzeszköztarozást valós megtermelt értékekből kell megfizetni, amely évtizedeken keresztül jóvedelemszivattyú, ezáltal elvonás a gazdaság működésétől és a humán tőke újratermelésétől.
- A vagyonfelélés és elvesztés miatti elszegényedés, a fizetésletiltások elől a feketegazdaságba vagy külföldre menekülés, szignifikáns forráselvonás a fogyasztástól még évtizedekre, családok százezreiben a létbizonytalanságot és kiszolgáltatottság érzését erősítik. Ennek köszönhetően csökken a gyermekvállalási hajlandóság, romlik az általános egészségi állapot, növekszik az öngyilkosságok száma. Egyben ugrásszerűen nő az időskori létbizonytalanság a nyugdíjba nyúló törlesztési időtartam miatt.
- Az államba és a kormányokba vetett, tapasztalat („ez eddig így volt, tehát erre lehet számítani később is”) alapú bizalom maradéka is felszámolódik, az érintettekben emiatt a vállalkozási hajlandóság és a kockázatvállalási képesség csökken.
- A megtévesztettség, átvertség érzése és az igazságszolgáltatás hiánya miatt általános erkölcsi romlás van folyamatban („ha velem megtehetik, én is megteszem másokkal; ha az állam úgy, akkor én meg így”), mely az állam működését kényszerűen a szankciókkal történő félelemben tartás felé viszi el, így téve morálisan is élehetlenné az országot mindenki számára.
- A bankok, mint gazdasági folyamatokban segítő szerepet ellátó intézmények, és a hitel, kölcsön, mint potens finanszírozási és gazdaságélénkítési eszköz megítélése olyan mértékben megromlott, amely akár több generációra is kiírhatja a társadalom szerves pénzügyi kultúrájából, és ezáltal a gazdaságpolitikai hatékonyan alkalmazható eszközeinek kelléktárból is ezeket. Az nézőpont kérdése, hogy ez jó, vagy rossz, de mindenképp következmény.

A megoldás

A fenti gondolatok és érvek nem kisebb részhibákra hívják fel a figyelmet, hanem magának a termékkonstrukciónak a pénzintézetek szándéka szerinti megvalósításának, végrehajtásának törvénybe és jó erkölcsbe ütközőségét vezetik le.

A deviza alapú kölcsönök, mint termékek, jogszabályoknak és jó erkölcsnek történő megfelelés mellett valószínűleg nem is lettek volna nyereségesen megvalósíthatók a pénzintézetek számára. Hibás termékek.

Ez azonban nem jelentheti azt, hogy kizárólag a társadalomnak kell viselnie a veszteséget. Sokkal inkább azt, hogy a pénzintézetek rossz terméket bocsátottak piacra, mellyel kapcsolatban a „vásárlók” jóhiszeműen tévedésben voltak, és ezáltal a pénzintézetek súlyos kárt okoztak nekik. A rendezés racionálisan egy módon képzelhető el: amennyiben az emberek a felvett forint összeget kell, hogy

tőketartozásként visszafizessék, tisztességes kamattal. Mondhatjuk úgy is, hogy a kölcsönök felvételkori árfolyamon történő elszámolásával.

Ennek többféle kivitelezési módja is lehet, legegyszerűbb esetben *az MNB-nek már meglévő, hatályos elszámolási rendeletét⁸ kellene, betű szerint, végrehajtatni a pénzintézetekkel. Az ebben levezetett értékelési eljárás (megegyezik az anyagban egyszerűen levezetett módszerrel, és) végrehajtása a felvételkori árfolyamon történő forintosítással egyenértékű végeredményhez vezet.* Ennél egyszerűbb megoldási mód nincs. Ha rendszeren végrehajtották volna ezt a rendeletet, és az MNB ennek végrehajtását nem csak a kamat és az árfolyamrés tekintetében ellenőrzi, hanem átfogóan, akkor a probléma már megoldódott volna.

Ez a megoldás azonban felvet egy újabb problémát: mi a tisztességes kamat mértéke? Az, amit az elszámolási törvényben meghatározott az MNB?

Amennyiben ezt elfogadjuk, akkor még egy fontos lépés van a helyzet igazságos rendezése érdekében: *az ominózus időszakban felvett forint alapú kölcsönöket is el kell számolni visszamenőlegesen a megállapított tisztességes kamattal.*

Vagy, az adott pénzintézet adott időszakban kínált forint alapú kölcsöneinek kamatai tisztességesek voltak?

Ez pedig a 2004-2010 közötti forint alapú kölcsönök igénybe vevőit is érinti csakúgy, mint az ország monetáris politikáját. Vajon miért tartotta a jegybank érthetetlenül és a közgazdász szakma szerint is indokolatlanul magasan az alapkamatot, ezzel tömegek számára megfizethetetlenül drágává téve a forintkölcsönöket? Vajon volt összejátszás a pénzintézetek és a jegybank között a kölcsön iránti keresletnek a deviza alapú hitelezés felé terelése érdekében? *Mi lehet az oka, hogy miközben a jegybank a magas alapkamattal – elvileg – a gazdaságban forgó pénz mennyiségét kívánja visszafogni, közben a kereskedelmi bankok, a jegybank „háta mögött” mégis elképesztő mennyiségű pénzt juttatnak a gazdaságba, és ezt az ország döntéshozói tétlenül nézik?* Létezik, létrehozható olyan hatóság Magyarországon, amely hitelesen, a társadalom számára is megbízhatóan, nem korrumpálhatóan, és egyben hozzáértően nyomozhatna ebben a témában?

A hibás termékeket vissza szókták vonni. A személygépkocsikat, élelmiszereket stb... is visszahívják ilyenkor, a veszteséget pedig a cég viseli, miként az okozott kárért is az övé a felelősség. Miért lenne ez másként a bankok, pénzintézetek esetén?

A deviza alapú kölcsönök, mint banki termékek hibás volta társadalmi szinten 2008-tól kezdett nyilvánvalóvá válni. A politika, elsődlegesen a kormányzatok felelőssége hangsúlyosan onnan datálódik, de közel egy évtizeden át nem szabtak gátat akár direkt beavatkozással, akár fogyasztóvédelmi szervezeten keresztül (PSZÁF, majd MNB) a hibás termékek értékesítésének, és nem intézkedtek a már értékesített termékek visszahívásáról, valamint az addig okozott károk megtérítéséről. Az anyagi és nem anyagi kár mértéke évről évre, drasztikusan nő. A hógolyóból lavina lett, mely a társadalom, és vele részben az ország gazdaságát, jövőjét is maga alá temetheti. A pénzintézetek eme termékeivel az ország számára okozott kár már olyan mértékű, amekkorát teljesen rendezni gyakorlatilag lehetetlen.

Az időtényező fontossága miatt az igazság jelen esetben sokkal magasabb szinten kell, hogy megnyilvánuljon, mint a jog, függetlenül attól, hogy az is a társadalom oldalán áll, még ha az igazságszolgáltatás ezt érzékelhetően nem is hagyja megnyilvánulni. Számos példát felhozhatnánk. Szomszédunk, Románia is megmutatta, hogy valójában kizárólag politikai szándék és döntés kérdése a megnyugtató megoldás. *A hazánkban eddig megtett intézkedések csupán arra jők,*

hogy a helyzet ne egy gyors – a politikai rendszert is megingató országos robbanással járó – társadalmi összeomlásba torkoljon, helyette az indulatokat és a kétségbeesést a folyamatos reménykedés és az évekre elnyújtott agónia véreztesse ki.

A megosztott felelősség természetesen az adósokat is terheli. Látni kell azonban, hogy a társadalom a tönkrement családok százazezrei, jövőkép nélküli emberek millió formájában már uzsorakamattal megfizette az árát „nagyrovágyó” anyagi álmainak, naiv bizalmának, tudatlanságának.

Kétségtelenül nem egyszerű helyzetről beszélünk. A bankrendszernek a gazdaság mikro és makro szintű működésében betöltött alapvető szerepe miatt mindenképp szükség van az állami, kormányzati beavatkozásra, esetleg az adós társadalommal történő valamiféle kiegyezésre is. Ez utóbbi azonban semmiképp nem kérdőjelezheti meg a felvételtől árfolyamon történő elszámolást, legfeljebb az ezen felül okozott kár (indokolatlan vagyonvesztés, nem anyagi kár) megtérítésének mértékét érintheti.

A helyzet rendezése, annak társadalomra, gazdaságra komplex módon ható mivolta miatt, mindenképp politikai akaratra, és jogalkotói (kormányzati és országgyűlési) döntésre van szükség. A monetáris és fiskális politika szakértői háttérének feladata megtalálni azokat a gyakorlati és úttörő megoldásokat, amelyekkel a bankok és pénzügyintézetek működése – melyet az általuk létrehozott eladósodottsági válság igazságos rendezése kétségtelenül alapjaiban meg fog rengetni – az ország működése szempontjából feltétlenül szükséges mértékig megőrizhető, új formába átmenthető lesz.

Szerződéses jogvita, csalás vagy tömeges emberkísérlet? „Deviza alapú” vagy „deviza nyilvántartású” kettős pénznemű jogügyletek

Menyhért Péter - Baglyosi Leona

Tanulmányomban a magyar társadalom olyan súlyos gondjáról kell beszélnünk, amely a történetisége folyamán mára már megkérdőjelezi a magyar jogállamiság létezését.

Álláspontom, és a dokumentálható tények szerint bukásra áll a magyar jogásztársadalom egésze: a bűnöző, politikusok által közvetlenül vezérelt ügyészség; a tehetetlen, megfélemlített nyomozó szervek; a politikusoknak behódolt és mára már a függetlenségét elvesztett bírói kar; a kollaboráns, pénzhajhász közjegyzők, végrehajtók, ügyvédek...

Ilyen körülmények között merre tartunk? **Mikor omlik össze a magyar hazugságország?**

Tanulmányom a jogot értő és ismerő, a büntetőjogi felelősségét vállaló, de nem jogász képesítésű magyar polgár közel négy éves harcának összesítését tartalmazza. Szerkezetében az egységes megítélés érdekében feltett kérdéseket követtem.

I. Fejezet

Bevezetőként ki kell emelnem a tanulmányom tárgyát képező pénzügyi konstrukció legfőbb jellegadó vonását: az úgynevezett „deviza alapú” kölcsön nem létező mivoltát és a precíz azonosíthatóságának hiányát. E konstrukció, mint *pénzügyi termék* precíz megjelöléseként álláspontom szerint kizárólag a „deviza alapú” vagy „deviza nyilvántartású” kettős pénznemű jogügylet megnevezés használható. A magyar jogban sohasem létezett „deviza alapú” vagy „deviza nyilvántartású” kettős pénznemű jogügylet, ezért nincs korrekt jogi vagy pénzügyi definíciója; a keletkezett mintegy kétmillió ügyben még a jogügyletek tárgya is zavaros keveredést mutat.

Tárgya: A **szerződésnek látszó dokumentumok** – néhány alapvető jellemző kivételével – a fogalmak egyfajta tudatos összezavarását eredményező tevékenységet mutatnak. Többnyire nem állapítható meg, hogy hitel- vagy kölcsönügyletet takarnak; keveredik a fogyasztói és a vállalkozói jelleg, valamint a deviza és a valuta fogalma is. A tudatos zűrzavar határozott célú: a létrehozók anyagi érdekének biztosítása a jogügylet teljes időszakára vonatkozóan. A jogügyletek tárgyának pontos értelmezése az adott időszakban és környezetben a célközönség számára lehetetlen feladat. Ennek megoldása – a **tudatosan terelt irányban** (a kizárólag a szerződés vizsgálatára korlátozódó jogalkalmazás számára), **jogállami keretek között** – nem lehetséges. Amennyiben objektíven szemlélem, úgy a büntetőjogi tényállás egyszerűen és igen nagy biztonsággal megállapítható a szükséges banki dokumentációk megléte, illetve nem létezése alapján. A bűnelkövető személyek köre a 2008. évi pénzügyminisztériumi egyezség alapján részben meghatározható, hiszen a dokumentumot aláíró egyszemélyes felelős banki vezetők érintettsége, **eshetőlegesen bűnössége** egyértelműen bizonyítható. Az összes további érintett felelős banki vezető felderítése a korrekt és hivatásában elkötelezett ügyészség kötelezettsége lenne.

Tartalma: Mintegy három éve érdemi kétség nélküli álláspontom szerint ezen jogügyletek csak és kizárólag a hatályos magyar büntető jogszabályok alapján

kezelhetők. Polgári jogi szempontból a **szerződésnek látszó** dokumentumok csak a jog alapelveit durván megsértő, a jogállami létet megkérdőjelező állami beavatkozással válhatnak szerződéses jogvita tárgyává. E dokumentumokból az EU irányelvekben megtestesülő joga sem hozhat létre érvényes szerződést: almból soha nem lesz karfiol.

Mi is a fő tartalom ezen jogügyletekben?

Ügyfélként az ajánlati szakban a következő **szándékkal** fordultunk a bankhoz: forintra volt szükségünk – forintot kértünk. A bank ajánlati szándéka, a személyes tájékoztatás és a nyilvánosság felé irányuló marketingkommunikáció szerint, forintfolyósítás és forinttörlesztés ígérete volt, ami a hatályos jogszabályok alapján **csak és kizárólag forintkölcsön lehetett.**

Az ajánlat megtételekor akarategység csak és kizárólag forintkölcsön esetében állhatott fenn. A szándékok forintkölcsönre irányuló konszenzusa az ajánlatok forintkölcsönre vonatkozó akarategységével válhatott megvalósíthatóvá.

A bank egy új, addig nem ismert szerződéses konstrukciót ajánlott: forintfolyósítást, forinttörlesztést, egy meghatározott többletkockázat-vállalás – az árfolyamkockázat átvállalása – ellenében. Jogilag ez a nem definiált, tájékoztatás hiányában az ügyfél számára érthetetlen, még jogi szakemberek előtt sem egyértelmű új konstrukció is csak forintkölcsön lehetett.

Ez azonban csak és kizárólag a **szerződéses szabadságon alapuló egyedi szerződés** lehetne, a kötelező, minden részletre kiterjedő, a feltételeket pontosan dokumentáló írásos tájékoztatásnak ügyfél általi elfogadása mellett.

A bank **új-titkolt ajánlati szándéka:** forintfolyósítás és -törlesztés **ígérete mellett rejtetten, (évekkel később utólag hangoztatva) devizakölcsön megvalósítása megújuló devizaforrással.**

Megújuló devizaforrás azért, mert **a bank a szerződés aláírásának pillanatában kivonja a teljes deviza-/valutaösszeget,** ahelyett hogy azt a valóságban rendelkezésre bocsátotta volna.

Az új ajánlatra vonatkozó akarategység így nem állhat fenn: az eredeti ajánlat és a kölcsönigénylő szándéka közti konszenzus helyett (VAGY hiányában) az új ajánlat csak és kizárólag **megtévesztéssel, bűncselekmény** megvalósításával állíthatott elő egy csaló, **szerződésnek látszó** dokumentumot.

Az akarategység megállapítása, valamint minden kétséget kizáró bizonyítása, igen egyszerű adminisztratív-formai feladat.

Mindenképpen beszélnünk kell a bizonyítási eljárás két alapvető típusáról:

- Az első az általánosan ismert, polgári jogi pozitív megközelítés. Ebben az esetben az ajánlati akaratokat teljes mértékben és vitathatatlanul tükrözi az aláírásra kerülő szöveg. Az aláíró felek jogszerű feltételek között, minden lényeges kérdést teljes körűen tisztázva döntenek, akaratukat egyértelműen, kétségbevonhatatlan formában nyilvánítják ki, ily módon a tényállás utólagos megállapítása esetén sem lehet eltérés az aláíráskor hatályos feltételekhez képest.
- A második esetben a jogi-pénzügyi-szakmai fölényben levő fél megtéveszti a kiszolgáltató helyzetben levő gyengébb felet – ez az úgynevezett **rejtett disszenzus** esetében valósul meg. Itt már kizárólag bűncselekménnyről beszélhetünk, mert a szándékos megtévesztés már az aláíráskor bizonyítható. Ekkor az erősebb érdekérvényesítésű félnek konkrét dokumentumokkal kell bizonyítania, hogy megtévesztésről a szándékok konszenzusa, az „akarategység” tekintetében nem beszélhetünk. A bizonyítékok beszerzése a deviza alapú csalás esetében bármely polgári eljárásnak kötelessége.

A büntetőeljárás megalapozottságának vizsgálata érdekében az alábbi nyilatkozatokat be kell kérni:

- Az erősebb érdekérvényesítésű fél álláspontja szerint a **deviza alapú** vagy **devizában nyilvántartott** szerződése megfelel a szerződési ajánlat megtételekor hatályos jogszabályoknak, és az ügyfelet nem tévesztette meg. Bizonyító erejű magánokiratban **igazolja**, hogy melyik, a **szerződési ajánlat megtételekor hatályos jogszabály** vagy nyilvános okirat tartalmazza ezen általánostól eltérő, speciális, kettős pénznemű, hibrid jogügylet **definícióját; a folyósítás, a törlesztés, az árfolyam-szabályozás; a tőkeváltozás; az árfolyamnyereség, illetve árfolyamveszteség elhatárolásának és teherviselésének szabályait**.
- Amennyiben ilyen szabály a szerződést megelőző ajánlati szakban nem létezett, akkor az erősebb érdekérvényesítésű fél bizonyító erejű magánokiratban **igazolja**, hogy a szerződés aláírását megelőzően milyen, a **sértett által aláírt**, a szerződés szabadságát kihangsúlyozó, **részletes írásbeli tájékoztatást adott** arról, hogy az ajánlati szakban adott nyilvános tájékoztatásuk ellenében a sértett nem forintkölcsonlt, hanem devizaszerződést kötött. A bűncselekmény tárgyát képező, „szerződés” elnevezésű dokumentum nem tekinthető az ajánlati szakban közölt részletes tájékoztatásnak, tekintettel arra, hogy a pénzügyi intézet **az aláírás percei előtt azt nem bocsátotta a sértett rendelkezésére**, az ügylet érdemi – döntés előkészítésére alkalmas – tanulmányozása és szakember általi ellenőrzés céljából.
- Az erősebb érdekérvényesítésű fél álláspontja szerint a **deviza alapú** vagy **devizában nyilvántartott** szerződés esetében nem szükséges az általa, a teljes futamidő alatt a sértett rendelkezésére állóan nyitott devizaszámla. Bizonyító erejű magánokiratban **igazolja** azt, hogy milyen forintszámlán, milyen jogszabály vagy ÁSZF felhatalmazása alapján törvényes a devizakonverzió kezelése, illetve álláspontja szerint miért nem szükséges **a teljes futamidő alatt a sértett rendelkezésére álló**, a sértett által megnyitott devizaszámla.
- Az erősebb érdekérvényesítésű fél bizonyító erejű magánokiratban **igazolja** azt, hogy milyen jogszabály alapján vonta meg a sértettől a **2001. évi XCIII. törvény 1. § (3)** bekezdésében biztosított rendelkezési jogát.
- Az erősebb érdekérvényesítésű fél álláspontja szerint a **deviza alapú** vagy **devizában nyilvántartott** szerződésének kötelező elszámolása megfelel a jogszabályoknak. Bizonyító erejű magánokiratban **igazolja** azt, hogy milyen jogszabály vagy ÁSZF felhatalmazása alapján nem hajlandó a sértett részére kiadni a Hpt. alapján elvárható, és a felperes által kiemelten is kért egyszerű, érthető és átlátható elszámolást.
- Jelenleg egyetlen elszámolási és végrehajtási eljárás alapja sem felel meg a törvények szerint a valóságnak. Az erősebb érdekérvényesítésű fél bizonyító erejű magánokiratban **igazolja** azt, hogy **mely hatályos jogszabály alapján készült, és tételesen hogyan néz ki a tartozás nyilvántartása**, amely alapján a végrehajtás követelése alapos, annak ellenére, hogy bírósági eljárásokban és hatályos törvényben is már bebizonyosodott a pénzügyi intézetek tisztességtelen, törvénytörtő nyilvántartási eljárása.
- Az erősebb érdekérvényesítésű fél bizonyító erejű magánokiratban **igazolja** azt, hogy **milyen bizonylat alapján történt meg a deviza folyósítása**, valamint hogy **milyen megbízási szerződés és milyen bizonylatok alapján történtek a devizaműveletek**.
- Az erősebb érdekérvényesítésű fél álláspontja szerint a kötelező elszámolása megfelel a jogszabályoknak, és a „**tisztességtelenül felszámolt összeg**”-et visszaadta a sértettnek. Az erősebb érdekérvényesítésű fél bizonyító erejű

magánokiratban **igazolja** azt, hogy mennyi volt az elszámolás előtti egyenleg, a tisztességtelenül felszámolt összeg, és mennyi a levonás utáni tartozás egyenlege.

Az elszámolás módszertana egyszerű:

- > elszámolás előtti **jogszerű** banki egyenleg + a lopott (**tisztességtelenül felszámolt**) pénz = elszámolás előtti **jogtalanul növelt** banki tartozást kimutató egyenleg; egyszerűsítve számokkal: $100 + 10 = 110$
- > Ha az áldozatnak ténylegesen visszafizetik a tulajdonát képező lopott pénzt, akkor az **elszámolás utáni jogszerű** banki egyenleg tehát: $110 - 10 = 100$
- > Ha a sértettnek nem adják vissza a tulajdonát, hanem levonják a banki tartozásból, akkor az **elszámolás és a levonás utáni jogszerű** banki egyenleg: $100 - 10 = 90$
- Amennyiben az erősebb érdekérvényesítésű fél csak a tisztességtelenül felszámolt összeggel, és nem annak kétszeresével csökkentette az „elszámolás előtti jogtalanul növelt banki tartozást kimutató egyenleget”, akkor **2015-ben egy új, az eredeti csalásra ráépített, a törvényt felhasználó, független bűncselekménnyel újra meglopta a sértettet!**

Az erősebb érdekérvényesítésű fél szerződésnek látszó dokumentuma már **nyíltan megkárosítja az ügyfelet**, valamint hiányoznak belőle az érdemi, konkrét tájékoztatások.

Az ügyfelekkel előzetes ellenőrzés lehetősége nélkül aláíratott, szerződésnek látszó papírok zavarossága, valamint a szándékosan elhelyezett semmisségi okok nagyszámú előfordulása, a csaló banki konstrukció tudatos jogi védelmét bizonyítja azzal, hogy a nagyszámú polgári jogi hiba eltéríti a sértettet a büntetőeljárás kezdeményezésétől.

A komplex rendszerként kidolgozott csaló banki „termék” egyszerre tévesztette meg a gyanútlan ügyfelet; a bankok külföldi tulajdonosait/résztvényeseit; a banki alkalmazottakat; a jogász szakembereket és az államigazgatás/adóügy résztvevőit.

A jogi és pénzügyi szakemberek megtévesztésére a csalók kiemelkedően csalárd eljárása a megújuló devizaforrás kitalálása és tőkélyre vitele volt. Megújuló devizaforrás a saját munkatársaik és a bankszektor szakembereinek becsapását célozta, hogy elhiggyék a deviza nélküli devizaügyletek valóságát. A csaló konstrukció meghatározó eleme a szerződésszerűen alkalmazott dokumentum indító tézise: az ügyfél devizáját a bank megvásárolja vételi árfolyamon. Ez a csúsztatás a kicsinyes banki átverések egyikét használja fel: a bankok az egyes pénzeszközök átváltásakor a következő mohó és logikátlan módszert alkalmazzák:

Az ügyfél devizát kap kölcsönbe, de neki csak forint kell. A bank átváltja a devizát, ha erre megbízást kapott. De az ügyfél csak úgy tudja megkapni a forintot, ha a forintszámlájára átutalják a pénzt. Ha devizaszámláról forintszámlára történik utalás, akkor vételi árfolyamot alkalmaz a bank. A bank az ésszerűséggel szemben önkényesen nyereszkedik a törvényes átváltások esetében is.

A devizaárfolyam két deviza értékarányát mutatja, így külön mértékegysége van: HUF/CHF (*forintról devizára történő*) vagy CHF/HUF (*devizáról forintra történő*). Ez nem a kölcsön értéke, hanem két különböző pénznem egymáshoz viszonyított értékaránya.

Íme néhány eset az OTP egyik hirdetményéből az árfolyam-alkalmazásra:

1. *deviza átutalás forintszámla terhére: **eladási** árfolyamon HUF/CHF (forintról devizára történő)* – A bank az ügyfél felhatalmazása (2001. évi XCIII. törvény 1. § (3) megsértése) és bizonylatadás nélkül, pénzváltás szolgáltatást végez. Az átváltás kereskedelmi szolgáltatás – az átszámítás matematikai műveletével szemben – költséggel, díjfizetéssel jár. A pénzintézetek ez esetben csupán a költségvetést károsítják meg, a be nem vallott banki bevétellel.
2. *deviza átutalás forintszámla javára: **vételi** árfolyamon CHF/HUF (devizáról forintra történő)* – A bank az ügyfél felhatalmazása és bizonylatadás nélkül pénzváltás szolgáltatást végez, amely az ügyfelet is megkárosítja. A banktól nem a valós devizáját, illetve annak beszerzési forintegyenértékét kapja meg, hanem a piaci átváltásnál általában kedvezőtlenebb, banki vásárlási/vételi összeget. Ennek megfelelően, ha az ügyfélnek a rendelkezésére álló valutára van szüksége, akkor a banktól meg kell vennie a valutáját, a váltás díjának megfelelő összegű veszteséggel. A pénzintézetek ez esetben csupán a költségvetést károsítják meg, a be nem vallott banki bevétellel.
3. *forint átutalás devizaszámla terhére: **vételi** árfolyamon CHF/HUF (devizáról forintra történő)* – A bank az ügyfél felhatalmazása és bizonylatadás nélkül úgy váltja át az ügyfél valutáját, mintha a saját tulajdonú valutáját kellett volna erre a célra felhasználnia. Ő nem a valós valutáját, illetve annak beszerzési forintegyenértékét kapja meg a banktól, hanem a piaci átváltásnál általában kedvezőtlenebb, banki vásárlási/vételi összeget. Ez esetben is megkárosítják a költségvetést a be nem vallott banki bevétellel.
4. *forint átutalás devizaszámla javára: **eladási** árfolyamon HUF/CHF (forintról devizára történő)* – A bank az ügyfél felhatalmazása (2001. évi XCIII. törvény 1. § (3) megsértése) és bizonylatadás nélkül, pénzváltás szolgáltatást végez. Az átváltás kereskedelmi szolgáltatás – az átszámítás matematikai műveletével szemben – költséggel, díjfizetéssel jár. A pénzintézetek ez esetben csupán a költségvetést károsítják meg, a be nem vallott banki bevétellel.

A banki ügyeskedés mesterfoka a szerződésnek látszó dokumentumok alaptézise: a bank az ügyfél összes valutáját a saját hivatalos vételi árfolyamán az aláírás pillanatában megvásárolja.

A **megújuló devizaforrás** itt érhető tetten.

Ha a bank páncélszekrényében van pl. 100.000.- CHF, akkor akár egyetlen nap alatt, 10 óras nyitva tartás esetén, fél óránként egy ügyletet lebonyolítva, akár 2.000.000.- CHF, azaz **kettő millió svájci frank** devizahitelnek nevezett csaló banki konstrukciót képes kiadni az ügyfeleknek. Mivel a csalás alapvető eszköze az is, hogy a bank nem bocsátja törvényesen az ügyfél rendelkezésére a devizát, ezért a banki devizaforrás évekig mozdulatlan marad a bank páncélszekrényében, miközben az árfolyamváltozás a kiadott devizahitelnek nevezett csaló banki konstrukció összegével arányos folyósítási árfolyamnyereséget is hoz a banknak.

A csaló banki konstrukció devizaforrása tehát létező deviza, azonban a kiadott kölcsönök mennyiségéből következően nem igényel semmilyen devizabeszerezést.

Az árfolyamok változása tehát a kölcsönök folyósítását nem befolyásolhatja, csak és kizárólag a bank „páncélszekrényes” nyereségére van kihatással.

Az ügyfelektől beszedett törlesztőrészeknek és az egyenlegösszegeknek az árfolyamváltozás hatására – de **a valuta szükségessége nélkül** – keletkező, forintban realizálódó növekménye kizárólag bűncselekményből származhat, mivel ilyen jogalap nélküli gazdagodást nem magyarázhatunk a véletlennel, de még gondatlansággal sem.

Felmerül a kérdés: ha a bankok nem is nyitottak devizaszámlát az ügyfélnek, és közben a teljes devizaösszeget megvásárolták tőle, akkor miből van a kölcsön?

A választ a magyar pénzügyi jogban fellelhető tartalékráta alapú hitelpénzrendszer adja meg. A bank a kölcsön értékének 2-5%-át kitevő forintösszeg Magyar Nemzeti Bankban tartalékként történő elhelyezésével pénzteremtő tevékenységet végez. Valóságos pénzeszköz csak és kizárólag az adós visszafizetése révén keletkezik.

II. Fejezet

Elsőként ki kell hangsúlyoznom: a bankok sem a lakossági, sem a *vállalkozói/vállalati*, sem a *közzszolgálati/önkormányzati* szektorban, ebben a formában sem akkor, sem most, sem a jövőben, **jogszerűen nem kínálhattak volna „deviza alapú”** kölcsönt mint pénzügyi konstrukciót.

Elvileg megvalósulhatott volna nálunk is a világ sok országában súlyos problémát magában hordozó „devizahitelezés”, mint „hibás banki termék”. A devizahitelezés hibás mivoltának lényege, hogy a bank a magyar körülmények között nem képes kezelni az árfolyamkockázatot, amely így túlzott veszélyt hordoz.

A magyar bankszektor 2001 és 2004 ősze között folytatott devizahitel-kihelyezést. Ennek a tevékenységének azonban igen csekély volt a gazdasági eredménye, mert a magyar polgárok félnek, bizonytalanok, nem vállalnak kockázatot. Ez a tény az MNB statisztikái alapján kimutatható. Ezért gyakorlatilag senki nem vett fel devizahitelt. A „deviza alapú” kölcsönök 2004 szeptemberével kezdődő, ugrásszerűen sikeres felívelése annak is köszönhető, hogy a bankok kerültek minden olyan leírást, tájékoztatást, amely a **devizakölcsön nyújtására irányuló szándékukat** nyilvánosságra hozta volna.

A tudatos **fogalmi zavarkeltés** egy része megvalósult azokban az esetekben is, amelyeknél tényleges devizakölcsönt alakítottak át „deviza alapú” formába a félrevezetett ügyfél devizaszámlájának felmondásával.

Amennyiben az egyedi esetekben a **szerződésnek látszó** dokumentumokból megállapítható lenne a valós banki szándék (hitel vagy kölcsön; fogyasztási vagy vállalkozói; stb.), akkor az **1952. évi III. törvény**; az **1959. évi IV. törvény**; a **1978. évi IV. törvény**; az **1991. évi XLI. törvény**; az **1996. évi CXII. törvény**; az **1998. évi XIX. törvény**; a **2000. évi C. törvény**; a **2001. évi XCIII. törvény** lennének tekinthetők megalapozó jogforrásnak.

Természetesen lehet keresgélni további, alacsonyabb szintű jogforrást is, de az már csupán fiskális „okoskodás” lenne, érdemi tartalom nélkül.

Meg kell állapítanunk tényként: a szerződéses kötelelem alapja az **akarategység**, mely a csalo banki konstrukció által kialakított formában, a hatályos törvények szerint nem jöhetett létre. Csak akkor beszélhetünk szerződésről, ha az akaratnyilatkozatok között nincs tartalmi eltérés. Valóságban az akarategyezés hiányzik, függetlenül attól, hogy az ajánlat és az elfogadás egybehangzónak látszik. Az „általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó” a

szerződéses jogviszonyokat megalapozó, hatályos magyar törvényekben (Ptk.; Hpt.) csak kétféle hitel/kölcsön típusú jogügyletről tudhatott:

1. Hazai valutában, forintban folyósított és abban törlesztett kölcsön: **forinthitel/forintkölcsön.**
2. Idegen valutában, „devizában” folyósított és abban törlesztett kölcsön: **devizahitel/devizakölcsön.**

Az „általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó” a szerződéses jogviszonyokat megalapozó, hatályos magyar törvényekből csak arról szerezhetett tudomást, hogy a hitel-/kölcsönjogügylet **nem tartalmaz más**, a törvényekben meg nem jelölt **tevékenységet/szolgáltatást**. Kijelenthetjük, hogy az ügyfél a kölcsönnyújtáson túlmenő, egyéb szolgáltatásokról szóló tájékoztatást sehonnan sem kapott.

Esetünkben tehát **nincs, nem is lehetséges valóságos akarategység, szerződést létrehozó konszenzus**, ugyanakkor az érintett sértettek abban a hiszemben voltak, hogy közöttük és a bank között szerződés áll fenn.

„Ez az ún. **rejtett disszenzus** problematikája, amikor az ajánlat és az elfogadás minden lényeges elemét illetően látszólag fennáll, de annak tartalmát a felek eltérően értelmezik. Előfordulási eseteik, pl. ha valamelyik fél akaratának kialakulása, kifejezése, ill. a másik fél nyilatkozatának értelmezése során tévedett.

- a)- ha a lényeges elemeket illetően a szerződés értelmezés arra az eredményre vezet, hogy a disszenzus nem is maradt rejtve, akkor **nincs szerződés**;
- b)- ha a szerződés tartalma megállapítható, akkor azt kell megvizsgálni, hogy tévedés vagy megtévesztés (210.§) címén fennállnak-e a szerződés megtámadásának feltételei, mert ha azok fennállnak, a megtámadás megtörtént és sikeres, akkor a létrejött szerződés érvénytelen, vagy részben érvénytelen;
- c)- ha pedig nem állnak fenn az imént tárgyalt megtámadási feltételek, akkor a szerződés az értelmezés útján megállapított tartalommal létezik és fejt ki jogi hatást.”

A szerződésnek látszó dokumentumokban **a releváns ténybeli elemek összességére tekintettel** a pénzügyi vállalkozással kötött, és a pénzügyi vállalkozás által értelmezett **tartós kötelmi jogviszony nem jött létre kölcsönös és egyező akaratnyilvánítással.**

Az úgynevezett „szerződés”-ből sem vezethető le a tartós kötelmi jogviszony valódi tartalma. **Mást akart a sértett**, és őt bűnösen megtévesztve és tévedésben tartva, a szerződést/jogviszonyt csak és kizárólag **bűncselekmény által létrehozva, mást vitt teljesezésbe a pénzügyi vállalkozás.**

A bank által létrehozott szerződésnek látszó dokumentum **már az elkészítésekor, az aláírás előtt** tartalmazta a bűncselekményre jellemző jogsértő és károkozó elemeket. Az **aláírással** tehát nem adós, hanem **sértett** jogviszony valósult meg.

Ezért **kell** minden áldozatnak saját érdekében **büntetőfeljelentést tenni.**

III. Fejezet

Elsőként és alapvetően abban tértek el a „deviza alapú” kölcsönre vonatkozó jogszabályok a bankkölcsönökre általában érvényes jogszabályoktól (*nem csupán a Ptk. 523.§-ban foglaltaktól tértek el*), hogy **ilyen jogügyletek a magyar jogban és a pénzügyi szabályokban a szerződésnek látszó dokumentumok elkészítésekor nem léteztek.**

Az új pénzügyi konstrukció létrehozása törvényes keretek között is lehetséges lett volna, azonban az érdekelt terheltek az illegális és láthatatlan, személyes vagyonosodáshoz ragaszkodtak, és tartottak a „lebukástól”. Ők a konstrukció

indításakor a politikai elit szándékának megfelelően, az euró 2010-es bevezetésével terveztek, így a valós szándékuk leplezése érdekében minden eszközt (*zavarkeltés, ködösítés*) felhasználtak. Arra törekedtek, hogy a valóságos szándékukat eltitkolják a nyilvánosság elől.

Miben tértek el:

Ha törvényes „*deviza alapú*”, lényegében valós devizakölcsönre törekedtek volna, akkor meg kellett volna felelniük a hatályos törvényi feltételeknek.

Engedélyt kellett volna kérniük a deviza tulajdonosától/rendelkezési jogosultjától, hogy kezelhessék a devizáját, tranzakciókat végezhesse vele. Ez csak egy mondatot igényelt volna a szerződésekben, amit azért nem mertek beletenni, mert az a mondat elriasztotta volna a kölcsönigénylőt.

Újra és újra hangsúlyoznom kell: a magyar emberek félnek az ismeretlentől, és kockázatvállalási hajlandóságuk igen csekély. Ezt a tényt bizonyítja, hogy a devizahitelezés 2001 és 2004 szeptembere között jelentéktelen mennyiségi mutatókkal bírt.

A devizahitelezéshez a bankoknak be kellett volna tartaniuk az alapvető jogi-logikai normákat.

- Az ügyfél számára devizaszámlát kellett volna nyitni, hogy a kölcsön teljes futamideje alatt az ügyfél rendelkezessen szabadon a valutájával. Ehhez természetesen az ügyfél **2001. évi XCIII.** törvényen alapuló írásos hozzájárulása szükséges.
- A folyósítást eladási árfolyamon kellett volna a banknak végezni, mert így a bank tulajdonát képező deviza a tényleges piaci értékén került volna forintban az ügyfél birtokába. Az ügyfélnek a pénzváltás önálló pénzügyi szolgáltatásról bizonylatot kellett volna kapnia, ami a banki adóelszámolás-analitika alapját is képezte volna. A bizonylat képes pótolni az önálló pénzváltás szolgáltatására kötött szerződést.
- A havi törlesztőrésztöbbleteket az ügyfélnek a deviza törlesztőrészlet forintegyenértékén kellene teljesítenie. Ez természetesen vételi árfolyamot feltételez az ügyletben. Az ügyfélnek a pénzváltás önálló pénzügyi szolgáltatásról ebben az esetben is bizonylatot kellene kapnia, ami a banki adóelszámolás-analitika alapját is képezné.
- Összegzésül: ezzel a kérdéssel csak akkor találkozhatunk, ha feltételezünk egy törvényes devizahitelezést, a devizakölcsönt.

Alapvetések a könnyebb megértés kedvéért: az ügyfélnek nincsen valutája, nem is kíván azzal foglalkozni, ezért megbízza a bankot a pénzváltó szolgáltatással is a kölcsönügylet mellett. Ha és amennyiben törvényes devizahitelt adott a bank, akkor a devizát, illetve annak a forintban kifejezett – és a pénzváltási szolgáltatás díját is tartalmazó – egyenértékét kell az ügyfélnek megkapnia. Törlesztéskor a – pénzváltási szolgáltatás díját is tartalmazó – deviza egyenértékét kell befizetnie. Ehhez a devizaszámla segítségével egy önálló pénzváltó szolgáltatást kell alkalmazni a deviza- és a forintszámla között.

Felvetődik a kérdés: mit nevezünk a forint vagy a deviza egyenértékének? Mitől válik egyenlővé? A bank devizaösszege csak akkor őrzi meg az értékét, ha a forintegyenértékből bármikor ugyanazt a devizaösszeget képes előállítani. A piaci eladási/vételi árfolyam mindig tartalmazza a konverzió díját. A deviza forintegyenértéke mindkét fél számára azonos kell hogy legyen, és azt mindig a tulajdonos felől kell vizsgálni. A bank a saját devizája eladásakor mindig eladási árfolyamon számolt ellenértéket kap, tehát az ügyfél sem kaphat kevesebb értéket. Az ügyfél a devizáját mindig vételi árfolyamon számolt ellenértékén adja el, tehát a bank sem fizethet kevesebb értéket.

Mind a hitel, mind a kölcsön fogalma pontosan definiált jogi norma. Egyik sem tartalmazhat mást, mint amit a jogalkotó a törvényben elrendelt – még a Kúria sem írhatja felül a jogszabályok szövegét és tartalmát.

Mindkét fogalomban csak és kizárólag egynemű pénzeszköz szerepelhet, mivel a pénzváltás önálló pénzügyi szolgáltatás.

A bank devizát ad. Devizahitelnél és devizakölcsönnél nem adhat más pénzeszközt. Ezt a bank devizában vezetett hitelszámlán teheti meg.

Ha az ügyfélnek nem az idegen valuta, hanem forint kell, akkor átválthatja bárhol, vagy megbízhatja erre a szolgáltatásra a kölcsönt nyújtó bankját is.

Ebben az esetben a banknak nyitnia kell az ügyfél rendelkezése alatt álló, devizában vezetett hitelszámlát, amelynek díjáról meg kell állapodnia az ügyféllel.

Az ügyféllel meg kell állapodnia a pénzváltás-szolgáltatásról és annak díjáról is.

A banknak nyitnia kell egy az ügyfél rendelkezése alatt álló, forintban vezetett kölcsönszámlát, továbbá a kamatról, a folyósításról és a törlesztés feltételeiről is meg kell állapodnia az ügyféllel.

A bankok azt mondták, hogy ők visszavásárolják a devizát, vételi árfolyamon. Ez azonban nem igaz, hiszen ha devizakölcsönt ad a bank, akkor nem vonhatja ki a teljes devizát az ügyletből.

A törvényes devizahitelezés, mint hibás banki termék, a következőképpen **kell** hogy **működjön**:

- A bank devizahitelt nyújt, pl. CHF valutára vonatkozóan. Ezt az összeget az ügyfél devizában vezetett hitelszámlájára utalja kötelezettségként. Ezen a számlán negatív előjellel megjelenik a deviza összege: pl. - 100 CHF. Bizonylata a devizaszámla kivonata.
- A bank az ügyfél megbízásából kezeli a devizáját, és végzi el a megfelelő konverziót, azaz pénzváltás-szolgáltatást. A bank tehát az ügyfélnek hivatalos eladási árfolyamon értékesíti a tulajdonát képező valutát forintért. Bizonylata a pénzváltás nyugtája.
- Az átváltott forintösszeget az ügyfél forintban vezetett hitelszámlájára utalja tartozásként. Ezen a számlán pozitív előjellel jelenik meg a kölcsön forintösszege: pl. + 30.000 Ft. Bizonylata a forintszámla kivonata. Ebből a tartozásösszegeből levonják az ügyfél költségeit; ezek tehát negatív előjellel jelennek meg: pl. - 10.000 Ft.
- Az ügyfél törleszt, tehát a banknak eladja, befizeti a valutáját, vagy annak forintegyenértékét. Ekkor a forintban vezetett számlán költségként negatív előjellel jelenik meg: pl. - 300 Ft a törlesztés. Az egyenlege a kiinduláshoz képest + 30.000 Ft - 300 Ft = + 29.700 Ft lesz. Bizonylata a forintszámla kivonata.
- A bank az ügyfél megbízásából elvégzi a megfelelő konverziót, azaz pénzváltás-szolgáltatást. A bank tehát megveszi az ügyféltől a hivatalos vételi árfolyamon az ügyfél tulajdonát képező valutát devizáért. Bizonylata a pénzváltás nyugtája.
- A bank elkönyveli a CHF törlesztést az ügyfél devizában vezetett hitelszámláján a kötelezettség csökkenéseként. Ezen a számlán pozitív előjellel megjelenik a devizatörlesztés összege: pl. + 1 CHF. Az egyenlege a kiinduláshoz képest - 100 CHF + 1 CHF = - 99 CHF lesz. Bizonylata a devizaszámla kivonata.

A folyamat tehát egészen a kötelezettség devizaszámlán történő 0 CHF egyenlegéig folytatódik.

Miért tértek el:

- A személyes vagyonszerzés lehetősége és nagyságrendje nem elégítette ki azokat az önző és mohó bankvezetőket, akiknek zsebükben volt a politika, és érinthetetlennek hitték magukat. Terveik szerint (a számviteli törvény kijátszásával, durva megsértésével kialakított) „**egyenleghamisítás**” nagyságrendje az igen nagy tömegű kölcsönkihelyezés alapján, 2010-ig milliárdos hasznot hozott volna, a lebukás legcsekélyebb kockázatával. Ha a 2008-as bankválság nem jön közbe, valamint menetrend szerint csatlakozunk az eurózónához, akkor megvalósult volna a tökéletes büntény.
- Az ugrásszerűen megnövekedett hitelkihelyezés a vezetők számára biztosított személyes bónuszok, prémiumok és jutalmak mellett jelentős szakmai presztízs-növekedést jelentett a terheltek karrierjében és magyarországi érdekérvényesítő képességük tekintetében egyaránt.
- Számolniuk kellett azzal is, hogy a Medgyessy-kormányzatnál befuccsolt a magyar kereskedelmi bankok „**állami kamattámogatás**” biznisze is. A magyar politika torz elképzelése alapján ugyanis a megfizethető és elérhető piaci bérlekások népszerűsítése helyett a tömegeket saját ingatlan vásárlására ösztönözték a lakástulajdon-szerzés ésszerűtlen támogatásával. Ez a magyar költségvetésnek ellenőrizhetetlen és igen nagy mennyiségű pénzkidrást jelentett. Vélelmezhetően a kamattámogatás rendszere a bankok munka nélküli pénzlenyúlását eredményezte.

IV. Fejezet

Álláspontom szerint a magyar pénzügyi szektorban működő *pénzügyi fogyasztóvédelmi hatóságok, illetve szervezetek* elmúlt másfél évtizedes tevékenységének hatékonyságáról óvatosan és súlyos fenntartásokkal lehetne csak említést tenni.

Valójában a rendszerváltás óta nem létezett, és ma sem létezik **érdemi hatáskörrel, jogkörrel és kellő forrással** rendelkező **bankfelügyelet és hatósági pénzügyi fogyasztóvédelem** sem.

A nonprofit, NGO jelleggel működő fogyasztóvédelmi szervezetek a Kádár-érából származtathatók; álláspontom szerint jelentős pénzügyi szakmai tudással, illetve hatékony beavatkozást biztosító jogi lehetőséggel, valamint szükséges szakértői kapacitással nem rendelkeznek ma sem.

A „deviza alapú” kölcsönöknek a bankok részéről a pénzügyi piacra történő bevezetése álláspontom szerint kizárólag marketingszempontról, valamint pártpolitikai nézőpontról értékelhető. Jelenleg egyetlen egy bank sem rendelkezik semmilyen, a „deviza alapú” vagy „deviza nyilvántartású” kettős pénznemű jogügyletekre szóló hatósági engedéllyel.

Jelenleg egyetlen egy bank sem rendelkezik semmilyen, a „deviza alapú” vagy „deviza nyilvántartású” kettős pénznemű jogügyletekre szóló ÁSZF-fel, vagy bármilyen egyértelmű, érdemi, nyilvános szabályzattal.

A bankok papagájként mantrázzák, hogy mindenben a hatályos jogszabályoknak megfelelően jártak el, azonban erre vonatkozóan **semmilyen bizonyítékot nem tudnak bemutatni**.

A szerződéses szabadság elvén ezeket a jogügyleteket bevezethették és alkalmazhatták volna, azonban ehhez **érthető, teljes körű, nyilvános, az ügyfelek által elfogadott, érdemi szabályzatok** kellenének.

A „deviza alapú” vagy „deviza nyilvántartású” kettős pénznemű jogügyletek azonban oly mértékben mennek szembe a kontinentális jogelvekkel, hogy ilyen

konstrukciót létrehozni a hatalom birtokosai még a kétharmados többséggel alkotott új Hpt. és Ptk. szabályozásban sem mertek.

V. Fejezet

Alapvetés kell hogy legyen: semmilyen mértékben nem beszélhetünk a „deviza alapú” kölcsönszerződések esetleges *semmisségéről/érvényesen létre sem jött* mivoltáról, mert a **jogszerűen létre nem hozható, szerződésnek látszó dokumentum** banki konstrukciója csak és kizárólag bűncselekmény útján valósítható meg.

Álláspontom szerint a polgári jog nem szólhat bele ezekbe a konfliktusokba. Egyetlen polgári bíróság sem prejudikálhat egy ilyen, a társadalomra kiemelten veszélyes bűncselekményt.

Az elmúlt évek összes polgári pere a bankok által félrevezetett bíróság részrehajlását, visszaélését példázza: a bíróságok a bankok minden állítását objektív bizonyítás nélkül, tényként fogadták el, míg az úgynevezett „adós” minden objektív bizonyítási eljárását figyelmen kívül hagyták.

A rendszerszerű jogsértések világában ki kell emelnem a követeléskezelő vállalkozások, a faktoring cégek, valamint a közjegyzők szerepét.

A banki „követelések” feltűnően és indokolatlanul gyors, formális „engedményezését” (valójában adásvételét) meghatározóan két tényező indokolta.

Az első ok anyagi természetű: a rossz hitelek tartalékképzési kötelezettsége.

A második – álláspontom szerint – lényegesebb ok: ha a bank a követelése miatt jogorvoslatért bírósághoz fordul, akkor felperesként a **szerződés jogszerű létezését** kell bizonyítania a bíróság és az alperes felé. Mivel a faktoring átvette a követelést, neki felperesként, a megkérdőjelezhető magyar joggyakorlatban, már csak az engedményezést kell bizonyítania. Ebben a helyzetben **a bíróságot tervezetten megtévesztve, könnyedén elterelhető a jogi lényegről a figyelem.**

A közjegyzők szerepe ebben az ügyben a mohóság, a kollaboráció és a közokirat-hamisítás tényeivel jellemezhető. Feladatuk lényege, hogy a sértetteket a bírósági útról letérítsék, elvegyék tőlük a jogorvoslat lehetőségét, s így módon megfosszák az áldozatokat az érdekérvényesítés legkisebb esélyétől is.

Ebben a komplex, rendszerszerű maffia-bűncselekményben minden érintett elkövető biztonságban érezheti magát – érinthetetlen a jogállami megoldásokkal szemben.

- A Medgyessy-puccs után néhány héttel, a Gyurcsány-kormányzat szabad utat biztosított a bankármaffia számára. Ennek oka egyszerű és a következménye tervezhető – az őszödi beszéd alapján logikusan értelmezhető. Egyrészt politikai: a várhatóan ugrásszerűen növekvő hitelkihelyezés, a gazdasági növekedés látványos fordulata, amelyre a kormányzat hivatkozhat; másrészt gazdasági: a maffiózóktól a pártkasszákbá befolyó fekete pártpénzek személyi vagyonosodást kiváltó hatása. A fekete pártpénzek napjainkra egyértelműen mindegyik parlamenti párthoz eljutottak. Ennek egyenes következménye, hogy a magyar jogrendért még a magát 21. századiként aposztrofáló Jobbik és LMP sem tett lépéseket. A Fidesz vélelmezhetően felismerte az elkövetett bűncselekményt, amely mérhetetlenül nagy zsarolási potenciált jelentett, és ezt a számukra komoly forrást realizáló bankadók kivetésével használta ki.

- Polt Péter uralma, illetve a hatalommal való lojalitása alapján a magas presztízsű vezetői rétegek jogilag érinthetetlené váltak. Az ügyészség a kompetenciájának megfelelően képes volt bizonyítható törvénytörések nélkül az összes „deviza alapú” szerződés feljelentését visszautasítani, és a polgári jog kereteibe átirányítani. Egy demokratikus jogállamban korrekt ügyészségi vizsgálatokat indítottak volna el ezek a feljelentések, azonban a magyar ügyészség rendszerváltó hagyományai természetes módon az elsumákolás irányába mozdították a szóban forgó szervezetet. Logikusan vélelmezhető, hogy a poltpéteri szándék a bankok és a politikusok korrumpálását egyaránt tartalmazta – ennek bizonyítása logikailag lehetséges, a gyakorlatban azonban lehetetlen.
- A bíróságok kezdettől fogva menekülnek az érdemi döntés elől. A magasan kvalifikált bírónak pontosan tudnia kellene, hogy ezek a szerződésnek látszó tárgyak a hatályos magyar jogszabályoknak nem felelnek meg. Azt is tudniuk kell, hogy az európai jogrenddel sem egyeztethetők össze. Pártatlanságukat már az adósok irányába tanúsított lekezelő magatartásuk is megkérdőjelezi, a VIP-hitelek egyéni érdekeltiségei és a politikának való megfelelés kényszere pedig egyenesen lehetetlenné teszi. Ehhez társul az a hazug hatalmi okfejtés is, amely **a bankok elszámoltatását az ország veszélyeztetésének állítja be**. Jelen pillanatban a köztörvényes bűnözőknek tekinthető főbírók (*lásd Wellmann*) magatartása egyféle kényszerítést jelent minden alárendelt bíró felé, akik manapság már a nyílt törvénytöréstől sem riadnak vissza a feletteseiknek való megfelelésük érdekében.
- Közjegyzők – rendszerszerűen elkövetett közokirat-hamisítás, a bűncselekmény károkozásának elősegítése érdekében. A vállalkozó jelleggel, kellő mohósággal működő közjegyzők, az őket jogilag nem kötelező banki tevékenységgel és a forgalmuk jelentős nagyságrendű növelésével kiemelkedően magas személyi jövedelemre tettek szert. Kockázatuk a társadalom jogi és pénzügyi tudatlansága, valamint a kádári érából levezethető hiszékenysége miatt jelentéktelenné vált.
- Végrehajtók – az a magyar vállalkozói réteg, amely felismerve a bűnöző ügyészség miatt fennálló „érinthetetlen” helyzetet, egyfajta primitív és szelektív jogalkalmazást folytat.
- Közigazgatás/kormányhivatalok – a bűnöző ügyészség miatt fennálló „érinthetetlen” helyzetet alkalmazzák, és szelektív jogalkalmazást folytatnak.
- Ügyvédtársadalom – az ügyvédek a pénzügyi mohóság, a közvetlen banki partnerségen nyugvó érintettség és a folyamatos fenyegetettség állapotában vannak.
- NGO érdekképviselések – a kezdeti segítő szándékot mára a politikai és szervezeti karrier vágya váltotta fel. Érdemben behódoltak a kollaboráns értelmiség által diktált feltételeknek.

VI. Fejezet

Cui prodest?

- A „deviza alapú” kölcsön pénzügyi piacra történő bevezetésének *makro-(társadalmi)* szintű pozitív és negatív következményei: pozitív következményről legfeljebb 2004 és 2009 között beszélhetünk. A lakásépítések jelentős felfuttatása és a nagy értékű eszközök és szolgáltatások megnövekedett kereslete a gazdasági növekedés emelkedő tendenciáját eredményezte. A GDP gyarapodása azonban a „megfizetett ár”-hoz képest már nem tekinthető pozitív egyenlegűnek. A fedezetihiányos „banki lufi” nemzetközi összeomlása maga alá temette az összes pozitív makro-hatást. A hitelezés szinte megszűnt, a kölcsön „szitokszó”-vá vált. Az ingatlanpiac összeomlott; a valóságos kereslet helyét átvette a valószínűsíthetően a pénzügyi szektorból származó karvalytőke (*vulture capital*) jellegű befektetési szándék. A pénzvilág ennek segítségével fiktív pénzeszközöket a társadalmat megkárosítva, a reálgazdaság valós értékeivé konvertálta.
- A „deviza alapú” kölcsön pénzügyi piacra történő bevezetésének *mezo-(ágazati/intézményrendszer-)* szintű pozitív és negatív következményei: pozitív hatásról nem lehet beszélni. A látszati makro-hatás mezo-szinten semmilyen értékes eredménnyel nem jár, inkább súlyos következményeket okoz, mind a pénzügyi, mind a jogi intézményrendszer számára.
- A „deviza alapú” kölcsön pénzügyi piacra történő bevezetésének *mikro-(egyéni, család- ill. szervezeti)* szintű pozitív és negatív következményei: a 2010 körültre tehető összeomlásig csupán a hitelezés látszólagosan normális, egyéni hatásai mutathatók ki. Ennek a csaló konstrukciónak a téves kúriai megítélés ellenére sohasem volt „kamatelőnye”. A csaló banki termék csak az elszabadult, irreálisan túlárazott magyar banki környezetben létezett. A külföldi bankok Magyarországon az anyabankjaikhoz képest érdemben nagyobb terheket rónak a magyar hitelfelvevőkre, mert nálunk nem létezett, és ma sincs erős, fogyasztóbarát bankfelügyelet és érdekvédelem.

VII. Fejezet

Elsőként néhány szó az általam képviselt nem formális szervezetről. A **Deviza Alapú Csalás áldozatai (DAC)** csoport egy honpolgári öntevékeny mozgalomnak tekinthető.

Nem kívántunk bejegyzett, formalizált szervezetté válni, mert a kizárólagosan általunk képviselt és megjelenített büntetőeljárás személyes, egyéni „műfaj”.

A speciális helyzetünkből adódott, hogy az egyéni **KF**, azaz **Közösségi Feljelentés** egyúttal állampolgári közösséggé is vált.

Ilyen fogalom a magyar jogrendben eddig nem volt, létezése azonban nem kizárt, a honpolgáraink döntési szabadságából vezethető le.

A **KF** lényege:

- Olyan területileg és időben azonos bűncselekmény felfedése/megértése, amelynek elkövetői minden esetben azonosak: azon pénzügyi szolgáltatók egyszemélyes felelős vezetői, amelyek ezt a kidolgozott, komplex konstrukciót alkalmazzák.
- A megtévesztés egységes, és százszázalékos pontossággal, objektívan megállapítható a kötelező banki bizonylatok hiánya alapján.
- A károkozás mind a pénzügyi szolgáltató szervezetétől, mind a folyósítás helyétől és idejétől független, egységes rendszerben keletkezett; mértéke érdemben jelentéktelen elvi eltérést mutat.

- Kizárólag a sértettek személye az egyetlen változó.

A **Közösségi Feljelentést** azért találtam ki, mert a rendőrség és az ügyészség felháborító módon reagált az egyéni sablonfeljelentéseinkre. A nyomozó hatóságok képviselői megfélemlítették, befolyásolták a gyengébb, idősebb, egyedülálló és nem kellően tájékozott – érdemi segítségre szoruló – sértetteket. Egy esetben az ügyész bizonyíthatóan félreértelmezett jegyzőkönyvet íratott alá az áldozattal, aki az így „előállított” ügyben ellene kezdeményezett *hamis tanúzás* eljárásból csak hosszas bírósági küzdelem után menekült meg.

Ezen negatív tapasztalatok tömegét elemezve dolgoztam ki a **Közösségi Feljelentés** rendszerét a csatlakozási és képviseleti rendszerünk büntetőeljárásba való beillesztésével.

Jellemző az ügyészség bűnös, jogsértő magatartására, hogy elutasítani a **KF**-rendszert nem merték, azonban a mai napig sem hajlandók engem, a **KF képviselő tanújaként** meghallgatni.

Szakmai álláspontom szerint a „deviza alapú” vagy „deviza nyilvántartású” **kettős pénznemű jogügyletet** kizárólag büntetőeljárásban lehet kezelni: tisztességes büntetőeljárás lefolytatásával ezek a ma tudatosan egyedinek tekintett ügyletek a létező, hatályos jogszabályaink alapján egy éven belül rendezhetőek lettek volna, a bankcsőddel való fenyegetés, meg hasonlóan primitív és hazug politikai riogatások ellenére.

Megoldási kísérleteink a fenti célok, alapelvek, koncepciók figyelembe vételével készültek. Minden fiktív politikai, banki, jogi és hatósági okoskodásra reagáltunk, miközben ezen „cselszövések” által is az objektív bizonyítékkészletünk gyarapodott, erősödött.

A megvalósult állami gyakorlat sajnos a lopott pénzek kimentésére irányul, s mára már a jogállamiság kereteit is szétrombolták a 2014-es választás óta hatalomra került bankármaffia védelme érdekében. A magyar jogrend csúfsága, gyalázata, hogy a **Közösségi Feljelentés** két utolsó kiegészítésében hiába jelentettem fel 1700 ember nevében Menyhért Pétert a csaló vezetők rágalmazása miatt. A közszereplők rágalmazása közvéadás cselekmény – az ügyészségnek engem bíróság elé kellene állítania! Sajnos, a **Közösségi Feljelentés** ténye és igazsága miatt nem mernek engem hivatalos, jegyzőkönyvezett, nyilvános bírósági eljárás alá vonni. Egyetlen eszközük velünk szemben az elhallgatás, a kivéreztetés.

VIII. Fejezet

Mit vár a kormányzat „*Jó Állam*”-koncepciójának megvalósulása érdekében?

Az államtól: kormányzat-független igazságszolgáltatást; a hatalom ellen is fellépő antikorrupciós ügyészséget; jogszerű jogalkotást és a szelektív jogalkalmazás üldözését.

Tapasztalatom szerint nem azonos a kormányzati kommunikáció és a kormányzati cselekvés, ezért semmilyen pozitív, érdemi megoldást eredményező döntés nem valószínűsíthető. A kormányzati propagandában szereplő elszámolási és forintosítási törvények új banki csalást megvalósító bűncselekményét (*amellyel 2015-ben mintegy ezermilliárd forinttal ismét meglopták a bankok a sértetteket*) sem vették észre, és az ügyészség újfent elutasította a feljelentésünk ez irányú kiegészítését.

A pénzügyi szolgáltatóktól tisztességes és méltányos feltételeket, továbbá szakmai segítséget és korrekt, teljes körű tájékoztatást várok.

Jelenleg a bankok rettegnek az ügytől, mert annak kivizsgálása által kitudódna a mérleghamisításuk; a könyvelésük bűnös, kettős mivolta. Ha a világ tudomást

szerezne erről a bankármaffia-bűncselekményről, akkor a külföldi részvénytulajdonosokban felmerülhetne a gyanú: vajon őket eddig mennyivel lopták meg?

Az érdekvédőktől sokkal több bátorságot és harcos fellépést várunk.

A civil szféra jelenlegi szervezetei a jövőben alkalmasak lehetnének egy hatékony pénzügyi érdekképviselői üzemelésre. Ennek feltétele csupán a karriervágyuk félretétele és a félelem leküzdése, illetve a valóság elfogadása és elismerése lenne.

IX. Fejezet

A közeljövőben továbbra is élni kívánunk a hatályos írott magyar jog lehetőségeinek használatával.

Elkészítettük és folyamatosan alkalmazzuk a minket ért bűncselekmény teljes tényállását pontosan leíró, **teljes bizonyító erejű magánokirat csomagunkat**.

Ez a csomag négy, egymásra épített, és egymásból logikailag és jogilag egyaránt levezethető törvényes jognyilatkozatot tartalmaz, melynek egyértelmű célja szembesíteni a politikával hűbéres és bűnpártoló hatóságokat az írott jog valós helyzetével.

- Az első, és mindennek az alapját képező jognyilatkozat annak a bejelentése, hogy a szerződés létrejöttének meghatározó feltételét jelentő akarategyezés, azaz a szándékok konszenzusa jogszerűen soha nem jöhetett létre, így a teljesítést a bank csak és kizárólag bűncselekmény elkövetésével érthette el. A bankok erre a nyilatkozatra érdemben rendszerint semmit nem válaszoltak. Mi megköszöntük, hogy jóváhagyólag tudomásul vették a tényeket; elfogadták a jognyilatkozatunkat, és nem kérték bíróságon a magánokirat tényállásának megváltoztatását. **Szerződés nem jött létre**, így hát nem is fordulhatunk polgári bírósághoz semmisség vagy érvénytelenség kérdésével.
- A második jognyilatkozatunk az elsőn alapul. Nincs szerződés, tehát nem létezhet fogyasztási kölcsön sem, amely tárgya lehetne az elszámolási és forintosítási törvényeknek. Mivel nem vagyunk ezen törvények alanyai, a forintosítási törvény által a szándékunk és jóváhagyásunk ellenére létrehozott törvénytörő dokumentumoktól elálltunk, és ezt bejelentettük az Igazságügyi Minisztériumnak, az MNB-nek és a pénzügyi fogyasztóvédelemnek. Érdemi választ, vagy jogszerű elutasítást egyik szervezettől sem kaptunk. Ebben a jognyilatkozatban nyilatkoztunk zálogkötelezettként a jelzálogjog-bejegyzés törléséről is, amely ellen az érintett zálogjogosult semmilyen kifogást sem emelt, ellene tiltakozással nem élt.
- Jognyilatkozatunk a hamis közokirat tényállásait és bizonyítását tartalmazza, mely ellen a közokirathamisítás-bűncselekményben érintett egyik közjegyző sem emelt kifogást; jóváhagyólag tudomásul vették a tényeket; elfogadták a jognyilatkozatunkat, és nem fordultak ellene bírósághoz.
- Az utolsó jognyilatkozat a törvényt szelektíven alkalmazó végrehajtókat tájékoztatja a fentiek alapján, hogy bűncselekményben vesznek részt, ezáltal kártérítési és büntetőjogi felelősséggel tartoznak.

A magánokirat-csomagunk felhasználásával kívánunk bírósághoz fordulni a törvénytörő végrehajtások ellen, valamint használjuk a törvénytörő fizetési meghagyások ellen is.

A magánokirat-csomagunk felhasználásával kívánjuk az ingatlan-nyilvántartásokból törölni a törvénytörő jelzálogbejegyzéseket.

Terveink már kizárólag külföldi eljárásokra irányulnak – Strasbourg, Hága, USA –; a magyar független bíróság felszámolása miatt semmi esélyt nem látunk a korrekt eljárásokra.

A jövőre vonatkozó terveinkről, és a már elkezdett eljárásainkról stratégiai okok miatt nem kívánok részleteikben nyilatkozni. Legyen elég annyi, hogy minden lehetséges lépést megteszünk a „*deviza alapú*” kölcsönökkel összefüggő, negatív társadalmi-gazdasági és jogállami következmények hatásainak mérséklése érdekében.

A Deviza Alapú Csalás áldozatai csoport minden elkészített és elküldött dokumentuma elolvasható és letölthető pdf formátumban a Facebook ***Deviza Alapú Csalás áldozatai*** zárt csoport oldalon.²⁹⁴

²⁹⁴ Forrás: <https://www.facebook.com/groups/devizacsalas/files/>; valamint a *Menyhért Péter baráti kör* nyílt csoport oldalon. Forrás: <https://www.facebook.com/groups/584870318200840/files/>

A deviza alapú hitelezés csalárdságai

Dr. Marczingós László

A rendszerváltásnak nevezett történelmi események olyan gazdasági folyamatokat indítottak be Magyarországon, melyek morálisan és közgazdaságilag is meghatározták az elkövetkezendő évtizedeket. Társadalmunk a Kádár-rendszer utolsó éveit teljesen fellazított tilalmak miatt bőven belekóstolhatott Nyugat-Európa jóléti társadalmának csillogásába, anélkül, hogy megértette, megérthette volna a nyugati gazdasági működés elveit, mozgatórugóit. A magyar társadalom jelentős részének szemében a jelentős vagyonnak ható fogyasztási eszközök inkább irigységet szültek, mintsem a megszerzéséhez vezető út végcélját. A gazdagságot jelképező dolgok megszerzésének ingereit a beinduló reklámtevékenység úgy befolyásolta, hogy arra a hazai fogyasztói társadalom teljesen felkészületlen volt. Ez okszerűen adódott az oktatási hiányosságokból, a „gondoskodó szocialista állam” kicsavart felfogásából, a piacgazdasági kapcsolatok hiányán alapuló „hatósági” szemléletből, és így tovább.

1989 után a „szabad verseny” rászabadult az országra annak minden negatívumával együtt, és így, visszagondolván, minden pozitívumának hiányában. Ugyanis a magyar társadalom tagjai úgy gondolták, alanyi jogon jár nekik mindaz, melyet vágnak, és minden átmenet nélkül el is érik azt. A különböző érdekérvényesítési lehetőségekkel bíró személyek különböző megoldásokat kerestek az egzisztenciális gyarapodásra. A privatizáció eszetlen magánosítása, az E-hitelek gyors „lenyúlása”, a PHARE-támogatások²⁹⁵ szimpla elsikkasztása történelmi eseménysoroknak minősülnek, így ezekkel pont úgy nem foglalkoznék, mint az olajbűnözéssel, etc. Most csak a bankokra és a pénzügyi tevékenységre fókuszálnék.

Saját, személyes példából szeretnék kiindulni. 1989-ben megkezdtem tanulmányaimat az ELTE jogi karán. Negyedéves joghallgatóként bankkölcsönt kaptam egy Skoda tip. szgk. megvásárlásához úgy, hogy semmilyen legális jövedelemmel nem rendelkeztem. Más kérdés, hogy az ember egyetemistaként a vagonrakodástól kezdve az ügyvédi irodák lótitijaként végzett tevékenységig minden elvégzett, hogy tanulmányait finanszírozza, és megélhetést teremtsen önmagának. Ám az első rossz jel mindenképpen az volt, hogy 1993-ban nem volt adóminősítés, fel kellett pörgetni a gazdaságot, fogyasztani kellett, jutalékokat kellett számlázni. A pénzügyi szolgáltatások „játszótere” könnyű és gyors meggazdagodással kecsegtetett, így annak, aki vágyott valami többre, illet közel kerülni a bankokhoz, takarékszövetkezetekhez, lízingcégekhez, biztosítókhoz, etc.

²⁹⁵ https://www.palyazat.gov.hu/elocsatlakozasi_alapok

Gondoljunk bele, ez annak a korszaknak a lezárulta volt, amikor a szocialista érában felvett bankkölcsönök elinflálódtek, így az OTP „jelképes összeg”²⁹⁶ megfizetése mellett tette lehetővé a kötelemtől való szabadulást ! Ez az a kor volt, amikor valaki megvett egy autót, majd 2-3 évesen többért adta el, mint amennyiért vette. Az infláció gyorsult, a forint instabil volt, gazdasági eredmények nem alapoztak meg kiszámíthatóságot. Mindenki arra számított, hogy a jövedelmek, bérek hasonlóan emelkednek majd a megélhetési- és vállalkozási költségekkel, közben ez hiú ábránd volt, hiszen a gazdaságpolitika szándékosan alacsonyan tartotta a munkabérekét, hogy a fejlett nyugat számára olcsó munkaerőt biztosítson, és ennek szem előtt tartásával működő tőkét csábítson az országba.

A fogyasztók szempontjából eleve kudarcra ítélt volt a korszak, hiszen a több vagyontárgy megszerzéséhez nem volt anyagi forrásuk, vagyonnal eleve egy szűk kör rendelkezett, így abban reménykedtek, hogy likviditási hiányukat majd bankkölcsönrel hidalják át. A fogyasztók utánozni igyekeztek a privatizációs folyamatok résztvevőit, akik az állami tulajdont nem saját erőből vásárolták ki, hanem az induló kereskedelmi bankok hiteleztek fejetlenül.²⁹⁷ Csakhogy a hibás felfogás által előbb megszerezték a vagyontárgyat, kötelezettséget vállaltak erőn felül, majd az így megcsappanó megélhetési forrásokat kellett valahonnan kiegészíteni. Baj volt a türelemmel és a sorrendiséggel.

A társadalomnak volt olyan része is, mely a rendszerváltás egyértelmű nyertese volt. Privatizációban szereztek meg töredék áron vagyontárgyakat, azokat felülértékelték, bankkölcsönt vettek fel rá, majd azt elfelejtették visszafizetni. Gyakorlatilag büntetlenül megtehetette ezt bárki. Az „eredeti tőkefelhalmozás” azonban a sok hasonló más módszerrel együtt nem a jogkövető magatartások taborát gyarapította, hanem a cél felülrít minden erkölcsi szabályt. A történelem azt igazolta, ezen eből szerzett javak eből is vesztek el. Csakhogy az átlagember, a klasszikus fogyasztó maradt tipikus „szocialista alkalmazott”. Egy részéből kényszervállalkozót kreált gazdaság, más maradt „gyári melós”, a vidék pedig megmaradt alapvetően zselléri, jobbágyi felfogással bíró mezőgazdasági rendszerűnél. Polgári berendezkedés történelmileg nem alakult ki, ezzel együtt azon értékek sem váltak alapvetőkké, melyek ahhoz szükségesek, hogy a fogyasztóvédelmet egyáltalán értelmezni lehessen. Ugyanis a semmiből alakítottak ki olyan fogalmakat, melyek idehaza nem voltak ismertek, értelmezhetőek, felfoghatóak. Ilyen volt például a „banki termék” fogalma. Ma sem tudjuk értelmezni a jelentését.

A társadalmi berendezkedés jellegzetességei, a pénzhez és a piaci viszonyokhoz szükségszerűen illeszkedő tudás- és tapasztalatanyag hiánya, a gyors

²⁹⁶ A „jelképesnek” minősítés saját, személyes, családi tapasztalataimon alapul, hiszen egy 1976-ban megvásárolt lakásingatlan (panel) kapcsán szolgáltatott kölcsönből (160.000.-Ft) 1990-ben kb. 40.000.-Ft összeg megfizetésével lehetett szabadulni úgy, hogy készpénzes fizetés esetén a tartozás 50 vagy 60 százalékát elengedték. A kölcsönből eredő követelés gyakorlatilag elinflálódott. Ráadásul a tipikus „fogyasztó” a Kádár-rendszer alatt nem is tudta megfogalmazni, hogy egy szövetkezeti lakás megvásárlása esetén teljesített részletfizetés milyen jogviszonyból eredt. A CHF 1976 májusában kb. 16.-Ft volt, míg 1990 májusában kb. 46.-Ft. 1976-ban egy gyári szakmunkás bére kb. 12-16.000.-Ft volt, míg 1990-ben egy „szocialista nagyvállalatnál” 22.000.-Ft volt, míg a rendszerváltás után létrehozott nyugati vállalatoknál ennek a duplája. A deviza alapú kölcsön fogalma pedig csupán 2001-ben jelentkezett.

²⁹⁷ Az Egzisztencia hitelek (E-hitelek) kapcsán tapasztalat folyamatokról bővebben: <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/397.html>

vagyonszerzés vágya, a következmény nélküliség állandósulása, a tízparancsolati egyszerűségű vétkek totális elbogatellizálása úgy hatották át az egész országot, hogy a piaci szereplők egyike sem mutogathatott a másikra, felelőst keresvén.

A társadalmi, szocializációs problémákon túl jogtudományi gondokkal is szembe kellett nézni. A magyar történelem ugyan néhanapján igazán modern felfogású jogtudósokat termelt ki, de nemzeti büszkeségünket nem sértheti az a tény, hogy a XIX. század közepén egy súlyosan elmaradott ország próbált úgy forradalmat csinálni, hogy annak társadalmi megalapozottsága csaknem hiányzott. Az 1848-as törvények²⁹⁸ igen megkésve próbáltak Európa fejlettebb része után rohanni, miközben a Magyar Királyság alapvetően feudális berendezkedésű maradt. Azon gazdasági viszonyok legfőbb szereplői, melyet a magánjog uralt nyugaton, idehaza jórészt idegen nyelvű és világnézetű társadalmi csoportok voltak. Ennek akkor ugyan nem volt jelentősége, hiszen a nemzetiségek a szabadságharc mellé álltak, hiszen a polgárosodás legfőbb mozgatórugói voltak, csak hogy Trianont követően a fejlettebb, gazdagabb területek, leginkább a fajsúlyosabb, polgárosodottabb területek elcsatolásra kerültek, így hazánk visszamaradottabb területein olyan lakosság élt, mely felkészültsége az akkori modern piaci és gazdasági viszonyokhoz, eleve hátrányos volt. A magyar irodalom példászerűen jelenítette meg az akkori állapotokat.

Visszatérve 1848-hoz, és annak haladó gondolataihoz: Széchenyi hitellel kapcsolatos munkásságát ugyan említés szintén tanítják, ám valós értelmét a magyar közoktatás elmulasztja kiemelni. A polgári társadalom alapja az üzletszerű hitelélet, a feudális kötöttségektől mentesülő tulajdonjog, etc. Ahogyan arra Vékás Lajos több munkájában is utal, amennyiben a közjogi gondolkodás hatja át a tulajdonviszonyokat, úgy a magánjog háttérbe szorul, a tulajdonviszonyokat nem a társadalom normális mozgása alakítja, hanem az állam avatkozik bele. Ez volt megfigyelhető a XX. század közepén, az államosításkor, majd a század vége felé a privatizációkor, avagy éppen jelenünkben, amikor közjogi eszközökkel teremtenek magánjogi előnyöket bizonyos érdekkörök számára. Valahogy hazánkban nem tud lefutni úgy néhány évtized nyugalomban, hogy ne felülről avatkozzanak be magánjogi viszonyokba.

Az 1848-as jogi változásokat a Bach-rendszer oly módon helyezte hatályon kívül, hogy az osztrák ABGB bevezetésére vonatkozó jogi norma Magyarországra nézve 1853-ban lépett hatályba. Az Októberi Diplomát²⁹⁹ követően, 1861-ben az Országbírói Értekezlet megalkotta az Ideiglenes Törvénykezési Szabályokat, azonban jogalkotó nem lévén e szervezet, az országgyűlésnek kellett volna jogszabályként meghatároznia a magánjogi normákat. Csak hogy az országgyűlés nem így tett, így a kodifikálás annak ellenére elmaradt, hogy a „szabályok” a törvénykezés részévé váltak.

„Az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok 1861. július 23-án léptek életbe, és többségük – rácsafolva az ideiglenesség fennn hangoztatott szándékára – kereken száz évig, 1960. május elsejéig hatályban volt. Mégis, 1861-ben a régi magyar magánjog hatályát csak elvben állították teljesen vissza. Fontos császári pátenseket, például az 1852-es ösiségi pátens egyes részeit, továbbá bizonyos ausztriai törvényi

²⁹⁸ <https://1000ev.hu/index.php?a=2&k=3&f=5268>

²⁹⁹ <http://mek.oszk.hu/00800/00893/html/doc/c400569.htm>

szabályokat, mint például a szellemi tulajdon védelmét szolgáló rendelkezéseket fenntartották hatályukban. A legjelentősebb és egyben a legmaradandóbb hatású hatályában fenntartott osztrák jogszabály az 1855. december 15-én kibocsátott telekkönyvi rendtartás volt. Az osztrák telekkönyvi rendszer a maga alapvető elveivel (közhitelesség, konstitutívitás stb.) lényegét tekintve 1973-ig változatlanul érvényesült, sőt fő vonalaiban máig él Magyarországon. A telekkönyvi rendtartás szabályaival együtt hatályban maradtak magának az osztrák törvénykönyvnek azon rendelkezései is, amelyek összefüggtek a rendtartással, és a bejegyzett ingatlan tulajdonjogának telekkönyvi elidegenítését, illetve megszerzését érintették. Ráadásul az osztrák magánjogi kódex befolyása még évtizedeken át távolról sem korlátozódott az ingatlanok dologi jogára (Szladits, 1941). A bíróságok – tartalmilag – rendszeresen alkalmazták az osztrák törvénykönyv rendelkezéseit ingók dologi jogi problémáinak megoldásához és kötelmi jogi kérdéseknél is. Új kommentárok is megjelentek a maga egészében már évek óta hatályban nem lévő törvénykönyvhöz, és az még a két világháború között is az egyetemi jogi oktatás részét képezte.”³⁰⁰

Hamza Gábor így foglalta össze ugyanezen jelentős jogforrások megszületésének körülményeit:

„1853-tól Magyarországon és Erdélyben az Osztrák Általános Polgári Törvénykönyv (OPTK, ABGB) lépett hatályba, így a kodifikációs munkálatok újakezdése egészen a Kiegyezésig (Ausgleich) váratott magára. Az Általános Magánjogi Törvénykönyv általános részét (1871) a pesti egyetemen oktató jeles római jogász, Hoffmann Pál (1830— 1907) dolgozta ki. Ez az 1863-as, főképpen Georg Friedrich Puchta hatását tükröző Szász Polgári Törvénykönyv (Bürgerliches Gesetzbuch für das Königreich Sachsen) megfelelő részeit követi, amely gyakorlatilag a pandekta-irodalom, illetve pandektajog paragrafusokba foglalása. A magyar magánjognak a kodifikálását az ABGB szabályait modellként követő irányzat hívének számított Ökröss Bálint (1829—1889). Teleszky István (1836—1899) öröklési jogi tervezete (1882) szerkezetében és irányultságában egyaránt a Szász Polgári Törvénykönyvön alapul, amely utóbbi azonban az öröklési jog intézményei körében főleg a partikuláris szász jogra volt tekintettel. Apáthy István (1829—1889) kötelmi jogi tervezete (1882), amelyre hatást gyakorolt a későbbi BGB-t előkészítő, már említésre került 1866-os ún. Drezdai Tervezet (Dresdener Entwurf), a jogügyletek körében — a Hoffmann-féle javaslatához hasonlóan — a Savigny nevéhez fűződő akarat elméletet (Willenstheorie) követi. Ugyanez vonatkozik Győry Elek (1841—1902) 1880-ból származó Általános Résszel kapcsolatos tervezetére is.

Halmossy Endre dologi jogi résztervezetében (1882) és Zsögöd Benő — Grosschmid Béni — (1852—1938) házassági, személyi és vagyonjogot tartalmazó tervezetében a pandektisztika hatása kisebb mértékű.”³⁰¹

Itt külön szeretném kiemelni a pandektistákra és az akarat elméletre utaló részeket, melyek súlyos jelentőséggel bírnak a jelen törvénykezési gyakorlat

³⁰⁰ (<http://www.matud.iif.hu/2014/01/13.htm>, Vékás Lajos, Magánjogi kodifikáció kultúrtörténeti tükrében, Magyar Tudomány)

³⁰¹ (http://www.vmtt.org.rs/mtn/2013/024_032_Hamza_A.pdf, Történeti áttekintés a magyar magánjog (polgári jog) kodifikációjáról)

megítélését illetően is. Ugyan az 1959-es Ptk. nem követte a pandekta rendszert, sőt, az akarati elvet is a nyilatkozási elv mögé sorolta, ám az nem igaz, hogy magánjogi kódexünk nem tartotta volna fontosnak azon jogelvet, mely a szerződést létrehozó jogi tények körében megfogalmazott.

A kereskedelmi törvény tárgyában megalkotott 1875. évi XXXVII. törvénycikk olyan korban született meg, amikor a magánjogi kodifikáció lelassult, megghiúsult. A norma tulajdonképpen a kötelmi jogi alapokat határozta meg a kor akkori színvonalán. A törvény nem csupán a német BGB talaján állt, hanem egyes részei sima fordításai a német szabályozásnak.

A törvényt általában úgy ismerik, hogy a gazdasági társaságok létrejöttére, működésére, megszűnésére vonatkozó szabályokat tartalmazza, az azonban kevésbé ismert, hogy a törvény Második része a kereskedelmi ügyletek cím alatt klasszikus kötelmi jogi rendelkezéseket tartalmaz.

Azaz volt hazánkban olyan elégséges jogi szabályozás, mely jogforrási jelleggel megjelenhetett. Íratlan jogforrásként jelent meg a közismert Tripartitum, a városjogi könyvek, a tárnokjogi cikkek, a Hármaskönyv meghaladott rendelkezéseit átdolgozó Négyeskönyv (Quadripartitum opus iuris consuetudinarii regni Hungariae), a Mária Terézia által összeállíttatott Planum Tabulare, mely a Kúria elvi jelentőségű döntéseit gyűjtötte össze. Az 1723-ban elindított munka 1769-ben készült el, 1800-ban látott napvilágot nyomtatásban. Majd az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok, melyek nem voltak jogszabályok – mint említettem – azonban a Kúria alkalmazta eljárásaiban, 1896-ben a Corpus Juris Hungarici millenniumi kiadásába is bekerült. És végül ott voltak a Kúria döntvényei, melyek az 1881. november 11-i igazságügyi miniszteri rendelet értelmében születtek meg. A magyar Királyi Kúria a felmerült elvi jelentőségű vitás kérdéseket teljes polgári, illetve és büntető tanácsülésben tárgyalta, az így megalkotott döntvények a királyi táblákra nézve kötelezőek voltak.

Tehát 1875-ben járunk, éppen elkészült a Planum Tabulare, már alkalmazzák az Ideiglenes Törvénykezési szabályokat, és van egy Általános Magánjogi Törvénykönyvek tervezete címet viselő munka, melyet Dietrich Ignác foglalt össze 1871-ben, ám a munka valóban és elismerten Hoffmann Pál munkája volt. Azt nem lehet mondani, hogy a kereskedelmi törvény összecsapott, előzmények nélküli munka volt. Éppen ezért annak rendelkezéseit komolyan is kell venni, és a csúsztatások, félreértelmezések megengedhetetlenek.

1. § Kereskedelmi ügyekben, ha azok iránt a jelen törvényben intézkedés nem foglaltatik, a kereskedelmi szokások irányadók, ezek hiányában pedig az általános magánjog alkalmazandó.

258. § Kereskedelmi ügyleteknek tekintendők:

1. áruk, s általában ingó dolgok vétele vagy egyébkénti megszerzése, azon szándékkal, hogy azok természetben, át- vagy feldolgozva ismét tovább adassanak;
2. az előbbeni pontban érintett oly tárgyak szállításának elvállalása, melyeket a szállító fél e végből szerez meg;
3. állampapírok, részvények vagy más a kereskedelmi forgalom tárgyát képező értékpapírok vétele vagy egyébkénti megszerzése; az esetben is, ha a megszerzés nem továbbadási szándékkal történt;
4. biztosítások elvállalása;
5. utasok vagy javak tengeren leendő fuvarozásának elvállalása és hajókölcsönök kötése.

259. § A mennyiben iparszerűleg folytattatnak, kereskedelmi ügyleteknek a következők tekintendők:

1. ingó dolgok fel- vagy átdolgozásának elvállalása mások részére, feltéve, hogy az átvállaló üzlete a kis ipar körét meghaladja;

2. a bank- és pénzváltói ügyletek;

3. a bizományi, szállítmányozási és fuvarozási ügyletek, nemkülönben a személyfuvarozásra rendelt intézetek ügyletei;

4. a közraktárak ügyletei;

5. a kiadó ügyletek, továbbá a könyv- és műkereskedés egyéb ügyletei, nemkülönben a nyomdai ügyletek, a mennyiben ez utóbbiak a kis ipar körét meghaladják;

6. azon termelők ügyletei, kik saját terményeiket át- vagy feldolgozzák és a bányaipar ügyletei, a mennyiben ez iparágak a kis ipar körét meghaladják;

7. a kereskedelmi ügyletek közvetítése.

Az érintett ügyletek az esetben is kereskedelmi ügyleteknek tekintetnek, ha azok nem iparszerűleg ugyan, de kereskedő által a kereskedelmi üzlet körében kötötnek.

Tehát a jogalkotó a bankügyleteket külön nevesítette. Eszerint kell felidézni a dr. Gárdos István – dr. Nagy András féle tanulmányt, mely a Hitelintézeti szemlének 2013. évfolyamának 5. számában jelent meg.³⁰² Illetve, melynek részeit a Kúria 6/2013. PJE határozata szinte szó szerint átemelt. A devizahitel jogi alapkérdéseit viselő mű így fogalmaz:

„A pénz előzőekben vázolt sajátossága miatt jövőbeni pénztartozás megalapításakor (történjék az akár szerződésben, bírói határozatban vagy jogszabályban) mindig abból az implicit feltételezésből indulunk ki, hogy valamilyen pénz lesz a teljesítés előírt időpontjában, az azonban bizonytalan, hogy mi fogja betölteni a pénz szerepét. Bár a gyakorlatban a szerződésben meghatározott pénznem és a teljesítés tényleges pénzneme általában egybeesik, soha nem lehet kizárni annak elvi lehetőségét, hogy a teljesítésre a szerződésben szereplőtől eltérő pénznemben kerül sor (ennek két fő esete a törvényes pénznem változása és a teljesítés helyének változása).

Ezért pénztartozást közvetlenül nem, hanem csupán egy értékegyenlet útján lehet meghatározni: a pénztartozás teljesítéseként annyi, a teljesítés helyén és idején ténylegesen forgalomban lévő pénzt kell adni (leróni), amennyi megfelel a tartozás szerződésben, ítéletben vagy jogszabályban meghatározott (kirótt) összegének. A pénztartozás kapcsán tehát meg kell különböztetni a kirovó pénznemet és a lerovó pénznemet: a lerovó pénznemből annyit kell adni, amennyi megfelel a kirótt pénzösszegnek. Ez a kettősség a pénztartozás előzőekben vázolt sajátosságainak szükségszerű következménye.”

A szerzők dr. Bátor Viktor Pénztartozás c. munkájára hivatkoznak, mely a Szladics által szerkesztett Magyar Magánjog III. kötetében jelent meg 1941-ben. Csakhogy Szladics 1871-ben született, és az eltelt 70 év alatt azért történt egy, s más. Mondjuk a problematikát eleve nevesítette a kereskedelmi törvény. Ennek ellenére a tanulmány nem tesz említést erről:

„Ezek az elméleti megfontolások egyértelműen tükröződnek a pénztartozás polgári jogi szabályaiban. A pénztartozást – függetlenül attól, hogy milyen pénznemben van kirova – főszabályként a teljesítés helyén és idején érvényben lévő pénznemben kell

³⁰² http://epa.oszk.hu/02700/02722/00068/pdf/EPA02722_hitelintezeti_szemle_2013_5_371-387.pdf

teljesíteni (leróni). A pénztartozás mértékének meghatározása a kirovó összeg meghatározásával történik, az így meghatározott fizetési kötelezettséget kell a lerovó pénzzel teljesíteni. Minden fajlagos dologszolgáltatás meghatározása két elem révén lehetséges: meg kell határozni a szolgáltatandó dolog fajtáját és mennyiségét. A kirovó összeg meghatározása tehát a kirovó pénzzel és az abban kifejezett összeg meghatározása révén történik. A tartozás pénzzel (a kirovó pénzzel) a meghatározása a szolgáltatás meghatározásának szükségszerű eleme, a lerovó pénzzel azonban nem szükségszerű rendelkezni, hiszen azt a törvény meghatározza. A felek szabadok mind a kirovó, mind pedig a lerovó pénzzel meghatározásában. **Effektivitási kikötésnek nevezzük, ha a szerződés úgy rendelkezik, hogy a tartozást ténylegesen valamely, a fizetés helyének pénzzel eltérő pénzzel kell leróni.** A pénztartozás természetéből következően az effektivitási kikötés csak bizonyos keretek között érvényesül: ha a kikötött lerovó pénzzel bármely okból nem érhető el, akkor a fizetést az adott hely pénzzel kell és lehet teljesíteni. Ezért mondjuk azt, hogy pénztartozás a „legfajlagosabb szolgáltatás”, amely nem válhat lehetetlenné (feltéve, hogy valamilyen pénz mindig létezik). Ezzel szemben az olyan tartozás esetén, amely csak meghatározott pénzzel teljesíthető, a teljesítés lehetetlenné válik, ha a szerződésben meghatározott pénzzel nem érhető el. Jogi értelemben tehát nem pénztartozás, hanem a dologszolgáltatás általános szabályai alá esik az olyan kötelezés, amely alapján az adós egy meghatározott bankjegyet vagy érmét (egyes dologszolgáltatás) vagy kizárólag valamely meghatározott valutát (fajlagos dologszolgáltatás) köteles szolgáltatni.”

Az 1941-ben is hatályban volt kereskedelmi törvény így rendelkezett:

326. § Kétség esetében azon mérték, súly, pénzláb, pénzzel, idő- és távolságszámítás tekintetük szerződésszerűnek, mely a teljesítés helyén divatozik. Ha a szerződés számolási értékről vagy oly pénzzelről szól, mely a teljesítés helyén forgalomban nincsen, a fizetés a teljesítés helyén a lejárat napján jegyzett árfolyam szerint, országos pénzzel történik. E tekintetben kivételnek akkor van helye, ha a fizetés e szavakkal: „természetben”, „valóságban” vagy ezekhez hasonló más kifejezésekkel, bizonyos pénzzel kikötöttet.

A kiemelt rész tehát a modern európai kereskedelmi gyakorlatnak felelt meg, ahol a jogalkotók akceptálták annak lehetőségét, hogy kereskedelmi ügyletet (magánjogi szerződést) úgy kössenek a felek, hogy a jogokat és kötelezettségeket ne a szerződés keltének, teljesítésének helyén alkalmazott pénzzel szerint határozzák meg. Azaz hazánkban lehetséges volt az 1875-ben bevezetett amerikai dollárban megállapítani a szolgáltatást és ellenszolgáltatást. Ám a felek köthették kötelezést az aranyhoz, gabonához, bármihez.

A kereskedelmi törvény 326.§-a (kiemelt rész) 1989. január 1-ig volt hatályban!

A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló törvényjavaslat (1958-4.) volt az első olyan kodifikáció, mely valóban megvalósult, és törvényt kezelve határozta meg a magánjog egészét. A javaslat az idegen pénzzel való tartozás keletkezését okos módon nem vethette el, hiszen külföldön okozott károk megtérítése nem forintban keletkezhetett, így arra fektette a hangsúlyt, a nyílt vagy burkolt értékállandósági kikötéseket szabályozza.

A javaslat szerint a fogalom azt jelenti, hogy „hogya a törvény nem tiltja a fizetésnek idegen pénznemben vagy aranyban való kikötését, akkor ez az olyan hitelező számára, aki forintban ad ugyan hitelt, de nem bízik a forint értékállandóságában, lehetőséget ad arra, hogy követelését nyíltan vagy burkoltan más, általa stabilnak tartott eszközhez kösse és ennek az értéknek a változása szerint követelhesen magasabb forintösszeget. Habár anno a Legfelsőbb Bíróság 1. sz. elvi Döntése (1950.III.13.) szerint az ilyen követelés nem volt érvényesíthető, a Ptk. javaslata szerint lehetőséget kellett adni a pénz vásárlóerejének változása miatt az abból eredő kockázatok áthárítására. Mindazonáltal a Ptk. a törvényes fizetőeszköz aranyhoz viszonyított törvényes árfolyamváltozása esetén tette mindezt lehetővé.

A javaslat nem határozza meg, hogy milyen kikötést tekint értékállandósági kikötésnek. A gyakorlatból ismeretes, hogy az értékállandósági kikötések burkoltan vagy nyíltan jelennek meg. Burkolt értékállandósági kikötés az, ahol a pénztartozásról szóló okmány egyáltalán nem is említi azt a pénzösszeget vagy pénznemet, amelyben a tartozás keletkezett, hanem egyszerűen búzáról, idegen valutáról stb. szól. Azt tehát, hogy áruról szóló adóslevél vagy idegen valutáról kiállított kötelezvény valójában burkolt értékállandósági kikötés és hogy a tartozás forintban keletkezett és áll fenn, olyan ténykérdés, amit minden esetben a kötelezettség keletkezése körülményeinek a tisztázása útján lehet megállapítani. Ilyen esetben a tartozás keletkezésekor fennállott forintösszeget kell megítélni akkor is, ha a felek szerződése terményről vagy más dologról szól.

A tapasztalat mutatja azt is, hogy az értékállandósági kikötés megjelenhet úgy is, hogy a felek aranyhoz vagy meghatározott idegen valutához kötik a forinttartozás értékét, de köthetik azt meghatározott áruhoz vagy áruknak bizonyos csoportjához. A javaslat ebből a szempontból nem tesz különbséget. Ha a követelés valóságban pénzben keletkezett és pénzben áll fenn, akkor a szerződés bármilyen nyílt vagy burkolt értékállandósági kikötése csak egy esetben módosítja a pénztartozás összegét: akkor, ha a tartozás keletkezése és teljesítése közötti időben a forintnak az aranyhoz viszonyított törvényes árfolyama megváltozott.

Az 1959. és 1972., illetve 2002. között az kereskedelmi törvény és a Ptk. konkurált egymással. A Ker.tv. végig változatlan szöveggel maradt, azonban a fent ismertetett Ptk. 231.§-ának 2002. január 1-jével hatályon kívül helyezett (3) bekezdése szerint a devizagazdálkodásra vonatkozó jogszabályok határozták meg, hogy mikor lehet valósággal (effektíve) idegen pénznemben vagy aranyban való fizetést érvényesen kikötni vagy teljesíteni.

Ptk. 231. § (1) Pénztartozást - ellenkező kikötés hiányában - a teljesítés helyén érvényben levő pénznemben kell megfizetni.

(2) Más pénznemben vagy aranyban meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam (ár) alapulvételével kell átszámítani.

(3) A devizagazdálkodásra vonatkozó jogszabályok határozzák meg, hogy mikor lehet valósággal (effektíve) idegen pénznemben vagy aranyban való fizetést érvényesen kikötni vagy teljesíteni.

Az eredeti norma így szólt:

231. § (1) Pénztartozást - ellenkező kikötés hiányában - a teljesítés helyén érvényben levő pénznemben kell megfizetni.

(2) Más pénznemben vagy aranyban meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam (ár) alapulvételével kell átszámítani.

(3) A devizagazdálkodásra vonatkozó jogszabályok határozzák meg, hogy mikor lehet valósággal (effektíve) idegen pénznemben vagy aranyban való fizetést érvényesen kikötni vagy teljesíteni.

(4) Pénztartozás értékállandóságának biztosítására irányuló kikötés alapján a tartozás keletkezésekor meghatározott összegtől eltérő összeg fizetésének csak annyiban van helye, amennyiben a kikötött pénznemnek az aranyhoz viszonyított törvényes árfolyama a pénztartozás keletkezése és teljesítése közötti időben megváltozott.

A Ptk. 231.§-ának 1978. március 1-jével (1977. évi IV. törvény) hatályon kívül helyezett (4) bekezdése alapján arra kell – a contrario – következtetni, hogy a pénztartozás értékállandóságának biztosítására irányuló kikötés alapján a tartozás keletkezésekor meghatározott összegtől eltérő összeg fizetésének helye volt.

A Ptk. 231.§-nak értelmezésekor tehát a régi norma kifejezetten hivatkozott az értékállandósági kikötésre, mint a felek konszenzusára. Ha a Kúria úgy értelmezi, hogy a Ptk. 231.§ (3) és (4) bekezdésének hatályon kívül helyezése az értékállandósági kikötés kapcsán diszpozitivást jelent, akkor sem lehet azon változtatni, hogy a magyar jogfejlődés eme „jogintézmény”, jelen esetben szerződéses feltétel lényegét, értelmezését pontosan kialakította.

Gárdosék tanulmányukban ugyan utaltak a fentiekben ismertetett jogi normákra, azonban azokat nem nevesítették, a kereskedelmi törvény rendelkezéseit és a Ptk. normarendszerét pedig kifejezetten elhallgatták annak érdekében, hogy az értékállandósági kikötések szabályrendszerét egészében lehessen ráhúzni a deviza alapú hitelezésre.

„A hétköznapi élet tipikus eseteiben a kirovó és a lerovó pénznem megegyezik, számos olyan eset van azonban, különösen a gazdasági életben, amikor e kettő eltér. A devizahitelek esetében is ez a helyzet, hiszen az idegen pénznemben kirott tartozást otthon, a hazai pénznemben kell teljesíteni.

Ha a kirovó és a lerovó pénznem eltérő, az irányadó árfolyam alapján végzett átszámítás útján kell meghatározni a teljesítendő összeget. Itt van jelentősége a két eset megkülönböztetésének: effektivitási kikötés esetén, amikor a lerovó pénznem a kirovóval megegyező külföldi fizetőeszköz, akkor az adósnak a tartozása teljesítéséhez be kell szereznie azt; ilyen kikötés hiányában, amikor a törvényben meghatározott főszabály érvényesül, azaz a tartozást a hazai pénznemben kell teljesíteni, akkor csupán egy számítást kell végezni a lerovó pénznemben fizetendő összeg meghatározása érdekében. A két művelet jogilag különbözik: az első eset pénzváltás, azaz a külföldi fizetőeszköz megvásárlása, a második viszont egy tiszta számítási művelet, amelyet el kell végezni a lerovó összeg meghatározásához. A jogszabályok ez utóbbi műveletre az „átszámítás”, „kiszámítás”, illetve „számítás” kifejezéseket használják. **Effektivitási kikötés hiányában a devizatartozás megfizetése (folyósítás vagy törlesztés) forintban történik.** Ezen alapul az úgynevezett devizaalapú hitel, a devizahiteleknek az a fajtája, amikor a bank a devizában meghatározott hitelösszeget forintban folyósítja, az adós pedig a devizában meghatározott törlesztőrészt forintban fizeti meg.”

Fentiek számtalan alaptalan megállapítást tartalmaznak, melyet a Kúria zokszó nélkül átvett:

- a devizakölcsönök esetében a banki kötelem tárgya egy adott mennyiségű, és meghatározott deviza szolgáltatása. Az adós pontosan ugyanazt a devizát köteles visszaszolgáltatni, annak járulékaival együtt.
- nem kell hazai pénznemben teljesíteni a deviza kölcsöntartozást, hiszen meghatározott összegű CHF vagy EUR szolgáltatásához ugyanazon deviza ellenszolgáltatása jár.
- az értékállandósági kikötés esetében értelmezhető az árfolyam, azonban deviza kölcsönszerződésnél nem.
- a bankok által alkalmazott konstrukció lényege a szolgáltatás nélkül követelt árfolyamrés (vételi és eladási árfolyamok), melyből a hitelezőnek bevétele, haszna keletkezik. A cél ebben az esetben nem a számítási módszer világossága, hanem haszon szerzése.
- jogszabályok alatt a magánjogi szabályokat kellene érteni, csak hogy azok nincsenek e körben, így az „átszámítás”, „kiszámítás”, illetve „számítás” fogalmak meghatározása hiányzik.
- a tanulmány szerint a deviza alapú hitel fogalma nem más, mint effektivitási kikötés hiányában létrejött deviza kölcsönszerződés, ahol a banki kötelem tárgya (főszolgáltatás) a meghatározott összegű deviza, mely ellenszolgáltatása nem a főszolgáltatással egyező deviza, hanem a tagállam törvényes fizetőeszköze, a magyar forint, melyet „átszámítanak”.

Ehhez képest ezt állítja:

„Az előzőekből talán kiderült, hogy a devizahitel attól az, ami, hogy a felek így állapodtak meg: szerződésükben a tartozást devizában határozták meg.”

Sajnos ez a tanulmány érveléséből nem következik. Devizakölcsön az, melynek tárgya maga a deviza. Ez határozza meg a szolgáltatás és ellenszolgáltatás viszonyát.

A hazai gyakorlatban elterjedt konstrukció, banki termék nem más, minthogy a bank az adós szerződéses, kinyilvánított akarata szerinti, meghatározott forint összeg folyósítására vállal kötelezettséget. Szerződésszerű teljesítéséhez azonban társít egy másik kötelmi jogviszonyt: a folyósított forintot deviza vételi árfolyamon számítja. Gond ott keletkezik, hogy a devizából számítják a forintot, avagy forintból a devizát. Mert az nem ugyanaz. E körbe tartozóan a tanulmány – így a 6/2013. PJE határozat sem – tesz többlet értelmezést.

„A felek erre irányuló akarata szükséges és önmagában elegendő feltétele annak, hogy devizatartozás keletkezzen.”

Ez igaz. A felek szerződéses akaratával egyezően közölt, egybehangzó jognyilatkozat szükséges ahhoz, hogy devizatartozás keletkezzen. Ha a bank e körben úgy állapodott meg az adóssal, hogy a forint értékállandóságába vetett hitük megroppant, így a CHF-hez igazítják a tartozás összegét, akkor a meghatározott forint kölcsönösszeget a szerződéskötés időpontjában „átszámították” volna CHF-re, és így nevesítették volna az ellenszolgáltatási kötelezettséget. Azaz az adós a számított CHF-nek megfelelő forintértéket lenne kötelezettsége teljesíteni. E körben

azonban a számítási mód nem tartalmazhat vételi- és eladási árfolyamokból származó kötelmeket.

Gárdosék logikája szerint is szükséges lenne a felek konszenzusa ahhoz, hogy az értékállandósági kikötés megszülessen, illetve a különmemű árfolyamok alkalmazása kapcsán szolgáltatás és ellenszolgáltatás nevesítse a kötelmet.

„Tipikus esetben tehát – a pénztartozás általános elemzése során kifejtettek alkalmazásával – a devizakölcsön-szerződés tartalma a következőképpen határozható meg:

- a) mind a hitelező, mind pedig az adós által fizetendő összeg idegen pénznemben van meghatározva, azaz a kirovó pénznem általában az euró vagy a svájci frank;
- b) mind a hitelező, mind pedig az adós a fizetési kötelezettségét forintban köteles teljesíteni, azaz a lerovó pénznem a forint;
- c) a folyósítás és a törlesztés esetén meghatározott vételi, illetve eladási árfolyam alkalmazásával átszámításra kerül sor.”

A c) pontban megjelölt feltétel gyakorlásának igénye tehát idegen az értékállandósági kikötéstől. A deviza kölcsön esetében azonban okszerűen előfordulhat, ha a pénzváltás kapcsán igény keletkezik a banki szolgáltatásra, és az okszerűen meg is történik. A különmemű árfolyamok alkalmazása plusz ügylet, egy kötelem, mely ugyan lehet egyedileg megtárgyalt, avagy általános szerződéses feltétellel létrejött szerződés. Ám tisztességtelen, semmis csak akkor lehet a feltétel, ha valóban létezett ilyen feltétel meghatározása, annak megismerhetősége, illetve a feltétel a szerződés részévé is vált.

A következő tévedése a tanulmánynak, így a Kúria jogegységi határozatának is az, hogy az effektivitási kikötés jogelméleti fogalmát a szolgáltatásra és az ellenszolgáltatásra is egyaránt alkalmazni kívánja, mely logikai problémákat szül:

„Ha valamiért ez a kérdés jelentőssé válik, esetenként vizsgálandó, hogy az adott szerződés tartalmazott-e effektivitási kikötést, és ennek megfelelően a folyósítás ténylegesen devizában történt, és utóbb került sor a deviza forintba való átváltására, vagy pedig, effektivitási kikötés hiányában, egyszerű átszámítást alkalmazva, a kölcsönt közvetlenül forintban folyósították-e.”

„Effektivitási kikötésnek nevezzük, ha a szerződés úgy rendelkezik, hogy a tartozást ténylegesen valamely, a fizetés helyének pénznemétől eltérő pénznemben kell leróni.”

„A pénztartozást – függetlenül attól, hogy milyen pénznemben van kirova – főszabályként a teljesítés helyén és idején érvényben lévő pénznemben kell teljesíteni (leróni).”

A kölcsönszerződés esetében a Ptk. 523.§ (1) bekezdése alapján szükséges volt meghatározni a kölcsön összegét. E feltétel lényegesnek minősített a jogalkotó által. Ebben való megállapodás hiánya akaratlan disszenzust jelent, általában a hiány a szerződéskeletkeztető jogi tény hiányában a szerződés létre nem jöttét, míg a fogyasztóval kötött kölcsönszerződés esetében szankciós semmisséget okoz.

A feleknek szükséges volt megállapodni tehát a kölcsön összegében. Ez lehetett volna meghatározott forint összeg, avagy meghatározott deviza összeg. Vagy ez, vagy az. Ha a forint összegben állapodtak meg, akkor az értékállandósági kikötés alkalmazásával azt a szerződés napján meghatározhatták devizában is – az MNB

árfolyamán számítva. A bankok által megteremtett „banki termékek” valójában általános szerződéses feltételeket takartak.

Ha a bank és az adós abban állapodtak meg, hogy a bank adott esetben 10.000.-CHF szolgáltatására vállal kötelezettséget, akkor az adóst ezen összeg visszafizetése terheli, illetve a bank a 10.000.-CHF összeget köteles szolgáltatni. Ha a bank és az adós abban állapodtak meg, hogy a bank adott esetben 1.000.000.-HUF szolgáltatására vállal kötelezettséget, akkor az adóst ezen összeg visszafizetése terheli, illetve a bank az 1.000.000.-HUF összeget köteles szolgáltatni. Ha a bank és az adós abban állapodtak meg, hogy kötelme az 1.000.000.-HUF szolgáltatására vonatkozik, ellenben az értékállandósági kikötés alkalmazásával a mai napon egy CHF 282,73.-CHF-et ér, akkor az egymillió forintot osztom ezzel a számmal. Így megadom a 3.536,94.-CHF összeget az ellenszolgáltatás tárgyának, hiszen az adós (rész)teljesítésekor e CHF összeg figyelembevételével kell számítani a forintértéket.

Az összes többi megoldás idegen a pénzkölcsöntől, és egyéb szolgáltatást olvaszt magába: a pénzváltásból származó haszon érdekében.

A devizakölcsön esetében a két szolgáltatás kapcsolódhat, ha az adós nem a devizát kéri, hanem a forintot. Forint kölcsön esetében ez értelmezhetetlen, értékállandósági kikötés esetében szintűgy. Ha tehát a bank a deviza adás-vétele mellett érvel, akkor tagadja a forint kölcsönt és az értékállandósági kikötés alkalmazását is.

A Gárdos-féle tanulmány a dolog lényegi részét illetően téves úton jár. Eszerint kell megítélni a Kúria 6/2013. PJE határozatát. E körben már több levelet intéztem a Kúria elnöke felé, azonban érdemi reakció nem történt. De lássuk érveimet:

A jogegységi határozatok bíróságokra kötelező erejét az Alaptörvény rögzíti. Nyilván feltételezi, hogy egy jogegységi határozat – akár megszületésének jogi körülményei, akár tartalma szerint – megfelel a jogalkotó akaratának, a jog társadalmi rendeltetésének és azon jogelméleti követelményeknek, melyet a régi, klasszikus Alkotmánybíróság kidolgozott a láthatatlan Alkotmány fogalma kapcsán.

Alaptörvény 25. cikk

(3) A Kúria a (2) bekezdésben meghatározottak mellett biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a **bíróságokra kötelező jogegységi határozatot** hoz.

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény így rendelkezik:

24. § (1) A Kúria

c) a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz,

25. § A Kúria az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésében meghatározott feladatának ellátása körében jogegységi határozatokat hoz, joggyakorlat-elemzést folytat jogerősen befejezett ügyekben, valamint elvi bírósági határozatokat és elvi bírósági döntéseket tesz közzé.

30. § (1) A bírósági joggyakorlat-elemző csoport a vizsgálat eredményéről összefoglaló véleményt készít. Az elkészült összefoglaló véleményt a Kúria tárgykör szerint illetékes kollégiuma megvitatja, és egyetértése esetén annak megállapításait a csoport vezetője a Kúria honlapján közzéteszi. Ezzel egyidejűleg a teljes összefoglaló véleményt a csoport elnöke a bíróságok központi intranetes honlapján (a továbbiakban: intranet) is közzéteszi.

(2) **Ha annak feltételei fennállnak**, az (1) bekezdés szerinti összefoglaló vélemény alapján a Kúria kollégiumvezetője jogegységi eljárást indítványozhat, vagy

jogalkotás kezdeményezése érdekében a Kúria elnökén keresztül az OBH elnökéhez fordulhat.

32. § (1) Jogegységi eljárásnak van helye, ha

a) a joggyakorlat továbbfejlesztése vagy az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében elvi kérdésben jogegységi határozat meghozatala, korábban meghozott jogegységi határozat megváltoztatása vagy hatályon kívül helyezése szükséges, vagy

b) a Kúria valamely ítélkező tanácsa jogkérdésben el kíván térni a Kúria másik ítélkező tanácsának elvi bírósági határozatként közzétett határozatától vagy közzétett elvi bírósági döntéstől.

(2) Az (1) bekezdés b) pontjában említett esetben a Kúria tanácsa a jogegységi eljárás indítványozása mellett a jogegységi határozat meghozataláig az eljárását felfüggeszti.

33. § (2) A jogegységi határozat hozatalára irányuló indítványban az indítványozónak meg kell jelölnie, hogy milyen kérdésekben és mely okokból kéri a jogegységi tanács határozatának meghozatalát, és a 32. § (1) bekezdés b) pontjában említett esetben javaslatot kell tennie a jogkérdés mikénti eldöntésére. Az indítványhoz mellékelni kell az indítvánnyal érintett bírósági határozatok kiadmányát.

40. § (1) Az indítvány alapján - a 39. §-ban foglalt kivétellel - a jogegységi tanács jogegységi határozatot vagy a határozathozatalt mellőző végzést hoz. A határozatot vagy a végzést a jogegységi tanács elnöke a jogegységi tanács ülését követő 15 napon belül megküldi az indítvány előterjesztője és - ha az indítványozó nem a legfőbb ügyész volt - a legfőbb ügyész részére is.

(2) A jogegységi indítványnak helyt adó határozat rendelkező része tartalmazza a jogegységi eljárás tárgyául szolgáló, illetve azzal szorosan összefüggő elvi kérdésben adott iránymutatást.

A Kúria Polgári Kollégiuma a kollégiumvezető indítványa alapján, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 34. § (4) bekezdés b) pontja alapján jogegységi tanácsként eljárva a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdések tárgyában a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében meghozta a 6/2013. PJE határozatát. Mindez történt 2013. december 16. napján.

A lényegét kiemeltem a normák szövegében. A Kúria **valóban felmerülő elvi kérdésekben** alkothat jogegységi döntést. Ha ilyen elvi kérdések nem merülnek fel, avagy az ítélkezési gyakorlat nem mutat fel jelentős szórást, akkor nincsen helye jogállami mércével mérve jogegységi határozatoknak. A Kúria honlapján és sehol máshol az interneten nem elérhető összefoglaló vélemény, mely megalapozta volna a 6/2013. PJE határozatot. Kivéve a Gárdos-féle tanulmányt. Jelen pillanatban úgy néz ki, a Kúria nem tette közzé a jogelemző csoport összefoglaló véleményét, ilyen csoport nem is alakult meg, nem is készített semmilyen összefoglaló véleményt, és a Polgári Kollégium vezetője tudatosan megszegte a Bszi. 30.§ (2) bekezdését. Nem volt helye jogegységi döntésnek.

A jogegységi határozat sajnos nem eltérő jogi álláspontokat értékel és oldja fel az értelmezési ellentmondásokat, hanem tényeket állít, és azok alkalmazását teszi kötelezővé ítéleti tényállásként:

1. A deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések (a továbbiakban: deviza alapú kölcsönszerződések) devizaszerződések. A felek a hitelezőnek és az adósnak a kölcsönszerződésből fakadó pénztartozását

egyaránt devizában határozták meg (kírovó pénznem), és azt mindkét fél forintban volt köteles teljesíteni (lerovó pénznem).

Kénytelen vagyok utalni arra, hogy a polgári jogi szerződés absztrakt jogi fogalom, nem tárgy és nem okirat. A felek a nyilatkozási elv elsődlegessége értelmében, közölt, hatályosult akaratnyilatkozatuk egybehangzósága, egymás felé irányultsága esetében hoznak létre szerződést. A szerződésnek az lesz a tartalma, melyben a hatályosult nyilatkozatok egyeznek. A jognyilatkozatot természetesen lehet szóban és írásban is megfogalmazni, közölni. A szerződés létrejötte szempontjából ez érdektelen. Más kérdés az alaki kényszer, a kölcsönszerződést – és nem mást – írásba kell foglalni.

A Kúria jogegységi határozata nem fogalmazhatja meg azt tény igényével, hogy a felek egybehangzó akaratnyilvánítással csak azzal a tartalommal bírhat, melyet a PJE állít. A Kúria számára nem volt kényszer a korábban, szerződéskötéskor, hatályos jogi normák szövegében meg nem jelenő jogi fogalom értelmezése, ugyanis a Ptk. 207.§ alapján azt egy konkrét jogvitában kell értelmezni:

207. § (1) A szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett.

(2) Ha az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződés tartalma az (1) bekezdésben foglalt szabály alkalmazásával nem állapítható meg egyértelműen, a feltétel meghatározójával szerződő fél, illetve a fogyasztó számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni.

(5) A felek titkos fenntartása vagy rejtett indoka a szerződés érvényessége szempontjából közömbös.

(6) A színlelt szerződés semmis; ha pedig az más szerződést leplez, a szerződést a leplezett szerződés alapján kell megítélni.

Ugyanis maga a polgári per célja, az, hogy a vitatkozó felek közötti jogvitát feloldja:

Pp. 1. § Ennek a törvénynek az a célja, hogy a természetes személyek és más személyek vagyoni és személyi jogaival kapcsolatban felmerült jogviták bíróság előtti eljárásban való pártatlan eldöntését az e fejezetben meghatározott alapelvek érvényesítésével biztosítsa.

A bíróság kötelessége azon jogvita eldöntése, melyet a felek eltérő tény-, és jogállításukból fakadóan megjelölnek. Még határozottabban, a felperes egy meghatározott kérelmet intéz a bírósághoz, tényállítását és jogállítását fogadja el valónak. Olyan pedig kizárt, hogy a jogvita megindulása előtt már eldönti a Kúria, hogy miként kell értelmezni a fél jognyilatkozatát, sőt, milyen jognyilatkozatot tett a fél!

A keresetlevél előterjesztésekor a felperest megilleti a **rendelkezési jog gyakorlása**.

A „bírósághoz fordulás joga” (Plósz Sándor) az ENSZ 1948. évi közgyűlésén elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 10. cikkéből levezetett. A Római Egyezmény 6. cikke, a Polgári Jogok egyezségokmányának 14. cikke szintén ezt az alapjogot biztosítja.

A Pp. egészét hatja át a **rendelkezési elv**, mely szerint a felperes jogát jelenti az eljárás megindítása, az eljárás tárgyi és személyi kereteinek meghatározása, és – részben – az eljárás menetének meghatározása.

Az Alkotmánybíróság több esetben hozott határozatot a rendelkezési elv tárgyában: 8/1990. (IV.23.) AB határozat, a 9/1992. (I. 30.) AB határozat, az 1/1994. (I. 7.) AB határozat illetve az 59/1993. (XI. 29.) AB határozat kiemelendő e körben.

Azaz, a Kúria egyetlen jogegységi határozata sem csorbíthatja a rendelkezési elvet, a felperes eme jogát. Márpedig a szerződés tartalmát a fél hatályosult jognyilatkozata határozza meg, nem a Kúria. A közölt jognyilatkozatok tartalma, időpontja a perben bizonyítandó kérdés. Ahány eset, annyi eltérő eset. Ezt egységesíteni lehetetlenség.

A Kúria azonban tudatosan, vagy gondatlanul a bankok ama védekezését erősítette, hogy a felek pont azt a jognyilatkozatot közölték egymással, ami az okiratban van. Ez ugyan teljesen életszerűtlen, de mégis így alakították a perek sorsát.

A jogegységi határozat kevesek által ismert része az alábbi:

2. A jogegységi határozat egyedi szerződések, szerződési rendelkezések érvényességének vizsgálatára nem alkalmas, hanem csak annak elemzésére, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés 1. pontban ismertetett konstrukciója polgári jogi szempontból érvényes-e. Az egyes szerződések, egyes szerződéstípusok egyedi megvizsgálása, egyedi, illetve többlet tényállási elemek feltárása, értékelése csak a konkrét perekben lehetséges.

Ennek ellenére mégis az alábbiakat deklarálta a PJE határozat:

A deviza alapú kölcsönszerződés megkötésekor a kölcsönvevő szándéka arra irányult, hogy forintban jusson a kölcsönhöz és tartozását is forintban fizesse vissza, kamatfizetési kötelezettsége ugyanakkor a szerződéskötés idején jellemző forint kölcsönre irányadó kamatnál jelentősen alacsonyabb legyen. Ezen elvárásnak felelt meg a deviza alapú hitelezés konstrukciója, melynek alapjául a Ptk. 231.§-ának szabályai szolgáltak.

Honnan tudta a Jogegységi Tanács, hogy a kölcsönvevő szándéka mire irányult? És pláne honnan tudta azt, hogy jognyilatkozata fedte-e szándékát?

A deviza alapú kölcsönszerződések megkötésére azért került sor, mert az adós célja az volt, hogy a forint kölcsönszerződések esetén irányadó kamatnál alacsonyabb kamattal jusszon kölcsönhöz. Erre csak úgy volt lehetőség, ha devizában adósodik el, ami egyben azt jelenti, hogy vállalja az árfolyamváltozás kockázatát, melynek iránya, mértéke előre nem látható, nem kiszámítható.

A kúriai-, így a törvénykezési gyakorlat egésze jellemzően összemosza a tájékoztatási kötelezettséget az adott szerződéses feltételben való megállapodás szükségességével. Az előbbi a polgári jogok tisztességes gyakorlásának követelménye, pláne fogyasztó esetében, utóbbi pedig egy kötelelemkeletkeztető jog tény. Mindkét félnek kötelessége meghatározni azon lényeges feltételeket, melyek hiányában nem kötne szerződést a másik féllel. Ezen túl maga a jogalkotó is meghatároz lényeges szerződéses feltételeket, mely hiányában a felek szerződése nem jöhet létre. A kölcsönszerződés esetén a Ptk. 523.§ (1) és (2) bekezdése nevesíti a meghatározott kölcsönösszeget, a kamatot, illetve a Hpt. 210.§ (2) bekezdése az adósi kötelezettséget a terhek vonatkozásában. Ha nincsen meghatározva a kölcsön összege, és e feltételt ki kell hagyni a szerződésből, akkor a kötelelem kiüresedik, nincsen szerződés. Ha a kamat és terhek kimaradnak, akkor az adott esetben ingyenessé teheti a szerződést, avagy szankción semmissé.

A Kúria a Gárdos-tanulmány alapján próbálta elbogatellizálni a meghatározott kölcsönösszeg hiányát. Hosszú vívódást követően a jogalkotó tisztességtelennek tartotta a különmemű árfolyamok alkalmazhatóságát, így semmisségét vélelmezte. Csakhogy a fentebb leírtak szerint a különmemű árfolyamok alkalmazása okszerűen nem részleges semmisséget okoz, hanem az egész szerződés létre nem jöttét,

avagy semmisségét, aszerint hogy fogyasztóval kötött kölcsönszerződésről van szó, vagy sem.

Ugyanis, ha az álláspontom szerint „második” szerződéses kötelelem kiesik akarati disszenzus, vagy semmisségi ok miatt, akkor a maradék kölcsönszerződés csak úgy maradhat érvényes, ha:

- a) az tisztán deviza kölcsönszerződés, csak hogy ebben az esetben a különmemű árfolyamok alkalmazása nem számítási mód lehetne, hanem konkrét szolgáltatás.
- b) tiszta forint ügylet, ahol értelmezhetetlen a különmemű árfolyamok alkalmazása,
- c) értékállandósági kikötés esetén, ahol az adósi kötelemet devizában meghatározó számítási mód pontosul az MNB árfolyama szerint.

A bíróság előtti jogvitában azonban az a kérdés, akartak-e a felek külön kölcsönszerződést, és deviza váltásra vonatkozó szerződést kötni vagy sem, avagy értékállandósági kikötésben állapodtak meg.

Ha egy bank meghatározottnak a forint összeget tekintette, és azt rosszul számította át devizára értékállandósági kikötésben, akkor a deviza összegének pontosítása a szerződést még érvényben hagyja, csak az adósi kötelelem deviza összege változik. Ha azonban egy bank deviza összeget jelölt meg szolgáltatásának kötelemeiként, akkor az nem értékállandósági kikötés, hiszen nem a forint szolgáltatására vállalt kötelezettséget, hanem a devizára, így köthetett mellé deviza váltási ügyletet, annak marzsával együtt.

Jelen pillanatban nem ismert olyan banki általános szerződéses feltétel a magyar jogvitákban, mely értékállandósági kikötésre irányult volna. A szerződéses blanketták lényege a különmemű árfolyamok alkalmazásából eredő marzs, illetve a forint szükségyszerű, okszerű gyengüléséből származó árfolyamnyereség volt. Ez volt az a lényeges szerződéses feltétel, mely feltétel hiányában a bankok nem akartak szerződést kötni. Ugyanis a bankok vagy forint betétek terhére vállaltak kötelemet, vagy deviza refinanszírozásuk árfolyamkockázatát maximalizálták. Azaz nem létező árfolyamkockázatot terheltek át úgy az adósokra, hogy a fenti két feltételből eredő terheket a szerződésben nem nevesítették. A tájékoztatás elmaradása miatt semmisséget csak akkor lehetne megállapítani, ha a bank titkos fenntartásának, rejtett indokának úgy minősítené a bíróság a hallgatást, hogy azt a jogalkotó akaratával ellentétesnek, a jog társadalmi rendeltetésével ellenkezőnek deklarálná, így azonban okszerűen ki kell mondani, hogy a szerződés nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik, az a Ptk. 200.§ (2) bekezdése alapján semmis.

Az ún. deviza mentő törvények (DH törvények) a menthetetlen helyzetet kívánják menteni, a felelősség kérdését eltussolni.

Ugyanis a DH törvényeket csak akkor lehetne alkalmazni, ha a felek valóban megállapodtak a különmemű árfolyamok alkalmazásában, illetve az egyoldalú szerződésmódosítás jogában. Ha ilyen konszenzus nem alakult ki, akkor a DH törvények hatálya kizárt. A szerződés tartalma azonban bizonyítási kérdés ellenkező tartalmú tényállások esetében. Más dolog, hogy a fogyasztókat képviselő ügyvédek döntő többsége úgy kezdte a keresetlevelet, hogy csatolják a felek között létrejött szerződést – gondolván itt az okiratra, elfelejtve azt, hogy a szerződés egy absztrakt fogalom, nem dolog. A bíróság ebben az esetben alkalmazhatja a DH törvényeket, hiszen a különmemű árfolyamok alkalmazásának lehetősége gyakorlatilag az összes okiratban, legalább utalás szintjén, benne foglaltatik.

Csakhogy, ha a „részleges” semmisséget figyelembe vesszük e körben, akkor is bőven akad semmisségi ok. A fentiek szerint a DH törvények által célzott joghatás újabb semmisségi okokat kelt életre, melyre alig valaki hivatkozik. Jellemző hiba, hogy a tájékoztatás elmaradására hivatkoznak, ellenben a szerződés létrejöttét állítják az okirat tartalmával egyezően.

A bíróságok egy része azonban jelen pillanatban odáig merészkedik – és a tendencia nem csökken, hanem növekszik – hogy a jogvitákat lezárnak tekintik a DH törvényekkel. Ezt azonban sem jogi norma, sem az ép ész nem támasztja alá, ugyanis a főszolgáltatás összege változatlanul sehol nem meghatározott, nincsenek olyan általános szerződéses feltételek, melyek szabatosan kifejtjenék a deviza alapú hitelek fogalmát, tartalmát, okozatosságát, mechanizmusát, így a bíróság megítélhetné, hogy a felek egyedileg meg nem tárgyalt feltételének hiányában egy ászf hogyan válhatna a szerződés részévé, ha az nincsen.

Zárásul ki kell emelnem, hogy a deviza alapú hitelezés csúcspontján a PSZÁF fogyasztóvédelmi tájékoztatókban fejtette ki, hogy a bankok devizában kénytelenek refinanszírozni az alacsony kamatszint érdekében, így a bankok valóban kénytelenek devizát adni-venni, így e szerződéses kötelelem valós. Időközben a PSZÁF tájékoztatójában foglaltakat a Kúria valótlan tényállításoknak minősítette, továbbá a különmű árfolyamokat tisztességtelennek deklarálta. Ezzel a PSZÁF fogyasztóvédelmi tájékoztatója, mely a banki gyakorlatot, magatartást megalapozta, egészében vált hamissá, tisztességtelenné. Ennek folyamányaként a bankok sorra ismerték el azon összegeket, mely tárgyában megtévesztették az adósokat, akik megkárosítását célozta magatartásuk. Ám a törvénykezési gyakorlat mereven elzárkózik attól, hogy a banki ténybeismerések alapján a szerződések semmisségét megállapítsa.

Zárásként kell visszakanyarodnom az átlagos magyar pénzügyi tudás alacsony színvonalához. Egyfelől tudomásul kell vennünk a fogyasztók tapasztalatának teljes hiányát, pénzügyi ismereteinek jelentős korlátozottságát, voltaképpen mohóságát, másfelől a bankok vadkapitalista, tisztességtelen magatartását. A bankok olyan feltételrendszert alkottak meg, melyet egy igen szűk vezetői kör értett meg, volt képes értelmezni a feltételekből származó jogokat és kötelezettségeket, okozatosságot, így a szerződéskötési gyakorlat egy az egyben kihagyni igyekezett az ajánlatadás, tájékoztatás folyamatát. Az utóbbi kötelezettség teljesítését kiszervezték ellenőrizhetetlen, jutalékban érdekelt ügynökök felé, lecsökkentvén a banki tevékenységet az okirat aláírására. Ismervén a szokásos banki gyakorlatot, elmondható, hogy ők szerződéses akarat közlésének azt tekintették, hogy a blankettát (kölcsönszerződés elnevezésű okirat) az adós elé tették és választási lehetőséget annyiban határoztak meg, vagy aláírja, vagy elhagyja az épületet.

Az adósoknak esélyük sem volt arra – ismervén ráadásul a PSZÁF tájékoztató tartalmát – hogy átlássák a szituációt, és rájöjjenek a banki turpis magatartásra. A Kúria lassan 10 éve tartó ítélkezési tevékenysége nem a tisztesség és az alkotmányosság felé halad, hanem a jogbiztonság és forgalombiztonság követelményének jelszavai alatt legalizálni kívánják a XX. és XXI. századi magyar történelem legtisztességtelenebb, legerkölcstelenebb banki magatartását. Ennek legnyilvánvalóbb eszközei a jogegységi határozatok.

Kölcsön vagy devizapáros fogadás (forex)?

Soltész Sándor

Bevezetés: A „deviza alapú kölcsön” jellegadó vonásai.

Mivel hosszú jogvita folyt ebben a témában a bíróságokon, (mely ma is tart) a KÚRIA jogegységi határozatot is hozott (6/2013) és azt a választ adta a kérdésre: „A deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések (a továbbiakban: deviza alapú kölcsönszerződések) devizaszerződések.”¹

Ismert, hogy a **kölcsönnek a jellemzője a kamat**, a törlesztő részlet és a futamidő, a másik (kevésbé ismert), hogy a devizaszerződésnek **jellemzője a devizanem, az árfolyam**, az irányadó devizanem és az árfolyamkülönbség. Ez utóbbi a devizapáros fogadás, forex-trade. A kölcsön a Hpt² alá, a forex-trade a szerencsejáték törvény³ alá tartozik. A kölcsönnél egyoldalú a kockázat, a banké, - így az nem hárítható át sem-, a forex-trade-nél kétoldalú, mindkét félre, - így az áthárítható a kölcsönfelvevőre is. Nem leplezett ügylet egyik sem, hanem kölcsön esetében a forex-trade elemeknek nem juthatnak érvényre,- elsődleges szerepe a kamatnak van, a devizaárfolyamnak pedig átszámítási szerepe van-, forex-trade estében pedig a kölcsön elemek másodlagosak,- a deviza árfolyamnak elsődleges, a kamatnak költségelszámolási szerepe van.. **A fogyasztó kölcsönt akart, a bank forexet konstruált.** Nem kölcsönhöz kötött fogadási ügylet van, hanem vagy **kölcsön vagy forex**. A jogviszony helyzetétele azért fontos, mert kölcsön viszony esetén a szerződésből eredően kölcsönt kell számolni, forex esetén viszont semmit nem kell számolni, hiszen az ilyen szerződésből eredő követelés bíróság előtt nem érvényesíthető.

Ha a szerződéses jogviszony megítélésében vita van, akkor annak teljesítését kell további vizsgálat alá vetni különösen, hogy a kötelelem a szerződéssel csak megkezdődik, - a teljesítésével folytatódik-, és csak kölcsönös tartozások megszűnésével záródik. A KÚRIA és az adósjogászok azonban csak a szerződésre fókuszáltak, csak a jogviszony érvényességét vagy semmisségét és az akarathibáját akarják bebizonyítani, - vagyis csak a kötelelem kezdeti stádiumát vizsgálják, így már el se jutnak a teljesítésig, - a jogosultságok és kötelezettségek elszámolásához-, ahol konkrét adatok vannak a jogviszony megítéléséhez a kölcsönviszony vagy Forex-trade kétségen kívüli bizonyításához.

1. Ha kölcsönviszony, akkor azt kell számolni, azt számoljunk

1.1 Nézzük először a kölcsönviszony ide vonatkozó jogalapjait:

1, Ptk⁴

523. § (1) Kölcsönszerződés alapján a pénzintézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzüsszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés

(2) Ha a hitelező pénzintézet, - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - az adós kamat fizetésére köteles (bankkölcsön).

2, Hpt²

2. számú melléklet az 1996. évi CXII. törvényhez

Értelmező rendelkezések

I. Pénzügyi szolgáltatások

10.2. Pénzkölcsönnyújtás

a) a hitelező és az adós között létesített hitel-, illetőleg kölcsönszerződés alapján a pénzüsszeg rendelkezésre bocsátása, amelyet az adós a szerződésben megállapított időpontban- kamat ellenében vagy anélkül- köteles visszafizetni

III. Egyéb meghatározások

„7. Kamat: az adós által a kölcsönnyújtónak (betételhelyezőnek) az elfogadott betét vagy az igénybe vett kölcsön használatáért, kockázatáért fizetendő, a betét- vagy kölcsönösszeg százalékában meghatározott, időarányosan térítendő (elszámolandó) pénzösszeg vagy egyéb hozadék.

1.1. Kockázat, illetőleg kockázatvállalás:

a) a kölcsön nyújtása, ideértve az adósságra kibocsátott, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapír megvásárlását

A jogalapokon keresztül jól látható, hogy a kölcsönkötelem tárgya egy pénzügyi szolgáltatás, melynek ellenértéke a kamat, amelyet az adósnak megfizetnie kell, a kölcsön összege pedig ezen pénzügyi szolgáltatásnak egy különös tárgyi, dologi eszköze, amelyet az adósnak vissza kell fizetnie. A különösség abban van, hogy míg egy tárgyat kölcsönként egészben lehet és kell visszaadni, és csak a szolgáltatásáért járó díjat lehet és kell pénzben megfizetni, addig **a pénz**, révén értékkel bíró, „társadalmilag” többfunkcionális: értékmérő, fizetési eszköz, forgalmi eszköz, kincsképző eszköz, világpénz (és még ha valaki közgazdasági csemegét akar, folytathatja) - a Ptk-ban jogi fogalommal nem rendelkező-, dologiként kezelt tárgyi eszköz-, **osztható**, ezért **részletekben is visszafizethető**. Nyilvánvaló az is, hogy a pénz, „általános egyenértékes” funkciója miatt **fizetési ellenértékként és különös tárgyként szolgálhat, továbbá kölcsöntőkeként számítási alapja lehet a kamat** (a szolgáltatás ellenértéke) **összegének**, de bármilyen más költség,- vagy teherszámítási tényezőnek is.

Az idézett jogszabályokból látható, hogy azok elsősorban a kölcsönviszonyt írják le, a szerződések viszont megtöltik azt a szükséges, hozzá tartozó tartalommal, esetlegesen a kölcsön egyes elemeinek, részeinek kiszámítási leírásával, azonban **a kölcsönviszonyhoz tartozóan konkrét, részletes számításra vonatkozó szabályozás nincs: így se módszertani jogszabály, se a szerződésben meghatározott módszertani leírás nem található. Ez azonban nem azt jelenti, hogy nincs jogalap a számításokra vonatkozóan, hanem azt, hogy jogvita esetén egyrészt a Ptk⁴ ide vonatkozó rendelkezését:**

*„207. § (1) A szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett.
(2) Ha a fogyasztói szerződés tartalma az (1) bekezdésben foglalt szabály alkalmazásával nem állapítható meg egyértelműen, a fogyasztó számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni.”*

másrészt a létező, az ide vonatkozó pénzügyi-, közgazdasági-, gyakorlatot kell figyelembe venni, mely **az általános matematikai, közgazdasági és pénzügyi ismereteken alapul.**

1.2. A kölcsönszámítás szakmai számítási alapjai konkrétan

Mivel a kölcsön minden eleme egyszerű számítással (szorzással, osztással, összeadással, kivonással) meghatározható, így három tényező ismeretében (kölcsönösszeg, kamatláb, törlesztő részlet) előre meghatározható a teljes futamidőre vonatkozó összes fizetési kötelezettség. Olyannyira, hogy ha azt akarjuk, hogy egyenlő összegben történjen az adós „törlesztése”, akkor elegendő megadni a törlesztő részlet mértéke helyett a törlesztési periódusok számát, és meghatározhatjuk a „törlesztő részlet” mértékét is. **Ezt hívják annuitásos törlesztésnek**, ez terjedt el leginkább a banki gyakorlatban. Korábban kézi számítást használtak melyet az „Annuitás táblázat” segíti, ma már ezt gépi számítással végzik alapvetően a világszerte közzismert „Excel program” egy tartozéka a „Részlet” függvény segítségével.

Ha a kölcsönszámítás ezen egyszerű dolgait megértettük, akkor azt is megérthetjük, hogy a klasszikus kölcsönszámítás során a pénznemnek nincsen semmiféle jelentősége, hiszen bármiféle pénznemet és bármiféle összeget behelyettesítünk a számításba, az eredmény ugyanaz lesz, csak természetesen az adott pénznemhez tartozó összeggel. Az is látható, hogy külön az árfolyamnak nem értékbeni hatása, hanem csak más pénznemre történő átszámítási szerepe van, így a - klasszikusan, két különböző pénznemben meghatározott- kölcsön egyenlegének hányadosa az árfolyammal lesz egyenlő.

1.3. Kölcsönszámítás forintban vagy devizában?

A konkrét számítások során ezen túlmenően még az ide vonatkozó szerződésbeli és jogi sajátosságokat is figyelembe kell venni, így mindenképp először azt, hogy milyen pénznemben kell elvégezni a számítást. Ennek megfelelően a számítást megelőzően a számítás devizanemét is meg kell határoznunk, hiszen abban nincs vita, hogy átszámításokat kell végezni, abban azonban lehet, hogy devizából vagy forintból induljon a számítás.

A Kúria a 6/2013. PJE határozatában¹ egyértelműen úgy foglalt állást, hogy deviza alapú kölcsönszerződések esetén úgy a folyósításkor, mint a törlesztésekkor átváltásra nem, hanem csak átszámításra kerül sor.

„III. „1,.....Devizakölcsön az, ahol a pénztartozás kirovó pénzneme nem forint. Jogszabályi tilalom hiányában a felek szabadon határozhatják meg a kirovó pénznemet (szabad számolás elve).

A deviza alapú kölcsön is devizakölcsön, mivel a tartozás devizában van meghatározva, ugyanakkor a hitelező a kölcsönt forintban köteles folyósítani, az adós pedig forintban köteles törleszteni, tehát mind a hitelező, mind az adós a devizában kirovott pénztartozását forintban rója le. Ez a megoldás tekintendő a Ptk. 231. § (1) bekezdésében tételesen is rögzített főszabálynak, melytől a felek a diszpozitivitás elvéből fakadóan szabadon eltérhetnek, az eltérés lehetőségére e körben a Ptk. 231. § (1) bekezdése kifejezetten utal is. Nincs akadálya ezért annak, hogy a felek úgy állapodjanak meg, miszerint mindkét fél a kötelezettségének a kirovó pénznemben (effektivitási kikötés) köteles eleget tenni, tehát mind a folyósításra, mind a törlesztésre a kirovó pénznemben kerül sor. Ebből következően a devizakölcsönnek két fajtája létezik: az effektivitási kikötéssel el nem látott kölcsön (deviza alapú kölcsön) és az effektivitási kikötéssel ellátott deviza kölcsön. Az előbbi a felek eltérő megállapodásának hiányában érvényesülő főszabály, az utóbbi pedig a felek kifejezett megállapodása esetén érvényesülő kivétel.”

A jogszabályi és szerződésbeli sajátosságokból továbbá a Kúriai határozatokból ^{1, 7} eredően egyértelműen és kétségtől a kölcsönviszonyt deviza alapon, ergo devizában kell számolni.

1.4. Kölcsönszámítás deviza alapon, devizában

A korábbiakban bemutattuk, hogy maga a kölcsönszámítás módszertana független a pénznemtől és az árfolyamtól, a kölcsönviszony jogalapbeli fogalma sem tartalmaz ilyen tényezőket, vagyis, ha ilyen tényezők hatását, tehát effektivitást kell figyelembe vennünk, annak nem a számítási módszertanra, nem a kölcsönértékre vonatkozóan van hatása, hanem a kölcsön adott pénznemben meghatározott összegére, így annak sajátosságait kell tudatosítanunk és a számításokban figyelembe vennünk. A figyelembe vétel azonban nem korlátozódhat a jogviszony egy időszakára, hanem azt a teljes számítás során és a kölcsönviszony minden meghatározó és a számítások során meghatározandó és meghatározott elemére kiterjedően kell elvégezni: a kölcsönösszegre (folyósított tőkére és annak rendelkezésre bocsátáskori értékére), a törlesztő részletre, azon belül a kamatrészre és tőkerészre, (esedékes törlesztőrészlet) továbbá a tőkeegyenlegre (nem esedékes tőketartozás) és az árfolyamra is.

1.5. A devizaárfolyamváltozás hatásának figyelembe vétele

A deviza árfolyam két deviza értékarányát mutatja, így külön mértékegysége van: HUF/CHF vagy CHF/HUF. Ez nem a kölcsön értéke, hanem két különböző pénznem egymáshoz viszonyított értékaránya. *Változása nem a kölcsön értékének, hanem a kölcsönösszeg (devizáról forintra, vagy forintról devizára történő) átszámítási tényezőjének a változása. Maga a kölcsön tőkeértéke, - nem is egy, hanem két pénznemben is (kirovó, lerovó) -, a szerződéskötéskor meghatározásra kerül, az nem változhat az árfolyam, - az átszámítási tényező- változásával, ellenkezőleg, ha ez a tényező a későbbiek során megváltozik, a változás hatását a matematikai szabályoknak megfelelően a számítás során ellensúlyozni kell.*

Az árfolyamváltozás devizaösszegre vonatkozó hatásának figyelembe vételére vonatkozóan a pénzügyi gyakorlatból teljes körűen ismertek a lépések, melynek esetünkre való alkalmazási megfelelőségét az MNB módszertani rendeletének ^{9, 10} 1. számú képlete jogi szempontból is megerősítette.

1. számú képlet: $T_t^A = T_t \cdot e_t^V / e_t^{MNB}$.

Ezt a képlet - jogszabályi erővel is felruházva mutatja be, hogy milyen módon kell elvégezni a kölcsönviszonyból eredően devizában meghatározott tartozás/kölcsönösszeg átszámítását egy adott időpontban, adott árfolyambeli értékelés után egy megváltoztatott árfolyam hatásának figyelembe vételével. Esetünkben a folyósítás időpontjában tisztességtelen árfolyam (vételi árfolyam) figyelembe vételével meghatározott tisztességtelen tartozás/kölcsönösszeg (eredeti devizában folyósított kölcsönösszeg) kerül átszámításra tisztességes (MNB árfolyam) figyelembe vételével.

A képlet megalkotói előtt az a feladat állt, hogy egy kölcsönviszony adott devizaösszegéből kiindulva két különböző devizaárfolyam figyelembe vételével meghatározzák a kölcsönviszony később meghatározandó ismeretlen másik devizaösszegét:

Ha ismert, hogy egy devizában meghatározott kölcsönösszeg kezdeti értéke= jelöljük Td_0 -val és az értékelés vételi árfolyamon, (jelöljük e_t^V vel) történik, akkor $Td_0 = T_t \cdot e_t^V$, majd az átszámításra kerül =jelöljük az értéket Td_1 el MNB árfolyamon, (jelöljük e_t^{MNB} -vel) és jelöljük az ismeretlen átszámított összeget T_t^A -vel, vagyis $Td_1 = T_t^A \cdot e_t^{MNB}$ akkor felírható, hogy $Td_0 = T_t \cdot e_t^V$ $Td_1 = T_t^A \cdot e_t^{MNB}$

Mivel $Td_0 = Td_1$ -el, ha rendezzük az egyenlőséget T_t^A -re megkapjuk a módszertani rendelet 1. számú képletét.

1. számú képlet: $T_t^A = T_t \cdot e_t^V / e_t^{MNB}$

Nem légből kapott tehát a képlet, hanem általánosságban bemutatja, meghatározza azt az egyszerű összefüggést, hogy azonos kölcsönértékhez tartozóan a különböző értékelési tényezők hatását hogyan kell figyelembe venni a kölcsön összege/ tartozás összege vonatkozásában. Látható, hogy a kölcsön összegének változása fordítottan arányos az értékelési tényezők, tehát árfolyamok értékével. Ha az nő az előzőhöz képest, az összeg csökken, ha csökken, akkor az növekszik. A rendeletbeli módszertani képlet, - igaz csak a törvényesen tisztességtelen elemek kiszámítására vonatkozóan kerül ott használatra -, azonban módszertanában tökéletesen alátámasztja, megerősíti számításaink logikai analógiájának helyességét.

1.6. A tisztességtelen elemek elszámolása

Azt írja elő az MNB módszertani rendelete^{9, 10}:

5. § (1) Ha a pénzügyi intézmény az elszámolást az 1. mellékletben foglalt módszertan alapján végzi el, akkor a 2014. évi XXXVIII. törvény 1. § (1) bekezdésében meghatározott deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés esetében első lépésként újraszámolja a fogyasztó kezdeti, a hitelnyújtás devizanemében kifejezett tartozását – figyelembe véve a folyósításhoz kapcsolódó, az első törlesztési periódust megelőzően felszámított díjakat és költségeket is – és az ebből adódó első havi, a hitelnyújtás devizanemében kifejezett törlesztőrészletét.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltakat követően a pénzügyi intézmény kiszámolja a megvalósult első törlesztési periódus során forintban felmerülő túlfizetés mértékét, amelyet a pénzügyi intézmény által használt árfolyam jegyzési értéknapiján érvényes, az MNB által közzétett hivatalos devizaárfolyamon a hitelnyújtás devizanemére átvált, majd ezzel csökkenti a törlesztési periódus utolsó napján fennálló, a hitelnyújtás devizanemében kifejezett tartozást.

(3) A pénzügyi intézmény a számításnál a rendszeres kamat-, kamatfelár- (a továbbiakban együtt: kamat), költség- és díjtételek, valamint az árfolyamrész használatán kívül minden egyéb szerződéses kikötést az eredeti fogyasztói kölcsönszerződés szerint vesz figyelembe.

(4) A pénzügyi intézmény az (1)-(3) bekezdés szerinti lépéseket ismételve határozza meg a következő törlesztési periódusok törlesztőrészleteit, a túlfizetések mértékét és a mindenkor fennálló tőketartozás nagyságát, egészen az elszámolási fordulónapig, illetve, ha a fogyasztói kölcsönszerződés az elszámolási fordulónapot megelőzően megszűnt, a fogyasztói kölcsönszerződés megszűnésének napjáig.

Az elszámolási fordulónapon, illetve a fogyasztói kölcsönszerződés megszűnésekor fennálló tőketartozás és az átszámításból adódó tőketartozás közötti különbség az árfolyamrésből, valamint az egyoldalú szerződésmódosításból származó, a teljes futamidőre vonatkozó túlfizetés.”

1.7. A bankok nem tartják be a módszertani rendeletet

Azonban a bankok az elszámolás során nem tartják még ezt, a kifejezetten rájuk vonatkozó rendeletet sem. Ennek nagyon jó bizonyítékai az adósok részére megküldött részletes elszámolások, ahol még a megnevezésben sem a módszertani rendeletnek megfelelő „eredeti kölcsönszerződés”, hanem „eredeti lefutás”, eredetileg ütemezett tőketartozás, stb. megnevezés szerepel. (Jelen tanulmányban nincs elegendő hely az állítás teljeskörű dokumentált alátámasztására, hiszen ahhoz minden részletes elszámolást csatolni lehetne, melyek közül pl az ERSTE Bank Zrt esetében több száz oldalas a kimutatás) Az ellenőrző szervek (Pénzügyi Békéltető Testület, Fogyasztóvédelmi Felügyelőség) egyáltalán nem ellenőrzik azokat, ellenkezőleg, sorozatban utasítják el az adósok erre vonatkozó kérelmét. Olyannyira nincsenek a helyzet magaslatán, hogy az esetleges nemperes bírósági eljárásokban több esetben „érdemi elbírálásra alkalmatlan” végzéssel, minősítéssel kötelezték a Pénzügyi Békéltető Testületet új eljárásra. (Itt is el kell tekintenünk a dokumentumok becsatolásáról, helyhiány miatt.) Teljesen megalapozottan alakult ki az a vélemény, hogy a Pénzügyi Fogyasztóvédelem a Bankszövetség, a bankok védőbástyája, így az európai fogyasztóvédelmi normák teljes körű folyamatos megsértése történik hivatalos fogyasztóvédelmi köntösbe bújtatva. Így a „mintha kölcsönelszámolás” teljesen összhangba került a „mintha fogyasztóvédelemmel”.

Aláhúzhatjuk: a Kúria által felvázolt devizakölcsön és a deviza alapú kölcsön közötti azonosság a kölcsönviszony elszámolás módszertanában nem vonhat, nem von maga után különbözőséget, ugyanis mindkét esetben figyelembe kell venni az árfolyamváltozás hatását, vagyis minden periódusban át kell számolni mind a tartozás törlesztőrészletét, mind a tartozás tőkeegyenlegét. Az „igazi devizakölcsön” esetében egyébként a Ptk 231 (1-2) bekezdésből eredő diszpozitív rendelkezések miatt, míg a deviza alapú devizakölcsönök esetében pedig a szerződéses konstrukcióból eredően.

A kölcsönviszonyt leíró jogszabályi alapokból és hivatkozásokból látható, hogy a kölcsönviszonyt meghatározó jogi fogalmakban egyáltalán nem szerepel pénznem és árfolyam, (különösen nem a szerződésekben gyakran leírt: irányadó pénznem, irányadó devizanem, devizaárfolyam, irányadó árfolyam, bázisárfolyam, bázisdeviza, árfolyamrés, vételi árfolyam, eladási árfolyam, árfolyamkülönbözet, árfolyamkockázat, tranzakció, nyilvántartás stb.) A kölcsönjogviszonyban egyoldalú a kockázat, (jogfogalom: (a) a kölcsön nyújtása²) a kölcsönnyújtó oldalán van, vagyis fogalmilag kizárt a kölcsönnyújtott összegre (a tőkére) vonatkozó kockázathárítás, a pénzügyi szolgáltatás kockázata pedig a kamat fogalmában záródik: tehát a kamatban, mint a szolgáltatás ellenértékében a szerződésből adódóan, - bármiféle külön nyilatkozat nélkül- áthárításra, ellentételezésre kerül.

1.8. A jogértelmezések kettőssége

Ha a miértre választ keresünk, egyértelművé válik, azért, mert **a fogyasztói kölcsönviszony egy reálpiacon térben zajlik** és nincs se ok, se szükség, ezen fogalmakra, ráadásul az átlagember nem is ismeri azokat, **ilyenre nem itt, hanem a pénzpiaci-, a bankközi piaci- a devizapiaci-, térben van szükség**. Láthatóvá válik, hogy a szerződéses konstrukciókba történő ilyen elemek beépítése a felek kölcsönnyújtásban és kölcsönfelvételben azonos akaratán túlmenően, egyoldalúan, csak a bank azon célját hivatott érvényesíteni, hogy az ügyletre rá nem ismerő kölcsönfelvevő szabad akaratából írja alá a szerződést, átvállalva **a kölcsönviszonyban fogalmilag kizárt kétoldalú kockázatot**, úgy, hogy ráadásul még (legtöbb esetben) egy kockázatfeltáró, átvállaló nyilatkozatot is aláír, így láthatatlanul a mintha kölcsönből egy valós fogadási tartalmú kötelemben, devizapáros forex-trade fogadásba csúszson át.

2. Vizsgáljuk meg tehát részletesebben itt, most a devizapáros fogadást is.

2.1. Járai Zsigmond „nyilatkozata”¹¹

Az MNB volt elnöke - Járai Zsigmond nyilatkozata, idézem: „Számos előadásban, ha megengedik, elmondom, igyekeztem felhívni a figyelmet, hogy *aki svájci frank-hitelszerződést ír alá, az tulajdonképpen két szerződést ír alá egy időben. Egyrészt egy hitelszerződést, másrészt pedig egy fogadást köt, egy hosszú lejáratú fogadást, hogy a svájci frank árfolyama a hiteltörlesztés időszakában és kamatfizetés időszakában mennyi lesz*. Én a magam részéről elmondtam számtalanszor, a löversenyt tisztességesebb fogadásnak tartom, mint a *devizaárfolyamra való spekulációt*. És az volt a benyomásom, hogy a lakosság döntő része ezt a szerencsejáték vagy fogadás részét a hitelszerződésnek, nem igazán érzékelte, és arra számítottak, hogy a svájci frank árfolyama tartósan stabil maradhat.” A jegyzőkönyv tanúsága szerint a későbbiekben szintén nyilatkozó Simor András - ugyancsak az MNB volt elnöke - nem jelezte, hogy bármiben is vitatná a fentiekben idézetteket, illetve nem értene egyet az előtte szólóval.

2.2. Mi az a forex

(FX), CFD piac? A devizakereskedési (más néven foreign exchange vagy forex) piac egy globális méretű tőkepiac, ahol a világhálón keresztül a kereskedés a világ minden devizájában devizapárokkal történik általában magas tőkeáttétellel. Az online kereskedési platformokon az ügyfél megbízást közvetlenül adhat, a befektetési szolgáltató rendszerein keresztül automatikusan is végrehajthatja. A forex ügyletek lehetnek azonnaliak (spot, rolling spot) (pl. euróvétel aktuális árfolyamon), vagy jövőbeni teljesítésűek (határidős ügylet) (pl. euróvétel következő év februárjában).

2.3. Forex fogalmak

A téma szélesebb körben tapasztalt ismeretlensége miatt részletesebben is bemutatom a fogalmakat.

Bázis deviza

Devizaárfolyam jegyzésénél az első deviza, amelynek adott egységében a másik (jegyzett) devizát kifejezik. Egy egyszerű példán keresztül bemutatva: az EUR/HUF

devizapár esetén az euró a bázisdeviza, ami azt fejezi ki, hogy adott esetben 1 euróért hány forintot kell adni.

Bika

Gyakran utalnak bikaként a longosokra, vagyis az árfolyam-emelkedésre játszó piaci szereplőkre. A képi hasonlat onnan ered, hogy a bika a szarvaival nyomja felfelé az árfolyamokat.

Deviza keresztárfolyam

A devizák árfolyamai minden esetben párokban vannak megállapítva. Minden ügylet két külön deviza között zajlik, egyidejűleg vásároljuk az egyik devizát és adjuk el a másikat. Például ha EUR/HUF-al kereskedsz, a deviza keresztárfolyama az euró ára a magyar forinttal szemben és abban kifejezve. Az egyik devizát meg fogja vásárolni (long pozíció) míg a másik devizát el fogja adni (short pozíció).

Forex (FX)

Azt a piacot, tőzsdét jelenti, ahol devizákkal kereskednek. A számítógépes devizakereskedelem magába foglalja a világ legnagyobb, legdinamikusabb tőkepiacát, ahol a napi forgalom az 1,9 triliárd US dollárt is meghaladja. A kereskedésnek nincs egy központi helye, mint például a részvénytőzsdénél. Mindenki ugyanoda kapcsolódik be, beleértve a világ pénzügyi központjait is (London, New York, Tokió, Zürich, Frankfurt, Hong Kong, Singapore, Párizs és Sydney) és a kereskedés folyamatos, 5 napon keresztül, napi 24 órában, vasárnap délutántól az amerikai piacok zárásáig pénteken.

Jegyzett deviza

Árfolyamjegyzéseknél a második deviza, amelynek adott egységében a másik devizát kifejezik. Egy egyszerű példán keresztül bemutatva: az EUR/HUF devizapár esetén a forint a jegyzett deviza, mivel az árfolyama azt mutatja, hogy 1 euróért hány forintot kell adni.

Long

Hosszú pozíció, vagyis árfolyam-emelkedésben való érdekeltség. Egy egyszerű példán keresztül bemutatva: az EUR/HUF devizapár esetében 290 az árfolyam, mi arra számítottunk, hogy az árfolyam tovább fog emelkedni, ezért eurót veszünk és forintot adunk.

Medve

Gyakran utalnak medveként a shortosokra, vagyis az árfolyam-csökkenésre játszó piaci szereplőkre. A képi hasonlat onnan ered, hogy a medvék állóhelyzetből fentről lefelé nyomják az árfolyamokat.

Short

Short pozíció, vagyis árfolyam-csökkenésben való érdekeltség. Egy egyszerű példán keresztül bemutatva: az EUR/HUF devizapár esetében 290 az árfolyam, mi arra számítottunk, hogy az árfolyam csökkenni fog, ezért eurót adunk és forintot veszünk.

Spread

A spread, ami a pontokban számított különbséget jelenti egy devizapár vételi és eladási oldala között. A forex brókerek nem számítanak fel külön költségeket, számukra a bevételt ez a különbség jelenti

2.4. Szerencsejáték vagy befektetés?

A kérdés bizony joggal merül fel, hiszen a magas tőkeáttételes tőkepiaci ügyletek sokban hasonlatosak a szerencsejátékhöz sajátos közgazdasági jellemzőik miatt. Ezen ügyleteknek ugyanis alapvetően két kimenetele lehetséges: vagy a teljes befektetett összegnek megfelelő (alkalmasint azt is meghaladó) veszteség, vagy a befektetett összeghez képest nagy arányú nyereség. Ez tartalmilag megfeleltethető a szerencsejáték definíciójának: az ügyletet megkötő személy pénz fizetése ellenében, meghatározott feltételek fennállása vagy bekövetkezése esetében (az árfolyam elmozdulás megfelelő iránya), pénznyereményre (árfolyamnyereség) válik jogosulttá. A nyereség vagy veszteség valójában a véletlentől függ, mivel az árfolyamok napi vagy napon belüli ingadozása teljesen kiszámíthatatlan.^{5.} (Igaz, a mikrostruktúra elméletek szerint elméletileg nem feltétlenül lehetetlen a napokon belüli árfolyam mozgások előrejelzése, mi azonban a gyakorlati szakmai megállapításokat vettük itt alapul.)

Az 1991 évi XXXIV. Törvény a szerencsejáték szervezéséről a következőképpen határozza meg a szerencsejáték fogalmát:

„1§ Szerencsejáték minden olyan játék, amelyben a játékos pénz fizetése, vagy vagyoni érték nyújtása fejében, meghatározott feltételek fennállása vagy bekövetkezése esetén pénznyereményre, vagy más vagyoni értékű nyereményre válik jogosulttá. A nyereség vagy a veszteség kizárólag, vagy túlnyomórészt a véletlentől függ.

14. § A szerencsejátékok fajtái:

e) fogadás,

4. cím

Fogadás

28/A. § (1) Fogadási esemény az a jövőbeli esemény, amelynek legalább két nyilvánosságra kerülő kimenetele lehetséges és ezek bekövetkezésére a játékszervező semmilyen befolyással nem rendelkezik. E törvény alkalmazásában fogadásnak minősül a tét fizetése fejében történő, egy jövőbeli esemény véletlen bekövetkezésének eltalálására, vagy egy jövőbeli esemény kimenetelének eltalálására vonatkozó játék. Nem köthető fogadás akkor, ha ez harmadik személy érdekét sértené.”

3. Elemezzük a kölcsön-, és a szerencsejátékbeli jogviszonyokat egymással összevetve:

Az összevetéshez felhasználtuk az 1. pontban bemutatott jogi fogalmakat, a 2. pontban bemutatott Forex fogalmakat valamint a vizsgált deviza alapú szerződések tartalmi elemeit.

1. Míg a kölcsönkötelem fogalmilag se pénznemet, se árfolyamot nem tartalmaz és létrehozásához elegendő egy pénznem, esetünkben viszont a szerződéses jogviszony meghatározó eleme *két pénznem*: forint és deviza (egy deviza páros), ezért szükségszerű a
2. kettőjüket összekapcsoló *árfolyam*. Kevesen tudják, hogy devizaárfolyamból kettő is van: banki váltóárfolyam, HUF/CHF, és a devizapáros árfolyam a CHF/HUF. Mivel a devizaárfolyam két devizát feltételez, így a deviza törvénybeli fogalmától eltérően, tudniillik, hogy külföldi pénznem, vagy külföldi pénzre szóló követelés

- vagy külföldi pénzben nyilvántartott követelés, (KÚRIA: nem belföldi pénznem) a forint is devizának minősül. (mértékadó árfolyam)
3. Mivel a kölcsönviszonyban (aláhúzom: a kötelmen belül, ami pedig azon kívül van, az irreleváns) devizaváltás nem történik, így csak devizapáros árfolyamról beszélhetünk, mely már elvezet bennünket egy, a Polgári Törvénykönyben részletesen szabályozott reálpiazi területről egy sajátos, - ott nem szabályozott, a bankközi-, pénzpiaci-, azon belül is a devizapiaci térbe, valamiféle, a kölcsönkötelekre hasonlító (mintha), de attól már első látásra is lényegesen különböző kötelmi viszonyba, devizaszerződésbe, a következőkben részletesebben bemutatott devizapáros fogadásba.
 4. *A devizapáros árfolyamot nem a devizaárfolyam mértékegysége, dimenziója, hanem bázisdevizája és bázisértéke jellemzi.* (irányadó devizanem, mértékadó árfolyam). A bázisdeviza az első, vagy felső deviza, a második vagy alsó deviza pedig a jegyzett deviza, (amelyen realizálódik az ügylet). Esetünkben a devizapáros árfolyambeli „dimenziója” CHF HUF vagy CHF/HUF, - vagyis ez nem mértékegységbeli, hanem dimenzióbeli megnevezés-, hiszen magának az ide tartozó árfolyamnak a mértékegysége HUF/CHF. *A bázisárfolyam a fogadás kezdetekor rögzített mértékű (vételi vagy eladási) árfolyam, melynek nem az adott mértéke a fontos, hanem a rögzített értékétől számított változási irány: a hozzá kapcsolódó növekedés vagy csökkenés, az árfolyamváltozás trendje.* (Fel, le). A jogviszony tartalma ezen érték változási irányára történő fogadás, amelyet a fogadó fél, ha eltalált nyer, ha nem veszít. Tehát *mind árfolyamemelkedés, mind árfolyamesés esetén is lehet nyerni vagy veszíteni. Az árfolyam esésére fogadó fél SHORT pozíciót nyit, az árfolyam növekedésére fogadó pedig LONG pozíciót. Esetünkben két fél van, a bank és az adós, ezért az egyik fél pozíciója a másik fél azzal ellentétes pozíciójával párosul, a bank az adós ellenében fogad.*
 5. A Fogadásba belépő fél pozícióját az határozza meg, hogy mit vesz vagy elad. Esetünkben a „kölcsönbe vevő” fél folyósítás címszó alatt a nyilvántartásban fedezetként rendelkezésre álló deviza limit (szerződéses devizaösszeg) mértékéig forintot vesz, vételi árfolyamon lép a fogadásba, így arra fogadva, hogy az árfolyam csökkenni fog (lefelé megy, a forint erősödik), ezzel tehát SHORT pozíciót nyit. (így a Bank Long pozícióba kerül, vagyis arra fogad, hogy az árfolyam felfelé megy, a forint gyengül)
 6. *A fogadás a szerződéses futamidőig tart, - periódusan görgetődik tovább -, a „kölcsönbe vevőnek” a szerződés szerint havonta (kamatperiódusonként) fizetési kötelezettsége keletkezik, ezért, annak teljesítéséhez esedékességgel, havonta, részben, - a fizetési kötelezettség elszámolásához tartozó teljesítés mértékéig -, zárnia kell pozícióját, és mivel korábban forintot vett, most eladnia szükséges. Ezt deviza eladási árfolyamon teheti, teszi meg, ezért, a „törlesztési kötelezettség teljesítésekor” az esedékes forintérték deviza eladási árfolyamon kerül kiszámításra, majd a nyilvántartásban a kötelezettség teljesítésére átszámításra, beszámításra terhelésre.*
 7. *A Deviza eladási árfolyam és a Deviza vételi árfolyam különbsége, az árfolyamrés, - szakmai nyelven a Spread-, tehát nem különös banki előírás, hanem a devizapáros fogadási ügylet szerves része, annak fogalmi eleme.*
 8. Míg egy kölcsönnél nem, itt a műveletek időpontjának meghatározó jelentősége van: mind az összeg folyósításának, mind a fizetési kötelezettség teljesítésének meghatározott napon (időpontban) kell teljesülnie, (esedékesség napja) hiszen ezeken a napokon érvényes árfolyamon és pozíciónak megfelelően történik az

- ügylet realizálása és a költségek, teljesítések elszámolása. Ezért fontos és kiemelésre kerül az elszámolásokban az *esedékesség dátuma*.
9. Az irányadó pénznem *deviza (CHF, EUR, JPY)*, hiszen az ügylet értéke ebben, a (a kirovó pénznemben) bázisdevizában kerül elsődlegesen meghatározásra.
 10. Az *elszámolás* forintban kell, hogy történjen, hiszen az kerül mind vételre mind eladásra. (itt a forint az a deviza ellenértékű párja, amelyben az ügyletet fedezik és hasznát realizálják.)
 11. Míg a kölcsön esetében jogszabályi előírás, a Forexnél *nem szükséges kamatot és THM-et meghatározni*, hiszen az nem lényeges feltétel, ugyanúgy, ahogy annak változása sem. A kamat itt a szolgáltatás és annak kockázati ellenértékét is magába foglaló költséget tartalmazó mozaikelem, melynek kamatbeli megnevezése arra jó, hogy meghatározható számítási alapeleme lehessen a költségeknek, így a pozíciót részben záró összegeknek. Azon túlmenően, nem a kamatnak, hanem a kamatváltozásnak van gyakorlati (és nem jogi) szerepe, (a tovább görgetés során Rollover). *Nem véletlenül került a szerződésekbe az egyoldalú kamatváltoztatás lehetősége*, hiszen a pozíció nem kerül teljes körűen lezárásra az esedékesség napján, hanem görgetődik tovább ezért az időközben bekövetkezett kamatváltozás (Libor, BUBOR) miatt a kamatkülönbözetet is el lehet, - és kell számolni. Ez egyben a fogadás bankoldali kockázatának a kezelését is hivatott szükség esetén elvégezni. hiszen a devizapiacra létező és ismert árfolyam- és kamatparitás miatt a kamatváltozásból az esetleges negatív hatású árfolyamváltozást is kompenzálni lehet.
 12. Míg a kölcsönviszony esetében a *kockázat* a valóságban és jogilag is egy oldalon csak a kölcsönnyújtó oldalán van, („Kockázat” jogi fogalma: „kölcsön nyújtása”) - mivel a kölcsönbe vevő nem nyújthat és nem nyújtott kölcsönt, fogalmilag kizárt annak kétoldalúsága, így áthárítási lehetősége -, itt a fogadásnál *mindkét oldalon megjelenik*, tehát nem a kölcsön, hanem a fogadási ügylet szerves része. Ezért (figyelem elterelés miatt) kell rá felhívni a figyelmet. De ez a szabályozott kölcsönfeltételektől való eltérésre történő utalás, felhívás mellett egy teljesen más (vajon milyen?) kötelem megjelenésének bizonyítéka is. *Mivel a kockázat itt nem az árfolyam mértékéhez, hanem trendjéhez tartozik, így érthetővé válik, hogy nem kerül a szerződésben se becslésre, se meghatározásra.* Különösen, hogy az vélelmezhető, hogy a bankok a trendet statisztikailag ismerték így tudhatták, hogy *hosszú távon, amelyre a kötelem szól, a trend árfolyamnövekedést jelez.* Növekvő trend esetében viszont Long pozíció a nyerő ezért az ügyletre rá nem ismerő felet SHORT pozícióba kell beléptetni, és mivel a kölcsönbeadó vele szemben fogad, így a bank, -ügyszintén láthatatlanul, - Long pozícióba kerül, ezért az ügyletnek igazából számára nincs is szükségszerűen létező, meghatározandó kockázata. Nem volt szükség tehát részéről megbecsülni sem azt.
 13. Milyen kötelmet írt alá a másik fél, ha a szerződésben nincs szinte egy érvényes polgárjogi kölcsönszerződési feltétel sem. Akkor ***mit is tartalmaz ez a devizaszerződés?*** *Devizapárosra vonatkozó fogadást, szerencsejátékot!* Egy a pénzpiacra ma már jól ismert és folytatott **Forex trade devizapáros tőzsdén kívüli fogadási ügyletet.**
A bankok egy FOREX-trade devizapáros fogadásba vonták be a kölcsönbe vevőt. Nem külön a tőzsdén folyik a kereskedelem, hanem a bank közvetlen devizapáros tőzsdei játékot folytat a kölcsön felvevővel, úgy, hogy az adós a trend ellenében a Bank pedig a trend irányában fogad. (Ki a nyerő?)
 14. A fogyasztói kölcsönszerződésnek minősített szerződés sem tartalmában sem fogalmi kereteiben nem felel meg a kölcsönkötelem jogi feltételeinek, ugyanakkor

teljes körűen és minden részében megfelel a FOREX-trade devizapáros fogadás fogalmi elemeinek és tartalmának.

4. A jogelméleti vita eldöntésének alátámasztása gyakorlati számításokkal

Ha még valakinek továbbra is kétsége merül fel, a szerződésbeli jogvitát a teljesítéshez kapcsolódó számítások egyértelműen eldönthetik, hiszen egy kötelmi viszonyt annak létrejöttétől annak lezárásáig, - vagyis a szerződésen túlmenően annak teljesítését és nem teljesítését magába foglalóan kell és lehet egyértelműen megítélni,- ezért több bankra vonatkozóan,- és több konkrét, a bankok által megadott szerződésbeli elszámolási alap adatokat figyelembe véve,- elvégeztük -, mind a kölcsönszámítás szabályai szerinti elszámolást, mind a Forex-trade devizapáros fogadás szerinti elszámolást.

1. A kölcsönszámítás esetében jelentős eltérést állapíthattunk meg: a bank által számított fennálló tartozások jelentősen, többségében két, - háromszoros mértékben meg haladták az általunk - egyébként a banki és pénzügyi gyakorlatból vett módszer alapján- végzett kölcsönszámításbeli tartozási eredményeket.
2. A Forex-trade devizapáros fogadás szerinti elszámolás során két megállapítást is tehettünk:

Megállapítás 1: A Banki tényadatok szerint a „Fennálló tőketartozás” és a Forex-trade modell alapján számított „Fennálló tőketartozás” különbsége minimális. A számítás nagy pontossággal bizonyítja, hogy a banki elszámolás Forex-trade devizapáros fogadás elszámolását tartalmazza.

Megállapítás 2: A forintosítás után a jogviszony kölcsönviszonnyá változott és a számok az annuitásos törlesztésnek megfelelő jellemzőket mutatják: a kamatrész a befizetéssel arányosan folyamatosan csökken, míg a tőkerész a befizetéssel arányosan folyamatosan növekszik, míg a Forex- trade időszakban a kölcsönviszonyra jellemző ilyen tendencia egyáltalán nem állapítható meg.

A számítások alapján kétségkívül megállapítható, hogy a bankok FOREX-trade devizapáros fogadást számoltak el kölcsönviszonybéli elszámolás helyett.

5. Jogi következmények

1, , A Ptk 204. § (1) bekezdés a) pontja szerint: **„Bírósági úton nem lehet érvényesíteni**

a) a játékból vagy fogadásból eredő követeléseket, kivéve ha a játékot vagy fogadást állami engedély alapján bonyolítják le;”

A fogadási engedélyek kiadására illetékes Szerencsejáték-felügyeletnél nincs nyoma alperes fogadási engedélyének.

A természetes kötelmek (*obligatio naturalis*) esetében ezt a körülményt a Ptk 204. § (3)⁴ bekezdésére tekintettel az eljáró bíróságoknak hivatalból köteleességük figyelembe venni.

Erre tekintettel a bíróságnak

- az ilyen követelést érvényesítő keresetlevelet a Pp. 130. §-a (1) bekezdésének f)⁶ pontja alapján idézés kibocsátása nélkül el kell utasítania⁶
- ha a bíróság már tárgyalást tartott, a pert a Pp. 157. §-ának a) pontjára tekintettel meg kell szüntetnie még akkor is, ha az alperes a tartozását a perben esetleg elismerte;
- az ilyen követelés tárgyában kötött egyezség jóváhagyását a Pp. 148. §-ának (3) bekezdése alapján meg kell tagadni, folyamatban levő végrehajtás esetén pedig a Pp. 369. § a) pontja alapján indult végrehajtás megszüntetési perben van módja intézkedni.

6. A KÚRIA jogegységi határozatainak kettősségei

(6/2013,¹ 2/2014⁷ jogegységi határozat)

6.1 Kérdések.

Az 1. pontban bemutattuk, a kölcsönviszony fogalmi elemeit, a 2. pontban bemutattuk a devizapáros fogadás fogalmi elemeit, a 3. pontban bemutattuk összefüggéseiket, a 4. pontban pedig, - az esetleges további jogvitát elkerülendő-, egyértelművé tettük, hogy miközben két jogviszonyt lehet leírni, a banki elszámolásokból nem kölcsönszámítás, hanem Forex-trade számítás modelleződik, az 5. pontban pedig ennek jogkövetkezményét is felvázoltuk. Néhányan még továbbra is felteszik a kérdést: hogyan értsük akkor a KÚRIA két eddig fixnek vélt álláspontját, tudniillik azt, hogy a szerződés az deviza alapú fogyasztói kölcsön és hogy nem leplezett szerződés ?

6.2 Válaszok.

Egy határozatban nem csak azt kell nézni, amit leírtak, hanem azt is, ami nem került megfogalmazásra, de a szövegkörnyezetből és a logikai gondolatsorokból következik

„1. A deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések (a továbbiakban: deviza alapú kölcsönszerződések) devizaszerződések. A felek a hitelezőnek és az adósnak a kölcsönszerződésből fakadó pénztartozását egyaránt devizában határozták meg (kirovó pénznem), és azt mindkét fél forintban volt köteles teljesíteni (lerovó pénznem). E szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forintkölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, amiből következően ő viseli az árfolyamváltozás hatásait: a forint gyengülése az adós fizetési terhének növekedését, erősödése pedig a csökkenését eredményezi.

2. A deviza alapú kölcsönszerződés mint szerződéstípus önmagában amiatt, hogy a kedvezőbb kamatmérték ellenében az árfolyamkockázat az adósnál jelentkezik, nem ütközik jogszabályba, nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsbe, nem uzsorás szerződés, nem irányul lehetetlen szolgáltatásra és nem színlelt szerződés. A szerződési terheknek a szerződés megkötését követő – előre nem látható – egyoldalú eltolódása az érvénytelenség körében nem értékelhető, tekintettel arra, hogy az érvénytelenségi oknak a szerződés megkötésekor kell fennállnia.”¹

A KÚRIA láthatóan abba a jogvitába avatkozott bele, amely a szerződés érvényességét vitatta. Ennek során pontot tett a pénznembeli vitákra, a tisztességtelen elemek megítélésére, a tájékoztatási kötelezettségekre, az árfolyam szerepére, a kockázatviselésre és a szerződés általános megítélésére vonatkozóan. Az a szöveg, hogy „A deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések (a

továbbiakban: deviza alapú kölcsönszerződések) devizaszerződések.” nem automatikusan azt jelenti, hogy a szerződések kölcsönszerződések, hanem egy összefoglaló megnevezést ad azoknak a jogviszonyoknak, ahol a szerződéses „deviza alapúság”, - egyébként jogszabályi fogalmi meghatározatlanság miatt -, egyáltalán felmerül. A válasz az, hogy a deviza alapú az azonos, egyenlő: deviza. A KÚRIA a szerződés pénznemén túl azonban a szerződés „devizaszerződéssé” minősítésével láthatatlanul a főszolgáltatást konkrétan leíró Ptk-523 §- beli, „pénznem és árfolyam nélküli” kölcsön értelmezésébe beviszi az általános, a kölcsönt is magába foglaló tartozást szabályozó, - immár pénznemet és árfolyamot is tartalmazó Ptk 231 § (1) (2) bekezdést.⁴

„A deviza alapú kölcsönszerződés megkötésekor a kölcsönvevő szándéka arra irányult, hogy forintban jusson a kölcsönhöz és tartozását is forintban fizesse vissza, kamatfizetési kötelezettsége ugyanakkor a szerződéskötés idején jellemző forint kölcsönre irányadó kamatnál jelentősen alacsonyabb legyen. Ezen elvárásnak felelt meg a deviza alapú hitelezés konstrukciója, melynek alapjául a Ptk. 231.§-ának szabályai szolgáltak.”¹

Mindezek után immár az árfolyamon keresztül megvalósult a kölcsönre jellemző dolgok kiterjesztése egy másik jogviszony jellemzőire, így, - az „általános” árfolyamban, a statikus (periodikusan változó) kamatárfolyam és a dinamikus (állandóan, folyamatosan változó) devizaárfolyam összeecsúsztatása, azok konkrét kifejtése nélkül.

„A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot – a kedvezőbb kamatmérték ellenében – korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés, amelynek a tisztességtelensége főszabályként nem vizsgálható.”⁷

Ha az 1. pontban megértettük, hogy kölcsönviszony esetében a „főszolgáltatás” pénzkölcsön nyújtása és tudjuk, hogy annak az ellenértéke a kamat, akkor a főszolgáltatáshoz kapcsolódó árfolyamon, - lévén nincs meghatározva se a Ptk-ban se a KÚRIA határozatában az árfolyam fogalma-, nem érthetünk mást, mint kamatárfolyamot, melyet, a LIBOR vagy BUBOR képvisel és árfolyamkockázat alatt pedig ezek változásából eredő kockázatot. Ez a kockázat pedig meg is jelenik a törlesztőrészletben pontosan, és a Ptk 231. §-a szerint számíthatóan.

Az árfolyam jogalap nélküli értelmezésének hiánya kettősséget eredményez, és láthatatlanul átvezet a deviza árfolyamra, és immár a kölcsönviszony jellemzőihez tartozóan kerül értelmezésre az oda egyáltalán nem tartozó devizaárfolyam, - változásának kétoldalú kockázatával együtt. Aztán az már át is hárítható!

De nézzük meg, a 2/2014 számú jogegységi határozatot is:⁷

„A 6/2013. PJE határozat 1. pontja szerint a deviza alapú kölcsönszerződések jellegadó sajátossága többek között az, hogy e szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forint kölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, amiből következően ő viseli az árfolyamváltozás hatásait is.”

A 2/2014 számú jogegységi határozat további meggyőző érvel szolgál arra vonatkozóan, hogy már nem is kölcsönről, hanem megnevezésében még deviza alapú kölcsönszerződésről, de annak jellegadó sajátossága meghatározásakor már „szerződéstípusról” szól a határozat, olyannyira, hogy már a valóságot,- a létező kölcsönszerződéseket- se veszi figyelembe, ahol bizony nagyon sok esetben a piaci forintkölcsönöknél jóval magasabb kamatmértékeket tapasztalhattunk, olyannyira, hogy a KÚRIA állításával ellentétesen 10-23,5 %-ig terjedő kamatmértékekkel találkozhatunk. Vajon ez alacsonyabb az irányadó forint kölcsönöknél?

Ha tovább megyünk a 2/2014 számú jogegységi határozat elemzésében, akkor már szépen alátámasztódik a KÚRIA valódi értelmezése is: a tisztességtelen kölcsönelemek kivétele után egy nem leplezett, nem semmis, nem akarathibás, de immár kölcsönszerződésnek sem nevezhető, hanem- a későbbiek során már ismert-érvénybe helyezett vagy hatályban tartott-, devizaszerződést vizionál jogilag. Maga bizonyítja azoknak a kölcsönviszonyhoz nem tartozó, attól teljesen idegen elemeknek, - *a kölcsönviszonyt meghatározó jogi fogalmakban egyáltalán nem szereplő*, a szerződésekben gyakran leírtak: irányadó pénznem, irányadó devizanem, devizaárfolyam, irányadó árfolyam, bázisárfolyam, bázisdeviza, árfolyamrés, vételi árfolyam, eladási árfolyam, árfolyamkülönbözet, árfolyamkockázat, tranzakció, nyilvántartás stb. *fogalmi létjogosultságát* és immár **a KÚRIA jogegységi határozata válik jogszabályi jogforrássá.**

6.3. A konstrukció értelmezése.

Mind ezekkel együtt *a KÚRIA maga alapozza meg részletesen a devizaszerződés „konstrukció” értelmezésének szabályait, érvényességének kritériumait.*

„III 2.a¹

Abból, hogy a Ptk. 231. §-a kifejezetten lehetővé teszi, hogy a kirovó és a lerovó pénznem eltérjen, szükségszerűen következik az is, hogy a Ptk. általában érvényesnek ismeri el az ilyen megállapodásokat. E megállapodásokból automatikusan fakad, hogy az árfolyamváltozás előnyeit és hátrányait az adós viseli. A vizsgált szerződések megkötésekor nem létezett olyan jogszabály, amely általában vagy akár fogyasztók esetén tiltotta volna az árfolyamkockázat ilyen formában történő telepítését vagy meghatározta volna az adós által viselendő kockázat felső határát. Ebből következően az, hogy az árfolyamváltozás kockázata az adóst terhelte, nem tette magát a konstrukciót jogszabályba ütközővé.”

Ennek megfelelően **a KÚRIA láthatatlanul maga bizonyítja a Forex-trade-nek megfelelő szerződéses jogviszony érvényességét is.** Azonban míg „maga a konstrukció” tehát a devizaszerződés lehet nem jogszabályba ütköző, addig, ha a szerződésen túlmenően a kötelelem további szakaszain keresztül bizonyítódik a fogadásos jogviszony, akkor **az abból eredő követelés már jogszabályba ütközik ezért bírósági úton nem érvényesíthető.** Ezt azonban már se a KÚRIA se az adósjogászok nem vizsgálják, még a KÚRIA további, kiegészítően szükségessé vált további 1/2016 számú jogegységi határozatában sem.

6.4. Forintosítás egyenlő kölcsönösítés.

Nyilvánvalóvá vált, hogy **az úgynevezett forintosítás az a valóságban a devizaszerződés, - a Forex-trade konstrukció-, fogadási elemektől megfosztása, a jogviszony kölcsönösítése: a folyósításkor megnyitott pozíció zárása, a „take profit”, az addig elért haszon realizálása, egyidejűleg a korábbi egyenleg (nem esedékes tőketartozás), a korábbi követelések megtartásával.**

Nem véletlenül, a kölcsönviszonyban nyilvánvalóan védhetetlenül tisztességtelen elemek elszámolásának különleges, kifejezetten a bankokra vonatkozó jogi előírásait a bankok összecsúsztatnák a kölcsönviszonyból eredő általános, mindkét félre vonatkozó elszámolási kötelezettséggel, így a DH 1, DH 2, DH 3⁸ törvények speciális szabályait,- ismételten jogsértően-, kiterjesztenék a Ptk-ban szabályozott és jogvita esetén a Pp-ben előírt kölcsönelszámolásra is, és már csak a forintosítás utáni teljesítéseket vennék figyelembe a jogviszony rendezéséhez. Csak reménykedni lehet, hogy ezek után, ebben már se a KÚRIA, se a bíróságok nem lesznek a bankok partnerei!

7. Megoldások

1. Abban aligha van vita, hogy a deviza alapú kölcsön konstrukcióját a bankok dolgozták ki, ebből következően hatalmas volumenű, mintegy 15 000 milliárd forintnyi kölcsönállományt generáltak, anyagi hasznát jelenleg is élvezik, a nemfizetők rekordméretű száma ellenére kiemelkedő nyereséget realizálnak. Ezzel szemben az adósok többsége társadalmi katasztrófaként éli meg a helyzetet, sokan külföldre távoznak, menekülnek, depressziósak, bizonytalan, kilátástalan anyagi és egzisztenciális helyzetben vannak és mind többjüket fosztják meg azoktól az anyagi javaktól, amelyek miatt felvették a kölcsönt, fizették és mikor már kifizették volna „se pénz, se posztó”! Társadalmi katasztrófának vagyunk a résztvevői, melyet a bankok tovább generálnak.
A megoldás egyszerű: a bankoknak el kell állniuk a törvénytelen, megalapozatlan 2-3 szoros mértékben eltúlzott követeléseiktől, a gígamegahaszonról, hiszen anélkül is hatalmas nyereséget realizálhatnak. Elégedetlen, bizalomvesztett, fizetni nem tudó vagy immár nem akaró ügyfelek helyett jól teljesítő ügyfeleket kaphatnak és tovább bővíthetik kölcsönállományukat. A bankokat ismerve, a kézenfekvő megoldáshoz tartozó lépéseket nem fogják megtenni, így a megoldás társadalmi, gazdasági, politikai, jogi, végrehajtó hatalmi küzdelem síkjára terelődik, elodázva azt, mélyítve a társadalmi problémákat.
2. Parlamenti szinten megoldást hozhatna egy helyes jogszabály, mely törvény erejével nem hagyná tovább érvényesíteni az immár kétségtelen banki egyenlegcsalást és kötelezné a bankokat a törvénysértés megszüntetésére egy teljes körű helyes kölcsönszámítást rendelne el.
3. Megoldást hozhatna egy normális fogyasztóvédelem, melynek során az MNB a bankok ellenőrzésén keresztül kötelezné azokat a helyes kölcsönelszámolásra.
4. A megoldást segítené, ha kölcsön miatt nem indulna újabb végrehajtási eljárás, a közjegyzők megtagadnák, - hisz megtehetik-, a végrehajtási záradékolást, a bíróságok pedig a bankok törvénysértő elszámolása miatt nem hoznának végrehajtást elrendelő határozatot.

5. A megoldáshoz tartozik a kölcsön miatt folyó végrehajtások azonnali leállítása, az emberiességi jogokat is sértő voltak miatt a bankok államhatalmi segítségének megvonása.
6. A megoldást segítené, ha a bűnüldöző szervek, az ügyészség végre eljárást indítana a jogszabályokat megsértő, a jogsértéseket elkövető banki alkalmazottak, bankszövetségi tisztviselők és az azokat ellenőrizni hivatott, de azt elmulasztó köztisztviselők ellen.
7. A megoldást segítené, ha a közjegyzők, bírók, esküjük szerint a törvénynek alárendelve járnának el és nem engednének felsőbb szerveik nyomásának, a politikai érdekek érvényesülésének, azok pedig tartózkodnának ettől, így többek között a Közjegyzői kamara, az Ügyvédi kamara, a Bírósági kollégiumok, a KÚRIA.
8. A megoldást segítené, ha jogászok, értelmiségiek nem tűrnék se a banki önkényt, se az érdekvédelmi szervezeteik zsarolását, a megfélemlítést, kiállnának az adósok érdekében és értelmet és reményt adnának küzdelmüknek.
9. A megoldást segítené az adósvédelmi szervezetek együttműködése egy közös cél, a bankok önkénye ellen.
10. A megoldást segítené a devizakölcsönnel vagy egyáltalán kölcsönrel nem rendelkezők összefogása és szolidaritása az adósokkal.

Mellékletek:

- Helyes kölcsönszámítás (a levezetés megtekinthető kötetünk 8. sz. mellékletében)
- Forex-trade devizapáros fogadás számítása ((a levezetés megtekinthető kötetünk 9. sz. mellékletében)

Hivatkozások:

1. A KÚRIA 6/2013 számú PJE határozata
2. Az 1996. évi CXII. Törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról
3. Az 1991. évi XXXIV. Törvény a szerencsejáték szervezéséről
4. 1959. évi IV. törvény A polgári Törvénykönyvről
5. <http://www.mnb.hu/felugyelet/piacfelugyelet/befektetoi-figyelmeztetesek/termekekkel-kapcsolatos-tajekozudas/kockazatos-befektetesek>
6. 1953. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
7. A KÚRIA 2/2014 számú PJE határozata
8. DH1 2014. évi XXXVIII. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről DH2 2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről DH3 2014. évi LXXVII. törvény az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről.
9. A Magyar Nemzeti Bank elnökének 42/2014 (XI. 7.) MNB rendelete a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseinek érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámolás módszertanának általános szabályairól
10. A Magyar Nemzeti Bank elnökének 54/2014. (XII. 10.) MNB rendelete a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseinek érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámolás módszertanának különös szabályairól
11. Az AIB-DEV-4/2011. - AIB-DEV-4/2010-2014 számú az Országgyűlés vizsgáló albizottságának jegyzőkönyve 7. oldal.

The Foreign Currency Loan Experience in Australia

Evan Jones

Abstract

In the 1980s, loans denominated in select foreign currencies (FCLs) were aggressively marketed by Australian banks to their small business and farmer customers. The formal attraction to borrowers was a much lower interest rate. The banking sector was being deregulated, emerging from a highly regulated environment and in which bank personnel had no experience in floating currency regimes.

The Australian dollar (AUD) plummeted in 1985, leading to a blowout of the debt total in AUD, more than double in the case of Swiss franc loans. The banks denied all obligations to borrowers, and much litigation ensued over the succeeding 15 years. Some borrowers achieved court victories, some achieved out-of-court settlements but the majority of borrowers lost their businesses or farms and their homes.

In spite of significant media coverage supportive of the borrowers, the government, committed to deregulation, offered no support to borrower victims. With the banking sector facing massive losses from ill-considered lending to incompetent and/or corrupt corporate mavericks, the government's priority was to prop up the banks at the expense of the victims. Saving the government-owned Commonwealth Bank of Australia, complicit in the FCL scandal, was a particular priority.

Battles in the courts hinged on the supposed degree of influence that bank officers exercised on borrowers in contracting for a FCL loan. This in turn hinged on judges' determination of the credibility of bank officers versus that of borrowers. But court decisions highlighted a deep legal and judicial bias in favour of bank lenders. The deep bias was (and is) a product of Australian judicial dependence on the English Common Law, with emphasis on the 'sanctity of contract' and the presumed rational self-interest of all parties.

Unfortunately, there are no optimistic lessons to be learnt for current FCL victims from the Australian experience.

The 1980s: the era of foreign currency loans

In 1981, a mammoth report into the Australian financial system (Campbell, 1981: 1) had as its guiding motif:

The Committee starts from the view that the most efficient way to organise economic activity is through a competitive market system which is subject to a minimum of regulation and government intervention.

This stance, driven by banking interests and ideology, ignored Australia's turbulent financial history and the substantive reasons for the establishment of a significant post-1945 regulatory structure.

The Campbell Report's recommendations for comprehensive deregulation and privatisation were gradually adopted on a bipartisan basis by successive governments. Coincidentally, the Australian dollar (AUD) was fully deregulated in December 1983.

In the early 1980s, loans denominated in select foreign currencies (FCLs) – mostly Swiss franc (CHF), also US dollar and Japanese yen – were aggressively marketed

by Australian and New Zealand banks to their small business and farmer customers, and to small-scale property developers.

Quantitative AUD lending restrictions and high interest rates were in place – a hangover from the previous regulatory regime in attempting to restrain inflation. But these measures co-existed with a new laissez-faire attitude to bank practices. The formal attraction to borrowers was a much lower interest rate on foreign currencies – approximately 6.5% compared to 13% and over.

The means of FCL funding remains shrouded in mystery. Some victims claim that the intrinsic nature of the arrangement and entire FCL funding involved the banks taking currency and risk positions contrary to those offered and charged to borrowers, with all risks attributed to the borrowers. If so, all profits made from FCL borrowers were fraudulent, and assets seized from foreclosed borrowers illegally obtained.

Most FCLs were nominally channeled through Singapore. Singapore was used as a front with FCL-related profits routed through Singapore by 'transfer pricing' to take advantage of Singapore's lower corporate tax rate.

It is possible that a percentage of FCLs were not sourced from foreign currencies at all, but were falsely denominated – to bypass domestic lending restrictions and generate super profits at the same time.

The banks loaded secret commissions on interest and on currency conversions and took the opportunity to pile up discretionary charges for their 'services'.

In addition, the Australian banks loaded the interest charge with a 10 per cent loading for an 'interest withholding tax' (IWT). Such a tax was applied in Australia to foreign-sourced investments as an interim measure before ultimate profit repatriation by foreign investors. However, the IWT was inapplicable to such FCLs (because they were secured by mortgages, in breach of the Income Tax Act) but the banks knowingly applied the loading regardless.

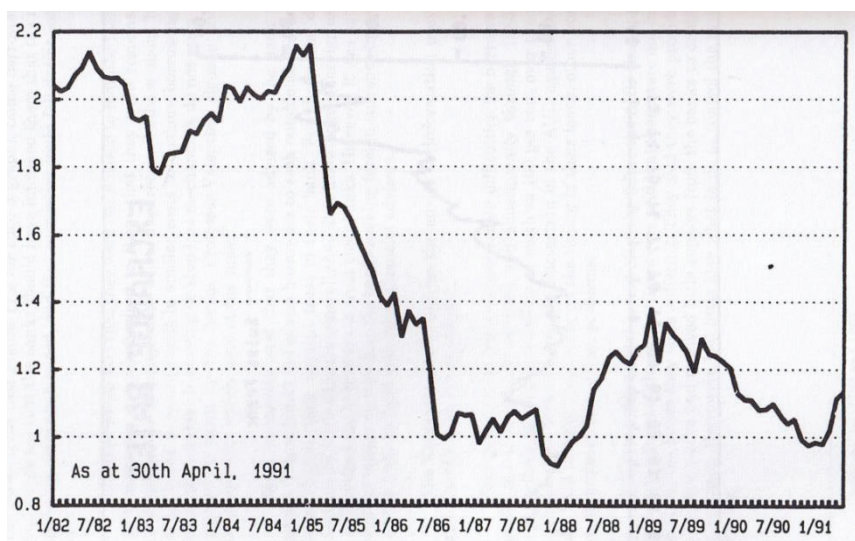
There is no evidence that the bulk of the IWT charges collected were ever forwarded to the Australian Taxation Office. The ANZ bank acknowledged its 'mistake' in 1994 in adding this loading. However, only a select number of ANZ borrowers received their IWT payments back. Several other victims achieved IWT settlements in court.

A colleague estimates that these extra commissions and charges in total approximated the interest differential which seduced borrowers into FCLs in the first place.

These practices, coupled with the naked self-interest expressed in internal bank documentation, highlights that corruption had rapidly infused bank culture since the onset of deregulation.

The total number of FCL loans in Australia is unknown, but estimated to be approximately 4,500. The number issued in New Zealand was roughly 400 – 500, the majority issued by the then state-owned Bank of New Zealand, the public-private Development Finance Corporation and by Australian-owned banks in NZ. The New Zealand impetus was a direct result of copying Australian developments.

The newly-deregulated AUD plummeted in 1985, leading to a rapid blowout of the FCL debt totals in both currencies – more than double in the case of CHF loans.

CHF per AUD\$1.00

There followed 15 years of dispute – between banks and borrowers, within bank personnel, in court litigation and in politics, initially extensively reported in the media.

A handful of borrowers survived. A handful beat the banks in the courts; a handful, possessing 'smoking gun' evidence, made confidential deals with the banks. A substantial majority of the rest lost everything. Some victims are still living daily with their loss.

Fundamentals of FCLs

FCLs are essentially a long dated foreign exchange forward contract, delivering a funding stream with the borrowers' property and livelihood taken as security.

When banks created and contracted an FCL they established an agreement to sell the borrower a local currency, AUD or NZD, benchmarked against a foreign currency. This is a notional agreement because the borrower receives a local currency credit in his/her account.

An understanding of the 'trade' is vital. Far from being a trusted advisor, the bank is trading against the borrower. The bank is taking an equal and opposite risk position to that of the client. The conflict of interest is fundamental.

When the contract is signed – in finance market parlance – the bank is Short (sells) AUD and is Long CHF. The borrower is Long AUD (buyer) and Short CHF. There is equal and opposite risk, with one winner and one loser – a zero sum game. In theory, at the end of the term of the loan these positions would be reversed to 'close out'. If the trade goes against the borrower during the term, more security is called in (a margin call) or at the end a loss crystallised. Inevitably this is exactly what happened to FCL borrowers.

The advantage goes to the party which understands the likely market direction and how to manage the risk if unexpected outcomes arise. Here, the advantage is all in

the favour of the banks and against the ill-informed borrower. The banks had resources and power to look after their own interests via international finance markets. Most borrowers wouldn't have understood the contract, let alone how to protect their own interests. Borrowers only discovered their disadvantage as deteriorating balances had to be met out of personal or business cash flow and settled immediately.

In the context of taking the opposing side of the trade with borrowers *en masse*, banks were taking on considerable risk, but sought to mitigate this with a range of financial instruments. It is a complicated picture of offshore funds held in foreign banks accounts, Eurobond issues and Currency and Interest Rates Swaps. These instruments are enabled through wholesale international interbank finance markets. The objective for the banks was to generate funding lines and to hedge their risk via offshore banking relationships. There was no flow of foreign currency which the borrower was accessing for purposes of the loan. The processes were never disclosed, but over the years a few key internal bank memos and records have surfaced which have partially exposed the methods banks used to generate funding lines and 'swap' away risk.

One New Zealand borrower attempted legal discovery of his facility's full transactions records, but he was denied access via all official, court and financial channels, both in NZ and through the New York-headquartered SWIFT organisation that facilitates financial transactions communications. A former BNZ employee who examined the available records indicated that it was very unlikely that a foreign exchange transaction supporting a genuine offshore loan had existed in this case.

Declarations to the Reserve Banks (the Central Banks) and 1985-86 Annual Reports support the assertion that the banks only had modest foreign exchange exposures as required at the time. These were far below the value of loans issued. Either the banks didn't have a substantial exposure (the loans locally created?) or they falsified their returns to the authorities. .

The foreign currency loan as innately toxic facility

The issue is straightforward – FCLs were a toxic product. They were transparently not fit for purpose. They were not designed to suit customer needs. They were strategically used to expand market opportunities in an environment then under macroeconomic policy constraints. First introduced in a small way by marginal players, the major banks saw FCLs as a vehicle to enhance market share with a facility atypically lucrative. They were sold to the customer in a totally unprofessional 'cowboy' atmosphere.

The loans were unhedged – the costs of hedging would have negated the interest differential – and the customers were so advised. They were given to domestic businesses not generating income in the denominated currency.

From the dismantling of the Bretton Woods system after 1971, senior bank managers were aware of the dangers of fluctuating currencies. During the 1970s, FCLs were made available only to large corporations and only under stringent conditions. After 1981, the banks raced to push this known toxic facility onto an inappropriate market segment, guaranteed to incur huge losses.

Relevant bank staff remuneration and status was linked to their sales performance, so there was an inbuilt need to misrepresent the risk of FCLs to the borrowers, and an intrinsic conflict of interest on the banks' part.

Commentary on an internal memo by a Westpac senior manager, 17 February 1986, encapsulates the innate flaw: “This document encapsulates the whole dilemma with this product, it was the only product marketed within the Banking system where neither the Bank nor the borrower had control over the principal. ... Neither the Bank nor the borrower has control of liabilities”.

In a 1990 judgment by Justice Rogers favouring the customer (*Mehta v Commonwealth Bank of Australia*), the judge summarised succinctly the facility’s flaws: “Nobody in his right mind, after being told that the possible loss was unlimited, that the necessary implementation of safeguards would be limited in their effect and would require continuous attention which the bank refused to provide, would contemplate making the borrowing”.

Claims were made by legal counsel for the banks that the borrowers were generally sophisticated and of necessity risk-takers. The argument is absurd. Yet the *Mehta* case was overturned on appeal for the bank on such ‘reasoning’.

The borrowers’ competence was not as currency dealers (the expertise then highly specialised) but in the field of their business. The competencies are of a dramatically different kind. Moreover, the borrowers were not ‘gamblers’. The borrowers would have had the expectation of reliable credit instruments that would allow them to concentrate on the risks associated with their particular stock in trade.

The long war of position

From mid-1985 there was a long impasse, with customers confronting their threatened default and panicked bank staff examining the fallout. All participating banks publicly denied any obligation to borrowers. The rare bank staff who supported the wronged borrowers were marginalised or persecuted.

Bank documentation discovered during court litigation disclosed that bank personnel dealing directly with borrowers had no understanding themselves regarding foreign currency markets. The ignorance of bank personnel and/or concerns regarding the dangers of FCLs were not conveyed to potential borrowers. Rather, in the aggressive marketing push, the risks were claimed to the borrowers as minimal.

Borrowers spent several years obsessed with whether to revert to AUD soon (and incur probable default) or to wait, dependent upon ill-informed expectations of AUD movements – having to operate their businesses at the same time.

The banks established various service ‘risk management advisory’ centres, formally to assist bereft borrowers with currency market advice, hedging possibilities, etc. However, the banks cared foremost about the asset security behind their loans. Charges for these perfunctory and dysfunctional services were added to the borrower account.

Customer attempts at hedging compounded the fiasco. Given that the AUD-CHF relationship was mediated by the flexible USD cross rate, the complexities of currency monitoring could only be handled by the most sophisticated of bank personnel with the latest equipment.

An affidavit made by Max Dodd, a long-time employee of the Commonwealth Bank of Australia (CBA), in 1998 summed up the rot at the heart of the FCL scandal. Key comments included:

- ‘[The loan] had at the outset no form of in built safety mechanism to protect the borrower and the bank against a dramatic fall in the AUD, such as a stop loss mechanism’

- 'most borrowers typically: were virtually completely inexperienced in foreign currency matters [and] had a poor understanding of the contents of the letters of offer used by the bank for such loans, and instead relied on the explanations they had been given verbally by a bank officer'
- 'few if any Branch Managers and Loans Officers had meaningful knowledge of the facility. Similar comments applied to many of the approving Control Officers in the State Administration'
- 'Typically borrowers said that they had been told by a bank officer prior to taking up an FCL some or all of the following: that the Swiss franc was stable; that Swiss interest rates were dramatically below the level of domestic rates; that they would become onshore loans if the rate moved more than 5% against them'

In May 1989, Dodd had written an internal memo with the intent of trying to save as many borrowers as possible. He put the onus of responsibility for the crisis entirely on the bank itself:

"In carrying out this task we should keep in mind our litigation experience but acknowledge privately that all of the problems we are experiencing are essentially of our own making."

Court litigation

Many FCL borrowers took their banks to court during the late 1980s and 1990s. Battles in the courts hinged on the character of information and advice offered by bank officers and influence exercised on borrowers in contracting for a FCL loan. This in turn hinged on judges' determination of the credibility of bank officers versus that of borrowers in their testimony. Bank officers lied in court, claiming that they offered only information. But bank documentation disclosed that FCLs had been aggressively marketed and their risks discounted.

A handful of borrowers won their case, highlighting that some judges were prepared to stand against strong legal conventions regarding bank-customer relations.

The case involving Chiarabaglio v Westpac (1989) is representative. Like many post-1945 migrants to Australia, Domenico Chiarabaglio had no formal education and remained barely literate in English. Nevertheless, he acquired engineering skills and ran a successful agricultural equipment repair business, and he also became involved successfully in property development.

In his business dealings, Chiarabaglio had shown himself to be extremely prudent, and he had a long term relationship with Westpac in whose professionalism and integrity regarding financial matters he placed absolute trust.

Chiarabaglio had heard about FCLs and in April 1982, he met with Westpac's Queensland FCL marketing manager. Chiarabaglio left with a FCL of \$500,000 in Japanese yen. In early 1985, the loan was converted to CHF. By late 1985, with the dramatic devaluation of the AUD compared to CHF, he was required to give the bank more security for his expanding loan principal. The replacement FCL manager offered Chiarabaglio empty promises regarding the value of hedging, etc.

In 1986, Chiarabaglio took Westpac to court. He sued Westpac both under Common Law for negligence and under statute law (the 1974 Trade Practices Act) for 'misleading representation'. Other victims did the same. But judges perennially

preferred to handle these cases under Common Law with which they evidently felt more comfortable.

The judge found Chiarabaglio's testimony credible. The judge found *negligence* on the part of the bank FCL manager in assertively pushing the FCL facility as an attractive proposition and in failing to fully explain the risks associated with the facility. The judge found *reliance* – Chiarabaglio had acted on the manager's advice – and *causation* – Chiarabaglio's subsequent financial losses were caused by the bank manager's negligence. Given Chiarabaglio's history, he would never have contracted for such a risky facility if he had been fully and accurately advised as to its character.

In the circumstances of this particular facility the judge determined that the bank had a 'duty of care' to the customer. Justice Andrew Rogers, who presided over several FCL cases (including Mehta, above) elaborated on this reasoning in an academic article (Rogers, 1990). Rogers, rarely for such litigation, closely examined discovered bank documentation – highlighting the implication of bank guilt in these documents. A sample of such documentation is analysed in Jones (2005).

Several other court cases followed the same pattern. But why were such judgments not universal for all FCL litigants? Rather, a majority of court judgments in FCL litigation were for the bank.

The majority of court judgments in FCL litigation highlighted a deep legal and judicial bias in favour of bank lenders (confirmed by other banking litigation over decades). The bias is a product of Australian judicial dependence on the English Common Law, with its emphasis on the 'sanctity of contract' and the presumed informed and rational self-interest of all parties.

The question of whether the bank lender may have abused its asymmetric dominance of the borrower is subject to considerable discretion at the hands of the judiciary. However, judicial culture, reflected in judgment 'precedents' purporting to give case law a semblance of coherence and 'objectivity', has dramatically narrowed the terms on which the more powerful bank lender has a 'duty of care' to the borrower.

The evolved culture of the Australian judiciary holds it that commerce operates under 'the law of the jungle', and that the more powerful party has a right to exploit that power. More, a credit relationship is treated as no different to any other commercial relationship. Thus Wickrema Weerasoria, author of Australia's preeminent banking law textbook, has stridently claimed: "Banks owe no fiduciary or 'special duty' to customers" (Weerasoria, 2000) – summing up both court litigation history and articulating his own prejudices.

An additional dimension is involved. Westpac FCL borrower Lionel Potts won his case in the lower court in 1990 (accompanied by several other victories against Westpac), but it was overturned on appeal in April 1992. The appeal judgment for Westpac is so bereft of due procedure and of intelligence that it points to naked corruption (Jones, 2014). In this instance, elite forces coalesce to ensure that bank corruption and its perpetrators escape redress.

In general, FCL borrowers did not achieve a deserved justice in the courts, facing instead a judiciary both culturally prejudiced and complicit with bank malpractice.

The regulatory and political arena

The federal Treasury and the Reserve Bank of Australia, responsible for what remained of bank regulation, refused to intervene. RBA personnel were aware of bank foreign currency exposure, contrary to official policy, but ultimately did nothing.

On the political front, the government, committed to deregulation, offered no support to borrower victims. The FCL scam was merely the most sensational dimension of an escalation of bank malpractice. Paul McLean, Senator for a minor Parliamentary party, became a recipient of many complaints which he raised in Parliament.

The then Labor Government set up a Parliamentary Inquiry to divert the criticism, fueled by significant media coverage. Submissions to the Inquiry disclosed much important detail of the FCL affair. Bank personnel consistently lied and dissembled before the Inquiry. The subsequent report (Martin, 1991) was a whitewash, ignoring the incriminating evidence submitted. Senator McLean himself was vilified and forced out of Parliament.

The banking sector was facing massive losses from contemporaneous ill-considered lending to incompetent and/or corrupt corporate mavericks, compounded by the early 1990s recession (brought on by inappropriate government policies). Major banks had reported significant losses and Westpac, in particular, was near-bankrupt. The government's priority was to prop up the banks at the expense of the victims.

Of particular importance was the government-owned Commonwealth Bank of Australia, a key participant in FCL loans. The CBA had been created in 1911 and re-fashioned in 1945, on both occasions by Labor governments, to serve the public interest. Now in the 1980s it had joined with the private banks in unethical practices. In addition, the Labor Government decided in the late 1980s to privatise the bank, so maintaining the bank's viability was of prior concern. A comparable imperative existed in NZ in shoring up (for later privatisation) of the state-owned BNZ.

FCL victims made ongoing attempts to involve Members of Parliament in their plight, but without success. There were no court victories for victims after 1991. The media gradually lost interest.

Lessons from the antipodean experience

Following private banking crises and selective orientation during the 19th Century, state-owned banks were established for broader coverage and the system was gradually subject to more stringent regulation. However, a resurgent powerful banking lobby was complemented by the rise of neoliberalist ideology in the 1970s. The banking sectors were subsequently subject to privatisation and deregulation in Australia and NZ, as elsewhere.

The selling of FCLs *per se* is probably best understood as an aberration in the antipodean context. By contrast with Eastern Europe, the banking infrastructure was well established. None of the major lenders were foreign owned, and they held no natural counter-balancing assets in foreign currencies.

There was a peculiar confluence of events – a period in transition from tight regulation to deregulation. There were quantitative lending restrictions still in place from the pre-deregulation era, high inflation and high interest rates, in conjunction with a premature tolerance of banks' prerogative to compete on any terms for market share, and in the face of new foreign entrants scheduled for 1986. In addition, the FCLs were conceived and initially sold when the AUD and NZD were fixed (to a

basket of currencies) but the currencies were floated soon after, reinforcing the unsuitability of the facility.

There were elements in common with the East European experience. These elements include the competitive pressure to market a toxic product, and dishonestly, to customers totally unsophisticated in financial matters, and left ill-informed by bank lenders (c/f Schepp & Mátrai-Pitz, 2016: 478).

However, only small businesses and family farmers were targeted in Australia and New Zealand. The minimum loan in Australia was \$500,000. Local government borrowing was still under strict central control by the statutory Australian Loan Council. There is no internal documentation to suggest that the banks ever considered home mortgage FCLs. The sums were too small, it would have required active marketing and exposure to the authorities, and management of foreign currency exposure would have been understood to be intolerable for banking staff still generally unfamiliar with foreign currency management.

What was not an aberration was that the FCL lending was the first reflection of a transformed culture in which the banks were given free rein to engage in loose lending practices, by which incompetence and corruption became embedded in the banking sector's practices.

Following the whitewash Martin Inquiry Report, the government condoned self-regulation in the banking sector. The banks, now also dominant in wealth management and insurance, have used this unregulated environment to continue with corrupt practices. There have been many subsequent Parliamentary inquiries into the banking sector, resulting in minor reforms, but the financial sector essentially continues its incompetent and corrupt practices with impunity.

One doesn't have to be conspiratorial to understand the continuing failure of the authorities. The highly profitable major banks donate to the major political parties. The banks are powerful lobbyists for their interests. They threaten media management, by withdrawing advertising, if adverse reporting appears in the media. They bribe politicians, if not directly then of promises of high-paid employment following retirement from politics. Law firms subordinate ethics in pursuit of bank litigation business. All judges and politicians have personal banking relationships, in which their self-interest is possibly uppermost in their minds.

Unfortunately, there are few optimistic lessons to be learnt for current FCL victims overseas from this experience. A complicit legal and judicial culture is a deep-seated problem that must be strategically addressed in the long term.

However, the anti-social practices of banks have not been tolerated in past periods, so an anti-corruption regime is conceivable. Bank corruption in Australia has become so pronounced, across most facets of bank portfolios, that there is in 2017 an unprecedented call for a Royal Commission into the sector, including from the Labor Party currently in Opposition. In November 2017 the Government relented under pressure and a banking Royal Commission with substantial powers has been established. The time is propitious for a public accounting of bank malpractice during the era of deregulation since the 1980s.

References

1. [Campbell] Committee of Inquiry into the Australian Financial System (1981), *Australian financial system: final report*. September.
2. Chiarabaglio v Westpac Banking Corporation (1989), Foster J, Federal Court of Australia, 21 July.
3. Martin Committee [Parliament of the Commonwealth of Australia, House of Representatives Standing Committee on Finance and Public Administration] (1991), *A pocket full of change: banking and deregulation*, November.
4. Jones, Evan (2005), "The Foreign Currency Loan Experience in 1980s Australia with particular reference to the Commonwealth Bank of Australia: bank documents, bank culture, and foreign currency loan litigation", *Working Papers*, ECOP 2005-3, Department of Political Economy, University of Sydney, December.
5. Jones, Evan (2014), "Westpac, the Foreign Currency Loans Scandal and the de Jersey Factor", *bankvictims.com.au*, March.
6. Mehta v Commonwealth Bank of Australia (1990), New South Wales Supreme Court, 27 June.
7. Rogers, [Justice] Andrew (1990), "Developments in Foreign Currency Loan Litigation", *Journal of Banking and Finance Law and Practice*, September, 201-210.
2. Schepp, Zoltán & Mátrai-Pitz, Mónika (2016), 'Foreign currency borrowing in Hungary: the pricing behaviour of banks', in Sabri Boubaker, et.al., *Risk Management in Emerging Markets: Issues, Framework and Modeling*, Bingley, UK: Emerald Group Publishing, pp.469-504.
1. Weerasoria, Wickrema (200), 'Banks owe no fiduciary or 'special duty' to customers: a reaffirmation', *Australian Banking and Finance Law Bulletin*, 15, 9, April.

Legal Memorandum on Violations of Constitutional and Convention Rights of Slovenian Borrowers of Mortgages Denominated in Swiss Francs

Boštjan M. Zupančič³⁰³ - Ciril Ribičič³⁰⁴

Introduction

We have prepared the present legal memorandum in order for it to serve as the basis for possible future filing of a constitutional complaint in the Constitutional Court of Slovenia – following all the decisions of the regular domestic courts of private law —, on the grounds of violations of Constitutional and Convention rights of borrowers of loans (mortgagees) denominated in Swiss francs —, and for the lawful rectification of their distressed position. Should there be no success under the domestic law, the authors, based on a new mandate, shall prepare the proposal with the Convention-customized argumentation (in English), for the subsequent application to the European Court of Human Rights in Strasbourg.

In the memorandum, we respond – based on examining the constitutional law theory and the case-law of ordinary courts, the Constitutional Court, the Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights –, to the client's question as to whether this is a case of a fictitious aleatory loan contract – concealing financially speculative (in essence, ForEx futures or a foreign exchange futures) contractual relationship. Such contracts generate disproportionate risks for the uninformed and unaware mortgage borrowers. They were outside their control.³⁰⁵

In this regard, we have also prepared an outlook on the private law nature of problematical mortgages as (pseudo-aleatory, toxic) financial products, such as the banks have misled with and even imposed on the unsuspecting borrowers. In this sense the loans were truly 'toxic'.

³⁰³ Prof. Dr. Boštjan M. Zupančič, LL.M., S.J.D. (Harv.), professor of law, former judge of the Constitutional Court and of the European Court of Human Rights;

³⁰⁴ Prof. Dr. Ciril Ribičič, professor of constitutional Law, former judge of the Constitutional Court, member of the Venice Commission

³⁰⁵ *The disclosure of information and risk management that arise from loans in foreign currency, loans pegged to foreign currency and loan products that expose the customer to market risk, was mandated by Bank of Slovenia, Ljubljana, 4 July 2006.* This material, which was prepared by Božo Jašovič, member of the Governing Board of the Bank of Slovenia, was sent to the Management Boards and Internal Audit Departments of all banks and savings banks in Slovenia.

We are now being informed that in the Spanish Supreme Court, too, the central issue is one of »free and informed consent« of the borrowers. The consent of the borrowers was based on an induced false perception of the monetary status and stability of the Swiss franc that CHF was known to be lower than its prospective value.

Fundamental Characteristics of the Euro Loans (Mortgages) Denominated in Swiss francs

The disproportionate risks of borrowers with loans denominated in Swiss francs (hereinafter: CHF) are particularly manifest in the case of long-term credit financial links. These are specific for housing loans (mortgages) in terms of annuity repayments, with primary repayment of interest charged at the beginning of the interest period, and the currency clause at the variable interest rate.

Typically, the repayment of capital comes into play, often but not always, after the interests on the mortgage has already been paid.

The combination of these elements has resulted in an explosive mixture, a time bomb with a destructive effect, triggered in case of even minimal changes of the currency ratio between the CHF and the Euro. This, obviously, is not the case in an ordinary Euro loan relationship, which would successfully pass the assessment of conformity with the Constitution and the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (hereinafter referred to as the ECHR).

The effects for borrowers here are similar to risks specific to projected future monetary speculations, the difference being that in the stock-exchange manipulations speculations, at worst the investor, at worst, loses only his invested financed contribution. In our case, contrariwise, the recipient of the long term, e.g. housing loan, may be bound to keep repaying the bank loan for decades and where the. The interest may increase exponentially. The repayments of the principle may seem not to occur at all or not in the amount that would be at least approximately proportionate to the total amount of repayments.

In addition, the banks have ensnared the borrowers with low interests and intentional – despite the otherwise mild warnings of the Central Bank (the Bank of Slovenia) –, concealing information about the risks borne by consumers. The banks have abused their position and have debited uniformed and misled borrowers with risks, which under the dictated boilerplate ‘general terms and conditions’ they were unable to influence. They were *ab initio* in the dire “take it or leave it” position.

The Bank of Slovenia has prior to this (already in 2006) warned the managements of commercial banks with internal instructions on restraint when entering into such contracts, i.e., loans in foreign currency, loans pegged to foreign currency and products that expose the customer to market risk.¹

Even earlier (in June 2005) there was a salient report on financial stability of the Bank of Slovenia. On that occasion the commercial banks have been explicitly advised that the respective currency risk does not involve greater risk for the banks, that *‘the stress tests.... indicate a relatively small susceptibility of banks to the variations of the exchange rate’*, and that due to the high (sic!) volatility of CHF, there are possible risks for the customers (thus, not the banks!), and also:

‘For banks’ customers the exposure of foreign-exchange risk may be very high, in particular taking into account that CHF is currently at relatively low levels and

with regard to the exchange rate of forward contracts appreciation may be expected in the future.' (Concrete forecast of the expected).

This proves that even according to the official guidelines of the Central Bank (Bank of Slovenia), the banks were not only (1) aware that their financial products are toxic, but did (2) wilfully (intentionally, with *dolus malus directus* or at least with *dolus eventualis*) placed such loans (mostly mortgages).³⁰⁶

However, the borrowers have not had, in the critical period, such assistance.

Later, it was provided by the Slovenian Consumers' Association, but this assistance was less effective and above all for a large number of borrowers it was provided too late. This was true particularly in Slovenia, where the warnings to the consumers were significantly delayed in comparison to Austria or France.

The apprising of borrowers was followed-up in a form of reports on what already happened due to the depreciation of Euro against the Swiss franc.³⁰⁷ Thus, the borrowers were able to observe the impact of changes of currency ratios on the amount of the principal value and interest with their loans denominated in Swiss francs, only *ex post facto* in the reports of the Slovenian Consumers' Association.³⁰⁸ The imposing of long-term toxic loans under such conditions and concealing risks assumed by the borrowers, has deformed the loan relationship between the borrowers and the banks beyond recognition.

This, *inter alia*, implies a grave violation of several principles of the private (civil) law of obligations, which should in principle guarantee fair mutual relationships between lenders and borrowers. The banks' conduct when creating and selling such pseudo-aleatory products, whereby one party is adeptly/expertly informed of the (non) risk, and the other one is not, and which only simulate an ordinary loan relationship –, cannot be considered as banks' acting in good faith.

Private law characteristics of pseudo-aleatory contracts

In ancient Greece (4th century BC), the aleatory contract was an agreement based on an uncertain mutual risk (*ἀργύριον ναυτικός*, *nautica*), e.g. where a third party had insured the transported cargo of a ship-owner to remote destinations for the insured person –. This was at higher interest rates (20 % to 100 %) for the insured person, the first known origin of an aleatory contract, which only in the 14th century reappeared in France only in the 14th century. As we shall see, the cause (*causa*) of the contract applies here only with *mutual (balanced)* ignorance of all three parties (the insured, the insurer, the ship owner). It is a case of a 'primitive version of aleatory loan'.³⁰⁹

³⁰⁶ See below the penal interrogation of the senior bank executive of the BNP Paribas in Paris, in 2013, note no. 11

³⁰⁷ Partial report on the issue of foreign-currency loans, ZPS, Ljubljana, 20 February 2015 with attachments

³⁰⁸ Vuksanović, *Ničnost nepoštenih pogodbenih pogojev (Nullity of unfair contract terms)*, Pravna praksa no. 6/2015, points out that it would be very simple to inform those interested in such loans by providing them with several calculations for different simulations of changes in currency ratios between Euro and the Swiss franc.

³⁰⁹ See Gonzague, de MontRichard, at <http://masterproassurance.alloforum.com/theme-contrat-aleatoire-t21-1.html>

As we shall see, the *causa* of the contract applies here only with the *mutual (balanced)* ignorance of all three parties (the person insured, the insurer, the ship owner). It is a case of a 'primitive version of aleatory loan'.³¹⁰

The Napoleon's *Code civil* (1804) had restrictive provisions on terms and limits of the contracts, which – —as a typical insurance contract, games of chance, wagers, etc. – —were based on the uncertainty of some future event.³¹¹ The text of Article 1964 in that time (in 1804) is seemingly misleading, since it mentions ignorance not necessarily of all the parties involved. But Article 1104 of the *Code civil* decrees requires, as in Slovenia's well our own Code of Obligations, that a contract is to be entered into in good faith (*bona fides*, *bonne foi*). If not, as a result of unjust enrichment at the expense of the other party (*enrichissement injustifié au détriment d'autrui*, unjust enrichment claim, *condictio*), such contract is – invalid. The enriched party must return everything obtained by unjust enrichment—with interest accrued on the date of publication of the judgment.³¹²

Therefore, the currency clause in Swiss francs or a Euro loan denominated in Swiss francs, may be a misleading form of a 'pseudo-aleatory' insurance contract. The bank *fictitiously* protects itself with the denomination in Swiss francs – against potential depreciation of the Euro currency. Such contract (*analogia inter legem*) thus falls under the impact of provisions of the Slovene Code of Obligations (on insurance contracts).

This might have been acceptable in the Croatian³¹³ and in the Hungarian case, but only as far as the risk was graspable, i.e., that the state could in fact have devalued the local currency (Croatian kuna, Hungarian forint), or that the latter would be subjected to high inflation. Even so, in this situation as far as the value of the Croatian kuna was pegged to the value of Euro anyway, this also was deemed, such contracts were unacceptable. Therefore, the subsequently quoted judgment, *infra*, of the Croatian Constitutional Court is quite logical.³¹⁴ Anyhow, we cannot speak of good faith, since the banks knew very well that the CHF in its foreign-exchange value vis-à-vis Euro could only rise will probably increase.

The Slovenian Code of Obligations (OZ) explicitly prohibits the insurance of claims. The reason is to be found in the fact that the OZ limits aleatory contracts to deals of an insurance company. The *ratio legis* of the OZ proscribing the securing of claims (with the insurance company)), lies in preventing derivative stock-exchange

³¹⁰ See Gonzague, de MontRichard, at <http://masterproassurance.alloforum.com/theme-contrat-aleatoire-t21-1.html>

³¹¹ *Code civil, Titre XII : Des contrats aléatoires. Article 1964, Créé par Loi 1804-03-10 promulguée le 20 mars 1804 : Le contrat aléatoire est une convention réciproque dont les effets, quant aux avantages et aux pertes, soit pour toutes les parties, soit pour l'une ou plusieurs d'entre elles, dépendent d'un événement incertain.*

³¹² See **Article 1303-4** Créé par Ordonnance n°2016-131 du 10 février 2016 - art. 2 L'appauvrissement constaté au jour de la dépense, et l'enrichissement tel qu'il subsiste au jour de la demande, sont évalués au jour du jugement. En cas de mauvaise foi de l'enrichi, l'indemnité due est égale à la plus forte de ces deux valeurs

³¹³ Very strongly, of course from the constitutional law point of view, nevertheless (Croatian Kuna) was taken by the Croatian Constitutional Court confirmed this even after the Croatian legislative authority had already regulated it. Croatia is thus at least two legal steps ahead of Slovenia. This so even more so (*argumento a minori ad majus*), because for the banks there, the Croatian Kuna, despite the fact that it had been nominally pegged to Euro, nevertheless presented a certain risk. nevertheless.

See *infra*, note no.43

³¹⁴ See, *infra*, notes no. 43 in 44

speculations (options, etc.) in the context of common obligations (and not in the stock-market) law.

As we shall see, the pseudo-aleatory contracts within the context of variable (volatile) ratio between CHF/€ were in essence concealed stock-exchange transactions.³¹⁵ The difference was³¹⁶, with the variance that with the latter the investor loses only what he has invested into the business transaction, whereas in the first place. But in our case the borrower vis-à-vis the bank is in for a long-term, so to speak permanently, and is obliged to pay the amounts —, which due to the interest by far and sometimes many times over, exceed its expected investment into the bank loan.

The French criminal case *Helvet Immo*

In the French criminal case *Helvet Immo*, the subsidiaries of an otherwise reputable BNP Paribas bank, Mrs Nathalie Chévalier, former senior executive of this bank and essentially a whistle-blower, had been questioned. As a witness, Mme Chévalier precisely and concisely testified as to how the BNP Paribas bank had, with excessive irrelevant information, obscured the toxic nature of the proposed business transactions and intentionally misled first the bank's middle management and then the borrowers themselves — and how in this case for them the only credible information would have been the so-called *crash-test*, i.e., the simulation of a disproportionate increase of interest and the principal amount already at a minimal increase of value of CHF vis-à-vis Euro.³¹⁷

At that time, this was still a *criminal case* with potential claim for damages of the aggrieved private parties — '*contre X*', i.e., against an unknown perpetrator. It follows from her testimony how even that the *upper* and midlevel bank officials (*middle management* intentionally misled at first the lower *bona fide* management at the bank, and then, through them, the inexperienced borrowers.

We are stating this because these *Helvet Immo* business transactions were mathematically so complex/concealed that even Mme Chévalier as an expert banker had a difficulty of understanding them.³¹⁸ It is hard to appreciate, how the French legal system already in 2013 was able criminally against such a deception (*pratique commerciale trompeuse*), whereas in the Republic of Slovenia the case is still under only private law review. There is still no word about criminal prosecution, although this would be imperative.³¹⁹

³¹⁵ See *infra*, note no. 11

³¹⁶ See *infra*, note no. 11

³¹⁷ See *Procès verbal de Déposition de témoin, No. du Parquet: 1229076010. No. Instruction 2437/13/3, dated*

28 March 2013, the certified translation and the original are annexed to the review in this case. Mme. Chévalier explicitly takes the position, as mentioned above, that this was not a case of credible loan transactions; rather these were, but transactions, which in their essence were financial stock-exchange speculations. This, of course, neither the French borrowers at BNP Paribas did know.

³¹⁸ See above note no. 11, page 6 of the minutes.

The investigating judge asked Mme. Chévalier if she had any knowledge of the COMETE Programme, which according to her/his opinion would have obviously had the potential liability of the abovementioned simulation. See <http://www.aexae.fr/contenu/produits/logiciel- securite-gardiennage-comete>. This programme was not at Mme. Chévalier's disposal at the BNP Paribas.

³¹⁹ It logically follows from the quoted hearing in Paris it arises completely clearly that the persons truly responsible for mass deception of borrowers could have been very easily identified in the Slovenian

In the Slovenian case, the claims of the banks vis-à-vis the borrower were likewise locked into unnecessary and misleading currency clause. Formally and legally, it does not follow that it would be proscribed to secure the bank entitlement with the currency clause directly with the borrower. However, as it transpired is already patent in the French legal system, the true nature of the transaction at issue here is a stock-exchange speculation (*pratique commerciale trompeuse*) – and not a legitimate bank loan.

An analogy *inter legem* is apposite because the toxic bank product faked a pseudo-aleatory contract as if both parties were equally ignorant of the probabilities of future change of value of the Swiss franc. According to the *inter legem* analogy, this is a case of a speculative form of securing a claim, i.e., binding provisions on mutual uncertainty of both parties about the fact that an ‘insurance case’ could arise.³²⁰

In this sense, the private law question is whether the future event (increase in value of the Swiss franc) was ‘uncertain’ for both parties to the contract. The definition of uncertainty implies the ignorance of both parties, and not just one –, in our case, the ignorance of a financially uneducated party (the borrower).

‘Uncertainty’ in such a case cannot be the simple opposite of ‘certainty’ since this was a case of a probabilistic assessment of high prospect-likelihood of increase in the value of the Swiss franc. We all know (a notorious fact) that banks today, for their foreign-exchange speculations, use complex mathematically corroborated algorithms. In the case of BNP Paribas, for example, even the higher bank officials were unable to understand and unravel them since they were intentionally concealed behind the complex mathematical computations. Of the latter, the borrowers could not even dream of understanding.

The Difference between a Stable and an Unstable Currency

If to some extent it is logical that such use of currency clauses occurred in countries with unstable national currency (Croatia, Hungary, Slovenia before they were included in the Euro area, and if not pegged to Euro), this is most definitely not tolerable in countries in the Euro area, Euro being a stable and trustworthy currency. The very absence of such motive proves beyond reasonable doubt that the commercial banks had no other reason to market their toxic loans –, except their anticipation of the rise of the CHF and the consequent speculative profit on the backs of the deceived borrowers.

Contrariwise, the legitimate currency clause is designed for the borrower to return borrowed funds in their *real value* in case that, due to inflation or devaluation, the lender bank would be losing money.

Such foreign currency (ForEx) clause is not acceptable in the countries of the Euro group. Therefore, it is no wonder that the courts in the Western European Euro countries quickly and strongly reacted to the misleading speculative banking

context as well. The penal law-enforcement. According to our express opinion, the criminally repressive system should have reacted rigorously against the perpetrators: approximately 16,000 misled borrowers were affected.

³²⁰ Slovenian *Code of Obligations*, Article 922: (1) The event, with regard to which an insurance is taken out (insurance case) must be future, uncertain and independent of the exclusive will of contracting parties.

practices. Meanwhile, the consistently delayed regular courts' reaction in Slovenia falls is delayed even in comparison with the judiciary even in the countries—not members of the Euro area.

Croatia, for example, has adopted an Act guaranteeing that the banks should assist in must facilitate the condition of the borrowers. This Act just effectively passed the constitutional review.³²¹ In France, as already pointed out, criminal proceedings have been instituted against those who designed and sold such toxic bank products. It was established that they had intentionally saddled the borrowers with the risks in the event of change in currency ratios between the CHF and Euro.

The loans denominated in Swiss francs have obviously not been granted because this would have been in the interest of borrowers needing a loan in Swiss francs.³²² Also, these loans have no connection to the banks' business real operation in Swiss francs. Their advertising maintaining that these loans were in consumers' best interest, that it is in their interest to peg the loan to the most credible currencies, was completely deceitful. In the criminal law context, this is a case of *fraud*; therefore, not only banks as legal entities should be responsible in terms of strict liability, but also subjectively personnel individuals in the banks who intentionally introduced such practices (*dolus*), allowed it and maintained, i.e., connived with it (*dolus eventualis*).

Thus, for example, the appendices to the reports of the Slovenian Consumers' Association³²³ to the effect that individual banks in offering loans in Swiss francs, prove provided intentionally false advertising of the financial product: '*pegging your loan to the CHF(currency clause) guarantees that the amount of monthly annuity shall not be increasing significantly*'.

To advertise such loans with justification that it provides safety to the borrower has no support in reality. Thus, the banks' catchphrase 'slogan *'Rely on solid currency!'*' was false and misleading.³²⁴ When this relation to Swiss currency is further wired with special requirements regarding the calculation of the method of loan repayment, it changes for the borrower into a toxic contractual relationship. The bank thereby benefits at his expense if there is even a minimum change of the ratio between the CHF and the Euro.

The CHF thus served in the context of such toxic products 'financial products', which were offered by the banks to the consumers as a projected means of banks'

³²¹ The decision in case no. U-I-3685/2015 dated 4 April 2017

³²² These mortgages were indeed, as a rule, offered at a lower initial interest rate. Obviously, this was not only a lure to the potential borrowers who otherwise could not have afforded a mortgage. The banks had a reason to push such mortgages knowing full well that these loans would eventually result in a much higher – in comparison with mortgages denominated in Euros – annuities. There could however, as we shall see later, have been no other more devious motivations or interests on the part of the banks' management.

This amounts to banks. Here is the double dishonesty played upon the unsuspecting borrowers. Not only were they *ab initio* less credit-worthy, i.e., less capable of paying the annuities, but the banks knowingly offered them deceptively lower interest rates (why?) that were certain to rise far above the level of regular Euro mortgages they were not capable of accepting in the first place.

³²³ Ljubljana, 20 February 2015

³²⁴ Again, in terms of criminal law, this corresponds to the offence of the conspiracy to defraud, which is a combination of theft and lying, in this case misleading the borrowers. The question may legitimately be raised as to why, except in France, no criminal procedures to the best of our knowledge have in fact been initiated against the responsible bankers.

making a profit, and not for preservation of the loan's real value, which should have been the only reasonable function of the currency clause.³²⁵

The aforesaid report of the Slovenian Consumers' Association, for example, notes that within the context of the 'products' offered by the banks, the currency clause had not served the purpose of preservation of the loan's real value, '*but as a method of obtaining new customers with the offer of fictitiously more favourable loans and obtaining additional profit*'.³²⁶ Such banking practices engendered *profit*'.³²⁷ This is thus a case of a toxic financial product exploiting position of the loan's real value—for speculative profiteering of banks at any cost, even at the cost of endangering social security and existence of borrowers.³²⁸ The latter is, as we shall see, of a constitutional significance in the Republic of Croatia and similarly in the Republic of Slovenia.

Meanwhile, if it is needful to emphasize again, the commercial banks of course did not do business in Swiss francs. Accordingly, the repayment by the borrowers in Swiss francs was in most cases out of the question. The foreign currency clause was used as a virtual dicey tool.

The Court of Justice of the European Union

The Court of Justice of the EU (CJEU) in Luxembourg did take partially relevant positions on the ForEx denominated loans in the member states of the EU. There were several of CJEU decisions that required the banks in the member states to inform the borrowers beyond the mere technical information provided formally. CJEU requested that the borrowers be specifically informed of all the possible future economic consequences stemming from pre-specified loan terms, the currency clause and the method of repayment of long-term loans. CJEU also formalistically³²⁹ pointed out that when applying the law of the European Union it is necessary to consider the contents of national law and interpret it as far as possible within the meaning of the context and purpose of EU Directives.³³⁰

Banks' offering loans in Swiss francs was not just a problem of directly misleading lack of information to the borrowers. The borrowers were entitled to expect from the banking institutions, enjoying public trust, that they would *not* offer 'products', which at the modification of currency ratios would change into means for reduction of

³²⁵ It is interesting to note that the ForEx currency clause by Austrian banks, although they have not been allowed to do this by the Austrian central to do this in Austria, has been introduced as a discriminatory practice in Slovenia – without any legal or moral reservations. The reasons for such conduct are supposedly clear.

³²⁶ *Partial report on the issue of foreign-currency loans*, p. 4.

³²⁷ *Partial report on the issue of foreign-currency loans*, p. 4.

³²⁸ One horrific measure of this existential threat to the borrowers is the number of suicides in consequence of absolute pauperization of the borrowers. In Bosnia and Herzegovina this number, to the best of our knowledge had been, up to the time of writing this report, 56. In Slovenia the heretofore known number is 3. Epidemiologic studies have been presented in Barcelona, proving, apart from the suicide *in extremis*, that the general mental and consequently the physical health of the aggrieved population have been significantly reduced.

³²⁹ It is really difficult to understand why the CJEU took such an incomplete position on the obviously lurking fraud in practically all of the ForEx loans. In other words, when the case comes to the ECtHR, this formalistic attitude of the CJEU will have to be corrected.

³³⁰ Preliminary ruling of the Court of Justice of the European Union *in case C-26/13*, issued on the grounds of a request of the Hungarian court with regard to binding loans in forints, the repayment of which was related to the current exchange rate of the Swiss franc.

borrowers to bankruptcy and *disproportionate* enrichment of banks.³³¹ From the perspective of the European Union it is questionable that it accepts the sales of such bank 'products', at their origin a reflection of distrust concerning the credibility of the Euro currency.

Euro, unlike some national currencies (Croatian kuna, Hungarian forint, Polish zlot etc.) is a completely stable currency – at least as much if not more than the Swiss franc since it is a joint currency of the nineteen of the twenty-eight members of the European Union. Thus, there was absolutely no need to 'secure' the loan taken out in Euros with the clause on Swiss francs.

Transition from the Domestic to European Law: Consequences for the Country

In case of dismissal of the extraordinary review ('revizija') by the Supreme Court of the Republic of Slovenia³³², the judicial dispute is approaching a point where the issue shall no longer be the responsibility of banks. It shall be the responsibility of the Republic of Slovenia as far as such practices, contrary to the Constitution, the EU law, and above all the law of the ECtHR and other international treaties binding on Slovenia, will be permitted to stay in force.³³³

In Slovenia, the Constitutional Court is the final and supreme domestic judicial instance, after which the consideration of loans in Swiss francs as private business obligations between the banks and the borrowers will turn to – the liability of *the state*. If the Constitutional Court approves the deception of mortgage borrowers, their unequal treatment and the transfer all of the risks of a banking speculative and toxic transactions to the consumers, then it will be the ECtHR's turn to condemn the state.³³⁴

³³¹ That such expectation of potential borrowers vis-à-vis the bank is justified again arises from the testimony of Mme Chévalier. Chévalier before the investigating judge in Paris. Mme. Chévalier, as a witness, specifically emphasized that she had been concerned about the reputation of the BNP Paribas Bankbank, because this bank had been previously renowned as a reliable banking institution organisation –, on which a customer, when conducting his business operations, could rely on. See the minutes cited *supra*, note no.12

³³² Extraordinary legal remedy of 'revizija', 'Revizija', filed on 8 March 2016, in which the respondent is Nova kreditna banka Maribor and was filed against the judgments of the Higher Court of Ljubljana and the District Court of Maribor –, points out that in this particular case, the currency clause was used in a manner that constitutes violation of fundamental principles of the law of obligations, in particular (1) the principle of good faith and fair dealing, (2) prohibition of abuse of rights, (3) prohibition of creating and (4) taking advantage of monopolistic position, equal value of duties and (5) prohibition of causing damages. The timing of this extraordinary legal remedy here is of essence due to the fact that the exhaustion of this remedy is a precondition of access to the Constitutional Court.

³³³ At the outset, we should point out the possibility that this would be in the best interest of the coconspirators in the relevant Slovenian banks. In case, the State of Slovenia were to cover the damages to the exploited borrowers, there is in the law no obvious mechanism whereby the State would be able to recuperate from the banks the amount in question.

³³⁴ Before the ECtHR the state is sued, in this case the Republic of Slovenia, since it has not settled the case within the domestic legal system. The banks, which proffered the toxic loans, could thus have avoided any reimbursement to the state of the massive damages caused to the borrowers. Obviously, this means that it is not in the banks' interest to have the case resolved domestically because no obvious legal remedies exist that would thereafter enable the state of Slovenia to claim reimbursement of the ECtHR adjudicated damages to the aggrieved borrowers.

In other words, the positive dealing with the borrowers constitutional complaint is the final opportunity for the state to sanction domestic private law violations of the rights of the borrowers. After that, the state's own operation and responsibility for violation of human constitutional and Convention rights will be scrutinized by the European courts, in particular the ECtHR.³³⁵

The latter does not focus on the responsibility of the banks; it determines the responsibility of *the state*, in this case the Republic of Slovenia, because it was incompetent or unwilling to sanction violations of Convention rights within the domestic law.

Even in other areas, for the European Court of Human Rights in Strasbourg has undone, the practice limited to the formalistic enforcement of the rules of private law interpreted restrictively. Consequently, such practices will not be able to withstand the scrutiny of the ECtHR judicial review.³³⁶ if this leads to the violation of minimum standards of the protection of human rights.³³⁷

If the Constitutional Court would not *ex tunc* set aside such unpredictable loan relationships and ensure the responsibility of the banks, the obvious risks, the plan before the European Court of Human Rights will be the responsibility of the state—and not the banks.

In particular, the ECtHR addresses such disputes in terms of *proportionality* and in a manner that determines the responsibility of the state for violation of human rights and fundamental freedoms – and. It sanctions them morally and materially when it establishes the violation of standards of minimal protection of human rights. Since the number of affected borrowers is high (16.000), the consequence will be a pilot judgement of the ECtHR. It shall at first define the criteria for the responsibility of the state (for the reimbursement of the bank fraud) for a couple of individual applicants,

³³⁵ The case has not yet come to the ECtHR. This is most likely the result of the fact that national courts (such as, for example, the French court mentioned above) reacted to the abuse (*pratique commerciale triompeuse*) several years ago. *Mutatis mutandis* this also applies to the Republic of Croatia —, whereas in Slovenia, the case is being delayed and misinterpreted. Since it is a case of 16,000 affected bank customers, we can imagine what a mass (pilot) case this would be for Slovenia again, which has repeatedly 'distinguished' itself with such cases before the ECtHR.

³³⁶ There are cases where the national courts in many European countries sentenced journalists on the grounds of libel at the expense of holders of political functions and upon formalistic consideration of principles of the private law. Subsequently, it then came to condemnation of these countries before the ECtHR with the reasoning that in such cases it is necessary to consider all circumstances of the case, in particular also to what extent the complainant, as holder of public function, provocatively spoke about the topics of general interest to the public. In doing so, the ECtHR notes that journalists are obliged to respond clearly, if necessary also harshly and even offensively, to such provocations, and the courts must protect the journalists as the watchdogs of democratic public discussion, against intimidation. Slovenia has experienced such sentence in the case *Mladina v. Slovenia*, where the courts punished the magazine, the reporter of which has in an offensive manner addressed the manifestation of the member of Parliament who had mocked the rights of homosexuals.

³³⁷ There are cases where the national courts in many European countries sentenced journalists on the grounds of libel at the expense of holders of political functions and upon formalistic consideration of principles of the private law. Subsequently, it then came to condemnation of these countries before the ECtHR with the reasoning that in such cases it is necessary to consider all circumstances of the case, in particular also to what extent the complainant, as holder of public function, provocatively spoke about the topics of general interest to the public. In doing so, the ECtHR notes that journalists are obliged to respond clearly, if necessary also harshly even offensively, to such provocations, and the courts must protect the journalists as the watchdogs of democratic public discussion before intimidation. Slovenia has experienced such sentence in the case *Mladina v. Slovenia*, where the courts punish the magazine, the reporter of which has in an offensive manner addressed the manifestation of a delegate, who mocked the rights of homosexuals.

will then require the State of Slovenia to remedy the situations of all other aggrieved borrowers in a systemic fashion. All other cases shall then be examined according to the same ECtHR precedent, i.e., as in the case of *Ališić*, the Republic of Slovenia will be invited to adopt the respective legislative act and regulate the matter systemically.³³⁸

This is particularly painful for the countries in case of the so-called pilot judgments, i.e., judgments referring to hundreds or thousands of essentially analogous violations of human rights. Slovenia had in this area, from the moral and from the financial perspective, very bad experiences, for example in connection with the pilot judgment in the case *Ališić and Others v. Slovenia* referring to foreign currency savers of Ljubljanska banka, not to mention other judgments condemning other countries for much higher amounts on the grounds of having interfered with the assets of the claimants.³³⁹

Therefore, the narrow and excessively formalistic treatment of the private law case before domestic courts may backfire, if the country, the domestic judges are not aware that they are obliged to address the disputes by taking into account the law of the European Union and the case law of the ECtHR. Therefore, domestic judges should scrupulously act as European judges, i.e., if they do not wish to cause the condemnation of the Republic of Slovenia for the non-compliance with international Conventions binding on Slovenia. The damages hereby incurred for the Republic of Slovenia will be not just greater compared to the domestic damages. The state itself would be made to bear the hundred percent responsibility for the reprehensible (*mala fide*, bad faith) conduct of the banks.

Here the law must protect the feeble party, the borrower, especially in the event where the latter is poorly informed and not competent to predict future currency ratios. The other party, the bank, is cognitively equipped to do this. The banks had at their disposal the international counsel and advice and the expertise of specialised professionals.

³³⁸ A systemic legal regulation shall be needed. A law would be needed that would retroactively (*ex tunc*) systematically address the prejudice caused by the toxic loan relationships. –, and this *ex tunc*. At this time, this is politically unlikely.

In the best-case scenario, therefore, the Supreme Court of the Republic of Slovenia should in this case adopt a precedent and enforce the case law, according to which individual cases will be decided by ordinary courts of law. Already, such organic (and not abrupt) process would take years but would be resolved with considerably lower costs and a greater degree of fairness – on case by case basis!

³³⁹ In the notorious case *Jukos v. Russia*, the ECtHR has, on 20 September 2012, found a violation of fair trial, (Article 6 of the ECtHR) and the protection of property (Article 1 of Protocol no. 1). With the subsequent decision of 31 July 2014, it adjudicated a record amount of just satisfaction to the benefit of dispossessed shareholders in the amount of €1,866,104,634.

The Responsibility of the Central Bank

Moreover, the issue should be raised as to the primary responsibility of the Slovenia's Central Bank, 'the Bank of Slovenia'. The latter has only issued exceedingly *mild* recommendations to the effect that the prospective borrowers were to be 'adequately informed' about the risks of ForEx mortgages.

But the comparison between the comportment of e.g. the Austrian Central bank on the one and the Bank of Slovenia on the other hand, demonstrates that the Central Bank should have in fact *a limine* proscribe the advertising of the toxic mortgages upon the unsuspecting borrowers. The net result and proof of this difference between the two countries, was the unacceptable behaviour of Austrian banks, abstaining from pushing such loans on the domestic territory of Austria –, but doing it instead on the territory of the Republic of Slovenia.

In the constitutional context, obviously, the central bank is a state institution. The Constitutional Court would be well advised to sanction central bank's connivance with the commercial banks' manipulations, where the latter could easily be prevented if the Bank of Slovenia were to react with requisite strictness. Since it did not, the responsibility of the State itself at the ECtHR will be all the more obvious.

Violations of Constitutional and Convention rights

The consequences for the borrowers, due to unexpected changes³⁴⁰ of currency ratios between the CHF and Euro to the benefit of the Swiss franc³⁴¹, result in cases of long-term mortgages in many existential cases such that they lead to endangering of social security and human dignity of borrowers. Such consequences constitute violations of types of human rights set out in the Constitution and the ECtHR.

Violation of the Constitutional Right to Property

First and foremost, we are dealing with the violation of the right to property referred to in Article 33 of the Constitution of the Republic of Slovenia (hereinafter: the Constitution) and the social function of property referred to in Article 67 of the Constitution –, and the right to peaceful enjoyment of personal property referred to in Article 1 of the Protocol no. 1 to the ECtHR. In addition, this is a case of an excessive, disproportional and therefore unconstitutional interference with the legal certainty as one of the fundamental principles of the rule of law as referred to in Article 2 of the Constitution.

³⁴⁰ In French criminal investigation and the examination of the Mme. Nathalie Chévalier, a senior official at BNP Paribas, Paris, in the case that is presently before the *Cour de cassation* in Paris, see *supra* note no. 11, it was made clear that the financial product was based on a complex mathematical calculation (algorithm), that had caused 'tectonic' changes as consequence of minor changes in the exchange rate CHF/€. In other words, even a slightest increase of the CHF exchange rate was to have catastrophic results for the borrower.

³⁴¹ The increase in the value of the Swiss franc did CHF did not have, and still does not have, not any impact on the real Euro value of the loan unnecessarily denominated in Swiss francs. Euro is the currency of 19 members of the European Union, whereas CHFCHF is a currency of a single state. This makes it patent that there was absolutely no need to 'safeguard' a Euro-denominated loan vis-à-vis CHF. Due to singular Swiss macroeconomic conditions, the value of the Swiss franc had been for many years increasing vis-à-vis all other currencies, and not just vis-à-vis the Euro. This proves *ex post facto* that the CHF denomination of the mislead borrowers was solely of a speculative nature – to a clear and unfair advantage of the banks!

Since the borrowers vis-à-vis the banks are unfairly and unilaterally burdened with underestimated risks related to the change in the currency ratio between the Euro and the Swiss franc, the constitutional right to equality before the law referred to in Article 14, paragraph 2, of the Constitution –, and the rights to equal protection of rights in proceedings before courts and other state authorities referred to in Article 22 of the Constitution.

The loans denominated in Swiss francs, as pointed out above, were toxic business transactions. Unbeknownst to the borrowers the risks calculated by the banks were surreptitiously transferred to the borrowers. Meanwhile, however, the banks safeguarded their grounds for unjust enrichment (*condictio*) with unilaterally imposed loan terms. Such relationships between the parties to the toxic loan agreements are reminiscent of the Roman law *societas leonina*, which was null and void, because exclusive benefits could only be attributable to one side –, such as in our case the banks.

In the Chapter on human rights and fundamental freedoms, the Constitution in Article 33 addresses the right to private property without any restrictions; it emphasizes that in Slovenia, the right to private property is guaranteed.

The Constitutional Court has in its decision in *case no. U-I-60/98 of 16 July 1998* taken the position that the purpose of constitutional guarantee of property is the realisation of individual's freedom; in its decision in *case no. U-I-19/92 of 26 November 1992*, it gave this principle a more specific expression to the effect that the reason for prohibiting of certain activity is an interference with the property in that it limits the possibility for obtaining assets: *'It is necessary to take into account the fact that property may represent an existential basis of a person.'* (From the decision in *case no. Up-154/95 of 11 April 1996*). According to the opinion of the Constitutional Court, the constitutional right to private property also means 'protection against interferences in other existing legal situations, which in a similar manner as the civil law ownership right have a property value for the individual and as such enable him the freedom of action in the property area'.

In further provisions, the Constitution contains restrictions of property rights when it comes to foreigners' real estate ownership concerning the public interest, the protection of land, the protection of environment and to the protection of natural and cultural heritage. Dr Igor Kaučič in a concentrated manner summarizes the constitutional regulation of property: *'The Constitution thus emphasizes that the right to private property is not just an economic right, but at the same time also a fundamental human right, a classic liberal right limited by economic, social and environmental protection function.'*³⁴²

In the Chapter of the Constitution on economic in social relations, the Constitution contains several provisions that mainly refer to social-economic rights and provision that may be primarily understood as a concretization of generally guaranteed right to private property and to a certain extent also as limitation of this right. In Article 67, it is emphasized that law shall establish the manner in which property is acquired and enjoyed – in order to ensure its economic, social, and environmental function. This

³⁴² *'The Constitution thus emphasizes that the right to private property is not just an economic right, but at the same time also a fundamental human right, a classic liberal right limited by economic, social and environmental protection function. Kaučič and Grad, Ustavna ureditev Slovenije (Constitutional regulation of Slovenia), GV Založba, Ljubljana, 2008, p. 1*

means that the law issued pursuant to Article 67 of the Constitution may limit the ownership rights only for the reasons exhaustively listed in this Article.

For the social function of property it could be said that it represents concretisation of principles of the 'social state' referred to in Article 2 of the Constitution.^{343 344}

With regard to the regulation of expropriation, Article 69 of the Constitution stipulates that the ownership rights to real estate may be revoked or limited only in the public interest and with compensation in kind or monetary compensation under conditions established by law. As per the Commentary on the Constitution (Supplement-A, FDŠ, Ljubljana, 2011, p. 1006) this even refers to municipalities (local authorities) and not just persons of private law.³⁴⁵

The Case-Law of the ECtHR and the Case-Law of the European Court of the European Union

The ECtHR, which for Slovenia as member of the Council of Europe sets out binding minimum standards of protection of human rights and freedoms, regulates the protection of property in Article 1 of the Protocol no. 1 to this Convention.³⁴⁶ This provision guarantees all natural and legal persons the right to respect for their property. Limitations are only possible if enacted by law concerning payment of taxes or supervision in this regard, or if the property is not being used in compliance with public interest.

Pursuant to this provision, the European Court of Human Rights, on the grounds of *disproportionate* interfering with the protection of property, sentenced several member states of the Council of Europe, *inter alia* also in cases when it was not the case of property in the real meaning of the word. In the case of *Hutten Chapska v. Poland* state interference was with individual property *entitlements* deriving from property (rent control); it concerned the entitlement of owners of residential houses to proportionate rent payments. Because the tenants were paying too low (*rent control*) a rent it was impossible for the owners of denationalised property to maintain their houses. The essence of the case was thus disproportionality between the both variables.

³⁴³ The decision in case no. U-I-3685/2015 of 4 April 2017

³⁴⁴ Such constitutional regulation of property refers not only refers to natural persons, but also to legal entities. The Constitutional Court has with *the decision no. U-I-25/92 of 4 March 1993* repealed the word 'natural' (in corresponding grammatical interpretation case) in Article 3, paragraph 1, in Articles 4 and 5 and in Article 10, paragraph 2 of the Denationalisation Act. The Constitutional Court has overturned this provision of the law in order to balance in this manner all entities, both natural and legal persons, as denationalisation beneficiaries.

³⁴⁵ A different opinion was expressed in an concurring separate opinion to the decision in *case no. U-I-170/94* by the then judge Krivic: the Constitution guarantees the ownership right to private parties 'right vis-à-vis the state or the holders of public authorities but not vis-à-vis among private entities among themselves'.

³⁴⁶ [The first] Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Article 1, Protection of property

'Every natural or legal person is entitled to the peaceful enjoyment of his possessions. No one shall be deprived of his possessions except in the public interest and subject to the conditions provided for by law and by the general principles of international law. The preceding provisions shall not, however, in any way impair the right of a State to enforce such laws, as it deems necessary to control the use of property in accordance with the general interest or to secure the payment of taxes or other contributions or penalties.' (Emphasis, B.M.Z.)

The Constitution, too, guarantees the protection of the general principle of *proportionality* as one of the principles of a state governed by the rule of law, referred to in Article 2: *'In this context, the Constitutional Court first performs an assessment in terms of the criteria of eligibility. It examines whether the interference is appropriate for achieving the objective pursued, i.e., whether the objective may be achieved other than by interfering with the person's right. [...] In the context of assessing the compliance of interference with the general principle of proportionality, the Constitutional Court also assesses whether the interference is at all necessary (compelling state interest) in order to achieve the objective pursued in that the objective cannot (to the same extent) be achieved with a milder interference or even without any interference –, and if the gravity of consequences of the reviewed interference into the affected person's right is proportionate to the value of the objective pursued or benefits resulting due to this interference.'* (the Constitutional Court's Decision no. U-I-74/12 of 13 September 2012).

In terms of a potential appeal to the ECtHR, the focus shall be on the issue decisive in the recent case *Vaskrsić v. Slovenia*. The issue in question is *disproportionality* of property interference. In this case, the Republic of Slovenia was sentenced to pay € 85,000 because, due to a private law enforcement of a minor municipality debt, the interference of the state into the ownership right - compared to the nominal debt of about € 500, was disproportionate. This was therefore a case of a quantitative difference between the debt enforced and executed vis-à-vis the complainant and the minor claim of local authorities. Instead of a proportionate seizure, the first instance court – and in the end even the Constitutional Court! - approved (without motivating the decision) this disproportionate difference. In the end the Republic of Slovenia incurred a moral condemnation and the payment of € 85,000.

Concerning the Slovenian ForEx mortgages, the case before the ECtHR will be financial disproportionality between the practically non-existing risk for the banks on one and the responsibility of the mortgagees on the other hand.³⁴⁷ all this, as in the case of *Vaskrsić*, with catastrophic consequences for the debtor. This argumentation will be the subject matter of application to the ECtHR and the state and its taxpayer - and not the banks, which fraudulently profited in terms of unjust enrichment!. The state will have out of its budget to pay for the banks' profits and their unjust enrichment.

In this case, the state, due to the internal mechanics of legal relationships, shall not have the right to domestic recourse (*'regressum'* in Roman and in domestic law). In short, the taxpayers, as so many times before, shall cover the unjust enrichment of the banks.

³⁴⁷ As stated above, the insufferable imbalance and thus the disproportionality derives from the fact that the banks knew exactly that they are not succumbing to the risk of depreciation of the Swiss franc, whereas the borrowers did not know that (thus: pseudo-aleatory legal transaction). Moreover, the sufficient elements of a criminal offence of fraud are lie in the fact that the banks (at first Austrian ones and after that as it turned out that the Republic of Slovenia through its central bank was not reacting, even the domestic ones) intentionally deceived the borrowers.

Law of the European Union

The European Union law guarantees the protection of property and assets written in the EU Charter of Fundamental Rights. In this, the EU law in particular prevents those interferences with the ownership right that would indicate limitation of free movement of services and people in the EU internal market.

The EU Charter of Fundamental Rights in its Article 17 stipulates that everyone '*has the right to own, use, dispose of and bequeath his or her lawfully acquired possessions*'. No one may be deprived of his or her possessions (in our case: disproportionately deprived) except in the public interest and in cases and under the conditions provided for by the law, subject to fair compensation being paid in good time for their loss.

The law may regulate the use of property so far as is necessary for the general interest. The EU adopts the ECtHR case law (precedents) as its own fundamental principles of EU law, and in addition, it undertook with the Treaty of Lisbon to accede to the Convention.

The right to property of borrowers in the case at hand was violated through the fact that due to the changes in currency ratios between the CHF and the Euro they had to pay significantly higher amounts compared to those, which they had received as a loan, and this not just in nominal, but also in real terms. Due to the Euro relation of the loan to the CHF (with the currency clause or so that the loan was set and is being repaid in Swiss francs) in long-term loan agreements, the specific method of repayment of interest and the principal amount (advance repayment of interest, variable interest rate) and because it came to a decrease in value of the Euro vis-à-vis Swiss franc, the loan increased (first the interest and then the principal) disproportionately, in fact drastically, for the borrowers.

The violation lied in the fact that the borrowers were deceived to the effect that they were entering into the loan agreement, which was fictitious since under its auspices a pseudo-aleatory (in fact monetary speculation) business transaction was hiding, which bore risks for the borrowers that are similar as in the futures speculative stock-exchange transactions.³⁴⁸ The banks, which premeditated such a loan package

³⁴⁸ Even if 'At adequate' information given by the banks to customers were to be proffered, a lay customer may have been unable to appreciate the implicit risk. *A fortiori*, if the customer had been unable to obtain a Euro loan in the first place but was instead only able to obtain a CHF loan, this in itself obtains in a double problem.

First, such a customer was practically forced to obtain a ForEx loan, irrespective of the 'adequate warning', because this was the only one available to him and, *second*, the banks knew full well and may even be allowed with strictly specified conditions precedent to enter into such legal transactions, however not under false pretences that there was a subsequent probability that such a mortgage will be, for the borrower, impossible to repay. This derives from the obvious probability deriving from the customer's inability to obtain a Euro loan in the first place. This reminds of the bursting of the infamous 'housing bubble' causing a global financial crisis, where similar loans were, by mathematical algorithm, packaged into indiscernible toxic financial products, later re-sold to unsuspecting third parties as if they had been insured against possible losses due to the impossibility of them ever being repaid. The consequence in our it is a case was less profitable for the banks. The unpaid toxic loans were ceded to the virtual corporation in Switzerland by an 80% discount. This entity, created by Slovenian certain commercial banks, is now proceeding in pushing the incapable borrowers into bankruptcy, seizing all their movable and immovable assets and extorting, to its differential benefit, a greater than 20% profit from these appalling practices. This may finally amount to the cartel-like behaviour of Slovenian commercial banks, a veritable conspiracy to defraud and to extort. The *question préalable*, the preliminary question, is, of course, whether the commercial banks were planning and premeditating this in advance. They must have certainly been aware that the loans obtained for less capable (of

(*toxic loan*), failed to forewarn the consumers of the real danger of negative changes of the exchange rate ratio between the Euro and the Swiss Franc.

The borrowers, as laymen in financial terms in counter distinction to the banks, could not have imagined the changes in currency ratios, and the banks failed to present them with simulated calculations in case of the increase of interest and the principal amount were there to be a changed ratio between the two currencies. These simulated calculations (according to the respective algorithm) would immediately show the disproportionate increase in borrower's charges with even a minimal increase in the value of the CHF exchange rate.

Slovenian Domestic Legal Instances

Such attitude towards the borrowers is unacceptable from the perspective of principles of domestic (and foreign) private law of obligations, because it cannot be deemed as an act of good faith, and is even less acceptable from the perspective of the human rights law. The 'product' on one side, has for the borrowers, not only included the elements of excessive risk, but it also carries a touch of deception and from the criminal law perspective – fraud.

The regular private courts of law in Slovenia (as opposed to national courts in some other European countries) have in such conduct neither recognized the violations of the principles of fair treatment customary in the private law of obligations, nor has a legislative proceeding been instituted that would facilitate the situation of the borrowers.³⁴⁹ Therefore, it will now be the turn of assessing the violations of human rights before the Constitutional Court, and if necessary also before the ECtHR and the Court of Justice of the European Union.

The borrowers deceived with the low interest rates for CHF mortgages and misinformed of the severe risks, have taken out loans denominated in Swiss francs, and subsequently there has been a large increase of the principal amount, and the interest due to denomination of the loan in Swiss francs or the currency clause and the specific method of loan repayment.

The borrowers, in the first place, did not need their loans in Swiss francs but in Euros, i.e., in a well-known trustworthy currency, the stability of which is guaranteed by the most successful economies in the European Union. It has now, in the process of dealing with this case, become abundantly clear that the financial experts in Europe (and elsewhere) were *au courant* with the concomitant underestimated value of Swiss franc, i.e., were fully aware that its monetary nominal value was going to rise. In legal terms, this implies that the knowledge was notorious. The courts, therefore, should take, in processing these cases, judicial notice.

In terms of Slovene constitutional law, the toxic mortgages resulted in 'excessive interference with the ownership right' of the borrowers –, as referred to in Article 33 of the Constitution. That the borrowers, who in repaying the loan and interest are

repayment) borrowers, will inexorably result in their (1) inability to pay and (2) in their unavoidable subsequent bankruptcy. The name of the loansharking corporation in Switzerland is DDM Invest. See *infra in fine!* of a concluding a *bona fidei* loan agreement.

³⁴⁹ The Slovenian Consumers' Association also advocates the active role of the state in resolving the problems of the borrowers, in the already cited material *Partial report on the issue of foreign-currency loans*, p. 6.

now overpaying the real value of funds that they had received, is in violation of Article 69 of the Constitution concerning *the social function* of property.³⁵⁰ The banks have contracted the loan agreements in such a manner as to lead to disproportionate increase of annuities in repayments of loans denominated in Swiss francs. In turn, this led to the endangering of constitutional 'social security' clause.³⁵¹ and even to the very financial (and even physical) existence of many borrowers.

In view of this, the Republic of Slovenia should now take care that *the banks*, unjustly enriched (*condictio*, unjust enrichment) with such transactions, would domestically attend to the borrower's recovery of damages. In other words, this should not fall upon the shoulders, as so many times before, of the Slovene taxpayers.³⁵²

Violation of the Principle of Legal Certainty as one of the Principles of the Rule of Law referred to in Article 2 of the Constitution

The principles of the rule of law referred to in Article 2 of the Constitution are of a universal nature; they are not soft law; they are legally binding.³⁵³

In our case, the legal certainty means *bona fide* bank operations, i.e., that the borrower must be legally protected against the fraudulent conduct of the banks. If legal certainty has not been guaranteed in advance, it is the least that is expected from the state to sanction this legal non-certainty vis-à-vis the banks after the legal and factual consequences have already occurred, i.e., *ex tunc* and *ex post facto*.³⁵⁴

The Constitutional Court points out that everyone has the right to maintain trust in the applicable law and accordingly to adjust his actions and expectations (*decision in case no. U-I-322/96*).³⁵⁵ The Constitution, in its Article 2, associates the principles of

³⁵⁰ If anything, such practices are, at a minimum, 'antisocial', i.e., in demonstrably criminal actions of the banks' management.

³⁵¹ This is inconsistent with the constitutional decision concerning the right to social security referred to in Article 50 of the Constitution. This, in Slovenia, is a fundamental human right the basis of which is in the provision of Article 2 of the Constitution on the 'social state'. See, Kresal, *The right to social security*, in: *The Commentary on the Constitution of the Republic of Slovenia*, Šturm, ed., FDS, Ljubljana, 2002, p. 518 et seq.

³⁵² Other countries should heed this advice. If the domestic legislation and/or the courts will not remedy the situation in the country, the cases will rise to the ECtHR. If they do, the state concerned – and not the domestic banks – will be held responsible for the human rights violations as per Protocol I, art. 1, par. 1 of the ECHR. Whether *ex post facto* the state will be able to compensate itself vis-à-vis the banks for these damages, is an open question.

³⁵³ According to H.L.A Hart, these are *prescriptive* norms. In relation to them all other respective norms are *instrumental*. It is thus for the Constitutional Court to give these prescriptive norms their imperative significance.

³⁵⁴ In practical terms, as in Croatia, this means that the ForEx loans should be reprogrammed *ex tunc*. The contractual relationship between the bank and the borrower is retroactively brought to its beginning in time. The borrower is compensated by the bank for all of his currency-dependent overpayments, compensates the borrower; his principal and his interests are retroactively recalculated, which is inculcated into his future payments of the principal and of his interests!

³⁵⁵ This raises an additional question. The *legal tender* on the territory of the Republic of Slovenia has been in the critical period, at first the Slovenian *tolar* and later on the European Euro. In the transitional period, the Slovenian tolar was pegged to the value of Euro. The banks behaved as if that this does not apply.

The foreign-currency of a private Slovenian loan agreement implicitly denies that the domestic currency on the territory of the Republic of Slovenia would be legal tender. This issue would require a special discussion, but the least that is true here is the fact that the country has tolerated and ignored violation

the rule of law and of a social state. The 'social state' is, in Article 2, placed on an equal footing with the rule of law. Unfortunately this doctrine has not yet experienced the dynamic and sufficiently wide interpretation in the decisions of the Constitutional Court.³⁵⁶

Social state ('socialna država')

The Constitutional Court, in the social field, has maintained that the prohibition of unjust discrimination is not sufficient; the State is required to act positively, has a positive obligation, to guarantee the equality and the attendant social security, which is frequently more significant (compare the *decision in case no. U-I- 298/96*).³⁵⁷

Position taken by the Croatian Constitutional Court

The Constitutional Court of the Republic of Croatia has also referred to the principles of a social state in its decision (*case no. U-I-3685/2015*). It recognized that the respective Croatian law, which alleviates the position of the borrowers who have taken out loans denominated in Swiss francs, is not unconstitutional.³⁵⁸

According to the Croatian constitutional assessment, the basis for such finding is in the provisions of the Constitution of the Republic of Croatia concerning the 'social state' and the *positive obligation of the state* is to promote economic progress and social welfare of its citizens. The Croatian Constitutional Court refers to the 'social justice as a component of the social state' and maintains that the legislator has a wide discretion in his efforts to establish equitable social regulation.³⁵⁹

The Constitutional Court of Slovenia, too, has repeatedly reversed the validity of legal provisions –, due to the breach of the principle of legal certainty. Thus, for example in the *case no. U-I-356/02*, it established the violation of the principle of the rule of law, referred to in Article 2 of the Constitution. In this case the competent tax authority had mandated the extent of tax obligations of the assessable person and thereby placed him into a legally precarious situation because the interests had been running at the time when the tax obligation of the taxpayer was not yet determined. The Constitutional Court prevented such running of interest by an immediate provisional measure to be applied in the interim period, while it was processing the case. In the end, it found the situation to have been unconstitutional.

of the provision (also constitutional) concerning the Slovene legal tender on its domestic territory.

³⁵⁶ Kresal, in: *The Commentary on the Constitution of the Republic of Slovenia*, *ibidem*, p. 90 et seq.

³⁵⁷ In the language of the ECtHR this, as opposed to the *negative obligation*, refers to the *positive obligation* of the state. In the given case thus, the Republic of Slovenia shall not be able to come up with an excuse before the ECtHR, as though it is not 'to blame for the bank abuses' subject to the prior constitutional appeal. No, the state has a positive obligation in such case to actively (e.g. with the law or through ordinary courts of law) intervene into the events on the banking market, prevents toxic bank products and settle the violations of human rights, which are manifestly contrary to the ECHR.

³⁵⁸ (*U-IP-3820/2009, U-IP-3826/09, "Narodne novine" no. 143/09*)

Unlike Croatia, the Slovene legislator has not adopted such a law. Instead of the problem being gradually and incrementally – drop by drop trickling down to the individual borrowers – resolved through the precedent case law, partially and insufficiently by the judicial branch –, a systemic legislative regulation of this issue would be much more in place. When the case will be addressed before the ECtHR, it shall most likely require just that, as for example in the case of *Ališič v. Slovenia*, i.e., a systemic legislative solution of the problem.

³⁵⁹ See <http://hrvatska-danas.com/2017/04/07/ustavni-sud-odbio-banke-konverzija-CHF-je-zakonita-izjednaceni-su-s-ostalim-kreditima/>

The Constitutional Court has also, with several of its decisions, guaranteed that the anticipated (future) entitlements of claimants, i.e., their legitimate expectations, are protected, in particular in the process of denationalisation.

In case of loans denominated in Swiss francs or pegged to the currency clause, the borrowers could not have anticipated and could not have foreseen that it shall compel a drastic increase of the principal amount and the interest, due to the change of currency ratios between the CHF and the Euro.³⁶⁰ Instead, the banks misleadingly pretended to the stability of the loan; in individual cases they have promised that the principal amount and the interest would increase less than they would if the loans were not to be denominated in Swiss francs. (the slogan: 'Rely on solid currency!'). With such marketing of toxic bank products of domestic and foreign banks in Slovenia, the consumers were deceived and placed in a precarious position. This resulted in a disproportionate increase of the principal amount and interest of their loans, which they had not been able to expect, while the banks were in fact able to forecast them.

In the end, this resulted in a violation of the principle of legal certainty and in disproportionate interference into their social security referred to in Article 2 and 50 of the Constitution.

Violation of the Right to Equality before the Law and to Equal Treatment referred to in Article 14, paragraph 2, and Article 22 of the Constitution.

Article 14, paragraph 2 of the Constitution stipulates that all are equal before the law. This is an introductory provision of the constitutional Chapter on rights and freedoms, which have a special significance and gravity in the Constitutional Court's decisions.³⁶¹

The constitutional law theory emphasizes that the legislator must regulate essentially equal and similar relations equally and different differently.³⁶² Also when applying the law, the state authorities must address and settle essentially identical cases equally, so that before the law under equal conditions all are equal.

The principle of equality must therefore be complied with when setting up and applying the law. In this regard, Article 22 of the Constitution is also important, which

³⁶⁰ This could perhaps be at least partly excusable in the event the borrowers would be clearly and explicitly, with an applicable simulation/calculation, warned in advance of such possibility in advance, for example, by offering them *specific probability financial calculations* that would have revealed the possibility of drastic increases in values of loans denominated in foreign currency. Given the complexity of this calculation, only a computerized simulation program would have been sufficient. See, *supra*, note 12

³⁶¹ Adamovich, former president of the Austrian Constitutional Court, has in his address on the Constitution Day at the Constitutional Court of the Republic of Slovenia, emphasized the significance of the principle of equality before the law, which is in German, Slovene and Austrian Constitutions defined in a very similar way. The law must be applied equally for all without any privileges. "*This corresponds to the usual historical comprehension of the principle of equality already since the French Revolution onwards...*" Adamovich, *Keynote speech on the Constitution Day at the Constitutional Court of the Republic of Slovenia, Ljubljana*, December 2003, p. 5, available on web sites of the Constitutional Court: www.us-rs.si.

³⁶² *Thlimenos v. Greece* <http://hudoc.ECtHR.coe.int/eng?i=001-58561>. In this case, the doctrine of the ECtHR on the duty of the state to address unequal situations in different ways, was established for the first time. In our case it is a contractual inequality of customers, i.e., for the ordinary courts of law (and in the end of the Constitutional Court) to consider this inequality (in informing contractual parties) and repeal the contracts based on such inequality. If this is not done, the domestic courts are in conflict with the precedent case law of the ECtHR, because they failed to address different situations of the contracting parties differently.

says that everyone ‘*shall be guaranteed equal protection of rights in any proceeding before a court and before other state authorities, local community authorities, and bearers of public authority that decide on his rights, duties, or legal interests*’. In our case, the ordinary courts of law should have established the violation of equality when dealing with customers, who were *de facto* discriminated against vis-à-vis the banks in taking out loan agreements in Swiss francs. Since the ordinary courts failed to do so,³⁶³ they also caused unequal treatment of customers. This does not comply with Article 22 of the Constitution and Article 6, paragraph 1 of the ECtHR.

Also according to the established Constitutional Court's judicial review case law, equality before the law means that those who are essentially in the same position must be treated equally, and those, who are essentially in a different situation, be treated differently. According to the established constitutional case law of the Constitutional Court, the constitutional principle of equality before the law, referred to in Article 14, paragraph 2 of the Constitution, binds the legislator to address equal situations equally. If the legislator regulates such positions differently, then a valid reason must exist for such inequality, which arises from the nature of things (*decision in case no. U-I-239/14*).³⁶⁴ This applies equally to the regulation and to the constitutional case law in other European countries where the banks offered loans denominated in Swiss francs.

Usually, the violations of the adversarial principle and the principle of equality of arms are addressed as violations of the right to equal treatment referred to in Article 22. In any case, further to Article 22, the equal protection of rights ‘*in particular in relation to the other party*’ (*decision in case no. Up-74/95*) is of decisive importance.

The issues of equality before the law and equal treatment before the courts are associated with the comparison of different, here contractual, positions of the parties, which is essential for the case under consideration.³⁶⁵ The Constitutional Court, for example, when the case was about the blind and the visually impaired complainant, upheld such a comparison in order to assert the principle that in essence it is also

³⁶³ Two such cases, to be precise, are now pending before the Supreme Court of Slovenia, some of them are on second instance appeals and many others are pending before the first instance courts. Given the grave situation of certain of borrowers, the Supreme Court should prioritize these cases and come to an adequate conclusion. If this were to be the case, because the Sup.Ct. judgment acts *de facto* as a precedent, the number of ca. 16.000 aggrieved borrowers will proceed on case-by-case basis through the regular courts across the country.

Because the treatment of these cases would then be individualized, this would be for all concerned parties a good the best – although slow and incremental – solution. If the case ends up in the Constitutional Court, it, too, may issue a precedent. But it may also request the legislature (Državni zbor) to promulgate a law that would tackle the problem systemically. This, in turn, would most probably imply a mandate to the regular courts to act as described above.

³⁶⁴ The precedent case law of the ECtHR refers to the theory on ‘proportionality’. However, the ECtHR doctrine indirectly (according to the German administrative-legal tradition) derives from the U.S. constitutional principle of equality (*equal protection of the laws*). At this point, before the case comes before the ECtHR, we should only mention that according to the Convention, we are speaking of the second paragraphs of all the relevant Articles of the Convention.

In case of Article 1, paragraph 2 of the First Protocol, the critical text reads as follows: “*The preceding provisions shall not, however, in any way impair the right of a State to enforce such laws as it deems necessary to control the use of property in accordance with the general interest or to secure the payment of taxes or other contributions or penalties.*”. The issue will therefore be, whether the critical omission of the Republic of Slovenia to intervene (positive obligation) in the given problem, in compliance with this text, was ‘disproportionate’ within the meaning that it was not covered by any of the elements listed exhaustively in the above citation.

³⁶⁵ See in this aspect the leading decision of the ECtHR, *Thlimenos v. Greece*, *supra* note no. 47

necessary to regulate different situations differently, in this case for the benefit of the blind and the visually impaired (*decision in case no. U-I-146/07*).

This, most certainly, may be compared to the unequal position of the borrower vis-à-vis the bank, who is taking out a bank loan. It was simply not within the plain scope of the consumer to be able to anticipate long-term changes in ratios of the currencies of the European countries and be able to predict and take this into account when entering into a loan agreement, where the ratio between the currencies such as the Euro and the CHF should change on a long-term basis. This is especially true because, historically, the Swiss franc has been increasing in its value for the very long period before the occurrence of the events under consideration. When assessing the inequality between the contracting parties, this should have already been considered by the ordinary courts of law.³⁶⁶

The second case, where the Constitutional Court compared different positions of the parties is even more similar to the present case. The Constitutional Court prevented the complainants in a civil disagreement, with regard to determining the value of the subject of dispute, to be in a more favourable position due to the currency clause –, in comparison to those, the claims of who were in domestic currency (*decision in case no. Up-613/02*). When we compare the positions of the bank and of the borrowers, we must take into account that on one side there are financial institutions, which according to the nature of things have the guaranteed assistance of the best financial experts, and on the other side there are mostly inexpert customers, borrowers who do not possess such knowledge and are therefore also the weaker party when it comes to the conclusion of loan agreements. The inequality and the consequent discrimination are therefore for anyone to see.

Certainly, the borrower cannot invoke the lack of knowledge of the regulations. However, this is not about the principle *ignorantia juris nocet*, because this was not the case of ignorance of (otherwise non-existent) law and regulations. It is about the issue as to whether which of the both sides could have anticipated future long-term financial changes in currency ratios between the CHF and the Euro. The ignorance, therefore, had not been ‘about the law’ –, it was about the financial probabilities of which the borrowers were understandably ignorant.

From the materials concerning *criminal* investigations in France,³⁶⁷ it derives that the banks have silenced in their own ranks those professionals, who had warned about the unacceptability of bank toxic products, where in the context of the loan relationship, the borrower bears the entire uninformed risk related to future changes in currency ratios.

However, the same was obviously happening in the banks that offered loans in Slovenia, at least judging by the misleading advertising of alleged advantages of loans in Swiss francs. The argument that the banks could have anticipated the changes in currency ratios is that much more realistic because the banks during the most numerous closings of such transactions knew very well that the then value of

³⁶⁶ In European law, in constitutional law and in domestic private law the consent of the party to any contract must be free and informed. As far as we know from the contribution of a collaborator (Barcelona meeting, May 2017) in the Spanish Supreme Court, the latter focuses on uninformed-informed consent while deciding the issue of ForEx mortgages in Spain.

³⁶⁷ The materials available at the time of this writing refer to the interrogation of Mme. Chévalier of BNP Paribas, as the witness in the case. The final indictment has been filed against certain leading managers of BNP Paribas and the case is now before the *Cour de cassation* in Paris.

the CHF is on a fairly low level or that it was being kept at such a low level administratively. Since the banks were aware of this, they speculated in bad faith (*mala fide*) that the value of the Swiss franc shall again CHF should sooner or later significantly increase. At this point, it is necessary to point out the fact that the toxic algorithm was set up in such a manner that minimal increases in the value of CHF resulted in large increases of debt of a deceived borrower.³⁶⁸

The mortgages denominated in Swiss francs and/or pegged to the currency clause, which allegedly should have maintained the real value of a loan over a longer period of returning the loan, caused disproportionate burden attributed to only one side, the borrowers. Such disadvantage to borrowers (unjust enrichment of banks) due to the changes, on which borrowers had no impact (changes in ratios between the currencies), is problematic from the perspective of the principles of the law of obligations. This is that much more unacceptable, since this was the case of massive numbers of agreements in clear and unfair disadvantage to the borrowers. In addition, the borrowers were not able to influence the change of the loan agreement offered by the bank, but were only able to decide, whether to accept *vel non* the dictated fixed terms offered by the banks.

Therefore, the formalistic approach of the domestic courts is appallingly inappropriate, because the assumption of freedom of choice of borrowers (free and informed consent) is highly questionable.³⁶⁹

In comparison, the Constitutional Court of Croatia has in the above cited decision (in *case no. U-I-3685/2015*) established that the currency clause, which should otherwise be designed merely to preserve the real value of the loan, has been abused as a basis of unjust enrichment of banks to the detriment of borrowers. According to the opinion of the Constitutional Court of Croatia this was an interference with 'the equality of contracting parties' to the effect that it placed the debtors in a subordinated position and forced them to repay the loans to a significantly larger extent in comparison to the real value of funds acquired earlier. The warning of the Croatian Constitutional Court is convincing: the currency clause should only be used to preserve the *real* value of the loan and the contractual balance between the parties.

In the Slovenian case, it is therefore *a fortiori* true that the banks had neither the interest nor the legitimacy when they denominated the completely stable Euro loans in Swiss francs.³⁷⁰

³⁶⁸ As per testimony of Mme. Chévalier, she, as BNP Paribas manager, the ForEx mortgages were literally forced upon the midlevel management. She did not (!) understand the financial implications, she only suspected them, because the whole toxic bank product was dissimulated in a complex mathematical calculation (algorithm).

Accordingly, she maintained that the sole mode of figuring out the financial consequences would be to have a simulation program showing for how much would an increase in value of CHFCHF result in the increment of the loan in terms of Euros. The investigating judge (*juge d'instruction*) then inquired of Mme. Chévalier as to whether she had been aware of the simulation device called 'COMET', to which the witness replied that she had never heard of it. The research by us as to the existence of such a simulation program on Internet did not yield a result.

³⁶⁹ To the best of our knowledge, the formalistic treatment of these cases is prevalent not only in Slovenia but also in the Republic of Serbia. Similarly, the absurd assertion of the Slovene Ministry of Finance to the effect that such practices were 'illegal', is an outgrowth of a completely unenlightened premise as to what it means the particular practice to be 'illegal'. This goes beyond simple legal formalism. It borders on stupidity and/or connivance with the prevalent defrauding banking practices, a veritable scam.

Further Developments: Factoring of the Borrowers Debts to a Third Party (Factoring)

Subsequently, another development, initiated by the Slovene banks, gravely exacerbated the position of the borrowers unable to pay their mortgages or their other debts to the bank in question. For example, the NLB and NKBM Slovenian banks are now transferring the debts from the aggrieved mortgage borrowers to an *ad hoc* factor corporation set up in Switzerland. The details concerning this set up are now available, as is the following information. The bank is selling, allegedly at 80% discount, the nonperforming debts to the factor. The factor, in turn, is claiming these debts vis-à-vis the mortgagee, in principle at hundred per cent rate.

The factor from a safe place in Switzerland, in turn, is claiming these charged sums in the context of the original mortgage. The factor then proceeds adamantly to the judicial execution of the debt, i.e., in the end to the bankruptcy proceedings; the factor does not hesitate to recur to all-embracing seizure of all the assets of the debtor.

Obviously, the first asset in play is the immovable property purchased by the now insolvent mortgagee. The property is then put out on auction and sale, presumably at a rate much lower than the value of the original mortgage. However, all other non-performing borrower's assets, too, are subject to bankruptcy seizure, after the immovable property is already repossessed —, not by the bank itself who may wash its hands over this ruthless procedure, but by the furtive impersonal foreign-based *ad hoc* company set up for this purpose in Switzerland. Likewise, all movable property of the borrower is put on sale and he or she is literally deprived of all his property and means of survival and finds himself on the street.

Clearly, the bankruptcy itself is the outcome of the plain failure to pay the annuities pegged to the Swiss franc but is in many cases a consequence of the borrower's loss of his or her job entailing further tragedy for a particular mortgagee.

In the business world, factoring is a companies' common practice in situations where the debts are not being paid (in time) to a particular business in need of immediate cash flow and liquidity. However, here this is done vis-à-vis separate individuals who were *ab initio* unable to repay their debt in the higher Euro denomination, which is precisely why they resorted to the lower rate Swiss franc banking loan, i.e., since they were unable to afford a higher Euro interest rate in the first place.

But here we are not dealing with a normal corporate practice! The aggravating circumstance in terms of constitutional law, as well as in terms of the European Convention on Human Rights, is of course the plain international 'disproportionality and mercilessness of such a practice vis-à-vis the individual borrower.

We have referred above to the requirements of the 'social state' both in Slovenia as well as in Croatian Constitutions to the effect that the business transactions between the banks and the individuals must be fair and 'equal' in terms of their *bona fide* negotiating position, in this case the concealed unilateral pseudo-aleatory situation. Above all else, the effects of such massive toxic banking unscrupulous practices

³⁷⁰ As much as before the case of loans was in Slovenian *tolars*, it must be taken into account that the tolar in its value was already pegged — similarly as the Croatian kuna still is — to the value of the Euro. Therefore, there was no legitimate fear that it would come to a decrease in the value of the bank claim.

must not affect the existential, i.e., 'socially secure' standing of the aggrieved population amounting to at least 16.000 borrowers and their families.

The banks, of course, were *ab initio* aware of the vulnerable position of those forced to take their loans denominated in Swiss francs in cases, where these same citizens were unable to afford a slightly higher interest rate for the loans denominated in the Euro currency. In other words, the banks must have been aware of the vulnerable position of these borrowers, the mortgagees. Therefore the question arises as to whether offering such impossible credits conditions to the vulnerable population had not entailed from the very beginning the speculation as to what is going to happen to these non-performing loans in case the value of the Swiss franc were to rise and make their repayments impossible.

There are two possibilities here. On the one hand the banks could have had no idea concerning the future insolvencies. This is highly improbable given the prognosis for the loans nominated in Swiss francs to rise in their cost, where the unqualified customers were constrained to borrow in Swiss currency. Such a hypothesis, at the very least, implies an appalling imprudence on the part of the bankers.

On the other hand, it is probable that the banks knew from the very beginning, as they ought to, that these loans are never going to be fully repaid in case of the rise of the Swiss franc, in which case the receivables would be factored to a third-party at a certain discount. If this were to be the case, the nonperforming loans would initially appear in the bank's balances as simulated assets, though it was obvious from the very beginning that these virtual assets are never going to be in fact endorsed. What kind of shady business speculations of the bankers concerning their corrupt private profit had been in the end phase of this conspiracy, we can easily imagine.

Obviously, we don't know specifically at this point as to what kind of mental reservations the bankers were harbouring at the time, i.e., both of the above hypotheses, and perhaps other possibilities, must be kept in mind. Of course, in terms of pure business perspective the factoring of the mortgages and non-performing loans may seem to be a rational business practice.

On the other hand, what might seem to be acceptable from the purely banking profit-making perspective, without any other more sophisticated private law implications, constitutional law and the law over the European Convention on Human rights consideration –, is clearly illegal and intolerable. Besides it is becoming clear (see *infra*) that we are speaking of conspiracy to defraud. The question was (see *infra*) raised by a member of Slovene National Assembly.

If additional proof is needed for the legal position we are here taking, it must be emphasized that the Slovenian bad banking practices were, in the European context, completely exceptional. To the best of our knowledge, no other European country has ever had recourse to these punishing loan sharking practices charging 8% on late payments, in which innumerable individuals were forced into indefensible existential conditions, and some directly to suicide. For this reason, it is imperative that we exit the cruel banking perspective on this urgent question and that we remedy the situation in constitutional and human rights terms.

In fact, that the unacceptable effect appalling practices have not yet been corrected in the Slovenian domestic legal system, is largely attributable to the fact that these disputes were formalistically dealt with domestic *private law* courts, without any reference as we have already pointed out, to the constitutional, leave be to the case law all the European Court of Human Rights.

Whatever the legal approach to these existential questions for the mortgagees, we must take into account the completely unacceptable social, and ultimately also

political, consequences for the aforementioned 16.000 borrowers and their families. It is completely uninteresting in this context that the banks' profit motives were unsatisfied and that it affected their balance sheets because the latter pale before the nasty consequences for the borrowers.

In the Summer of 2016, the NLB (Slovenian) bank – managing director being Mr Blaž Brodnjak – factored about 104 millions Euro, with a 80% discount, of the non-performing individual mortgages worth € 104 millions –, to the *Swiss firm DDM Holding*, established *ad hoc casu* on July 22, 2016. The latter has declared that it intends, during a period of 10 years, realize the double of its investment, presumably ca. € 40 millions.³⁷¹

The NLB bank had been assisted in finding the buyers of non-performing debts by a Slovenian consulting firm named *PwC Management*.

The middlemen in this business were the Slovenian firms *KF Finance* and *B2 Kapital*. In December 2015, the non-performing individual debtors of the NLB Bank were already subject to judicial auctions, i.e., of judicially executed bankruptcy proceedings.

The non-executed receivables were purchased by the *Swiss DDM Holding* and assisted by the Maribor firm *Prohit*, hiring to this purpose particular lawyers, notaries public, execution officials and even detectives. The nominally *Swiss DDM Holding* is being represented by their lawyer in Slovenia *Mr Gregor Lepoša*. Obviously, a certain level of scrupulousness is necessary to engage in this dubitable business.

Other banks operating in Slovenia, such as the *Austrian Hypo Alpe Adria Bank*, sold their € 168 million non-performing individual debts in Slovenia, Croatia, Serbia and Montenegro to a Norwegian financial firm *B2 Holding*, whereas the Slovenian firm *B2Kapital* purchased another € 110 package of debts from *Unicredit Bank*. The greatest proportion of this business in Slovenia has been managed by the *NLB Bank* and by the *NKBM bank*.

Meanwhile, the issue has become political. Mr Janko Veber, MP, raised the issue in the National Assembly (*Državni zbor*), announcing the intent to file a criminal complaint given the probable cause to believe that there is a conspiracy to defraud the State of Slovenia (and others). This conspiracy was allegedly amongst the individuals in the managing and supervisory boards of the NLB bank and the implicated private purchasers (the factors). Mr Veber maintained that the receivables (*terjatve*) were (1) subject to a reduced estimate, that (2) there has been no ranking of receivables concerning the probability of their debts being repaid and (3) offering favours to the preselected factors (buyers of receivables) within the conspiracy to cover up past criminal offences and to acquire illegal proceeds from these illicit transactions.

³⁷¹ Factoring is a financial transaction and a type of debtor finance in which a business *sells* its accounts receivable (i.e., invoices) to a third party (called a factor) at a discount. A business will sometimes factor its receivable assets to meet its present and immediate cash needs. Forfeiting is a factoring arrangement used in international trade finance by exporters who wish to sell their receivables to a forfeiter. Factoring is commonly referred to as 'accounts receivable factoring', 'invoice factoring', and sometimes 'accounts receivable financing'.

Conclusion

It arises from the foregoing that the status of 16,000 deceived borrowers in Slovenia is unacceptable in moral, civil law, criminal law, constitutional law terms, as well as in terms of the European Convention on Human Rights.

Also, from the significantly narrower point of view of the private law of obligations, since it this is a case of pseudo-aleatory legal transactions, the question of unjust enrichment of banks is beyond a shadow of a doubt. Since the latter, from the civil law perspective, obviously acted in bad faith, a criminal law issue of responsibility of the leading persons in banks is being raised as well (as in France) –, for conspiracy to defraud first the borrowers and in the last analysis the State of Slovenia.

However, the most important finding is that the Republic of Slovenia before the Constitutional Court has its last opportunity to resolve the problem – similarly to the Croatian Constitutional Court – within the domestic legal order and thus spare the country with one more massive pilot judgment before the ECtHR. In this case the burden of unfair conduct of banks would once again be placed upon the shoulders of the taxpayers – not to speak of the moral cost that shall once more be placed on the shoulders of the Republic of Slovenia before the ECtHR.

FX Loans: Turning Borrowers into Blind-folded Gamblers

Sigrún Davíðsdóttir

Preface

The unpegging of the Swiss franc, CHF, in January 2015, aggravated the already precarious situation for many foreign currency, FX, borrowers in Europe who had been feeling the pain of currency fluctuations following the 2008 financial crisis. The FX loans were indexed to foreign currency but not actually involving FX transactions, soled to unhedged borrowers, i.e. clients who neither had assets nor income in FX. In all countries where FX borrowers suffer an unexpected hit the pattern is the same: the borrower bears the burden of increased cost of servicing the loans – and the lender normally claims these are wholly surprising unforeseen changes. However, the risk of FX loans has been known and well documented for decades. The loans can indeed be seen as a curse, wandering from country to country over forty years, at the invitation of feeble supervisors and politicians siding with the banks.

Foreign currency loans are “... not suitable as a mass market product” – a lesson the Austrian Financial Market Authority, FMA had already formulated in 2008 but only stated unequivocally in 2013. This is indeed the fundamental reason for the havoc FX loans have caused: these are highly specialised products, suitable only for a very small group of borrowers but have been widely sold to people who have no means to shoulder the risk the loans expose them to.

Further, when FX loans are widely sold the loans pose a risk to the whole economy. This was one of the lessons drawn from the Asian crisis of the late 1990s as Martin Feldstein concluded in 2003: “The experience during all of the crises shows that the existence of large amounts of private debt denominated in dollars or other hard currencies is the most serious source of economic hardship facing the economy. When the domestic currency comes down in value, a bank or nonfinancial company that has a large dollar debt sees its indebtedness rise sharply in the local currency. Avoiding large amounts of dollar-denominated debt, and particularly private dollar debt, is probably the most useful thing that a country and corporation can do to reduce the serious Consequences of a currency fall.”

The financial crisis erupting in 2008 further cemented the Asian lessons: “The 2008-09 financial crisis has highlighted the problems associated with currency mismatches in the balance sheets of emerging market borrowers, particularly in Emerging Europe,” economists at the European Bank of Reconstruction and Development, EBRD, Jeromin Zettelmeyer, Piroska Nagy and Stephen Jeffrey wrote in the summer of 2009.

FX lending was partly the focus of the Vienna Initiative, launched by the EBRD and other European and international organisations in January 2009 to help resolve problems in Central European and South Eastern European countries mainly served by foreign banks.

In spite of all these lessons and in spite of the Vienna Initiative, politicians and authorities in the European countries hit in the recent years by FX lending to unhedged borrowers have largely sided with the banks, forcing the losses onto the borrowers. The most noticeable exception is the Icelandic FX lending saga.

Consumer initiatives in the various countries have been instrumental in raising awareness of *inter alia* potential mis-selling of FX loans. The case of one Hungarian FX borrower, Árpád Kásler, which the European Court of Justice, ECJ, ruled on in 2013, is slowly changing the course of FX loans cases in the European Union. It is however taking time for the judgement to seep through the judicial system in various countries, many of which are woefully ill equipped to deal with financial cases.

Whether lessons from various countries all over the world and two major financial crises will suffice to outlaw FX loans to unhedged borrowers remains to be seen. In Iceland, where FX loans had been made illegal, new law was passed as late as May 2017, abolishing the ban on FX lending. This will yet again test the supervisory tools, put in place after the banking collapse in 2008.

Below, various aspects are scrutinised, both FX lending sagas in individual countries like Australia, Austria and Iceland as well as patterns and lessons emerging from these sagas.

The Wandering Curse

The 1980s Australian FX saga sets the pattern of misery for FX borrowers

Financial deregulation began in Australia in the early 1970s, the Australian dollar was floated in December 1983. In the years up to 1985, Australian banks began offering customers the novelty of loans in yen and Swiss Franc, CHF. Many of the borrowers were farmers who previously had little recourse to bank credit. With Australian interest rates at around 10-16% the 7% rates of the yen and the CHF was attractive.

However, the Australian dollar started falling in early 1985; from end of 1984 to the lowest point in July 1986 the trade-weighted index depreciated by more than a third. The difference in interest rates was by far not enough to compensate for the new ratio between the Aussie dollar and the foreign currencies the loans were indexed to.

After borrowers, struggling to service the FX loans, had tried unsuccessfully to negotiate new terms with the banks they turned to the courts, mostly insisting on the banks' negligence of warning the borrowers of the inherent risk of FX loans. It was however nearly impossible for the borrowers to prove what the bankers had said or not said, promised or not several years earlier.

The claimants lost miserably in court: the banks had the upper hand; people should have understood the risk. The banks claimed the loans had been issued in good faith and foreseeing the Aussie dollar depreciation had been impossible.

As one judge put it: "A foreign borrowing is not itself dangerous merely because opportunities for profit, or loss, may exist." The prevailing understanding in the justice system was that those borrowing in FX had willingly taken on a gamble where some lose, some win.

Gambling turned out to be a mistaken parallel: a gambler knows he is gambling; the FX borrowers did not know they were involved in FX gambling.

The Australian lesson: "...nobody in their right mind... would have gone ahead with it (i.e. FX borrowing)"

The Australian FX borrowers got organised; by 1989 they had formed the Foreign Currency Borrowers Association and assisted FX borrowers in suing the banks. Documents from a whistle-blower dramatically changed the course of the Australian FX cases in court.

One bank, Westpac, had been particularly successful in the FX loan market. The Association sued the bank and, in 1991, on the first day in court tabled documents exposing the bank's side of the cases as a lie: a former Westpac executive, John McLennan, had leaked two letters from 1986 showing that the Westpac management was well aware of the risk but kept that knowledge from its FX borrowers. Also, staff dealing with clients was often ignorant of the risks and did not fully understand the products they were selling.

An investigation ensued, exposing that not only had Westpac been aware of the risk but additionally that the bank had hired a law firm helping the bank in covering its track. When it transpired who had provided the documents, Westpac sued McLennan but later settled with the banker-turned-whistle-blower.

The Westpac letters set the story straight. As judges realised that unlike gamblers the borrowers had been unaware of the risk because the banks had not done their duty in properly informing the borrowers politicians finally turned against the banks giving borrowers the upper hand and some compensation. But the positive outcome only happened five years after the depreciation, leaving many borrowers bankrupt with all the tragedies such events bring on.

A former senior manager summed up the Australian FX borrowing in 1991: "Let us face it – nobody in their right mind, if they had done a proper analysis of what could happen, would have gone ahead with it." (See here for an overview of some Australian court cases regarding FX loans).

In addition to the misery, two aspects of the Australian FX saga were to be repeated in country after country over the next decades: 1) specialised loans, fitting only a tiny group of borrowers, were turned into everyman product 2) banks, by mis-selling and/or insufficient information, turned borrowers into unknowing carry traders.

Europe in the 1990s and the Austrian efficiency in FX lending

In spite of the Australian FX loan saga FX lending caught on elsewhere in the 1990s, in Asia and Europe., *inter alia* in Germany, Italy and most notably in Austria.

The Austrian FX lending is of particular interest because after gathering experience at home, the Austrian banks went became prolific salesmen of FX loans in their neighbouring countries, i.e. in CESEE after 2000. It is of interest to note that the action taken by the supervisors and the Austrian Central Bank differed in terms of domestic FX lending and the FX lending by Austrian banks abroad.

From the beginning, the FMA, and later also the Austrian Central Bank, ÖNB had been warning the fast-growing financial sector, with kind words and kid-gloves, against FX loans to unhedged households at home. These authorities were however much less worried about the exponential growth of FX lending abroad. And for years, the banks were largely allowed to ignore the warnings as they raked in fees: FX lending kept rising until it topped (on unadjusted basis) in 2010 even though the FMA claimed the loans had been banned in 2008.

The trend started in the 1980s in Vorarlberg in Western Austria where many commute for work to neighbouring Switzerland and Liechtenstein. Given that these commuters earned their wages in CHF, borrowing in CHF made sense. But that did not apply to all the other Austrians, only earning their salaries in Austrian schillings who embraced the FX borrowing.

By the end of the 1980s 5% of household loans in Vorarlberg were in FX, compared to the Austrian average of 0.2%. From 1995 there was a veritable Austrian boom in FX lending, with borrowers preferring the CHF, and to a lesser

degree, the Japanese yen, to the Austrian Schilling as the interest rate differential between these currencies and the Schilling widened.

Austrian FX loans: from a specialised product to everyman mortgage

Quite remarkably, the introduction of the euro 1 January 1999 did not dampen the surge in FX lending: the Austrians stayed faithful to the currency of their Swiss neighbours. At the end of 1995 FX loans to individuals amounted to 1.5% of total lending; in 2000 this had risen to 20%. The popularity of the FX loans was clear: in December 2000 82% of household loans issued that month were in FX. Even though the CHF appreciated by over 6% in 2000 it did not affect the popularity of the FX loans. The FX selling machine was well-oiled.

Since household debt in Austria was fairly low, Austria being among the lower middle group of countries as to the debt-to-equity ratio, the ÖNB was relatively relaxed about these changes – but not quite: already in its first *Financial Stability Report*, published in 2001, it underlined the risk of FX lending and borrowing.

This Austrian FX lending boom did not only signify borrowers' taste for carry trade but also that financial products, earlier only on offer for professional investors and/or those earning in or owning FX assets, had now become an everyman product, as was ominously pointed out in the ÖNB *Financial Stability Report* 2001.

In spite of the euro, FX loans issuance to Austrian households continued to increase. In 2004, 12% of households reported a mortgage in FX. The trend topped in 2006, after which the demand fell. By the end of 2007 the FX loans, measured in euro, amounted to €32bn, i.e. almost 30% of the volume of loans issued. Here it is interesting to note that until late 2006, with the exception of few months, annual growth rates of FX loans to households had always exceeded the growth of household loans in the domestic currency.

There are also indications that because the FX loans seemed cheaper than the euro loans households tended to borrow more. The ÖNB has pointed out that the growth in household borrowing in 2003 to 2004 “can to a large part be attributed to foreign currency loans.” The fact that FX loans seem cheaper than loans in the domestic currency, lends them the characteristics of sub-prime lending, i.e. leads to households borrowing more than sensible, thus yet fuelling the FX risk.

Austrian FX loans: declining but legacy issues remain a worry

FX loans in Austria are declining: in 2008 270.000 households had FX loans, 150.000 in March 2015. In November 2016 the share of outstanding FX housing loans amounted to 18.2%, down from 20.5% in December 2015, according the ÖNB *2016 Annual Report*. With maturity period of ten to 25 years serious legacy issues remain the report states: “...the risks arising from foreign currency loans and repayment vehicle loans remain high despite this downtrend.” -

Further, three quarters of these loans, ca. €19.5bn, are coupled with repayment vehicle, sold as a safety guarantee to pay up the loans at maturity. Ironically, they now risk doing just the opposite: according to the ÖNB *2016 Annual Report*, the shortfall by the end of 2015 stood at €6.2bn or 29% of the outstanding repayment vehicle loans. An FMA 2013 regulation to diminish this risk will only be tested when the attached FX loans mature: 80% of them are set to mature in or after 2019.

Consequently, as stated by the ÖNB in April 2015, seven years after the 2008 crisis FX loans “continue to constitute a risk for households and for the stability of the Austrian financial system” – a risk well and clear in sight since Austria became one of the founding euro countries in 1999. Between the end of 2010 and mid 2016 FX

loans issued by subsidiaries of Austrian banks in the CESEE countries have contracted by 64%, to €33bn, according the *ÖBN 2016 Annual Report*.

Austrian kid-gloves against a large banking (and insurance) sector

There are over 800 banks in Austria, but the three largest ones, Erste, Raiffeisen and UniCredit Bank Austria, “account for almost half of total bank assets” according to the IMF, which in 2013 pointed out that the financial system, “dominated by a large banking sector,” faces “significant structural challenges, especially the smaller banks.”

Six Austrian banks, three of which are Raiffeisenbanks in different parts of Austria, were included in the ECB Asset Quality Review in October 2014. As expected, the Österreichische Volksbank, partially nationalised, did not pass but the others did. However, the Austrian banks required an additional loan provisioning of €3bn.

The size of the banking sector as a ratio of GDP had, was at 350% by mid 2014 but in 2016 stood at 314% of GDP, still well above the euro area average of 270% and EU-28 of 293% according to the *ÖBN 2016 Financial Stability Report*.

Theoretically, unhedged borrowers alone bear the risk of FX loans but in reality the risk can eventually burden the banks if the loans turn into non-performing loans en masse, which make these loans significant in terms of financial stability as the IMF has been warning about for years.

Intriguingly, already in 2013 the IMF pointed out that Austria needed to put in place a special bank resolution scheme and should not await the formal adoption of the EU Directive on bank recovery and resolution. It should also pre-empt the coming EU Deposit Guarantee Scheme Directive and the Basel Committee on Banking Supervision (BCBS) Core Principles for Effective Deposit Insurance Schemes as minimum standards. However, the progress in this direction has been slow.

Lessons of domestic FX loans learnt: “not suitable as mass product”

Being well aware of the risk, the ÖNB and the FMA,- have over the years taken various measures to mitigate the risk stemming from the FX lending, though timidly for the first many years.

Already in 2003 the FMA issued a set of so-called “Minimum Standards” in FX lending to households but this quite evidently did little to dampen rise in FX loans to Austrian households. In 2006, the FMA and the ÖNB jointly published a brochure for those considering FX loans, warning of the risk involved. At the time, businesses were less inclined to take out FX loans: whether the brochure or something else, there was a decline in FX loans 2006 but only temporary.

Andreas Ittner, ÖBN’s Director of Financial Institutions and Markets worried at the time that “private borrowers in particular are unaware of all of the risks and consequences.” FMA Executive Director Kurt Pribil found it particularly worrying that “people seem to be unaware of the cumulative risks involved and of the implications this might have, especially if you consider the length of the financing.”

Though contradicted by the rise in FX lending to households, the two officials emphasised that restrictions put in place in 2003 were working. There was though a clear unease at the state of affairs: “At the end of the day, any foreign currency loan is nothing more than currency speculation.”

On October 10 2008, during turbulent times on the financial markets, the FMA “strongly recommended” that banks should stop issuing FX loans to households. The FMA has since repeatedly claimed FX loans were “banned” in 2008 but that was not the wording used at the time. Funnily enough there is no press release in the ÖBN web archive from this date related to the October restrictions. In its *2014 Annual*

Report it talks of the autumn 2008 measures as a “de facto ban” on issuance of new FX loans to households.

FMA’s 2003 “Minimum Standards” for FX lending were revised in 2010. By then, the FMA and the ÖNB had been warning about the FX loans for a decade. In spite of the “non-ban” 2008 measures, it was only in 2010 that Austrian banks “made a commitment to stop extending foreign currency loans associated with high levels of risk, in line with supervisory guidance provided to this effect (“guiding principles”).” In January 2013 the FMA revised the “Minimum Standards,” also taking into account recommendations by the European Systemic Risk Board, ESRB.

It was not until 2013, five years after the crisis hit and, counting from 2000 when the FX lending had soared, numerous currency fluctuations later that the FMA finally had a clearly worded lesson for the banks and their household FX borrowers: “foreign currency loans to private consumers are not suitable as a mass product...”

IMF adds voice to the warning Austrian chorus

All of these warnings were in tip-toeing and kid-glove central bank and regulator speak: there is no doubt that behind these Delphic utterances there were real concern. Yet, Austrian authorities have all along underlined that these standards were not rules and regulations, more a kind advice to the banks to act more sensibly. As can be seen from the increasing volume of FX loans the first few years after the concern was aired the banks did their best to ignore the kind advice.

Interestingly, the IMF has over the years voiced concern in a much stronger tone and language than the Austrian authorities. According to the IMF, in 2013, the measures “introduced in late 2008” served “to better monitor and contain FC liquidity risks, by encouraging banks to diversify FC (foreign currency) funding sources across counterparties and instruments, and lengthen FC funding tenors.”– There was no ban, not even a “de facto ban.”

FX lending in CESEE: to what extent and why

The mismatch of bank funding and lending was not a much noticed side-effect of the 2008 crisis but caused concern at the EBRD, focused on CESEE. The bank’s chief economist Erik Berglöf and his colleagues worried since FX lending was common in this part of Europe. FX lending per se was not the problem but as in Australia in the 1980s, the fact that these loans were to a great extent issued to borrowers who neither had assets nor income in FX.

A striking description of lending in Emerging Europe is that “local currency finance comes *second*,” with the exception of the Czech Republic and Poland, as Piroska Nagy pointed out in October 2010, referring to EBRD research. With under-developed financial markets in these countries banking systems there are largely dominated by foreign banks or subsidiaries of foreign banks.

Nagy emphasised an urgent need to reduce “systemic risks associated with FX lending to unhedged borrowers” as this would remove key vulnerabilities and “enhance monetary policy effectiveness.”

Although action has been taken in some of the European countries hit by FX lending, “legacy” issues remain, i.e. problems stemming from prolific FX lending in the years up to 2008 and even later. In short, FX lending is still a problem to many households and a threat to European banks, in addition to non-performing loans, i.e. loans in arrears, arising from unhedged FX lending.

The most striking mismatch in terms of banks’ behaviour is evident in the operations of the Austrian banks that have been lending in FX at home in Austria and CESEE. In Austria, FX loans were available to wealthy or well-off individuals

who mostly hedged their FX balloon loans (i.e. a type of “interest only” loans) with insurance, which then created a risk of its own, as pointed out below.

Abroad however, “these loans in most cases had not been granted mostly to relatively high income households,” as somewhat euphemistically stated in the Financial Stability report by the Austrian Central Bank, ÖNB in 2009.

Iceland: where politicians (eventually) sided with borrowers

High inflation and consequently high interest rates characterised booming Iceland after the banking privatisation in 2003. Banks were eager to grow by issuing loans and lend funds they borrowed internationally. With credit boom in Iceland, savings were insufficient to satisfy the credit demand. Icelandic borrowers were offered so called “currency basket loans”: FX indexed loans often based on a mixture of currency, usually US dollars, euro, CHF and yen.

As in Australia over two decades earlier, things changed and they changed fairly quickly. From October 2007 to October 2008 the Icelandic króna, ISK, had been depreciating drastically: €1 cost ISK85 at the beginning of this period but ISK150 in the end; by October 2009 €1 stood at ISK185.

Icelandic borrowers complained to their banks with little results. Soon, borrowers were not only turning to the banks but to courts. There were no class actions but a few individual cases were highly publicised and other FX borrowers followed them intently.

In June 2010, the Supreme Court gave its verdict in two FX loans’ cases: it was against Icelandic law to tie interest rates on Icelandic loans, i.e. in Icelandic króna, to foreign currency but perfectly legal to lend in foreign currency.

The result was huge uncertainty: first of all, which loans were legal and which were not, i.e. which loans were real FX loans and which were only FX indexed loans – and if some of these loans were illegal what should the interest rates be?

The banks decided to distinguish between loans to private individuals and to companies where company loans have mostly been regarded as legal FX loans whereas loans to individuals have all been treated as illegal, no matter the form. The Supreme Court ruled that instead of the FX currency interest rates the lowest CBI rates should be used causing substantial losses to the banks.

The Supreme Court has over time ruled in around thirty FX loans’ cases, some of them related to consumer information such as Directive 87/102/EEC The Consumer Credit Directive, Directive 93/13/EEC The Unfair Terms Directive and Directive 2005/29/EC The Unfair Commercial Practices Directive.

The unique aspect of the Icelandic FX loans saga is that from early on, borrowers had political support, very much contrary to other countries where FX loans have been common. This can partly be due to the fact that Icelandic households have long been highly indebted, which has to a certain degree tilted sympathy towards debtors rather than towards those who are trying to save money. In addition, there was political sensitivity to the effect of the banking collapse on Icelanders in general and the difficulties experienced by FX borrowers were seen as part of the collapse saga.

The Underlying Mechanism of FX Loans

Banks hedging by turning FX borrowers into carry traders

The Australian saga entails the same elements later seen in country after country: banks lend in FX to people who neither have an FX income or own FX assets nor

are particularly well-placed to gauge the risk and who borrow too much or do not have the income to service spiking loans. Politicians side with the banks – and only after much struggle and long time are borrowers able to get a write-down or other assistance. But by then, tragedies such as divorce or homes lost have already happened; things that can never be the same or compensated.

Although FX loan sagas vary in details from country to country the general mechanism is always the same, involving four actors: international financial institutions looking for interest margins; investors, often called “Belgian dentists,” i.e. wealthy individuals looking for moderate-risk long-term investments seeking profit in currency arbitrage; domestic financial institutions (often foreign subsidiaries) selling domestic currency, looking to lend in FX; domestic borrowers looking for low-interest loans.

FX loans often characterise emerging markets, as in the CESEE, where Austrian banks have indeed promoted them, or in Asia in the 1980s and the 1990s. FX lending tends to gain ground in newly liberalised markets, as in Australia in the 1980s. Iceland is another case in point where the banks, fully privatised by 2003, expanding and borrowing abroad, hedged themselves by issuing FX loans, also to households.

FX loans are often an indication of instability where people try to bypass a fickle domestic currency, the apparition of bad policies and feeble politicians. In addition, there are interest rate margin, which may look tempting, if one ignores the fact that currencies rarely have a stable period of more than a few years, making them risky as an index for mortgages, normally running for ten or more years.

In general, FX loans are normally marketed to middle or low-income earners in small or transition economies, recently liberalised, with unstable currency or where the currency lacks credibility – and/or where interest rates are high. The banks issuing the loans are often, but not always, foreign banks, operating in a weak legal environment with weak or no customer protection.

The general description above fits Australia, New Zealand, Iceland – and the countries where many borrowers have been sorely struggling with FX/CHF loans since 2008, i.a. Poland, Croatia, Hungary and other CESEE countries. With the exception of Iceland these countries have been fighting the banks for years, often with limited or only very late success. The CHF appreciation in January 2015 did finally managed to clearly demonstrate the calamity these loans bring on normal borrowers with income only in their domestic currency.

Austria does not entirely fit the above description but the role of agents selling the loans combined with repayment vehicle seems to have been crucial in Austria, underlining the importance to scrutinise selling and incentives. The selling of FX loans to local councils in France and elsewhere is an interesting angle of the FX lending saga involving public bodies.

Austrians, a nation of carry traders

As pointed out earlier, nowhere in Northern and Western Europe, later with the exception of Iceland, were FX loans to households as popular as in Austria, as the ÖBN noted in its first Financial Stability report in 2001. In 1999, at the introduction of the euro, FX loans had been popular in various European countries.

Around 2000 Austria stood out but so did Germany where FX loans were being issued at the same rate as in Austria. But only in Austria did the trend continue.

The question is why Austrian households favoured FX over euro loans.

A study in the December 2008 Financial Stability report sketched a profile of Austrian household borrowers, based on an Austrian 2004 wealth survey of 2556

households. The outcome suggested “that risk-loving, high-income, and married households are more likely to take out a housing loan in a foreign currency than other households. Housing loans as such are, moreover, most likely taken out by high-income households. These findings may partially assuage policy concerns about household default risk on foreign currency housing loans.”

This profile only shows who was most likely to choose FX loans over domestic loans but does not explain why this group in Austria differed from the same social groups in the other euro countries.

Agents, fees and (unhealthy) incentives

There was one particular feature of the Austrian FX lending, supporting and incentivising the FX lending.

According the ÖNB's December 2008 *Financial Stability Report* banks did claim there was so much demand for these loans that in order to be competitive they had to issue FX loans. But Peter Kolba from the Austrian Consumers Association, Verein für Konsumentinformation, VKI, disagrees that the demand came from the customers: in an information video he claimed the loans were very much peddled by the banks, which reaped high fees from these loans.

It is indeed interesting that from 1995 to 2000 Austrian banks experienced a veritable fee surge of 75%, part of which the ÖNB attributed to the increase in FX lending. For the banks there was an extra sugar coating on the increased FX lending profits: “the interest rate and exchange rate risks are borne largely by the borrowers. However, the risk of default by debtors has increased the risk potential of such operations” – the possibility of a default did of course expose the banks to a growing FX risk.

This particular aspect of the Austrian FX lending seems to have greatly underpinned their popularity: the loans were widely sold by agents, paid directly for each loan, thus with little or no incentive to inform clients faithfully about the risk. In addition, the same agents often sold the repayment vehicles, thus reaping profits twice from the same customer.

As summed up by ÖNB's spokesman Christian Gutleiderer (in an e-mail to me) there were specific Austrian structural weaknesses: “Presumably, the interplay of the role of financial service providers, extensive media coverage and rational herding behaviour would offer the most plausible explanation for the popularity of such products in Austria.

Tax incentives provided one additional layer: payments of life insurance premiums (the most important kind of repayment vehicle loans) and, in some cases, interest payments for mortgages can be deducted from the tax base.”

The above caused an Austrian FX loans surge, contrary to other euro countries. In addition, the fact that the authorities were so timid in clamping down on the risky behaviour of the banks is worth keeping in mind: the lesson for policy makers is to act decisively on their fears. There is by now abundant evidence that banks reaping well from a certain product are not likely to assess the inherent risk prudently.

FX lending: hedge for banks' funding

There is plenty of anecdotal evidence to conclude that during the boom years, banks were pushing FX loans to borrowers, rather than the other way around. Thus, it can be concluded that the FX lending in CESEE countries was a form of sub-prime lending, that is people who did not meet the requirements for borrowing in the domestic currency could borrow, or borrow more, in FX. This would then be part of

the explanation why FX loans to unhedged borrowers did become such a major problem in these countries.

Where these loans have become a political issue FX borrowers have often been met with allegations of greed; that they were trying to gain by gambling on the FX market, very much echoing the Austrian discourse in the 1980s. In 2010 Martin Brown, economist at the SNB and two other economists published a study on “Foreign Currency Loans – Demand or Supply Driven?” They attempted to answer the question by studying loans to Bulgarian companies 2003-2007. What they discovered was i.a. that for 32% of the FX business loans issued in their sample the companies had indeed asked for local currency loan.

“Our analysis suggests that the bank lends in foreign currency, not only to less risky firms, but also when the firm requests a long-term loan and when the bank itself has more funding in euro. These results imply that foreign currency borrowing in Eastern Europe is not only driven by borrowers who try to benefit from lower interest rates but also by banks hesitant to lend long-term in local currency and eager to match the currency structure of their assets and liabilities.”

In other words, the banks had more funding in euro than in the local currency and consequently, by lending in FX the banks were hedging themselves in addition to distancing themselves from instable domestic conditions. A further support for this theory is FX lending in Iceland, which took off when the banks started to seek funding on international markets. (The effect on banks’ FX funding is not uncontested: further on reasons for FX lending in Europe see EBRD’s *Transition Report* 2010, Ch. 3, esp. Box 3.2.)

Banks are aware of FX risk but do little to inform FX borrowers

In all these stories of FX loans turning into a millstone around the neck of borrowers in various European countries senior bankers invariably say the same thing: “we couldn’t possibly foresee the currency fluctuations!”

In a narrow sense this is true: it is not easy to foresee when exactly a currency fluctuation will happen. Yet, these fluctuations are frequent; consequently, if a loan has a maturity of more than just a few years it is as sure as the earth revolving around the sun that a fluctuation of ca. 20%, often considerably more, will happen.

Interestingly, many of the banks issuing FX loans in emerging Europe did indeed make provisions for the risk, only not on behalf of their clients. According to economist at the Swiss National Bank, SNB, Pinar Yesin “banks in Europe have continuously held more foreign-currency-denominated assets than liabilities, indicating their awareness of the exchange-rate-induced credit risk they face.”

Indeed, many of the banks lending to unhedged borrowers took measures to hedge themselves. Understandably so since it has all happened before. Recent stories of FX lending misery in various European countries are nothing but a rerun of what happened in many countries all over the world in earlier decades: i.a., events in Australia in the 1980s are like a blueprint of the European events. As pointed out earlier the leaked Westpac letters exposed that senior bankers knew full well of the risk to unhedged borrowers but they kept it to themselves.

It can also be argued that given certain conditions FX lending led to systematic over-lending to CESEE clients borrowing more than they would have coped with in domestic currency making FX lending a type of sub-prime lending. It now seems clear that cases of mis-selling, unclear fees and insufficient documentation seem to be emerging, albeit slowly, in European FX lending to unhedged borrowers.

FX Lending and Additional Risks

Another dimension of FX lending risks: other shocks accompany exchange volatility

Part of the worries regarding the FX lending in Austria related to the fact that exchange volatility that affect FX borrowers is often accompanied by other shocks, for example falling asset prices.

In an Austrian FMA's FX lending overview from December 2014, it is pointed out that following initiatives to limit the risk on outstanding FX loans, the volume of FX borrowing had been falling: outstanding FX loans to private individuals, as a share of all outstanding loans end of September 2014 is now at 19.1%; 95% of these loans were denominated in CHF, the rest mostly in Japanese yen.

Correctly stated, the FX lending has declined but the devilish nature of FX loans is that the principal is affected by changing rates of the currency the loans are linked to. The number of loans issued may have been declining – also the ÖNB points out FX loans to Austrian borrowers have indeed been declining since autumn 2008 – but the real decline in the FX lending has been “offset by the appreciation of the Swiss franc.” As seen from ÖNB data the loans did indeed not top until 2010 (see Table A11).

This effect of FX lending was clearly seen in many countries after the January 2015 CHF hike. It also brought out clearly that if many private borrowers become insolvent due to rising exchange rates, collaterals can be hit at the same time, considerably diminishing the price to be achieved.

Thus, banks with a high percentage of FX loans incur a concentration risk, which would endanger financial stability in the region, if the collaterals needed to be sold. It is an extra risk that the banks with the highest share of FX lending were small and medium-sized regional banks in Western Austria; in some cases up to 50% of total assets were FX loans.

With this in mind, it is easy to envisage a situation where banks and borrowers are not hit only by a single shock wave stemming from currency fluctuations but by other simultaneous shocks, such as a slump in asset prices; again something that the ÖNB has underlined, i.a. as early as in the bank's April 2003 *Financial Stability Report*. This was also very much the Icelandic experience in 2008.

Again, this risk of multiple shocks was underlined by the IMF as late as January 2014: “Exchange rate volatility (e.g., CHF) or asset price declines associated to repayment vehicles loans (RPVs) could increase credit risk due to the legacy of banks' FCLs to Austrian households.”

Repayment vehicles = no guarantee but an even greater risk

As pointed out earlier, the majority of Austrian domestic FX loans were issued in a combination with a repayment vehicle, often cited as a safety net for FX borrowers and consequently for the banks. This is however a false safety and indeed an additional risk: both the ÖNB and the FMA, as well as foreign observers such as the IMF have for a long time been aware of this risk.

In order to gauge the risk it is necessary to understand the structure of the Austrian FX loans. Almost 80% of the Austrian FX loans are balloon loans, i.e. the full principal is repaid on maturity. Interest rates, normally the LIBOR linked to the currency and repriced every three months, are paid monthly. The FX loans can often but not always be switched to the domestic currency but at a fee to the bank. Another aspect in favour of the issuing bank is a forced conversion clause, allowing the bank to convert the loan into a domestic loan without the borrower's consent.

The repayment vehicle is usually a life insurance contract or an investment in a mutual fund, paid into the scheme in monthly instalments. The majority of those who have taken out the FX loans coupled with repayment vehicle have done so via an agent, clearly an added risk as mentioned above.

Consequently, for borrowers there is a twofold risk attached to FX loans with repayment vehicle: firstly, there is the currency risk; second there is the real risk of a shortfall in the repayment vehicle, clearly born out by the volatility in 2008. As pointed out in the ÖNB's October 2008 *Financial Stability Report* the repayment vehicles "in addition to other risks, are exposed to exchange rate risk."

The ÖNB had however been aware of the repayment vehicle risk much earlier than 2008. Already in its October 2002 *Financial Stability Report*, the risk was spelled out very clearly: the repayment vehicles "usually do not serve to hedge against exchange rate or interest rate risk; rather, they add risk to the entire borrowing scheme."

If the repayment vehicle does not perform well enough to cover the principal of the FX loan one may try to switch to other investments but at a cost. "If the performance of these repayment vehicles cannot keep up with the assumptions used in the provider's model calculations, the borrower, who is already exposed to high exchange rate and interest rate risk, becomes exposed to even greater risk."

In short: on maturity, there is high risk that the repayment investment will not cover the loan, i.e. the alleged safety net has a hole in it. In the present environment of low interest rates it is a serious struggle to avoid this gap.

Foreseeable Austrian shortfall – test in 2019

Following a 2011 survey there was already a growing repayment vehicle shortfall in sight, according to an FMA statement in March 2012. At the time, FX loans with repayment vehicle amounted to €28.6bn. By the end of 2008 the shortfall had been €4.5bn, or 14% of the loan volume. End of 2011 the shortfall in cover amounted to ca. €5.3bn, at the time 18% of the outstanding loans; the increase between 2011 and 2012 had been €800m, after which the shortfall was at 22% of the total outstanding loans.

In 2013 the FMA introduced regulation, which obliges the insurance companies to create provisions from their own profits should these repayment vehicles fail. This will however only be tested when the attached FX loans mature: 80% of them are set to mature in or after 2019; a "significant redemption risks to Austrian banks" according to the ÖNB in December 2014.

The ÖNB and the FMA are indeed paying extra attention to the interplay between FX loans and the repayment vehicles: the two authorities conducted a survey in 2015 to uncover the risks posed by these two risk factors, the FX loans and the repayment vehicles. Somewhat wearily, the ÖNB pointed out that the two authorities had been warning against these loans for more than ten years.

By 1 June 2017 there were new "FMA Minimum Standards" in place, focusing on both FX loans and the repayment vehicles, on loan-loss provisions and, last but not least, on the duty of lender to inform the borrower adequately over the lifetime of the loan.

Lessons from the Past for the Present

FX borrowers of all lands, unify!

"Probably like a lot of other people (.) I felt that the banks knew what they were doing, and you know, that they could be trusted in giving you the right advice." This is how one Westpac borrower summed it up in a 1989 documentary on the Australian FX lending saga. As can be seen from so many other financial scandals, the days when banks could be trusted to have the interest of clients at heart are long gone.

This misplaced trust in banks delayed action against the banks in Australia in the 1980s and in all similar sagas. However, at some point bank clients realise the banks take their care of duty towards clients lightly but are better at safeguarding own interests. As already demonstrated in the Australian FX lending saga in the 1980s, the most effective way is setting up an association to fight the banks in a more targeted way.

This has now happened in many European countries hit by FX loans and devaluation. Following the Swiss decap in January the Austrian Consumer Association, VKI, has taken action to inform FX borrowers of their options.

The Austrian FX loan agreements normally have a "stop-loss" clause, seemingly a protection for the borrower to limit sudden losses because of currency appreciation. Sadly, following the Swiss decap in January 2015 many FX borrowers discovered that this clause did not limit their losses.

These clauses have been the cause of many queries made at the VKI. The organisation is also advising FX borrowers to try to negotiate with the banks regarding cost of converting CHF into euro loans or loss incurred from the FX loans compared to euro loan, arguing that these costs should not be carried by the borrowers alone but shared with the bank.

Consumer advocates and lawyers working for FX borrowers in various European countries now have an umbrella organization at a European level with a website, aiming at influencing consumer protection at European level.

Spain is part of the euro zone and yet banks in Spain have been selling FX loans. Patricia Suárez Ramírez is the president of Asufin, a Spanish association set up in 2009. She says that after the Swiss unpegging in January 2015 the number of Asufin members doubled. "There is an information mismatch between the banks and their clients. Given the full information, nobody in their right mind would invest all their assets in foreign currency and guarantee with their home." The lesson is always the same: banks have access to information they do not pass on to their clients.

As in Australia, the first cases in most of the European countries have in general and for various reasons not been successful. Judges have often not been experienced enough in financial matters; as in Australia clients lack evidence; there tends to be a bias favouring the banks and so far, only few cases have reached higher instances of European courts. However, in Europe the tide might be turning in favour of FX borrowers, thanks to a fervent Hungarian FX borrower.

The case of Árpád Kásler and the European Court of Justice

In April 2014 the European Court of Justice, ECJ, ruled on a Hungarian case, referred to it by a Hungarian Court: Árpád Kásler and his wife v OTP Jelzálogbank, ECJ C-26/13. The Káslers had contested the bank's charging structure, which they claimed unduly favoured the bank and also claimed the loan contract had not been clear: the contract authorised the bank to calculate the monthly instalment on the basis of the selling rate of the CHF, on which the loan was based, whereas the amount of the loan advanced was determined by the bank on the basis of the buying rate of the CHF.

Following an appeal a Hungarian Court requested a preliminary ruling from the ECJ, concerning "the interpretation of Articles 4 (2) and 6 (1) of Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts (OJ 1993 L 95, p. 29, 'the Directive' or 'Directive 93/13')."

In its judgment the ECJ partly sided with the Káslers. It ruled that the fee structure was indeed unjust: the bank did not, as it claimed, incur any service costs as the loan was only indexed to CHF; the bank did not actually go into the market to buy CHF.

The Court also ruled that it was not enough that the contract was "grammatically intelligible to the consumer" but should also be set out in such a way that the "consumer is in a position to evaluate... the economic consequences" of the contract for him. Regarding the third question – what should substitute the contract if it was deemed unfair – the ECJ left it to the national court to decide on the substitute.

Following the ECJ judgement in April 2014, the Hungarian Supreme Court ruled in favour of the Káslers: the fee structure had favoured the bank and was not fair, the contract was not clear enough and the loan should be linked to interest rates set by the Hungarian Central Bank. – As in the other FX lending sagas, the Káslers' fight had taken years and come at immense personal pain and pecuniary cost.

Hungarian law are not precedent-based, which meant that the effect on other similar loan contracts was not evident, clearly a case where only political action can solve the problem. In July 2014 the Hungarian Parliament finally decided that banks lending in FX should return the fee that the Kásler judgement had deemed unfair.

The European Banking Authority, EBA is the new European regulator. The ECJ ruling in many ways reflects what the EBA has been emphasising from the time it was set up in 2011. In its advice in 2013 on good practice for responsible mortgage lending it emphasises "a comprehensive disclosure approach in foreign currency lending, for example using scenarios to illustrate the effect of interest and exchange rate movements."

Conclusion: calculated gamble v being blind-folded at the gambling table

So far, anecdotal evidence indicates that the ECJ judgment in the Kásler case is, albeit slowly, determining the legal course of other similar cases in other EU countries. "Since the ECJ judgment in the Kásler case, judges in Spain have started to agree with consumers from banks," says Patricia Suárez Ramírez from Asufin.

The FX loans were clearly a risk to unhedged borrowers in the countries where these loans were prevalent. If future judgements take notice of ECJ Kásler ruling, the banks clearly face losses: in some cases even considerable losses if the FX loans will have to be recalculated on an extensive scale, as did indeed happen in Iceland.

Voices from the financial sector have, as could be expected, been pointing out the unfairness of demands that the banks recalculate FX loans or compensate unhedged FX borrowers.

However, it seems clear that in all the FX lending sagas banks took a calculated, informed gamble on FX lending to unhedged borrowers in order to hedge their own foreign funding. In the best spirit of capitalism, you win some you lose some. The unfairness here does not apply to the banks but to their unhedged clients, who believed in the banks' duty of care and who, instead of being sold a sound product, were led blind-folded to the gambling table.

The Commercialisation of Multicurrency Mortgages in Spain³⁷²

Patricia Suárez Ramírez

The massive roll-out of foreign currency mortgages in Spain

The property bubble in Spain

The first six years of this century, 2000-2006, provided a period of strong growth for the Spanish economy. According to a FUNCAS³⁷³ report, Gross Domestic Product (GDP) grew by 20.9 percent in real terms, with an average of 3.2 percent per year, well in excess of the EU-15 average.

However, this growth, ironically known as the 'Spanish economic miracle', was based on the creation of a huge property bubble (1997-2007) that burst in 2008, giving rise to the great Spanish property crisis (2008-2013)³⁷⁴, which would lead to serious consequences for families as we will elaborate upon below.

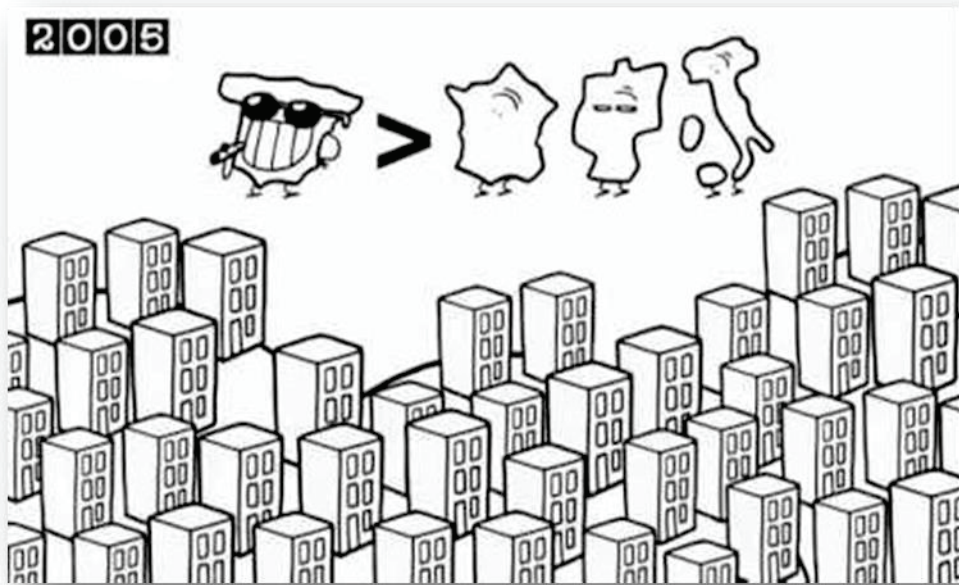
In 2004, 818,630 homes were built in Spain, more than the number built in Germany, France and Italy in the same year, with the Spanish population being a quarter of the total population of those countries³⁷⁵. This was not however the 'best' year for the Spanish property industry, as 853,982 homes were built in 2008, just as the bubble was about to burst.

³⁷² LA COMERCIALIZACIÓN DE LAS HIPOTECAS EN DIVISAS EN ESPAÑA

³⁷³ Fundación de las Cajas de Ahorros (FUNCAS) - <http://www.eleconomista.es/empresas-finanzas/noticias/342621/01/08/Sexenio-20002006-fue-brillante-para-la-economia-espanola-segun-FUNCAS.html>

³⁷⁴ https://es.wikipedia.org/wiki/Vivienda_en_Espa%C3%B1a

³⁷⁵ <http://www.elmundo.es/mundodinero/2006/06/13/economia/1150208659.html>

The main symptom of the housing bubble was the abnormal increase in housing prices, above that of the CPI (Consumer Price Index). This rise in prices was due to several factors, from the low initial price of the home compared to other European countries, to large tax benefits for the purchase of housing, and the abundance of cheap and easily accessible credit.

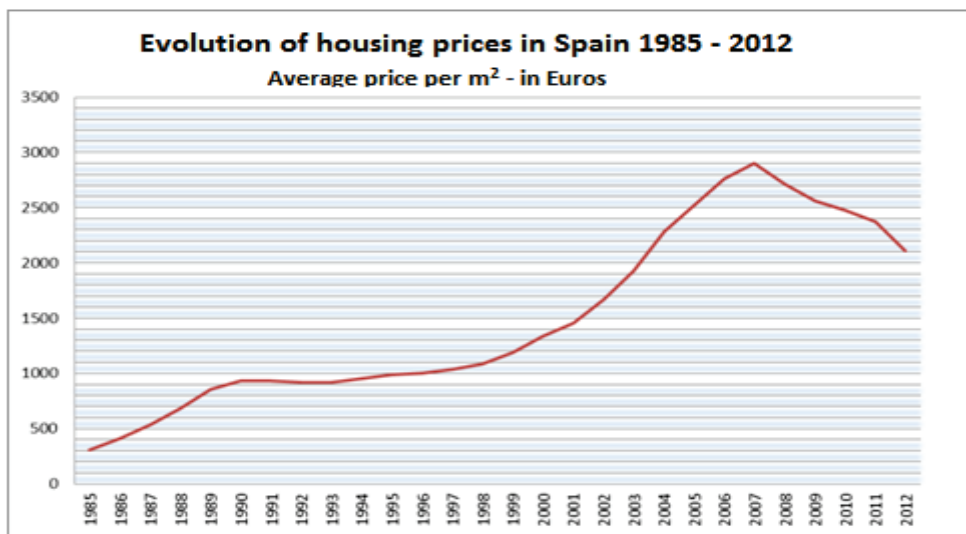

Figure 1. Evolution of housing prices in Spain, 1985 - 2012³⁷⁶

Financial institutions, therefore, actively participated in the increase of the property bubble by granting, in the first instance, huge loans to housing developers, and secondly, credits to consumers for the purchase of housing, but which could also

³⁷⁶ De Gallowolf , CC BY-SA 3.0 <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=26637913>

include credit to buy cars or for holidays. Of course, home valuations, often in the hands of an appraisal firm controlled by the banks themselves, were inflated and measures to assess the solvency of the creditors were very lax. The following figure shows how the increase in mortgage lending coincides with the increase in housing prices, peaking in 2007-2008.

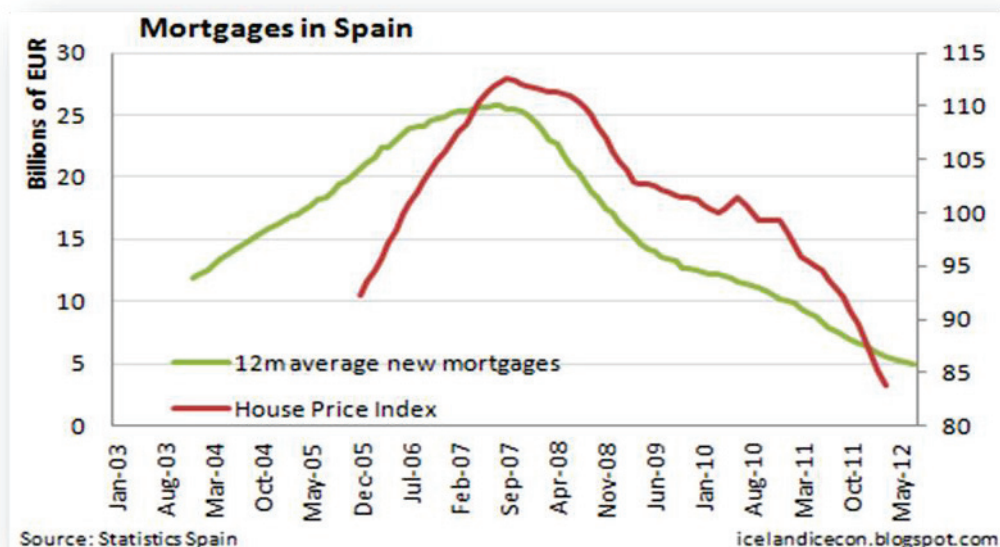

Figure 2. Evolution of house prices and granting of new mortgages in Spain, 2003-2012

At the end of 2006 and the beginning of 2007, banks, aware that the crisis was approaching and that this would be accompanied by a sharp drop in interest rates as well as a significant depreciation of the Euro against other currencies, began to cover their positions. Thus, they placed floor clauses on their customers with Euro-denominated mortgages, sold interest rate swaps (IRS) as if this were a type of 'insurance', and finally sold foreign currency loans.

At the time, the high price of housing was beginning to make it difficult for some families to get a foot on the ladder. In addition, high inflation had led the European Central Bank to implement a policy of high interest rates, so that credit, while remaining abundant, became more expensive possibly leading to a crisis of demand for housing that would bring about - given the elevated availability - a resounding bursting of the bubble. In this context immediately prior to the crisis, banks began offering index-linked mortgages with the claim that the monthly fee was lower because of the low interest rate in other countries such as Japan or Switzerland; however, at no time did they warn of the risks to which the customer would be exposed, nor did they provide access to the forecasts to which the entities had access.

The Bloomberg forecasts

When a financial entity designs a product, it does so based on reasonable financial assumptions. To do this, they contract financial software platforms, the best-known being Bloomberg and Reuters. These companies provide financial software tools, such as analysis and capital trading, data service and news platforms to financial companies and organisations around the world. They also make it possible to compare the forecasts of the most important financial institutions regarding interest rate changes or the foreign exchange market. The cost of this type of service is high, specifically 2,000 Euros per month with a commitment of 2 years, which puts them out of reach of a retail customer. In addition, even if they could afford it, they lack the financial knowledge that would allow them to find and interpret the information necessary to manage their foreign currency mortgage.

According to the Bloomberg data, it could be seen that in January 2007, the entities forecast a depreciation of the Euro against the Yen.

Región G10		Divisa Euro / yen japonés cruzadas		Al 01/02/07						
EURJPY			Q1 07	Q2 07	Q3 07	Q4 07	2008	2009	2010	2011
Spot	158	Mediana	152	148	145	142	138	129	123	122
Q4 06 Efec		Promedio	152	149	146	143	135	129	125	122
	157	Máx	158	167	169	169	150	143	145	144
Q4 06 Pronóstico		Mín	143	137	137	128	114	115	110	100
	150	Forward	157	155	154	153	149	153	153	139
Contribuidores (40)		Al	Q1 07	Q2 07	Q3 07	Q4 07	2008	2009	2010	2011
1) Commonwealth Ban	12/29/06		158	167	169	169	135	135	135	--
2) HBOS	12/29/06		152	146	140	140	145	--	--	--
3) Bayerische Landesb	12/28/06		150	148	145	147	147	--	--	--
4) Danske Bank	12/28/06		158	151	148	145	138	131	126	126
5) Saxo Bank	12/28/06		157	153	150	149	--	--	--	--
6) TMS Brokers	12/28/06		158	157	158	158	--	--	--	--

Figure 3. Future challenges in the Euro/Yen

As can be seen from the Bloomberg screen, the spot price of the currency was at 158, but it was expected that in 2008 it would oscillate between a minimum of 114 and a maximum of 150, in 2009 between 115 and 143, and in 2010 between 110 and 145. In other words, the downward trend of the Euro and the subsequent appreciation of the Japanese currency was a sure thing.

However, as we shall see below, it is at this point in time, when the almost certain depreciation of the Euro was already predicted, that the commercialisation of foreign currency mortgages in Spain occurs.

With this type of data, any entity could have prepared a simulation that would have allowed customers to understand the risks to which they were exposed, and of which the financial institution was aware. For example, a mortgage of 200,000 Euros taken out in January 2007 would be converted to 31,600,000 Yen.

Now by applying the data obtained from the Bloomberg screen that same month - i.e. the data available to the entity - already in 2008, in just one year, the customer could lose between 77,000 and 10,000 Euros in capital. In other words, the saving on a lower interest rate with lower instalments, which was the advertising claim, was exposing them to a much greater risk derived from the exchange rate.

DATE	SP OT	EURO	DEBT DIFFERENCE
2008 MIN	114	€ 277,192.98	€ -77,192.98
2008 MAX	150	€ 210,666.67	€ -10,666.67

The majority of financial institutions defend themselves by stating that the forecasts are not certainties and that no one could know that the Euro would collapse. However, we cannot ignore that the trend was bearish and that a simple simulation would have deterred thousands of customers from taking out such mortgages when these would have shown how a small variation - that which was forecast - implied large losses. It would also have allowed customers to understand that, in the event of a Euro collapse, the debt could increase by 50 percent or more.

The customer profile

The first foreign currency mortgages marketed to retailers in 2005 were aimed at customers with a high socio-economic profile, people with economic solvency and university education. Specifically, airline pilots, air traffic controllers, physicians and other professional profiles with high salaries.

As the property bubble grew, it spread to professional groups with fixed incomes. Thus from pilots it spread to the flight attendants, technicians (aircraft mechanics, airport operations staff, porters, etc.) even as far as airport cleaning staff. It also became popular throughout the state security forces: local, autonomous and national police, civil guards and military personnel. Finally, other service bodies such as firemen or ambulance personnel also took out foreign currency mortgages.

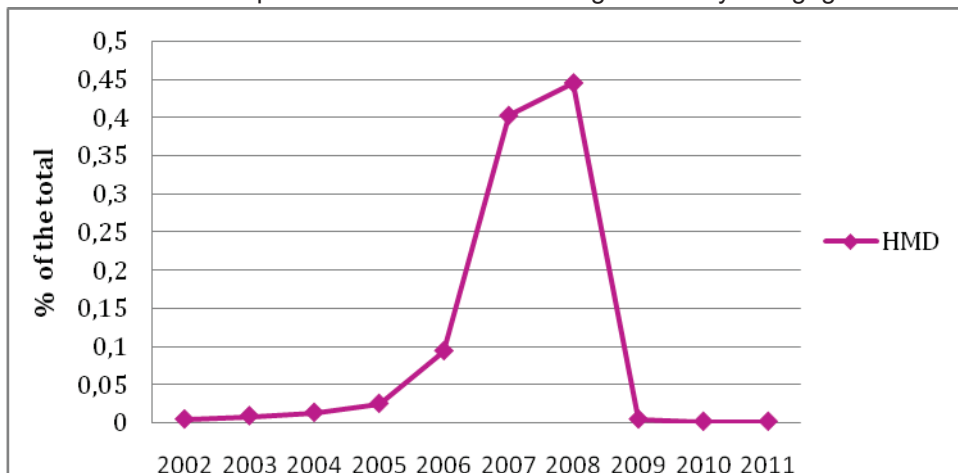

Figure 4. Marketing of multicurrency mortgages in Spain. Source: ASUFIN.

Hence in 2008, with Euribor interest rates at their highest, and the availability and price of housing also at a maximum, they were given to any type of customer that could offer an adequate mortgage guarantee, regardless of their salary or their

knowledge or education. The supposed advantages of this type of mortgage quickly spread and it was the customers themselves who came to the entities looking for a foreign currency mortgage. (See figure 4).

The over-indebtedness

Over-indebtedness also played a significant role in the acquisition of such mortgages. Financial institutions demanded a guarantee higher than 60% of the loan granted. That means, if the customer needed € 60,000, they had to offer a home valued at € 100,000. If the user could not offer such a high guarantee, the bank asked for additional guarantees.

In ASUFIN, we have come across numerous cases in which the bank granted the loan using the customer's home plus that of a family member (usually their parents) as guarantee. The customer was convinced that their house covered 70-80% of the guarantee and that of their parents 20-30%. However, the mortgage loan established that both houses were equally accountable for the debt, so that many affected have anxiously noted how the bank could take both houses if they defaulted. In ASUFIN we have had several cases in which, unfortunately, both homes have been lost.

Another common case of those affected is that of those who in 2007-2008 were looking to sell their home because they wanted to move to a new, usually more expensive, home. These customers went to the bank to ask for a "bridging loan", which is a mortgage that would allow them to buy a new home by paying only interest for an initial period and then paying off part of the debt when they sold the first home.

The banks denied them the "bridging loan" but offered them a mortgage with a multicurrency clause, making them believe they could pay off some of the debt through the sale of the first home. Unfortunately, in between these events the property bubble burst and started a chain reaction nightmare, as demand for housing sank, buyers disappeared, house prices fell sharply and the Euro plummeted against the Japanese Yen and the Swiss Franc, causing a significant increase in the debt that was not covered by the property guarantee. The nightmare of over-indebtedness had reached its climax. The mortgaged had two homes of decreasing value and were paying off a loan indexed to currencies that were ever stronger against the Euro.

The financial institutions

With the exception of Barclays and Deutsche Bank, most banks that placed foreign currency mortgages are national. The most active seller was Bankinter with over 50% of the market share. Then came Banco Popular, recently declared in bankruptcy and acquired by Banco Santander for one Euro³⁷⁷, which had a 14% market share. British bank Barclays, which abandoned Spain in May 2014³⁷⁸ and was bought by Caixabank a few months later³⁷⁹, accounted for 12% of the market share. The rest of the companies had less than 10% market share, with Deutsche Bank holding a 2% share and, according to unofficial sources, is reaching agreements with its customers to avoid going to court and harming its reputation. (See figure 5)

³⁷⁷ http://economia.elpais.com/economia/2017/06/07/actualidad/1496815101_806944.html

³⁷⁸ <http://www.expansion.com/2014/05/08/empresas/banca/1399529838.html>

³⁷⁹ <http://www.expansion.com/2014/08/31/empresas/banca/1409511145.html>

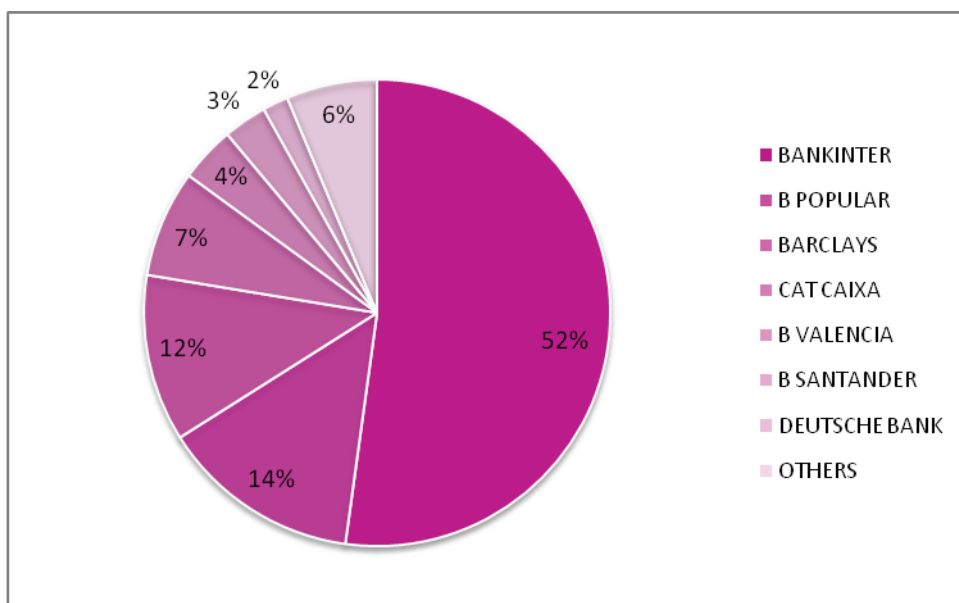

Figure 5. Commercialisation by entity. Source: ASUFIN.

Pre-contractual information

The banks have argued in many of the lawsuits that the contracting initiative always came from the customer, that they did not actively market these types of mortgages. However, the reality is stark and many customers kept the publicity they received.

In any case, whether oral or in writing, the pre-contractual information provided by the entities was in no way sufficient: there was always an emphasis on the advantages while deliberately concealing the risks to which the customers were exposed. Fundamentally, the customer was presented with an advert offering them the opportunity of forgetting the high interest rate of the Euribor by taking out an indexed mortgage in Yen (JPY) or Swiss Francs (CHF).

The Bankinter advertising, the entity most active in the marketing of foreign currency mortgages in Spain, left no room for doubt. In its advertising brochure it clearly stated "With our multicurrency mortgage, you pay for your house without paying the Euribor" and inside it read "What is a Multicurrency Mortgage? A mortgage that allows you to pay for your home by switching from one currency to another, so you can forget the Euribor and, in addition, benefit from the exchange rate between currencies.

Many offices also sent their customers letters indicating that it was a bad time to pay a mortgage "because the Euribor continues to climb" and so what could be better than taking out a multicurrency mortgage.

When the customer came to the office to find out more, the employees presented simulations in which the savings could be verified in the monthly payment and also in the total amount of the mortgage. Thus, a customer taking out a mortgage of

200,000 Euros in January 2008 would receive a simulation showing that they could save 215 Euros per month by choosing the Swiss Franc (19% of the instalment) or more than 400 Euros by opting for the Yen (36% of the instalment) as shown in the following table:

EUR	€ 1,130.75		
CHF	€ 915.75	€ 215.00	19%
JPY	€ 728.58	€ 402.17	36%

And if this comparison were not enough, the simulation also offered the final result of the saving for the whole life of the mortgage as seen in the following table:

EUR	€ 407,069.35		
CHF	€ 335,078.42	€ 71,990.93	18%
JPY	€ 267,696.98	€ 139,372.37	34%

Thus, information was presented which concealed the risk that the sudden change in the EUR / JPY or EUR / CHF would imply, namely, the unlimited increase in outstanding debt despite religiously paying the monthly fee.

Banco Popular, for its part, produced information sheets aimed at the unions of airline pilots and flight attendants and even organised "multicurrency breakfasts" for airport employees. These sheets highlighted that the foreign currency mortgage was a more profitable option than a traditional mortgage in Euros.

British bank Barclays used a network of property and financial agents to sell these mortgages. These agents offered simulations in Excel that only demonstrated the advantages, but also had a pamphlet in which they offered this mortgage as an "opportunity". Barclays highlighted the strength of the Euro against the Swiss Franc, Yen, British Pounds and US Dollars. In addition, it indicated that it was a mortgage with risks, but that any of its offices could indicate the 'mechanisms to try to control them'.

In ASUFIN we have a file with more than 100 advertising documents from these three entities. We have no documents from the other entities. This, in addition to the low market share, leads us to believe that they were not so active in the marketing of these mortgages and that they were only offered if the customer requested them once they had learned about them from another entity or an acquaintance, in other words, for the rest of the financial entities it was a reactive product.

1.The operation of multicurrency mortgages in Spain

As has already been seen through the advertising used by the entities, the foreign currency mortgages marketed in Spain differed from those of other European countries. Indeed, most mortgages sold in Europe were indexed in Swiss Francs. In Spain however, the customer was given the option of transferring the mortgage into

Swiss Francs, Japanese Yen, Pounds or Dollars. That is why in Spain they have come to be known as "multicurrency mortgages" rather than foreign currency mortgages (FX Loans) as in the rest of Europe.

Most publicity recommended contracting in Yen or Swiss Francs. It was said that the Yen would give lower instalment payments, while with the Swiss Franc would provide more stability and, therefore, less risk.

As can be seen in Figure 6, a customer who took out a mortgage of 200,000 Euros in January 2008 owed, by the end of 2016, an amount greater than the initial debt, even after having paid all the monthly instalments. To be exact, 206,148 Euros if the customer chose to index the mortgage in Yen, or 224,642 Euros if the mortgage was indexed in Swiss Francs.

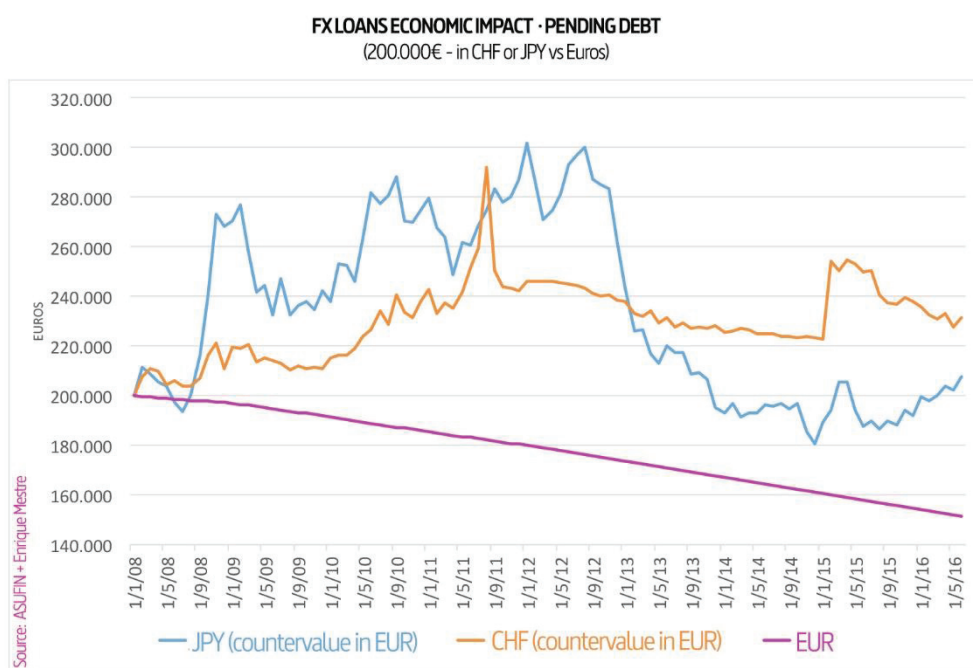

Figure 6. Financial impact. Source: ASUFIN.

It can also be observed that there has been incessant currency fluctuation throughout these years and that the customers reached maximum debts of 290,375 Euros (Yen equivalent in January 2012) or 246,580 Euros (Swiss Francs equivalent in June 2011). If the customer had chosen to keep the mortgage in Euros, they would owe less than 150,000 Euros by the end of 2016.

The scenario we have just shown is obviously negative, but there are even worse situations. One of the supposed advantages was that the customer could switch from one currency to another if things were not going well. The entity also offered a personalised counselling service or a personal manager free of charge that would allow the customer to "make the most of their multicurrency mortgage". At no time

were they advised that with each change they would incur the payment of significant bank commissions and, above all, that the debt would be consolidated, as it was necessary to go through the Euro before switching to another currency. In other words, a person changing from Yen to Francs, first exchanged Yen to Euros and then Euros to Francs, incurring the financial cost of each exchange and consolidation of the debt.

However, despite the publicity, when the problems began in late 2008 and early 2009, banking employees offered no solution. Most of the times they passed it off as an isolated event and that, just as it had fallen, it could rise again in the coming months. To others, crippled by high monthly payments that they could not afford, they offered grace periods in which they only paid interest.

Many customers started to exchange currencies trying to 'guess right' and thus reduce debt. Others began to seek help on the internet where they came across forums of people who were in the same situation as themselves, as well as supposed "gurus" and "experts" who were going to help them manage their mortgage. One of these gurus convinced them to switch to sterling, and they have now accumulated even greater losses than those who did nothing.

The result has been negative for both those who stayed in the currency they initially chose and for those who made changes, which leads us to the conclusion that the product design was, from the beginning, intended to deceive customers.

2. The role of the Regulator: Banco de España (Spanish Central Bank)

The Claims Service of the Banco de España has issued several resolutions in which it agrees with the customer vis-à-vis the financial institution. In the opinion of the regulator, this particular type of loan is a **complex product** and the pre-contractual and / or advertising information offered should contain the most relevant data on the characteristics and risks, so that customers are in a position to form an informed and real opinion about its essential characteristics.

Specifically, the Banco de España requires that the customer should be in a position to understand that this product exposes them to an exchange rate risk, in a manner that does not exclusively emphasise the possible positive effects of the savings produced by the different interest rate differentials, but emphasises the most significant risks arising from the exchange rate. In addition, it considers it necessary to provide simulations of instalments backed by reasonable financial assumptions, such as the Bloomberg forecasts we showed earlier.

However, the resolutions of this body are not binding, so no bank has ever answered to a Banco de España resolution in favour of the customer. In addition, in its conclusions the regulator indicates that it has no jurisdiction to declare the nullity of a clause or force the bank to recalculate the mortgage in Euros.

Given this scenario, the only solution for those affected is to go to the courts.

3. Spanish jurisprudence

In mid-2011, many affected began to come to ASUFIN for help. For most the grace period was almost over and they could see that soon they would have to once again pay the normal instalments. Many feared losing their home because they could not afford their mortgages.

ASUFIN thus began to file the first lawsuits. The initial result was difficult, with a 34% success rate compared to 66% failure in 2014. However, in 2014, following the judgment of the CJEU (Case C-26/13 Árpád Kásler v. Jelzálogbank) there was a change of trend in favour of the consumer and in 2015 this reached 52% in favour of consumers, 48% against.

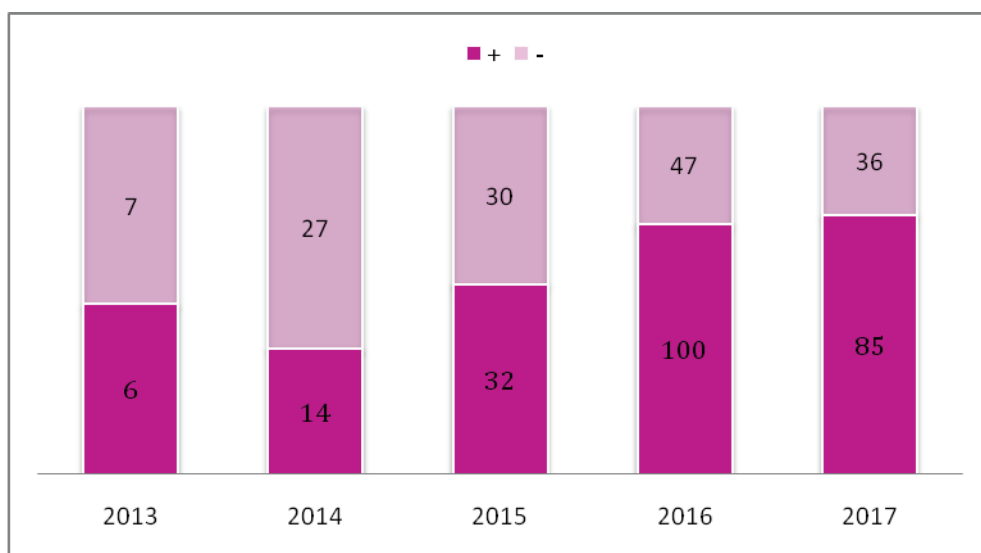

Figure 7. Evolution of Jurisprudence. Positive and Negative judgments per year. Source: ASUFIN.

The next judicial milestone came with the judgment of the Spanish Supreme Court of June 2015³⁸⁰. In effect, this ruling marked a turning point in the judicial battle in Spain, not only because of its correct definition of the product and the applicable regulations, but because it marked the guidelines that should be followed by other trial courts and provincial hearings when ruling on such matters.

³⁸⁰ Translated into English by ASUFIN and published on its website and at [fxloans.org](http://www.fxloans.org) to aid the defence of Europeans (<http://www.fxloans.org/judgements/>)

The Spanish Supreme Court analyses and describes the operation and legal nature of the product thus:

What has come to be colloquially called “multicurrency mortgage” is a variable interest home equity loan, in which the borrower can choose the currency for delivery of capital and repayment instalments, from several possible options, and in which the benchmark on which the differential is applied to determine the interest rate applicable in each period is often different from the Euribor, specifically often the Libor (London Interbank Offered Rate, i.e. the interbank interest rate in the London market).

*The appeal of this type of **financial instrument** lies in using the currency of a country where interest rates are lower than those of countries whose currency is the Euro as a reference, together with the possibility of changing the currency if that taken as a reference alters its relationship with the Euro at the expense of the borrower. The currencies in which these financial instruments are most often arranged are the Japanese yen and Swiss franc. As has been said, the frequent change from one currency to another is expected, and even to the Euro, as occurred in the loan object of this appeal.*

(...)

The risks of this financial instrument exceed those of variable rate mortgage loans requested in Euros. As well as the risk of changes in the interest rate there is also the risk of currency fluctuation.

(...)

*This type of loan used to finance the acquisition of an asset that is mortgaged as security for the lender, provides **an added difficulty for the customer** in obtaining an exact idea of the correlation between the asset financed and the liability that finances it...*

After analysis of the type of loan, the Supreme Court had no doubt that this was a mortgage plus a financial derivative, a hybrid product. The logical consequence of this analysis was the application of the MiFID Directive with all the duties of information that it entails:

*The Court considers that the “multicurrency mortgage” is, in terms of a loan, a financial instrument. It is also a **derivative financial instrument** in that the quantification of one party's obligation to the contract (the payment of the loan repayment instalments and the calculation of the outstanding capital) depends on the amount of some other distinct value, called the underlying asset, which in this case is a foreign currency.*

*As a **derivative financial instrument related to foreign exchange**, it is included in the scope of the Securities Market Act in accordance with the provisions of Article 2.2 of the Act. It is also a complex financial instrument under the provisions of Article 79.bis 8 of the Securities Market Act, in relation to Article 2.2 of the Act.*

*The result of what is expressed, is that **the lender is required to perform the duties of information imposed by the aforementioned Securities Market Act**, as currently worded following the amendments introduced by Law no. 47/2007, of 19 December, implementing Directive 2004/39/EC of 21 April, MiFID (Markets in Financial Instruments Directive), developed by Royal Decree 217/2008 of 15 February, and specifically, Article 79.bis of the Securities Market Act and the Royal Decree.*

As a result of this ruling, there was a significant increase in litigation and the result was that consumers achieved a 68% success rate in their demands. Many consumers, and also lawyers, who had not dared to sue, here found the legal arguments they needed to take the plunge.

A few months later, in December 2015, the CJEU issued a new judgment (C-312/14 *Martón Lantos v. Banif Plus*), which denied the condition of investment product to this type of loan and, therefore, the MiFID Directive was not applicable. Banks in Spain are supporting their defence in courts on exactly this judgment. With this they are trying to demonstrate that we are not dealing with mortgage indexed to currencies, but a loan in Yen or Francs and that the loan will be repaid in the chosen currency. In addition, they consider that this is a simple product, which does not need to meet the informational requirements of an investment product.

For its part, the consumer defence denies that this judgment is relevant to them in that the legal nature of the Spanish multicurrency loan has nothing to do with the consumer loan analysed in case C-312/14.

As of 2016, however, many Spanish courts denied the existence of a financial derivative in these mortgages. Despite this, they continued to agree with consumers in that they considered that the multicurrency mortgage clauses did not meet transparency measures (reiterated by the ECJ in numerous rulings, such as that in Case C-26/13, cited above), and should therefore be declared abusive and removed from the contract.

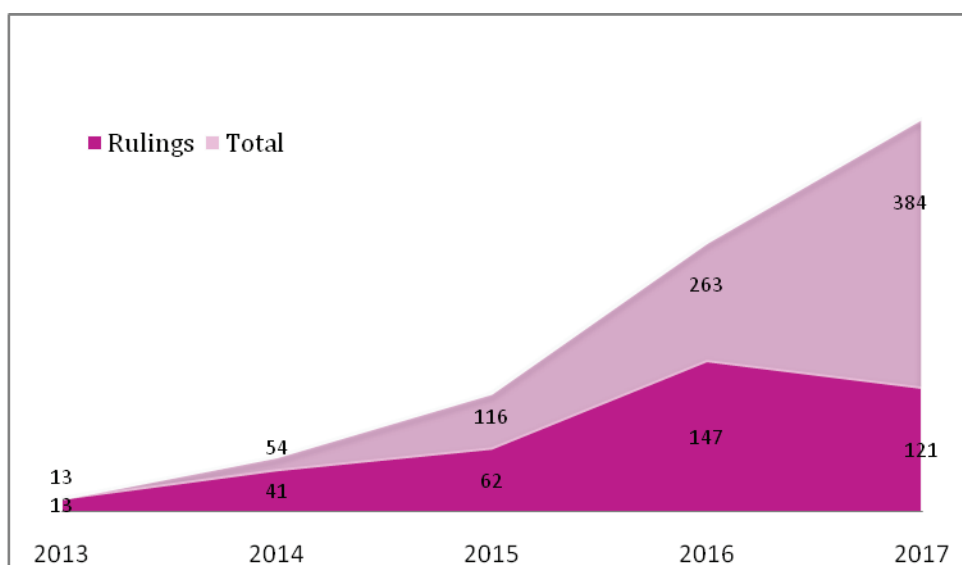

Figure 8. Increase in litigation per year. Source: ASUFIN.

During 2016 and so far in 2017, the trend continues to be favourable to consumers, reaching 70% in favour and 30% against. (see Figure 7)

4. ASUFIN and its role in the defence of consumers

A new form of association in Spain

The birth of ASUFIN is inextricably linked to my fight against bank abuse. Indeed, at the end of 2008 I discovered that my bank had deceived me and led the internet defence of the interests of all those affected. What happened in the following months was the beginning of a new way of dealing with financial institutions: a networked consumer platform, willing to share and publish information in defence of their interests. An independent platform, led by just one of the affected, without political or trade interests.

Thus, on 20 July 2009, a group of those affected founded the *Asociación de Usuarios Afectados por Permutas y Derivados Financieros* - ASUAPEDEFIN - (Association of Users Affected by Financial Swaps and Derivatives). At first it those affected by swaps or floor clauses who came to trust in us, and subsequently those affected by other toxic financial products entrusted us with their defence. So in March 2015, we changed our name to something more appropriate, clearer and generic: ASUFIN, *Asociación de Usuarios Financieros* (Financial Users Association).

One of our main activities was the publication of all types of pre-contractual advertising and information on our website. Our philosophy is very simple, there is no law firm or consumer association in Spain that can assume the defence of all those affected by complex products. Thus, the dissemination of this type of document facilitates the defence of all those affected, regardless of the defence they finally contract.

The next step was the publication of the first sentences, and thus we began a project that is still alive and that has undoubtedly signified a turning point in the defence of financial users.

Firstly, it should be noted that in 2009, the *centro de documentación judicial español* - CENDOJ - (Spanish Centre for Judicial Documentation) was not as advanced as it is today. Very few rulings were published and practically all were of higher instances. However, access to the first judicial decisions, logically of first instance, was essential to facilitate and accelerate the defence of those affected.

The publication of the judicial decisions gave rise, as a natural succession, to the well-known "Ranking of Judgments" that made us known to both friends and enemies. Thanks to "Google analytics" we learned that we were visited by prestigious law firms that worked for the bank, as well as by the banks themselves. It was a strange but effective way to see that we were on the right track and that, through the frequency of visits, there were some banks that were more worried than others about our activity. Months later, the statistics showed us that the 'Ranking' was also visited by judges and magistrates themselves. At that time, the number of financial matters resolved by judges was very small, and they were therefore new issues, unlike now, and for the first time they had to deal with financial regulations. The 'Ranking' allowed them to see the criteria of other first instance judges.

The exponential increase in sentences meant we needed to organise the resolutions in a database that allowed filtering by product, entity, autonomous

community, instance, type of consumer affected, etc. In this way, we tried to facilitate the work of hundreds of lawyers who were willing to defend the interests of thousands of consumers.

Currently, the 'Ranking' of judgments comprises over 5,000 judgments, receives more than 2,000 visits a day and has become the largest database specialised in jurisprudence on banking and investment products in Spain.

The defence of those affected by currency loans in Europe

ASUFIN is currently leading the defence of those affected by multicurrency mortgages in Spain. In addition, in 2015 we began to communicate with other consumer associations affected by this type of mortgage in Europe. Soon we began to work to advance the defence of those affected in Europe from our own experience in Spain.

Our first proposal was the creation of a website, www.fxloans.org, in which we could include all European associations, information on the situation in the respective countries and, once again, the documentation that would allow the defence of all European consumers.

Since its launch, more and more organisations and countries have joined this platform. In addition, we are promoting meetings at European level to work together. We can highlight the intervention before the European Economic and Social Committee (EESC) in Brussels to explain the problem of foreign currency lending for Europeans³⁸¹ or the last session in Barcelona, where representatives of Poland, Slovenia, Croatia, Bosnia, Serbia and Italy came together, in addition to the presence of a representative of the Spanish Supreme Court.

Contact with the other organisations allows us to obtain firsthand knowledge of the problem in other countries, the actions that are working and those that are not. It has been easy to see that, despite cultural, political or linguistic differences, the deception has been the same. For this reason, ASUFIN is promoting the creation of a European association of financial users that allows us to coordinate our actions and to defend our rights.

³⁸¹ <http://www.fxloans.org/european-associations-sensitize-the-european-committee-on-fx-loans/>

FX Loans, Complex Financial Instruments

Evi Avlogiari, with the contribution of Magda Glavina

Abstract

FX Loans are not typical loans in the sense of article 806 of the Greek Civil Code, but high risk banking products including complicate clauses and terms which set out to swaps and derivatives. For this type of banking products, borrowers' information needs to be delivered pursuant to provisions of Law no. 3606/2007 regarding the provision of investment services and the Bank Of Greece Governor' s Act No. 2501/2002. Since in these products currency risk is high, Credit institutions are also obliged to provide borrowers with practical tools throughout the duration of the loan in order to hedge currency risk (both at capital level and installments level). As per the disclosure requirements, in accordance with Bank's of Greece legislation obligatory information should be delivered by competent and suitably qualified officers, holding the B1 certificate.

Key words:

foreign currency loan - loan in Swiss francs - derivative - Currency risk – exchange rate volatility - currency - consumer – disclosure obligation - investment services - currency and interest rate exchange - currency risk protection – labor interest rate.

A. History of FX Loans

Since 2005, given that Greek economy was rated at level AAA, credit institutions could easily seek funding with a minimum interest rate around 1%. As a result, financial institutions tried to take advantage of this ease to be financed by converting it to a facility to provide low cost financing to businesses and individuals, mainly by means of mortgage loans, secured by the collateral of the borrower's property. Therefore, a competitive trend was inevitably created among banks and, in fact, through marketing campaigns banks were promoted in order to attract more customers the inception that, the lower the interest rate is the lower the cost of borrowing is and thus the lower monthly installments are.

At the same time, in the international currency market outside the European Union, interest rates were extremely low. Hence, credit institutions, aspiring to make high profits arising from multiple activities, encouraged individuals to take out low rate foreign currency loans and activated their marketing departments in order to advertise the lower interest rate of foreign currency loans compared to loans in euro and consequently the lower monthly installments.

Given that borrowers were enticed by the idea that that lower interest rates leads to lower borrowing cost and, consequently, lower installments, they were attracted by foreign currency loans, though completely ignoring their risks and, in particular, the currency risk.

In cases of lending in Swiss francs, in order to benefit from low rates, loans should be denominated in Swiss francs. Therefore, the borrower borrows the amount of the loan in Swiss francs and monthly installments are linked to Swiss francs.

However, taking into consideration that the borrower is domiciled in Greece and his monthly income is in euro, all payments should be converted from euro into Swiss francs and as a consequence, monthly installment payment denominated in one currency is converted to the equivalent amount in the other currency (Currency swap) and thus, the borrower is subjected to currency changes.

Whereas currency fluctuations depend on many unspecified parameters, they often result in offsetting the profit from a low interest rate and lead to immense losses. In order to eliminate or mitigate currency risk, hedging should be used as a tool, though it has a cost, and certainly, the duration of exposure to currency risk should be as short as possible. As a result, loans denominated in Swiss francs differentiate from typical loans, and constitute complex banking products of high risk which include clauses set out to swaps and derivatives.

Financial institutions pursuant to legal framework established by the Bank of Greece Governor's Act No. 2501/2002, according to its authority regarding transparency in bank transactions, are obliged to adequately inform borrowers before signing any contract as well as during its operation. Particularly, as regards loans in foreign currency, financial institutions are required to provide borrowers with a minimum of prior information concerning exchange rate, volatility risks, options and cost of hedging techniques (Chapter. B par. 2 a (x) and a (xi) of the above Act). These rules are, indeed, harmonized with the relative reports recently issued by the European Systemic Risk Board with regard to obligatory sufficient information on lending in foreign currency (2011 / C 342/01).

Subsequently, Bank of Greece by referring to the cost of hedging currency risk (Chapter. B par. 2 a (x) and a (xi) of the above Act), clearly means suggesting a «currency swap» (fx swap / derivative product), namely a derivative – bank product which will hedge the risk arising from the exchange rate volatility, in order for it to be eliminated or minimized as much as possible and cause mitigated losses.

Besides, in the occasion that the offered by the financial institution product in foreign currency is considered on the basis of its characteristics as a contract itself, it falls within the scope of Law No. 3606/2007 regarding the provision of investment services, (integration of MiFID) and, as a consequence, obligation of disclosure is governed by the relevant provisions of the above mentioned law, the compliance to which belongs to the competence of the Hellenic Capital Market Commission.

Therefore, banks, in cases of granting loans in foreign currency, and, especially, in Swiss francs, should in parallel: a) hedge the currency risk due to the exchange rate volatility, b) inform their client in written form regarding the cost of hedging techniques, c) advise and help their clients find ways to minimize losses due to currency fluctuations, namely, act investment services required in transferrable securities and provide advise in favor of their clients. As a result, banks, according to the directives of Bank of Greece, provide investment services, exchange currencies, get involved to derivatives and act in favor of their client.

B. Derivative products (derivative instruments) – Definition

A "derivative product" or "financial product" is a bilateral contract, whose value depends on the value of an underlying security or rate. Derivatives are traded on various exchanges worldwide. However, apart from the exchange-traded derivatives, there are derivatives traded over the counter. Contracts traded on exchanges are known as options and futures, while over-the-counter traded derivatives are known as forwards and swaps.

The term "derivative" or "derivative instruments" generally refers to all derivatives, regardless of the type of the underlying asset. A derivative instrument takes the form of a contract under which the parties agree to payments between them based upon the value of an underlying asset at a particular point in time. Due to the underlying

asset, the value of a derivative mainly depends on the current value of the underlying asset (e.g. currency), and its value at the time of the payment.

The term "underlying asset" (underlying security / underlying asset) means, according to Article 50 par. 2 of the law no. 3371/2005, "... *transferrable securities, rates, money market securities and other securities (...)*." The underlying assets of these contracts are actively traded in different markets regarding the markets that derivatives are traded, namely the so-called markets of spots, mainly stock exchanges, securities and foreign currency markets. Derivatives are divided by the type of the underlying asset and they are established when the underlying security is a financial instrument (stocks, bonds, rates, currencies etc.), as the case in point, where the underlying asset is currency.

The value of derivatives, their movements and return depend on the underlying assets and they have little or no direct value until their expiration- their value is based on the expected future price of the underlying asset. Similarly, the risk of a derivative depends on the risk inherent in the underlying asset.

Due to the high risk in derivative market, it is highly possible a derivative market to convert from a hedging tool into directed gambling.

Legal framework:

As defined in law no. 3606/2007 "derivatives" includes, among others, currency swaps, forward rate agreements and futures.

Pursuant to law no. 3371/2005 Article 50 par. 1, " 19. *"derivatives" means contracts on financial instruments, particularly options, futures and swaps related to transferrable securities, rates, money market instruments, currencies and interest rates (...)*."

C. Complex and non-complex financial instruments

Under Article 25 par. 6 of the law no. 3606/2007, in conjunction with Article 15 under the title "Non-complex financial instruments" of the decision no 1/452/2007 of the Board of Directors of the Hellenic Capital Markets Commission (Government Gazette no. 2136/01.11 .2007) non-complex financial instrument is regarded as the financial instrument which is not included either in securities of subparagraph (c) of paragraph 13 of Article 2 of Law no. 3606/2007 or in derivatives mentioned at cases (d) to (j) of Article 5 of the above law. Consequently, non-complex financial instruments are considered those expressly mentioned as such in the above provisions (e.g. shares, bonds even if they do not involve any actual or potential financial obligation for the investor, exceeding the acquisition costs, etc.).

As a consequence, securities of subparagraph (c) of paragraph 13 of Article 2 of Law no. 3606/2007 and derivatives of cases (d) to (j) of article 5 of the same law on securities swaps, are excluded from the scope of the above provisions and it is concluded (a contrario) that they cannot be characterized as non-complex financial instruments and are explicitly considered by the law as complex derivative instruments. Hence, transferable securities based swaps are characterized as complex financial instruments.

D. OTC derivatives

There are complex financial instruments that are traded on a regulated market, namely in Greece in the Athens Stock Exchange – derivatives department (Law no. 2533/1997 set the necessary legal framework for the establishment of an official and

regulated derivatives market in Greece, which started operating at April 1999). Nevertheless, there are others that are traded on non-regulated markets (**Over The Counter**) and are offered usually by credit institutions. Derivatives traded on exchange are known as options and futures, while over the counter, banks trade almost identical products known as forwards and swaps.

The main disadvantage of over-the-counter derivatives is that they are not characterized by sufficient transparency and control and do not obey to prudential rules and regulations. In addition, they are not approved by any competent body or organization and nobody can restrict positions in them or guarantee relevant transactions, and, therefore, credit risk cannot be dealt with. Swaps constitute off-balance sheet banking derivatives according to Annex III of the Bank of Greece Governor's Act No. 2054/1992 for banks' solvency, as currently in force ("Annex III" Off balance sheet Items: 1. rate agreements a) single-currency interest rate swaps, b) basis swaps, c) forward-rate agreements d) interest -rate futures e) interest-rate options purchased) f) Other agreements 2. Foreign exchange and Gold agreements. a) cross-currency interest rate swaps b) forward foreign - exchange contracts, c) currency futures d) currency options purchased e) other similar agreements (...)").

Legal framework:

Law no. 2533/1997 "*Establishment of derivatives market and other provisions*": Article 1 subparagraph 5, Article 12 "*off exchange contracts' conclusion*", Article 14 "*transactions' transparency* ", Law no. 2396/1996: Article 2 subparagraph 20 "*OTC derivatives*", Article 2 subparagraph. 21 "*credit institutions or Investment Services Firm trading book*".

From the above mentioned it can be concluded:

- 1st Conclusion:* Each derivative contract, even if/when concluded without participation in the securities exchange session, is characterized as securities exchange contract (Article 1 subparagraph 5. "off exchange contracts" means a security exchange contract which is concluded without participating in the securities exchange session).
- 2nd Conclusion:* OTC derivatives market is not transparent.
- 3rd Conclusion:* Transparency should be established in OTC derivatives markets, as it happens with other transactions.
- 4th Conclusion:* Credit institutions offer complex financial instruments (which constitute investment services) over the counter, besides their non- transparency and without disclosing their nature as financial instruments (eg swaps, currency exchange) and, consequently, as investment service.

E. Disclosure obligation and professional competence

Due to the multiplicity and complexity of financial instruments, which are difficult for an average investor to understand, the bank officers' obligation to demonstrate diligence, honesty, impartiality and professionalism in the provision of investment services, requires experience. In this respect, in Article 4 of Law. no 2836/2000, as replaced by article 49 of Law no. 3371/2005 and Article 16 of Law no. 3606/2007 provides that officers responsible for analyzing transferrable securities and money and capital markets are required to have a certificate of professional competence issued by Bank of Greece. Relevant exams are conducted jointly by Bank of Greece and Hellenic Capital Market Commission.

In this framework, the pre-existing joint decision of Bank of Greece and Hellenic Capital Market Commission no. 3130/2006 (Government Gazette no. B 1114 / 16.08.2006), which was abolished since decision no. 4/505 / 03.04. 2009 concerning professional certification of employees and executives of credit institutions with respect to the provision of investment services came into force (Government Gazette no. B 1168 / 16.06.2009), it set the conditions for granting the professional competence certificate above and highlighted the importance of the demonstration of professionalism at the provision of investment services.

For this purpose, Bank of Greece, after successful participation in relevant exams, grants four kinds of professional competence certificates, (six in total number) depending on the services provided by certified persons (Articles 3-4 of the decision), as follows:

(Certificate A1) reception and transmission of orders in transferable securities. This certificate relates to services of reception, transmission and execution of orders on behalf of third parties according to par. 1 (a) and 1 (b) of Article 4 of Law. 3606/2007 and par. (A) (b) and (c) of Article 5 of Law no. 3606/2007.

(Certificate A2) reception and transmission of orders with regard to derivatives. This certificate relates to services of reception, transmission and execution of orders on behalf of third parties according to par. 1 (a) and 1 (b) of Article 4 of Law. no 3606/2007 and par. (d) (e), (f), (g), (h), (i) and (j) of Article 5 of Law. no 3606/2007.

(Certificate B) provision of investment advice. This certificate relates to providing investment advice according to par. 1 (e) of Article 4 of Law. no 3606/2007 and Article 5 of Law. no 3606/2007.

(Certificate B1) provision of investment advice on transferrable securities. This certificate relates to providing investment advice according to par. 1 (e) of Article 4 of Law. no 3606/2007 and par. (A), (b) and (c) of Article 5 of Law. no 3606 / 2007 (transferrable securities, units in collective investment undertakings, money market instruments) as well as investment advice on customers' portfolio management, financial instrument analysis and issuers.

In order to participate in certification exams, candidates should prove their reliability. Especially, Article 5 of the decision above states that *"1. While reviewing the minimum requirement of personal reliability, suitability and integrity, no approval to participate in the exams is given in cases that: (a) the interested persons have been convicted for crimes impeding appointment in a civil service position in accordance with the provisions of paragraph 1 of Article 8 of Law. no. 2683/1999 (Government Gazette no. 19 / A`), or have been already dismissed for disciplinary reasons according to the above law or have been convicted for crimes of Articles 398 and 406 of the Greek Penal Code or for crimes concerning the protection of capital market from people holding inside information and market manipulation (Law*

no. 3340/2005, Government Gazette no. 112 / A` and pre-existing Article 34 of Law no. 3632/1928, Law no. 1969/1991 Article 71 and Article 33 of Law no. 1806/1988) and money laundering crimes (Law no. 3691/2008, Government Gazette no. 166 / A, and pre- existing Law no. 2331/1995, Government Gazette no 173 / A), (b) a fine has been imposed of at least ten thousand euro (€ 10.000) for which time for action has expired or a final decision has been issued, dismissing an action, with regard to infringement (aa) of Regulations and Codes of Conduct relating to the financial sector and particularly, depending on the time of infringement, of ministerial decision no. 122/1997 (Government Gazette no 340/B), of ministerial decision no. 15/1998 (Government Gazette no. 1257 / B) and of Hellenic Capital Market Commission decision no. 8422/1998 (Government Gazette no. 615 / V`), as amended and in force of Hellenic Capital Market Commission Board of Directors decision no. 1/452 / 1.11.2007 regarding Code of Conduct for Investment Services Firms (Government Gazette no. 2136 /B`), of Hellenic Capital Market Commission decision no. 1/462 / 7.2.2008 for Mutual Funds Management Companies and Investment Funds Code of Conduct (Gov. Gazette no. 297 / B`), of Hellenic Capital Market Commission Board of Directors decision no. 3/460 / 10.1.2008 regarding rules for underwriters (Government Gazette no. 97 /B) and Hellenic Capital Market Commission decision no. 5/204 / 2000 (Government Gazette 1487 / B), as in force, (bb) the provisions of Law no. 3340/2005 and the pre-existing Law no. 1969/1991 (Article 72) and the Presidential Decrees no. 53/1992, depending on time of crime commitment, (cc) the provisions of Law no. 3691/2008 and the pre-existing Law no. 2331/1995 depending on time of crime commitment, (dd) of paragraph 1 of Article 8 of Law no. 3606/2007 and pre-existing paragraph 1 of Article 4 of Law. 2396/1996 depending on time of crime commitment 2. The adverse conditions of the previous paragraph are applied also in cases where the reported infringement took place outside Greek territory or the corresponding sanction or sentence was imposed by competent foreign authority or body, and in cases where the competent authority or body of foreign jurisdiction has refused to provide or withdraw the certificate of professional competence to interested persons on grounds relating to their overall personal reliability".

Furthermore, the candidate should: (a) be at least eighteen (18) years old and (b) meet at least the minimum standards of eligibility as defined according to the type of services pursuant to Article 9 or Article 15, as applied (Article 8 of the decision above). Especially, "(...) 2. Applicants applying for participation in the exams for the Certificate B1 and B should have: (a) Degree from a Greek higher educational institution or a Greek Technological Educational Institution or under the judgment of Bank of Greece, any equivalent of at least a three-year previous course from a post secondary domestic or foreign educational institution and (b) proven work experience as follows: (aa) at least six months full-time work in the financial sector, after acquiring the post-secondary degree of at least a three-year course in economics or sciences, or, alternatively, (bb) at least six months of internship at the precise position, in accordance with the provisions of Section C. Alternatively to conditions (a) and (b) above, under the judgment of Bank of Greece, candidates may participate in the exams in case they have a high school diploma and proven work experience of seven (7) years minimum in the financial sector, as well as sufficient training in provision of investment advice. "

According to the above mentioned, it is clear that Greek law requires successful participation in the exams in question in order to secure that the candidate has fully understood the nature and essence of financial instruments, and since they have understood them, they are able to explain them in simple terms to potential customers. Indeed, a bank employee, who has not studied economics, cannot be

considered by law as able to provide investment services. Also, special skills need to be evidenced, apparently via written exams, so as to indicate that the candidate has understood financial instruments and is, therefore, able to present them to potential investors.

In conclusion, considering that a loan agreement in Swiss francs is not simply a home loan, but in fact, a complex financial instrument, officers who are assigned with disclosure obligation should have the above type B1 certificate. This would guarantee that both at the time of loan negotiations, which preceded the conclusion of the final contract, at the time of signing and on an ongoing basis, bank officers had the necessary professional competence and reliability for the effective provision of services in financial instruments, such as transferable securities and currencies. Nevertheless, this cannot also guarantee disclosure of the obligatory information. Finally, if such employees have the above certification (B1), they will be able to provide specific information on hedging foreign exchange risk, which, in the case of foreign currency loans, is a key issue.

Foreign Currency Loans in France

Evan Jones

Abstract

As a first world country, France has a highly developed banking system. However, as elsewhere, that system has demonstrated bouts of incompetence and of excess. The one dimension of relevance here is French banks' peculiar involvement in foreign currency lending – most notably, loans denominated in Swiss francs (CHF). The affairs described below all happened during the 2000s – remarkable, given that the dangers of foreign currency loans, dramatically exposed in Eastern European countries, should have been well known to all senior bankers across Europe. The foreign currency loan saga occurred in both local authority financing and in personal mortgage loans. These stories are summarised below.

Dexia and Local Authorities

Dexia was a Belgian-French bank specialising in loans to local public authorities. It was created from a 1996 merger of institutions with a comparable orientation. Its predecessors began expansion in the early 1990s, and Dexia aggressively expanded through takeovers and establishment in global financial centres.

Through expansion Dexia became Europe's dominant lender to local authorities. French towns, lacking authority to issue their own bonds, are reliant on such financial institutions to fund infrastructure spending. In the early 2000s, Dexia set about pushing 'structured' loans to local authorities – local governments, hospitals and social housing authorities. The contracts were extraordinarily complex, beyond the comprehension of local authority personnel.

Essentially, a low interest rate attached to an initial period (the bait), following which the interest rate floated according to movement in some financial derivative. The possible variations of the particular indexes devised by Dexia numbered over 200. At the simplest level, the rate might vary according to movements in the euro-CHF exchange rate, the CHF-British pound exchange rate, the yen-USD exchange rate, or US municipal bond rates. In addition, the contracts included usurious indemnity payments for borrower withdrawal.

The initial rate might be 3.5 - 4 %, but the variable rate had no upper limit, and authorities are facing rates of over 20 %. About 5,500 local authorities have taken out such loans. Many of these authorities are now facing bankruptcy. There is an estimated €25 billion in 'bad loan' indebtedness at issue. Local governments have resorted to cancelling infrastructure projects and some have raised local taxes – this at precisely the time when the GFC has generated job losses and communities needed more public support rather than less. Moreover, the central state under President Macron is aiming to improve purchasing power by abolishing the renter's tax (*taxe d'habitation*), although that tax is a significant revenue source for local governments.

Author Patrick Saurin, associated with the Committee for the Abolition of Illegitimate Debt (CADTM), has analysed the character of these structured loans and the conflict over responsibility for the disastrous outcomes (c/f Saurin, 2014).

A government-issued circular of September 1992 lays out the criteria by which local authority financing is to be administered, specifically designating certain forms of financing, labeled 'speculative', as illegitimate. The same warning is replicated, albeit obliquely, in a June 2010 circular.

There is a subtlety that complicates the interpretation of these loans. The local authorities, as do other personal and institutional borrowers, face borrowing rates that vary over time. It has been deemed legitimate that the authorities could seek loan facilities that even out this interest rate variation (*couverture*) to facilitate smoother budgetary planning. However, the loans pushed by Dexia and others were of a different character, involving uncontrollably speculative elements with no upper exposure limit.

Saurin claims that the esoteric nature of the structured loans is a product of the strategic decision by Dexia and other banks to subvert the directives so that the speculation dimension applied to the rate of interest rather than to the debt principal. The banks perverted the substance while formally remaining within the letter of the regulations.

In 2010, the French National Assembly instituted an inquiry into the deleterious effects that the financial crisis had had on the French economy. The report (Emmanuelli, 2010), although of 600 pages, did not touch on the crisis of local authority borrowing. Faced with complaints and litigation, the National Assembly initiated an inquiry specifically into the local authority borrowing crisis – the Commission comprising local government representatives. That report (Bartolone, 2011) was also substantial in length. It exposed the origins of the problem, claiming that elected officials bore shared responsibility but highlighting the unsavoury and aggressive culture of the banks that had devised the dangerous facilities. The report proposed alternative means and controls of local authority financing for the future but offered no substantial solutions for the existing crisis. In general, it foresaw the necessity to negotiate outcomes with the banks on the structured loans, the basic legitimacy of which court litigation was then proceeding.

Meanwhile, in July 2011, the Cour des comptes (the public authority auditor) declared the representative structured loan as speculative in nature and therefore illegitimate.

In the face of bank intransigence, hundreds of local governments have ceased to pay exorbitant interest bills out of principle, and are suing the relevant banks in court – with some success. Social housing authorities of both the Midi-Pyrénées and the Hautes-Pyrénées have won cases in 2008 against the Caisse d'Épargne and its subsidiaries in the regional Tribunal de Commerce (a specialist court within the civil jurisdiction). The Tribunal determined that the loans were innately speculative and that the information proffered by the bank was misleading, granting annulations of the loans and damages to the borrowers.

A comparable determination was made in 2011 by the Tribunal de Grande Instance (the general civil lower court) of Paris in favour of the Saint-Étienne municipality against the Royal Bank of Scotland, confirmed on appeal in 2012.

Under pressure from the Hollande government, parliament passed a law in July 2014, in effect validating the terms of the loan facilities retroactively. The wilful intent of the government is reflected in the fact that the Conseil Constitutionnel (the body overseeing the compatibility of legislation with the 1958 Constitution of the Vth Republic) declared an earlier version unconstitutional.

Regardless, some courts continued to rule in the local authorities' favour – albeit less numerous and less generous (Saurin, 2106). Such was the case of a Nanterre court against Dexia in June 2015, and a Paris court against Depfa (a German-Irish bank) in January 2016.

During 2014, the government also established a fund to assist the local authorities in reimbursing their debts and associated indemnities. The fund grew to €3 billion, with an extra €400 million for hospitals. However, these funds were offered on

condition that the authorities accept the legitimacy of the debt and cease their actions at justice. Some local authorities have succumbed to the pressure, but the fund covers only a small proportion of the debt, and local authorities who have accepted the funds still face the repayment of an intolerable debt burden.

Dexia itself received billions of euros from the Belgian and French governments in post-GFC support, but was dismantled and restructured in 2012, with the Belgian and French states acquiring the bulk of the 'assets'. The French state, in particular, now has a vested interest in legitimising and recovering debt incurred with Dexia, to the substantial detriment of local authority viability and of essential services provided by those authorities.

UBS

The French region of Alsace abuts Switzerland. Some Alsatian residents were aware of the lower interest rates applying across the border and were happy to be talked into taking loans denominated in CHF. The practice began in the mid-1990s, especially with the Société des Banques Suisses (SBS), which merged with UBS in 1998. UBS continued with the practice in the 2000s, with an estimated selling of up to 250 CHF loans per year.

UBS decided to discontinue the practice in September 2009 and, in early 2010, informed French borrowers (without prior warning) that it was pulling out of the French market. UBS had incurred significant losses following the GFC. It was also being pursued in the US and France for offering services to American and French nationals to evade taxes.

Swiss law allows either party to break a financial contract within three months. The bank could thus demand immediate repayment of any loan in its entirety. UBS was unrepentant in its demands. Borrowers were forced to sell at a loss, or foreclosed and suffered dramatic loss. Sale of customer properties under market value occurred.

French courts have delivered varying verdicts. On the one hand, they have claimed that the right to cancel a CHF loan is embedded in Swiss law, to which they must defer. On the other hand, lawyers are pushing against the validity of the contracts. French law acknowledges unfair (*abusif*) contracts. Moreover, the lawyers are arguing the applicability of the 1980 Rome Convention (article 5), which pertains to the right to protection from the law of one's own country.

Crédit Agricole and Crédit Mutuel

During 2007-09, the Lorraine regional branch of Crédit Agricole devised a facility denominated in CHF. Designated 'Paradise Rock', it was targeted at well-heeled individuals for the purchase of houses in the Antilles for rental, promoted as a tax-minimisation device. The facility was sold to about 250 clients. Commissions were paid to the intermediaries, hidden from the borrowers.

The bank used intermediaries to engage in an uninvited 'hard sell' to potential clients, going to work places and homes, typically with a bank staffer directly involved. There were minor warnings associated with the product in the documentation, but not emphasised to the intermediaries and not conveyed to the clients.

In November 2014, the regional Tribunal de Grande Instance (the lower civil court) at Metz gave a favourable determination to many borrowers, albeit some received a

less favourable deal than others. The court judged that the loans had been marketed in an illicit manner – through ‘pressure selling’. The court also found lack of adequate warning on the extent of risk of currency variation, and misleading statements on the effective interest rate (*taux effectif global*, TEG) – respect for the latter being well-established in French law.

One Crédit Agricole customer is known to have committed suicide. A dentist, his family acquired three loans totaling €1 million, all in CHF, in summer 2008, as part of a retirement plan. The customer received a favourable determination in court, but Crédit Agricole appealed. Lacking confidence in the appeal, the dentist suicided. Apparently he thought that his insurance, also with Crédit Agricole, would cover the entire debt. The bank claimed that the policy denied this, that over €400,000 remained owing, and has pursued the bereaved wife for payment.

On 6 April 2017, the appeal court at Metz confirmed the lower court’s determination. Powerfully, the appeal judges determined that the CHF loans were in contempt of the national currency. The loans were then contrary to ‘public economic order’. As the victims’ lawyer noted, just as one can’t pay for a baguette in a foreign currency, so a loan financed in France, for a French property, from a French bank, should be repayable in no other currency than the euro.

Crédit Mutuel sold more than 1,000 loans denominated in CHF, and the determinations regarding loans by Crédit Agricole apply also in its case.

Banque Nationale de Paris

In March 2008, Banque Nationale de Paris Paribas (specifically, its subsidiary Personal Finance) initiated the offering of housing loans in CHF. The loan product, designated ‘Helvet Immo’, was ultimately sold to over 4,600 borrowers until December 2009. The loans were sold through property consultant firms as intermediaries.

The formal attraction to borrowers, as with foreign currency loans in general, was a lower interest rate than that available in the domestic currency. The monthly payments were to be in euros, as was ultimate repayment of the principal.

BNP’s introduction of Helvet Immo in early 2008 constituted very bad timing. During and after the GFC, the CHF climbed significantly against the euro. That the euro should suffer was in large part due to the excesses of European banks, not least BNP itself, that brought the GFC to the Continent.

When the initial borrowers subscribed to this facility, the euro bought 1.6 – 1.7 CHF. In the initial phase of the GFC, the Swiss Central Bank (BNS) allowed only a small revaluation. But when general banking debt was converted into a sovereign debt blowout in 2010 following governments’ support for the crippled banking sector, the BNS let the CHF float. After the float, the CHF rose to about 1.2 until the BNS stepped in again in September 2011. In January 2015, the BNS again floated the CHF, following which it soon rose to near parity with the euro (and where it has remained).

The euro thus experienced a long-term degradation vis-à-vis the CHF. As elsewhere, the borrowers faced a massive hike in their repayment of principal and a comparable hike in their monthly payments in euros.

Journalist Dan Israel, of French online journal *Mediapart*, has covered the BNP story extensively. Israel (2015a) provides examples of the quantitative dimensions. One couple had borrowed €120,000 and had already paid more than €60,000 in monthly payments but found themselves at that stage owing more than €140,000.

Another client had borrowed more than €330,000, had paid €160,000 but remained indebted at €450,000.

Distressed BNP borrowers began taking BNP to court after 2011. Procedures are in place in both civil and criminal jurisdictions, and they are ongoing. The lawyers are seeking judgment, and compensation, for 'misleading representation' (*pratique commerciale trompeuse*).

The perennial question is whether the borrowers were given sufficient warning as to the potential variation in debt principal linked to exchange rate variation – crucial as to the attribution of accountability for the subsequent losses.

BNP chose to market the product only through intermediaries, thus potentially reducing its responsibility at law. Discovered documents highlight that the bank knowingly minimised the risk to its intermediaries and thus to its borrowers. An early marketing document had a warning of exchange rate variation that disappeared in subsequent versions. On the contrary: marketing documents consistently emphasised that the product offered 'security' and was 'without risk'.

In spite of this evidence, almost half of individual cases heard in civil jurisdiction have been decided in favour of the bank (some on appeal), for reasons unclear. Of those decided for the borrower, compensation awarded has been feeble. There is more optimism emanating from the criminal court, albeit the process is extremely drawn out.

In April 2013, the judge Claire Thépaut, after long studying the dossier, determined that BNP should be put under examination for potential misrepresentation. This was a first stage, not implying culpability. It involved two questions – was the information provided sufficient, and was it deceptive. On 16 April 2015, after questioning the then CEO of BNP PF, judge Thépaut indicted BNP for misleading representation.

The decisive evidence comes from a whistleblower. On 17 September 2015, Nathalie Chevallier was auditioned in the criminal court (Israel, 2015b). Ms Chevallier was then regional director of BNP PF in Paris. BNP PF was then stagnating and the CHF housing loan was suggested as a means of reviving the subsidiary's revenue. She was put into a workgroup to work out details. She realised immediately that the proposed facility was dangerous. She wanted 'crash tests'. She noted that even minor exchange rate variations would be disadvantageous for clients.

However, Ms Chevallier was rebuked by her superiors. Her superiors retorted (paraphrasing): 'Do you think you're smarter than your superiors? You have 15 days to change your mind, or we'll have to think about your job'.

The September 2015 interview of Chevallier was (procedurally atypically) forwarded to the civil court where 1200 borrowers were at the time seeking justice.

On 29 March 2017, the Cour de Cassation (France's highest court in commercial matters) ruled that BNP could have prevented the issuing of a dangerous facility. It also ruled that the appeal courts could have examined, on their own initiative, the contract for misleading representation even if the borrowers had not so demanded.

In early April 2017, the criminal court finally put BNP PF before the Tribunal Correctionnel for criminal prosecution. This process is likely to proceed into 2018.

The decisions of the criminal court and of the Cour de Cassation represent a seismic shift in the balance between bank and borrowers – they constrain the civil courts (both lower and appeal) in their determinations. The determinations of the Cour de Cassation effectively damn intrinsically the foreign currency character of the Helvet Immo facility.

An incident involving BNP, twenty five years previously, is of substantial relevance. Australia (and New Zealand) was in the early 1980s the first testing ground of loans denominated in foreign currencies to non-sophisticated borrowers (Jones, 2017).

The Australian financial system was in the process of being deregulated, and the Australian dollar (AUD) was contemporaneously floated in December 1983. The banks, with most personnel inexperienced with foreign currencies, aggressively sought market share by offering foreign currency loans, especially in CHF, to small businesses and farmers. With the plummeting of the AUD in 1985, the experience was a disaster for the borrowers. Much litigation ensued, with only a small number of borrowers benefiting from favourable court judgments or out-of-court settlements.

BNP then operated a subsidiary in Australia, and became involved to a minor extent in foreign currency loans. One customer, a partnership of property owners, took BNP to court (*Foti v BNP*, 1989). The judge granted negligence, duty of care on the part of the bank and causation (customer avoidable loss due to bank failure to advise).

The loss at litigation was only partial to BNP, because the plaintiffs had initially sought a foreign currency loan, having heard of the advantage of the significantly lower interest rate applying. Thus BNP had the right to the repayment of principal in CHF equivalent. But this was in spite of the borrowers being semi-literate in English and being totally ill-informed of the nature of the facility. BNP, as did the Australian banks, abused its asymmetric power in the wilful destruction of its customers' businesses.

Operating in Australia in the 1980s, BNP was party to an environment in which the technical flaw in FCL loans became transparent and the losses to thousands of hapless unsophisticated played out in the courts, the media and public inquiries over fifteen years.

In its extensive foray into lending in CHF in the mid-2000s, BNP has chosen to forget this previous experience and to hide the intrinsic dysfunctionality of such a facility for borrowers. This neglect enhances the culpability of BNP in the losses associated with the Helvet Immo facility.

Behind the Details

Foreign currency loans are deeply structured in the Hungarian banking credit system. In France, the recent marketing of FCLs, although across numerous banks, has been a more marginal feature of French banking. The latter is a product of the daredevil atmosphere that bloomed in the 2000s, which led to the GFC, in which integrity and prudence were discarded.

In both France and Hungary, FCLs were marketed cynically, with misrepresentations as to currency risk. Indeed, there could be no large scale FCL exposure without misrepresentation.

Local government authority personnel in both countries, with their public responsibilities, should have been less susceptible to misleading marketing of FCLs. But in Hungary, the local authorities (as with other borrowers) faced unstable domestic policy settings but also initial support from the government itself in taking up FCLs. In France, local authorities had become dependent on Dexia which dominated the field. Dexia then proceeded to betray their trust by selling them ludicrously complex and innately dangerous facilities.

Such disreputable activities have become an integral element of contemporary bank practices, driven by a now deeply entrenched facilitative culture. These

practices, and the culture have been homogenised internationally with the globalisation of finance. Historical nation-specific financial systems have been overtaken. Following the GFC, this social dysfunctionality remains in place.

The French-specific institutional character of the domestic financial system that has evolved appears to have reinforced this global homogenisation rather than offsetting it. Thus the elite training system (centred on the *grandes écoles*), supposed to produce cadres competent and devoted to serving the French state, has become a vehicle for personal opportunism through widespread ‘revolving door’ career moves (*pantouflage*) between public and private sectors. The comprehensive privatisation of the financial sector after 1986 following its nationalisation after 1945, furthered in the early 1980s, appears to have reinforced this opportunism.

The career of the current President, Emmanuel Macron, is representative. Product of Sciences Po and the École nationale d’administration, Macron joined the elite Inspection générale des finances. He was selected for employment (and appropriate socialisation) in the French Rothschilds bank where he was rewarded with remunerative contracts and influential contacts. He was then placed as chief economic adviser in President Hollande’s Cabinet in 2012. The legislation to legitimise retroactively the structured loans taken out by local authorities occurred during Macron’s occupation of that vital post in the Élysée.

Another important instance of the ‘revolving door’ is the figure of François Villeroy de Galhau. De Galhau is currently Governor of the Banque de France (France’s central bank), but he was a director of BNP Personal Finance at the time when it was aggressively marketing the Helvet Immo CHF facility.

The French parliament has also demonstrated its lack of independence. Of significance is the changing colours of Parti Socialiste member Claude Bartolone. Bartolone was President of the under-privileged Department of Seine-Saint-Denis, then aggressively critical of the banks involved in the local authorities structured loan affair. He became President of the Commission of inquest into the affair (Bartolone, 2011). However, he was elected Deputy in June 2012 and was made President of the National Assembly. His previous concern and criticism immediately disappeared from view (Saurin, 2016).

In January 2012, when campaigning for the Presidency, François Hollande claimed that ‘his adversary is the world of finance’. The claim received world-wide publicity. Upon becoming President, Hollande implicitly renounced his statement.

The powerful Finance Ministry is a significant impediment to effective financial sector regulation, not merely for opportunities of *pantouflage* but because there is a collegial and cultural affinity between that Ministry and the world of finance. Saurin (2016) articulates well the conscious acquiescence of the French state (as well as of Brussels) in the context of the severe impact of the finance sector-driven GFC on the economy:

“In France, in the litigation concerning toxic loans, one notes an absence of response which expresses itself not as an incapacity to remedy the system’s failings but a choice, a strategy adopted at the time by all the regulatory authorities, the authorities of the state – that choice and strategy ratified to this day by the law.”

Representative of the increasing neglect of the public interest is the evolving character of the state-owned Caisse d’Épargne (‘savings bank’). The Caisse d’Épargne has a venerable history, founded in 1818 to serve as a prudent vehicle to protect and reward small savers. Under a maverick CEO during the 2000s, the Caisse d’Épargne also moved into local authority structured loans and rogue operations, not least through its undisciplined subsidiary Natixis – held jointly with

Banque Populaire. The bank had to be bailed out by the French state and was merged with Banque Paribas in 2009, creating BPCE.

In the wake of the Brexit referendum by which the majority of the British population voted to leave the European Union, the current Macron administration is actively seeking to attract to Paris banking institutions that have long resided in the globally significant financial centre that is the City of London. This endeavour will necessarily involve concessions for re-location on the banks' terms, and prefigures no tendency on the part of the French state to reconsider stronger banking regulations in the public interest.

The City of London plays a significant role in facilitating tax evasion (both personal and corporate) through the British network of tax havens (c/f Shaxson, 2012). The major French banks are also active in this regard. Large-scale tax evasion inhibits the French state from delivering much-needed social services and contributes to public indebtedness which that same delinquent finance sector frowns upon. That successive French governments have taken only the most token and ineffective measures with respect to tax evasion is the most telling evidence of the hold that the finance sector has over the state apparatus.

The one positive dimension in the French experience is the approach of the court system during the recent litigation over foreign currency loans. The courts, in criminal and civic jurisdictions, have displayed a relative independence of judgment with respect to litigation regarding both local authority borrowing and individual housing loans. That independence has been reinforced by a professional community (financial analysts, lawyers, etc.) that has argued definitively that such loans have an innately speculative character, were not fit for purpose, and were misrepresented as to their character to prospective borrowers. It is in this context that the appropriate label – 'toxic' – has come to be readily employed in serious analysis and reporting of the issue.

The situation in France is thus ambiguous regarding lessons for foreign currency loan victims in other countries. On the one hand, there is an unrepentant banking sector and an acquiescent state apparatus. On the other hand, there are positive signs from the existence of a relatively independent court system. Longstanding litigation regarding the large-scale BNP Helvet Immo CHF loans is still waiting for a definitive judgment, but the expectation is that the ultimate determination in this case will be favourable to the victims.

References

1. Bartolone, Claude (2011), *Rapport*, Commission d'Enquête sur les produits financiers à risque souscrits par les acteurs publics locaux, Assemblée Nationale, 6 December.
2. Emmanuelli, Henri (2010), *Rapport*, Commission d'Enquête sur les mécanismes de spéculation affectant le fonctionnement des économies, Assemblée Nationale, 14 December.
3. Foti v Banque Nationale de Paris (1989), Legoe J, South Australian Supreme Court, 17 March.
4. Israel, Dan (2015a), 'Prêts toxiques de la BNP : un témoin clé veut parler', *Mediapart* (subscriber only), 17 September.
5. Israel, Dan (2015b), 'Prêts en francs suisses: un témoignage confirme les mensonges de la BNP', *Mediapart* (subscriber only), 6 November.
6. Jones, Evan (2017), 'The Foreign Currency Loan Experience in Australia', June. Unpublished.
7. Saurin, Patrick (2014), 'Pourquoi les emprunts toxiques sont spéculatifs', *CADTM*, 14 March.
8. Saurin, Patrick (2016), 'À quand la fin de l'impunité pour la pègre de la finance?', *CADTM*, 9 September.
9. Shaxson, Nicholas (2012), *Treasure Islands: Tax Havens and the Men Who Stole the World*, London: Vintage Books.

Social, Legal and Economic Aspects of FX Loans – the Bulgarian Experience

Dessislava Dimitrova – Anna Georgieva

1. “An avalanche of lawsuits” – in 2011 no one believed it could happen.

In 2011, the Bulgarian court delivered the first judgments in consumers' favor and the loan agreement clauses allowing banks to increase the interest rate at their sole discretion were declared unfair and void. The above violation was common practice, but consumer awareness was heightening and borrowers began questioning the legal basis for their increased debt burden, so we predicted that if banks did not drop this abusive policy, an avalanche of lawsuits would inevitably ensue. The banking community, however, faced this warning with little more than irony.

2012 saw us taking the first legal actions against FX lenders and loan-holders were surprisingly determined to fight for their rights. Ever since the SNB dropped the cap on the Swiss franc in January 2015, the number of people seeking legal aid has increased dramatically. We found ourselves in the middle of a mass hysteria with borrowers more eager than ever to take a legal stand against banks. For most bank customers it was a shock wake-up call to stand for their consumer rights. And indeed, over the course of the past 6 years thousands of lawsuits were filed against banks, the courts are clogged up with consumer disputes and the borrowers are still relentless in their efforts.

2. Attitude of the authorities and society.

Apart from court, consumers have also appealed to the Bulgarian National Bank, the Consumers Protection Commission, to Parliament and, through the media, to the general public as well to find a reasonable and fair solution to the FX loans problem.

2.1. In court, the general “consumers lose” rule is occasionally broken by “consumers win”.

Basically, Bulgarian courts were uncertain on how to apply consumer law and whether they should protect consumers' rights if it meant working to the detriment of banks. Only in 2016 was this ambivalence partially overcome with a series of binding rulings by the Court of Cassation. In those judgments, different loan contract clauses allowing banks to arbitrarily increase the interest rates were declared unfair and void. As a result, more often than not, consumers, including FX-borrowers, do obtain due legal protection of their rights.

That is not the case, however, with the clauses providing for loan repayment in Swiss francs and transferring the currency risk to the consumer. So far, finding these particular clauses to be unfair and void has rather been the exception. What's more, the large majority of judgments fail to offer clear and comprehensive reasoning or any in-depth assessment of the unfairness of the FX contractual term. The courts usually hold that the terms are not unfair because there is no general, explicit legal prohibition on FX lending, conveniently dismissing consumers'

arguments that the contract term meets the criteria for unfairness under Directive 93/2013/ECC and the Consumers Protection Act.

To this day, despite all the consumers' requests and the difficulties courts meet in applying consumer law, a reference for a preliminary ruling was never made. The Bulgarian court is dead bent on never referring to the European Court of Justice for preliminary ruling regarding neither FX loans, nor any other issues.

There is a case³⁸² before the Court of Cassation pending since 2015. Its outcome will determine if a credit agreement clause is unfair whereby the currency risk and all costs caused by currency fluctuations are borne solely by the consumer. Being binding upon all lower courts, this judgment will promote consistency in Bulgarian case law on FX loans.

2.2. The Bulgarian National Bank steers clear of the FX loans issue.

Since 2012, many consumers have appealed to the Bulgarian National Bank /BNB/ as a supervisory authority over the banking sector to address the FX loans issue. Numerous complaints were filed explaining the situation and the devastating effect these inflated loans have on borrowers' households.

BNB never intervened and insisted that they can't, in their supervisory capacity, be expected to settle consumer disputes with banks and that the latter are to be referred to the competent court.

Although BNB refrained from taking a position, already in late 2005 they discussed FX loans and the expected surge in the Swiss franc exchange rate with the banking society. Through the Association of Banks in Bulgaria, it was the Governor of the BNB himself who warned banks: *"Marketing 20 – 25-year loans in a currency other than leva and euro bears huge risks for borrowers, especially for those who do not have the knowledge and experience with insuring against currency risk."*³⁸³ A few days later, the Governor of the BNB stated before the International Monetary Fund: *"Recently, a large bank launched a seemingly lucrative product on the market – a CHF-denominated loan, but at the same time it should be clearly explained to the consumers that when it comes to loans in currencies other than leva and euro as a reserve currency, the currency risk sometimes could be significant. In only two years, for instance, the Swiss franc lost 9.2% of its value against the euro."*

The above gives clear indication that all through the FX loans campaign banks were well informed that the Swiss franc was at an all-time low and would soon go on the rise. Most of the Bulgarian banks did stay on the safe side and kept their loan portfolios clear of exotics. A few banks, however, seized and squeezed every ounce of benefit the opportunity had to offer, resorting to aggressive manipulation and peddling selective information to borrowers.

2.3. The Consumer Protection Commission betrayed consumers' rights.

The first attempt to engage the Consumer Protection Commission /CPC/ with the FX loans issue in 2012 came to no avail. It was only the second wave of consumer discontent in the aftermath of the 2015 forex rate appreciation shock that brought awareness to the matter. After a careful study of FX loan contracts, CPC declared unfair those terms whereby the consumer is to repay the loan in Swiss francs and the bank can arbitrarily increase the interest rate. Within the inspection, the

³⁸² Court case No. 3539/2015, Court of Cassation, I Commercial division, J.J. (consumer) vs Eurobank

³⁸³ Link: http://www.bnb.bg/PressOffice/POStatements/POADate/ISKROV-SPEECH-ATB-2005_BG

Commission found that the amount of the sums borrowed was not stipulated in Swiss francs, that the banks did not actually provide Swiss francs to the consumers and that the contract transfers the whole currency risk onto the borrower.

In an extensive and thorough report in May 2015³⁸⁴ the CPC laid out their reasons for declaring the FX clauses unfair.

The Commission officially recommended that the banks remove and cease applying all terms and conditions declared unfair. Banks disregarded the recommendation.

Albeit not binding for the court, the statement was hailed by the consumers as a huge step forward – it was the first time that a state institution had recognized their problem and acknowledged their consumer rights. Furthermore, the official statement of CPC was a prelude to the most crucial and promising initiative for consumer rights protection ever undertaken in Bulgaria – a class action.

Class actions are not common in Bulgaria and a class action against a bank had never been initiated until March 2016 when CPC filed a statement of claim on behalf of FX-borrowers.³⁸⁵

Several months later, however, before the proceedings had even started on the merits, the CPC unexpectedly filed a withdrawal of the statement of claim. Although the withdrawal's legitimacy was widely questioned and officially objected by a host of consumers, the court terminated the proceedings on the grounds of the withdrawal.

Why was the case terminated? How come the Commission decided unilaterally to strip consumers of their legal rights? Why was it done in total secrecy, without being discussed with the consumers and without their consent? These questions remained unanswered. All the while, the media remained silent. And not for lack of multiple alerts, to be sure. In a pathetic attempt to deflect outrage, the Commission gave a concise press release full of elusive answers and ridiculous half-truths, claiming, among other things, that the agreement they'd reached with the bank did not preclude consumers from individually pursuing their rights in court. In fact, the class action was terminated by virtue of the CPC's withdrawal request and not, as per statute, by virtue of a binding in-court settlement, duly approved by the court upon consideration whether consumer rights are thereby fully protected.

A copy of the agreement between CPC and the bank leaked in the social media.³⁸⁶ It does not contain any specific terms and conditions, loan converting mechanisms or any clarity about the replacement contract terms applicable. What the agreement really does is actually grant the bank the opportunity to offer consumers "special converting programs". Their specifics, however, are generously left unto the bank's sole discretion. Of course, the bank kept offering the consumers exceedingly unfavorable loan conversion plans and pushing the interest rate up to new dizzy heights.

CPC's sorry failure to protect consumers while successfully absolving the bank of all liability for FX loans was the epitome of institutional impotence to implement and apply common EU values of legitimacy and justice. This absurd showed consumers they could not and should not trust their own government institutions, since they are unwilling and incapable of ensuring effective consumer rights protection.

³⁸⁴ Link: https://drive.google.com/file/d/0BxbVzEX_GLSIM3R4dGNuZHd3V1U/view

³⁸⁵ Class action case No. 3389/2016, Sofia City Court, Civil division I-13, CPC vs. Eurobank

³⁸⁶ Link: https://drive.google.com/file/d/0BxbVzEX_GLSIbHRRtnI3NW14LXc/view

2.4. The “FX loans” amendment in the Consumers Protection Act.

After persistent demands by consumers for political action, in 2015 the Parliament finally paid attention to the FX loans issue. With some political will, a new law could have easily provided a clear and effective solution, but as EU regulations and the case law of the European Court of Justice have direct effect, the Parliament didn't go any further than adjusting the EU framework into an amendment to the Consumer Protection Act. A new example was added in Art. 143, transposing Art. 3, para 1 and the Annex of the Directive 93/2013/EEC where the definition and examples of unfair clauses can be found. The new example provides that *“an unfair clause is one... that does not allow the consumer to assess the economic consequences of the contract.”*³⁸⁷

Instead of adopting a complete legislative solution to the FX loans issue, the Parliament decided to refer the issue to the court. The amendment was intended to explicitly provide that foreign currency obligations completely satisfy the criteria for determining whether a term is unfair as per the general clause of Art. 3, para 1 of the Directive. It had to prevent any misinterpretations of the general definition of unfair clauses as well as any inadequacies in applying consumer law in FX loans court disputes. The simple wording of the new example of an unfair clause reveals the requirement for transparency as a criteria for assessing the unfair clauses as per the Decision of April 30, 2014, handed down by the Court of Justice of the European Union in Case C-26/13.

Despite the new amendment in the Consumers Protection Act, the national courts do not review the cases in the light of the transparency principle and still disregard it as a criteria for assessment of unfairness. The Parliament erroneously considered this amendment to be efficient when, in effect, it was anything but. Ultimately, consumers faced their Parliament's denial to resolve the FX loans issue.

2.5. Media and society.

Despite their continuing efforts, FX-borrowers just can't seem to get equal, fair and accurate media coverage. For one, the media strictly and systematically avoid any coverage and reporting if it may be interpreted as directed against the interests of banks. And two, the FX loans issue is too complicated to be explained in a comprehensible way to a non-expert audience and to draw its attention. Thus, the FX loans issue coverage remains far from adequate and largely on the scant side.

The most common public sentiments towards resolving the FX loans problem are negative. For the most part, people do not understand the issue itself and its dimensions, nor are they interested in getting to the bottom of it. What's more, with banks' penchant for indiscriminately trampling consumer rights, non-FX-borrowers fail to understand why their FX peers insist on getting special treatment and a differentiated approach to their problem. In general, FX-loan-holders are being pilloried by the public and are considered to be gamblers who should pay their debts.

³⁸⁷ Amendment to the Consumer Protection Act, State Gazette issue No. 57/28.07.2015

3. Courts' attitude.

Consumers are, as a rule, not welcome in court. With authorities refusing to handle FX loans, the courts were flooded with consumer disputes.

Bulgarian courts tend to be reluctant to apply consumer legislation. Under the consumer law, the assessment of the unfairness of a contract term is based on relatively abstract concepts like good faith, equality of treatment, characteristics of the average consumer, consumers' legitimate rights and expectations, etc. This type of legislation was new for the Bulgarian court and its application proved challenging.

Furthermore, with piles of consumer disputes on their hands, the courts are incapable of delivering prompt justice – delivery of final judgments takes years. While slow justice helps banks postpone consumer reimbursement, payment of increased monthly installments during the lengthy pending proceedings is a real challenge for consumers. This and the protection from enforcement provided by Directive 93/2013/ECC and the case law of the European Court of Justice³⁸⁸ encourage consumers to consider suspending payment of monthly installments until completion of the case.

3.1. To protect the banks!

Apparently, the courts are single-minded in their sacred aim to protect the banking system at all costs, even at the customers' expense. Consumers with unfair terms claims are treated as if they are trying to misuse the law to their benefit and release themselves from debt.

In most FX-loan cases, courts ascertain that the bank has lent the loan amount exclusively in euros or Bulgarian leva and has practically never lent Swiss francs as such; that the loan and the monthly installment amounts in Swiss francs were not agreed upon and expressly pointed out in the contract, and that, being spared material information, the consumer was not able to understand and gauge the risk they're taking in that their monthly installments could increase dramatically in euros and Bulgarian leva, hence, the consumer was not well-positioned to take an informed transactional decision. Currency clauses, however, are routinely held to be a fair example of good faith, which goes against all basic principles of consumer protection and fails to acknowledge consumers as the disadvantaged party with limited information and expertise at their disposal.

Certainly, consumers can't be expected to have known how many FX loans would be issued on the continent within the course of two years and that their number alone would be enough to knock the Swiss franc out of its 10-year slumber. The same slumber, actually, that banks made sure to emphasize in their sales pitch during the FX loans campaign. For what it's worth, to this day, the number of FX loans in Bulgaria particularly remains the object of speculation – no one knows how many FX loans were ceded to the banks' non-financial subsidiaries, nor does anybody care to ask.

³⁸⁸ Case C-415/11, European Court of Justice, Mohamed Aziz vs. Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)

Instead of protection, consumers often receive judgments with inadequate, if not outright arrogant statements of reasons. The following excerpt, reiterated time and again in judgments with slight variations, gives a flavor of how the court makes an example of FX loan-holders and mocks their imprudent entry into such contract without having the necessary information, expertise and knowledge about the currency risk involved: *“Undoubtedly, the claimant has entered into a disadvantageous agreement in violation of an important economic principle – to borrow in the currency in which they receive their remuneration or other income – Bulgarian lev or euro. Upon conclusion of a contract denominated in Swiss francs, an unreasonable currency risk was undertaken which seems to be unjustified as the Swiss franc increased its value later. [...] It is correct, however, that the bank has information from a long-term perspective and its experts know what the long-term and short-term movements of the Swiss franc rate will be. Being aware of financial and currency markets is not illegal or immoral but recommendable. If the claimant did not have information, nor the necessary knowledge, he should have consulted competent specialists about the currency risk or simply refused to enter into an agreement with variables. A deal with currency risk is definitely a risky and speculative one with equally likely gains and losses. In spite of the Claimant’s desire, consumer law is not a panacea for ill-advised agreements which were insufficiently deliberated and were to determine the consumer’s life for many years to come, nor could it prevail over the principle of pacta sunt servanda.”*³⁸⁹

3.2. Breaking the status quo.

If the occasional consumer does emerge victorious in court, it is not because of any particular facts, different features of the cases or some elaborate procedural gimmicks on the claimants’ part. The credit is more likely due to the judges themselves with their interpretation of law and their willingness and inner freedom to form their own view of the case by impartially weighing and thoroughly deliberating all the facts, arguments and pieces of evidence.

Judgments in consumers’ favour are a manifest of revolutionary and independent thinking, which is at odds with the workings of rigid court conservatism. These judges stand out among other magistrates for their strong sense of social justice and active civic positions. Consumers embrace their acts as a powerful expression of democracy, putting European values and consumer protection into action and making meaningful contribution to social development. What their acts do is essentially break a status quo that has, so far, been biased in favour of the economically (and, more often than not, politically) powerful party.

³⁸⁹ Judgments of Sofia City Court, Civil Second instance division:

Court case No 20108/2014, G.M. (consumer) vs Eurobank,

link: <http://legalacts.justice.bg/Search/GetActContentByActId?actId=wGuo7IOqoko%3D>

Court case No 20464/2014, M.P. (consumer) vs Eurobank,

link: <http://legalacts.justice.bg/Search/GetActContentByActId?actId=yUSnMtjPbLA%3D>

Court case No 15349/2016, T.N. (consumer) vs Eurobank,

link: <http://legalacts.justice.bg/Search/GetActContentByActId?actId=XYv5rDo4nAo%3D> Court case No

67/2017, H.B. (consumer) vs Eurobank,

Link: <http://legalacts.justice.bg/Search/GetActContentByActId?actId=sDre8gDdYNU%3D>

The following quotations illustrate full application of consumer protection law by the Bulgarian court:

“The difference between the (relevant) forex rates at the time of drawing the loan and at the time of repaying each installment is a positive quantity; it is formed after the obligatory conversion at the bank commercial rate and constitutes a profit for the bank over and above the contractual interest. This difference is not a subject of the contract nor is it a price for any financial service provided (see p.59 of Judgment C-26/13 of CEC). It is a profit for the bank made at the borrowers’ expense because they pay it as part of the converted installment. As a result, the consumer who is not a trader bears a significant currency risk and the balance between the rights and obligations of the trader /bank/ and the consumer /borrower/ is significantly breached to the detriment of the latter which, as per art. 143 of the Consumer Protection Act, is an unfair term... There is no counter-mechanism for the consumer to limit the constantly increasing currency risk... The consumer could be considered duly informed and the bank – acting in good faith only if all circumstances regarding the conclusion of the contract are clear and transparent for the consumer...”³⁹⁰

“The Court finds that the contractual provisions relating to the CHF/EUR conversion of the loan, its repayment in euro and recalculation in Swiss francs as per the bank’s commercial rate as well as the provisions shifting the consequences of every economic disadvantage over to the borrower, are unfair... These clauses rely upon the limited economic and legal knowledge of the weaker party in the contractual relationship, i.e. they do not meet the criteria for acting in good faith and they burden the consumers with obligations which only guarantee unjustified profit for the bank...”³⁹¹

Regrettably, as long as the Bulgarian legal system is not based on judicial precedent, the above encouraging firsts have little binding influence beyond their particular cases and future consumer disputes won’t necessarily reflect and draw upon these insights.

4. Consumers’ attitude. Social and psycholological aspect.

The relatively low number of FX loan-holders in Bulgaria compared to other EU countries implies certain peculiarities of their struggle.

For starters, in Bulgaria, unlike most EU countries, resolving the FX loans problem in consumers’ favor will definitely not shake the banking system and jeopardize its stability. That’s why consumers have every reason to be hopeful.

But then again, being a relatively small group, Bulgarian FX loan-holders are not able to exert social pressure on the authorities to adopt appropriate measures to remedy the problem as it happened in other EU countries.

Even if scattered throughout the country and abroad, however, Bulgarian FX-borrowers proved to be particularly proactive in fighting for their rights. For years

³⁹⁰ Judgments of Sofia City Court, Civil Second instance division:

Court case No. 11564/2015, M.M. (consumer) vs. Eurobank, link:

<http://legalacts.justice.bg/Search/GetActContentByActId?actId=a4jnJtUhkvU%3D>

Court case No. 15332/2016, M.D. (consumer) vs. Eurobank, link:

<http://legalacts.justice.bg/Search/GetActContentByActId?actId=payums39GwM=>

Court case No. 338/2016, Rousse District Court, Commercial Second instance division, M.A. (consumer) vs. Eurobank,

link: <http://legalacts.justice.bg/Search/GetActContentByActId?actId=TRs4IpUPeK%3D>

³⁹¹ Court case No. 5189/2016, Sofia City Court, Civil Second instance division, D.K. vs. Eurobank, link: <http://legalacts.justice.bg/Search/GetActContentByActId?actId=OVpKCTqghGI%3D>

now, they have been communicating and exchanging information, which helps them be stronger and act in coordination.

4.1. The FX loan trap - an absurd economic situation with grave social implications.

In truth, borrowers never received and utilized Swiss francs. FX loan-holders should pay but not repay Swiss francs at a higher exchange rate, which was expected and even intended by banks. Since banks had pumped the market with euro and domestic currency loans, Swiss francs never entered the local monetary turnover and were never available in ampler supply. Increased Swiss franc-denominated debt, however, sent the demand soaring, naturally and predictably boosting its value. To make matters worse, banks did not hesitate to increase the interest of FX loans as well. In consequence, consumers faced excessive monthly installments and a growing gap between swelling principals and plunging property prices, only to find in the end they owed the bank twice the market price of their mortgaged home, or more.

The difference in economic status between FX and non-FX-borrowers is quite indicative. One way or another, most bank loan-holders have their consumer rights abused, but, financially, no other group has it worse than FX-borrowers. What sets FX loan-holders apart from other struggling borrowers is that their financial plight is not the result of financial indiscretion, personal hardship or some global financial crisis like the one we saw in the US in 2007-2008. The FX loan financial trap was concealed in the contract itself as well as in its intricate economic implications far beyond the average consumer's grasp. This can, in part, explain why FX loan-holders are the most active, vocal and radical fighters for their rights.

As for the social aspect, we've heard first-hand accounts from consumers and we can confirm that the financial deadlock inevitably affects all aspects of consumers' life – state of health, family situation, psychological wellbeing, self-esteem, social behavior, standard of living and so on and so forth. We've seen death and grave illness, broken and prematurely aborted families, disfathered and disinherited children, tension and discord between spouses, rash decisions and emigration, meek depression and frantic worry, couples postponing having children or giving up having more.

4.2. Despite the discouraging results consumers are persistent in filing lawsuits.

It's a bit of a paradox that, in spite of the discouraging case law on FX loans and the minute chances of winning a case, consumers do keep bringing legal proceedings, but in fact, this is the only chance for FX loan-holders to restore decent quality of life while repaying their debts. Unlikely as success may be, seeking solution in court remains the only legitimate option for a way out of the deadlock.

4.3. Consumer crusade for monetary compensation - but for justice as well.

Consumers are deeply confident they're right when disputing repayment in Swiss francs and they demand justice in court. Justice as a fundamental ethics category is

about proportionality of interests in social relations assessed through the prism of balance, equity and fairness.

A common sense assessment of facts regarding FX loans discloses the absence of due equality and equivalence and consumers cannot be convinced in the opposite by the twisted legal reasoning in judgments where the core issues about the unfairness of FX loan contract terms are circumvented by crafty legal claptrap and ornate linguistic juggle. That the FX clauses are unjust cannot be contradicted with arguments that consumers shall be held responsible for falling prey to banks while assuming and reasonably expecting the latter to act in good faith. Adopting this stance would essentially impair public trust in the banking system and the legal order as a whole.

Nonetheless, trust in the rule of reason, court integrity and in the legal order itself lead consumers to believe case law will eventually tip in their favor.

4.4. Lack of justice harms consumers' confidence in the legal order and discourages them from observing it.

Every individual relates to the notion of personal dignity. Consumers appreciate their status as EU citizens and are well aware of the consumer rights and obligations that go along with it. They adhere to their obligations and demand the fair treatment and justice they're entitled to. Rights and obligations are actually the two sides of the same coin. The ability to exercise your rights and obligations, including paying debts, is a matter of personal dignity. The conviction that there is a way to obtain justice even if it means pressuring the authorities is fundamental for the rule of law.

When consumers are wronged but their efforts to obtain justice are left unrewarded, they begin questioning their status as EU citizens, the legal order and the rule of law. Denial of fairness is deeply harmful to personal dignity and breeds contempt for the legal order and society. Frustrated consumers lose confidence that fairness is fundamental to law and worthy of protection but, more importantly, they lose their motivation to keep their part of the social contract and fulfill their obligations.

We have seen this transformation of consumers' attitudes towards the creditor and the state, towards self and society.

4.5. Consumers seek other coping alternatives.

With all legal options exhausted, financially pressured consumers find themselves forced to take things into their own hands and deal with banks on their own. Borrowers suspend payment of their loans, conceding the potential loss of the mortgaged property through enforcement. Reasons for this decision vary.

Some borrowers simply can't afford to pay twice the initially contracted monthly installments in national currency. After all, at the time of contracting the loan consumers were not duly forewarn about the currency risk and they gauged their financial abilities for repaying the installments in their original amounts. Furthermore, facing the inevitable perspective of loan acceleration, consumers would rather stop paying and prepare financially to defend themselves in the enforcements proceedings and to meet their household needs after the enforcement sale of the mortgaged property.

For other borrowers, on the other hand, the installments are affordable, but economically unjustified. They are in the position to pay an unreasonably high price for the mortgaged property – often a few times higher than its market price.

Consumers realize that the current sum payable for their property can buy them a much more valuable asset and/or a much better living standard for their families. Like a consumer said, *“With a monthly installment, I can afford bed and breakfast hotel accommodation for a month and I prefer it to living in my small apartment, paying all my income to the bank for the next 30 years.”*

Finally, there’s the borderline group of borrowers, whose income covers little else beside the mortgage. Faced with an easy if somewhat unsavory choice, they go grey market and stop paying their taxes in order to keep the roof over their heads.

Thus, and worst of all, consumers simply lose their social motivation to observe their obligations imposed by a deeply unfair and unjust legal order, which has rejected their human and consumer rights to equal treatment and personal dignity. They find themselves in a survival situation worlds apart from EU values and legislation.

And mind you, the above is not just abstract speculation about consumers’ behavior but real social processes we observe in the course of our interaction with real consumers.

5. Are the banks able to hold their position?

Banks are commonly believed to have the power and entitlement to dispose with the consumer’s destiny. This may be the case with a single consumer, but the power of a big group of struggling consumers is considerably underestimated.

5.1. Ratio of non-performing loans increases, exposing banking system to risk.

Although not officially confirmed, the share of non-performing FX loans is far higher than with other bank loans.

Soon after being drawn, banks transferred most of the FX loans over to other non-financial companies under their control. The assignees became formal holders of the loans receivable only, while banks kept servicing them. Thus, the special reporting requirements for banks were evaded and most of the FX loans are not included in the official data published by the Bulgarian National Bank about the level of non-performing loans. Therefore, we have no accurate official statistics on non-performing FX loans.

Our statistics, however, based only on the consumers we communicate with, shows that currently 95,2% of FX loans are non-performing loans versus 4,8% of consumers paying their installments on a regular basis.

5.2. Enforcement of FX loans as a last resort is inefficient and does more harm than good.

Enforcement proceedings put consumers in a position where they have to survive by all means possible and observation of legal order and fundamental principles of modern society cease to be a priority for the debtor.

Although the creditor has many legal means to collect a debt, in a situation where they have to collect a significantly increased FX mortgage loan, these legal means remain only theoretically available.

Entrapped and seeing no legitimate way out, debtors suspend payment and transfer their valuable assets (if any) in order to prevent enforcement.

In most cases, the debtor's only property is the mortgaged one. On the one hand, the sufficiency of the property to guarantee the loan was assessed by the bank on the basis of the granted loan amount in euro.

Upon increase of the debt due to its denomination in Swiss francs, the property value can no longer satisfy the creditor. On the other hand, the property itself has depreciated due to objective factors such as market prices drops and natural wear and tear. Being in a tough and insecure financial situation, consumers are unable or unwilling to keep their mortgaged property in good repair. They don't feel emotionally attached to it and blame it for their current financial disaster. That's why most mortgaged properties tend to be unkempt and, upon enforcement sale, certain debtors damage their property even further - in revenge for the unjust treatment as well as because they believe all improvements belong to them. This scorched earth tactics on the debtors' part is not an exception. Having nothing to lose, they refuse to observe what's essentially a compromised legal order. What's more, at enforcement sales, properties usually sell much cheaper than on the free market. Thus, what the creditor does is basically enforce against property, whose initial value has not only long been outgrown by the inflated debt, but has depreciated even further. Ultimately, in the case of Swiss franc denominated loans, full enforcement is impossible through enforcement of mortgaged property - for the most part, the creditor can't even collect the granted amount in euro or in national currency.

Enforcement discourages debtors from working and earning beyond the inaccessible income, if the surplus is meant to satisfy the creditor. In order to escape enforcement, debtors decrease their income, leaving the remainder of the creditor's claim unsatisfied. This change in debtors' labor status goes on to inflict GDP losses as well – finding themselves expelled from the labor market, debtors resort to informal employment, robbing the budget of taxes and social security payments.

Some FX loan-holders, usually highly educated and/or qualified, are keen and capable of meeting the requirements of modern economy and employment market without being held hostage in the FX loan trap. They find a way out and restart their lives abroad where banks cannot proceed to enforcement under national law and have to content themselves with what little they get from selling the mortgaged property. These are active people who have proved their worth for society and letting them leave has a material adverse effect on the national economy and budget. These people are basically chased away by their creditors and by authority negligence. Within the last few years, roughly one third of our FX loan-holding clients have moved abroad.

And last but not least, as with most legal proceedings, enforcement proceedings are expensive and slow. Proportional fees, payable in advance by the creditor, are calculated on the basis of the increased debt. Said fees should be borne by the debtor, but when his or her assets prove insufficient the fees remain for the account of the creditor.

The bottom line truth is FX loan enforcement has proved totally ineffective.

5.3. Solutions on a case-by-case basis.

Being well aware of the above and despite having the upper hand in court, under economic pressure from consumers banks find themselves compelled to go for fair out-of-court settlement agreements with them. In fact, banks offer and agree on concessions, which completely compensate and release the consumers from the adverse financial consequences of their FX loans.

On occasion, these agreements have even been more beneficial for the consumer than winning a case in court. In return, the consumer undertakes to discontinue any court proceedings and to properly and regularly perform his or her loan obligations in compliance with the newly agreed conditions. Albeit not a real court victory, it is definitely a good way out.

Reasonable amicable solutions, however, are only offered to consumers who have gone all the way fighting for their rights and have proven they mean business by all means possible, including by instituting court proceedings against the bank and suspending payment.

Contrary to common sense, the more loyal consumers are, the more unfavourable their position is. Diligent consumers remain subject to unfair terms and banks won't bother to develop any programs whereby their financial situation may be eased.

Based on banks' attitude toward the FX loans issue, two important conclusions can be made.

For one, if banks themselves offer this option to consumers, they're obviously prepared to surrender their extra profit from FX loans. Hence, such a solution for all consumers could be considered reasonable and appropriate.

And second, EU and national institutions cannot and should not rely on banks' good will to resolve the FX loans issue - banks can't be expected to put their interests before those of the state, EU and society. With their dismissive attitude, banks drive consumers to foster radical approaches and discourage them from being correct borrowers. Though understandable from the banks' stand point, the current situation promotes a sense of total chaos and lack of predictability, pushing consumers to behave chaotically in turn. And as far as mob law remains the only proven option for solution, that's where the real threat lies for banks' stability and the rule of law.

6. Our perspective on how the authorities could effectively protect the banking system.

Undoubtedly, when debating possible solutions to the FX loans problem in Europe, stability of the banking system should be considered with priority.

Because banks never actually paid the loans in Swiss francs, consumers refuse to pay the exchange differences resulting from what's essentially a fictional denomination. Consumers do not dispute repayment of the full loan amount plus the agreed interest. What they oppose is providing their banks with significant extra profit through the exchange rate of a currency they never used. What FX-borrowers pursue is fairness and not any privileged treatment at the banks' expense. That's why consumers can never understand nor accept authorities' refrains that protecting consumer rights by depriving some banks of their extra profit may cause difficulties to the latter and put them at risk. After all, it was banks who stirred the problem in the first place and consumers can't be reasonably expected to bear the brunt.

Consumers are not inclined to observe unfair rules to their disadvantage just because the EU banking system may face financial challenges if deprived of its extra profit. Consumers scorn the letter of the law, which is obviously not clear enough and its current application contradicts the spirit of consumer law. If the law is incomplete or unfair, it is up to the decision-makers to amend it to the needs of the market and the public, who require transparent, fair laws to be adopted without delay.

The numb response of authorities and the attitude of the courts towards the FX loans pandemic in Europe suggest that institutions, in all probability, expect consumers to eventually oblige and bear the consequences, so that the banking system remains intact. They couldn't be more wrong.

With or without justice, consumers will not just resign and foot the bill for the FX loans fraud. When consumers' rights are not respected, many of them can't and won't be able to withstand the excesses of the forex market. Others are not willing to accept this situation as the norm because they clearly understand how unfair and unjust it is.

National and European institutions widely underestimate the substantial negative consequences for the banking system and society resulting from negligence and lack of justice. Humans' inner sense of right and wrong demands that an injustice be corrected. It's what holds people within the bounds of human decency. The impossibility to obtain justice denounces the notion of social stability and predictability and compromises the legal order. Lack of justice and loss of social status breed anger and frustration, they marginalize and thereby radicalize major groups of consumers. Being aware of this ongoing profound social and psychological transformation, we can no longer count on consumers' sense of responsibility and fear of the law to pay their debts, nor can we reasonably expect consumers who are denied justice to behave lawfully and in good faith abide by unfair contracts. Persistence in applying FX clauses detracts consumers from their ability and willingness to observe the loan agreements at all, thus putting banks at risk of losing not only their extra forex profit but the granted loan amount and the legitimate interest as well.

Turning a blind eye to the rapidly growing FX loans problem is a particularly dangerous trend. In order to function well, the banking system largely depends on customers performing their customers' duties regularly. Therefore, the failure of the institutions to address the FX loans problem, intended to provide certain banks with "stability-preserving" extra profit, in fact endangers both these banks and the entire banking system. Banks' arbitrariness, when overlooked by authorities and endorsed by court, yields arbitrariness on the consumers' part in response. At this stage, banks are facing guerrilla warfare with their customers. The fight for FX-borrowers' consumer rights is turning into a war, which banks are highly unlikely to win. We are about to be sucked into a downward spiral where the banking system is the most vulnerable party and will be the first victim. If this trend is not reversed, and fast, we're all bound to end up on the losing side – banks, consumers, states, the EU and society alike.

In order to prevent this, national and EU institutions should act wisely and should quickly ensure fairness, equality and proportionality between banks' and consumers' legitimate interests. It is high time it was understood that the effective protection of the banking system lies in curbing banks' illegal practices, releasing consumers of the extra forex burden and enabling them to repay their loans. Only by providing and applying fair rules can consumers be made a safe, stable and predictable partner rather than a threat to the stability of the banking system.

A deviza alapú kölcsönök helyzete Romániában

Bíró Bíborka Eszter - Madaras Szilárd

Tanulmányunk célja a romániai deviza alapú kölcsönök helyzetének elemzése a 2006-2015 közötti időszakban. Tekintettel a Svájci Jegybank 2015 januárjában hozott döntésére, amelyben eltörölték az euróval szembeni fix árfolyamcél, kiemelt fontosságúvá vált a svájci frank alapú hitelek alakulásának vizsgálata, tanulmányozása: ezek aránya, az átváltási lehetőségek, valamint az „elszabadult” árfolyam gazdasági és társadalmi hatásai a lakosságra, a vállalkozókra és az egész gazdaságra.

Célunk egyrészt az említett időszak deviza alapú kölcsöneinek szerkezeti vizsgálata. Emellett az Európai Unió Bírósága elé terjesztett, előzetes döntéshozatali kérelmekkel kapcsolatos jogi esetek előzményeit és tanulságait foglaljuk össze, a témában.

A hitelfelvétel alakulása Romániában

A többi közép-európai országhoz hasonlóan, Romániában is az átmeneti időszak második felében stabilizálódott a gazdaság és 2000-től jelentős volt a gazdasági növekedés. Ezzel összefüggésben megfigyelhető a hitelek egyre jelentősebb mértékű növekedése a magánszektor esetében (1. Táblázat). Ez az érték Romániában a második legnagyobb, 11 térségbeli országot összehasonlítva. (Zdzienicka 2009) Ezen folyamatra a szakirodalom is felfigyelt: Backé és mások (2007) valamint Duenwald és mások (2007) a lehetséges veszélyekre hívták fel a figyelmet, az okokat Arcalean és mások (2007) többek között a gazdasági átmenet kezdetén fejletlen pénzügyi szektorban azonosították, amelyet a jelentős hitel-növekedés középtávon veszélyeztet. Az osztrák bankok helyzetét vizsgálva Közép-Európában Pann és társai (2010) szintén felhívták a figyelmet a deviza alapú hitelek növekedésére ezen bankoknál, így Románia esetében, 2009-re 12 milliárd eurót érve el ezek összege. (Pann 2010)

Steiner (2012) a háztartások külföldi valuta alapú hiteleinek veszélyeit elemezte, arra a következtetésre jutva, hogy Romániában (akárcsak néhány más Közép-Európai országban) habár ezen típusú hitelek csökkentek, még mindig jelentős a háztartások sérülékenységeivel szembeni kitettsége ezekkel szemben, így több intézkedést is javasolt ennek enyhítésére. (Steiner, 2012)

1. Táblázat A magánszektor hiteleinek növekedése, reál értékben*
Romániában, 2000-2007 között

Hitel növé.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Átlag
(%)	-10.2	31.1	23.4	53.1	27.3	36.7	45.3	54.9	32.7

*fogyasztói árindex alapú inflációval korrigált hitelértékek

(Forrás: Zdzienicka, 2009, IMF adatok)

A 2006 - 2017 közötti időszakban a hitelintézetek által nyújtott kölcsönök és kötelezettségvállalások értékét vizsgálva, kitűnik, hogy az időszak végére magasabb a lejben felvett hitelek aránya. Jellemző emellett a más devizákban történő hitelek csökkenése, ez 2015-től feltételezhetően a svájci frank alapú hitelekkel kapcsolatos problémáknak tudható be.

A vizsgált időszakban arányaiban folyamatosan csökkent a rövid futamidejű hitelek száma, a közép- és hosszú futamidejű hitelek javára. (2. Táblázat)

2. Táblázat. A hitelintézetek által nyújtott kölcsönök és kötelezettségvállalások devizanemek és futamidő szerint Romániában, 2006-2017 között

Dátum	Összesen	Pénznem				Futamidő		
		RON	EUR	USD	Más dev.	< 12 hónap	1-5 év	5 évnél hosszabb
	(mil. RON)	%	%	%	%	%	%	%
2017jún.	352 111	55	41	2	2	13	32	56
2016dec.	343 665	52	43	2	2	12	32	56
2015dec.	329 748	47	47	2	3	12	32	57
2014dec.	314 131	42	52	3	4	14	31	55
2013dec.	305 955	37	56	3	4	15	29	56
2012dec.	307 570	35	58	3	4	18	28	55
2011dec.	300 698	34	58	3	4	19	27	54
2010dec.	275 959	34	59	3	5	20	27	54
2009dec.	260 269	34	58	3	5	20	26	54
2008dec.	258 960	34	56	4	5	21	27	51
2007dec.	186 638	38	54	6	3	26	27	47
2006dec.	117 990	41	50	8	1	31	31	38

(Forrás: Saját számítások, a Román Nemzeti Bank (BNR) adatai alapján, 2017)

A teljes adósság összegéből Romániában, a Román Nemzeti Bank adatai alapján, 2006 és 2017 között növekedett a magánszemélyek adósságának aránya, 37%-ot téve ki az időszak végére. Itt is hasonló tendencia figyelhető meg, mint a kölcsönök és kötelezettségvállalások esetében: arányaiban csökkent a más devizákban (köztük a svájci frankban) jegyzett adósság aránya, elsősorban a lejben felvett kölcsönök javára. Az adóssággal rendelkező magánszemélyek számára a 2009-2017 közötti időszakból vannak adataink, ez alatt láthatóan növekedett ezen személyek száma, ugyanakkor a törlesztéssel elmaradó személyek aránya összesen az időszak végére 22%-ról 16%-ra csökkent.

3. Táblázat. A teljes adósság, a magánszemélyek adóságának aránya, a teljes adósság valutanemek szerinti bontása és az adósok száma Romániában 2006-2017 között

Dátum	Teljes adósság	Magánszemély adós-sága	Pénznem				Adósok száma*	Hátrálékkal rendelkező adósok száma*
			RON	EUR	USD	Más dev.		
	(mil. RON)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(személy)	(%)
2017 jún.	290154	37	57	39	2	2	1 203 054	16
2016 dec.	284500	37	54	41	3	2	1 136 806	16
2015 dec.	275954	35	49	45	3	3	1 044 452	19
2014 dec.	261812	34	43	50	3	4	973 183	22
2013 dec.	257334	34	38	55	2	5	957 330	24
2012 dec.	263330	34	35	57	3	5	986 927	25
2011 dec.	258113	34	34	58	3	5	1 022 178	24
2010 dec.	238070	35	33	59	3	6	1 028 369	24
2009 dec.	226929	35	34	57	3	6	1 075 072	22
2008 dec.	226898	34	35	55	4	6	-	-
2007 dec.	167975	30	38	53	5	4	-	-
2006 dec.	102182	21	43	48	8	1	-	-

*Az adósok: természetes és jogi személyek

(Forrás: Saját számítások, a Román Nemzeti Bank (BNR) adatai alapján, 2017)

A 2008-2014-es évekre, vagyis a krízist közvetlenül megelőző évekre, a Román Nemzeti Bank adatai alapján, a magánszemélyek esetében pontosabb helyzetképet kapunk a svájci frankban felvett hitelekéről. Az összesített adatok azt mutatják, hogy a román lej és az euró után a legnagyobb arányban svájci frankban vettek fel hiteleket a magánszemélyek (4. Táblázat), így a személyek számának, az időszak alatt több mint 2%-a (5. Táblázat), és 1.5% körüli a magánszemélyeknek kiadott hitelek száma az egészből (6. Táblázat). (Forrás: BNR 2015)

4. Táblázat. A magánszemélyeknek folyósított hitelállomány (millió lej), 2008-2014 között Romániában

Év / Összeg	2008. dec	2009. dec	2010. dec	2011. dec	2012. dec	2013. dec	2014. nov
	96726	98160	102100	104256	104461	103244	101718
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
RON	39.60	37.07	35.18	33.62	32.91	33.53	39.21
EUR	47.50	50.13	50.93	53.09	54.64	55.19	50.98
CHF	12.43	12.39	13.53	12.97	12.19	11.06	9.51
USD	0.47	0.40	0.36	0.31	0.25	0.21	0.30

(Forrás: Saját számítás, BNR 2015)

5. Táblázat. Hitelfelvevő magánszemélyek száma, a hitel valutaneme szerinti bontásban, 2008-2014 között Romániában

	2008. dec	2009. dec	2010. dec	2011. dec	2012. dec	2013. dec	2014. nov
Össz.	413925 0	407003 1	392972 6	379120 4	380997 6	366174 4	351399 2
RON	92.01	92.00	92.04	92.04	92.31	92.27	92.79
EUR	15.61	15.76	15.25	14.72	13.90	13.27	12.18
CHF	2.67	2.68	2.64	2.44	2.30	2.30	2.15
USD	0.40	0.36	0.32	0.27	0.22	0.17	0.14

(Forrás: Saját számítás, BNR 2015)

6. Táblázat. Magánszemélyeknek kiadott hitelek száma, a hitel valutaneme szerinti bontásban, 2008-2014 között Romániában

	2008. dec	2009. dec	2010. dec	2011. dec	2012. dec	2013. dec	2014. nov
Össz.	690820 7	680909 4	648758 5	611742 9	613224 9	588871 5	565463 5
RON	87.05	87.17	87.54	87.90	88.63	89.14	90.10
EUR	10.96	10.90	10.56	10.32	9.69	9.19	8.39
CHF	1.73	1.70	1.70	1.61	1.54	1.56	1.42
USD	0.25	0.23	0.20	0.17	0.14	0.11	0.09

(Forrás: Saját számítás, BNR 2015)

A Román Nemzeti Bank összesített adatai alapján készült elemzés után felmerül a kérdés, hogy a svájci frank alapú hitelekkel kapcsolatos pontosabb képet tudunk-e alkotni? Mugur Isărescu, a Román Nemzeti Bank elnöke, 2015 január 30-án tartott sajtótájékoztatón egy szakmai tájékoztató dokumentumot mutatott be, amelynek második része „A CHF alapú hitelek nem jelentenek rendszerszintű problémát a gazdaságra”, egy átfogó összefoglalóját jelenti a problémának. A szerző többek között kiemeli, hogy Romániában CHF alapú hitelek a GDP 1.4%-át kitevő összeget jelentenek.

Arányaiban a magánszektorban adott hitelek 4.7%-ának, valamint magánszemélyek közül 75412 személynek (az összes hitelfelvevő 2.1%-a) ilyen típusú a hitele. (Isărescu 2015) Az alábbiakban ebből a tanulmányból emelünk ki néhány fontosabb megállapítást.

A svájci frank alapú magánhitellel rendelkező személyek szerkezeti elemzését is bemutatta, négy egyforma számú csoportra osztva fel, a 75412 személyt:

- az első negyedrészt olyan személyek alkották, akiknek 4000 CHF-nál kisebb hitele van, ami 1%-át jelenti a teljes hitelállománynak,
- a második negyedben a 4001 - 18000 CHF közötti hitellel rendelkezők voltak, a teljes hitelállomány 7.1%-ával,
- a harmadik negyedben az 18001 - 47000 CHF közötti hitellel rendelkezők, a teljes hitelállomány 24.5%-át tették ki, valamint
- a negyedik negyedben a 47001 CHF –nél nagyobb hitellel rendelkezők képezték, akik 67.5%-át tették ki a teljes hitelállománynak. (Isărescu 2015)

Azt is kiemelte, név nélkül, hogy három Romániában működő bank a teljes CHF alapú magánkölcsönök 77%-át birtokolja. (Isărescu 2015)

A hitelfelvevők jövedelmi eloszlása azt mutatta, hogy felének 1500 lejnél alacsonyabb, és 75%-ának 2500 lejnél alacsonyabb a nettó havi jövedelme. (Isărescu 2015) Ennek kapcsán megjegyezzük, hogy 2015. január 1. után, vagyis a tanulmány elkészítésének időpontjában a bruttó minimálbér 975 lej volt Romániában. (2014-ből származó 1091 számú határozat)

Az eladósodottság mértékének növekedése, Isărescu elemzése alapján, a 2500 lejnél alacsonyabb jövedelműeknél jelentős, ezek között a 700 lejnél alacsonyabb jövedelműeknél 184%-os. (Isărescu 2015)

2015 januárjában, a romániai jelzálog kölcsönök 7.7%-át tették ki a svájci frank alapú hitelek, ez az összes ilyen típusú hitel 35%-át jelentette, amely mellett 58%-ot tettek ki a jelzálog garanciával rendelkező fogyasztási hitelek és 7%-át az egyéb fogyasztási hitelek. (Isărescu 2015)

A 2015-ös jelentés szerint az akkor aktuális svájci frank alapú hitelek futamideje is rendkívül változó volt: 40%-uk kevesebb, mint 5 év, 40%-uk több mint 15 év, miközben az átlag 13.2 éves futamidőt mutatott. (Isărescu 2015)

A hitelfelvevő személycsoportok nem homogén jellege, valamint a nagyszámú különböző egyedi specifikus eset miatt, Mugur Isărescu, a Román Nemzeti Bank elnöke jelentésében kihangsúlyozta, hogy nem lát egységes (általános) megoldást a kialakult problémára, szerinte sokkal inkább több differenciált megoldással lehetne a helyzetet kezelni. A megoldás véleménye szerint az ilyen típusú hitelek esetében az egyéni megegyezéseken, a részleges hitel elengedésen és az időszakos kamatlábcsökkentésen kellene alapuljon. Annál is inkább szükséges lenne ilyenszerű megoldás mivel ez szerinte a kereslet és a gazdaság növekedésével járna és figyelembe venné a kisjövedelműek magas arányát az ilyen típusú hitellel rendelkezők között. Ugyanakkor nem lát reális esélyt a 2015. január 14-i CHF/RON árfolyamra való egységes áttérésre, mert ekkor a bankok nagy veszteséget könyvelnének el. (Isărescu 2015)

A jelentés szerint, a Román Nemzeti Bank 2003 és 2006 közötti megszorításai, amelyek a magánszemélyek fogyasztási és jelzálog kölcsöneire vonatkoztak (mint például, a maximálisan 30%-os eladósodottsági ráta a hitelfelvevő és családja nettó jövedelméhez képest), a 2007-es Európai Unióhoz való csatlakozással liberalizálódtak.

A valutaárfolyam konverziójával kapcsolatban kiemelte, hogy az 2014/17-es EU-s direktíva - amely a fogyasztók más valutában történő kölcsönfelvételére vonatkozik - nem írja elő az árfolyam konverzióját adott múltbeli időpontban rögzített értékben, hanem éppenhogy a napi árfolyam szerinti átszámolást támogatja. (Isărescu 2015)

Az Európai Unió Bírósága elé terjesztett előzetes döntéshozatali kérelmek a deviza alapú kölcsönöket tárgyaló alapeljárásokkal összefüggésben Romániában

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem

Az Európai Unió Bíróságának intézményrendszere összetételét tekintve két intézményből áll, a Bíróságból és a Törvényszékből. A használt terminológia ellenére fontos megjegyezni, hogy - a nemzeti igazságszolgáltató intézményrendszerek esetén megszokottaktól eltérően - a Törvényszéknek nem feladata a Bíróság által meghozott ítéletek fellebbviteli tárgyalásának lebonyolítása, hanem mindkét intézmény előre meghatározott, egymástól jól elkülöníthető keresetek lebonyolításával foglalkozik. Mi több, a Törvényszék ítéleteivel és végzéseivel szemben a Bírósághoz lehet fellebbezni, kizárólag jogkérdésekben.

Az EUB elé terjesztett leggyakoribb keresetek a következők szerint foglalhatóak össze: előzetes döntéshozatali kérelem, kötelezettségszegési eljárás, megsemmisítés iránti kereset, mulasztás megállapítása iránti kereset, kártérítés iránti kereset. Ezen keresetek tárgyalását, a fent említett fellebbviteli eljárást is beleértve, többnyire a Bíróság bonyolítja le. (megjegyzés: amennyiben magánszemélyek, vállalatok vagy kormányok nyújtanak be megsemmisítés iránti keresetet, úgy annak tárgyalása a Törvényszék hatáskörébe tartozik)³⁹²

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az az eljárás, amely lehetővé teszi valamely tagállam nemzeti bírósága számára, hogy egy előtte folyamatban levő ügy kapcsán az EUB álláspontját kérje az uniós jog értelmezéséről vagy érvényességéről.³⁹³

Jogforrása az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 267. cikke, amely meghatározza az EUB ebbéli hatáskörét. Ez az eljárás tehát az uniós jog alkalmazásának harmonizációját hivatott elősegíteni és bármely tagállami igazságszolgáltató hatóságnak jogában áll az EUB-hoz fordulni. Mi több, az előzetes döntéshozatal iránti kereset kivételesnek számít az EUB előtt folytatott tárgyalások tekintetében, hiszen nem valamely uniós vagy nemzeti jogi aktussal szemben indított eljárásról van szó, hanem az uniós jog alkalmazásáról szóló kérdésfelvetésről és annak megválaszolásáról.

Amint a fenti meghatározásból kiderül, az előzetes döntéshozatali kérelem két alapvető kérdéscsoport köré helyeződik, éspedig az uniós jog értelmezése és

³⁹² Forrás: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_hu (letöltve: 2017.08.08)

³⁹³ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:114552> (letöltve: 2017.08.09)

érvényessége köré. A soron következő, deviza alapú hitelek tárgyaló alapesetekkel összefüggő előzetes döntéshozatal iránti kérelmek nem valamely európai jogszabály érvényességét kérdőjelezi meg, hanem a 93/13/EGK irányelv szekunder európai jogforrás egyes cikkeinek értelmezését kéri.

Az elmúlt időszakban Romániában – akárcsak más tagállamban is- egyre több olyan kereset került a nemzeti bíróságok elé, amelynek alperese valamely deviza alapú kölcsönt nyújtó hitelintézet, felperese a kölcsönfelvevő és amelynek tárgya a megkötött kölcsönszerződés egyes záradékaira vonatkozóan tisztességtelen feltétel megállapítása és az említett záradékok abszolút semmissége. Romániában a különböző megyékben különböző bíróságok által meghozott döntések nem minden esetben azonosak, hiszen minden eset és minden megkötött szerződés a maga nemében egyedi. Éppen ezért számít kulcsfontosságúnak a tény, hogy az elmúlt időszakban több romániai igazságszolgáltató hatóság is az EUB-hoz fordult. A legfrissebb ügyek e tekintetben a Nagyváradai Táblabíróság és a Szeben megyei Törvényszék által megfogalmazott előzetes döntéshozatali kérelmek, amelyek a 93/13/EGK, a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló irányelv egyes cikkeinek értelmezése érdekében kerültek előterjesztésre. Mindkét esetben a fogyasztó, aki érdekeinek sérülését véli kölcsönfelvevő, aki deviza alapú hitelért folyamodott valamely hitelintézethez.

A továbbiakban az említett két eset vizsgálatát foglaljuk össze, azzal a megjegyzéssel, hogy a Nagyváradai Táblabíróság által megfogalmazott kereset részletesebb tárgyalásra kerül, lévén, hogy ebben az esetben már megjelent a főtanácsnok indítványa, míg a másik ügy esetében néhány hónapja került előterjesztésre a kereset, mint olyan, az EUB hivatalos honlapján jelen tanulmány írásakor csak a kérelem tartalma érhető el. Mindkét ügy előzményeként olyan nemzeti szinten tárgyalt esetről van szó, melynek témája svájci frank alapú hitelszerződés. Megjegyzendő, hogy jelen tanulmány írásának idején ítélet még egyik ügyben sem született. Azt is fontos kiemelni, hogy az elemzés során utalás történik más, az EUB által tárgyalt romániai és más tagállami érdekeltségű ügyekre is, amelyek a téma tekintetében relevánsak.

A C-186/16 sz. Ruxandra Paula Andriciuc és társai kontra Banca Românească SA ügy

Előzetes döntéshozatalra előterjesztett megválaszolandó kérdések

A Nagyváradai Táblabíróság 2016. április 1-én benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmében három kérdést terjesztett elő, mindhárom a 93/13/EGK, a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló irányelv egyes cikkeinek értelmezésére irányul:

Az első kérdés az említett irányelv 3.cikkének (1) bekezdésére vonatkozik, és arra keresi a választ, hogy „a felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségei közötti jelentős egyenlőtlenség fennállását szigorúan a szerződés megkötésének időpontjára figyelemmel kell értékelni, vagy az azt az esetet is magában foglalja, amikor az időszakosan vagy folyamatosan teljesítendő szerződés teljesítése során az átváltási árfolyam jelentős ingadozásai miatt a szolgáltatás teljesítése a fogyasztó számára túlzott terhet jelent a szerződés megkötésének időpontjához képest?”³⁹⁴

Ahhoz, hogy a kérdést érdemben tárgyalni tudjuk, szükséges az értelmezés tárgyát képező jogszabályi előírás ismertetése. A szóban forgó irányelv 3. cikkének (1) bekezdése a következőképpen szól: „Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.”³⁹⁵

A szabályozás tehát azt rögzíti, hogy abban az esetben tekintendő egy szerződési feltétel tisztességtelennek, amennyiben a belőle eredő felek számára és/vagy terhére keletkeztetett jogokban és kötelezettségekben jelentős egyenlőtlenség áll fenn. A megfogalmazott kérdés pedig a jogokban és kötelezettségekben fennálló egyenlőtlenség időpontjára kérdez rá. Úgy kell-e értékelni, hogy a szerződés megkötésének pillanatában nem állhat fenn a jelentős egyenlőtlenség, vagy a végrehajtás során bármikor, amennyiben folyamatos végrehajtású szerződésről beszélünk (a kölcsönszerződés pedig tipikusan az).

A második és harmadik kérdés ugyanezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdésének értelmezését kéri két különböző szempontból.

A kérdéses bekezdés a következő szabályozást tartalmazza: „A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.”³⁹⁶

A második kérdés a szerződéses feltételek világos és érthető voltának kérdéskörét feszegeti, azt boncolgatván, hogy „úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében vett **világos és érthető szerződési feltételt**, hogy e szerződési feltételnek csak a fent említett feltétel szerződésbe foglalásának alapját képező indokokat, valamint annak működési mechanizmusát kell tartalmaznia, vagy valamennyi olyan lehetséges következményt is magában kell foglalnia, amely alapján a fogyasztó által fizetett ár változhat, így például az árfolyamkockázatot, valamint a 93/13/EGK irányelv fényében tekinthető-e úgy, hogy a banknak a hitelnyújtás időpontjában az ügyfelek irányába fennálló tájékoztatási kötelezettsége kizárólag a hitel feltételeire,

³⁹⁴ Forrás: Az Európai Unió Hivatalos Lapja, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/PDF/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2016.243.01.0016.01.HUN (letöltve: 2017.07.25).

³⁹⁵ Forrás: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:hu:HTML> (letöltve: 2017.07.25)

³⁹⁶ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:hu:HTML> (letöltve: 2017.07.25)

vagyis a kamatokra, a díjakra, a hitelfelvevőt terhelő biztosítékokra vonatkozik, és nem tartozik e kötelezettség körébe a külföldi deviza esetleges fel- vagy leértékelődése ?³⁹⁷

Eme második kérdés valójában arra kérdez rá, hogy beszélhetünk-e arról, hogy a szerződéses feltételek nem világosak és érthetők, amennyiben a bank nem adott egyértelmű tájékoztatást a kölcsönfelvevőnek arra vonatkozóan, hogy az árfolyam olyan irányban és mértékben is változhat a szerződés érvényességi ideje alatt, amely jelentősen megnövekedett terhet eredményezhet a hitelt felvevő számára. Teszi mindezt azért, mert abban az esetben, ha a válasz arra mutatna rá, hogy a szerződés feltételei nem világosak és érthetők, úgy beszélhetnénk azok tisztességtelen jellegéről akkor is, ha azok a szerződés elsődleges tárgyára vagy az ár, díjazás megfelelőségére vonatkoznak.

A harmadik kérdés pedig éppen ezen két említett aspektus értelmezésének pontosítását célozza, arra kérdezvén rá, hogy „*úgy kell-e értelmezni a 93/13/EGK irányelv 4. cikkének (2) bekezdését, hogy a „szerződés elsődleges tárgya” és az „ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással” kifejezések magukban foglalják az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók által valamely külföldi devizában kötött szerződésben foglalt olyan feltételt is, amely nem képezte egyedi tárgyalás tárgyát, és amelynek alapján a hitelt ugyanazon devizában kell visszafizetni?*”³⁹⁸

A kérdést előterjesztő igazságszolgáltató hatóság tulajdonképpen harmadik kérdésével arra keresi a választ, hogy az a szerződéses feltétel, amelynek értelmében a hitel ugyanabban a devizában fizetendő vissza, mint amelyben azt nyújtották, és amely ezáltal – a kölcsönfelvevők véleménye szerint – az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárítja, a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozik-e.³⁹⁹

Előzmények - az alapeljárás

A C-186/16 előzetes döntéshozatal iránti kérelem előzményének a Romániában először a Bihar megyei Törvényszéken tárgyalta, majd fellebbevitel formájában a Nagyváradai Táblabíróság elé került Ruxandra Paula Andriciu és további 68 személy által benyújtott kereset számít. A per tárgyát az említett felperesek által a Banca Românească SA bankkal kötött svájci frank alapú hitelszerződések egyes rendelkezéseinek tisztességtelen volta miatti semmiségének megállapítása képezte. A hitelfelvevők a 2007-2008-as periódusban kötöttek svájci frank alapú kölcsönszerződést az alperessel, amelyeknek tárgyát ingatlanvásárlás, más hitelek refinanszírozása, illetve fogyasztási hitelek képezték.⁴⁰⁰

³⁹⁷ Forrás: Az Európai Unió Hivatalos Lapja, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/PDF/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2016.243.01.0016.01.HUN (letöltve: 2017.07.25).

³⁹⁸ Forrás: Az Európai Unió Hivatalos Lapja, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/PDF/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2016.243.01.0016.01.HUN (letöltve: 2017.07.25)

³⁹⁹ Forrás: Nils Wahl főtanácsnok indítványának 32. pontja <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190171&pageIndex=0&doclang=hu&m ode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=592076> (letöltve: 2017.07.25)

⁴⁰⁰ Forrás: A Bihar megyei törvényszék ügyben hozott 28/COM/2015 számú ügydöntő bírói határozata <http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-bq692k2/> (letöltve: 2017.08.09)

A 69 felperes által a Bihar megyei Törvényszékhez 2014 áprilisában benyújtott kereset szerint a kölcsönfelvevők úgy vélték, hogy a bank előre láthatta a svájci frank árfolyamának változását, ingadozását. Az erről való egyértelmű tájékoztatás elmulasztásával megszegte a tájékoztatási, figyelmeztetési, tanácsadási kötelezettségét, valamint azon kötelezettségét is, amely értelmében a szerződéses feltételeket világosan és érthetően kell meghatározni annak érdekében, hogy a kölcsönfelvevő fel tudja mérni az általa vállalt kötelezettségek, gazdasági terhek mértékét. Keresetükben kérték a tisztességtelennek vélt szerződéses feltételek semmisségét valamint a bank arra való kötelezését, hogy dolgozzon ki egy új törlesztési tervet, amely a hitel összegének a hitelszerződés megkötésének időpontjában érvényes árfolyamon román lejre történő átváltását írja elő.⁴⁰¹

Az előterjesztett keresetben utalás történik a C-26/13 Kásler és Káslerné Rábaiügy 2014. április 30-i ítéletére, amelyet a magyarországi Kúria terjesztett elő az EUB-hoz. Az ügy témája szintén a 93/13/EGK irányelv 4. cikk (2) bekezdésének értelmezése. A főtanácsnoki indítványban az erre vonatkozóan adott választ a következő alfejezet tartalmazza.

A kérdésekre adott válaszok a főtanácsnok indítványa szerint

A román kormány javaslatával egyetértésben a főtanácsnok úgy vélte, hogy a feltett kérdésekre fordított sorrendben érdemes és logikus válaszolnia. Valóban: először annak megállapítása szükséges, hogy a 93/13/EGK irányelv 4. cikkének (2) bekezdése alkalmazható-e, még mielőtt az egyes klauzulák tisztességtelen jellegéről vagy világos és érthető voltáról születne döntés.

A 93/13/EGK irányelv 4. cikk (2) bekezdésének alkalmazhatóságára és terjedelmére vonatkozó vizsgálatok azt kell eldönteni, hogy egy szerződéses feltétel a szerződés alapvető, elsődleges tárgyára vagy az ár, díjazás megfelelőségére vonatkozik-e, hiszen amennyiben igen úgy kizárt a tisztességtelen jelleg vizsgálata.

Arra a kérdésre keressük tehát - egyebek mellett – a választ, hogy mi számít alapvetőnek és mi járulékosnak a szerződés tárgyának megállapításakor. Ezen kérdés megválaszolásakor figyelembe kell venni a szóban forgó hitelszerződés természetét, általános rendszerét és kikötéseit valamint jogi és ténybeli összefüggéseit.⁴⁰²

Alapvető kérdés tehát, hogy a kölcsön meghatározott devizában történő visszafizetésére irányuló kötelezettség a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozik-e vagy az ár, díjazás megfelelőségére, mert amennyiben bármelyikre e két aspektus közül, úgy a tisztességtelen jelleg vizsgálata az irányelv előírásainak értelmében okafogyottá válik.

Ezzel kapcsolatosan a főtanácsnok indítványából kiderül, hogy a kérdéses szerződéses előírás nem az ár vagy díjazás megfelelőségére vonatkozik, mivel nincs olyan díjtáblázat, amely a bírót ennek értékelésében vezetné. Éppen ezért,

⁴⁰¹ Forrás: Nils Wahl főtanácsnok indítványának 17-20 pontjai,
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190171&pageIndex=0&doclang=hu&m ode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=592076> (letöltve: 2017.07.25)

⁴⁰² Forrás: Nils Wahl főtanácsnok indítványának 38. pontja,
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190171&pageIndex=0&doclang=hu&m ode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=592076> (letöltve: 2017.07.25)

ezen okra alapozva nem lehet kizárni a tisztességtelen jelleg vizsgálatát. Ugyanezt láthatjuk az említett Kásler és Káslerné Rábai ügy ítéletében vagy a C-143/13 számú Matei ügy 2015. február 26-i ítéletében is. Ez utóbbi ügy szintén romániai illetőségű, amelyben előzetes döntéshozatal iránti kérelem formájában szintén a 93/13/EGK irányelv 4. cikk (2) bekezdésének vizsgálatára került sor egy olyan alapüggyel összefüggésben, amelynek tárgya ugyancsak svájci frank alapú hitelszerződés, amely esetben viszont a kamatláb egyoldalú megváltoztatására és a hitelezőnek fizetendő kockázati jutaléokra vonatkozó szerződéses feltételek tisztességtelen jellegének vizsgálatára került sor.⁴⁰³

Láttuk tehát, hogy nem lehet kizárni a kérdéses szerződéses feltétel tisztességtelen jellegének vizsgálatát arra alapozva, hogy az az ár vagy díjazás megfelelőségére vonatkozik. Viszont marad a kérdés, hogy beszélhetünk-e a szerződés tárgyának alapvető, elsődleges feltételéről, hiszen amennyiben igen, úgy a tisztességtelen jelleg vizsgálatától el kell állnunk. Ebben a kérdéskörben már nem láthatunk egy, az előzőhöz hasonlóan egyértelmű választ, a főtanácsnok ugyanis visszadobja a kérdésre adandó választ a nemzeti bírósághoz, a következőket mondván: *„A fenti megfontolások egészére figyelemmel azt javaslom, hogy a Bíróság azt a választ adja, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a kérdést előterjesztő bíróságra tartozik a szóban forgó kölcsönszerződések természetének, általános rendszerének és kikötéseinek értékelése azok jogi és ténybeli összefüggéseire is figyelemmel, amennyiben az érintett feltétel, amelynek értelmében a kölcsönösszeg a folyósításkori pénznemben fizetendő vissza, a nemzeti jogi szabályozás rendelkezéseit tükrözi a hivatkozott irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében. Ennek hiányában, a nemzeti bíróságnak úgy kell értékelnie, hogy ez a feltétel a szerződés „elsődleges tárgyának” fogalmi körébe tartozik, ily módon kizárt annak vizsgálata, hogy esetleg tisztességtelenné minősül-e. Ez lehet a helyzet olyan kölcsönszerződési feltétel esetén, amely alapján a hitelfeltevő ugyanabban a pénznemben tartozik a kölcsönt visszafizetni, mint amelyben felvette azt”*⁴⁰⁴

Az idézett bekezdésben utalás történik a 93/13/EGK irányelv 1. cikkének (2) bekezdésére, amely a következőt tartalmazza: *„(2) Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró, különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.”*⁴⁰⁵

Amennyiben tehát a nemzeti igazságszolgáltató hatóság nem tud olyan kivételt említeni, amely az 1. cikk (2) bekezdése értelmében az irányelv alkalmazhatóságát kizárja, úgy a kölcsön meghatározott devizában történő visszafizetésére irányuló

⁴⁰³ Forrás: C-143/13 számú Matei ügy 2015. február 26-i ítéletének 78. pontja
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=162540&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=294207> (letöltve: 2017.08.14)

⁴⁰⁴ Forrás: Nils Wahl főtanácsnok indítványának 59. pontja,
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190171&pageIndex=0&doclang=hu&m ode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=592076> (letöltve: 2017.07.25)

⁴⁰⁵ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:hu:HTML>,
(letöltve: 2017.07.25)

kötelezettséget a szerződés elsődleges tárgykörébe tartozó feltételnek kell tekinteni. A főtanácsnoki indítvány szerint tehát elsődleges feltételnek minősül a devizában történő rögzítés, mint ilyen nem lehet ennek tisztességtelen jellegét vizsgálni. Mégis, a nemzeti bíróság előtt nyitva hagy egy kaput, az esetleges kivételes esetek közé való tartozás kapuját, amelyet ha igazolni tud, eltekinthet az irányelv hatálya alá való tartozástól és mint ilyen a 4. cikk (2) bekezdésének alkalmazásától.

A Kásler és Káslerné Rábai ügy ítéletével kapcsolatban Nils Wahl főtanácsnok megállapította, hogy az ügy körülményei eltérőek az általunk elemzésre került romániai ügy körülményeitől, lévén, hogy a Kásler és Káslerné Rábai ügyben nem csak, hogy a svájci frankban meghatározott kölcsönt nemzeti pénznemben (forint) kellett visszafizetni, de a havi törlesztőrészek a kizárólag az érintett bank által alkalmazott eladási árfolyamon kerültek kiszámításra. Nils Wahl főtanácsnok indítványában megállapítja, hogy különbség van a külföldi pénznemben meghatározott és a külföldi pénznemhez kötött hitelszerződések között. Utóbbi esetében ugyanis a törlesztés minden esetben a nemzeti pénznemben történik. Véleménye szerint pontatlanság lenne a devizában történő visszafizetésre vonatkozó rendelkezést egy „monetáris” rendelkezéssel azonosítani.⁴⁰⁶

Ezen rendelkezés legfontosabb tanulsága, hogy különbség van a külföldi pénznemben meghatározott és külföldi pénznemhez kötött hitelszerződések között.

Lévén, hogy van rá esély, hogy a harmadik kérdésre adott válasz ne zárja ki teljes mértékben a tisztességtelen jellegre vonatkozó vizsgálatot, a főtanácsnok a további két kérdést is megválaszolja indítványában.

A második kérdés a szerződéses feltételek világos és érthető jellegére vonatkozott. Ez a szabályozás a vizsgált 4. cikk (2) bekezdése mellett megjelenik a vizsgált irányelv 20. Preambulumbekkezdésében („*mivel a szerződéseket egyszerű, érthető nyelven kell megfogalmazni; mivel a fogyasztó számára lehetőséget kell biztosítani, hogy megismerhesse az összes feltételt; és mivel kétség esetén a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezést kell irányadónak elfogadni*”⁴⁰⁷ és az 5. cikkben is. („*Olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük. Ha egy feltétel értelme kétséges, akkor a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezés az irányadó*”).⁴⁰⁸

Ezek tükrében állíthatjuk, hogy alapvető követelménynek számít az, hogy a fogyasztónak ténylegesen ismernie kell minden kikötést, a szolgáltató által közölt információk alapján dönt ugyanis arról, hogy megkötí-e a szerződést. Az ügyben kibocsátott főtanácsnoki indítvány egyértelműen kijelenti, hogy a világos és érthető jelleg nem korlátozódhat csupán alaki és nyelvtani aspektusokra, hanem azt jelenti, hogy a fogyasztót oly módon kell tájékoztatni, hogy megértse a számára keletkező esetlegesen megterhelőbb vagy súlyosbodó körülmények kialakulásának lehetőségét. Ebben az összefüggésben egy átlagosan tájékozott, megfelelően

⁴⁰⁶ Forrás: Nils Wahl főtanácsnok indítványának 51. pontja, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190171&pageIndex=0&doclang=hu&m ode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=592076> (letöltve: 2017.07.25)

⁴⁰⁷ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:hu:HTML>, (letöltve: 2017.07.25)

⁴⁰⁸ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:hu:HTML>, (letöltve: 2017.07.25)

figyelmes és körültekintő fogyasztó tudás- és figyelmi szintjét kell alapul venni. A konkrét esetre vonatkoztatva tehát a kölcsönt felvevő személynek nemcsak azt kell előrelátnia, felfognia és értékelnie, hogy a deviza árfolyama emelkedhet vagy csökkenhet a hazai pénznem leértékelődése vagy felértékelődése esetén, hanem azt is tudatosítania kell, hogy egy esetleges kedvezőtlen alakulás milyen pótlólagos terheket keletkeztethet számára.

Mindezekkel együtt és mindezek ellenére a főtanácsnok indítványa szerint a fentiek tükrében értelmezendő tájékoztatási kötelezettség a hitelintézet részéről valós követelmény, viszont nem terjedhet a szolgáltató arra való kötelezéséig, hogy olyan előreláthatatlan, jövőben bekövetkező változásokról tájékoztassa a fogyasztót, mint az alapeljárás tárgyát képező devizaárfolyam-ingadozások, és hogy ennek következményeit maga a szolgáltató viselje.⁴⁰⁹

Az első kérdés a szerződésből eredő jogok és kötelezettségek között esetlegesen létező jelentős egyenlőtlenséget érinti, konkrétan az egyenlőtlenség fennállásának megállapítására vonatkozó időpont tisztázását kéri.

A főtanácsnoki indítvány értelmében a felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségei közötti jelentős egyenlőtlenség fennállását minden olyan körülményre tekintettel kell értékelni, amelyet a szolgáltató a szerződés megkötésének pillanatában (és nem egy utólagos időpontban) ésszerűen előre láthatott. Nem értékelhető tehát úgy, hogy ilyen egyenlőtlenség áll fenn olyan, a szerződés megkötését követően bekövetkezett, nem a szolgáltatótól függő, illetve általa előre nem látható változások alapján, mint az árfolyamváltozás.⁴¹⁰

Más szóval, az árfolyamkockázatból eredő terhek fogyasztóra történő áthárítása önmagában nem jelent jelentős egyenlőtlenséget, tekintettel arra, hogy a szerződés megkötését követő árfolyamváltozás nem függ a szolgáltató banktól, aki nem felelős annak meghatározásában.

Összefoglalva az előzetes döntéshozatal iránti kérelem kérdéseire a főtanácsnok által adott válaszokat, amelyeket nagy valószínűséggel a végső ítéletben is viszontláthatunk, a következőket kapjuk:

- a kérdést előterjesztő bíróságra tartozik a szóban forgó kölcsönszerződések természetének, általános rendszerének és kikötéseinek értékelése azok jogi és ténybeli összefüggéseire is figyelemmel, mint ilyen, annak megállapítása is, hogy a kölcsön meghatározott devizában történő visszafizetésére irányuló kötelezettség a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozik-e. Amennyiben erre vonatkozó nemzeti jogszabályi rendelkezés nem létezik, úgy kell értékelni, hogy az említett feltétel a szerződés elsődleges tárgyának fogalmi körébe tartozik, nem beszélhetünk tehát annak tisztességtelen jellegére irányuló vizsgálatról. Az egészen bizonyos, hogy az említett feltétel nem az ár, díjazás megfelelőségének vonatkozásában értendő.

⁴⁰⁹ Forrás: Nils Wahl főtanácsnok indítványának 72. pontja, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190171&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=592076> (letöltve: 2017.07.25)

⁴¹⁰ Forrás: Nils Wahl főtanácsnok indítványának 90. pontja, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190171&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=592076> (letöltve: 2017.07.25)

- a szerződéses klauzulák világos és érthető volta a kölcsön visszafizetését rögzítő deviza esetében úgy értendő, hogy nemcsak alaki és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét gazdasági tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie. Egy átlagos tudású, tájékozottságú, figyelmes és körültekintő fogyasztó mércéjével mérve a fogyasztónak nem csak azt kell érzékelnie, hogy a kölcsönszerződés érvényességi ideje alatt a deviza - amelyben a szerződés tárgyát rögzítették – árfolyama nőhet vagy csökkenhet, a hazai pénzem le- vagy felértékelődése esetén, hanem azt is, hogy egy esetleges kedvezőtlen árfolyamváltozás milyen mértékű hatást gyakorol a kölcsönt felvevő személy pénzügyi kötelezettségeire. Ez a követelmény azonban – és ez a gondolat tartalmazza a második kérdésre adott válasz lényegét – nem terjedhet a szolgáltató arra való kötelezéséig, hogy egy előreláthatatlan jövőbeli eseményről tájékoztassa a fogyasztót, vagy, hogy ő viselje az árfolyamkockázatot.
- a felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségei között létező jelentős egyenlőtlenség fennállását a szerződés megkötésének pillanatában kell vizsgálni; minden olyan körülményre tekintettel kell értékelni, amelyet a szolgáltató a szerződés megkötésekor ésszerűen előre láthatott.

A C-119/17 sz. Liviu Petru Lupean, Oana Andreea Lupean kontra a OTPBANK SA Nagyszebeni Fiók útján eljáró OTP BANK NYRT ügy

Előzetes döntéshozatalra előterjesztett megválaszolandó kérdések

Vizsgálatunk tárgyát képező második eset a C-119/17 sz. ügy, amelynek jelen tanulány írásakor egyetlen hivatalos dokumentuma érhető el az EUB hivatalos honlapján, éspedig a 2017. március 6-án megjelent előzetes döntéshozatal iránti kérelem.

A kérelem előterjesztője a Szeben megyei Törvényszék, aki 2016 decemberében az alapeljárás felfüggesztése és az EUB előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel való megkeresése mellett döntött. A megfogalmazott kérdések ugyancsak a 93/13/EGK irányelv egyes cikkeinek az értelmezésére vonatkoznak.

Arra kérdez rá a Szeben megyei Törvényszék, hogy az említett irányelv 4. cikkének (1) bekezdése („*A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ*”⁴¹¹, az 5. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott *in dubio pro consumer* elv („*Ha egy feltétel értelme kétséges, akkor a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezés az irányadó*”⁴¹²- és az uniós ítélkezési gyakorlat értelmében egy devizában megkötött hitelszerződés bizonyos aspektusai minősülhetnek-e tisztességtelen feltételnek)).

Egészen pontosan négy ilyen feltételre kérdez rá, ezek a következők:

⁴¹¹ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:hu:HTML>, (letöltve: 2017.07.25)

⁴¹² Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:hu:HTML>, (letöltve: 2017.07.25)

1. Tisztességtelen jelleget hordoz-e magában az a feltétel, amely szerint a hitelszerződésben a kölcsönfelvevő részére nyújtott összeg devizában kerül kifejezésre és a kölcsönfelvevőt arra kötelezi, hogy ugyanabban a pénznemben fizesse vissza, viszont a szerződés teljesítésének körülményeiből az derül ki, hogy a kölcsönt egy másik pénznemben bocsátották rendelkezésre és hogy a devizát csak referenciaként, virtuálisan és számítás céljából alkalmazták?
2. Tisztességtelen jellegről beszélhetünk-e annak okán, hogy a referenciaként használt elszámolási pénznem felértékelődéséből származó kockázatot teljes mértékben a fogyasztónak kell viselnie, habár részére eltérő pénznemben teljesítettek?
3. Tisztességtelennek minősül-e az, hogy a szerződésben nem rendelkeznek világosan a virtuálisan alkalmazott pénznem átváltási mechanizmusának tényleges működéséről olyan módon, hogy a fogyasztó világos és érthető szempontok alapján értékelhesse a szerződésből eredő gazdasági következményeket, terheket?
4. Tisztességtelen-e az a feltétel, amely alapján a fogyasztóra róják azt a kötelezettséget, hogy a virtuálisan kínált elszámolási pénznemben számított törlesztőrészek és a ténylegesen felhasznált fizetési pénznemben számított törlesztőrészek közötti különbséget megfizesse?

A négy kérdés kiegészül még két továbbival, és pedig: az első kérdésre adott igenlő válasz esetén mely szempontokat kell a nemzeti bíróságnak alkalmaznia az esetleges tisztességtelen jelleg vizsgálatakor, valamint az első kérdésben említett feltételek tekinthetők-e úgy, hogy kívül esnek a kölcsönszerződés elsődleges tárgyán?⁴¹³

Előzmények - az alapeljárás

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapeljárásának keresetét a Szeben megyei Törvényszéken 2016. júniusában nyújtották be. Felperesei Lupean Liviu Petru és Lupean Liviu Andreea, alperesei pedig az OTPBANK SA Nagyszebeni Fiókja és az OTP BANK NYRT.

A nemzeti igazságszolgáltató hatóságnál bejegyzett ügy tematikája okirat semmissége, amely arra utal, hogy a szóban forgó tisztességtelen feltételek abszolút semmisségét kéri a felperesek. Az ügy tárgykör megjelölésénél hivatásos személy elleni jogvita jelenik meg, hiszen az alperes az OTP Bank Nagyszebeni Fióktelepe.⁴¹⁴

A kérdésekre adandó lehetséges válaszok

Annak ellenére, hogy lévén, hogy az ügy igencsak friss, még a főtanácsnoki indítvány sem került megfogalmazásra, az eddigi tapasztalat és más ügyek kapcsán van néhány olyan gondolat, amelyet megfogalmazhatunk a valószínűsíthető válaszokkal kapcsolatosan. Összességében mind a négy kérdés arra keresi a választ, hogy különbözőképpen megfogalmazott aspektusok mentén minősülhet-e tisztességtelennek az a feltétel, amely egy hitelszerződésben a hazai pénznemben történő fizetés és törlesztés ellenére az összegek mértékét külföldi devizához köti.

⁴¹³ Forrás: A Tribunalul Sibiu (Románia) által 2017. március 6-án benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem C-119/17 sz. ügy <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=191270&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=461920> (letöltve 2017.08.17)

⁴¹⁴ Forrás: Romániai jogviták tára <http://www.jurisprudenta.com/dosare-procese/2016/1531q85q2016-85/> (letöltve 2017.08.17)

Az első kérdés a deviza virtuális, referenciaszerű használatát kérdőjelezi meg, a második a referencia valuta felértékelődéséből származó árfolyamkockázat teljes mértékű fogyasztó általi viselését, a harmadik az átváltási mechanizmust, a negyedik pedig szintén a kedvezőtlen árfolyamváltozás okozta többletterhet fogyasztó általi viselését.

Habár bekezdésre pontosan nem a már ismertetett Andriuc és társai kontra Banca Romaneasca SA ügyben tárgyalta jogszabályi rendelkezés értelmezését kéri jelen esetben a Szeben megyei Törvényszék, mégis jónéhány közös pontot találunk az ismertetett ügyben tárgyalattal.

A referencia deviza létjogosultságának és alkalmazásának kérdéskörét az előbbi esetben is láthattuk, amikor is egyik legfontosabb következtetés a főtanácsnok indítványa szerint az volt, hogy van különbség a külföldi pénznemben meghatározott és külföldi pénznemhez kötött hitelszerződések között.

Ebben az összefüggésben került megemlítésre a Kásler és Káslerné Rábai ítélet is, ahol szintén devizához kötött hitelszerződésről volt szó, viszont a nagyobb gond abban az esetben az volt, hogy a havi törlesztőrészek kizárólag az érintett bank által alkalmazott eladási árfolyamon kerültek kiszámításra. Az okiratokhoz való korlátozott hozzáférés okán nem világos, hogy jelen ügy mely precedenshez fog tartozni, az említett Kásler ügyhöz vagy az elemzett Andriuc ügyhöz. Amennyiben a referenciaárfolyam használatra kerül ugyan, de nincs kikötés arra vonatkozóan, hogy a szerződő bank legmagasabb, eladási árfolyamával kell számolni, úgy az Andriuc ügy analógiájára azt állíthatjuk, hogy a banknak jogában áll devizához kötni a hitelt, amennyiben minden olyan, a szerződéskötés pillanatában ismert információt a fogyasztó rendelkezésére bocsátott, amelyekből reálisan fel tudta mérni egy átlagosan felkészült kölcsönfelvő a potenciális kedvezőtlen árfolyamváltozás miatt rá nehező gazdasági terheket. Mindezt kiegészítve azzal az alapvetéssel is, hogy a devizában felvett hitelek árfolyamkockázati kitettsége miatt ezek kamata alacsonyabb, mint a hazai pénznemben igényelt kölcsönké.

Szintén az Andriuc ügy fontos következtetése volt az is, hogy valóban létezik a bank tájékoztatásra vonatkozó kötelezettsége, ez viszont nem terjedhet a szolgáltató arra való kötelezéséig, hogy egy előre láthatatlan jövőbeli eseményről tájékoztassa a fogyasztót, vagy, hogy ő viselje az árfolyamkockázatot.

Mindezek a gondolatok arra engednek következtetni, hogy nem beszélhetünk az említett négy aspektus kapcsán tisztességtelen feltételről. Mi több, az előző ügy tanulsága kapcsán, ahol azt láttuk, hogy a pénznem, melyben a kölcsön megjelölésre került, a szerződés elsődleges feltételének számít, okafogyottá válik ezek tisztességtelen jellegének vizsgálata a 93/13/EGK irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerint. Ez esetben pedig mind a négy kérdés a kölcsön devizában történő meghatározásához kötődik. Ebben az esetben is azt láthatjuk, hogy az egyetlen esély, hogy a felperesek keresetben megfogalmazott kérése elfogadást nyerjen az, hogy a nemzeti igazságszolgáltató hatóság olyan kivételt tud említeni, amely az irányelv 1. cikk (2) bekezdése értelmében az irányelv alkalmazhatóságát kizárja, egyébként a kölcsön meghatározott devizában történő visszafizetésére irányuló kötelezettséget a szerződés elsődleges tárgykörébe tartozó feltételnek kell tekinteni.

Összegezve a két eset – helyenként hiányos adateléréssel együtt értendő – tanulságait, azt láthatjuk, hogy az EUB nézetében a bank nem hibázott, amikor devizához kötötte a kölcsön visszafizetését és nem is köteles átvállalni az árfolyamkockázatot. A főtanácsnok egyes kérdéskörökben visszaadja a döntés jogát a nemzeti igazságszolgáltató hatóságnak és csupán konkrét, speciális szabályozás hiányának esetére határozza meg azt, hogy hogyan értendő a szerződés elsődleges tárgyköre. A tisztességtelen feltételek léte pedig majdnem minden esetben két fronton is elvetésre kerül, egyrészt azért, mert az elsődleges tárgykörbe tartozó feltételek esetén nem is lehet vizsgálni azt, ha azonban ettől eltekintünk, és mégis vizsgáltjuk ezek tisztességtelen jellegét, logikus levezetést kaphatunk arról, hogy miért nem minősülnek annak. Megjegyzendő, hogy főként a második eset kapcsán, ahol nagyon korlátozott volt az adatelérés, felmerülhetnek olyan körülmények, amelyek miatt a főtanácsnoki indítvány és majd a végső ítélet más döntéseket fog tartalmazni, mint amiket a jelenlegi állás szerint előrevetítettünk.

Felhasznált irodalom

1. Arcalean C., Calvo-Gonzalez O., Móré C., van Rixtel A., Winkler A., Zumer T. (2007) *The Causes and Nature of the Rapid Growth of Bank Credit in the Central, Eastern and South-eastern European Countries*. In: Enoch C., Ötke-Robe I. (eds) *Rapid Credit Growth in Central and Eastern Europe. Procyclicality of Financial Systems in Asia*. Palgrave Macmillan, London
2. Backé P., Égert B., Zumer T. (2007) *Fast Credit Expansion in Central and Eastern Europe: Catching-up, Sustainable Financial Deepening, or Bubble?*. In: Enoch C., Ötke-Robe I. (eds) *Rapid Credit Growth in Central and Eastern Europe. Procyclicality of Financial Systems in Asia*. Palgrave Macmillan, London
3. Duenwald C., Gueorguiev N., Schaechter A. (2007) *Too Much of a Good Thing? Credit Booms in Transition Economies: The Cases of Bulgaria, Romania, and Ukraine*. In: Enoch C., Ötke-Robe I. (eds) *Rapid Credit Growth in Central and Eastern Europe. Procyclicality of Financial Systems in Asia*. Palgrave Macmillan, London
4. Isărescu, Mugur *Problema creditelor în franci elvețieni (A svájci frank alapú hitelek problémája)*, prezentare în cadrul conferinței de presă organizată de Banca Națională a României, 30ianuarie 2015
<http://www.bnro.ro/PublicationDocuments.aspx?icid=6885>
5. Pann J., Seliger R., Übeleis J. (2010) *Foreign Currency Lending in Central, Eastern and Southeastern Europe: The Case of Austrian Banks*, *Financial Stability Report*, 2010, issue 20, pages 56-76, Oesterreichische Nationalbank (Austrian Central Bank), Vienna, Austria
6. Steiner, Katharina, *Households' Exposure to Foreign Currency Loans in CESEE EU Member States and Croatia* (January 9, 2012). Focus on European Economic Integration No. Q1/11. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1981910>
7. Zdzenicka-Durand A. (2009) *Vulnerabilities in Central and Eastern Europe : Credit Growth*, GATE- Groupe d'analyse et de théorie économique, CNRS, UL2 - Université Lumière, Lyon 2, Ecole Normale Supérieure, Lettres et Sciences Humaines
8. HOTĂRÂRE nr. 1.091/2014 pentru stabilirea salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată- A 2014-ből származó 1.091 számú határozat a bruttó minimálbér meghatározására ,2014-12-11 – Publica in M.Of. nr. 902 din

- 11.12.2014 <https://codfiscal.net/42007/hg-10912014-salariul-de-baza-minim-brut-pe-tara-garantat-plata-2015>
9. *** Analiza creditorilor în franci elvețieni, Banca Națională a României, Februarie 2015
 10. Az Európai Unió Bírósága https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_hu letöltve: 2017.08.08
 11. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/PDF/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2016.243.01.0016.01.HUN letöltve: 2017.07.25
 12. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:I14552> letöltve: 2017.08.09
 13. A Tanács 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:hu:HTML>, letöltve: 2017.07.25
 14. Nils Wahl főtanácsnok indítványa a C-186/16 sz. ügyben, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190171&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=592076>
 15. A Bihar megyei törvényszék ügyben hozott 28/COM/2015 számú ügydöntő bírói határozata <http://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-bq692k2/> letöltve: 2017.08.09
 16. C-143/13 számú Matei ügy 2015. február 26-i ítéletének 78. pontja <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=162540&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=294207> letöltve: 2017.08.14
 17. A Tribunalul Sibiu (Románia) által 2017. március 6-án benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem C-119/17 sz. ügy <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=191270&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=461920> letöltve: 2017.08.17
 18. Romániai jogviták tára <http://www.jurisprudenta.com/dosare-procese/2016/1531q85q2016-85/> letöltve: 2017.08.17

Adósrabszolgaság Szlovákiában

Chudý Horecsnyík Melinda

Bevezetés

Szlovákiában 2015-ben a diákoknak már azt tanították, hogy az eladósodás napi rutin lehet, mert bárki, bármit megvehet hitelre, „kedvező” THM-mel. A hangsúly már nem azon volt, hogy adósság nélkül miként lehet egy mikrogazdaságot fenntartani, hanem azon, hogy miként ne kerüljünk ki az adósságspirálból.

A bekövetkezett negatív pénzügyi változások gyökerei több évtizedre nyúltak vissza. Köztudott tény, hogy számos mai társadalmi-gazdasági-pénzügyi probléma gyökerei a történelemben keresendők, semmi sem történik egyik pillanatról a másikra. Ez a megállapítás igaz a nembanki hitelt nyújtó cégekre is, amelyek aranykora a gazdasági válságig vezethető vissza.

Az is egyfajta társadalmi tény és történelmi tapasztalat, hogy társadalmi-gazdasági-pénzügyi krízishelyzetekben a mindenkorai politikai vezetés irányultságában gyakran azon kérdések megválaszolása kerül előtérbe, amelyek kényes mivoltuknál fogva nem veszélyeztetik a politikai stabilitást.

Ennek megfelelően az állami apparátus beavatkozásai, illetve nyilatkozatai nagy figyelmet szenteltek Szlovákiában is az életszínvonal (látszólagos) fenntartására. Rövid idő eltelte után megszokott hivatali munka indult a krízishelyzetben is. A fő cél a megdönthetetlen „béke”, illetve ennek látszatának a bármi áron való fenntartása lett. Az ország polgárai nem fejlődésellenesek, csak szeretnék teljes mértékben áttekinteni, esetenként koordában tartani az ún. „manipulatív” közeg (sok esetben ily módon bélyegezték meg a hiteligénylőket) szokásait. Egy idézettel élve Orwelltől, mely, talán a célt is kifejezi *„Amíg nem ébrednek öntudatra, nem fognak fellázadni, s amíg fel nem lázadtak, nem ébredhetnek öntudatra.”*, - ennek szellemében születtek meg a krízisdöntések is.

Lassanként górcső alá kerültek, a munka és a jövedelem összefüggései. Azon szempontok, amelyek eddig elhanyagolhatónak tűntek általános közmegelégedetlenséget váltottak ki. Eme kényes helyzetben a megoldások, lehetőségek, választatok keresése újra létfontosságúvá vált. A közhangulat eredményeket várt a politikai döntéshozóktól. Az apparátus az esetek többségében a célirányzatok alapján dönt, minél precízebben elkerülve a kockázatvállalást. A problematika fő mozgatórugójaként megnevezhető a döntésképeségi hiány. Miként megoldható egy olyan döntés, amely előrelelő, mégis kerüli a problémákat, mely megoldás közben egyszerre két szerepkör is betölthető, a megoldó és a „kívülálló” szerepköre. A finom távolságtartás jellemezte ezt a korszakot.

Ezen joghiányos korszakban kezdtek felszínre törni az „egyéb megoldást” nyújtó cégek.

Kis tényfeltárás az ilyen kategóriájú „megmentők” körében.

A nembanki hitelek, kölcsönök, a hitelpiac egyik sajátos kategóriáját képezik, melyeket, a magánszektorban működő cégek, személyek nyújtanak. Abban az esetben, ha a banki hitel nem elérhető az igénylő számára, az egyéb mód (a nembanki hitel) lehet számára az egyetlen megoldás. Leggyakrabban az emberek akkor folyamodnak ezen megoldáshoz, ha már a bankoknál kudarcot vallottak, vagy az időtényező sürgeti őket. Az is elősegíti ezen döntést, hogy kevesebb „papírozásra” van szükség, a legtöbb esetben, elég a személyazonossági igazolvány.

Szlovákiában, sajnos, mára már a nembanki cégek fogalma azonosult az uzsora fogalmával. Természetesen tisztelet a kivételnek, mint már említettem, ezen cégek saját regiszterrel rendelkeznek.

Mindent egybevetve, azért pár kiemelt kockázatot meg kell említeni a nembanki hiteleknel:

- Magas telefonszámla: elterjedt üzleti praktikává, taktikává vált, hogy telefonon keresztül könnyen, egyszerűen el lehet intézni a kölcsönt. „Természetesen“ ez nem így történik, vannak cégek, amelyek csak így akarnak meggazdagodni, az emelt díjas hívásokon keresztül.
- Nemzeti Bank regiszterének hiánya: van pár kivételes helyzet, mikor a hitelt nyújtó cégnek, nem kell bejelentkezni a regiszterbe, de ez az esetek 99%-ára nem jellemző. Sajnos újfent elterjedt a „Beterhelési nyilatkozat“ aláírása. A hiteligénylő, nemfizetés esetén engedélyezi, hogy az ingatlanára bejegyzés kerüljön, illetve esetenként a tulajdonjog átszáll a hitelt nyújtó cégre. Ilyen esetekben a cégek arbitrárisan előidézik, hogy a hitel összegét szinte lehetetlenség legyen visszafizetni.
- A THM nem RPMN: megtévesztőnek tartom, hogy sok cég, úgy kínálja a hitelét, hogy a köztudatban lévő, Magyarországon használatos Teljes Hiteldíj Mutatót prezentálja a hiteleknel, holott ez nem így van. Szlovákiában csak az Éves Hiteldíj Mutató használatos, mely esetenként a teljes futamidőre nézve 350-470%-os is lehet.
- Havi kamat: Sok esetben használatos a 12%-os havi kamat, csak azt felejtik el közölni, hogy ez éves szinten 144% (az engedélyezett 46%-al szemben). Amely nem kamatos kamat, mert azt szintén elhallgatják.
- Rövidítések: az ügyfeleket sok esetben a kamatok mögötti rövidítések vezetik félre, melyek nincsenek elmagyarázva, és mint tudjuk, aláírásunkkal elfogadjuk a feltételeket. Ezek a rövidítések a következők:
 - p. a. : éves
 - p. q. : negyedéves
 - p. m.:havi
 - p. d.: napi
- A megfélemlítés: sok cég, nemfizetés esetén zaklatja telefonon, vagy személyesen az ügyfeleket. Ez törvénytelen. Ebben az esetben a rendőrséghez kell fordulni.
- Megalázó levelek: elterjedt szokássá váltak, a megjelölt borítékok küldése, amely szintén törvénytelen. Ebben az esetben elsősorban a SOI-hoz, később a bírósághoz kell fordulni.

Első lépés: **A törvénytelenség mibenléte**

Provident

Otthoni szolgáltatás (*Domáci servis, Dobrovoľná doplnková služba*) – valami „plusz“ szolgáltatás. A reklámokban gyakran hallható, hogy kényelmes, kellemes megoldás, az otthon melegét el sem kell hagyni, az üzletkötő házhöz jön a heti részletért. Természetesen, ez a fogyasztók érdekeit szolgálja, a cég önfeláldozóan csak a fogyasztók érdekeit tartja szem előtt. Annak fényében, hogy ez egy szabadon választható szolgáltatás, legalábbis az elnevezése alapján (*Dobrovoľná doplnková služba*), a teljes kamatköltség kiszámításában nem beleszámolandó.

Amellett, hogy a fogyasztó megfizeti a kamatot, az adminisztratív és egyéb kétes költségeket, melyek a teljes kamatdíj kiszámításának részei, ez a szolgáltatás, mely egy külön szerződést képez nem belevonandó. Ennek tükrében a RPMN csak 79 százalék, nem 320 százalék. Ugyanis, ha ez az „önkéntes” szolgáltatás is részét képezné, meghaladná a 300 százalékot. Az állami szervek, a Pénzügyminisztérium, a SOI szintén osztja, ezt az önkényes véleményt. Tehát, ha a fogyasztó rá is döbbsen a tényre, hogy a visszafizetendő összeg, több mint nem keresztényi, szinte esélye sem lenne bíróságokon keresztül pert nyerni. Viszont mindig van egy halvány reménysugár, ebben az esetben az Igazságügy minisztérium álláspontja, miszerint semmi pluszt nem takar ez a szolgáltatás, nincs semmi értéke. A fogyasztót nem szabad terhelni a hitel azon költségeivel, melyek a részletek visszafizetését biztosítják. tehát elkezdődik az örökös harc a fogyasztók védelméért. Az idegek harca, kinek lesz több kitartása, egy multi cégnek, a legjobb ügyvédekkel, vagy az elnyomott fogyasztónak, akinek ha egy polgárjogi egyesület nem segít, esélye sem lenne ügyvédet fizetni. Nem hiába került kiszolgáltatott helyzetbe, ha nem volt pénze és rákényszerült a hitelre, az esetek 98 százalékában ügyvédre sem lesz pénze. Nyer az elnyomás, és az emberi arcokon egy bakancs talpa tapos folyamatosan. Ki kell emelnem egy tény, az információ átadásának hiányát. Az üzletkötő, nem hogy, nem közli, hogy az említett szolgáltatás nem kötelező, de sok esetben maga sem tudja ezt a tény. Vegyünk csak egy magyar anyanyelvű fogyasztót, azon felül, hogy az információhiánnyal meg kell küzdenie, ha véletlenül, ami tényleg csak véletlen, elolvashatja a szerződést, amit aláír, nem érti meg. A megfogalmazásnak köszönhetően, a szlovák anyanyelvű polgártársainknak is gondot jelent. Nem hiába mondják, az ördög a részletekben, ebben az esetben az apró betűkben van. Az igazsághoz hozzá tartozik, hogy a törvénymódosítás következtében meg van határozva a betű mérete, de valljuk be, a szakzsargon mindegy lehetne akár A4-es méretű betűkkel is írva...

Pohotovost

Lefogási meghatalmazás a keresetből – (Zrážka zo mzdy a iných príjmov), ez tulajdonképp egyezség, a hitelnyújtó és a hitel felvevő között. Természetesen, ez is egy remekül felépített marketingstratégiával rendelkezik. Az üzletkötő felépít egy olyan illúziót, hogy ha pl. a fogyasztó lebetegedne, nem kell a postára, bankba futkosni a részletek törlesztését intézni. A hitelező elküldi ezt a szerződést a munkáltató könyvelőjének és a havi részlet, már akkor levonódik, mikor a fogyasztó a keresetét kézhez sem kapja. Igen ám, de itt is van egy buktató. Vegyünk egy példát. A felvett hitel összege 1500 EUR, kamatokkal együtt vissza kell fizetni 2800 EUR-t. A szerződés, természetesen tartalmaz napi késedelmi kamatot, egyösszegű büntetést és hasonló törvénytelenégeket. A lefogási meghatalmazás a már említett 2800 EUR-ra van kiírva. A fogyasztónk, innentől, csak nevezzük áldozatnak. Tehát az áldozat már lefizetett, mondjuk 1900 EUR-t, de lebetegedett, csökkent a keresete és a havi 80 EUR törlesztő részletet már nem bírta fizetni. Eltelt három hónap, a hitelnyújtó cég, innentől kezdve nevezzük csak kizsákmányolónak. Tehát a kizsákmányoló, érvényesíti az egyezséget az áldozattal szemben a keresetből történő levonásra. Kitalálták, arra a 2800 EUR-ra, ugyanis az szerepel a papíron. Pontosan, ebben az esetben sincs az áldozatnak pénze ügyvédre, hogy érvényesítse jogait. Kizsákmányolónk, ha mégis bíróság előtt kéne, hogy megbánja bűneit, amely természetesen 1000 esetből 1, könnyedén kifizeti az ügyvédet, a perköltséget, sőt, még egy peren kívüli megegyezést is kényelmesen abszolvál, természetesen titoktartási kitéttel az áldozat részéről.

Profi Credit

Döntőbíróági betét – magánbíróság (*Rozhodcovská doložka*), ez a kiegészítés különbözik az előbb felsoroltaktól, ez ugyanis része a szerződésnek, a feltételek között olvasható, egy szakaszként. Ezt ki sem emelik, meg sem említik, ez meglepetésként szolgál az áldozatunknak, ha véletlenül fizetési nehézségbe kerülne. Mivel ez a feltételek része, annak sincs meg az illúziója, hogy dönthetünk. Ezt az Alkotmányos jogaink sárbatiprásának kell kikiáltani, áldozatunk lemond arról a jogáról, hogy bármi probléma esetén, állami bíróságon tárgyalják az ügyét. Ehelyett egy ún. Döntőbíróóság tárgyalja, mely mindig a javasló fél javára dönt. Sok esetben esélyt sem ad az áldozatnak kifelyteni véleményét. Az igazság része, hogy a döntés gyorsan maximálisan 1 hónap leforgása alatt megszületik, míg az állami bíróságon a perek évekig is elhúzódnak. Természetesen itt is vannak perköltségek, amely a vesztes fél terhe. Ennek fényében, az áldozat nem csak a hitel törvénytelen kamatait, amelyet talán nem említettem, hogy az RPMN szintén magas 210 százalék, kell megfizetni, az adminisztratív költségeket, a büntetést kell megfizetnie, hanem a per illetve a nyertes fél ügyvédjének költségeit is. Ki kételkedne egy olyan döntésben mely bírósági pecsétet tartalmaz?

Pénzbehajtás, avagy adós fizess

Szlovákiában elterjedté vált egy eléggé rafinált módszer az áldozatok megfélemlítésére és fizetésre kényszerítésére a törvényes kereteken kívül. Egyes cégek, pl. Exact, Intrum Justitia, EOS Ksi, MBA Financial, stb szeretnek egy joghézag mögé bújva kieroszakolni az általuk jogosnak vélt összeget, persze ezt nem tehetnék meg ha a kizsákmányolók nem adnának rá ukázt. Mindezt a faktoring és forfaiting mögé bújva teszik. A fogalom a jelen, ill. a jövőbeni adósság megvételét takarja, amelyet persze ezek a társaságok nem tesznek meg. Egy megbízó levél alapján saját költséget hozzáadva, persze jogtalanul zaklatják az áldozatukat. Szégyenteljesen, esetenként a levélborítékot NEPLATIC (NEM FIZETŐ) felirattal díszítve. Szlovákiában adósságot csak a bírósági döntés után az exekútor (végrehajtó), ügyvédi iroda illetve az államijogkörű szervek, pl adóhivatal hajthat be. De a minisztérium álláspontja szerint ez csak 1600 EUR bírságot von maga után, miszerint nem megfelelően használja a vállalkozói engedélyét.

Ettől eltekintve zaklatják az áldozatot, smsen, telefonon, levélben, bírósággal vagy vagyoni elkobzással fenyegetik a fogyasztót. Mint minden átlag ember, aki kiszolgáltatott helyzetben van, elkezd törleszteni és elfogadja sorsát. Azt hiszi minden jogos, törvényes, holott minden csak önkényes.

Második lépés: **Szlovákia fő, nembanki hitelt nyújtó cégei**

PROVIDENT

Eredetét tekintve, Nagy-Britanniából származik, ahol 1880-ban alapították. Jelenleg megtalálható Lengyelország, Szlovákia (itt már nem nyújtanak új hitelek, csak a megmaradottakat hajtják be egyes cégeken keresztül), Magyarország, Csehország. Szlovákia piacára 2001-ben tört be. Fénykorában az ügyfeleinek száma meghaladta a fél milliót. Szlovákiát, ha régiókra osztottuk volna, a dél-szlovákiai régióban volt a legelterjedtebb. Többmint 2000 regisztrált üzletkötővel rendelkezett. Fő profilja az 1500 Eur-ig lévő hitelek voltak, de a visszatérő (márkahű) ügyfeleknek, természetesen magasabb összeget is hitelez.

Üzleti taktikájuk szerint, mikor az ügyfél lefizette a hitel 75-80%-át, felkínáltak egyújabb, hitelrendezési hitelt, mivel az előzőt törlesztheti egy összegben, viszont ez már a megelőző hitel összegétől 35-55%-al magasabb volt. A hitelet nyújtó cégek közül a Provident elég csábító volt, ugyanis, hetente kellett fizetni, ami nem annyira feltűnő az egyén költségvetésében. A hitelszerződésük 8 különböző nyomtatványból állt össze, melyből kettő nagyon lényeges. Az egyik maga a szerződés, a másik az „otthoni szolgáltatás“, az drágítja meg a hitelt. A SOI szerint, mivel ez választható (igaz, ezt az ügyfelekkel nem közölték, az esetek 99%-ában), nem kell beleszámolni az RPMN-be. Az Igazságügy Minisztérium már más véleményen volt, mivel ez is a hitel része, így az RPMN-be is bele tartozik. Viszont így ez felugrana, a törvénytelen 400% fölé.

PROFI CREDIT

Szlovákia területén szintén 2001-óta tevékenykedik (legalábbis ezen a néven). Tagja a nemzetközi pénzügyi csoportnak a Profireal Groupnak. Szlovákián kívül még tevékenységet folytatnak Csehországban, Lengyelországban és Bulgáriában. Két fő kategóriás hiteltípussal rendelkeznek, vállalkozóknak és magánszemélyeknek. Mindkét esetben „önmegújító hitelek”ről beszélünk, ám a vállalkozók esetében a Polgári törvénykönyv törvényei nem applikálhatók. A hitelszerződések, a standard paraméterek alapján, akár már a hatodik részlet befizetése után is megújíthatja önmagát. Ennek fényében, a kamatos kamat nyomomonkövethetlenné válik. A szerződés, mivel előre standardizált ez a szolgáltatás kötelezővé válik. A szerződés kötelező része a „Döntőbíróági betét“, melyről fentebb tettem említést.

HOME CREDIT

Ezen hitel a TESCO üzletláncban is lehet igényelni, főleg termékek részletfizetésére, illetve egy HOME CLUB CARD birtoklását is lehet kérni, melyre, havonta lehet egy bizonyos keretig vásárolni, melyet a következő hónapban vissza kell téríteni, illetve standard hitelszerződésként is működik. Maga a szerződés annyira pontos adatokat tartalmaz, hogy az igénylőben fel sem merül a jogtalanság ténye (3 fajta RPMN?!). PL. 4500 EUR, 84 hónapnyi lefizetéssel 8061 EUR végösszeggel felvehető. Az ördög itt is a részletekben, ez esetben a kiegészítésekben rejtőzik. Minden apróság itt történik megmagyarázásra, mely a szerződés elengedhetetlen része, vagyis ezt írja alá az igénylő, de ez nem mindig van így, mert sok esetben csak mellékletként hozzá csatolják magyarázat nélkül.

HOME CREDIT vs. Klára Bíróová

2011 júniusában a HC 700 EUR összegű hitelt nyújtott Klára Bíróóvának. Viszont a hitelszerződés pontos részleteket nem tartalmazott, nem volt tényyszerűen meghatározva az RPMN magassága. 2 hónapnyi törlesztés után, leállította a fizetést. Ennek tükrében a HC beadta az ügyet a Dunaszerdahelyi Kerületi Bíróságra. A keresetben kérte a hitel összegét, a kamatot és kötbért. A bíróság nem érezte jogkörében tartozónak döntenit, ezért kikérte az Európai Unió Bíróságától a tényállást ez ügyben.

A bíróság ítélete szerint, minden olyan tartalmi elem, mely befolyásolhatja a hiteligénylő terhelésmegítélését, kötelezően a fogyasztó tudtára kell adni, ellenkező esetben, ez a kamat, ill. egyéb kiadások elhagyását vonhatja maga után.

Vizsgáljuk meg bővebben a Dunaszerdahelyi Kerületi Bíróság „döntéskéességét”. A törvény kimondja, hogy a hitel, kamat és költségmentes, amennyiben nem felel meg a törvény által állított kritériumnak. A fogyasztóvédelmi törvények azt is kimondják, hogy félrevezető üzleti magatartás az, amelynek tényeként a fogyasztó gazdasági viselkedése megváltozna, tehát, amennyiben a fogyasztó tudtában lenne a tényeknek, megváltozna a döntése a felelősségi teherválasztást illetően. Tehát kérdéses, miért az Európai Unió Bíróságától kellett tényállást kérni, ez úgyben

Harmadik lépés: **A kiszolgáltatott célcsoportok**

HITEL AZ ELADÓSODOTTAKNAK

Amíg, a banki regiszter a CBCB, a nembanki regiszter LLCB, ill. a fogyasztói regiszter a SOLUS, kiszűri az eladósodott ügyfeleket, addig vannak olyan cégek, melyeknek ezek az ügyfelek a célcsoportjuk. PL SMS-hitelek, Ferratum, ilyen volt a Provident is.

HITEL A MUNKANÉLKÜLIEKNEK

A banki szektor a munkanélkülieknek vagy anyasági szabadságon lévőknek hitelt nem nyújt, addig az ESSOX, Ferratum, Provident (nyújtott) feltétel nélküli célcsoportjai.

HITEL A NYUGDÍJASOKNAK

A legegyszerűbbek az sms hitelek, melyhez legtöbb esetben egy számláról el kell utalni egy centet, azután megérkezik a pénz.

A legkézzelfoghatóbb probléma, amelyre rá kell mutatni, a bizonytalanság, amelyet a nembanki hitelek szülnek. Eme bizonytalanság megmértelyezi a hitelre rákényszerülők életét. A pénzintézetek erőszakos marketingstratégiával rendelkeznek. Sajnos meg kell állapítani, hogy, ezen területen az ún. „jó ügyfél” a kiszolgáltatott ember. Gyakran tapasztalható, hogy a célcsoport a mobilszolgáltatók, lízingtársaságok, szociális – ill. egészségügyi biztosítók azon fogyasztói, akik az adott havi részletek befizetésére képtelenek. Jó ügyfél az, aki hátrányos, elnyomott helyzetben van, ugyanis az kérdés nélkül aláír bármit.

A bizonytalanságból születik a szégyenérzet, a munkahelyi teljesítmény romlása, későbbiekben esetleges elvesztése. Innen elindul a pszichikai ördögi kör. Első lépésként az egyén önmagát vádolja, elkezdi sajnáltatni magát mindenkivel. Addig, amíg rá nem döbben arra, hogy ez egy bizonyos fokú gyávaság és nem old meg semmit. Később, amikor rádöbben, hogy a pofonokat az élet adja, megoldásokat kezd keresni. Lázad a sorsa ellen, túrni kezdi a pofonokat, erőt gyűjt, elkezd pozitívan gondolkodni. Mindaddig a pillanatig, amíg újra nem adódik valami, ami pénzühiányt okoz és akkor pszichikailag sokkal mélyebb pontra kerül. A lavina elindul, nem állítja meg senki...

Negyedik lépés: **Szervezetünk tapasztalatai, célunk**

Mivel a fogyasztóvédelmi perekben a fogyasztó a gyengébb láncszem, ezért a törvény értelmében a bíróságoknak az ő védelmét kellene előtérbe helyezni. Ezzel ellentétben a szlovákiai tapasztalat, mivel itt leggyakrabban formális hibákra hivatkozva, születik ítélet a fogyasztó kárára, akkor is ha a bizonyítás során bebizonyosodott, hogy károsult pont ő. Történhet mind ez annak ellenére, hogy számos törvény biztosítja az ellenkezőjét. (Zákonn 129/2010 Z.z., Zákonn 250/2007 Z.z. Stb.). Olyan indoklással utasítanak el vádakat, hogy a bíróság nem szüntetheti meg a szerződéseket, csak érvényteleníthet, ami egy laikus számára ugyanazt jelenti.

Ilyen a Csoportos javaslat kontra Provident esete is amikor a járásbíró szinte védelmébe vette az alperest. Végül már a Providentet képviselő ügyvéd diktálta a jegyzőkönyvbe rögzítendő paragrafusokat, amely, fogyasztóvédelmi szempontból felháborító. Annak ellenére, hogy a bíró lefolytatta az eljárást, végül formai hibákra utalva utasította el a csoportos beadványt. Tette ezt annak ellenére, hogy a bizonyítékok feldolgozása közben, fény derült arra, hogy a Provident nagyon magas RPMN-nel jogtalan meggazdagodáshoz jutott. Az EU bíróság C-453/10 ítélete alapján az olyan szerződés, amit fogyasztó kötött, és egy vagy több pontban törvénytelen, az a szerződés érvénytelen teljes egészében.

Olyan is előfordult, hogy a kért iratok érvénytelenítését a bíróság azért utasította el mert az nem a szerződés része. Erre példa a Szurovcsik D. c/a AAA Autóbazár. Ez esetben, a keresetet, a lefolytatott eljárás után a bírónő arra hivatkozva utasított el, hogy a kért dokumentumok érvénytelenítése (számla, előszerződés, fizetési napló) nem áll a bíróság jogkörében. Felmerül a kérdés, hogy ilyen esetekben miért folytatják le az eljárást, és miért nem szőlítják fel a hibásnak vélt beadvány kijavítására az illetékest? A törvény ezt nemcsak lehetővé teszi, de elő is írja. Sajnos ennek a paragrafusnak is két oldala van. Ha például az állampolgárság nincs feltüntetve a beadványban, akkor azonnal alkalmazzák, és hát meggyőződésünk, hogy ezt a törvényt nem éppen erre a célra alkották meg.

Fogyasztóvédelmi perben a törvény (40/1964 Zb.) előírja, hogy ha egy pontban sérült a fogyasztó által kötött szerződés, akkor az az egész érvénytelen. A komáromi járásbírószág ezzel szemben a HOME CREDIT társaság kezdeményezésére indított perben (HOME CREDIT c/a Komjáti) mégis a felperest támogatta azzal, hogy csak a törvénytelen pontokban utasította el a szerződést, és melleleg kétezer euró (600.000 Ft.) feletti bírósági költség megfizetésére kötelezte az alperest.

A példák háztára kimeríthetetlen. Sajnos ez is azt bizonyítja, hogy a Szlovákiában működő bírósági rendszer nem igazságos. Első fokon az ügynevezett önálló bíró (samosudca) dönt egy személyben. Aki befolyásolható, hibázhat, vagy csak rossz napja van. Mondhatjuk, hogy ilyen esetben ott a felső bíróság, aki majd helyre rakja a dolgokat mivel ott már egy háromtagú testület dönt, de ez is olyan dolog, hogy varjú varjúnak nem vájja ki a szemét. Tényleg már nagyon nagy igazságtalanság kell ahhoz, hogy a kerületi bíróság felülítélje a járást.

Amit leggyakrabban alkalmaznak, az az, hogy visszaküldik a járásbírószágra az ügyet, hogy vizsgálja azt felül. Ilyenkor egy hosszadalmas eljárás veszi kezdetét,

ami bizonytalan döntést szül, mivel az a bíró, aki már egyszer döntött az ügyben nem fogja magát meghazudtolni, de viszont tart a felső bíróságtól mivel az nem utasította el a fellebbezést.

Szervezetünk ingyenes tájékoztatást igyekszik nyújtani a károsultaknak. Régebben megpróbáltuk képviselni a fogyasztókat a fogyasztóvédelmi perekben, kisebb sikerrel, mivel a bíróságok nem nézik jó szemmel az ilyen tevékenységet. Volt esetünk, amikor formai hibákra hivatkozva nyolcszor küldték vissza a beadványunkat. Így aztán a mostani tevékenységünk főleg abból tevődik össze, hogy bizonyos esetekben kikérjük az illetékes szervek véleményét, és ezekkel a véleményekkel próbáljuk befolyásolni a perek lefolyását.

Felhasznált irodalom:

- Privát empirikus kutatás
- <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-11/cp160119sk.pdf>
- http://www.proficredit.sk/formular-sk?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=B2B-Brand-SE_Profi-Credit-Brand-only&gclid=CjwKEAjwjunJBRDzl6iCpoKS4G0SJACJAx-VocpdVxp3mOD4L6vEohtelb71upkn5nd8YtgIB7D_IRoCmL_w_wcB
- https://www.homecredit.sk/vyhodna-pozicka-brand?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=CZ|HC|Search|Brand|Exact&utm_content=Brand|Home_Credit|exact&utm_term=home%20credit_e_c
- <http://www.kesovka.sk/>
- <https://www.provident.sk/>

How to Win Against the Banks

Katherine Alexander Theodotou

Background:

I am writing this article as kindly requested by Prof Dr Zoltan Laszlo KISS and it is based on my personal experiences as a leading lawyer on Swiss francs risk currencies in Cyprus and the UK.

In 2010, I was approached by a group of people from England who needed the assistance of a lawyer, who was both a solicitor qualified to practice in England and Wales, and also an advocate qualified to practice in Europe and Cyprus. They discovered me through many successful cases that I won in Cyprus and also through several articles that I wrote warning clients that they should not borrow in risky currencies and to ignore the marketing material.

In 2010, a small group of 6 people came to see me begging me to look into their case. The major issues were:

- a) The sale of the property by the developer;
- b) The loan on the property;

It appeared that the sale by the vendor and the loan by the Bank were bound together, as the developer was borrowing money from the same Bank that the developer recommended to the purchaser for a loan to buy his properties. The clients were influenced by marketing literature and propaganda that buying an off plan property and borrowing money in Swiss francs would enable them to pay the loan without any difficulties and that in most cases they didn't have to worry about the type of the currencies as the property was to be sold almost immediately.

The Banks on the other hand, never explained to any of the clients that buying these properties in Swiss currency entailed that the loan amount to be repaid depended on the economic stability of the euro and also for UK clients, it depended on the stability of the pound sterling. In effect, the international economic situation could have increased the interest rates and principal enormously and the clients would have been caught into it. The international crisis began from 2006 onwards and Cyprus was hit badly with the collapsing of a Bank. The Banks were encouraging individual borrowers and businesses to borrow to an unbelievable degree. It is our evidence that the Banks were "handing over money" to clients without conducting a proper investigation as to their financial means or as to whether they had any problems relating to their credit. In fact, a large number of these clients would never have been able to receive successfully a mortgage offer from an English Bank.

The hundreds of Europeans and others who borrowed money in Swiss francs increased tremendously from 2006 to 2011 and the sums borrowed were enormous. This contributed to the national financial crisis in Cyprus.

The great majority of the properties the clients were buying were small flats of one bedroom or maximum 2 bedrooms with shared facilities and service charges. These clients, when the economic situation got worse decided that they would like to either complete as soon as possible in order not to be caught into enormous loans or to abandon the properties. Completion was difficult because most of these properties were not completed on time and properties bought between 2005 to date were swiftly decreasing in value and increasing the mortgage debt. There was an enormous imbalance between these figures and clients who applied to me were people of very modest means and very heavy debts, which were the results of the Swiss francs loans.

Further, the bank had already started proceedings against them by issuing writs requiring the immediate payment of the updated debt which included massive interest. These cases were very difficult and they require serious investigation prior to taking any action at the Court. A large number of the clients were of English origin and a small minority were from Cyprus. In order to verify the evidence, I needed to have individual meetings with over 1000 prospective clients who could not afford almost any legal cost. This took nearly 9 months but I discovered a lot of valuable evidence, which is the following:

1. The developer had employed agents in selling the properties particularly targeting the UK. There is a very strong presence of British people in Cyprus, presently numbering 92,000;
2. the developer had several selling companies in order to use the veil of incorporation and to avoid any personal liability;
3. the evidence also implied that the developer perhaps made a back to back agreement with the bank in order to provide him loans for his construction and for the purchase of more land;
4. the loans were in Swiss francs as at that time, 2000 onwards, the Swiss Franc had a very low interest profile;
5. the Bank required the developer to encourage the clients buying the properties to also borrow in Swiss francs. The result of this was that marketing publicity overstating the advantages of loans in Swiss francs, circulated throughout the market both in Cyprus and in the UK attracting a good number of buyers. The buyers were led to believe also by the developers marketing propaganda that Cyprus was a highly targeted tourist area and especially by affluent tourists who were interested in purchasing their holiday homes there. The propaganda was so forceful that it was not difficult to persuade people of limited means, who thought that this was a good opportunity to profit on these purchases. One may say, that the clients went blindfolded by propaganda and publicity to sign contracts for the purchase of the land and the house and also to enter themselves into loans in Swiss francs without any further advice from anyone;

6. it was also another characteristic of these sales that the developer recommended a group of lawyers to the clients in order to encourage them to use them. Most of the people whom I questioned, told me that they had employed lawyers from the group given to them by the developer. It was obvious from the evidence I had so far from the clients in the UK and Cyprus that there was a kind of close collaboration bordering on suspicion of conspiracy between developers, banks, lawyers and agents;

Obviously in order to proceed issuing claims against the Bank in England and in Cyprus at both courts, one needed to have concrete evidence and not speculation otherwise we could lose and pay enormous damages. I thought very hard about this and it appeared to me that I ought to have spoken to the agents, who were selling the properties to the clients. The majority of the agents were financial advisers and they were hated by those to whom they sold the property because of their financial disaster. When I mentioned this to the various clients, they were furious and they considered that they were losing out as regards the action and that I wanted to make a kind of 'alliance' with the agents. I had to explain laboriously, that if they were to pursue the agents, this would not have got them out of their contracts. The agents were not a party to the agreement and the compensation to be paid was only the commission they gained from the sales. I emphasised that what the client wanted was to get out of the contract, to be returned their deposits and especially to get rid of the burdensome loan. I told the clients that the agents are very useful for their evidence which they could provide to us and that their evidence would also implicate the developer and the Bank as the instructions on the sale of the properties were given by both the Bank and the developer to the Agent. Finally, after much hard effort the clients understood my advice that we needed the agents' evidence. I therefore began a process of attracting the agents to give us evidence. I issued proceedings against the developer and I named as co-defendants the agents. A lot of the agents were not particularly well paid by the developer and they got themselves extremely alarmed that they may be in serious trouble. We had several of the agents replying stating that they were not responsible for the fiasco but that they were only receiving instructions. Some of the most important agents volunteered on their own to speak to me. In effect, they wished to be left out of the claims in return of very valuable evidence.

The important points in this evidence were the following:

1. the developer and the bank jointly organised meetings inviting the agents in order to train them on how to sell the properties;
2. the developer could not escape liability as he was described as the chief agent;
3. the lawyers were following the same pattern;

The evidence was so clear that we decided to use it. In the English system, as you know, there are two types of lawyers, a counsel (barrister), who is an advocate and an expert in litigation, and a solicitor who is to prepare the case to give it to the barrister to consider. In addition to that, as I am also an advocate of the Cyprus court, my experience of the Cypriot law was very advantageous.

The agents produced also documents which were very much needed, including photographs which showed the developer chairing the meeting which included the bank, the agents and the lawyers. It was therefore evidence that could be used at the court, showing the collaboration between the Bank and the developer.

In the process of all these investigations, several writs were issued against the clients by the Bank. The result of these unfortunate circumstances were very sad because two people, a man and a woman committed suicide under the stress of these events.

There was also a strong conflict amongst the clients as to which country was to host the action, Cyprus or England. Those who had permanent residence in the UK, they were staunchly advocating that the litigation should take place in England. They mistrusted any form of litigation in Cyprus. We explained to the clients that the costs in Cyprus are much lower than in England and that an action in the UK would be highly expensive and that it is better to consider the action in Cyprus. Unfortunately, this was not approved and we had to issue proceedings in the UK. The developer challenged the jurisdiction and therefore we had to go through a jurisdictional trial prior to the action. The second element was the cost as the case would last at the Court for a lengthy period of time. In England the client had to pay two types of lawyers, plus the legal actions in Cyprus. Finally, we managed to issue the proceedings at the English court for the jurisdiction first, followed by the trial of the case.

The issues in the case were based on misselling which is in the law of tort. The preparation of the action was very laborious and the documents to be produced as evidence at the court consisted of 100,000 of pages. We achieved to bring a European case from Cyprus to be tried in England under the jurisdiction of England and Wales for the first time in the history of litigation in this country. It was very hard, plus trying to keep calm very nervous clients. We won on the 12/06/2012 and the case was to be set for trial. In the meantime the Bank continued with the writs to an incredible degree that over 210 people had a writ issued against them. A few weeks later we issued the proceedings against the bank for misrepresentation and giving loans in Swiss francs. As regards costs, the English courts are very expensive, and also the legal costs are very expensive too. The clients ran out of money. There was no means of getting ATE Insurance or Legal Aid and even if they were offered ATE Insurance the premium was to be between 3-4 million pounds. The whole matter was not practical. I was forced for these reasons that any money paid to me as a solicitor should be used to pay the costs of the clients in engaging barristers and for further applications to the Court. This is very unusual under the regulations of the profession. We are ran by a regulatory authority called the Solicitors Regulation Authority. The Regulator was dissatisfied with our giving money from the solicitors account to pay the costs of the clients. This further created problems for us as the leading lawyers.

The Bank further increased the pressure by issuing writs against the majority of the clients. Very soon we had over 200 writs which we had to fight in Cyprus. If we were to lose one writ then the action in England, which started well was to be discontinued. I was spending lengthy hours drafting defences to early hours in the morning.

The Bank realised soon that we were able to fight in two fronts and be effective. The clients were panicking on receiving a writ and they needed reassurance continuously.

In addition to the courts we decided to carry our fight to the European Parliament and the commission. We visited Brussels and we spoke to a commissioner and

other officials. We spoke against loans in the Swiss francs and other risky foreign currencies. We brought to their attention that this was a pan-European evil and it had to be resolved. They told us that they cannot interfere with the internal affairs of a European country but that they were writing letters to the Cyprus government on this problem.

In 2013, we joined the claim against the developer together with that against the Bank. The evidence was interrelated.

As the Bank realised that we are fighting in all fronts successfully, they decided to announce to us that they would like to negotiate a resolution. This was the beginning of lengthy negotiations.

Croatia:

I was communicated at that time by a Ms Katika Boticki from Croatia who emailed me about the Croatian problems on Swiss franc loans. She heard about my struggles in England and Cyprus as well as my successes in Cyprus and England.

I was greatly encouraged by what I heard about their court cases and I discovered through my initiative that there were thousands of cases on the continent with the same problem. In 2014 also, the brave Arpad Kasler won his case and we had therefore a useful precedent to follow.

In July 2014, I also communicated with many European groups and discussed a joint campaign. We needed to have a joint meeting. I put my idea to Katika and she found it useful.

I communicated with many other groups and finally in December 2014 we had a conference of European lawyers fighting against dangerous currency loans, held in Cyprus. There were lawyers from 14 different countries assembled plus our hero Arpad Kasler. Most of the costs were paid by myself.

It was a successful first conference and it was highly publicised. Many people telephoned me joining in the fight against the Swiss franc loans.

A constitution for the European Legal Committee for Consumer Rights was voted and approved. This seminar was followed by a 2nd in Greece, a 3rd in Cyprus, a 4th and a 5th in UK. I also participated in a conference in Poland under the auspices of the Polish Parliament, which was organised by the Polish lawyer who attended the previous conferences I organised.

In May 2015, I won another victory in UK against 26 developers who encouraged loans in Swiss francs.

In October 2015, the present President of the Cypriot Parliament asked me to write a report on the Swiss francs action for the Cypriot Parliament. This was due to our successes. Also the Consumer Council in Cyprus met me and very soon a decision was issued against the Bank and the developer (enclosed).

Finally, the Bank offered to negotiate. Again the negotiations were slow and frustrating but we were determined to get a good agreement. Their failure to defeat me in Cyprus led to the present agreement.

This agreement is confidential but it releases the clients of their obligations to a large degree.

I am the leading lawyer now against the Swiss Franc loans in England and Cyprus. I consider my fight as being a fight for Human Rights, a liberation against the tyranny and the tricks of the Banks.

I believe that we need our Legal Committee to develop into an Arbitration Committee to deal with unfair currency loans throughout Europe.

Our committee must meet again to discuss its role as an arbitrator and for this reason I plan a conference in Cyprus. I would also invite established Arbitrators who should assist our role.

I have been elected twice by a group of lawyers to be the Global Human Rights Lawyer and those who elected me commented on my struggles to fight against dangerous currency loans which can destroy our families and our societies. Let us continue our fight. Let us arbitrate for the benefit of all European countries.

Összegzés, következtetések - s néhány kiemelten vizsgálendő szociológiai kutatási problémakör

Kiss Zoltán László

Kötetünk szerzői - előképzettségük, végzettségük, előzetes szakmai és egyéni tapasztalataik alapján - különböző irányokból közelítettek vizsgálatunk közös tárgyához, az un. „deviza alapú kölcsön”-ökhöz.

Vitathatatlan eltérések vannak ugyan kötetünk szerzői és az általuk a „deviza alapú kölcsönök” kárvallottjainak érdekeit képviselni, megvédeni igyekvő jogi „iskolák”, civil társadalmi szervezetek, mozgalmak megközelítései között abban, hogy mit tekintenek az adott „pénzügyi termék” leginkább jellegadó vonásának – abban ugyanakkor gyakorlatilag mindegyik szerző megegyezik, hogy **ez a „pénzügyi termék” egyáltalán nem az, mint aminek eladták!**

1. Vannak, akik úgy vélik, hogy a „deviza alapú kölcsönöket” folyósító bankok (továbbiakban: bankok) és velük együttműködő szervezetek, intézmények által okozott kár a **polgári jog** keretei között reparálható. Közülük is vannak olyanok, akik inkább arra helyezik a hangsúlyt, hogy szerintük alapvetően:

- **érvénytelen** szerződésekről van szó, mások viszont úgy látják, hogy
- **nem létező, érvényesen létre nem jött, hatálytalan** szerződésekről beszélhetünk.

1.1. Azok esetében, akik a „deviza alapú kölcsönszerződéseket” alapvetően **érvénytelen** szerződéseknek tekintik, az egyik legfőbb, megfontolandó érv, hogy: **„A szerződést akkor tekinthetjük érvényesnek, ha a felek akaratuknak megfelelő nyilatkozatot tesznek, vagyis az akaratuk és nyilatkozatuk egymással összhangban áll, nyilatkozatukat a jogszabályi előírásoknak megfelelő formában és tartalommal teszik meg és a szerződő felek részéről tett nyilatkozatok találkoznak.** Az érvényes szerződéshez ebből eredően **három konjunktív feltételnek kell megfelelnie, az akarat, a nyilatkozat és a kívánt joghatás tekintetében épnek kell lennie. Abban az esetben, ha az előzőekben felsorolt három elem bármelyike nem áll fenn, úgy a szerződés érvénytelennek minősíthető.**”⁴¹⁵

⁴¹⁵ Ennek kapcsán emlékeztetünk arra is, hogy: „A három feltétel valamelyikének hiánya nem feltétlenül jelenti az adott szerződés automatikus érvénytelenségét, a jogalkotó az egyes ügyleti hibák tekintetében ugyanis differenciál, és megkülönbözteti azokat az eseteket, amikor a hiba olyan súlyosnak tekintendő, hogy ipso iure az érvénytelenség, vagyis a semmisség jogkövetkezményeit fűzi hozzá, és azokat az eseteket, amikor a sérelmet szenvedő fél diszkrecionális jogától teszi függővé a szerződés bírósági érvénytelenné nyilvánítását, vagyis a megtámadás jogának gyakorlását. A megtámadhatóság esetében a jogügylet csak akkor minősül érvénytelennek, ha az érvénytelenségi ok alapján a szerződésből sérelmet szenvedő fél kérelmére az érvénytelenséget a bíróság megállapítja.” Mindkét idézet forrása: Kiss Gábor – Sándor István (2014) A szerződések érvénytelensége. (Második, hatályosított kiadás) Új magánjog-sorozat. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 15.o. (Kiemelések tőlem – KZL.)

A „deviza alapú kölcsön”-**szerződések érvénytelenségével** összefüggésben szerzőink számos olyan érvénytelenségi okot említettek, amelyek a szerződések megkötésekor érvényben lévő Ptk-ban is egyértelműen rögzítettek voltak. Ezek, megítélésünk szerint, a teljesség igénye nélkül⁴¹⁶:

A. Semmisségi okok:

- a. **Akarathibából** eredően: színlelt szerződés
- b. **Nyilatkozási hibából** eredően: alaki hibák, az alakiség megsértésével kötött szerződések;
- c. **A célzott joghatás hibájából** eredően:
 - **tilos szerződés (jogszába ütköző, illetve jogszabály megkerülésével kötött szerződések⁴¹⁷);**
 - **fiduciárius hitelbiztosítékok;**
 - **fogyasztói jogot csorbító feltétel** alkalmazása;
 - **fogyasztó joglemondó** nyilatkozata;
 - **tisztességtelen szerződési feltétel** fogyasztói szerződésben⁴¹⁸;
 - **lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés;**
 - **érthetetlen vagy ellenmondó kikötést** tartalmazó szerződés;

B. Megtámadhatósági okok:

- a. **Akarathibából** eredően:
 - tévedés;
 - **megevesztés;**
- b. **A célzott joghatás hibájából** eredően:
 - **szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnően nagy értékaránytalansága;**
 - **egyoldalú indokolatlan előny kikötése általános szerződési feltételekben** vagy fogyasztói szerződésben;
 - **tisztességtelen általános szerződési feltételek.**

Márpedig **érvénytelen szerződésre jogosultságot alapítani és a szerződés teljesítését követelni nem lehet!** Minthogy az adott ügylet valamilyen (vagy akár több), fent említett fogyatékosága (érvénytelensége) folytán célzott joghatás kiváltására alkalmatlan, ezért **kötelmet nem keletkeztet!** Ezt mind a szerződések megkötésekor hatályban lévő, mind a jelenlegi Ptk. (Ptk. 6:108. § (1) bek.) hangsúlyozza!

⁴¹⁶ Annak kapcsán, hogy a szerződések érvénytelenségével összefüggésben általában milyen érvénytelenségi okokat szoktak felsorolni, a részletes felsorolást lásd az alábbi műben: Kiss Gábor – Sándor István (2014) A szerződések érvénytelensége. (Második, hatályosított kiadás) Új magánjog-sorozat. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 17.o.

⁴¹⁷ A szerződések megkötésekor hatályos **Ptk. 200. § (2)** bekezdése úgy rendelkezett, **hogy semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek**, kivéve, ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz. Az új Ptk 6:95. § szintén rögzíti, hogy: „Semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, kivéve, ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz. Más jogkövetkezmény mellett is semmis a szerződés akkor, ha a jogszabály ezt külön kimondja, vagy ha a jogszabály célja a szerződéssel elérni kívánt joghatás megtiltása.” Forrás: Új Ptk. – VI. könyv (Kötelmi jog) 1-2. rész. Online: <http://ptk2013.hu/uj-ptk-normaszoveg/uj-ptk-vi-konyv-kotelmi-jog-1-2-resz/715>

⁴¹⁸ Lásd: A 2006.március 1 - 2014. március 15. között hatályban volt 18/1999. (II.5.) Kormányrendeletben szabályozott un. „szürke”- és „fekete”-lista elemeit. A rendeletet a 2013: CLXXVII. törvény 68. § b) pontja hatályon kívül helyezte 2014. március 15. napjával. A 18/1999. (II.5.) Kormányrendeletet lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=39986.61460 (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

Meggyőzőnek tűnik azok érvelése is, akik felhívják a figyelmet arra, hogy a „deviza alapú kölcsönszerződések” megkötésekor a bankok számos ponton megsértették a fogyasztóval kötött **szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről** szóló, akkor hatályos **18/1999. (II.5.) Kormányrendelet** számos pontját is.⁴¹⁹

⁴¹⁹A szerződések megkötésekor hatályos 18/1999. (II.5.) Kormányrendelet a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről egyértelműen fogalmaz, mikor kimondja:

„**1. § (1) A fogyasztói szerződésben tisztességtelennek minősül különösen az a szerződési feltétel, amely**

- a) a szerződés bármely feltételének értelmezésére a fogyasztóval szerződő felet egyoldalúan jogosítja;
- b) kizárólagosan a fogyasztóval szerződő felet jogosítja fel annak megállapítására, hogy teljesítése szerződésszerű-e;
- c) a fogyasztót teljesítésre kötelezi abban az esetben is, ha a fogyasztóval szerződő fél nem teljesíti a szerződést;
- d) lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződéstől bármikor elálljon, vagy azt felmondja, ha a fogyasztó ugyanerre nem jogosult;
- e) kizárja, hogy a fogyasztó a szerződés megszűnésekor visszakövetelje a már teljesített, ellenszolgáltatás nélküli szolgáltatását, ide nem értve, ha a szerződés megszűnésére szerződésszegés következtében kerül sor;
- f) kizárja vagy korlátozza a fogyasztó lehetőségét arra, hogy szerződéses kötelezettségeit beszámítással szüntesse meg;
- g) lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél tartozását más személy a fogyasztó hozzájárulása nélkül átvállalja,
- h) kizárja vagy korlátozza a fogyasztóval szerződő félnek az általa igénybe vett közreműködőért való felelősségét;
- i) kizárja vagy korlátozza a fogyasztó jogszabályon vagy a felek közötti megállapodáson alapuló igényérvényesítési lehetőségeit, kivéve, ha azt egyben más, jogszabályban meghatározott vitarendezési móddal helyettesíti;
- j) a bizonyítási terhet a fogyasztó hátrányára változtatja meg. ...

2. § A fogyasztói szerződésben az ellenkező bizonyításáig tisztességtelennek kell tekinteni különösen azt a szerződési feltételt, amely

- a) a fogyasztó meghatározott magatartását szerződési nyilatkozata megtételének vagy elmulasztásának minősíti, ha a magatartás tanúsítására nyitva álló határidő ésszerűtlenül rövid;
- b) a fogyasztó nyilatkozatának megtételére ésszerűtlen alaki követelményeket támaszt;
- c) meghosszabbítja a határozott időre kötött szerződést, ha a fogyasztó másként nem nyilatkozik, feltéve, hogy a nyilatkozat megtételére nyitva álló határidő ésszerűtlenül rövid;
- d) lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos ok nélkül módosítsa, különösen, hogy a szerződésben megállapított pénzbeli ellenszolgáltatás mértékét megemelje, vagy lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos okkal módosítsa, ha ilyen esetben a fogyasztó nem jogosult a szerződéstől azonnali hatállyal elállni, vagy azt felmondani;
- e) lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél egyoldalúan, alapos ok nélkül a szerződésben meghatározott tulajdonságú **szolgáltatástól eltérően teljesítsen**;
- f) a fogyasztóval szerződő fél teljesítését olyan feltételtől teszi függővé, amelynek bekövetkezése kizárólag a fogyasztóval szerződő fél akaratán múlik, kivéve, ha a fogyasztó jogosult a szerződéstől elállni, vagy azt felmondani;
- g) a fogyasztóval szerződő félnek aránytalanul hosszú vagy nem megfelelően meghatározott határidőt biztosít szolgáltatása teljesítésére, valamint a fogyasztó szerződési nyilatkozatainak elfogadására;
- h) kizárja vagy korlátozza a fogyasztó jogszabályon alapuló jogait a fogyasztóval szerződő fél szerződésszegése esetén;
- i) kizárja, hogy a fogyasztónak visszajárjon a szerződés szerint általa kifizetett összeg, ha a fogyasztó nem teljesít vagy nem szerződésszerűen teljesít, amennyiben hasonló kikötés a fogyasztóval szerződő felet nem terheli;
- j) a fogyasztót túlzott mértékű pénzüsszeg fizetésére kötelezi, ha a fogyasztó nem teljesít vagy nem szerződésszerűen teljesít.

3. § (1) Ez a rendelet 1999. március 1-jén lép hatályba, rendelkezéseit csak a hatálybalépését követően kötött szerződésekre kell alkalmazni.

(2) Ez a rendelet – a Ptk. irányadó rendelkezéseivel együtt – a fogyasztóval kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálja.” Forrás: A 18/1999. (II.5.) Kormányrendelet a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről 2006.március 1 - 2014. március 15. között

Emlékeztetünk továbbá arra a tényre, hogy mind a régi, a szerződések megkötésekor érvényben volt, mind pedig a jelenleg hatályos, új Ptk-ra igaz, hogy: „A Ptk. közel kétszáz konkrét tényálláshoz fűzi a semmisség jogkövetkezményeit.”, s „Változatlanul **semmisséget** eredményez a **jogszabály megkerülésével** kötött szerződés. Ennek vizsgálata során **a felek által elérni kívánt joghatást kell vizsgálni** és azt összemérni a kógens jogi normákban meghatározott tartalmakkal.”⁴²⁰

A kritikusok szerint a „deviza alapú kölcsönök” semmisségének lényegét, egyebek között, az alábbi sajátosságok adják meg:

- **A semmisség folytán az ügylet a megkötésétől kezdve alkalmatlan a célzott joghatás kiváltására, ettől az időponttól érvénytelen.**⁴²¹
- **A semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség. A bíróság a semmisségi okot az előtte folyamatban lévő perben hivatalból köteles észlelni.**⁴²²
- **A semmisségi okra – főszabályként – a felek és az jogosult hivatkozni, akinek ehhez jogi érdeke fűződik, vagy akit erre a törvény felhatalmaz.**⁴²³
- A semmisség jogkövetkezményeinek a levonása iránti igény az elbirtoklási vagy az elévülési határidőn belül érvényesíthető, de **a semmis szerződésből eredő igényekkel szemben védekezésként a semmisségre bármikor**⁴²⁴ **lehet hivatkozni.**⁴²⁵

Tény, hogy a szerződések megkötésekor hatályos ill. irányadó szabályok - egyebek között a régi Ptk. 234. § (1) bekezdésében foglaltak - alapján a bírói gyakorlat az volt, hogy: **„ha a bíróság a per tárgyát képező szerződés semmisségét észlelte, akkor a hivatalból is kiterjedt az érvénytelenség jogkövetkezményeinek a levonására is, függetlenül attól, hogy volt-e erre irányuló kereseti vagy viszontkereseti kérelem avagy sem. 'Az érvénytelenség azt jelenti, hogy a jogrend a felek által létesíteni szándékolt jogviszonyt nem ismeri el, attól a célzott joghatásokat megtagadja. A szerződés érvénytelenségének megállapítása esetén ezért az ilyen szerződés alapján indult perben a bíróságnak – a Ptk. 237. §-ában foglalt rendelkezések alkalmazásával – hivatalból kell rendeznie a felek jogviszonyát’.”**⁴²⁶ – s a szerződés érvénytelenségének hivatalból észlelése esetén **az érvénytelen szerződésre alapított keresetet el kellett utasítania!**⁴²⁷

volt hatályban. A rendeletet a 2013: CLXXVII. törvény 68. § b) pontja helyezte hatályon kívül 2014. március 15. napjával. A 18/1999. (II.5.) Kormányrendelet szövegét lásd:

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=39986.61460 (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

⁴²⁰ Kiss Gábor – Sándor István (2014) A szerződések érvénytelensége. (Második, hatályosított kiadás) Új magánjog-sorozat. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 17.o.

⁴²¹ Ez még az új Ptk-ban is benne található, lásd: Ptk. 6:88 § (1) bek.

⁴²² Ez az új Ptk-ban is benne található, lásd: Ptk. 6:88 § (1) bek.

⁴²³ Ez még az új Ptk-ban is benne található, lásd: Ptk. 6:88 § (3) bek.

⁴²⁴ Ez az új Ptk-ban is benne található, lásd: Ptk. 6:108 § (1) bek.

⁴²⁵ Kiss Gábor – Sándor István (2014) A szerződések érvénytelensége. (Második, hatályosított kiadás) Új magánjog-sorozat. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 28.o.

⁴²⁶ Forrás: 13. számú irányelvvel módosított 7. számú irányelv 4. pont

⁴²⁷ Az irányelvet időközben a Legfelsőbb Bíróság ugyan hatályon kívül helyezte, de a joggyakorlatot a közzétett eseti döntésekből (pl. BH 2002. 154.) kiűnően lényegében továbbra is fenntartotta a szerződéskötések időpontjában. Lásd ennek kapcsán még:

- Kemenes István (2001) A szerződés semmisségének újabb joggyakorlati kérdései. Gazdaság és Jog 2001/10. Kemenes István: A szerződés érvénytelenségének egyes kérdései a gazdasági szerződéses gyakorlatban. Polgári Jogi Kodifikáció, 2002 /2.

A Legfelsőbb Bíróság 1/2005. (VI.15.) PK véleményében azt is hangsúlyozta, hogy: „Ha valaki az érvénytelen szerződésre vagy egyéb jognyilatkozatra kíván igényt alapítani, akkor a másik fél az ellene indított perben a **semmisségre** érdemi védekezésként **határidő nélkül hivatkozhat**. Perjogi szempontból ez azzal jár, hogy a bíróság a védekezést megalapozó tények megállapításához szükséges **bizonyítást köteles lefolytatni**, ha pedig a semmisség a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján is megállapítható, ennek megfelelően **köteles eljárni**.⁴²⁸

A szerződések megkötésekor hatályos jogszabályok - egyebek között a régi Ptk. 234. § (1) bekezdése alapján - a semmis szerződés érvénytelenségére (ha törvény kivételt nem tesz) bárki határidő nélkül hivatkozhatott. „A semmisségre hivatkozás joga a szerződést kötő, a sérelmet szenvedett feleket és más jogosítottakat - a jogutódokat - a Ptk. 234. § (1) bekezdése szerint a szerződés megkötésétől kezdődően megilleti.”⁴²⁹

- 1.2. Azok esetében, akik alapvetően **nem létező, érvényesen létre nem jött, hatálytalan** szerződéseknek tekintik a „deviza alapú kölcsönszerződéseket”, az egyik legfőbb, megfontolandó érv, hogy „Az érvénytelen szerződés joghatását tekintve látszólag azonos elbírálás alá esik a **nem létező szerződéssel**, azonban megítélését tekintve mégis jelentős különbség áll fenn a két eset között. ...A **nemlétező szerződés** esetében a felek szerződéskötésre irányuló jognyilatkozatai között **nem áll fenn összhang**, a konszenzus helyét **disszenzus** foglalja el, illetve az adott szerződés megkötéséhez szükséges olyan **lényeges tartalmi elem**ben **nem jön létre megállapodás**, ...amely szerződéstípushoz kapcsolódó **fogalmi elem hiánya kizárja a szerződés létrejöttét**. A nemlétező szerződés abban különbözik az érvénytelen szerződéstől, hogy a nemlétező szerződéshez **semminemű joghatás nem fűződik**⁴³⁰, így negatív joghatása (in integrum restitutio) sincs.”⁴³¹

- Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának a semmisségi ok hivatalból észlelése kapcsán követendő eljárásról szóló 1/2005. (VI.25) PK véleménye. Lásd ennek kapcsán még:

- Kiss Gábor – Sándor István (2014) A szerződések érvénytelensége. (Második, hatályosított kiadás) Új magánjog-sorozat. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 29.o.

⁴²⁸ Idézi: Kiss Gábor - Sándor István: A szerződések érvénytelensége. Budapest: HVG Oracle, 38. oldal

⁴²⁹ Lásd: Legfelsőbb Bíróság Pfv.I. 21.176./2009/4. számú határozata. Idézi: Kiss Gábor - Sándor István : A szerződések érvénytelensége. Budapest: HVG Oracle, 34. oldal

⁴³⁰ Siklósi Iván találoán mutat rá, hogy „a contractus non existens nem más, mint bizonyos, **még érvénytelen szerződéshez sem vezető** (meglehetősen heterogén) **tényállások** megjelölésére szolgáló absztrakt elméleti-dogmatikai kategória; létjogosultságának indoka, hogy az érvénytelen szerződés tényállása – bár a teljesítés követelésének jogalapja hiányzik – szerződéses tényállás (melynek alapján kontraktuális igény érvényesítésének is helye lehet), bizonyos cselekmények pedig **nem hoznak létre még érvénytelen szerződéses tényállást sem, így az érvénytelenségi jogkövetkezmények alkalmazásának nincs létalapja.**” Siklósi Iván: A nemlétező szerződés jogdogmatikai kategóriája és esetei a római jogban. Jogelméleti Szemle, 2005/4. 4.o. Lásd továbbá ezzel kapcsolatban: Siklósi Iván: A nemlétező szerződések problémája a római jogban és a modern jogokban. Acta Juridica et Politica Szeged tom. 67 fasc. 19. (2005)

⁴³¹ Kiss Gábor – Sándor István (2014) A szerződések érvénytelensége. (Második, hatályosított kiadás) Új magánjog-sorozat. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 19.o. (Kiemelések tőlem – KZL)

A „deviza alapú kölcsön szerződések” esetén egyértelmű és vitathatlan a **disszenzus ténye!** Egyetlen olyan ügyfélről sem tudunk a közel kétfélmillió „deviza alapú kölcsönszerződést” aláíró közül, akik külön kérték volna a nekik kölcsönt kínáló banktól, pénzintézetektől, hogy egy olyan **árfolyam-nyereséget célzó, befektetéssel vegyes pénzügyi befektetési termék**et vehessenek igénybe, amelynek **tőkeértéke** még a bank által egyoldalúan megállapított tőke- és kamattörlesztő részletek több éven át, maradéktalanul történő fizetése esetén is **folyamatosan emelkedik**; gyakorlatilag **soha ki nem fizethető**; s számukra gyakorlatilag **korlátlan mértékű**; otthonuk, valamint ingó és ingatlan vagyonuk teljes elvesztésével együtt járó **kockázatot**, gyermekeik számára pedig évtizedekre való eladósodást eredményezhet !

Márpedig: **„Amennyiben a bank ...minden tényt feltárt volna, a kölcsönügylet nem jött volna létre. ...Ha egy épeszű embernek azt mondják, hogy a lehetséges veszteség végtelen és a szükséges biztonsági intézkedések hatása korlátozott, sőt folyamatos figyelmet és beavatkozást kíván, de ezt a bank nem biztosítja, hanem az adósnak kell megtennie – ha egyáltalán képes rá – akkor épeszű ember nem megy bele az ilyen ügyletbe, bármilyen vonzó is a kamat. Egy teljes és részletes magyarázat megsemmisítette volna a kecsegtetett előnyt!**”⁴³²

Megjegyezzük: a fenti idézet három évtizeddel ezelőtről származik, egy nagy tekintélyű ausztrál legfelsőbb bírósági bírótól, aki egy, a magyarországihoz erősen hasonló szituációban hozott a bankot súlyosan elmarasztaló döntést. A bankok nálunk elhallgatták nem csupán Robers bíró ítéletét (benne a fent idézett ténymegállapítással, amit anno széles körben idéztek a nemzetközi szakmai közvélemény fórumain) – de arról a tényről sem tettek egyetlen szóval sem említést, hogy az 1980-as években és az 1990-es évek elején a „deviza alapú kölcsönök” (CHF-alapú AUD-kölcsönök) tízezreket tettek földönfutókká Ausztráliában!⁴³³

⁴³² Andrew Rogers, az ausztrál Legfelsőbb Bíróság bírja szó szerint így ítélte Dr. Mehta kontra Commonwealth Bank of Australia perben: *“Had the bank told Dr. Mehta the full facts the borrowing would not have been undertaken. I have no hesitation in accepting that proposition. Nobody in his right mind, after being told that the possible loss was unlimited, that the necessary implementation of safeguards would be limited in their effect and would require continuous attention which the bank refused to provide, would contemplate making the borrowing. Attractive as the borrowing may have been, the attraction could not survive a full and complete explanation.”* Tehát az idézet teljes szövege: *“Amennyiben a bank Dr. Mehta számára minden tényt feltárt volna, a kölcsönügylet nem jött volna létre. Ezt a feltételezést habozás nélkül elfogadom. Ha egy épeszű embernek azt mondják, hogy a lehetséges veszteség végtelen nagyságú és a szükséges biztonsági intézkedések hatása korlátozott, sőt folyamatos figyelmet és beavatkozást kíván, de ezt a bank nem biztosítja, hanem az adósnak kell megtennie - ha egyáltalán képes rá - akkor épeszű ember nem megy bele az ilyen kölcsönügyletbe, bármilyen vonzó is a kamat. Egy teljes és részletes magyarázat megsemmisítette volna a kecsegtetett hitelt.”* Az eredeti ítélet: Mehta v Commonwealth Bank of Australia (1990) Supreme Court New South Wales 50023 of 1989 Judgment Rogers J 27 June 1990. Az ügygel kapcsolatban lásd még:

- Evan Jones: The Foreign Currency Loan Experience in 1980s Australia with particular reference to the Commonwealth Bank of Australia : bank documents, bank culture, and foreign currency loan litigation. Working Paper Discipline of Political Economy (ECOP2005-3), Sydney, Australia: School of Economics and Political Science, Faculty of Economics and Business, University of Sydney. Online: sydney.edu.au/arts/political_economy/.../JonesFCLsLegalCultureWP1205.pdf. (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.) Az említett un. „WESTPAC – CBA”-ügyről magyarul lásd:
- Nagy Imre: Devizahitel: Westpac ügy (2014.05.04.) Online: Deviza Adós http://hitelsikerek.blog.hu/2014/05/04/devizahitel_westpac_ugy (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

⁴³³ Erről a harminc évvel ezelőtti gigantikus csalássorozatról szólott egyebek között „A Bank” című film. Lásd: <https://www.youtube.com/watch?v=loxLlxdgjc> (Letöltés időpontja: 2018. 01. 12.)

2. Más szerzőink úgy látják, hogy a „deviza alapú kölcsön”-szerződések fogalmi és tartalmi elemeik miatt egyaránt alapvetően a **büntetőjog** hatálya alatt értelmezhetők és javíthatók. Ezen a téren is alapvetően két megközelítés érzékelhető:

2.1. Vannak, akik a büntetőjog hatálya alá tartozó cselekményeket vizsgálva a **szerződések** létrehozásának körülményeit és a dokumentumokban foglaltakat alapul véve jutnak arra a következtetésre, hogy itt bizony súlyos bűncselekmények - egyebek között **megtévesztés (tévedésbe ejtés, tévedésben tartás), csalás, uzsora-bűncselekmények** is - történtek („szerződés-alapú” büntetőjogi megközelítés). Emlékeztetnek arra, hogy annak idején a Legfelsőbb Bíróság külön is rámutatott arra, hogy: „A büntetőjogilag bűncselekményként értékelt magatartás a polgári jogi jogviszony: az adott szerződés megtámadására ad lehetőséget. Az adott esetben tehát a csalásnak minősített magatartás a **tévedésbe ejtést**, illetve a **tévedésben tartást** valósítja meg.”⁴³⁴

Ennek a megközelítésnek a hívei emlékeztetnek továbbá arra a tényre is, hogy a szerződések megkötése időszakában az **ügyész számára** a Ptk. 36/A. §-ában **keresetindítási jogot** biztosítottak abban az esetben, amennyiben a semmis szerződések miatt a **társadalom egészében vagy valamely közössége esetében az érdeksérelem** ténylegesen bekövetkezett.⁴³⁵ Ennek kapcsán van, aki külön is rámutat arra a tényre, hogy az **ügyész** az új Ptk. 6:88 § (4) bekezdése alapján akár **jelenleg is előterjeszthetne megállapítási keresetet**, de kérhetné akár a bankokkal kötött kölcsönszerződések, valamint a közjegyzők által kiállított különféle okiratok **semmissége jogkövetkezményeinek az alkalmazását is**.⁴³⁶

2.2. Más szerzők úgy vélik, hogy **kontextuális elemzés** tárgyává kell tenni már a kölcsönöknek a bankok és a Bankszövetség által a pénzügyi piacra történő megtévesztő, sőt alkalmanként agresszív tájékoztató marketing-kampányok (ajánlások, reklámok, stb.) kíséretében való banki bevezetésével; a kölcsön iránt érdeklődők különböző banki és kölcsön-közvetítői praktikákkal való bankcsapdába való becsalásával, majd kényszerhelyzetbe hozásával; a későbbi adósok szándékos tévedésbe ejtésével és éveken át tévedésben tartásával összefüggő, **szerződéses jogviszonyon túli**; a bankok és segítők által **előre tervezetten és szervezeten**, különösen nagy tömegeket érintően, különösen nagy vagyoni kárt okozóan, éveken át folyamatosan folytatott bűncselekmény-sorozat egészét („**előre megtervezett, megszervezett csalássorozat**”-alapú) büntetőjogi megközelítés, amelynek egyik legfőbb konklúziója, hogy az adott szerződéseket jogi értelemben **semmisnek** kell tekinteni).

Utóbbi megközelítés reprezentánsai arra is felhívják a figyelmet, hogy egyes esetek alapvetően a Szerencsejáték törvény hatálya alá tartoznak, s „A **fogyasztói kölcsönszerződésnek minősített szerződés sem tartalmában, sem**

⁴³⁴ Kiss Gábor – Sándor István (2014) A szerződések érvénytelensége. (Második, hatályosított kiadás) Új magánjog-sorozat. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 107. oldal

⁴³⁵ Lásd ennek kapcsán, egyebek között: EBH 2004. 1043.

⁴³⁶ Ezt különösen annak tükrében tartanak fontosnak, hogy nem tekinthető hiteles közokiratnak az az okirat, amelyet egy adott közjegyző a 1991. évi XLI. törvény 120-129. §-ban a közjegyzői okiratok kötelező tartalmi és formai elemei kapcsán felsoroltak és jogszabályba foglaltak megsértésével vagy elmulasztásával készített.

*fogalmi kereteiben nem felel meg a kölcsönkötelelem jogi feltételeinek, ugyanakkor teljes körűen és minden részében megfelel a **FOREX-trade devizapáros fogadás** fogalmi elemeinek és tartalmának.”; „.... a bankok FOREX-trade devizapáros fogadást számoltak el kölcsönviszonybéli elszámolás helyett.”; az úgynevezett **forintosítás** az a valóságban a devizaszerződés, - a **Forex-trade konstrukció** -, **fogadási elemektől megfosztása, a jogviszony kölcsönösítése...**”⁴³⁷*

2.3. Van ugyanakkor olyan szerzőnk is, aki még a fentiekől is radikálisabban fogalmaz, amikor rámutat: szerinte a banki szóhasználatnál „deviza alapú kölcsönök”-nek ill. „deviza alapú hitelek”-nek nevezett pénzügyi termékek esetében alapvető jellegadó vonásait tekintve egy külföldön másutt is megtalálható (bár ilyen tömeges méretben sehol el nem terjesztett), **hazánkban** ugyanakkor gyakorlatilag **országosan** alapvetően **egyetlen csaló pénzügyi termékről** van szó, amelyet a bankok a jelentős egyéni haszonszerzésük érdekében a **fogyasztók tudatos, szándékos megtévesztésével** sóztak rá a későbbi adósokra, ezért pedig:

- az adott szerződéseket **érvényesen létre nem hozhatónak** kell tekinteni,
- minthogy azonban a bankok és segítők által elkövetett **előre tervezetten, szervezeten elkövetett károkozás** a polgári jog keretei között nem mutatható ki minden részletében és nem is reparálható, ezért már az „ösbűn” elkövetését is alapvetően a **büntetőjog** eszközeivel kell vizsgálni, s ha kiderül, hogy valóban egy **csaló pénzügyi termékről** van szó, akkor
- a sokmilliárdos csalást elkövető bankok felelős vezetőit, valamint a **csalást lehetővé tevő, elfedő, támogató és az igazság kiderülését akadályozó összes szereplőt** (akár politikus, akár közigazgatási vezető, akár banki vezető, banki jogász, közjegyző, ügyész, bíró, vagy éppen a nyomozó hatóság képviselője, rendőr, stb.) a törvény elé kell citálni, s amennyiben bebizonyosodik, hogy bűncselekményt követtek el (akár pl. **bűnpártolás** formájában, **bűnszövetségben**), akkor **büntetőjogi eszközökkel felelősségre kell vonni és anyagi kártérítési felelősségük** megállapításával példásan meg kell büntetni őket - mégpedig úgy, hogy **az általuk elkövetett bűncselekmények ne évülhessenek el!**⁴³⁸

Az utóbbi álláspont hasonlatos ahhoz, amit Prof. Dr. Lentner Csaba így fogalmazott meg 2011-ben egy vele készült interjúban:

*„- Teljességgel téves és helytelen a szóban forgó problémakör esetében **devizahitelről beszélni. Ez ugyanis nem az.***

- Hanem mi?

⁴³⁷ A fent idézett, Soltész Sándortól származó gondolatsor színét megfontolandó. Ennek kapcsán emlékeztetünk arra, hogy: „Az érvénytelen szerződést szükséges elhatárolni a **bírószági úton nem érvényesíthető követeléstől** /naturalis obligatio, Ptk. 6:121. §). Ezek közül a **játekból vagy fogadásból** eredő követeléseknél azt szükséges vizsgálni, hogy azt **hatósági engedély** alapján bonyolították-e le.” Forrás: Kiss Gábor – Sándor István (2014) A szerződések érvénytelensége. (Második, hatályosított kiadás) Új magánjog-sorozat. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 18-19.o.

⁴³⁸ Lásd ennek kapcsán a DAC Csoport által megfogalmazott un. „**Közösségi Feljelentés**”-t, amely a könyv kéziratának lezárta pillanatában tudomásunk szerint az egyetlen folyamatban levő, jogerősen el nem utasított büntető eljárás:

https://lookaside.fbsbx.com/file/KF161012teljes.pdf?token=AWxQXcZPxr4JddDsNDv7ZLljzBltimTCQQpMmwf60MmkpQZ2m2cDidO-7t_x6_ECKPemWSM-wynM9yaMCD1sAZMHCabwB5H_M2Synl8nREQEdOEKvI9vJaZZlvGlyJgzHHEjq_5PvRmpGnP8EO6KEOrAtufNa_t5i4BveenqpFBNWA (Letöltés időpontja: 2018. 04. 11.)

- **Gigantikus átverés.** A svájci jegybank legfrissebb adatai azt igazolják, hogy a **külföldi bankok Magyarországon működő leánybankjai az általuk nyújtott hiteleket nem refinanszíroztatták frankkal, nem vettek föl valós bankközi frankhitelt és nem bocsátottak ki frankalapú kötvényeket sem.** A Svájci Nemzeti Bank pénzkibocsátása ugyanis nem növekedett olyan mértékben, amilyen mértékben szükséges lett volna ezen csereügyletekhez. Egyszerűen nincs annyi frank a piacon, amennyi a frankalapúnak mondott hitelek fedezete kellene, legyen. ...Az a hitelezés, amit svájcifrank-alapúnak mondanak, valójában **fedezet nélküli hazardjáték volt.**
- **Akkor mire alapozták a bankok ezeket a hiteleket?**
- Nagy valószínűséggel úgynevezett **swap-ügyletekre.** Ezek olyan bonyolult konstrukciók, melyek során a pénzintézetek egymás között devizabetétet cserélnek, összekapcsolva az azonnali devizavételt és a határidős eladást. Ez a mi problémánk esetében azt jelentené, hogy a magyarországi bank rendelkezik forintforrásokkal, ezért eurót vásárol anyabankjától, mely a forintot svájci frankra cseréli. Az ilyen ügyleteket azonban bonyolítja, hogy a rendszerbe kvázi fedezetként bevonnak olyan eszközöket – például hitelköveteléseket –, melyek időközben behajthatatlanná válnak. Ekkor viszont az egész konstrukció instabillá válik. Mivel más úton nem volt lehetséges a hitelezés, **vélhetően ilyen aggályos swap-műveletek álltak a háttérben. Mégpedig rövid lejáratúak, a finanszírozások futamidejéről ugyanis elég nyíltan beszélnek a bankok képviselői. És ez a tény bizonyítja a rosszhiszeműséget.**
- Merthogy?
- Merthogy **az ügyfelek tíz, tizenöt, húsz évre vették fel a hiteleket, melyek mögött azonban csak rövid lejáratú swapügyletek álltak.** Egyszerűbben: a **hosszú lejáratú tranzakciókat rövid lejáratú tranzakciókkal fedezték.** Azazhogy ezáltal nem fedezték, így a hozzáértők számára elég nyilvánvaló lehetett, hogy **nem lehet megúszni a bedőlést.** Ezzel a XXI. század első nagy nemzetközi pókerjátismája ért véget, és vele együtt a kaszinókapitalizmus. **Ezért azonban nem a megvezetett hitelfőlvevők felelősek, hanem azok, akik a háttér ismeretében hazardíroztak. A bankok szerencsejátékot űztek és rajtavesztettek, kárukat így maguknak köszönhetik. A rendszer bedőléséért elsődlegesen ők felelősek.** Ebből pedig az következik, hogy a **következményekért is főként nekik kell vállalni a felelősséget.** ...A felügyeletnek legalább utólag alapos vizsgálatot kellene folytatni annak feltárására, **miként történhetett meg ilyen mértékű hitelkihelyezés valóságos frankfedezet nélkül.** Meggyőződésem, hogy a szükséges átvilágítások olyan eredményeket hoznának, melyek alapjaiban megváltoztatnák az adósok szorongatott helyzetét, sok esetben akár **büntetőjogi következményekkel is járhatnának a bankok vonatkozásában.** A **rosszhiszeműség** ugyanis, nem győzőm hangsúlyozni, **okkal vélelmezhető. Az ebből fakadó banki veszteségeket pedig a pénzintézeteknek házon belül kell orvosolniuk, azt semmi szín alatt nem terhelhetik rá az ügyfelekre, akik nem tudták, nem is tudhatták, hogy csapdába csalják őket.**
- **Mekkora összeget követelnek a bankok a magyar adósoktól?**
- A Svájci Nemzeti Bank egy 2008-as jelentése szerint 2007 végén 360 milliárd svájci franknak megfelelő összeggel tartoztak az adósok frank alapon a világ egészén. Ebből 34 milliárd a magyarokat terhelte. **Frankban nyilvántartva mi adósodtunk el legnagyobb arányban.** Jelenleg a magyar háztartások teljes hitelállománya saját pénzemünkkel számolva, **10 600 milliárd forint, ebből 7300 milliárdot tesz ki a devizaalapúnak mondott hitel, s ennek 90 százaléka a**

svájci frankhoz kötődik. Tehát a lakossági hitelállomány jó kétharmada ilyen hitel....

Ma a bankok egyrészt a Magyar Nemzeti Bankban parkoltatják betétjeiket, melyek után magas jegybanki alapkamatot könyvelhetnek el, másrészt a kamatbevételeiket gyakran költségnek számolják el. 2002-től 2010-ig a Magyarországon működő kereskedelmi bankoknak 15 ezer milliárd forintnyi kamatbevétele volt. Hangsúlyozom, ez kamatbevétel, amivel a pénzintézetek szabadon gazdálkodhatnak, bevételeikkel szemben akár költségként is elkönyvelhetik. 2010-ben e bankok adózás előtti eredménye 35 milliárd forint volt, a kamatbevételek ellenben 2400 milliárdot tettek ki. Ez azt jelenti, hogy az adózás előtti eredmény az éves kamatbevétel mindössze 1,5 százaléka. A fennmaradó 98,5 százalékot az anyabankokkal való elszámolásokra, székházépítésekre, különböző menedzsmentszámlák befogadására és nem utolsósorban bankárfizetésekre fordították. Ebből mindjárt az is világos, hogy az éves 200 milliárdos bankadóval anyagi erejükhöz képest igen csekély mértékben vállalnak részt a közterhekből. Tehát szó sincs kiszáradt hitelcsatornákról, annál inkább csillagászati összegek kiszívásáról. Ami üzletileg és politikailag is hasznos a bankrendszernek, hiszen azáltal, hogy hitelek híján a magyar vállalkozások nem jutnak forráshoz, közvetve **erőteljes nyomást tudnak gyakorolni a kormányra."⁴³⁹**

Nincs okunk kételkedni Prof. Dr. Lentner Csaba fent idézett, logikus érvekkel alátámasztott tényállításában. Ebben az esetben viszont okkal és joggal merülhet fel a laikus külső szemlélőben: jelentős lehet annak **kockázata**, hogy a jogsértő módon eljáró **bankok**, vagy akár a bankok érdekvédelmi szervezetének szerepkörében eljáró Magyar **Bankszövetség is minden eszközzel megpróbálhat** direkt ill. indirekt eszközökkel **befolyást ill. nyomást gyakorolni a mindenkor magyar kormányzatokra** és bármely más olyan, kormányzathoz közeli szervezetre, intézményre, illetve személyre, amely ill. aki alaposabban meg kívánná vizsgálni a felmerült problémák mibenlétét, gyökereit és felelőseit - **hogy bármilyen áron elkendőzzék korábbi rosszhiszemű, jogsértő magatartásukat, s elmosásuk esetleges büntetőjogi felelősségüket.** Ez a jogellenes banki ill. bankszövetségi törekvés ill. magatartás felvetheti a korrupció⁴⁴⁰ (annak is elsősorban az un. „2. evolúciós szintje”) megjelenésének a jelentős kockázatát – de az sem zárható ki,

⁴³⁹ Forrás: A kaszinókapitalizmus megbukott. Interjú Dr. Lentner Csabával (2011. 09. 28.) <http://www.demokrata.hu/cikk/kaszinokapitalizmus-megbukott> (Letöltés időpontja: 2011. 11. 04.)

⁴⁴⁰ Magyarország Kormányának korrupció-megelőzési programjában megfogalmazottak szerint a „korrupció” fogalma magában foglalja a közérdek sérelmét, és a politikai és közigazgatási mellett az egyéb közszolgáltatási szektorban jelentkező cselekményekre is kiterjed. A köz érdeke az is, hogy az arra felhatalmazottak jogkövető módon járjanak el és gondos gazdaként óvják, védjék, gyarapítsák a rájuk bízott közvagyonot. Ez érvényes a bankokra is, amelyek közszolgáltatásokat is végző szervezetekként ill. intézményekként megpróbálhatják korrumpálni azokat, akik döntéshozó pozíciókban vannak. Aggodalomra adhat az is okot, ha az MNB-ben (ami nemzeti jegybankként szintén közszolgáltatásokat is végez) a közpénz majdnem elveszítheti közpénz jellegét. (Jelentős összegről van szó, hiszen a forint árfolyamának csökkenéséből következő devizaállomány-átértékelésekből az MNB 2013-ban 200 milliárd, 2014-ben 511 milliárd, 2015-ben 178 milliárd (három év alatt összesen 889 milliárd) forint nyereséget realizált.) Forrás: MNB Felügyelőbizottsági jelentés, 2016. június – 2017. május, Y/15694, <https://www.mnb.hu/letoltes/felu-gyelo-bizottsagi-jelente-s-2016-hun-0602-vegleges.pdf>. A kritikusok szerint az jó, ha a monetáris pénzügyi folyamatok alakulásából származó közpénzek egy részét az MNB közvagyonná képes transzformálni, azonban aggályos lehet, ha a közvagyon elveszítheti közpénz jellegét! A kormányzati korrupció-megelőzési programot lásd: A Kormány korrupció megelőzési programja (2010-2014) http://2010-2014.kormany.hu/download/e/da/70000/korrupcio_megelozes_program_v1_01.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 02. 04.)

hogy a „deviza alapú kölcsönök” tömeges kihelyezésében annak idején érintett bankok ill. a Bankszövetség netán addig merészkednek, hogy akár:

- egy olyan formális vagy informális szerveződést próbálnak meg létrehozni, amelyben arra törekedhetnek, hogy az általuk elkövetett bűncselekmények eltusolása érdekében és védelmében **bűnpártolásra, bűnrészességre, közös jogellenes (bűn)cselekmények elkövetésére akarjanak rávenni másokat**, hogy aztán
- a **devizahitelek tömegeinek előre eltervezetten, bűnszervezetben végrehajtott megtévesztésében**, majd **totális kifizetésében és jogérvényesítési lehetőségeik végletes korlátozásában** és bármilyen módon való elfojtásában való együttes részvétel egyfajta **kohéziót, széles véd- és dacszövetség** kialakulását eredményezze egyrészt a bankok, másrészt az érintett szervezetek, intézmények, kiemelt szereplők között, ami aztán szélsőséges esetben akár
- egy olyan típusú **szervezeti-intézményi összefonódást**, valamint különböző **elit-szegmentumok** (különböző társadalmi alrendszerek korpuszába, szubelitjeibe és közvetítő rétegeibe sorolható pozicionális, funkcionális és értékelitek reprezentánsainak az) akár spontán módon kialakuló, akár tudatosan és szervezeten összeálló **szerveződését** eredményezheti, amitől utóbb akár az sem állhat távol, hogy prominensei ill. résztvevői netán egyfajta „**maffiaállam**”-ot akarjanak kiépíteni és működtetni.⁴⁴¹

Amennyiben ez megvalósulna, a „deviza alapú kölcsönzésben” részt vett bankok és a tömegek kifizetését fedező esetleges tettestársaik még a jelenleginél is súlyosabb **biztonsági kihívást**, sőt **nemzetbiztonsági kockázatot** jelentenének hazánk számára! Ennek kapcsán emlékeztetünk arra, hogy a nemzetközi biztonságpolitikai szakirodalomban az un. „konstruktivista elmélethez” köthető „**koppenhágai iskola**” kutatói már évtizedekkel ezelőtt jelezték:

- szükség van a „**biztonság**”-fogalom folyamatos szélesítésére és mélyítésére;
- az egyre szélesebb értelemben vett biztonságpolitika megalkotásakor egyre nagyobb szerepet kell kapnia az un. „**humán biztonság**”-nak, az egyének és **társadalmi csoportok jól-léte** biztosításának, s

⁴⁴¹ A korrupció három „evolúciós szintje”:

1. evolúciós szint: *Hétköznap korrupció (petty corruption): „Ez egyedi jelenségek sorozatát jelenti, melyek során egy döntésre jogosult hivatalnok pénzt vagy más előnyöket fogad el vagy kér azért, hogy egy ügyet a korrumpáló számára kedvezően intézzon el.”* (Ez tehát egyfajta „szabadversenyes” korrupció: olyan ügylet, ahol pl. egy közbeszerzésen induló vállalkozók „szabadon” tehetnek ajánlatot az adott tisztviselőnek, akik pedig autonóm szereplőként, saját zsebére dönthet a legtöbbet fizető fél javára.)
2. evolúciós szint: *Oligarchák ejtik foglyul az államot (oligarchic state capture): „Ekkor nyílt gazdasági hatalommal bíró emberek tesznek szert rejtett, illegitim politikai hatalomra, immár rendszeres kapcsolatot alakítva ki a közhatalmi szféra egy-egy jelentősebb aktorával.”* (Lásd ennek kapcsán pl. elsősorban a 2010 előtti pártfinanszírozási rendszer, a parlamenti pártok un. „fekete kasszái” feltöltésének forrásait, a nagyobb pártok körül kialakuló gazdasági erőcsoportok oligopolisztikus, „Csák Máté”-s világának sajátosságait.)
3. evolúciós szint: *Maffiaállam (Mafia state): „...amelyben a megrendelői viszony megfordul: nem a gazdaság szereplői adnak megrendelést a hatalomnak, hanem egy politikai vállalkozás feje hatalmi monopóliumra szert téve, patriarchális családfőként maga alá hajtja az oligarchákat, betagozva őket a neki alávetett függelmi rendbe. A gazdasági és politikai autonómiák felszámolásával és központosításával létrejön egy piramisszerű patrónus-kliens hálózat, amelyben az oligarcháknak és strómanoknak nyújtott megrendeléseken, privilégiumokon keresztül adóztatja a hatalom a gazdaság szereplőit és az adófizetőket. Ezt a klánszerű képződményt nevezzük fogadott politikai családnak, a kiépült rendszert pedig maffiaállamnak (mafia state).”* Lásd ennek kapcsán: Magyar Bálint – Madlovics Bálint: Nyelvből valóság, valóságból nyelv. A maffiaállam percepciója. Magyar Narancs, XXX. évf., 4. szám (2018. január 25), 41.o.

- egyre nagyobb hangsúlynak kell kerülnie a **gazdasági-pénzügyi biztonság és stabilitás** biztosítására is – ezért
- a mindenkori felelős politikai hatalom **„biztonságiasíthat” („szekuritizálhat”)** olyan kérdésköröket, melyek kapcsán netán **nemzetbiztonsági** szintű kockázatokat, fenyegetéseket, veszélyeket észlelnek (pl. valamely szervezeti-intézményi szereplők netán **potenciális ill. tényleges kockázatot, fenyegetést, veszélyt** jelentenek egy adott **állam gazdasági-pénzügyi rendszerének, ill. a társadalom egészének ill. nagy csoportjainak az anyagi-egzisztenciális biztonságára, stabilitására, prosperitására**)!

A szakírók arra is felhívják a figyelmet, hogy a modern, kiszélesített és elmélyített biztonság-fogalom alapján akár az is **nemzetbiztonsági kockázatnak számíthat, ha** bizonyos társadalmi szervezetek, intézmények ill. **végletes profitmaximalizálásra törekvő pénzügyi-gazdasági intézmények** (pl. esetünkben extraprofitra éhes külföldi anyabankok ill. hazai leánybankjaik, valamint akár hazai tulajdonban álló **bankok, pénzintézetek**) egy-egy adott **állam**, valamint az adott **társadalom állampolgárai tömegeinek az anyagi-egzisztenciális biztonságát, egyéni jól-létét kockáztatják, fenyegetik!**⁴⁴²

⁴⁴² A nemzetközi biztonságpolitikai szakirodalomban az un. „konstruktivista elmélet” köthető ún. „kopenhágai iskola” egyik kiemelkedő alakja Barry Buzan, akinek munkássága nyomán az elmúlt három évtizedben egy olyan elméleti irányzat kezdett formálódni, amelynek kutatói 1998-ban kiadott művükben részletesen ki is fejtették: a biztonság-fogalom kiszélesedett és elmélyült, tehát szükség van a biztonság-fogalomnak mind a horizontális, mind a vertikális bővítésére. Ennek kapcsán először sor került a biztonság-fogalom horizontális bővítésével összefüggően a kiemelt biztonsági területekre, szektorokra vonatkozó un. „szektorális” felosztás és az un. „szekuritizáció”-ra vonatkozó elméletek kidolgozására (Buzan–Wæver–de Wilde, 1998), aztán pedig az arra irányuló kutatások elindítására, melyek kimutatták: a biztonság-értelmezésben elengedhetetlen a horizontális mellett a vertikális bővítés is (amikor a sokáig a nemzetközi kapcsolatok egyértelmű alapegységét jelentő államok mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a különböző nem állami szereplők, majd pedig az un. „humán biztonság”/beleértve a pénzügyi biztonságot is!/, s az egyén **jól-létének** biztosítása is egyre inkább a széles értelemben vett biztonságpolitika egyre inkább középponti elemévé válik /Fontanel - Corvaisier-Drouart, 2014: 75 – 96/). Buzan a biztonság öt kiemelt dimenzióját (katonai, politikai, gazdasági-pénzügyi, társadalmi és környezeti) különböztette meg. Gazdag Ferenc értelmezése szerint: „valójában nem a biztonság tartalmát bővítették ki, hanem azt kísérelték meg bizonyítani, hogy hosszabb-rövidebb időre bármely kérdés átkerülhet a korábban a katonai biztonság által monopolizált „high politics” területére. (Gazdag, 2011: 25.) A biztonsági szektorok kialakításához szorosan hozzátartozik a Weaver által kialakított un. „biztonságiasítás” (szekuritizáció) jelensége, melynek lényege: a mindenkori politikai hatalom „biztonságiasíthat” egy kérdést akkor, ha pl. nemzetbiztonsági szintű kockázatot észlel ill. annak érdekében, hogy legitimálja a rendkívüli eszközök igénybevételét az adott területen (Buzan–Wæver–de Wilde, 1998, p.25.) Létezik a szekuritizációval ellentétes folyamat is, a „deszekuritizáció” (amikor bizonyos kérdéskörök valamilyen kifejezett politikai döntés nyomán kikerülnek a „high politics” kategóriájából). Mindkét folyamat hozzájárulhat a biztonság-fogalom határainak elmosódásához. Csak két példa ennek kapcsán: a hidegháború végét követően a biztonság fogalmának értelmezési kerete kitágult (egyebek között a hetvenes évek olajválságai, majd az elmúlt évtizedben a gazdasági-pénzügyi rendszer világméretű válságával összefüggő kihívások rádobbantették a politikai döntéshozókat, hogy a biztonság hagyományos, katonai értelmezése mellett a gazdasági-pénzügyi biztonság is legalább akkora jelentőséget kaphat egy állam, illetve állampolgárai életében). Jelezzük: fontos a komplex, holisztikus megközelítési mód, mert a Buzanék által felsorolt un. „ötszektoros” biztonságfelfogás érvényesítésében nem lehet az egyes kiemelt szektorokat mereven elkülöníteni egymástól, mivel „a szektorok úgy működnek, mint a különböző optikai lencsék, amelyeken a valóság más-más szelét vehetjük szemügyre.” (Buzan–Wæver–de Wilde, 1998). A kérdéskör kapcsán lásd, egyebek között: Balzacq, Thierry. „Constructivism and Securitization Studies.” In *The Routledge Handbook of Security Studies*. Edited by Myriam Dunn Cavelty and Victor Mauer, 56–72. Abingdon, UK, and New York: Routledge, 2010.; Buzan, Barry, Ole Wæver, and Jaap de Wilde. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 1998.; Emmers, Ralf. „Securitization.” In *Contemporary Security Studies*. Edited by Alan Collins, 109–125. Oxford: Oxford University Press, 2007.; Huysmans, Jef. „Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe.” *European Journal of International Relations* 4.4 (1998): 479–505.; McDonald, Matt.

A fent idézett állítások **jogi relevanciájának megállapítása** természetesen az **ügyészség ill. nemzetbiztonsági szolgálatok kompetenciája és felelőssége!**⁴⁴³

Mi a magunk részéről **nem vagyunk sem pénzügyi szakjogászok, sem gazdasági-pénzügyi bűncselekmények felderítését, vizsgálatát végző ügyészek, nyomozók, sem pedig polgári jogban, pénzügyi jogban és büntetőjogban jártas bírúk**, de egyszerű, laikus kívülállóként az eddig összegyűlt információk alapján a magunk részéről egyre inkább úgy érezzük, hogy alighanem igaza lehet azoknak, akik szerint megalapozott lehet az a **gyanú**, hogy **számos súlyos jogsértés, bűncselekmény** történt:

1. a „deviza alapú” kölcsönök Magyarországra történő **bevezetésével**; agresszív banki reklámkampányokra alapozott, tömeges **elterjesztésével**,
2. az állami **pénzügyi felügyeleti rendszer** egészének és egyes kiemelt elemeinek (**PSZÁF**⁴⁴⁴, **MNB**⁴⁴⁵, a PSZÁF feletti felügyeletet ellátó **Pénzügyminisztérium**)

“Securitization and the Construction of Security.” *European Journal of International Relations* 14.4 (2008): 563–587.; Peoples, Columba, and Nick Vaughan-Williams. *Critical Security Studies: An Introduction*. Abingdon, UK, and New York: Routledge, 2010.; Wæver, Ole. “Securitization and Desecuritization.” In *On Security*. Edited by Ronnie Lipschutz, 46–86. New York: Columbia University Press, 1995.; Williams, Michael C. “Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics.” *International Studies Quarterly* 47.4 (2003): 511–531. Lásd még: Reddy.Y.R.K. (2011) *Social Impact of the Global Financial Crisis*, Address to APFCCI, NIPM, ISTD, HMA, Hyderabad, India, (February 25th, 2011.) <http://www.academyofcog.org/newsletter-Mar2011.pdf> ;Jacques Fontanel , Bénédicte Corvaisier-Drouart (2014) For a General Concept of Economic and Human Security, in Renaud Bellais (ed.) *The Evolving Boundaries of Defence: An Assessment of Recent Shifts in Defence Activities (Contributions to Conflict Management, Peace Economics and Development, Volume 23)* Emerald Group Publishing Limited, pp.75 – 96.; Gazdag Ferenc: Biztonsági tanulmányok – Biztonságpolitika, ZMNE, Budapest, 2011. 37-46. o. ISBN 978-615-5057-23-6; 1995. évi. CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról; 97/2015. (IV. 10.) Korm. rendelet a nemzetbiztonsági ellenőrzéssel összefüggő lényeges adatokról, valamint a lényeges adatok bejelentésének rendjéről; 2013. évi LXXII. törvény egyes törvényeknek a nemzetbiztonsági ellenőrzés új szabályainak megállapítása érdekében szükséges módosításáról; 2014. évi CIX. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a nemzetbiztonsági ellenőrzéssel összefüggő módosításáról; 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról; 2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről; 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról; A Kormány 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról (lásd különösen a NBS 30. pontját, amely a pénzügyi biztonságról szól, s egyebek között iránymutatást nyújt a kormányzati szektor számára egy pénzügyi krízis problémáinak kezelésére és megszüntetésére is).

⁴⁴³ Ugyancsak az ügyészség ill. nemzetbiztonsági szolgálatok kizárólagos kompetenciáját képezi azon - különböző szakmai közleményekben, ill. nyilvánossági fórumokon megjelent - állítások jogi relevanciájának megállapítása, melyeket ezen tanulmány további oldalain idézünk egyszerű érdeklődő, kívülálló laikusként – ahogy annak megállapítása is, hogy előfordulhatott-e, hogy erre felhatalmazott hivatalos személyek netán elmulasztották feljelentési kötelezettségüket, miután hitelt érdemlő tudomást szereztek arról ill. nyilvánvalóvá vált számukra, hogy bűncselekmény nyomaira bukkantak!

⁴⁴⁴ A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (továbbiakban: PSZÁF) létrehozásáról 1999. december 21-i ülésnapján döntött az Országgyűlés. A meghozott 1999. évi CXXIV. törvény a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéről alapján a PSZÁF 2000. április 1-én alakult meg a korábbi kiemelt felügyeleti intézményrendszer-elemek (az Állami Biztosításfelügyelet /ÁBIF/, az Állami Pénz- és Tőkepiaci Felügyelet /ÁPTF/ és az Állami Pénztárfelügyelet /ÁPF/ összeolvasztásából. Az integrált felügyelet 2000 áprilisától a bank-, az értékpapír-, a biztosítási- és a nyugdíjpénztári piacok, vagyis a pénzügyi szektor egészének zavartalan működéséért felelt. Utóbb az 1999-es felügyeleti törvény az ugyancsak a PSZÁF-ról szóló 2007. évi CXXXV. törvény megalkotásával hatályát veszítette, majd ez utóbbit is felváltotta a 2010. évi CLVIII. módosított PSZÁF törvény, amely a PSZÁF megszűnésével 2013. október 1-ig volt hatályban.

⁴⁴⁵ Csúpan 2008-ban jelent meg a PSZÁF-MNB közös ajánlása a devizahitelezés rendszerszintű kockázatairól. Lásd: http://www.mnb.hu/Penzugyi_stabilitas/ajanlasok-tajekoztatok (letöltés ideje: 2014. január 7.) Megjegyezzük: az MNB már sokkal korábban is léphetett volna a rendelkezésére álló eszközök felhasználásával a fogyasztók érdekeinek védelme érdekében szükség lett volna a pénzügyi

több vonatkozásban szinte bémúlt, ezen a részterületen látványosan (szándékosan?) diszfunkcionális működésével,

3. a kölcsönszerződések aláírását megelőzően a leendő adósokat lépésről-lépésre minden banknál hasonló metódussal kényszerhelyzetbe hozó, több vonatkozásban **etikátlan**, jóformán mindegyik bank által (a bankok által egymással előre egyeztetetten?) hasonló módon folytatott, ügyintézőiknek és a hitelközvetítőiknek is oktatott **banki praktikákkal**⁴⁴⁶ és pénzügyi „lehúzásokkal”,
4. a kölcsönszerződések aláírását követően, napokkal később a(z) ígértnél kisebb forintösszeg folyószámlára utalásával⁴⁴⁷ és az ahhoz való hozzáférésnek ahhoz az előfeltételhez kötésével, hogy:
 - előbb menjenek el és tegyenek (jellemzően saját költségükre) jognyilatkozatot az adósok a közjegyző előtt arról a „tényről”, hogy a bank állítólag olyan devizaösszeget adott nekik kölcsön, amelyet egyébként sosem láttak /de még csak a forint megfelelőjét sem/, majd írják alá a bank által a közjegyzőnek átküldött alapinformációk alapján kiállított **közjegyzői okiratokba** (előbb az

stabilitás hatékonyabb biztosítására és a devizahitelezés jegybank általi szabályozására, de valamilyen megfontolásból nem tette.

⁴⁴⁶ Ennek főbb állomásai:

1. Az állampolgár arról hall a mindenhol áramló banki reklámokból, hogy kedvező kölcsönhöz juthat, hogy pl. nagyobb otthonba költözhessen gyarapodó létszámú családjával, gyermekeivel. Előzetesen tájékozik a kölcsönlehetőségéről, majd kinézi magának a megvenni szándékozott lakást, s a bankok által fizetett kölcsönközvetítők ill. banki ügyintézők előzetes biztosítására megkötí az adásvételi szerződést és foglalót is ad. A szerződésbe a bank külön kéri beleírni, hogy a későbbi adós a vételárát majd banki kölcsönből finanszírozza (tehát ha az adós nem kapja meg a kölcsönt, akár a foglalót is veszítheti).
2. A bank befogadja a kölcsönkérelmet – aminek kötelező eleme a már előzetesen megkötött adásvételi szerződés is, az azzal járó összes kötelelemmel - majd elindul a kölcsönfelvevő beszerzése: az egyes okmányokat újabbakkal és újabbakat ki kell egészíteni, újabb nyilatkozatokat kérnek, stb. – s közben megy az idő....
3. Amikor a foglaló határideje lejáratát körül járnak, az egyre feszültebb kölcsönigénylővel közlik a hírt, hogy megkapja a kölcsönt – amennyiben még belemegy még néhány további banki kíváncságnak a tudomásulvételébe. Az ügyfélnek már nincs gyakorlatilag választási lehetősége: ha most adja be más bankhoz az okmányokat, akkor már kicsúszik a szerződésben előzetesen rögzített határidőből, így elveszítheti a foglalót. Ezért vállalja az újabb kompromisszumokat, s aláírja a banki ügyintézők által elé tett szerződést. Az ügyfélnek a hirtelen rövidre szabott határidők miatt gyakorlatilag esélye sincs arra, hogy előzetesen átnézzék vagy ügyvéddel átnézzék a szerződést (főleg, hogy a bank nem hajlandó a szerződés tervezetét kiadni előzetes tanulmányozásra).
5. Az ügyfelet a bank elküldi a közjegyzőhöz (hiszen a bank a kölcsön nyújtásának előfeltételéül szabja az egyoldalú kötelezettségvállalási nyilatkozat aláírását a közjegyző előtt), és saját költségére (!) olyan jognyilatkozatot kénytelen tenni (az ellenérdekű bank által a közjegyzőnek átküldött adatok alapján a közjegyző által kitöltött okiratban), amelynek birtokában aztán a banknak még perelnie sem kell, ha úgy dönt a kölcsönszerződés valamilyen indokra hivatkozva történt egyoldalú felmondását követően, hanem a „maradékaltalan teljesítésre” vonatkozó felhívását követően közvetlenül végrehajtást kezdeményezhet az adós ellen, miután egy másik közjegyzőnél kiállított egy másik közjegyzői okiratot.
6. A közjegyző pedig – ahelyett, hogy teljesítené a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. tv.-ben előírt azon kötelezettségét, hogy meggyőződik a felek valódi (ügyleti) szándékáról, tájékoztatja az ügyfelet a jogügylet lényegéről és jogi következményeiről, s meggyőződik arról, hogy a közjegyzői okiratban foglaltak megfelelnek a fél akaratának – még sürgeti is az ügyfelet azzal, hogy lehetőség szerint minél hamarabb írja alá a dokumentumot, mert hamarosan itt a következő hitelfelvevő...Ebben a légkörben nincs lehetőség arra, hogy a hitelfelvevő a szerződésben olyan elemeket is javíttasson, amik a tárgyalás során fel sem vetődtek (példul, hogy a banknak jogában áll akár fél áron eladni a lakást, ha az ügyfél fizetési késedelembe esik, stb..)

⁴⁴⁷ Az eredetileg ígértől az esetek túlnyomó többségében különböző okokra hivatkozva kisebb kölcsönösszeget utaltak át a kölcsön felvevőinek.

- „egyoldalú kötelezettségvállalási” nyilatkozatot, majd utóbb az un. „tartozáselismerő” nyilatkozatokat),
- o járuljanak hozzá ahhoz, hogy a közjegyzői okirat alapján kerül rögzítésre a bank által állítólag kölcsönadott deviza összeg a **Földhivatalnál is** (a Földhivatalnál történt **jelzálogjog-bejegyzésekbe** „önálló zálogjogként” ráadásul már nem „csupán” az egyébként ténylegesen soha birtokba nem adott devizaösszeg került, hanem az un. „**hitelkeret**”-nek az adósok által soha teljesen fel nem használt teljes összegét vezették át „tartozásként” /plusz az előre meg nem határozott, valamiért szintén devizában számítandó kamatokat, járulékokat, stb./, mégpedig kizárólag az adósság állítólagos devizaösszegét feltüntetve!⁴⁴⁸);
5. a **bankok kölcsön-nyilvántartási, pénzügyi tranzakció-bizonylatolási, „tartozás”-megállapítási, „tartozás”-rögzítő, „törlesztőrészlet”-kalkulációs és -beszedési gyakorlatával,**
 6. az utóbb állami kényszer segítségével végrehajtott **„kényszerforintosítás”-sal** (mely vélhetően egy újabb, az elszámolásból levezetett bűncselekmény megvalósulását is lehetővé tette),
 7. a „deviza alapú” kölcsöneik ügyében a bankjaikhoz, a PBT-hez, illetve hazai és EU bíróságokhoz forduló **adósok jogérvényesítésének** jelentős itthoni **korlátozásában,**
 8. a **tömegesen „bedőlő” kölcsönökkel összefüggő banki, közjegyzői, behajtói, bírói és bírósági végrehajtói gyakorlattal összefüggésben!**

A fent említettek minden szükséges részletre kiterjedő **feltárása, kivizsgálása, megítélése, s a felelősök kézre kerítése,** majd példás **megbüntetése** az erre felkészült, valóban független, pártatlan **hazai és EU-s igazságszolgáltatási szervezetek, intézmények** (bűnüldöző /rendőri, ügyészi/ szervek, nemzetbiztonsági szolgálatok és a bíróságok) **feladata!**

Erős a gyanú ugyanis, hogy a „deviza alapú kölcsönök”-nek a magyar pénzügyi piacra történő bevezetése⁴⁴⁹, tömeges elterjesztése, majd a bankok által előre tudottan, sőt vélhetően tervezetten megtörtént „hitelbedőléseket” követően magyar állampolgárok százezreinek a módszeres, könyörtelen kifosztása - s ezzel az adósok és családtagjaik végletes létbizonytalanságba, nyomorba taszítása - egy **országosan egységes, komplex,** (a Btk. 321.§ (1) szerint minősülő) **bűnszervezetben,** (a Btk. 6 § (1) szerint minősülő) **bűnhalmazatban, maffia-jelleggel elkövetett gazdasági bűncselekmény-sorozat,** valamint (a Btk. 143.§ (1) b) c) g) pontja szerint minősülő) **több ember halálát okozó emberiség elleni bűntettek** formájában valósult meg!⁴⁵⁰

⁴⁴⁸ Mindkét jogi aktust az adósok által eredetileg kért és a bank által ígért meghatározott forintösszeg folyósítási feltételül szabta az összes bank, s jellemzően végül kizárólag csak devizaösszegeket rögzítettek: az állítólagos „deviza hitelkeret” és a „folyósított deviza alapú kölcsön” CHF- ill. yen-összegét.

⁴⁴⁹ A nyilatkozók többsége általában nem beszél arról a tényről, hogy a deviza-hitelezés és a „deviza alapú kölcsönzés”/„deviza alapú hitelezés” időben egymást szorosan követően jelent meg hazánkban.

⁴⁵⁰ Most nem „csupán” a bankoknak a Gazdasági Versenyhivatal által anno feltárt és jogerős bírósági ítéletekkel is megerősítetten bizonyított, bűnös összejártszására gondolunk, de sok egyéb mellett arra is, hogy bizonyítható a személyi összefonódás pl. a Magyar Országos Közjegyzői Kamara (MOKK) és a közelmúltban átnevezett egykori Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara (MBVK) közelmúltban a közéletből külföldre távozott, egyébként egymással 2007. óta élettársi kapcsolatban élő vezetői között is. A MOKK egykori ügyvezetője (Dr. Horváth Gyöngyi) és a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara

Ezért valószínűleg abszolút igaza volt azoknak a fontos pozíciókat betöltő, mértékadó politikai személyiségeknek, akik annak idején így összegeztek és érveltek a „deviza alapú kölcsönök” csapdájába bankok által megtévesztéssel becsalt adósok védelmében és részükre méltányos jog- és igazságszolgáltatás ígretével:

- „Kétségkívül ők vették fel azt a hitelt, de **becsapták őket, becsalták őket** ebbe a kelepcebe, **félrevezették őket**, egyáltalán **nem magyarázták el nekik, hogy milyen mértékig teszik kockára a saját és a gyerekeik jövőjét, ha belelépnek ezekbe a hitelszerződésekbe.**”⁴⁵¹
- „azokat az embereket, akik annak idején a devizahitel felvételének a lehetőségével éltek, kevés kivétellel, de gyakorlatilag **megtévesztették és becsapták**; megtévesztették és becsapták abban az értelemben, hogy messze nem voltak tisztában a devizahitelek felvételének minden kockázatával. De még ha azzal tisztában is lettek volna, minden valószínűség szerint **senki nem hívta fel a figyelmüket** arra, hogy azok a szerződéses konstrukciók, amelyeket aláírhattak akkoriban - és **nem volt más választásuk mást aláírni** -, gyakorlatilag **minden egyes kockázatot kivétel nélkül az ügyfélre hárítanak**. Valószínűleg arra sem hívta fel senki külön egyébként a hitelfelvevők figyelmét, hogy mindezekben túlmenően nem elegendő az, hogy a devizahiteleknek magukban óriási árfolyamkockázatuk van, nem elegendő az, hogy minden kockázatot a hitelt nyújtók, tehát a bankok és a pénzintézetek a hitelfelvevők, azaz a magyar családok számára hárítanak át, ezenkívül ráadásul az akkoriban aláírt szerződésekkel ezt egyoldalú szerződésmódosítás keretében is megtehették a magyar bankok. Tisztelt képviselőtársaim, ez bizonyos értelemben **Európában is egyedülálló**. Ily módon, **ekkora kockázatot egyoldalú szerződésmódosítással, minden kockázati elem áthárításával,**

(MBVK) közelmúltig aktív egykori elnöke (Dr. Császi Ferenc) és beosztottaik, munkatársaik vélhetően egymással számos alkalommal összejátszott az általuk képviselt szervezetek élén – talán ezért fordulhatott elő olyan jogsértő gyakorlat is az elmúlt években, hogy a MBVK által kiküldött felszólító levelek megtévesztő módon MOKK-os borítékban lettek feladva tértivevényes ajánlott küldeményként, hogy a mit sem sejtő adósok biztosan átvegyék a MOKK levelét, amiben a megdöbbenésükre aztán nem a közjegyző, hanem a végrehajtó levelét lették (így végrehajtók elmondhatták, hogy „hivatalosan értesítették” az adósokat, s máris elindulhatott a végrehajtás az adósok ellen). A MOKK egykori ügyvezetője és a MBVK egykori elnöke ma már spanyolországi tengerparti villájukban élvezik a jól megérdemelt pihenést. Egyedüli fejlemény: az egykori MBVK-t átnevezték: ma Magyar Bírósági Végrehajtói Karnak hívják...

⁴⁵¹ Orbán Viktor interjúja a Vasárnapi Újságnak (A Kossuth Rádió Vasárnapi újság című műsorában Perjés Klára beszélgetett Orbán Viktorral) (2012. december 23.) http://2010-2015.miniszterelnok.hu/interju/orban_viktor_interjuja_a_vasarnapi_ujsgagnak (Letöltés időpontja: 2018. 02. 04.) Lásd még:

- „Orbán: Most az a feladat, hogy bejárassuk az új rendszert” (szerző: „KK”-szignóval) (2012. december 23.) <https://hirtv.hu/hirtvarchiv/orban-most-az-a-feladat-hogy-bejarassuk-az-uj-rendszert-1126723>. (Letöltés időpontja: 2018. 02. 04.)
- Orbán Viktor a Kossuth Rádió 180 perc című műsorában (2013. július 26-án leközölve): „Azért tudtunk széles felhatalmazást adni a gazdasági miniszternek, mert több olyan alkotmányos megoldás is létezik, amellyel a korábban megkötött szerződéseket módosítani tudjuk” – jelentette ki Orbán Viktor. A miniszterelnök szavai szerint a lakáscélú devizahitelek konstrukciója rossz a családoknak és a gazdaságnak is, ez a legsebezhetőbb oldala ma az országnak. Úgy fogalmazott, az ilyen devizakölcsönt felvevő embereket becsapták, a bankok „minimum gondatlan, ha nem rosszhiszemű magatartást” tanúsítottak, ráadásul az állami szervek sem tették meg azt, amit meg kellett volna tenni.” Forrás: <http://csepel.info/?p=28134> ; <http://kdnf.hu/news/jovoben-nem-lesz-lakascelu-devizahitel?theme=clean-accessible> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 04.)

*azt gondolom, nincs olyan európai uniós tagállam, ahol ezt a hitelezési gyakorlatot folytatni lehetett volna.*⁴⁵²

- „A devizaalapú forint hitel esetén a kölcsönszerződés alapján a bank az ügyfél részére azonban devizát nem bocsát rendelkezésére, sem effektíve, sem átvitt, jelképes értelemben. Devizához ezen ügylet keretei között az adós semmilyen módon és mértékben nem juthat, a hitelező kizárólag forintot bocsát rendelkezésére, így az árfolyam-különbözet mögött valójában nincs banki szolgálatás.”⁴⁵³

Tény, hogy számos szakember a magyarországi „deviza alapú kölcsönöket” az **évszázad pénzügyi csalásának**⁴⁵⁴ tartja, s alighanem okkal.⁴⁵⁵ Mások **országosan egységes, komplex, bünszervezetben, bűnhalmazatban, maffia-jelleggel elkövetett bűncselekmény-sorozatról** beszélnek, s bizony érveik igen meggyőzően hangzanak.⁴⁵⁶

⁴⁵² Részlet Rogán Antal 2011. szeptember 19-i parlamenti beszédéből. Forrás: Parlamenti napló – 111. ülésnap (2011.09.19.) - T/4144 Az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról - Rogán Antal expozé – 206. felszólalás - 17:43 a felszólalás kezdete http://www.parlament.hu/naplo39/111/n111_206.htm (Letöltés időpontja: 2018. 02. 04.)

⁴⁵³ Idézet forrása: Dr. Navracsics Tibor, közigazgatási és igazságügyi miniszternek Dr. Paczolay Péternek, az Alkotmánybíróság (AB) elnökének címzett XX-2/21/1/2013. nyt.sz. levele. (Levél aláírásának dátuma: 2013. november 28-án). A levél egy indítvány tartalmazott, melyben Magyarország Kormánya az Alkotmánybíróság hivatalos álláspontját kérte ki. (Előadó alkotmánybíró: Paczolay Péter). Online: [http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/ee3a84e45401b26ec1257c32006000e6/\\$FILE/ATTJ3J8X.pdf/2013_1769-0_ind%C3%ADtv%C3%A1ny.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/ee3a84e45401b26ec1257c32006000e6/$FILE/ATTJ3J8X.pdf/2013_1769-0_ind%C3%ADtv%C3%A1ny.pdf). Az AB 2014. március 17-én meghozott döntését lásd: <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/EE3A84E45401B26EC1257C32006000E6?OpenDocument> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 04.) A problémakör kapcsán a „devizahiteles” köösség részéről megfogalmazódott kérdések kapcsán lásd különösen: „Lőszér 7 - nem devizakölcsön (?)” (2015.09.14.) <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/loszer/loszer-7---nem-devizakolcson----.html> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 04.)

⁴⁵⁴ Lásd ennek kapcsán, egyebek között: Antalffy Tibor: Az évszázad pénzügyi csalása. In: „Tibor bá' online” (2011-08-30 Tibor bá' blogja.) <https://www.antalffy-tibor.hu/?p=1367> (Letöltés időpontja: 2014. 03. 07.)

⁴⁵⁵ Ugyanakkor az is tény, hogy számos egyéb példát is ismerünk a hazai bankok és pénzügyi szakemberek által a XX. században elkövetett hatalmas volumenű pénzügyi csalásokra, tolvajlásokra, „kreatív pénzügyi műveletekre”, lásd pl.: „frankhamisítási ügy”, a Nemzeti Bank aranyának eltulajdonítása és Ausztriába utaztatása, ottani „kezelése” a II. világháború vége felé; a hiperinfláció kezelése és az új magyar fizetőeszköz /forint/ elleni spekulációs próbálkozások; a Kádár-rendszert végül hatalmas adósságspirálba kergető devizahitelek felvétele; a magyar bankszektor kiemelkedő alakjainak részvétele a kétszintű bankrendszer létrehozásában, és az 1988-tól induló „spontán privatizációban” a bankszektoron belül is, stb.

⁴⁵⁶ Lásd ennek kapcsán, egyebek között:

Prof. Dr. Róna Péter értékeléseit, elemzéseit, nyilatkozatait, például:

- Róna szerint Oszkókék a felelősek (AN szignóval) (2012. november 27.)

<http://nepszava.com/2012/11/magyarorszag/rona-szerint-oszkoek-a-felelosek.html/comment-page-3> (Letöltés időpontja: 2013. 11. 30.)

- A világhírű közgazdász kitart: „Hibás termék és csalás a devizahitel”

(2013.10.04.) http://hitelkarosultak.blog.hu/2013/10/04/a_vilaghiru_kozgazdasz_kitart_hibas_termek_es_csalas_a_devizahitel (Letöltés időpontja: 2013. 11. 30.)

- Hét ember felelős a devizahitelezésért (2012. november 27.)

<http://hitelvilagstadium.blogspot.hu/2012/11/het-ember-felelos-devizahitelezesert.html?m=0> (Letöltés időpontja: 2013. 11. 30.)

- Róna Péter: a devizahitel-szerződések nem felelnek meg a hitel gazdasági fogalmának (HVG) (2013. január. 22.) http://hvg.hu/gazdasag/20130122_A_perelo_devizahiteleseknek_adott_tanacso (Letöltés időpontja: 2013. 11. 30.)

- Vélemény: Róna Péter: A Kúria jogegységi határozatáról - NOL.hu Online: nol.hu/.../20140102-a_kuria_jogegysegi_hatarozatarol-1435351 (2014. január 2.) (Letöltés időpontja: 2014. 01. 13.)

Lásd még a problémakör kapcsán:

A világ más tájain (pl. Közép- és Dél-Amerikában, Ausztráliában, Új-Zélandon) is kínáltak már ezelőtt három évtizeddel is efféle mérgezett, „ragadozó” ill. „rablóhiteleket” (alapvetően az alacsonyabb iskolai végzettségű, pénzügyileg képzetlenebb, gyenge érdekérvényesítő képességgel rendelkező adósok „megkopsztására”, „bedöntésére”).

Sehol a világban nem került sor azonban arra, hogy olyan „tökélyre” fejlesztették volna ezt a százezrek életét tönkretevő rendszert, mint ahogyan azt hazánkban a külföldi anyabankok „deviza alapú kölcsönök”-et tömeges méretekben elterjesztő leánybankjai, valamint a „deviza alapú kölcsönök” kihelyezésében részt vevő magyar tulajdonú bankok tették!

Magyarországon gyaníthatóan már eredetileg is **kifejezetten, tudatosan, előre tervezetten és szervezeten** úgy alakították ki és működtették ezt a rendszert az érintett bankok, hogy elérjék:

- minél több pénzügyekben járatlan, alapvető információk vonatkozásában tudatlanságban tartott, a bankokban és az állami bankfelügyeleti rendszer hatékony, állampolgár-barát működésében naivan megbízó ember vegyen fel „deviza alapú kölcsönt” (ennek érdekében a bankok megtévesztő reklámokkal és információkkal, a Magyar Bankszövetség és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete /PSZÁF/ pedig megtévesztően megnyugtató információkkal bátorította a későbbi kölcsönfelvevőket, miközben az MNB mesterségesen magasán tartotta éveken át a forint alapkamatot, ezzel is a bankok által erőszakos reklámkampánnyal kínált „deviza alapú kölcsönök” felvételének irányába terelve a későbbi áldozatokat),
- a későbbi adósok **hitelcsapdába** való **becsalását** (kölcsönszerződés ígéretével tévedésbe ejtésével és több éven át tévedésben tartásával), majd
- az adósoknak a hitelcsapdából való **szabadulásának** a bármilyen áron **lehetetlenné tételét** (beleértve a bankok és a Bankszövetség részéről gyakorlatilag kormányzati ciklusokon átívelően a mindenkori kormányzatok megkörnyékezését, s az összes hatalmi ág direkt vagy indirekt befolyásolására való törekvést, s az egyébként járásbírói jogkörrel felruházott közjegyzőkkel való cinkos összejátszást⁴⁵⁷),
- az adósok kölcsöneinek a mielőbbi **„bedöntését” tömeges méretekben**,

Makkos Albert (2011) Devizahiteled van? Kezedben a megoldás! Budapest

Dr. Marczingós László (2012) Feljelentés a Fővárosi Főügyészségre deviza alapú hitelekkel kapcsolatban. (2012. április 30.) <http://www.donmarcello.hu/?p=1447> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 17.)

Szabó József: Devizahitel. Tisztelt Ügyészség...Budapest: Bado Studio & Print Bt.

Banki Adósok Érdekvédelmi Szervezete (BAÉS): A Csalás.

<https://sites.google.com/site/semmisdevizahitel/csalas> (Letöltés időpontja: 2018. 01. 14.)

Járvás Éva: Devizahitelek – kárpótlási törvényt követelünk! <https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpotlasi-torvenyt-kovetelunk-i-resz/> ; <https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpotlasi-torvenyt-kovetelunk-ii-resz/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 08.)

Nagy Éva – Teo Fiser: Vádirat az államhoz a devizacsalás ügyében. (2014. október 21) Online: <http://prohungarianemzetiportal.ning.com/forum/topics/bank-biztosito?commentId=6573332%3AComment%3A57089>, civilkontroll.com (Letöltés időpontja: 2018. 04. 08.)

Varga István: Törvényt sértettek a pénzintézetek? <https://civilkontroll.com/torvenyt-sertettek-penzintezetek/>

Dr.Kriston István: Egész szerződés semmissége. Jogvélemény a Kúria Jogegységi Tanácsához.

<https://civilkontroll.com/dr-kriston-istvan-ugyved-egesz-szerzodes-semmissége-jogvelemeney-a-kuria-jogegysegi-tanacsahoz/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 11.)

⁴⁵⁷ A Kúria jogegységi határozatban rendelkezett arról 2004-ben, hogy a közjegyzők közhatalmi tevékenységet gyakorolnak, amikor közokiratot készítenek, és így a tevékenységük során okozott kárért a polgári törvénykönyv szabályai alapján tartoznak felelősséggel.

hatalmi ág direkt vagy indirekt befolyásolására való törekvést, s az egyébként járásbírói jogkörrel felruházott közjegyzőkkel való cinkos összejátszást⁴⁵⁶),

- az adósok kölcsöneinek a mielőbbi „**bedöntését**” **tömeges** méretekben,
- az adósok **ingatlanjainak** a minimális értéken való **megszerzését, s**
- az adósok és családtagjaik **totális, könyörtelen kifosztását**, majd évek-re-
évtizedekre **adósraabszolgává tételét!**

Hazánkba a „deviza alapú kölcsönt” (ezt a „mérgezett pénzügyi terméket”) eredetileg az itthon banki „hídfőállásokat” foglaló **osztrák tulajdonú bankok hozták be** – de az OTP is gyorsan „beszállt a versenybe”.⁴⁵⁷ A lehetőséget a „devizahitel” itthoni elterjesztéséhez a 2001. nyarán, még az I. Orbán-kormány időszakában meghozott „2001. évi XCIII. törvény a devizakorlátozások megszüntetéséről, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról” elnevezésű törvény teremtette meg⁴⁵⁸; a „deviza alapú kölcsönök” **tömeges elterjedése** pedig alapvetően az első és a második **Gyurcsány-kormány** időszakához köthető.⁴⁵⁹

Számos dél-európai országban (pl. Spanyolországban, Görögországban, Cipruson, Olaszországban), és a kelet-közép- és dél-kelet-európai poszt-kommunista országok jóformán mindegyikében elterjesztették a „deviza alapú kölcsönöket” (pl. 2004-ben Észtországban, Lettországban, Litvániában,

⁴⁵⁶ A Kúria jogegységi határozatban rendelkezett arról 2004-ben, hogy a közjegyzők közhatalmi tevékenységet gyakorolnak, amikor közokiratot készítenek, és így a tevékenységük során okozott kárért a polgári törvénykönyv szabályai alapján tartoznak felelősséggel.

⁴⁵⁷ Bethlendi András: Egy rossz termékfejlesztésből rendszerszintű piaci kudarc. A hazai lakossági devizajelzáloghitelzés. In: Hitelintézeti Szemle, XIV. évfolyam, 1. szám, 2015. március, 5-29.o.
www.hitelintezetiszemle.hu/letoltes/1-bethlendi-3.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 05. 13.)

⁴⁵⁸ Sajnos, a törvényi szabályozás több tekintetben hibásnak bizonyult, így nem került sor a devizahitel-felvétel szigorúbb feltételekhez kötött korlátozására (enélkül sokakat rábeszéltek a bankok, hogy elegendő fedezet, önerő nélkül vagy minimális önerővel is merjenek kölcsönt felvenni); nem határozták meg a bankok részére az alapos előzetes tájékoztatási, felvilágosítási kötelezettséget, s lehetővé tették számukra az egyoldalú szerződésmódosítást. A DAC-csoport a bűncselekmény alapú Közösségi Feljelentésében ugyanakkor számos, rendelkezésükre álló dokumentum alapján rámutat arra, hogy véleményük szerint hazánkban a „deviza alapú” és „devizában nyilvántartott” jogügyleteket maga az OTP Bank kezdte el még 2004 őszén, a Medgyessy-kormány megbuktatása után. Álláspontjuk alátámasztásaként utalnak egyebek között az MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentéseiben foglaltakra, melyek alapján szerintük egyértelműen látható, hogy az un. „deviza alapú” illetve a „devizában nyilvántartott” kölcsönök – szemben a 2001-től legális devizahitelekkel - csak 2004 második felétől okoztak jelentős és ugrásszerű növekedést! Lásd ennek kapcsán, egyebek között:
https://lookaside.fbsbx.com/file/1_2.m.DAC.pdf?token=AWxMc2JmGT3daQLBjB0YQNxwSkxLszGr6AoVd5MrheGwZ3VdQGdNscIT1u_UccSFH1yA1lKWODkGNWd6oxNeb5FJY5xUmkciw9lNmEKNH6bQnk4BrKTvgG4K98-R8YiaiwBEygarny3COM18AvLGlyT2qAu1nh2ZzJUBIDlkqgQA. (Letöltés időpontja: 2018. 04. 11.) Lásd még, egyebek között:

- MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: MNB (2014. november), 87. oldal, 32. ábra: „Háztartások hiteleinek denominációs szerkezete.”
- Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: Magyar Nemzeti Bank (MNB) (2017. november), 54. oldal, 32. ábra: „Háztartások hiteleinek denominációs szerkezete.”

⁴⁵⁹ Az első Gyurcsány-kormány Medgyessy Péter miniszterelnök lemondása után került hatalomra. A hivatali esküt az MSZP-SZDSZ koalíciós kormánya 2004. október 4-én tette le, s a 2006-os választási győzelmet követően ügyvezető kormányként 2006. június 9-ig volt hivatalban, amikortól a második Gyurcsány-kormány regnált 2008. április 30-áig (amíg az SZDSZ vissza nem hívta minisztereit és ki nem lépett a koalícióból). Onnantól 2009. április 14-ig (a Gyurcsány Ferenc miniszterelnök elleni konstruktív bizalmatlansági indítvány Országgyűlés általi elfogadásáig) Gyurcsány Ferenc egy párti kormányzást valósított meg.

Lengyelországban, Csehországban, Szlovákiában, Szlovéniában, valamint 2007-ben Bulgáriában, Horvátországban, Macedóniában, Romániában. (Romániában az OTP ebben meghatározó szerepet játszott.)

Szomorú érdekesség, hogy **miközben** „...a svájci frankos hitelezést – annak **veszélyeit felmérve** – még **Ausztriában** is, az ottani indulása után **pár hónapon belül**, gyakorlatilag **el lehetetlenítették**”⁴⁶⁰; az ottani érdekvédők (pl. Dr. Peter Kolba és társai) számos sikert értek el a „deviza alapú kölcsönöket” kibocsátó bankokkal, pénzintézetekkel szemben (majd utóbb maga az **osztrák Legfelsőbb Bíróság** is súlyosan **elmarasztalta és kártérítésre kötelezte** a „deviza”-hitelt kibocsátó pénzintézetet, egyebek között az Európai Unió Bíróság C-618/10.sz., a fogyasztóvédelemben meghatározó szerepet játszó ítéletében foglaltak alapján⁴⁶¹) – **azalatt nálunk az osztrák bankok és magyar vetélytársaik éppen hogy felfuttatták** a „deviza alapú kölcsönök” tömeges folyósítását, **miközben** nagy valószínűséggel **tudták, hogy milyen következményekkel jár** ennek a mérgező pénzügyi terméknek az elterjesztése!

Más országokban, amikor kiderült a banki csalás ténye, s legalább utólag felelősré vált az állami pénzügyi felügyeleti rendszer intézményei⁴⁶², s a közelgő bajt érzékelve döntött a törvényhozó, a végrehajtó és a független bírói hatalom - a „deviza alapú kölcsönzésben” érintett **bankok** érezték, hogy ezúttal „lebuktak”, és **gyenge „utóvédharcok” után tudomásul vették, hogy sor kerül a csaló pénzügyi termék által okozott kár legalább utólagos reparálására a felvételkori árfolyamon** az adott nemzeti valutában nyilvántartott **kölcsönnek alakítással** (lásd pl. Horvátország, Románia és Szlovénia példáját)! Csak néhány példa:

- **Szlovéniában** 2004-2008 között mintegy 20 ezer háztartásra sózták rá megtévesztő információkkal a „deviza alapú kölcsönöket”. A Szlovén Legfelsőbb Bíróság 2018. januárjában az egyik osztrák bank szlovéniai leánybankját súlyosan elmarasztaló ítéletében és annak indoklásában utalt arra, hogy **súlyosan immorális üzleti fogás volt a bankok részéről, hogy eltírták** az ügyfelek elől a CHF-ben nyilvántartott „deviza alapú kölcsönök”-kel együtt járó magas

⁴⁶⁰ Idézet forrása: Wiedermann Helga (2014) Sakk és póker. Krónika a magyar gazdasági szabadságharc győztes csatáiról. Budapest: Kairosz Kiadó, 183. oldal („A kötetet a Pallas Athéné Domus Animae Alapítvány megbízásából a Kairosz Kiadó gondozta.”) Wiedermann Helga: „Az első Orbán-kormány idején, 2000-2002 között Matolcsy György, akkori gazdasági miniszter személyi titkára volt, majd 2010-től Matolcsy György munkáját mint a Nemzetgazdasági Minisztérium miniszteri kabinetfőnöke segítette.” (Idézet a könyv borítójának fülszövegében található, szerzőre vonatkozó ismertetőből.)

⁴⁶¹ Lásd: az osztrák Legfelsőbb Bíróság 2013. január 24-én meghozott döntését lásd: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20130124_OGH0002_0020OB00022_12T0000_000 (Letöltés időpontja: 2015. 05. 07.)
A hivatkozott EU Bírósági ítélet: az EU Bíróság 2012. június 14-én meghozott ítélete a C-618/10. sz. ügyben, az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Audiencia Provincial de Barcelona (Spanyolország) a Bírósághoz 2010. december 29-én érkezett, 2010. november 29-i határozatával terjesztett elő az előtte a Banco Español de Crédito SA és Joaquín Calderón Camino között folyamatban lévő eljárásban.
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=123843&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=158717> ;
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?sessionId=9ea7d2dc30ddbfb1a1c013d4806aed2a004428ca13a.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxNc350?text=&docid=123843&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=117600> (Letöltés időpontja: 2015. 05. 07.)

⁴⁶² Az Osztrák Köztársaság **központi** bankja, az Oesterreichische Nationalbank (OeNB, magyarul: Osztrák Nemzeti Bank) például 2015. decemberében egyértelműen állást foglalt az ügyben: „...the Austrian central bank called the high share of foreign-currency loans ‘a major risk factor with respect to the financial position of Austrian households’”. Forrás: Michael Shields - Angelika Gruber: Austrians rue starting fashion for Swiss franc mortgages, Sun Feb 1, 2015, Online: <http://www.reuters.com/article/swiss-snb-austria-idUSL6N0V858C20150201> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 09.)

kockázatokat, főleg hogy bizonyíthatóan jóelőre tudták az árfolyam-trendeket – ezért úgy ítélték, hogy az adósnak csupán az eredetileg részére ténylegesen átadott tőkeösszeget kell visszafizetnie, de azon felül semmiféle kamat, egyéb összeg nem jár a tisztességtelenül eljáró banknak.⁴⁶³ A Szlovén Legfelsőbb Bíróság: „**Semmissé nyilvánított egy svájci frank alapú hitelszerződést a szlovén legfelsőbb bíróság arra hivatkozva, hogy a bank nem tájékoztatta ügyfelét az ilyen devizahitelek magas kockázatáról** - közölte a szlovén sajtó... a jogerős ítélet szerint a hitelfelvevőnek az eredeti hitelösszeget kell visszafizetnie a banknak, **kamatok nélkül**, a pénzintézetnek pedig **törölnie** kell az ügyfél ingatlanját terhelő **jelzálogjogot**.”⁴⁶⁴

- **Németországban** a német Szövetségi [Legfelsőbb] Bíróság (BGH-Bundesgerichtshof) a „deviza alapú kölcsönt” kibocsátó bankot súlyosan elmarasztaló ítéletének indoklása szerint : „...olyan esetekben sem kerülhető el, hogy a külföldi devizanemben eladósodott adós kártérítési kérelmét vizsgálja a bíróság, amikor a szerződés egyébként érvényesen létrejött. **A kölcsönszerződés megkötése előtt** ugyanis szükségképpen **létrejön a bank és a fogyasztó között egy tanácsadási szerződés, amelynek a megszegése** a bank által (elégtelen fogyasztó felvilágosítás) kártérítési kötelezettséghez vezet a fogyasztó irányában.”⁴⁶⁵
- **Franciaországban az ügyészség vizsgálja** ezeket a „mérgező” banki termékeket és **bíróság elé citálják** az azokat forgalmazó **pénzügyintézeteket** (pl. BNP Paribas Private Banking nevű pénzintézetet, amelyet ráadásul több vonatkozásban is hazugságon kaptak, amikor bebizonyosodott: előbb hosszú időn át presszionálta dolgozói, hogy a terméket rásózzák a mit sem sejtő kliensekre, a tisztességtelen eljárás ellen tiltakozó banki alkalmazottakat kirúgással fenyegette ill. kirúgta - majd

⁴⁶³ Reuters: Slovenian court cancels Swiss franc loan due to currency risks.

<https://www.reuters.com/article/slovenia-banks/update-1-slovenian-court-cancels-swiss-franc-loan-due-to-currency-risks-idUSL8N1PE3WQ> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 07.)

⁴⁶⁴ Dull Szabolcs: Semmissé nyilvánítottak egy svájci frank alapú jelzáloghitelt Szlovéniában (2018.01.19.) https://index.hu/gazdasag/2018/01/19/semmissse_nyilvanitottak_egy_svajci_franc_alapu_jelzaloghitelt_s_zloveniaban/?token=6367ddb7c7f195d281ee17ace10ceb9a5 (Letöltés időpontja: 2018. 01. 20.)

⁴⁶⁵ A német Szövetségi [Legfelsőbb] Bíróság fontos ítéletéről és annak részletes tartalmáról hírt adó NZZ Nagy Legal részéről Dr. Tallér Péter ügyvéd felhívja a figyelmet a bíróság által kiemelt azon tényre is, hogy amennyiben: „Még az írásbeli kölcsönszerződés megkötése előtt szükségesképpen létrejön a bank és a banki hitel igénylője között egy pénzügyi tanácsadási szerződés. Ennek keretében pedig szigorúbb mércének kell alávetni a fogyasztói felvilágosítást, mint az érvényesség/érvénytelenség vizsgálata során. Így tehát a megismételt eljárásban az alsóbb fokú bíróságnak vizsgálni szükséges, hogy pontosan mekkora kár érte a fogyasztót abból kifolyólag, hogy a bank nem ajánlott neki megfelelő biztosítékokat az árfolyamkockázat ellensúlyozására. Mivel a hatályos európai jogi háttérszabályok Magyar- és Németország esetén azonosak, valamint lényegében azonos a polgári jogi szabályozás is, az eset átvitethető a magyar viszonyokra is.” Dr. Tallér Péter felhívja a figyelmet az irányadó német ítélet hazai vonatkozásai kapcsán, hogy: „Az eset lehetséges következményei a magyar joggyakorlatot illetően:

- Nem csak magánszemélyek, hanem akár cégek / szervezetek esetében is probléma nélkül megállapítható a fogyasztói minőség.
- Annak ellenére lehetséges kártérítési igényrel élni a bankkal szemben, hogy a szerződés maga érvényes.
- Korábbi jogerősen elbukott érvénytelenségi per sem lehet abszolút akadálya a kártérítési pernek. A kártérítési ügyekre nem vonatkozik sem az elszámolási törvény, sem pedig a Kúriának az eddigi, a fogyasztók érdekeivel ellentétes döntései.” Lásd: Szövetségi Legfelsőbb Bíróság: érvényes devizahitel esetén is jár kártérítés (2018. március 14.) <http://www.nzp.de/szoevetsegi-legfelsobb-birosag-ervenyes-devizahitel-eseten-is-jar-karterites/?lang=hu>. Lásd ennek kapcsán még: Hitelesmozgalom: Német devizahiteles ügy - kártérítéssel (2018.03.28); <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/birosag/nemet-devizahiteles-ugy---karteritessel.html> (Letöltés időpontja: 2018. 03. 29.)

pedig azt határozta meg a pénzintézet állományában maradt alkalmazottaknak, hogy azzal hárítsák el az ügyfelek panaszait, hogy állítólag őket is meglepetésszerűen érte, ami történt a kliensekkel, s nem is gondolták volna, hogy milyen veszteségek érhetik a klienseket)⁴⁶⁶,

- **Ausztráliában** jelenleg is dagad egy világraszóló botrány, amelyet a **bankok által rendszerszerűen elkövetett pénzügyi visszaéléseket (bankközi kamatmanipulációkat, irathamisításokat)** és az **ügyfelek tudatos megkárosítására törekvő csaló pénzintézeti tevékenységeket**⁴⁶⁷ vizsgáló különleges szakértői testület⁴⁶⁸ tárt fel.⁴⁶⁹ (Egyebek között ezzel összefüggésben is: „Egészen döbbenetes számú **lakáshiteles banki ügyfélnek** fizettek ki **kártérítést** a pénzintézetek az elmúlt években: mintegy **540 ezer ügyfelet** károsítottak meg valamilyen módon, összefüggésben lakáshitel-szerződéseikkel.”⁴⁷⁰)

Egyedül nálunk fordulhatott elő, hogy a „deviza alapú kölcsönök” tömeges kihelyezését, folyósítását bankok, egyéb pénzintézetek nemhogy lesunyt fejfel odébb somfordáltak volna, de képesek voltak pökhendien éveken át alázni a becsapott, kelepcebe csalt adósokat, úgy állítva be azokat, mint buta, kapzsi, megfontolatlan spekulánsokat! Tényleg minden egyes „deviza alapú kölcsönt” felvevő magyar állampolgár ilyen buta, kapzsi, megfontolatlan és nyereszskedni akaró lett volna?!

A magunk részéről az eddig összegyűlt információk alapján egyre inkább úgy látjuk: igazuk lehet azoknak, akik úgy vélik, hogy itt bizony a „deviza alapú kölcsönök” kihelyezését, folyósítását végző **bankok**⁴⁷¹ és a **velük bűnszövetségben együtt tevékenykedő személyek, intézmények** részéről egy rendkívül **alattomos, előre megfontolt, tömegek anyagi bedöntésére és totális, könyörtelen kifosztására irányuló csalás-sorozatra** került sor, amit nem a polgári jog, hanem csakis a **büntetőjog eszközeivel** lehet alaposan **feltárni, vizsgálni**; az **összes érintett banki, bankfelügyeleti, állami, politikai, stb. felelős beazonosításával, példás** (letöltendő börtönbüntetéseket és akár teljes vagyoneklkobzást is magában foglaló) **megbüntetésével**; az állam és állami szervek,

⁴⁶⁶ France: The French prosecutor against the Helvet Immo fraud (2015. november 15.)
<http://www.fxloans.org/france-the-french-prosecutor-against-the-helvet-immo-fraud/> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 17.)

⁴⁶⁷ Evan Jones: Submission to the Banking Etc Royal Commission (06 March 2018)
<http://bankvictims.com.au/index.php/dr-evan-jones/item/12132-submission-to-the-banking-etc-royal-commission> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 07.)

⁴⁶⁸ Az Ausztrál Királyi Vizsgálóbizottság (teljes nevén: Royal Commission into Misconduct in the Banking, Superannuation and Financial Services Industry) honlapjának elérhetősége:
<https://financialservices.royalcommission.gov.au/Pages/default.aspx> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 07.)

⁴⁶⁹ Lásd ennek kapcsán, egyebek között: Gareth Hutchens: Banking royal commission: all you need to know – so far. The Guardian. <https://www.theguardian.com/australia-news/2018/apr/20/banking-royal-commission-all-you-need-to-know-so-far> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 07.); Daniel Shane: Australia's top bank says it charged dead clients for advice (April 19, 2018)
<http://money.cnn.com/2018/04/19/investing/commonwealth-bank-dead-clients-charged/index.html> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 07.)

⁴⁷⁰ Beleremeg a kenguruk földje az évszázad bankbotrányába (Origo, 2018.04.21.)
<http://www.origo.hu/gazdasag/20180420-beleremeg-kenguruk-foldje-evszazad-bankbotranya.html> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 22.)

⁴⁷¹ Magyarországon egyedül az amerikai tulajdonú CitiBank volt az, amely nem volt hajlandó részt venni a „deviza alapú hitelezésben”, mert nemcsak tudták, hogy az egyértelmű csaláson alapul, de ezt hivatalosan deklarálták is. Lásd ennek kapcsán: „Varga István: a CitiBank kijelentette: a „deviza”-„hitel” csalás, és ebben nem kíván részt venni” <https://www.youtube.com/watch?v=yD1B5RKLEng> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 04.)

intézmények, főhatóságok felelősségének vizsgálatával – s elengedhetetlen a becsapott egykori és jelenlegi „deviza alapú kölcsön”-**adósok teljes körű anyagi és nem anyagi kártalanítása.**⁴⁷²

A „deviza alapú kölcsönök” kihelyezését, folyósítását végző bankok, pénzintézetek **nem mondhatják, hogy nem tudtak arról**, hogy mely lépéseiknek **mi lehet a következménye!** Ha netán elméleti szinten nem kalkulálták volna előre (ebben az esetben az adott bankok kockázatelemzéssel foglalkozó részlegeit kellene felszámolni és az egykori banki vezetők súlyos felelősségét kellene vizsgálni), akkor legalább a nemzetközi gyakorlat példáit ismerniük kellett, hiszen egybek között az 1980-as években Ausztráliában és Új-Zélandon, az 1990-es években pedig Mexikóban okozott komoly pénzügyi problémát a külföldi pénznemben történő eladósodás, s külföldön számos kiváló szakmai tanulmány hívta fel a figyelmet a lehetséges kockázatokra, veszélyekre. Megjegyezzük: még a külföldi szakirodalmat se kellett böngésznie a magyar bankároknak, hogy az árfolyam alakulásának várható trendjeit kalkulálják, s annak kapcsán az adósokra várhatóan leselkedő fizetési nehézségekkel számoljanak, hiszen hazánkban is volt olyan pénzügyi szakember, aki **már 2004-ben több, mint tíz évre előre 5 Ft pontossággal előre jelezte (!)**, hogy 2014. decemberében mennyi lesz a CHF/HUF árfolyam.⁴⁷³

Bizonyítékok szólnak amellett, hogy a nemzetközi **jelzálogpiaci válságok természetével és lehetséges hazai negatív hatásaival is tisztában voltak** már jóval korábban az **MNB illetékes vezetői**⁴⁷⁴ – ahogyan jól ismerték az amerikai jogi

⁴⁷² Újfont hangsúlyozzuk ugyanakkor: a történetek minden részletre kiterjedő, pártatlan, objektív feltárása az ügyészség kompetenciája és felelőssége! Emlékeztetünk ennek kapcsán: a DAC-csoport Közösségi Feljelentést aláíró tagjai megalkottak egy olyan „Magánokirat csomagot” is, amely a komplex tényállást rögzíti polgári jogi és büntetőjogi szempontból egyaránt. Lásd: https://lookaside.fbssbx.com/file/Jognyilatkozatok4.pdf?token=AWw_L-EuiQdYiva8Y0CUBA5BRMMS0rjuyvpNc_Cq8rLQUylCnoK_Gupd7tJyxTtp5F_VMB0zJXlJn7JOL4A5ixPHlyB2ZMUr5M8_Gk6eEjukOLFt4-w0YpwwUYICjRFFy0f-XU5G22pZcyV8gKr9lvcCKl2wL321VgqP3iK5qYn6Q (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

⁴⁷³ Lásd ennek kapcsán a Budapesti Értéktőzsde (BÉT) 2004. októberi havi elemzését: Végh Richárd (2004) A devizahitelezés kockázati tényezői, és ezek csökkentése tőzsdei származékos termékekkel. Budapest: Budapesti Értéktőzsde (2004. október), 9. táblázat, 7. oldal. Forrás: https://bet.hu/data/cms76993/BET_elemzes_2004okt.pdf. (Letöltés időpontja: 2017. 03. 07.) A szerző, a BÉT akkori elemzője és több az MNB egyik szakmai vezetője, a svájci és a magyar *állampapírok hozamgörbéi alapján számolt árfolyam trendet*, s ezen számításaira alapozva már 2004. októberében előre jelezte, hogy több, mint tíz évvel később, 2014. decemberében 256,10 magyar forint (HUF) lesz a svájci frank (CHF) magyar forintban vett árfolyama – sőt már 2004-ben konkrét megoldást kínált arra is, hogy miként lenne lehetséges svájci frankra szóló határidős termékek segítségével megszabadulni a CHF alapú hitelek árfolyamkockázatától. Vélhetően nem ő volt az egyetlen elemző, aki ilyen trendszámításra és extrapolációra képes volt. Tehát a hazai **bankok, pénzintézetek tudhatták jól előre, hogy az árfolyamnak milyen a várható trendje és azt is meg tudják mondani, hogy annak milyen számszerű értéke várható** egy adott időpontban. (Az MNB adatai szerint 2014. december 31-én 261,85 HUF volt a svájci frank (CHF) magyar forintban vett árfolyama. <https://www.mnb.hu/arfolyam-tablaza?deviza=rbCurrencySelect&devizaSelected=CHF&datefrom=2014.12.30.&dateuntil=2014.12.31.&order=1> /Letöltés időpontja: 2017. 01. 18.) Egyébként szakmai önéletrajza szerint: „Végh Richárd 2015 decembere óta a Budapesti Értéktőzsde (BÉT) Igazgatóságának tagja, 2016. január 1-től annak vezérigazgatója. 2013 óta a Befektető-védelmi Alap (BEVA) igazgatósági tagja. 2013 novembere és 2015 decembere között a Magyar Nemzeti Bank (MNB) Tőkepiaci Felügyeleti Igazgatóságának igazgatójaként irányítása alá tartozott a hazai tőkepiaci intézmények felügyelete, bennfentes kereskedelemmel, piacmanipulációval kapcsolatos piacfelügyeleti vizsgálatok lefolytatása, továbbá a tőkepiaci kibocsátói engedélyek kiadása. Az MNB-t számos hazai és külföldi szervezetben képviselte, többek között az ESMA Felügyelői Bizottságában. 2004 és 2013 között a Budapesti Értéktőzsde Üzletpolitikai Igazgatóságán dolgozott különböző pozíciókban.” Forrás: Végh Richárd. Budapesti Értéktőzsde. <http://www.digitalhungary.hu/ki-kicsoda/Vegh-Richard/1850/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 09.)

⁴⁷⁴ Lásd ennek kapcsán, egyebek között: Király Júlia – Nagy Márton – Szabó E. Viktor (2008) Egy különleges eseménysorozat elemzése – a másodrendű jelzáloghitel-piaci válság és (hazai)

szaknyelv által „**predatory lending**”-ként definiált zsákmányszerző, agresszív, utóbb az un. „**másodrendű**” (*subprime*) adósok fizetéseképtelenségét és ingatlan árverési hullámmal eredményező jogellenes hitel- ill. kölcsön-kihelyezési módszereket⁴⁷⁵ (s azok részeként pl. az un. „**NINJA**”-kölcsönöket⁴⁷⁶) is, amelyek ellen az USA-ban már 2007-ben felléptek mind több tagállamban, mind pedig szövetségi szinten (szövetségi szinten 2007-ben fogadták el az „*Anti-Predatory Lending Act*”-et)!⁴⁷⁷ (Csak Király Júlia, a MNB volt alelnöke nem „ragadozó”-, hanem „rablóhitel”-ekről beszélt, érdekes módon éppen nem a CHF-, hanem a japán yen-alapú „deviza alapú hitelek” kapcsán.⁴⁷⁸)

következményei. Közgazdasági Szemle, LV. évf., 2008. július–augusztus (573–621. o.)
www.epa.hu/00000/00017/00150/pdf/00.pdf. (Letöltés időpontja: 2018. 04. 09.) ; Király Júlia – Nagy Márton (2008) Jelzálogpiacok válságban: kockázatalapú verseny és tanulságok. Hitelintézeti Szemle, VII. évf., 5. szám, 450–482. o. (Letöltés időpontja: 2018. 04. 09.)
 Király Júlia 2007-2013. között volt a MNB alelnöke; 2007. júliusától az MNB kamatait meghatározó Monetáris Tanács tagja; sokáig a Nemzetközi Bankárképző Központ vezérigazgatója - utóbb a témakörben több, saját egykori MNB-alelnöki tevékenysége kapcsán tett lépéseit közvetetten igazolni igyekvő, önfelmentő írást is publikált.
 Nagy Márton 2015. óta MNB alelnöke, a Monetáris Tanács elnökhelyettese, de már korábban is magas szakmai vezetői pozíciókat töltött be a MNB-nél: „2013 - 2015. Magyar Nemzeti Bank, ügyvezető igazgató; 2010 - 2013. Magyar Nemzeti Bank, igazgató; 2006 - 2010. Magyar Nemzeti Bank, helyettes vezető; 2002 - 2006. Magyar Nemzeti Bank, vezető közgazdasági szakértő” Forrás:
<http://www.mnb.hu/a-jegybank/informaciok-a-jegybankrol/mnb-iranyitasa-es-ellenorzes-e-nagy-marton-eletrajza>. Tevékenységével kapcsolatban lásd, egyebek között:
<https://www.youtube.com/watch?v=dJADI2kSguo>;
https://index.hu/gazdasag/bankesbiztositas/2017/03/20/nagy_marton_mnb_karrier/ (Letöltés időpontja: 2018. 04. 09.)

⁴⁷⁵A vonatkozó szakirodalom alapján az un. „*predatory lending*”-nek sok fajtáját lehet felsorolni, egyebek között:

- vagyon megszerzését célzó hitelek (*asset-based lending*) kötése;
- extramagas uzsorakamatok kikötése is, amelyet az amerikai szakirodalom *rentseeking*nek nevez;
- hatalmas mértékű előtörlesztési kötbér (*prepayment penalty*);
- a hitelfelvevők megtévesztése, félretájékoztatása, mert a jutalékért dolgozó ügynökök elsősorban abban érdekeltek, hogy a legnagyobb jutalékot hozó hitelt, és ne az adós számára legkedvezőbbet ajánlják;
- diszkriminatív kölcsönzési gyakorlat (*lending discrimination*);
- indokolatlan díjak felszámítása (*abusive servicing practices*);
- az adós rábírása arra, hogy váltogassa a hiteleit (*loan flipping*), amelyet nálunk „adósságrendező hitelnek” hívnak (ezáltal az adós adósságállománya folyamatosan nő, de ezt persze a bankok, pénzintézetek a szerződéskötéskor elhallgatják);
- a negatív értékcsökkenés (*negative amortisation*) módszere stb.

Lásd ennek kapcsán részleteiben még: Kathleen C. Engel-Patricia A. McCoy, A Tale of Three Markets. The Law and Economics of Predatory Lending, in *Texas Law Review* 80 (2002) 1255-1368.

⁴⁷⁶ Van, aki a közép-kelet- és délkelet-európai posztkommunista országokban tömegesen kihelyezett „deviza alapú kölcsönöket” a „ragadozó hitelek”, s azon belül is különösen az un. „NINJA-kölcsönök” közé sorolja, mint pl. Arnold Kling és Tyler Cowen. (A „NINJA”-betűszó eredeti jelentése: „*No Income, No Job, and no Assets*” - bár ettől pontosabb az a leírás, mely szerint ezeket a fajta ragadozó/rabló kölcsönöket úgy kínálták a bankok hazánkban, hogy hivatalosan nem kívánták meg a megfelelő jövedelem, állás meglétének verifikációját (igazolását) – csupán az iránt érdeklődtek hogy van-e az illető kölcsönigénylőnek ingatlana. Ennek a banki mohóságnak az egyik legpörébb megnyilvánulási formája volt a Raiffeisen Bank „fűlbefogó ügyintézős” „Pa, pa, pa, pa...”-reklámja, benne a kulcsmonddal: „Minket nem érdekel a jövedelme, csak az ingatlan értéke számít”). Az un. „NINJA-hitelek” lényegi elemeinek leírását lásd, egyebek között: Arnold Kling (2010) What is a NINJA loan? (June 4, 2010) http://econlog.econlib.org/archives/2010/06/what_is_a_ninja.html# (Letöltés időpontja: 2017. 03. 09.) A Raiffeisen Bank említett lakáshitel-reklámját lásd: <http://videa.hu/video/hirek-politika/raiffeisen-bank-lakashitel-2-devizahitel-svajcfrank-go7BRFRGLZmnngDU> (letöltés: 2014. 08. 30.)

⁴⁷⁷Kathleen C. Engel-Patricia A. McCoy, Turning a Blind Eye. Wall Street Finance of Predatory Lending, in *Fordham Law Review* 75 (2007) 128.

⁴⁷⁸„Még egyszer ezt a játékot nem játszhatjuk el...” - Interjú Király Júliával (2008. április 18.) <https://www.portfolio.hu/gazdasag/meg-egyszer-ezt-a-jatekot-nem-jatszhatjuk-el-interju-kiraly-julival.96009.html> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 10.)

A szakmailag egyébként a kiválóan felkészült magyar bankárok és a Magyar Bankszövetség illetékesei⁴⁷⁹ egyaránt tisztában voltak azzal, hogy másutt a 2000-es évek elejére már támadták, majd utóbb be is tiltották ezeknek a banki mérgező termékeknek a forgalmazását az általuk okozott jelentős károk miatt (az USA-ban pl. 2007-ben kemény törvényeket hoztak mind az egyes államok, mind a föderális állam szintjén a „ragadozó hitelekkel” szemben), de Európában is törvény elé citálták és utóbb súlyosan elmarasztalták azokat a bankokat, amelyek ilyen termékeket forgalmaztak (egyebek között éppen Ausztriában, ahonnan az ott ezért a banki tevékenységért elmarasztalt és megbüntetett osztrák anyabankok aztán „exportálták” a „know-how”-t a magyarországi leánybankjaikhoz, „kreatív termékfejlesztésre” sarkallva az OTP-t is).

Utóbb kiderült az is, hogy az MNB és a Pénzügyminisztérium illetékesei azzal is tisztában voltak, hogy miféle kockázatok leselkednek a nemzetközi tapasztalatok alapján hazánkban az ún. „másodrendű” (subprime) adósokra itthon⁴⁸⁰, sőt már 1999-ben tanították is ezt az ismeretanyagot a hazai közgazdász-képzésben és bankárok továbbképzése során⁴⁸¹ (ahogy szerepelt a tananyagban a határidős

⁴⁷⁹ 2014. július 11-én a Magyar Hírlapban adott interjújában Dr. Kovács Levente, a Magyar Bankszövetség főtitkára elmondta, hogy „a bankoknak nem volt svájci frank betétjük, forintbetétjük volt. Ezért a forintbetétből svájci frankot kellett csinálni: ezt hívják deviza határidős ügyletnek.” Nyilvánvaló, hogy ez árfolyam-spekuláció. Kölcsön jogviszonyban törvényt sért az árfolyam-spekulációs ügylet beépítése. Ennek elszámolása pedig gazdasági bűncselekmény, hitelezési csalás. A bankok a Swap nyitott devizapozícióján nyilvántartott devizaösszeget váltották forintra az ún. „Forintosítási törvény” után és nem a kölcsön egyenlegét, amit nem is vezettek. Miközben Dr. Kovács Levente az árfolyamrésszel kapcsolatosan fejtegette álláspontját, talán észre sem vette, hogy közben egy újabb bűncselekmény elkövetését ismeri be. Minthogy a Magyar Bankszövetség koordinálja a kereskedelmi bankok tevékenységét, így fennáll a bűnszövetségben elkövetett gazdasági bűncselekmény elkövetésének valószínűsége, amelyre egyébként már többen (egyebek között Járvás Éva, Menyhért Péter is) felhívta nyílt levelek tanúbizonysága szerint az ügyben illetékes ügyészség figyelmét.

A Dr. Kovács Leventével, a Magyar Bankszövetség főtitkárával készült interjú, benne az idézett mondat kapcsán lásd: http://magyarhirlap.hu/cikk/760/Az_ugyfelek_vallaltak_a_magas_kockazatot. A riport a Hír Tv adásában megtekinthető itt: Video: <https://www.youtube.com/watch?v=q0P-hFsAhc4&feature=youtu.be> (Letöltés időpontja: 2017. 08. 18.) Lásd még: Devizahitelek-a bankszövetség főtitkárának vallomása - rövidített. CivilkontrollTv (közzétéve: 2017. augusztus 16.) <https://www.youtube.com/watch?v=q0P-hFsAhc4> (Letöltés időpontja: 2017. 08. 18.) ; Devizahitelek-a bankszövetség főtitkárának vallomása - teljes változat. CivilkontrollTv (közzétéve: 2017. augusztus 16.) <https://www.youtube.com/watch?v=3buAOgGvAeo> (Letöltés időpontja: 2017. 08. 18.)

A Magyar Bankszövetség főtitkárával készült interjúban elhangzottakra utal még, egyebek között: Járvás Éva: Devizahitelek. Kárpótlási törvényt követelünk. <https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpoztasi-torvenyt-kovetelunk/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 11.)

⁴⁸⁰ Marsi Erika: Elmélkedés a subprime egyes jelenségeiről. Hitelintézési Szemle, VII. évf., 5. szám, 483–490. o. Egy értelmező megjegyzés: a szerző, Marsi Erika 2009. tavaszáig a a Nemzetközi Bankárképző Központ alelnöke, aztán 2010. januárjáig a Pénzügyminisztérium pénzintézetekért felelős miniszteri biztosi állását töltötte be.

⁴⁸¹ Lásd a korabeli tananyag-kínálatból, egyebek között: Philippe Jorion (1999) A kockázatot érték. Budapest: Panem Könyvkiadó Kft. (ISBN 963 545 1792) Online: <https://epdf.tips/queue/a-kockazatot-ertek-value-at-risk-the-new-benchmark-for-managing-financial-risk.html>. (Letöltés időpontja: 2017. 08. 18.) A könyv eredeti címe: Philippe Jorion (1997) Value at Risk. The New Benchmark for Controlling Derivatives Risk. The McGraw-Hill Companies. Inc.. 1997. A magyar nyelvű kötet impresszuma szerint: "Ez a könyv a Művelődési és Közüktatási Minisztérium támogatásával a Felsőoktatási Pályázatok Irodája által lebonyolított felsőoktatási tankönyv-támogatási program keretében jelent meg. Fordította: Molnár Krisztina (10–14. fejezet); Reiff Ádám (1-9 .. 15-16. fejezet)"

A kötetet Király Júlia, az MNB akkori alelnöke lektorálta! Két sokatmondó idézet a könyvből, annak illusztrálására, hogy mennyire tudták az illetékesek, hogy milyen pénzügyi kockázatokat eredményez, amibe a bankok jogellenes módon belevágtak (pl. származtatott pénzügyi termékek ill. SWAP-ok alkalmazása kapcsán is), s ténylegesen mire lenne szükség: „**Annak érdekében, hogy a befektetők könnyebben meg tudják becsülni a teljes piaci kockázatot, a módosító indítványok "a származtatott pénzügyi termékekre, az egyéb pénzügyi termékekre, illetve az árukhoz kapcsolódó származtatott termékekre vonatkozóan a piaci kockázatok kvantitatív mérőszámainak ... a**

deviza- és hiteltőzsdék működésével; s annak kapcsán a határidős pénzpiacok, a **tőzsdei határidős pénzügyi műveletek**, a **határidős hitelügyletek**, valamint az **árfolyamkockázat lefedezésével, áthárításával** kapcsolatos ismeretek is.⁴⁸²).

Magyarországon a bankok (gyakorlatilag az összes külföldi anyabank tulajdonában álló hazai leánybank és az állítólagos „versenytárs” magyar tulajdonú bankok is egymással „nemes versengésben”) **éppen akkor járatták csúcsra ezen termékek tömeges elterjesztését** a magyarországi (külföldi és magyar tulajdonú) **bankok** (az akkori kormányzat, a Magyar Bankszövetség, a MNB, a PSZÁF és a Gazdasági Versenyhivatal) aktív ill. passzív közreműködésével, **amikor másutt** (elsősorban az USA-ban, valamint több fejlett EU-tagállamban) **már** előbb sikerült elérniük az érdekvédőknek és állami bankfelügyeleti szerveknek azt, hogy előbb kötelezően felhívják az ilyen típusú **kölcsönök ill. hitelek** (s az azoknak informálisan részét képező Forex-műveleteknek a) rendkívül kockázatos mivoltára a figyelmet, s számos eszközzel igyekeztek azok **kibocsátását korlátozni** és lehetséges negatív **hatásrendszerét ellensúlyozni**. A hazai bankok vezetői és a bankok elemzői egyaránt tisztában voltak azzal is, hogy pl. az USA-ban 2007-től bevezették a „ragadozó” (ill. „rabló)hitelek” és hasonló **mérgezett pénzügyi termékek forgalmazásának a tilalmát**; következetesen és szigorúan **büntették** is a normaszegő bankokat!

A 2000-es első felében és közepén is számos informális és formális külföldi figyelmeztetést kaptak pl. a Svájci Jegybank elnökétől⁴⁸³, az IMF-től⁴⁸⁴ és másoktól

közzétételét írják elő. (Amerikai Értékpapír- és Tőzsefelügyelet – Securities and Exchange Commission)” (idézi: im. 293.o.); „16. 1. A származtatott termékek és a kockázatkezelés. A számos pénzügyi katasztrófa egyik legfőbb tanulsága a kereskedők javadalmazásának az alapvetően aszimmetrikus jellege. Kizárva a csalás lehetőségét, a sikertelenség mindössze az állás elvesztésébe, illetve némi reputációcsökkenésbe kerül. Ezzel szemben egy sikeres üzlet egy egész életre szóló vagyonhoz juttathat. Tehát a profittal összefüggő jutalmazás (hasonlóan az állami biztosítási rendszerhez) túlzott kockázatvállalásra ösztönöz. Kétségtelenül ez az oka annak, hogy a szabályozási és a kockázatkezelési módszerek ennyire az érdeklődés középpontjába kerültek.” (idézet a 293.oldalról)

⁴⁸² Már az 1990-es évek legelején megjelent, s utána több kiadást megélt egyebek között az alábbi, vizsgálati témánk szempontjából is fontos információkkal szolgáló kiadvány: Mark Powers – David Vogel (1992) A határidős deviza- és hiteltőzsdék működése. Második kiadás. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Lásd különösen: im. 37-38., 223., 265-267.o. (A mű eredeti címe: Mark Powers – David Vogel (1984) Inside the Financial Futures Markets. New York: John Wiley & Sons, Inc. /2nd edition/)

⁴⁸³ „Tisztában vannak a magyar adósok a devizahitelek árfolyamának kockázataival? - tette fel a kérdést Jean-Pierre Roth, a Svájci Nemzeti Bank elnöke 2004. július 2-án Járai Zsigmondnak, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) akkori elnökének küldött levelében. A Magyar Nemzet birtokába került dokumentumban Roth arról írt: a svájci újságokból értesült arról, hogy hazánkban egyre nagyobb arányokat ölt a frankhitelezés. Az elnök azt is megemlíti, tisztában vannak azzal, hogy a frank a legnépszerűbb a devizahitelek körében, de **korábban már többször hangsúlyozták ennek veszélyeit.... Az MNB 2004-es stabilitási jelentésében az állt, a hitelfelvevők általában ’nincsenek tisztában az árfolyam-ingadozás tehernövelő hatásaival’, illetve a ’törlesztőösszeg emelkedésének valószínűsége nem alacsony’.** Forrás: HVG: Svájc már 2004-ben szolt, hogy baj lesz (2011. szeptember. 22.) http://hvg.hu/gazdasag/20110922_svajci_jegybank_figyelmeztetes (Letöltés időpontja: 2017. 06. 12.)

⁴⁸⁴ „A washingtoni székhelyű szervezet ügyvezető igazgatósága ugyanis 2005. június 15-én zárta le a Magyarországgal folytatott IV-es cikkely szerinti gazdaságpolitikai konzultációt. Ennek kapcsán kiadott közleményében az IMF szakértői úgy fogalmaznak, hogy Magyarországon **„egy új típusú veszélyforrás van kialakulóban**, mivel a háztartások és kisvállalkozások külföldi fizetőeszközben vesznek fel hiteleket valószínűleg anélkül, hogy az árfolyamkockázatot megfelelően fedeznék. Az IMF aggódik amiatt, hogy a magánszektor adósságán belül **növekvő devizahányad a sebezhetőség forrásává válhat**. Ennek kapcsán azt javasoljuk a hatóságoknak, hogy szigorúan kövessék figyelemmel - elsősorban a valószínűsíthetően természetes fedezettel nem rendelkező **háztartások**, illetve kis- és középvállalkozások - **külföldi fizetőeszközben denominált hitelfelvételeit.**” Idézi: Gy.J.: Veres Jánost figyelmeztette az IMF a devizahitelek miatt (2011.09.23.) [392](http://valasz.hu/uzlet/az-elnok-</p></div><div data-bbox=)

az illetékes magyar döntéshozók (a kormányzat⁴⁸⁵ és MNB illetékes vezetői, stb.), melyekben **óvták őket** a „deviza alapú kölcsönök” tömeges kihelyezésének **rendkívül súlyos pénzügyi, gazdasági és társadalmi kockázataitól**.

Ennek ellenére hazánkban még azt követően is tömegesen helyeztek ki a bankok „deviza alapú kölcsönöket”, hogy a Lehman Brothers összeomlása (2008. szeptember 15.) után alig egy hónappal Charles Dallara, a Nemzetközi Pénzügyi Intézet igazgatója Budapestre jött,⁴⁸⁶ majd Magyarország 2008. október közepén az IMF-hez és Brüsszelhez fordult segítségért, egyebek között a pénzügyi világválság miatt biztosan bajba kerülő „devizahitelek” gyors megsegítésének sürgősségére és fontosságára hivatkozva (hiszen a hazai pénzügyi szakemberek jelentős hányada már vélhetően szinte biztosan tudta azt is, hogy milyen romboló hatása van ezeknek a mérgező termékeknek, amely hatásokat nagy valószínűséggel pusztítóvá fokozhat majd a vésszesen közeledő pénzügyi világválság!⁴⁸⁷).

Az IMF-től és Brüsszeltől a helyzet súlyossága miatt „expressz gyorsasággal”, három hét alatt összesen közel 20 milliárd eurós hitelkeretet kapott a magyar

hangsúlyozta-korábban-mar-többszor-figyelmeztettek-a-veszelyre-41649. (Letöltés időpontja: 2017. 06. 12.) Lásd még: International Monetary Fund (IMF): Hungary : Staff Report for the 2005 Article IV Consultation (Publication Date: June 29, 2005) (Series: Country Report No. 05/213) (ISBN/ISSN: 9781451818017/1934-7685) <http://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2016/12/31/Hungary-Staff-Report-for-the-2005-Article-IV-Consultation-18362> (Letöltés időpontja: 2017. 06. 12.)

Megjegyezzük: ezt megelőzően és követően is számos un. „Article IV.” konzultációra került sor az IMF és a pénzügyi kormányzat képviselői között, melyeken az IMF honlapján hozzáférhető dokumentumok szerint időről-időre visszatért a „deviza alapú kölcsönök” ügye, nem egy alkalommal meglehetősen feszült hangnemben: 2017 Article IV Consultation (May 10, 2017); 2016 Article IV Consultation (April 22, 2016); 2015 Article IV Consultation (March 27, 2015); 2013 Article IV Consultation (March 18, 2013); 2011 Article IV Consultation (January 18, 2012); 2008 Article IV Consultation (September 17, 2008); 2007 Article IV Consultation (July 18, 2007); 2006 Article IV Consultation (October 11, 2006); 2005 Article IV Consultation (June 15, 2005); 2004 Article IV Consultation (May 10, 2004); 2003 Article IV Consultation (May 02, 2003); 2002 Article IV Consultation (May 22, 2002); 1999 Article IV Consultation (March 08, 2000) Forrás: <http://www.imf.org/external/np/sec/aiv/index.aspx>

⁴⁸⁵ „A Nemzetközi Valutaalap már 2005. június 15-én figyelmeztette Veres János akkori pénzügyminisztert a devizahitelezés veszélyeire, a Marsi Erika által vezetett Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének függetlensége érdekében pedig alapvető változtatásokat sürgetett. Az IMF intelmei azonban süket fülekre találtak.” Forrás: Gy.J. szignóval: Veres Jánost figyelmeztette az IMF a devizahitelek miatt (2011.09.23.) <http://valasz.hu/uzlet/az-elnok-hangsulyozta-korábban-mar-többszor-figyelmeztettek-a-veszelyre-41649> (Letöltés időpontja: 2017. 06. 12.)

⁴⁸⁶ „Charles Dallara, a Nemzetközi Pénzügyi Intézet befolyásos igazgatója Budapestre jött, és kifejtette: a fejlett országok kormányai megvédik bankrendszerüket, a felzárkózóknak pedig az IMF fog segíteni.” Forrás: „Válságteóriák”. Farkas Zoltán interjúja Olivier Blanchard-dal, a Nemzetközi Valutaalap (IMF) közelmúltban, Kornai János 90. születésnapján hazánkban, a Budapesti Corvinus Egyetemen tartott műhelybeszélgetésre érkezett egykori főközgazdászával. Megjelent: HVG, 2018. január 26. 54-56.o. (idézet az 54. oldalról)

⁴⁸⁷ 2008-ban már magyarul is olvasható volt olyan vészjós előrejelzés is, amely az USA-beli jelzálog-alapú hitelválság előreláthatóan nemzetközi szintűvé válásának kockázataira is figyelmeztetett, s jelőre felhívta a figyelmet arra, hogy: „Világossá vált, hogy a szabadkára engedett és korlátaitól megszabadított pénzügyi ipar [helyesebben: szektor] hatalmas pusztítást visz véghez a gazdaságban. Meg kell tehát fékezni. A hitelkihelyezés természeténél fogva reflexív folyamat, a szélsőségek megakadályozása érdekében tehát szabályozásra van szükség.” (im. 186. oldal); „A hitelválság enyhítésére az egyik konkrét lehetőség egy elszámolóház vagy tőzsde létrehozása a CDS-ek [Credit Default Swaps] kezelésére...Ez elkerülhetetlennek látszik, mert „mintegy negyvenöt billió [!!!] dollárt tesznek ki az érvényes szerződések” (im. 190. oldal); „az elkövetkező két évben a még kint lévő, mintegy 7 milliárd [!!!](...) subprime kölcsön (...) 40 [!!!] százaléka késedelmessé válik [pontosabban: „behajthatatlanná válik”], és „az ingatlanválság mérhetetlen szenvedés forrása lesz a társadalomban is” (im. 190–191. oldal). Forrás: Soros György (2008): A 2008-as hitelválság és következményei. A pénzügyi piacok új paradigmája. Scolar Kiadó, Budapest. 190-191.oldalak. A mű eredeti címe: Soros, George (2008) The new paradigm of financial markets, The credit crisis of 2008 and what it means, Public Affairs Ltd., London

kormány. A **hitel folyósításának egyik feltétele éppen a „devizahitelek” helyzetének gyors és megnyugtató rendezése volt**⁴⁸⁸ 2008. után azonban hazánkban **mégsem került sor a magyar „devizahitelek” helyzetének rendezésére** (bár erre Lengyelországtól Romániáig számos posztkommunista országban is sor került)! Sőt, ellenkezőleg...!

Igazi „hungarikum”, szomorú példája a **magyarországi bankok térségünkben is egyedülálló könyörtelenségének**, hogy a bankok:

- **éveken át megszegték** törvény által előírt tájékoztatási és együttműködési kötelezettségüket és súlyosan etikátlan kölcsön-nyilvántartási, „tartozás”-megállapítási és „törlesztőrészlet”-kalkulációs gyakorlatot folytattak;
- gyaníthatóan attól sem riadtak vissza, hogy megpróbáljanak direkt vagy indirekt befolyást gyakorolni azért az egyes kiemelt hatalmi ágak (törvényhozás, végrehajtás, igazságszolgáltatás) meghatározó szereplőire, hogy elérjék: gyakorlatilag **semmiféle esélye ne maradjon** a banki csalás becsapott áldozatai tömegeinek és családtagjaiknak arra, hogy **valódi jogorvoslati lehetőségeket találjanak**, s bármilyen módon **kimenekülhessenek** a bankok által szándékosan állított **életveszélyes és élethosszig tartó csapdából**;
- más országoktól eltérően nálunk **még azt a jogot sem hagyták meg** az otthonukat a kölcsön bedőlése miatt elvesztő, hajléktalanná váló adósoknak, hogy **nincstelenné válásuk után már ne kelljen az állítólag, a banki nyilvántartások**

⁴⁸⁸ Emlékeztetőül, részletek a Magyar Köztársaság és az Európai Közösség közötti Egyetértési Megállapodás kihirdetéséről szóló kormányrendeletből: "1. 2008. november 4-én az Európai Unió Tanácsa határozatot fogadott el, melynek értelmében Magyarországnak 6,5 milliárd euró keretösszegű középtávú pénzügyi támogatást nyújtanak. A támogatás egy középlejáratú hitel (a „Hitel”) formájában valósul meg a tagállamokra vonatkozó (az Alapszerződés 119. cikke és a 332/2002/EK sz. Tanácsi Rendelet alapján) fizetésiiméreg-kiegyensúlyozó pénzügyi konstrukció keretében, továbbá kapcsolódva a Nemzetközi Valutaalap 2008. november 6-án elfogadott készenléti hitelmegállapodással alátámasztott 10,5 milliárd SDR (kb. 12,5 milliárd euró) összegű hitelnyújtásához és a Világbank 1 milliárd euró összegű hitelnyújtásához. Az EU pénzügyi támogatását az új, átfogó gazdaságpolitikai programhoz nyújtja, melyet a magyar hatóságok 2008. október utolsó hetében fogadtak el a befektetői bizalom helyreállítása és az utóbbi időben a magyar pénzügyi piacokra nehezedő nyomás enyhítése érdekében. ...

7. Az Európai Központi Bank a Bizottság ügynökeként jár el és a hitelrészleteket vagy részfizetéseket a Magyar Pénzügyminisztérium („a kedvezményezett”) Magyar Nemzeti Banknál („az ügynök”) vezetett eurószámlájára fogja átutalni.

10. A Bizottság, az Európai Csalás Elleni Irodával és az Európai Számvevőszékkel együtt jogosult saját ügynököket vagy megfelelő felhatalmazással rendelkező képviselőket küldeni szakmai vagy pénzügyi ellenőrzések és auditok lefolytatása céljából amennyiben azt szükségesnek látják a támogatás kezelésével összefüggésben, amíg a hitel teljes egészében visszafizetésre nem került."

"1. számú melléklet: Konkrét gazdaságpolitikai kritériumok

C: A pénzügyi szektor szabályozása és felügyelete

- A pénzügyi szektor feletti felügyelet megerősítése: (1) a háztartások pozitív adósságlétszámának kialakításának kezdeményezése; (2) a jegybank törvény szükséges módosításainak megvalósítása, melyek lehetővé teszik, hogy az MNB bontott adatokat kérjen az egyes bankokra vonatkozóan a hitelkockázat megfelelő elemzése érdekében; (3) a bankok devizakockázatának szoros figyelemmel kísérése közvetlenül, illetve közvetve az ügyfelek hitelkockázatán keresztül; (4) a pénzügyi felügyelet által fokozott ágazatközi kockázatelemzés.

- Megállapodás keresése a kereskedelmi bankokkal, amely megkönnyíti a háztartások adósságának átalakítását a lejáratú idő és a törlesztési ütem módosítása útján, beleértve a **devizaalapú hitelek forintalapúra történő konvertálásának lehetőségét** is, ezzel csökkentve a magyaránnyű lakossági devizakockázatot." Forrás: 282/2008. (XI. 28.) Korm. Rendelet a Magyar Köztársaság és az Európai Közösség közötti Egyetértési Megállapodás kihirdetéséről.

szerint még fennmaradó tartozásukat tovább törleszteniük, hanem még további milliókat követelnek tőlük (majd pedig az adósok halála után még az örököseiktől is) a bankok⁴⁸⁹,

- eddig idehaza egyetlen magyar banki adós sem nyert jogerősen a bankja ellen a Kúrián, de az alacsonyabb szintű bíróságokon is igyekeznek „meggyógyítani” a nyilvánvalóan számos ok miatt semmis ill. érvényesen létre sem jött „deviza alapú kölcsön”-szerződések hibáit, hogy aztán „megadják a kegyelemdőfést” az igazságát kereső adósnak!

Hiába hívták fel már évekkel ezelőtt, jóelőre a szakemberek a magyar bankok és illetékes döntéshozók figyelmét, hogy sürgősen lépni kell, mielőtt katasztrófális következményei lesznek az ún. „első és második Gyurcsány-kormányok” alatt tömegessé vált „devizahitelezésnek”, gyakorlatilag túl sok, valóban érdemi intézkedés nem történt a napjainkban és a közeljövőben várhatóan kibontakozó szociális katasztrófa elkerülésére! Emiatt: **„Életek százazrei mentek helyrehozhatatlanul tönkre, a fizetőképes kereslet nagyon hosszú időre megroppant, maga a bankrendszer működésképtelenné vált, kis- és középvállalatok tízezrei dőltek be, munkahelyek százazrei szűntek meg, és a Magyar Nemzeti Bank elvesztette a monetáris folyamatokra gyakorolható hatását egy hazug, csalárd „termék” bevezetése miatt.”**⁴⁹⁰

⁴⁸⁹ Az USA-ban és Nyugat-Európa fejlett polgári demokráciáiban a gyakorlat az, hogy ha valaki már nem képes, vagy nem akarja többé törleszteni a kölcsönét ill. hitelét, mert pl. a tőkeérték meghaladta az időközben lecsökkent ingatlanértéket, akkor élhet az „elsétálás jogával”; visszaküldheti a kulcsot a banknak és ezzel részéről letudta a dolgot, nincs a banknak további tartozása vele szemben. Azokban az országokban nem létezik a nálunk legális pótfedezet-követelés. Ezzel szemben sajátos magyar paradoxon, hogy egyrészt az állam ígéretet tett arra, hogy senkit nem hagynak az út szélén, s „megmentik a devizahiteleseket” – másrészt viszont több bank állami (rész)tulajdonba vételét követően végső soron maga a bankban (rész)tulajdonos állam volt az, aki kezdeményezte a fizetésképtelenné váló adósokkal szembeni végrehajtások elindítását, állampolgárainak kilakoltatását (amíg végül ki nem találták azt a rendszert, hogy követeléskezelőknek adták át a nem teljesítő hitelek értékesítését). Van, aki a jelenlegi magyar rendszert úgy jellemzi, hogy az maga az intézményesített „moral hazard”, mivel **a bankok gyakorlatilag semmit nem kockáztatnak**, sőt szinte ösztönözve vannak arra, hogy a visszavett ingatlant áron alul elkótyavetyéljék (akár fillérekért, haveroknak elárverezve az adott házat, lakást) – **de a pótfedezet-követelés miatt az adósrabszolgává tett adósok továbbra is tartoznak a banknak**. Ezért felmerül a kérdés: miért nem lehetne itthon is bevezetni az USA-beli gyakorlatot, ahol az egyetlen, kizárólagos fedezet az ingatlan, s **ha a bank rosszul spekulált, rosszul mérte fel a kockázatokat, akkor neki is jelentős vesztesége keletkezik** a bedőlő kölcsön ill. hitel után. Persze, a bankok az „elsétálási jog” érvényesítésével összefüggő kezdeményezéseket mindig is igyekeztek bármiféle eszközzel megakadályozni (erről a bankok elleni fellépését egyebek között erre az érvrendszerre építő Gulya Tibornak keserves tapasztalatai lehetnek), mivel: „Az 'elsétálási joggal' a pénzügyezetekre szálló ingatlanok értékesítése után egyértelmű igazolást nyert volna az az állítás, hogy a hitelek kihelyezésekor ők jártak el felelőtlenül. Mi mással magyarázhatták volna, hogy az általuk nyújtott hitelekre a jelzálog alá bevont ingatlanok értéke nem ad kellő fedezetet?” Wiedermann Helga (2014) Sakk és póker. Krónika a magyar gazdasági szabadságharc győztes csatáiról. Budapest: Kairosz Kiadó, 190. oldal („A kötetet a Pallas Athéné Domus Animae Alapítvány megbízásából a Kairosz Kiadó gondozta.”)

⁴⁹⁰ Róna szerint Oszkókék a felelősek (AN szignóval) (2012. november 27.) <http://nepszava.com/2012/11/magyarorszag/rona-szerint-oszkoek-a-felelosek.html/comment-page-3> (Letöltés időpontja: 2012. 11. 12.)

A bankok, pénzügyintézetek okkal és joggal büszkék arra, hogy a legjobb, a szakmájukban legfelkészültebb szakembereket alkalmazzák: a jelentős banki bevételekből telik a magasan az átlag feletti összegű bérezésre és a különféle, prémium minőségű béren kívüli juttatásokra, bónuszokra. A bankokon belül erős a hierarchikus rend, s a banki és pénzügyintézeti vezetők (akik munkaköri leírásuk szerint egyebek között ezért is felelősek) maradéktalanul, sőt akár kíméletlenül betartatják a belső szervezeti kommunikációban és jelentési rendben a jelentési kötelezettséget minden szükséges, fontosnak ítélt információra vonatkozóan. Időben és kellő mélységben értesültek korábban is és értesülnek jelenleg is a banki és pénzügyintézeti csúcsvezetők a nemzetközi és hazai pénzügyi piacokon és az azok szűkebb-tágabb szervezeti-intézményi és társadalmi környezetrendszerében a múltban és a jelenben megfigyelhető, valamint a jövőben valószínűsíthető trendekről és az azokkal kapcsolatos, egyik tervezési alapinformációként figyelembe veendő irányadó nemzetközi szakmai elemzések eredményeiről⁴⁹¹, jogi (pl. az EU különböző testületei által kiadott) dokumentumokról

⁴⁹¹ Lásd ennek kapcsán, egyebek között:

- Barth, James R. (1991). *The Great Savings and Loan Debacle*. Washington, D.C.: American Enterprise Institute.
- Barth, James R. and Robert E. Litan (1998) „Lessons from Bank Failures in the United States” in Caprio, Gerard Jr., Hunter, W. C., Kaufman, George G. and Leipziger, D. M. eds. *Preventing Bank Crises: Lessons from Recent Global Bank Failures*. Washington, D.C.: World Bank. pp. 133–171.
- Caprio, Gerard - Daniela Klingebiel (1999). “Episodes of Systemic and Borderline Financial Crisis,” Washington, D.C.: The World Bank, Financial Sector Strategy and Policy Development.
- Chang, Roberto and Andres Velasco (1998). “The Asian Liquidity Crisis” Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 6796.
- Christiansen, Hans (2001). “Moral Hazard and International Financial Crises in the 1990s,” *Financial Market Trends*. 78, March, pp. 115–139.
- Timothy Curry and Lynn Shibut (2000) The Cost of the Savings and Loan Crisis: Truth and Consequences. In: Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) Banking Review, 2000, pp. 26–35. http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/fdicbnkrv13&div=10&g_sent=1&casa_token=&collection=journals
- Barth, James R. - Susanne Trimmbath and Glenn Yago (eds.) (2004) *The Savings and Loan Crisis: Lessons from Regulatory Failure*. Boston: Milken Institute and Kluwer Academic Publishers (Lásd különösen: Lawrence White, “The Savings and Loan Debacle: A Perspective from the Early Twenty-First Century”, in i.m., pp. 15–30.)
- Nichols L.T., Nolan J.J. (2004) The Lesson of Lincoln: Regulation as Narrative in the Savings and Loan Crisis. In: Barth James R., Trimmbath S., Yago G. (eds) (2004) *The Savings and Loan Crisis: Lessons from a Regulatory Failure*. The Milken Institute Series on Financial Innovation and Economic Growth, vol 5. Springer, Boston, MA
- Kane E.J. (2004) What Lessons Might Crisis Countries in Asia and Latin America Have Learned from the Savings and Loan Mess? In: Barth James R., Trimmbath S., Yago G. (eds) *The Savings and Loan Crisis: Lessons from a Regulatory Failure*. The Milken Institute Series on Financial Innovation and Economic Growth, vol 5. Springer, Boston, MA
- IMF Survey: Foreign Currency Borrowing More Risky for Eastern Europe (By Christoph Rosenberg, Senior IMF Regional Representative for Central Europe and the Baltics) (October 28, 2008) <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/socar102808a>
- Cihák, Martin (2007) Introduction to Applied Stress Testing (March 2007) IMF Working Paper, Monetary and Capital Markets Department, WP/08/105
- Rosenberg, Ch., Tirpák, M.: Determinants of Foreign Currency Borrowing in the New Member States of the EU, International Monetary Fund, 2008,
- Loic Chiquier - Michael Lea (2009) *Housing Finance Policy in Emerging Markets*. Washington, DC: World Bank. (Lásd különösen: Michael Lea (2009) in i.m. pp. 49–64.)
- 7 common investment scams <https://www.getsmarteraboutmoney.ca/protect-your-money/fraud/protecting-against-fraud/7-common-investment-scams/> (Letöltés időpontja: 2017. 06. 12.)

és a vonatkozó bírósági ítéletekről⁴⁹² is – azon túl, hogy felelős vezetőként ismerniük kell a saját bankjuk, pénzügyi intézetük által különféle társadalmi célcsoportoknak kínált pénzügyi termékeket, azok jellegadó vonásait és (pozitív és esetleges negatív) hatásmechanizmusait.

Tehát attól tartunk, hogy megalapozatlan, több vonatkozásban **valótlan állítás** az, amikor a „deviza alapú kölcsönöket” annak idején erőszakos marketing-technikákkal hirdető és tömegesen kihelyező külföldi bankok hazai leánybankjai, valamint a hazai tulajdonú bankok, pénzügyi intézetek vezetői; s a hazai állami bankfelügyeleti rendszer kiemelt intézményi elemeinek egykori vezetői azt állítják, hogy **„nem tudták”, „nem gondolták volna”** hogy milyen kockázatokkal járhat ennek a mérgező, „ragadozó” banki terméknek a tömeges elterjesztése, ill. hogy **„váratlanul érte őket”** a „deviza alapú kölcsönök”-kel kapcsolatban történt számos tragikus esemény, ezért szerintük **semiben nem felelősek** milliók anyagi-egzisztenciális helyzetének megrendüléséért, százezrek totális banki kifosztásáért és végleges, több generáció életét tönkre tevő, maradandó elszegényítéséért!

A bankok vezetői a betétesek felé is elszámolással tartoztak és ügyelniük kellett, hogy a banki befektetések, kölcsön ill. hitelkihelyezések jövedelmezőek legyenek. Ezért a kölcsönöket, hiteleket kínáló bankoknak, pénzügyi intézeteknek kötelező jelleggel mindig többféle lehetséges kockázattal is számolniuk kellett, s kerülniük kell az olyan pénzügyi manővereket, melyek súlyos veszteségeket okozhatnak tulajdonosaiknak, részvényeseiknek. Ezt semmiképpen nem kockáztatnák, hiszen akkor elveszítenék jól fizető állásukat, s az azzal járó, sokmilliós értékű bónuszokat is. Tehát gyaníthatóan szinte **biztosra mentek** sok esetben, amikor olyanoknak adtak „devizahitelt”, akiről jól előre erősen valószínűsíthető ill. szinte biztosan tudható volt, hogy nem lesznek képesek egy idő után törleszteni a kölcsöneiket, ezért nagy valószínűséggel „bedőlnek” és elveszítik otthonaikat. (Ezért is izgalmas, hogy miként kalkulálták a hazai bankok, pénzügyi intézetek a „deviza alapú kölcsönök” esetén egyebek között az ún. „hitelbiztosítási értéket” ill. a *hitel/fedezet /Loan-to-Value/arányt is*⁴⁹³). Úgy tűnik, hogy napjainkban a bankok saját felelősségük másra tolására törekedve elfeledkezzenek arról az anno halkan, de azért mégiscsak elhangzott PSZÁF emlékeztetéséről, hogy: **„minden hitelnyújtó maga viseli a hitelkockázat rá eső részét”**.⁴⁹⁴

A híradásokat figyelve az a benyomásunk, hogy azt meg különösen igyekeznek háritani az érintett bankok, amikor egyebek között az Európai Unió Bíróságának képviselőjében eljáró személyek felhívták ill. felhívják a figyelmet arra, hogy **a „deviza alapú kölcsönszerződések” megkötése előtt és a kölcsönszerződésekben az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatások nem**

⁴⁹² Lásd egyebek között: Court of Justice of the European Union: C-26/13.; Court of Justice of the European Union: C-312/14.; Court of Justice of the European Union: C-40/08.; Court of Justice of the European Union: C-453/10.; Spanish Supreme Court: 323/2015.

⁴⁹³ „Loan to value (LTV) érték: megmutatja, hogy a hitel a fedezetül szolgáló ingatlan hány százalékát finanszírozza. Az alacsony önerő (downpayment) magas LTV-nek felel meg.” Forrás: Király Júlia–Nagy Márton (2008): Jelzálogpiacok válságban: kockázatalapú verseny és tanulságok. *Hitelintézeti Szemle* 2008/5. 450–482. (Idézet: im. 452. oldalról) Lásd még:

- Hitelbiztosítási érték vs. forgalmi érték (http://jelzalog.com/hitelbiztositeki-ertek-vs-forgalmi-ertek/)

- A lakás hány százalékát kapjuk meg hitelként? (http://hvg.hu/gazdasag/20060120lakashitelek)

⁴⁹⁴ A PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 7/2006. (IX. 28.) számú ajánlása a hitelkockázat-kezelés hatékonyságának növeléséről
https://www.mnb.hu/archivum/Felugyelet/root/fooldal/bal_menu/szabalyozo_eszkozok/pszafhu_bt_ajanli
relvutmut/ajanlas_fu/pszafhu_ajanlirelvutmut_20061006_1) (Letöltés időpontja: 2017. 06. 12.)

voltak elégségesek – s emiatt nem lett volna lehetséges és **tisztességtelen** volt az ebből eredő **összes kockázatot korlátlanul az adósokra terhelni!**⁴⁹⁵

Ennek kapcsán emlékeztetünk arra, hogy: „A fogyasztóval kötött **szerződések** alapvetően a **93/13. EU-irányelv hatálya alá tartoznak**, ha a fogyasztó a szerződés megkötését **megelőzően** nem rendelkezett elegendő információval a szerződés következményeiről... Az irányelv védelmi rendszere azon alapszik, hogy a **fogyasztó információs és tárgyalási hátrányban van** a vele szerződő szolgáltatóval szemben. Amennyiben a fogyasztóval szerződő fél ezt az információs hátrányt a szerződéskötés során nem egyenlíti ki, akkor az információs előnyből megfogalmazott szerződési feltétel nem felel meg a kiterjesztő módon értelmezett érthetőség és világosság követelményének. **Amennyiben pedig a feltétel nem érthető és nem világos**, akkor az **tisztességtelen**. Az irányelv ezen védelmi rendszerének érvényesülése független attól, hogy azt a tagállam saját nemzeti jogába miként ültette át (C-154/15, C-307/15, C-308/15.sz. ítéletek 65. pontja).” „...**nemzeti jogalkotással nem lehet kivonni a szerződést az Irányelv hatálya alól.**” „A C-186/16.számú ítélet 50. pontjában a Bíróság rámutat, hogy az **információs hátrány kiegyenlítése** körében vizsgálni kell, hogy a **szolgáltató a fogyasztó elé tárt-e minden olyan releváns tény**, amelyről egyébként tudomása volt.... A releváns tények körében az alábbiakra kívánjuk ráirányítani a figyelmet: Az OTP Bank által elismerten az **árfolyamkockázatot a treasury részlege menedzseli**. Mindebből az alábbiak következnek: **A kockázatot a bank ismeri és menedzseli**. E **kockázat mibenlétéről és menedzselhetőségéről** azonban a **fogyasztót nem tájékoztatja**. Ehelyett az információs előnyből megfogalmazott szerződési feltételekkel a **fogyasztóra hárítja azt a kockázatot**, mely kockázatot a szerződéses feltétel kidolgozója ismer, amely kockázatot egyébként ő saját maga kezeli és menedzseli.

⁴⁹⁵ Az Európai Bíróság C-51/17 eljárásában kiadott főtanácsnoki indítványban a Főtanácsnok külön hangsúlyozta, hogy:

- „1. Az árfolyamkockázat visszamenőleges hatállyal az adós terhére helyezni nem tekinthető egyedileg megtárgyaltnak a hivatkozott 93/13. EU-irányelv tekintetében.
2. Az a feltétel, mely a későbbi DH törvények miatt került a szerződésbe és visszamenőleges hatállyal tartja érvényben az árfolyamkockázatból eredő terheket az adós oldalán, szintén 93/13. EU-irányelv helyes értelmezése szerint nem tekinthető kötelező erejű rendelkezésnek - vagyis a bíróságok számára tárgyalható kérdéskör.
3. Az adott ügyet tárgyaló nemzeti bíróságnak ... kell feltárnia, hogy a bank által nyújtott szerződési feltételek valóban „világos és érthető” tájékoztatás szerint történtek illetve, hogy az összes olyan körülményt megismertették az adóssal, mely hatással lehet az árfolyam változására ezáltal az általa vállaltott fizetési terhek változására.
4. A tisztességtelen kikötést, – melyet nem rendeztek utólag törvényekkel – a szerződéskötés időpontjától kell vizsgálni.
5. „...a nemzeti bíróság hivatalból köteles vizsgálni az irányelv hatálya alá tartozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegét...” Forrás: :Pint Anikó: Áttörés várható? (2018. május 04.) <http://hitelsikerek.hu/attores-varhato/> (Letöltés időpontja: 2018. 05. 06.)

Az Európai Bíróság C-51/17 eljárásában kiadott főtanácsnoki indítvánnyal kapcsolatos további információkat lásd:

- Evgeni Tanchev főtanácsnok 2018. május 3-án ismertetett indítványa magyarul letölthető: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30ddb5bdfd80ef7b46dfbb15803e694ee55a.e34KaxilC3qMb40Rch0SaxyNbNv0?text=&docid=201708&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=747306> (Letöltés időpontja: 2018. 05. 06.)
- Az Európai Bíróság 2018.február 22-én tartott tárgyalásról a képviselőlet ellátó ügyvédi iroda 2018. február 26-i dátummal tájékoztatót tett közzé, melyben a teljes tárgyalási eseményekről valamint az általuk előadott további bizonyításról számolt be az 1000. sz. Ügyvédi Iroda vezetője, Dr. Dantesz Péter Antal ügyvéd. A tájékoztató letölthető: <http://hitelsikerek.hu/wp-content/uploads/2018/03/C-5117-t%C3%A1j%C3%A9kokozat%C3%B3.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 05. 06.)

A devizaalapú kölcsönök lényegadó sajátossága az, hogy az **adós ki van téve a devizaárfolyam kockázatának**, annak a kockázatnak, amit a bank **menedzsel**; ugyanakkor az átlagosan tájékozott **fogyasztónak nincs valódi ismerete a kockázat mibenlétéről**, a kockázat **menedzselésének lehetőségéről és módszereiről**. A devizakockázatot a devizapiacon jelentkező körülmények idézik elő, amelyeket a bank szakmai apparátusával képes felismerni és menedzselni. Ehhez képest a törlesztőrészek megemelkedése nem a kockázat, hanem a kockázat következménye. A szerződési feltételek kiterjesztő módon értelmezett érthetősége és világossága ezért nem korlátozható az okozatra, azaz a törlesztőrészek megemelkedésének lehetőségére. Ennek magában kell foglalnia a kiváltó okra, azaz a **devizakockázat mibenlétére és kezelhetőségére** is kiterjedő **érthető és világos tájékoztatást** oly módon, hogy a tájékoztatásnak tartalmaznia kell az **árfolyamkockázattal összefüggő valamennyi releváns tény**. ...

A deviza és a deviza alapú kölcsön **olyan termék (árú), amelyet a bank hoz forgalomba**. Ennek a **terméknek a tulajdonságaival és kockázataival a bank van tisztában** van és nem a fogyasztó, ezért az **információs hátrányt** úgy kell kiegyenlíteni, hogy az ne csak az **árfolyamváltozás** törlesztő részekre gyakorolt hatására, hanem ennek **kiváltó okára**, magára a deviza árfolyamkockázatra is kiterjedjen, ideértve annak menedzselhetőségét is. Ha pedig a kockázat felismeréséhez és kezeléséhez különleges szakapparátus szükséges, akkor az árfolyamkockázatról szóló **tájékoztatásnak** arra is ki kell terjedni, hogy **ezt a kockázatot a bank tudja kezelni, a fogyasztó viszont nem**.

A deviza **árfolyamkockázat** nem a vak szerencse működésének eredménye, hanem **piaci, modellezhető és menedzselhető jelenség**. Előidézői piaci mechanizmusok, amelyek magának a piacnak és a piacon jelenlévő áruknak a sajátosságaiból fakadnak. Ezek felismerésére egy átlagosan tájékozott és körültekintő fogyasztó nem képes. ...Az érthetőség és világosság kiterjesztő módon történő értelmezése magában foglalja továbbá azt a követelményt is, hogy a banknak a szerződéskötést **megelőzően** olyan időpontban kell a **kockázatról tájékoztatni** a fogyasztót, hogy a **fogyasztónak reális lehetősége legyen** arra, hogy a **kockázatot mérlegelje és döntsön** abban, hogy a szerződést megköti-e vagy sem. Ebből az információs hátrányból a fogyasztó **nem láthatja át szerződésének működési mechanizmusát**, azt hogy a **kötelezettség teljesítése milyen** a bank által egyébként ismert és menedzselte pénzügyi folyamatok függvényében változik. Ebből az információs hátrányból **nem tudja felmérni, hogy jövedelmi és vagyoni viszonyai lehetővé teszik-e a szerződés teljesítését**.

Itt feltétlenül emlékeztetni kell az Irányelv 3. cikkéhez fűzött melléklet i.) pontjára, miszerint **tisztességtelen szerződési feltétel**, aminek **tárgya**, vagy **hatása** az, hogy a fogyasztó **viSSZAVONHATATLANUL vállal olyan kötelezettséget, amelynek alapos megismerésére a szerződés megkötése előtt nem volt lehetősége**. Az alapos megismerés a **deviza árfolyamkockázat mibenlétének, piaci megnyilvánulásainak és a kockázat menedzselhetőségének és módszereinek megismerését is** magában foglalja. ... A szerződés megkötése előtt a **bank át tudta látni az általa kidolgozott szerződés működési mechanizmusát és annak gazdasági következményét**. Fel tudta mérni, hogy ez számára veszteséget nem okozhat, különben a szerződést nem kötötte volna meg. A szerződés pénzügyi vonatkozásait a devizapiacon jelentkező árfolyamkockázat érinti, ezt a **kockázatot pedig a bank a fogyasztóra hárítja**.⁴⁹⁶

⁴⁹⁶ Idézet forrása: Dr. Dantesz Péter Antal: Tárgyalási tájékoztató C-51/17 Előzetes döntéshozatali eljárás (Ilyés és Kiss – OTP Bank Nyrt.) Európai Unió Bírósága. 2018. február 22. 9.30. Luxemburg. Az

Az egykor a bankok jogkövető, tisztességes magatartásában és az állami bankfelügyeleti rendszer fogyasztóbarát működésének hatékonyságában jóhiszeműen megbízó adósok közül számosan csak utóbb, már a „bankcsapda” foglyaként eszméltek rá arra, mikor elkezdtek alaposabban utánanézni a nemzetközi szakirodalomnak, hogy már az 1990-es évek közepétől és a 2000-es évek elején számos külföldi szakember egyértelműen negatív módon, elítélően nyilatkozott az un. „ragadozó hitelek” (amelyek közé a hazánkban is elterjesztett un. „deviza alapú kölcsönök”-et is sorolták).

Több külföldi írásmű szolgáltat számos bizonyítékot arra is, hogy mind a külföldi anyabankok, mind a külföldi anyabankok hazai leánybankjainak egyébként szintén kiválóan felkészült vezetői **jóelőre tudták**, hogy:

- **pontosan melyek** az un. „deviza alapú kölcsönök” **valódi jellegadó vonásai**,
 - **miféle valódi kockázatokkal járhat** ezen devizában nyilvántartott kölcsönök felvétele az egyénekre és családjaikra, s
 - **mely társadalmi csoportok esetében lehet különösen magas a bedőlés**, s annak nyomán idővel a totális **elszegényedés kockázata**,
- mégis gőzerővel és félrevezető, megtévesztő, agresszív marketingtechnikákkal igyekeztek rásózni minél több állampolgárra ezt a pénzügyi terméket!

Ráadásul **éppen azokat a társadalmi csoportokat célozták meg** megtévesztő manővereikkel elsősorban (véltetően előre megfontoltan, szándékosan, a bedöntés, kifosztás szándékával), **akik esetében a nemzetközi szakirodalom általában külön is hangsúlyozza**, hogy körükben különösen **magas** lehet a kölcsönök/hitelek pénzügyi „**bedőlésének**”, s ezzel összefüggésben utóbb **a totális elszegényedésnek a kockázata**⁴⁹⁷:

- a viszonylag **fiatalabb (30 év körüli ill. 30 év alatti)**⁴⁹⁸,
- **több gyermeket nevelő**⁴⁹⁹,

Európai Bíróság 2018.február 22-én tartott tárgyalásról a képviselőt ellátó ügyvédi iroda 2018. február 26-i dátummal tájékoztatót tett közzé, melyben a teljes tárgyalási eseményekről valamint az általuk előadott további bizonyításról számoltak be. A C-51/17 tájékoztató letölthető: <http://hitelsikerek.hu/wp-content/uploads/2018/03/C-5117-17-t%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 17.)

⁴⁹⁷ Douch, Nick (1989). The Economics of Foreign Exchange. Greenwood Press. pp. 87–90.

- Berthoud, R. and Kempson, E. (1992) Credit and Debt. London: Policy Studies Institute
- Kempson, E., Bryson, A. and Rowlingson, K. (1994) Hard Times? How poor families make ends meet. London: Policy Studies Institute
- Kempson, E. (1996) Life on a low income. York: Joseph Rowntree Foundation
- Kempson, E. (2002) Over-indebtedness in Britain. London: Department Trade and Industry
- Smith, N and Middleton, S. (2007) A Review of Poverty Dynamics in the UK. York: Joseph Rowntree Foundation
- Disney, R., Bridges, S and Gathergood, J. (2008) Drivers of Over-indebtedness. Department of Business Enterprise and Regulatory Reform
- Abate, Tom (2009) Debt pushes millions below poverty line. Consumer credit. (June 18, 2009) <https://www.sfgate.com/business/article/Debt-pushes-millions-below-poverty-line-3227038.php> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 11.)

⁴⁹⁸ European Commission (2008) Towards a common operational European definition of over-indebtedness. European Commission;

Bryan, M., Taylor, M. and Veliziotis, M. (2010) Over-Indebtedness in Great Britain: An analysis using the wealth and assets survey and household annual debtors survey. London: Department for Business Innovation & Skills

⁴⁹⁹ Kempson, E., McKay, S. and Willits, M. (2004) Characteristics of families in debt and the nature of indebtedness. DWP Research Report No. 211. Leeds: HMSO

- Disney, R., Bridges, S and Gathergood, J. (2008) Drivers of Over-indebtedness. Department of Business Enterprise and Regulatory Reform

- relative jó fix **jövedelemmel és** jelzáloggal terhelhető **lakóingatlan** **rendelkező**, ámde

- viszonylag **kicsi összegű megtakarításokkal bíró**⁵⁰⁰ **családokat**,

akik hittek a gazdasági növekedés ígéretében és abban a kormányzati és banki kommunikációban, hogy az EU-csatlakozásunkat követően nem sokkal csatlakozunk az euro-zónához is, ami a bérek EU-összátlaghoz való felzárkóztatását eredményezi, ezért életviszonyaik szerény mértékű javítása céljából, a bankok, a Bankszövetség és az akkori kormányzat biztatására akár egynél több kölcsönt ill. hitelt is hajlandóak voltak felvenni!⁵⁰¹

A "deviza alapú kölcsönöket" tömeges méretekben kihelyező **bankok tehát tudták nagyon jól**, hogy ezzel a **mérgezett, soha vissza nem fizethető banki termékkel** gyakorlatilag **olyan „bankcsapdába” csalták be** a későbbi adósokat, **amelyből szinte lehetetlen a menekülés** – s ahonnan idővel szinte **biztos út vezet az elszegényedés irányába!**⁵⁰²

A bankok túlnyomó többsége aztán nem is engedi szabadulni a „bankcsapdába” becsalt és beszorított adósokat, s minden követ megmozgat (akár egyénileg, akár egymással informálisan egyeztetve, akár a Bankszövetségen keresztül), minden szervezeti-intézményi kapcsolatot és jogszabály(alkotás)i lehetőséget igyekszik megragadni annak érdekében, hogy ne engedje az adósokat kijutni a kelepceből – ami különösen annak a ténynek a fényében vérfagyasztó, hogy tudható a külföldi kutatási eredmények alapján, hogy „egy olyan adós, **aki könnyítést kap a hitelfizetésére, nagyobb eséllyel talál vissza a munkaerőpiacra, többet keres, és még annak valószínűsége is csökken, hogy 5 éven belül meghal.**”⁵⁰³

• Bryan, M., Taylor, M. and Veliziotis, M. (2010) Over-Indebtedness in Great Britain: An analysis using the wealth and assets survey and household annual debtors survey. London: Department for Business Innovation & Skills

• European Commission (2008) Towards a common operational European definition of over-indebtedness. European Commission

⁵⁰⁰ Kempson, E., McKay, S. and Willits, M. (2004) Characteristics of families in debt and the nature of indebtedness. DWP Research Report No. 211. Leeds: HMSO

• European Commission (2008) Towards a common operational European definition of over-indebtedness. European Commission

• BIS (2013) Credit, Debt and Financial Difficulty in Britain, 2012. London: Department for Business Innovation & Skills

⁵⁰¹ Kempson, E., McKay, S. and Willits, M. (2004) Characteristics of families in debt and the nature of indebtedness. DWP Research Report No. 211. Leeds: HMSO

• European Commission (2008) Towards a common operational European definition of over-indebtedness. European Commission

• Disney, R., Bridges, S. and Gathergood, J. (2008) Drivers of Over-indebtedness. Department of Business Enterprise and Regulatory Reform

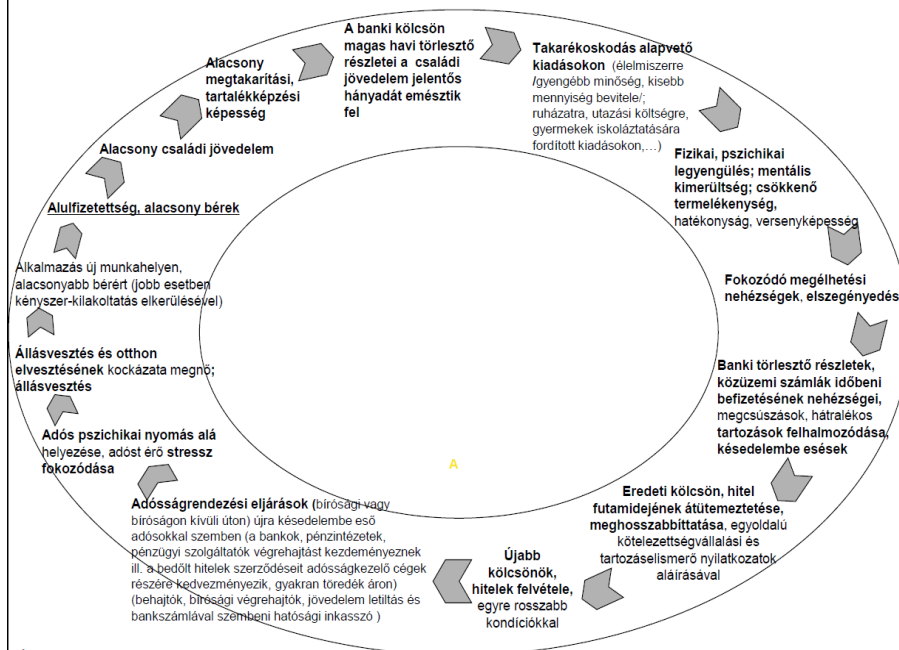
⁵⁰² Yvette Hartfree – Sharon Collard (2014) Poverty, Debt and Credit: An Expert-led Review. Final Report to the Joseph Rowntree Foundation. (March 2014) Bristol: Personal Finance Research Centre, University of Bristol., page 67

• All Bad Loans Have One Thing in Common: The Cycle of Debt by VPLC (on Jul 28, 2014) <http://www.vplc.org/all-bad-loans-have-one-thing-in-common-the-cycle-of-debt/> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 11.)

• Elif Yeğenoğlu B. Onurcan Güner: Income Distribution and Poverty, slide No. 25. Online: <http://slideplayer.com/slide/10438668/> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 11.)

⁵⁰³ Sarkadi Zsolt: Egy kis hitelből nagy baj nem lehet (2014. november 11.) <https://tldr.444.hu/2014/11/11/vigyazat-a-hitel-mergezo/>. (Letöltés időpontja: 2017. 03. 11.) Az eredeti adatok forrása (ami félmillió bedőlt USA-beli hitel adatainak statisztikai másodelemzésére épült):

Bankcsapda és szegénység

Emlékeztetünk arra, hogy a magyar államnak számos vonatkozó nemzetközi egyezmény aláírójaként mindmáig kötelessége (lenne elvben), hogy biztosítsa az emberhez méltó lakhatás feltételeit az állampolgárainak.⁵⁰⁴

Will Dobbie - Jae Song (2014) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. Princeton: Princeton University - National Bureau of Economic Research (NBER), page 20. (September 2014)
https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/Dobbie_Song_Bankruptcy_0.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 11.)

⁵⁰⁴ Ez annak ellenére igaz, hogy kikerült a korábban hatályos Alkotmányból a lakhatáshoz való jog. A hatályos Alaptörvény alább idézendő passzusai szerint is kötelezettsége lenne az államnak, a kormányzatnak, az Emberi Erőforrások Minisztériumának, önkormányzatoknak, a kilakoltatások nyomán netán hajléktalanná váló családok gyermekeivel elvben foglalkozni hivatott szervezeteknek (pl. gyámhivataloknak, családsegítő szolgálatoknak, stb.), hogy saját szakmai részterületükön különféle feladatokat lássanak el (amelyek végzését valakinek ráadásul össze is kellene hangolnia). Ennek kapcsán emlékeztetünk, egyebek között arra, hogy a régi, a „devizahitelezés” indulásakor és felfutásakor érvényes alkotmány (1949. évi XX. törvény) 17. § „A Magyar Köztársaság a rászorulókról kiterjedt szociális intézkedésekkel gondoskodik” (tehát az állam és szervei alkotmányértő módon jártak el, amikor nem tettek eleget alkotmányos felelősségvállalási kötelezettségüknek). A 2011. április 25-től hatályos új Alaptörvény preambulumban is rögzítették, hogy: „Valljuk az elesettek és a szegények megsegítésének kötelességét. Valljuk, hogy a polgárnak és az államnak közös célja a jó élet, a biztonság, a rend, az igazság, a szabadság kiteljesítése.” és a törvény „XXII. cikk”(1) Magyarország törekszik arra, hogy az emberhez méltó lakhatás feltételeit és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést mindenki számára biztosítsa.”. Kérdés: mely hivatalos intézményi szereplőknek, főhatóságoknak, stb. milyen feladata lenne a hajléktalanság kialakulásának megelőzésével, valamint a hajléktalanná vált egyének és családok élethelyzetének kezelésével? További kérdés: az EU-ból a 2004-es csatlakozásunk óta összesen és éves bontásban mekkora összeg

Igazi „hungarikum” az is, mert csupán nálunk fordulhat elő, hogy a **Magyar Nemzeti Bank elnökei** közül:

- a) az egyik jegybanki elnök utóbb még az országgyűlési vizsgálóbizottság előtt is jegyzőkönyvbe mondja, hogy **ő mindig is tudott arról**, hogy a „deviza alapú kölcsönök” tisztességtelen pénzügyi termékek, amelyek fogadási elemeket tartalmaznak⁵⁰⁵ – **mégsem tett semmit** érdemben éveken keresztül azért, hogy

érkezett és milyen hatékonysággal került elköltésre a különféle okok miatt esetleg otthontalanná, hajléktalanná vált emberek megsegítésére? Magyarország Alaptörvénye kimondja továbbá, hogy az államnak kötelessége megsegíteni a szegényeket és a rászorulókat, valamint, hogy közös célunk a jólét, a biztonság, a rend és a szabadság és az igazság kiteljesedése. Az Alaptörvény azt is említi, hogy az állam „törekszik” az emberhez méltó lakhatás feltételeit és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést mindenki számára biztosítani. Ma Magyarországon a „hajléktalan kérdés” leginkább a Szociális ügyekért és Társadalmi felzárkózásért Felelős Államtitkárság feladat körébe tartozik. A titkárság feladata lenne különféle vagyon csomag felállítása, a hajléktalanságot segítő vagy megelőző tervezetek és programok létre hozása. A hajléktalanok segítségével és jogaival kapcsolatban számos jogszabály is rendelkezik, némelyikük nagyobb, mások pedig kisebb részben. Ilyennek az alábbi jogszabályok: Magyarország Alaptörvénye; A családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény módosítása 2001. évi XII. törvény; A foglalkoztatás elősegítéséről, a munkanélküliség ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény; A gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény; Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény; A kötelező egészségbiztosítás ellátásáról szóló 1997. évi LXXXIII. törvény; Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXXV. törvény; A lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény; A lakhatási jogról szóló 42/2000. AB határozat; Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény; A személyes gondoskodást nyújtó intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet; A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről szóló 9/1999. (XI. 24.) SZCSM rendelet; A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról szóló 29/1993. (II. 17.) Korm. rendelet; A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény; A szociálisan hátrányos helyzetben lévők adóssághozterhének enyhítéséről és lakhatási körülményeinek javításáról szóló 96/1998. (V. 13.) Korm. rendelet.

⁵⁰⁵ **Járai Zsigmond** (1998-200. között pénzügyminiszter az I. Orbán-kormányban, majd 2001-2007. között az MNB elnöke): „Számos előadásban, ha megengedik, elmondom, igyekeztem felhívni a figyelmet, hogy aki **svájci frank hitelszerződést ír alá**, az tulajdonképpen **két szerződést ír alá egy időben**. Egyrészt egy **hitelszerződést**, másrészt pedig fogadást köt, egy **hosszú lejáratú fogadást**. Én a magam részéről elmondtam számtalanszor, **a löversenyt tisztességesebb fogadásnak tartom, mint a devizaárfolyamra való fogadást**...” „**A nemzetközi szervezetek többször figyelmeztették a kormányt elsősorban a svájci frank, de általában a külföldi devizában való eladósodás veszélyeire. Ennek legpregnansabb példája a svájci jegybankelnök által írott levél volt, amelyben ő kifejtette, hogy több országban vezetett pénzügyi stabilitási gondokhoz a svájci frankban történő eladósodás. Tőlem egy találkozó kapcsán Baselben azt kérdezte, hogy „Meg vagytok ti örülve? Tudjátok egyáltalán, hogy mit csináltak? Tudja Magyarország, hogy milyen úton halad, hogy ez mekkora problémát fog okozni?” Ez mondjuk a levélben nem volt így benne, de le volt írva az, hogy számos országban ez komoly problémákhoz vezetett. Ugyanilyen figyelmeztetések szerepeltek a Nemzetközi Valutaalap éves jelentéseiben is 2005-től kezdődően 2005-2006-2007-ben. Én magam többször megbeszéltem a Valutaalap Magyarországon lévő tisztségviselőivel ennek a problémának a nagyságát, a kialakulását és a növekedését. Meggyőződéseim, hogy ezt a Pénzügyminisztériumban is elmondták és megbeszélték ezeket a problémákat. Az Európai Unióban, Frankfurtban a jegybankelnökök három havonta találkoznak, ezeken a találkozókön is felmerült általában, nem konkrétan Magyarország, de általában az, hogy a gyorsan felzárkózó közép-kelet-európai országokban rendkívül gyors vagy túlzottan gyors a hitelállomány növekedése, elsősorban a lakossági hitelállomány növekedése, és ehhez a svájcifrank- vagy az euróeladósodás nagymértékben hozzájárul.** ...”Emlékszem, hogy 2006 körül a Nemzeti Bankban megnéztük, hogy más országok mit tesznek a pénzügyi kultúra javítása érdekében; úgy emlékszem, hogy például **Ausztriában odatettek mindenki elé egy táblázatot, hogy a svájci frank árfolyama az elmúlt 15 vagy 20 évben hogyan alakult**, és amikor felvette a hitelt, akkor ezt a táblázatot is tanulmányozhatta. **Ha ezt Magyarországon odatették volna**, ugye ezt a felügyeletnek kellett volna előírnia, akkor azért ebből látszott volna, hogy 1988-ban, emlékeim szerint 20-30 forint körül lehetett egy svájci frank, 2006-ban, amikor felvették ezt a hitelt, **18 év múlva meg 140-160, tehát mondjuk ötszöröse vagy hatszorosa volt, és ha ezt kivétlik a jövőre**, akkor arra

megállítsa ezen pénzügyi termékek bankok általi tömeges elterjesztését - **sőt** a jegybanki alapkamat egész régióban kirívóan magasán tartásával⁵⁰⁶ gyakorlatilag közvetve **olyan helyzetet idézett elő, hogy tömegek voltak kénytelenek** a magas forint alapkamat miatt a bankok által rendkívül magas kamattal kínált forintkölcsönök helyett az un. „deviza alapú kölcsönöket” **választani** (ilyen előzmények után évekkal később nem áttal úgy nyilatkozni, hogy „*aki akar, nem forintban, hanem euróban vagy svájci frankban adósodik el;... „⁵⁰⁷” Ezt ma már nem lehet, de nem is volna helyes megtiltani. Ha valaki tisztában van a kockázatokkal, nyugodtan spekuláljon.*”⁵⁰⁸!)

- b) a másik MNB-elnök még az USA külföldi diplomáciai képviselő-vezetőjének is úgy nyilatkozik, hogy a kibontakozó pénzügyi világválság szinte biztos, totális veszteseiként azonosított „devizahiteles” adósokat „**nem kell megmenteni, tanulják meg, hogy nincs ingyenebéd**”⁵⁰⁹ (megjegyezzük: az illető személy hivatali idejében szüntették be a korábbi „sávós” árfolyamrendszert⁵¹⁰ és vezették

lehetne számítani, hogy az elkövetkező húsz évben, ha ugyanígy fog alakulni az árfolyam, akkor a **százezer forintos törlesztőrészlet ötszázezer forintra nőhet az elkövetkező 15 vagy 20 esztendőben.** ... azt gondolom, hogy **alapvetően a politikusok feladata megvédeni részben vagy teljesen a lakosságot egy olyan kockázattól, aminek ők nem látják át világosan a következményeit.**” Forrás: Jegyzőkönyv az Országgyűlés Alkotmányügyi, Igazságügyi és ügyrendi bizottsága 2002-2010 közötti lakossági devizaeladósodás okainak feltárását, valamint az esetleges kormányzati felelősséget vizsgáló albizottságának 2011. november 3-án, csütörtökön 8 óra 3 perckor az Országház főemelet 58. számú tanácstermében megtartott üléséről. (1. bek. fellelhetősége: Parlamenti Vizsgáló Bizottság jegyzőkönyv 7. oldal közepe!) Lásd ennek kapcsán még: <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/velemenynunk--allaspontunk/tudtak--nem-tudtak-.html> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 11.) ; <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/a-parlament-ben/jarai-a-nemzetkozi-figyelmeztetesekekről---2011.html> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 11.)

⁵⁰⁶ Erdős Tibor akadémikus szerint: „**Az MNB éveken át túltértékelt forintárfolyamot tartott fenn,** és tulajdonképpen nem alkalmazott más használható eszközt az infláció leszorításában. Ez viszont nem egyeztethető össze a gazdasági növekedést ösztönző és a hatékonyságot szem előtt tartó politikával, hiszen a túltértékelt árfolyam ezzel éppen ellentétes hatású.” Forrás: Erdős Tibor: Forintárfolyam, kamatszint és devizaalapú eladósodás. Az árfolyam szerepéről. Közgazdasági Szemle, LVII. évf., 2010. október (847-867.o.) idézet a 857. oldalról

⁵⁰⁷ Járai Zsigmond (2008) A pénz beszél. Harminc év a pénzügyek szolgálatában. (Harmadik, változtatlan kiadás) Debrecen: Heti Válasz Kiadó, 307.o.

⁵⁰⁸ Járai Zsigmond (2008) A pénz beszél. Harminc év a pénzügyek szolgálatában. (Harmadik, változtatlan kiadás) Debrecen: Heti Válasz Kiadó, 308.o. A fentiek ismeretében sokakban felmerül a kérdés: amennyiben már annak idején tudta az MNB elnöke, hogy a gyanútlan kölcsönfelvevőket egy eleve vesztes „fogadás”-ba „húzzák bele” a bankok, akkor a megfelelő makroprudenciális intézményi eszközrendszerrel rendelkező MNB elnökeként miért hagyta, sőt az MNB aktív árfolyampolitikájával miért segítette elő (netán előre megfontolt szándékkal?) a „deviza alapú kölcsönök” elterjedését, s azt, hogy eleve vesztes „befektetői pozícióba” helyezték a bankok az adósok százezreit tudtukon és beleegyezésükön kívül?!

⁵⁰⁹ „A WikiLeaks által az elmúlt napokban nyilvánosságra hozott **amerikai nagykövetségi táviratok** között szerepelt az is, amely **Simon András MNB-elnök és April H. Foley,** az Egyesült Államok budapesti nagykövetének találkozója után született. Ebben a táviratban, amelyet az Origo hírportál ismertetett, Simon András azt mondta, **a devizahiteleseket nem lenne helyes megmenteni, mert „végre meg kell tanulnunk, hogy nincs ingyenebéd”.** Az MNB elnöke a nagykövettel folytatott magánbeszélgetésben azt is kijelentette, hogy nincs hatékony eszköz a devizahitelek visszafogására és **a magyaroknak meg kell tanulniuk „helyesen cselekedni,** csak azért, mert az a helyes”, nem pedig azért, mert rá vannak kényszerítve - idézett a táviratból az Origo.” **MNB: a 2008 végén között igazságok nem feltétlenül igazak ma is** (MTI) (2011. augusztus. 31.) http://hvg.hu/gazdasag/20110831_simor_wikileaks (Letöltés időpontja: 2017. 03. 16.)

⁵¹⁰ A MNB-ről szóló 2001. évi LVIII. törvény szerint az árfolyamrendszer megválasztása tekintetében a kormány az MNB-vel egyetértésben dönt. Tehát bármilyen változtatáshoz egyetértésükre van szükség. Magyarország 2001-ben vezette be az EU eurozónán kívüli tagországainak az árfolyamrendszere (az un. „európai árfolyam-mechanizmus”, *European Exchange Rate Mechanism*, ERM ill. jelenlegi

be 2008. február 26-tól az un. „szabadon lebegő” árfolyamrendszert, ami utóbb a „deviza alapú” kölcsönben eladósodottak számára katasztrofális következményekkel járt; s ugyancsak az illető MNB-elnöki regnálásának idejéhez kötődően került sor arra, hogy előbb a jogellenes banki praktikák és feltételezett árfolyam-manipuláció miatt tömegesen lehetetlen helyzetbe kerülő „devizahiteles” adósok megmentésére hivatkozva **pénzt kértek az IMF-től is /amelyben résztulajdonos maga az amerikai állam, az USA/ és az Európai Unió Tanácsától, egyebek között a „devizahitel-adósok megmentésére”** - de aztán éppen arra a célra valahogy mégsem jutott...)⁵¹¹;

- c) egy harmadik MNB-elnök és az általa vezetett intézmény büszkén jelenti be, hogy az **MNB-nek 899 milliárd forint nyeresége realizálódott a „devizahitelesek” tömegei nyomorának** a kialakulásához jelentős mértékben hozzájáruló **forintgyengülésen**.⁵¹² Ugyanez a MNB-elnök egyebek között arról is nevezetes, hogy az általa vezetett jegybank alapítványok sorát hozta létre, amelyekbe a kihelyezték az MNB fent említett árfolyamnyereségből realizált nyereségének jelentős hányadát, ami utóbb **majdnem elveszítette „közpénz jellegét”**, ha nem lépett volna közbe a civil társadalom és nyomására az Alkotmánybíróság. Ugyanez a jegybankelnök egyébként a hírek szerint a **Bankszövetség elnökének és az általa vezetett MNB által felügyelt egyik**

formájában: ERM-2) árfolyamsávjával megegyező, a központi paritás körül felfelé és lefelé is 15 százalékos árfolyammozgást megengedő sávot, ami egyfajta védelmet adott a „deviza alapú kölcsönöket” felvevőknek, mivel az MNB-nek be kellett avatkoznia, amennyiben az adott árfolyamsávon belül akár gyengébb, akár erősebb irányban 15%-nál nagyobb mértékben változott az árfolyam egy, az euró ellenében rögzített középátláshoz képest. Ekkoriban az árfolyam „rögzített” volt abban az értelemben, hogy nem erősödhet túl a sáv „erős” szélén (mert akkor az MNB-nek törvényi kötelezettségének megfelelően forintot kellett volna eladnia) és nem gyengülhetett túl a sáv „gyenge” szélén (mert abban az esetben az MNB-nek kellett volna eladnia az ország devizatartalékából).

⁵¹¹ „Emellett az MNB figyelmen kívül hagyta saját országának érdekét is, hiszen a lakossági devizahitel állományának csökkenése csökkentette volna Magyarország deviza-kitettséget is. A magyar jegybank számára ennek kellett volna előbbre valónak lennie, nem a külföldi tulajdonban lévő kereskedelmi bankok csökkenő profitjának. A külföldi, legfőképpen az osztrák anyabankok bankai és nyereségük érdekében amúgy is azonnal színre léptek. Saját számításaik szerint a magyarországi devizahitel-állományban az osztrák bankok részesedése közel 6 milliárd euró volt.” Idézet forrása: Wiedermann Helga (2014) Sakk és póker. Krónika a magyar gazdasági szabadságharc győztes csatáiról. Budapest: Kairosz Kiadó, 200-201. oldal („A kötetet a Pallas Athéné Domus Animae Alapítvány megbízásából a Kairosz Kiadó gondozta.”)

Lóránt Károly közgazdász szerint: „nincs igaza a Magyar Nemzeti Bank vezetőinek, a devizahiteleseken segíteni kellene, miután a hitelfelvevőket a bankok lényegében **becsapták: egy kamatkülönbségre épülő spekuláció kockázatát rájuk hárították**. „Szégyen, hogy mindez megtörténhetett” – jelentette ki Lóránt, majd kiemelte: Magyarországon a kétezres évek elején indult, 2004-ben gyorsult fel, és 2009-ig tartott a devizakölcsönök felfutása. **„A helyzetért felelős az adott időszakban hivatalban lévő miniszterelnök, a pénzügyminiszter, a gazdasági miniszter, a Magyar Nemzeti Bank és a pénzügyi felügyelet elnöke”** – mondta. Kiemelte, a magyarországi pénzügyi vezetők nem a nemzeti érdekeket képviselik.” Forrás: Devizahitel: Simor is felelős a kálváriáért? (2011. 08. 31.) https://24.hu/belfold/2011/08/31/simor_is_felelos_devizaadosok/ (Letöltés időpontja: 2017. 03. 16.)

⁵¹² „A forint árfolyamának csökkenéséből következő devizaállomány-átértékelésekből az MNB 2013-ban 200 milliárd, 2014-ben 511 milliárd, 2015-ben 178 milliárd (három év alatt összesen 889 milliárd) forint nyereséget realizált.” Forrás: MNB Felügyelőbizottsági jelentés (2016. június – 2017. május) (Y/15694), 23. oldal. <https://www.mnb.hu/letoltes/felu-gyelo-bizottsagi-jelente-s-2016-hun-0602-vegleges.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 13.) Lásd ennek kapcsán a devizahiteles érdekvédelmi szervezetek ezzel összefüggő kritikái megjegyzéseit: 899 milliárd az MNB realizált nyeresége a FORINTGYENGÜLÉSEN (2017.11.11) <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/alap-informaciok/899-milliard-az-mnb-realizalt-nyeresege-a-forintgyengulesen.html> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 13.)

bank (UniCredit Bank Hungary Zrt.) vezérigazgatójának a tulajdonát képező, „Magyarország egyik legdrágább, felsőkategóriás luxuslakásában” lakott huzamos ideig⁵¹³ – s nyilatkozataik szerint állítólag nem értette egyikőjük sem, hogy miért érzi ezt az MNB elnökének pozíciójával összeférhetetlen és etikátlan viselkedésnek nem csupán a civil társadalom, de a jogásztársadalom is?⁵¹⁴ (Nem mellesleg ugyanaz a **UniCredit Bank Hungary Zrt.** volt az, amelyik egyes feltételezések szerint az **MNB-ben „parkoltatta” azt a 700 milliárd forintot, amelyet állítólag az amerikai AIG Biztosítótól kapott a magyar bankszektor „a devizahitelek összeomlásakor hitelfedezeti biztosítás jogcímén”⁵¹⁵ – bár a bankok anno „elfelejtették” tájékoztatni az adósokat, hogy az adósok közvetett költségére „hitelfedezeti biztosításokat” kötöttek saját javukra, s hogy „a deviza alapú vagy nyilvántartású kölcsönszerződések fedezetei és biztosítékai különböző pénzügyi termékek és partnerek voltak, amelyek ill. akik az ügyfelek (adósok) költségén a hitelezési és árfolyamkockázatot átvállalták. Ezek az ügyfelekre áthárított költségek jelenhettek meg aztán a kamatokban, kezelési költségekben és vélhetően az árfolyamrésben is. A kamatok (tisztességtelen) árazása csak az ügyfelek számára nem volt átlátható, mivel olyan költségek kerültek áthárításra, melyekről a felek korábban nem állapodtak meg.”⁵¹⁶)**

⁵¹³ Baksa Roland – Kálmán T. Attila – Spirk József: Matolcsy az ország egyik legdrágább luxuslakását használja, nem is akárkéit (2016-10-06) <http://nol.hu/gazdasag/matolcsy-gyorgy-lakas-budapest-mnb-bank-osszeferhetlenség-1634957> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

⁵¹⁴ „Ez azért különösen meghökkentő, mert a jegybankelnök irányítja azt a bankfelügyeletet, amelynek feladata a teljes hazai pénzügyi rendszer, így az UniCredit Banknak az ellenőrzése is.” Hajdú Péter: Végrehajtás az UniCredit ellen (2016. október 8.) <https://mno.hu/gazdasag/vegrehajtas-az-unicredit-ellen-1365362> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

⁵¹⁵ „700 milliárd ft-ot kapott az AIG Biztosítótól a magyar bankszektor a devizahitelek összeomlásakor hitelfedezeti biztosítás jogcímén. Ez a pénz a kisembereké. Nem adták nekik oda, hanem Patai Mihály vezette UniCredit Bank fogadta ezt, és azonnal továbbította az MNB-be. Az Unicredit mérlegfőösszegébe be sem került. Sem az MNB-be. ...Így Matolcsy és Patai a felelős a 700 Milliárdért, ami nem adtak oda a kisembereknek.” Judit Lighter (Magyar Kétfarkú Kutya Párt) (2016. október 8.) <https://www.facebook.com/justanotherwordpresspage/posts/10154639936953293> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

⁵¹⁶ Falus Zsolt, a Bankcsapda Egyesület elnöke pert nyert a UniCredit Bank Hungary Zrt. ellen, amivel kapcsolatban így összegez: a bíróság kimondta: „...a bank a törvény szerinti tájékoztatási kötelezettségének nem tett eleget, valamint kötelezte a bankot a törvény szerinti, azaz tételes és részletes tájékoztatás nyújtására ... Ezekre és a hasonló típusú perekre annak érdekében került és kerül sor a jövőben is, mert a deviza alapú vagy nyilvántartású kölcsönszerződések fedezetei és biztosítékai különböző pénzügyi termékek és partnerek voltak, akik az ügyfelek (adósok) költségén a hitelezési és árfolyamkockázatot átvállalták. Ezek az ügyfelekre áthárított költségek jelenhettek meg a kamatokban, kezelési költségekben és vélhetően az árfolyamrésben is. A kamatok árazása (tisztességtelen) csak az ügyfelek számára nem volt átlátható, mivel olyan költségek kerültek áthárításra, melyekről a felek korábban nem állapodtak meg. Ennek következménye ezeknek a szerződéseknek a semmissége, illetve létre sem jötte. A hitelezői kockázatkezelésnek köszönhető, hogy a bankoknak nem volt a kölcsönytűjtással kapcsolatban kockázata, így az árfolyamváltozással szemben mindvégig közömbös tudott maradni.... a hatályos hazai és uniós jog, illetve törvények szerint, az ügyfeleket és az adósokat kötelezően a fentiekről közérthető módon tájékoztatni kellett volna, azonban ezek a tájékoztatásokat a hazai bankok elmulasztották. ... A fentiek miatt a bankok adatkezelése súlyosan jogellenes és a deviza alapú vagy deviza nyilvántartású kölcsönszerződés semmis, létre sem jött. ...A Magyar Állam és a Magyar Nemzeti Bank a devizahitelezésben jelentős szerepet vállalt, szerepvállalása során fedezeteket nyújtottak és üzleti, illetve ügyleti partnerei voltak a hazai bankszektornak, ezért a különböző devizahiteles törvények megalkotása során elfogultak voltak.”

Egy újabb „hungarikum” a **közjegyzők és a Magyar Országos Közjegyzői Kamara** szerepe ebben a gyaníthatóan bünszövetségben elkövetett banki csalás-sorozatban.⁵¹⁷ Egyébként **már maga a közjegyzői kar működése is egyfajta „hungarikum”**: a közjegyzők - a világon szinte **egyedülálló** módon -, **egyszerre profitorientált vállalkozók és** egyúttal első fokú, **járásbírói** hatáskörrel felruházott **jogszolgáltatók!** „Európában teljesen kuriózum a közjegyzőink hatáskörének egyvelege, mely szerint a közjegyzőségek **vállalkozásokként és egyben járásbírói hatáskörrel bíró jogszolgáltatóként** működnek, és **e vállalkozásokban akár nem közjegyzők is tulajdonosok lehetnek.** Sem a tulajdonosi kört, sem a közjegyzői vállalkozások éves bevételeit nem kell nyilvánosságra hozni, pedig jogszolgáltató közfeladatot látnak el. A közjegyzők nemhogy általánosságban törvényellenesen, hanem **saját törvényükön** (a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLi. tv. /Kjt./) **belül explicit módon rögzítettekhez képest is ellentmondásosan működnek.** Vagyis maga a közjegyzői törvény is rossz. Ezt a közjegyzők, mint jogismerő személyek persze nem jelezték a törvényalkotás felé, hanem sokkal inkább **kihasználták** az ebben rejlő lehetőséget, amivel a devizahitelezésben a **szervezetükben – ”MOKK” – hivatali visszaélést követtek el.**”⁵¹⁸ A közjegyzők bevételeinek rendkívül jelentős hányada származott 2003-2014 között a bank által a "deviza alapú kölcsönök" megkötésének feltételéül támasztott **„egyoldalú kötelezettségvállalási nyilatkozat”-ok és „tartozáselismerő nyilatkozat”-ok** összeállításából, manapság pedig a **fizetési meghagyások és végrehajtások elrendelése** kapcsán végzett munkával, „közhitelű okiratok” kiállításával összefüggésben.⁵¹⁹

A közjegyzői okiratokban az egyébként járásbírói jog- és hatáskörrel rendelkező **közjegyzők a bank kívánságának megfelelően és a banktól kapott információk alapján, amde a kölcsönfelvevők költségére rögzítették**, hogy „a hitelkeret terhére a bank az adós részére.... CHF összegű kölcsönt nyújtott” – amely megállapítás utóbb végzetesnek bizonyult a gyanútlan adósok számára, akik a kölcsönszerződés megkötésekor mint az állami törvényesség őrére tekintettek a közjegyzőkre, akik nem kötötték az adósok orrára, hogy amúgy **saját zsebre dolgozó egyéni vállalkozók**, akiknek **legfőbb** direkt ill. indirekt **megrendelőik éppen a bankok:**

- mind akkor, amikor arra kötelezik a bankok a kölcsön folyósításának feltételeként a későbbi adósokat, hogy menjenek el a közjegyzőhöz, s foglaltassák írásba a bank által a közjegyzőnek egyébként jogellenesen átküldött információk alapján az egyoldalú kötelezettségvállalási nyilatkozatukat és tartozáselismerő nyilatkozatukat, amelyben egyúttal saját költségükre hivatalosan lemondatják őket arról a jogukról, hogy utóbb, ha kiderül a bank jogellenes eljárása, akkor

2016.10.26. Végrehajtás az UniCredit-bank ellen! <https://www.bankcsapda.eu/video/a2016-10-26-vegrehajt-as-unicredit-bank-ellen/> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

⁵¹⁷ Lásd ennek kapcsán, egyebek között:

https://lookaside.fbsbx.com/file/6_9.m.k%C3%B6zokirat.pdf?token=AWxeOZfV3lcaMV2B94ZdSvfKvDLuizLD_xmsTvOqEUwtjd3Tv71nYmF5TL9L13SUTcxGF8sX5TrpikTpTWjVig0ooMM22j8VGZBqlzj7Y9s11_YMI8X0pjyFnNxsWsjmZyGG6m6dv4oAG6f0LgQu9rU91GuLvVceOlavPd6ELfRmA (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

⁵¹⁸ Adóskamara: Bővített 12 pont – a követeléseink. <http://adoskamara.hu/index.php/hireink>

⁵¹⁹ Állítólag csupán 2015-ben a közjegyzői tevékenység "70-80%-át" tette ki együttesen a fizetési meghagyások, végrehajtások elrendelése és a hagyatéki ügyek szemérmesen együtt megadott összértéke, lásd: Infoszolg/Ügyvédvilág 2015.11. Idézi: Országgyűlés Hivatala (2017) A közjegyzői tevékenység. Infojegyzet, 2017/55. (2017. szeptember 15.) www.parlament.hu/.../b68cd21b-5f8d-4205-96e6-af... (Letöltés időpontja: 2017. 10. 14.)

eredményesen perelhessenek a bankkal és a pénzintézettel összejátszó közjegyzőkkel szemben,

- mind pedig utóbb, amikor a bedőlő adóssal szemben a bank **fizetési meghagyást és végrehajtás elrendelését kéri egy másik közjegyzővel kiállított közjegyzői „közhiteles okirat” kiállításával.**

Szomorú, hogy „A közjegyzők a bankok kiszolgálása érdekében szabotálják a hatályos törvényeket. A 9000/1946 évi ME rendeletet figyelmen kívül hagyva tömegesen állítottak ki közjegyzői okiratot hamis értékre. A kölcsön – a deviza alapú kölcsön is – pénzértékre szóló megállapodás. Kölcsön jogviszony esetén a pénzértéket a 9000/1946 ME rendelet 11.§ alapján forint pénznemben kell meghatározni minden közjegyzői okiratban. A 2000 évi C. törvény 60.§ alapján is kötelező a forintérték meghatározása. A közjegyzőknek nem csak a közjegyzői törvényt kell betartaniuk, hanem minden hatályos jogszabályt. A devizalapú kölcsönök közjegyzői okiratában egyértelműen meg kellett volna jelölniük a kölcsönértéket forintban. Ehelyett a főbűnös bank által előre megírt szöveggel készítették el a törvényt sértő okiratokat. Ezért az együttműködésért összességében milliárdos nagyságrendű közjegyzői díjakat szedtek be, melyet szintén a kárvallottakkal fizettettek meg.”⁵²⁰ Csupán az „árfolyamgát II.” szerződésmódosításainak a közjegyzői okiratba foglalásával összefüggésben legalább hatmilliárd Ft bevételt kalkuláltak a közjegyzőknek!⁵²¹

Számos jel mutat arra, hogy igazuk lehet azoknak, akik azt gyanítják: nem kizárt, hogy **bűnös összejátszás** valósult meg a bankok és a profit-orientált közjegyzők között⁵²², melynek nyomán a közjegyzők nem annyira a jogszolgáltatói, mint inkább a profit-orientált vállalkozói mivoltukban jártak el, sok esetben még a rájuk speciálisan vonatkozó törvény (a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. tv. /Kjt./) vonatkozó előírásait is megszegték - ezért több vonatkozásban egyáltalán nem tekinthetők közhiteleseknek a közjegyzők által a „deviza alapú kölcsönök”-kel összefüggően kiállított okiratok⁵²³, így azokra alapozva nem is lehetne a bírói utat megkerülve a bankok ill. factoring cégek által kezdeményezett végrehajtásokat jogszerűen elindítani. Róna Péter professzor már évekkel ezelőtt külön is felhívta ennek kapcsán a figyelmet arra a tényre, hogy: „A közjegyzők rendszerint úgy hitelesítették a bankok által megírt hitelszerződéseket, hogy közben pontosan tudták, az anyag hibás, ráadásul még ők maguk sem tudták azokat értelmezni. Ennek ellenére a szerződéseket közokirattá minősítették, így pedig megfosztották a hitelek felvevőit a jogorvoslat lehetőségétől.... Ezáltal ugyanis jogerős bírósági határozat nélkül lehet végrehajtási eljárásokat kezdeményezni – az adósok pedig rövid idő alatt mélyszegénységben, fedél nélkül találhatják

⁵²⁰ Járvas Éva: Devizahitelek – kárpótlási törvényt követelünk! <https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpotlasi-torvenyt-kovetelunk-i-resz/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 11.)

⁵²¹ Kustánczi Norbert: Hatmilliárdot nyerhetnek a közjegyzők az árfolyamgáton (2012. március 23.) <https://24.hu/belfold/2012/03/23/hatmilliardot-nyerhetnek-a-kozjegyzok-az-arfolyamgaton/> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

⁵²² Csak egy jellemző példa ennek kapcsán: a közjegyzők – ahelyett, hogy teljesítették volna a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. tv.-ben előírt azon kötelezettségüket, hogy meggyőződnek a felek valódi (ügyleti) szándékáról, tájékoztatják az ügyfeleket a jogügylet lényegéről és jogi következményeiről, s meggyőződnek arról, hogy a közjegyzői okiratban foglaltak megfelelnek a felek akaratának – még sürgették is a kölcsönök felvevőit, hogy lehetőség szerint minél hamarabb írják alá a bankok által a közjegyzőnek megadott információk alapján összeállított „egyoldalú kötelezettségvállalási nyilatkozatot”....

⁵²³ Horváth Rudolf – Dr. Varga István Károly: Közhitelesnek tekinthető-e a közjegyzők tevékenysége a devizahitelezésben? In: Mi Újság melléklet, 2017. október 1. <https://anzdoc.com/mi-ujsg-kzhitelesnek-tekinthet-e-tevekenysege-..> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

magukat.”!⁵²⁴ A Btk. 275. §. alapján: **Az a hivatalos személy, aki hivatali hatáskörével visszaélve lényeges tényt hamisan foglal közokiratba, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.** (Ami a tényállási elemeket illeti: **közokirat a záradék is** /lásd: BK 82. sz. állásfoglalás/). Az **elkövetési magatartás megállapítható, ha a közokirat tartalma nem felel meg a valódi tényeknek, s ezáltal sérti a közhitelesség**⁵²⁵ érdekeit!

Az is igazi „hungarikum”, hogy:

1. a **Kúria Polgári Kollégiuma** olyan, minden érintett bíróra kötelező érvényű jogegységi határozatokat hoz, amelyekkel közvetve bizonyos, a bírósághoz jogorvoslatért forduló adósok számára egyértelműen és tudottan **hátrányos irányba tereli a bírósági eljárást**, gyakorlatilag **lehetetlenné téve az adósok által kezdeményezett bizonyítási eljárásokat, s befolyásolni igyekszik a bírók szabad mérlegelési jogát**⁵²⁶,
2. a **Kúria Polgári Kollégiumának vezetője** egyenesen **bocsánatot kér** az egyik, jogerős bírói ítélet által is kimondottan jogellenes módon eljáró **banktól ill. Bankszövetségtől azért, mert nem a bank szája ize szerinti ítélet született**⁵²⁷; megígéri a Bankszövetségnek, hogy **ilyen többet nem fordul(hat) elő**, majd **még az ítéletet is leveteti a Kúria honlapjáról**⁵²⁸ (máskor meg úgy nyilatkozik,

⁵²⁴ A világhírű közgazdász kitart: „Hibás termék és csalás a devizahitel” (2013.10.04.)

http://hitelkarosultak.blog.hu/2013/10/04/a_vilaghiru_kozgazdasz_kitart_hibas_termek_es_csalas_a_devizahitel (Letöltés időpontja: 2013. 10. 06.)

⁵²⁵ Lényegesek azok a tények, amelyek a közokirat bizonyító, joghatás kiváltására alkalmas jellegét adják. *A közbizalom egyaránt fűződik az okiratok valódiságához, mind pedig az okiratok valódiságú tartalmához. A büntetőjogi szabályozás ennek megfelelően kiterjed: a valótlan tartalmú hamis okiratokra, a valódiságú tartalmú hamis okiratokra, és az Önök esetében – a valótlan tartalmú valódi okiratokra.* Ismételten hangsúlyozva: a közjegyzők nincsenek abban a helyzetben, hogy az adós egy korábbi, tartozáselismerő nyilatkozata alapján a mai állapotokra vonatkozóan valós tartalmú következtetéseket/megállapításokat tegyenek, továbbá olyan tényt sem tanúsíthatnak, melynek megállapításához különleges szakértelem szükséges. *A hivatalos személy által elkövetett hasonló magatartásnak (a bárki által elkövethető közokirat-hamisítástól eltérően) csak szándékos alakzata van...*

⁵²⁶ Marczingós László szakmai kérdései a Kúria elnökéhez. (2016. április 18.) A cikket teljes terjedelmében közli: Habeas Corpus Egyesület. Online: <http://habeascorpus.hu/?p=396> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

⁵²⁷ Lásd: a Kúria, mint felülvizsgálati bíróság által is elvi jelentőségűnek minősített, végrehajtás megszüntetéséről rendelkező Pfv.I.21.156./2015/5. ítéletet. Ezen ítéletre tekintettel született meg 2016. április 11-én a Magyar Bankszövetséghez írt, számos kérdést felvető és működési anomáliát felszínre hozó válaszlevele, amely válaszlévlé nyilvánosságra kerülése.

⁵²⁸ A Bankszövetség az - elsősorban az Otp Bank Nyrt-t sújtó- ítélet miatt eddig ismeretlen tartalmú levelet (iktatószáma: MBSZ/70/1/2016, ügyintéző: dr. Auer Katalin) küldött a Kúria polgári kollégiumvezető bírójának, dr. Wellmann Györgynek, aki arra ismert tartalmú (2016.El.II.J.37 iktatószámú) levelében így válaszolt: *"Tisztelt Alelnök Úr, Tisztelt Főtítkárr Úr! A Kúria Pfv. I. 21156/2015. számú ítéletével kapcsolatos jelzésüket köszönöm, az abban foglaltakkal teljes mértékben egyetértek: az ítélet sajnálatos módon valóban ellentétes a 6/2013.PJE határozat indokolásával. Korábban már a bírói szervezeten belülről is jelezték számomra, hogy ez az ítélet nincs összhangban a Kúria által követett gyakorlattal. A Kúria a döntést természetesen nem tartja irányadónak, így intézkedésemre az már nem szerepel a Kúria honlapján. Az érintett ítélkező tanács a jövőben igazodni fog a jogegységi határozathoz és az azon alapuló ítélkezési gyakorlathoz."* A levél létreje úgy derült fény, hogy azt bankokat képviselő jogászok olyan bírósági eljárásokban csatolták be, amelyekben a Bankszövetség és a dr. Wellmann György által sajnálatosnak tekintett ítéletre hivatkoztak, hogy azt mintegy "hatástalanítsák". A levél az adósok képviselőjét ellátó ügyvédek és az adósok körében nagy felzúdulást keltett, mivel egyrészt a bírói függetlenség és pártatlanság- jogszabályba foglalt- illúziójának szétfoszlását, másrészt a gazdasági/ politikai erőter jogalkalmazásra gyakorolt közvetlen befolyását látták benne. Lásd ennek kapcsán: Madari: Jövőbe mutató jogegységi döntés előtt állunk (2016.05.10) <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/velemenynunk--allaspontunk/madari--jovobe-mutato-jogegysegi-dontes-elott-allunk.html> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 12.)

hogy szerinte nem is ügyvédek azok, akik kiállnak a „devizahitelek” jogaiért⁵²⁹) – ezek után már szinte nem is meglepő, hogy:

3. a Pécsi Ítéltábla és a Pécsi Törvényszék közös szervezésében 2016. április 8-án megtartott devizakonferencián már nem köntörfalaznak a hozzászólók, hanem az egyik bíró nyíltan is kimondja (fel)bújtó hangú beszédében, hogy **miként kell a devizahiteles pereket „kilőni”, a pert visszautasítani; s ha a „kilövés” nem sikerül, akkor végül miként kell a szerződéseket „meggyógyítani”** (a hiányzó, kötelező szerződési elemek utólagos pótlásával, figyelmen kívül hagyva a fogyasztók jogos érdekeit) – s ha a bíróságnak nem sikerülne minden hibát „meggyógyítania”, **miként kell a devizahiteleseknek a „kegyelemdőfést megadnia”**: *„Ami a deviza alapú kölcsönszerződések érvénytelenségét illeti, sok érvénytelenségi jogcímet, amivel a nehéz helyzetbe jutott adósok próbálkoztak, a jelenlegi tudásunk alapján már ki tudunk „lőni”. ... Amennyiben lehetséges, érvényessé nyilvánítjuk az érvénytelen szerződést, kiküszöböljük az érvénytelenségi okokat, „meggyógyítjuk” ezeket a szerződéseket, és ebben az esetben a szerződést úgy kell tekintenünk, mint ha már kezdetektől a bíróság által orvosolt tartalommal jött volna létre. Persze az érvénytelenség kiküszöbölése alapesetben nem találkozunk az adósok érdekeivel. ...Az érvényessé nyilvánítással szemben hatályossá nyilvánítás esetén nem lesz semmi orvosolva, az érvénytelenségi okot nem lehet kiküszöbölni, itt már csak a kegyelemdőfést adjuk meg, vége a történetnek, „csak” az elszámolást kell elvégezni.”*⁵³⁰ A kegyelemdőfés azt jelenti, ha a szerződés teljesen semmis azért, mert a bank megtevesztette, félrevezette, becsapta az adóst az árfolyamkockázattal kapcsolatban (is), akkor a szerződést forintkölcsönként kell elszámolni. Forintkölcsön piaci forint kamatokkal... Ez valóban sokszázezer honfitársunk számára jelenthet végső kegyelemdőfést!

Sajnos, úgy tűnik: manapság a „deviza alapú kölcsönök” csapdájába került százezrek a bankok elleni, egyre kilátástalanabbnak látszó küzdelmükben egyre inkább úgy érzik (most még csak homályosan, de lehet, hogy hamarosan már egyre tudatosabban), hogy annak idején igaza volt Montesquieu-nek, mikor úgy vélte: *„Nincs kegyetlenebb zsarnokság, mint az, amelyik a törvényesség látszatával, a jog színeiben cselekszik. Amely éppen az áldozatokat megmenteni hivatott jog eszközével végez áldozataival.”*⁵³¹ Ádám Péter friss fordítása talán még szöveghibb⁵³² és az adósok életérzésének lényegére jelen helyzetben talán még találóbb: *„Nincs is kegyetlenebb zsarnokság annál, amit a törvények mögé bújva és a törvényesség ürügyén gyakorolnak: ilyenkor*

⁵²⁹ A Kúria Polgári Kollégiumának vezetője 1987-ben a Pénzügyminisztérium Jogi Osztályának helyettes vezetője volt. Az említett kijelentése szó szerint így hangzott: *“Nem feltétlenül nevezném jogászoknak azokat az ügyvédeket, akik a devizahiteles adósokat képviselik a bíróságon...”* Ennek kapcsán emlékeztetnék az Országos Bírói Tanács (OBT) állásfoglalására, mely szerint: *“A bíró hivatásához méltatlan annak a bírónak, vagy bírósági vezetőnek a magatartása, aki nyilvánosság előtt illeti általánosságban negatív kritikával a bírósági eljárások résztvevőit, illetve bármely más szakmai csoportot.”* (5/2017. (II.13.) OBT állásfoglalás)

⁵³⁰ Idézet forrása: Dr. Baranyabán Judit hozzászólása a Pécsi Ítéltábla és a Pécsi Törvényszék közös szervezésében 2016. április 8-án megtartott devizakonferencián. Forrás: Konferencia emlékeztető dokumentuma, 11. oldal hitelsikerek.hu/wp-content/uploads/2017/02/Pecs-20160408.pdf

⁵³¹ Idézet forrása: Montesquieu, Charles de: A rómaiak nagysága és hanyatlása. Budapest: Magyar Helikon, 1975. (Fordító: Szávai János). ISBN: 9632071301

⁵³² Az eredeti szöveg így hangzik: *“Il n’y a point de plus cruelle tyrannie que celle que l’on exerce à l’ombre des lois et avec les couleurs de la justice: lorsqu’ on va, pour ainsi dire, noyer des malheureux sur la planche mêmesurlaquelleils s’étoientsauvés.”* Œuvres complètes de Montesquieu, par Edouard Laboulaye, II. köt., Paris, Garnier Frères, 1876, 230. o.)

*ugyanis – hogy úgy mondom – épp azon a deszkán fojtják meg a szerencsétleneket, amelyre [a hajótörés után – Á. P.] sikerült felkapaszkodniuk.*⁵³³

Súlyosbítja a helyzetet, hogy úgy tűnik: **amikor kiderült a súlyos jogsértések ténye** (bár azok pontos mibenléte még mindig több vonatkozásban alapos feltárássá vár), az érintett **bankok és bűnszegédek mindent megtettek**, hogy:

- **saját felelősségüket elkenjék** (ennek érdekében többek szerint nem riadtak vissza attól sem, hogy - kormányzati ciklustól függetlenül - megpróbáljanak befolyást gyakorolni a mindenkori politikai elitre is, s vélhetően ennek egyik eredménye lehet az is, hogy **még egyetlen bankár ellen sem indult mindmáig eljárás**, sőt a Bankszövetségnek sikerült elérnie, hogy **olyan „forintosítási” törvényt született, amely végső soron meghagyta a bankoknak ez általuk az adósoktól „tisztességtelenül elvett” (magyarán: ellopott) pénzt**, és egyszerű túlfizetésnek állítja be – ezzel pedig kimentette a bankokat a bűncselekmény elkövetésének gyanúja alól,
- a **valós tényeket, információkat** (mind a saját jogellenes banki gyakorlatukkal, mind a külföldön a „devizahiteles”-probléma valódi kezelésére, rendezésére tett érdemi intézkedéseket, követendő „jó gyakorlatot”) **elhallgassák, eltussolják**, majd direkt módon ill. másokkal összejátszva **elferdítsék, utólagosan, visszamenőlegesen meghamisítsák**⁵³⁴, s
- az **áldozatok érdekeinek védelmében fellépőket megpróbálták és megpróbálják szakmailag és emberileg hiteltelenné tenni, jó hírt elgyekeznek bemocskolni, s anyagi-egzisztenciális értelemben is megpróbálják ellehetetleníteni őket** (valamint gyakran tesznek sajnálatosan eredményes kísérleteket arra is, hogy **egymás ellen fordítsák** az egyes érdekvédőket ill. jogvédőket, **hogy** így is megakadályozzák az áldozatok összefogását és más országokban hasonló helyzetbe kerültekhez hasonló eredményes akaratérvényesítését).

Ilyen előzmények után némiképp érthetőnek tűnik, amikor több banki adós úgy fogalmaz a közösségi médiában (különösen különféle közösségi oldalakon, közösségi híreket tartalmazó weboldalakon, blogokban, ill. mikroblogokban), hogy amennyiben egy bankár vagy szakpolitikus: valóban nem tudott arról, hogy milyen kockázatot jelent a közvetlenül az adósokra és közvetve társadalomra a „deviza alapú kölcsönök” tömeges elterjesztése, akkor szakmailag felkészületlen, dilettáns és mint ilyen, alkalmatlan felelős posztja, beosztása betöltésére - amennyiben állítása ellenére mégis tudott az adott bankvezető vagy politikus arról, hogy direkt vagy indirekt közrehatásával milyen förtelmes, pusztítóan mérgező „pénzügyi terméket” szabadít rá a társadalomra, s benne az utóbb egy életre, totálisan tönkretett adósok és családtagjaik százezreire, millióira, akkor egy gazember, akinek bűnei sosem évülhetnek el, s a börtönben a helye az általa közvetlenül vagy közvetve a nemzeti gazdaságnak és társadalomnak okozott súlyos biztonsági kockázatokért, s a tömegeknek okozott szenvedésekért!⁵³⁵

⁵³³ Ádám Péter: Mit mondott Montesquieu? In: *Élet és Irodalom, LXII. évfolyam, 6. szám, Visszhang-rovat, 2. oldal* (2018. február 9.) <http://www.es.hu/cikk/2018-02-09/adam-peter/mit-mondott-montesquieu.html> (Letöltés időpontja: 2018. 02. 11.)

⁵³⁴ A „devizahiteles történet” meghamisításával, a bankok jogellenes tevékenységének utólagos „tisztára mosásával” kapcsolatos kritikákra példaként lásd egyebek között: <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/velemenynunk--allaspontunk--taltakozunk-a-devizahiteles-tortenet-meghamisitasi-ellen.html> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 11.)

⁵³⁵ Rowan Clapp (2016) The problem with foreign currency loans in Hungary (Rowan Clapp: Former Public Law & Human Rights Editor) <http://www.keepcalmtalklaw.co.uk/the-problem-with-foreign-currency-loans/> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

Persze, ehhez az is kell, hogy az adott társadalom érintett polgárai ki akarjanak, merjenek és tudjanak állni saját érdekeikért az őket nyomorba, szinte életfogytig tartó adósrabszolga-sorba taszító csalókkal és bűntársaikkal szemben. A jogellenes tevékenységet folytató bankok által totálisan kifosztott és önmagukat több vonatkozásban jogfosztottnak érző adósok százezrei esetében különösen igaznak tűnik George Orwell-nek, az egyebek között az „Állatfarm” és az „1984” c. könyvek szerzőjeként is jegyzett angol írónak az utóbbi könyvben megfogalmazott gondolatai: *„Amíg nem ébrednek öntudatra, nem fognak fellázadni, s amíg fel nem lázadtak, nem ébredhetnek öntudatra.”!*

Ráadásul egyre nyilvánvalóbb az elmúlt évek tapasztalatai alapján, hogy még a hivatalos értékelések szerint is egyértelműen többszörösen jogsértő módon eljáró bankok, pénzintézetek megpróbálnak olyan kommunikációt folytatni, hogy lehetőleg minél inkább **eltéreljék az adósok** (mint későbbi potenciális **áldozatok**) **tömegeinek figyelmét a lényegi, jelenbeli és jövőbeni sorsukat várhatóan valóban rendkívül súlyosan érintő kérdésekről**. Mi több, olybá tűnik, mintha ilyen jellegű kommunikációra (illetve a **problémakör elhallgatására**, szinte totális **tabusítására**) igyekeznének rávenni a mindenkori **kormányzatok prominenseit** (s rajtuk keresztül közvetve) a **közszolgálati médiát is**.

Ennek kapcsán több kritikus felhívja a figyelmet arra, hogy úgy tűnik, mintha a bankok és az általuk megnyert ill. különböző módon befolyásolni igyekezzett kulcsfontosságú szereplők kiválóan ismernék és következetesen alkalmaznák a Noam Chomsky világhírű amerikai nyelvésznek, filozófusnak és politikai aktivistának tulajdonított (ténylegesen eredetileg alighanem a francia Sylvain Timsithez köthető⁵³⁶) „kommunikációs tizparancsolatot” a tömegek manipulálására:

- „1.) Az emberek agyát és figyelmét le kell foglalni **másod- és harmadrangú problémákkal**. Ennek érdekében **figyelmüket el kell vonni a valós és súlyos szociális gondokról**, mégpedig olyan hírekkel, amelyek társadalmi jelentősége kicsi ugyan, de érzelmileg erősen megérintik őket. Támazkodjunk a bulvársajtóra, amely hű szolgánk lesz.
- 2.) A nép úgy kell tekintsen politikai vezetőire, mint a nemzet megmentőire. Ennek érdekében (elsősorban a média segítségével) hamis riasztások és nemlétező fenyegetések tömkelegét kell rájuk zúdítani, amelyek miatt aggódni, később szorongani kezd. Ha a szorongás elérte a kritikus szintet, lépj közbe és oldd meg a (máskülönben nemlétező, illetve általa gerjesztett) problémákat. Hálások lesznek, s önmaguk fogják kérni szabadságjogaik csorbítását.
- 3.) A nemzetnek mindig készen kell lennie arra, hogy valami rosszabb következik. Ennek súlykolása érdekében használd fel a "fehér" propagandát (vagyis nyíltan a kormány irányítása alatt álló médiumokat), a "szürkét" (azokat a sajtótermékeket, amelyek csak részben állnak kormánybefolyás alatt), s a "feketét" (amelyekről senki sem gondolná, hogy valójában a hatalom szolgálatában állnak). Ezek karöltve azon kell munkálkodjanak, hogy egy olyan kormány képét vetítsék a lakosság szeme elé, amely minden erejével azon munkálkodik, hogy a jövő egét beárnyékoló sötét fellegek legalább egy részét elhessentsék a nemzet feje felől. A **kemény, megszorító intézkedéseket fokozatosan kell bevezetni, mert így az emberek**

"We borrowed 9 million forints, paid back 5.8 million and still owe 16.2 million!" (May 15, 2015)
<https://budapestbeacon.com/we-borrowed-9-million-forints-paid-back-5-8-million-and-still-owe-16-2-million/> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

⁵³⁶ Sylvain Timsit: Stratégies de manipulation. Les stratégies et les techniques des Maîtres du Monde pour la manipulation de l'opinion publique et de la société... <http://www.syti.net/Manipulations.html> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

hozzászoknak a rosszhoz, sőt: örülnek, hogy még mindig nem a legrosszabb következett be.

- 4.) A nemzetet meg kell győzni, hogy minden rossz, ami aktuálisan történik, az kizárólag azért van, hogy a szebb jövőt biztosítsuk számára. Vagy ha nem a számára, akkor a gyermekei számára. Az emberek reménytelenül idealisták és **hiszékenyek**, akik ezt az érvet ("majd a következő generációknak sokkal jobb lesz, nekünk ezért kell áldozatokat hoznunk") évszázadokon keresztül hajlandó benyelni és elfogadni.
- 5.) Az embereket le kell szoktatni a gondolkodásról, s arról, hogy a történetekben felfedezzék az **ok-okozati kapcsolatokat**. Ennek érdekében a politikai vezetők egyszerűen kell megfogalmazták az üzeneteiket, már-már infantilis módon, minimális szókinccsel, rövid mondatokban. A hallgatóság ily módon megszokja a felületességet, naív lesz és hajlamos az információk bevetetéseket elfogadására.
- 6.) Minden adandó alkalommal az emberek érzelmeire kell hatni, nem a racionális gondolkodásukra. Bátorítani kell mindenféle emocionális megnyilvánulást, mert az **érzelmeiket sokkal könnyebb manipulálni**, mint a rációt.
- 7.) Az embereket a lehető legnagyobb **tudatlanságban és műveletlenségben kell tartani**, mert így nem lesznek motiváltak magasabb ideálok és összetettebb tervek megvalósításában. Butítsd le az oktatásügyet, tedd korrupttá és hozd a működésképtelenség küszöbére. Egy ilyen iskolarendszer a közvélemény manipulálásának ideális eszköze.
- 8.) A népet **el kell zárni az objektív, korrekt és teljes tájékozódás/tájékoztatás minden forrásától**. Ennek érdekében pénzügyileg támogatni kell azokat a médiumokat, amelyek butítják és félretájékoztatják az embereket, s gazdaságilag el kell lehetetleníteni azokat, amelyek ennek ellenkezőjét próbálják elérni.
- 9.) A nájszellem erősítése prioritás! **Az egyénben fel kell ébreszteni a szegény- és tehetetlenség-érzetet**, s választható (pontosabban választandó!) alternatívaként ezzel szembe kell állítani az **igazodási, csatlakozási kényszert**. Az egyéniségeket nélkülöző nyáját mindig könnyebb irányítani, ellenőrizni és befolyásolni.
- 10.) Mindent meg kell tenni az egyének megismerése érdekében. Ezt elérendő belső (és titkos) nyilvántartásokat kell felfektetni az egyén különféle (ízlelbeli, politikai, ideológiai, viselkedési) preferenciáiról, opcióiról, egyszerűen teljes pszichológiájáról. Törekedni kell arra, hogy jobban megismerjük az egyént, mint ahogy ő ismeri önmagát. Fel kell használni a társadalomtudományok (szociológia, lélektan, csoportképzés pszichológiája, stb.) legújabb vívmányait céljaink elérése érdekében, de ezeket a lépéseket a legnagyobb titokban kell tartani. Megfoghatatlan, érzelmi töltetű, nagy és közös célokat kell kitűzni, amelyek alkalmasak arra, hogy lelkesítsék a tömegeket. Ha nyilvánosságra kerülnek, ezeket a törekvéseinket határozottan (ha kell: erőszakkal) tagadni és cáfolni kell.⁵³⁷

A fentiek felvetnek néhány további kérdést, amelyeket szintén szeretnénk majd megvizsgálni tervezett összehasonlító empirikus szociológia kutatásunk során:

1. miért vált tabuvá a „deviza alapú kölcsön” és a szegénység problémaköre az elmúlt közel másfél évtizedben.⁵³⁸

⁵³⁸ 2010-ben a "szegénység" szó használata szinte teljesen eltűnt a magyar online médiából. Lásd:

Forrás: GVI: A szegénység fogalmának megjelenése a magyar online médiában. Tartalomelemzés 2000 január és 2015 március között megjelent cikkek alapján, a Textplare szövegfelhasználásával. http://gvi.hu/kutatas/415/a_szegenyseg_fogalmának_megjelenése_a_magyar_online_mediában_tartalomelemzés_2000_január_es_2015_március_között_megjelent_cikkek_alapján (Letöltés időpontja: 2017. 05. 11.)

2. miért fogadja el a mindenkori többség (esetünkben a „devizahitel”-válság kapcsán direkt vagy indirekt módon érintett, együttesen közel négy millió belsőleg frusztrált, ámde mostanra gyakorlatilag szinte totális passzivitásba és apátiába süllyedt polgártársunk⁵³⁹) a bankok által generált embertelen vagy erkölcstelen helyzetet, sajátos uralmi viszonyrendszert és totális kifosztásukat,
3. hogyan áll elő az a máig végtelenül szomorú helyzet (egyfajta további „hungarikum”-ként), hogy:
 - a) gyakorlatilag a teljes magyarországi összlakosság közel felét (közvetve egy egész népet) adósítottak el idegen devizában, rendszerszinten
 - b) számos érintett állami intézmény működött közre vélhetően összehangoltan:
 - a bankok felelősségének eltussolásában, a banki jogsértések bármi áron való elleplezésében, legalizálásában, s a bankoknak ténylegesen meg nem szolgáltat nyereséghez jutásában,
 - valamint egész tömegek egzisztenciális biztonságának megrendítésében, adósrabszolgává tételében,
 - ráadásul hagyták, hogy a csalásban részt vevő bankok orcátlanul mindezekért az adósokat tegyék felelőssé és embereket tegyenek tönkre, földönfutó nincstelen hajléktalanokká, s kergessenek a behajtók és végrehajtók rájuk „uszításával” a halálba.
 - hagyták, sőt bizonyos helyzetekben direkt vagy indirekt módon tevőlegesen elő is segítették, hogy a bankok még a jogi önvédelem lehetőségétől is megpróbálják elzárni és elzáratni az adósokat az anyagi jogszabályok, és a perjog átirásával, az érdemi fogyasztóvédelem megtagadásával.
 - c) az „internet-adó” tervezett bevezetése ellen több tízezer fiatal vonult anno tiltakozásul az utcára, de ugyanezen fiatalok éveken át (gyakorlatilag mindmáig) passzívak maradtak, amikor a szüleiket elnyomórító, tönkretevő banki „deviza alapú kölcsön”-ről esett volna szó, illetve amikor a bankok képviselői pókhendien odavágták a bankcsapdában vergődő, becsapott szülőknek, hogy „nem tartottak fegyvert a fejükhöz, hogy felvegyék a kölcsönöket, ezért most lássák a következményeit elhamarkodott döntéseiknek”!

Valóban, a „deviza alapú kölcsönzést” folytató bankok nem tartottak fegyvert a hozzájuk meghatározott forintösszeg kölcsönkérése céljából forduló fejéhez – csak gyaníthatóan előre megfontolt szándékkal, anyagi haszonszerzés céljából, többszörösen megtévesztették, becsapták, majd fokozatosan kifosztották a későbbi adósokat!

Több elemző hangsúlyozottan kimért, a lehetséges felelősök közötti egyensúlyt higgadtan, okosan mérlegelő megállapításai akár jogosak is lehetnének, amikor azt emlegetik, hogy az adósok is súlyosan hibáztak a „deviza alapú kölcsönök” felvételekor⁵⁴⁰ – ha nem tűnne számos vonatkozásban meglehetősen megalapozottnak az az egyre erősödő gyanúnk, hogy **a bankok már a kezdetektől**

⁵³⁹ Rév István ennek kapcsán érdekes adalékkal szolgál: „Zimbardo nemrég elmesélte, hogy 2017-ben, amikor Budapesten járt, meghívást kapott a magyar miniszterelnöktől. Két órát töltöttek kettesben történelmi festmények között a parlamenti dolgozósobájában. A miniszterelnököt láthatóan nem érdekelte a stanfordi kísérlet, inkább arról faggatta a pszichológust, hogy milyen eszközökkel mobilizálhatók azok a frusztrált emberek, akik úgy érzik, hogy a társadalom vesztesei közé kerülnek. 'Ötleteket adtam neki ahhoz – nyilatkozott Zimbardo -, miképpen játszhat a pszichológia meghatározó szerepet az egyének befolyásolásában.' Idézet forrása: Rév István: Kondicionált pánik. Pszichológia a kormánypárti torz kampányban. Magyar Narancs, 2018. április 5. 42. oldal.

⁵⁴⁰ Lásd ennek kapcsán különösen Surányi György kiegyensúlyozottságra, tárgyilagosságra törekvő elemzését: Surányi György: A devizahitelezés csapdái. (2017. május 12.) http://m.portfolio.hu/gazdasag/suranyi_gyorgy_a_devizahitelezes_csapdai.248905.html (Letöltés időpontja: 2017. 05. 14.)

előre megfontolt szándékkal becsapták mind az államot, mind az állami bankfelügyeleti rendszer szereplőit, mind pedig a kölcsönök iránt érdeklődő állampolgárok tömegeit.

Egyébként pedig, ha már itt tartunk, a tétel fordítva is igaz! Több vonatkozásban egyet kell értenünk az Adóskamara azon megállapításaival, melyek szerint **a bankok és a bankárok fejéhez sem tartott senki fegyvert azért, hogy** ne az annak idején hatályos hazai jogszabályok és irányadó nemzetközi irányelvek, szabályok alapján járjanak el, hanem immáron több vonatkozásban bizonyíthatóan **tudatosan félrevezessenek, valótlanságokat állítsanak és százezreket nyomorba döntő csalás-sorozatot kövessenek el!** „Senki nem tartott a bankárok fejéhez pisztolyt, hogy:

- olyan **sablon-iratot** írjanak, amiből **hiányzik a szolgáltatás és ellenszolgáltatás nagysága**, (ami alapvetően minden megállapodás alapja, hogy ki mit/mennyit mikor ad és ki mit/mennyit kell visszaadni,) mert ugyan szerepel benne szám, de az csak tájékoztató jelleggel.
- **... ne tájékoztassák** az alkotmány, a fogyasztóvédelmi törvények, na meg egyébként az EU rendelkezései alapján a védendő **fogyasztókat, hogy az inflációkülönbség hosszú távon mindenképp árfolyameltolódáshoz vezet**. Ezt a bankárok maguk között „kamat- vagy vásárlóerőparitás elvének” hívják.
- **...elhallgassák a svájci jegybankelnök 2004. június 2-án kelt levelét**, hogy "ebből nagy baj lesz."
- **...ne mondják el**, hogy a 'devizahitelek' tömeges kihelyezése a forint erősödését okozza, de amint a kihelyezés leáll, a törlesztés a forint gyengülését fogja okozni,.
- **...elhallgassák, hogy Ausztráliában a hasonló CHF-alapú AUD-kölcsön tízezeket tett földönfutóvá. ...**
- **...ne hozzák nyilvánosságra a 2004. októberi BÉT-jelentést**, amiben megjósolják, hogy 10 év múlva, 2014-ben 256 Ft lesz egy CHF.
- **... elhallgassák a Bankszövetség 2007-es jelentésének 8. oldala alján említett** tényt, hogy a **forint árfolyam 30%-al túlértékelt**, mint ahogy a fogyasztói inflációk különbsége alapján kellene lennie.
- **... a fentiek ellenére, folyamatosan azt kommunikálják**, hogy **“nem kell félni a devizahitelektől”...**
- **... a megemelkedett árfolyam mellé - a svájci jegybanki kamat csökkenése mellett - kamatokat is emeljenek**, a profitjuk növelése érdekében.
- **... a politikai hozzátartozók, a jobb módúak és néhány szerencsés számára létrehozott “kedvezményes végtörlesztés” ideje alatt a végtörlesztés megakadályozása érdekében kartellezenek**
- **...ne írják bele a szerződésbe**, hogy ha az ügyfél sikeresen fogja a bíróság előtt keresni az igazát, akkor olyan törvényeket fognak hozatni, hogy a fogyasztó elveszítse a pert a bank ellen - a hatályos jogszabályok alapján érvénytelen szerződések ellenére.
- **Senki nem tartott a közjegyzők fejéhez fegyvert, (akik a világon egyedülálló módon, profit érdekelt, első fokú bíróságként járnak el,) hogy a köztudottan csalás alapú közjegyzői iratok alapján állítsanak ki végrehajtási okiratokat**, hiszen a pénzügyi intézmények semmit nem tudnak bizonylatolni, de egy részüknek engedélye sem volt semmiféle szerződést kötni.”⁵⁴¹

⁵⁴¹ Senki nem tartott továbbá fegyvert a nyomozó szervek fejéhez, hogy ne nyomozzanak a csalás alapú hitelek elterjesztői után (igaz, az emberiség elleni bűntények soha nem évülnek el). Senki nem tartott továbbá fegyvert az illetékes döntéshozók fejéhez, hogy:

- **tűrjék**, hogy „a bankok becsapták az embereket, ...hiszen a Magyar Legfelsőbb Bíróság, a Kúria szavait (2/2014 PJÉ 1. pont 2-3. bekezdés) kiforgatták, és a korábbi állításaikat elfelejtve, a legjobb tudásukkal

Tegyük hozzá azt is, hogy: „**Senki sem tartott a közmédia szerkesztőinek fejéhez fegyvert**, hogy elhallgassák, hogy a lakosság a GDP 2-3%-át fizette extraprofitnak a bankoknak, emiatt megállt a gazdasági fejlődés, beruházási kedv is csökkent, mindezek mellett demográfiai katasztrófa is kezdődött, mert a devizahitelezésbe többen haltak bele, mint a Titanic katasztrófába, többen vándoroltak ki, mint az 56-os forradalom után, és minden felelősen gondolkodó családból átlagosan hiányzik egy gyermek, aki nem lesz adófizető állampolgárja a majdani nyugdíjas társadalomnak.”⁵⁴²

Az alábbiakban következzen néhány példa, a teljesség igénye nélkül, annak illusztrálására, hogy miért gyanítjuk, hogy felmerülhet egy **országosan egységes, komplex, bünszervezetben, bűnhalmazatban, maffia-jelleggel elkövetett gazdasági bűncselekmény-sorozat**, valamint egyes becslések szerint országosan akár több ezer ember halálát okozó emberiesség elleni bűntettek megvalósulásának **gyanúja** a „deviza alapú kölcsönök” magyar pénzügyi piacra történő bevezetésével, tömeges elterjesztésével, a kölcsönszerződések aláíratásával, közjegyzői egyoldalú kötelezettségvállalási és tartozáselismerő okiratokban, valamint földhivatali nyilvántartásokban való rögzítésével, majd a bankok kölcsön-nyilvántartási, pénzügyi tranzakció-bizonylatolási, „tartozás”-megállapítási, „tartozás”-rögzítő, „törlesztőtörlesztet”-kalkulációs és -beszedési gyakorlatával; utóbb az állami kényszer segítségével végrehajtott „kényszerforintosítás”-sal, végül pedig a tömegesen „bedőlő” kölcsönökkel összefüggő banki, közjegyzői, behajtói, bírói és bírósági végrehajtói gyakorlattal összefüggésben⁵⁴³.

Ad 1. **Még a fogalma sem létezett a bankok által aláíratott, „deviza alapú kölcsön”-nek** (ténylegesen: „*deviza nyilvántartású kölcsönnek*”, még pontosabban: az adósok megtévesztésével, tudtuk és beleegyezésük nélkül árfolyam-nyereséget célzó, befektetéssel vegyes pénzügyi befektetési terméknek)! A „*deviza alapú kölcsön*” ill. „*deviza alapú hitel*” definíciója még csak nem is létezett a bankok és a későbbi adósok között létrejött kölcsönszerződések megkötésének időpontjában a magyar jogszabályokban - nemhogy részletekbe menően szabályozták volna ezen, árfolyam-nyereséget célzó, befektetéssel vegyes pénzügyi befektetési forma nyújtásának ill. igénybevételének feltételeit, s elszámolásának kötelező módszerét.

ellentétben azt hazudták, hogy a Kúria szerint kizárólag az ügyfeleknek kell állni az árfolyamkockázatot, de tény, hogy az átszámítási árfolyam meghatározása csak politikai döntés volt, amin nyertek a kereskedelmi bankok és az állam is, csak a károsultak vesztek, annak ellenére, hogy csupán az a bűnük, hogy bíztak a bankokban, és a felügyeletében, az államban.”;

- megegyezzenek 2015. február 9-én az EBRD-megállapodás keretében, hogy „az árfolyam-emelkedést mindörökké a károsultak nyakára terhel, s emellett engedélyezi, hogy külföldi követeléskezelők vásárolják fel olcsón az ügyfelek „tartozásait” a nagy nyereség reményében.” (holott „a jelenlegi „fair bank”- törvényeknek sem felel meg a bankok megtévesztő eljárása.” Adóskamarától származó idézet forrása: <http://adoskamara.hu/index.php/hireink/35-miert-elegedetlenek-a-devizahitel-karosultak>.

(Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

⁵⁴² <http://adoskamara.hu/index.php/hireink/35-miert-elegedetlenek-a-devizahitel-karosultak>. (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

⁵⁴³ Természetesen újfent, ezúttal is hangsúlyozzuk, hogy egyszerű laikusok vagyunk, hiszen nem vagyunk sem pénzügyi szakjogászok, sem gazdasági-pénzügyi bűncselekmények felderítését, vizsgálatát végző ügyészek, nyomozók, sem pedig pénzügyi jogban és büntetőjogban jártas bírák - tehát az alábbiakban a problémakör kapcsán pontos forrásmegjelöléssel idézett **vélemények, megállapítások, állítások jogi relevanciájának** alapos, minden részletre kiterjedő vizsgálata és **megállapítása az ügyészség kompetenciáját képezi!**

A bankok a kölcsön megkötésének időpontjában jogszerűen nem is nyújthattak volna „deviza alapú”-nak mondott „kölcsön”-t (pláne nem „kölcsön” címén ténylegesen árfolyam-nyereséget célzó, befektetéssel vegyes hitelt) a **hatályos Hitelintézeti törvény** (a *hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról* szóló 1996. évi CXII. törvény /Hpt./) - **alapján!**

A szerződéskötések tipikus időszakában hatályos *Hitelintézeti törvény* a bankokat, pénzügyi intézményeket hazánkban csak arra jogosította fel, hogy szerződés alapján **kölcsönt** nyújtsanak ügyfeleiknek.

- A Hpt. 3. § (1.) bekezdése egyértelműen felsorolta, hogy milyen tevékenységeket (pénzügyi szolgáltatásokat és kiegészítő szolgáltatásokat) végezhet egy bank ill. pénzügyi intézmény üzletszerűen, forintban, illetve devizában. Ezek szerint: *„Pénzügyi szolgáltatás a következő tevékenységek üzletszerű végzése forintban és devizában, valutában”:...b.) hitel és pénzkölcsön nyújtása.*⁵⁴⁴
- A Hpt. 3. § (3) bekezdés rögzítette: *„...a pénzügyi intézmény/.../ pénzügyi szolgáltatáson kívül üzletszerűen kizárólag: /.../ b) befektetési szolgáltatási, kiegészítő befektetési szolgáltatási tevékenységet végezhet.”* – de a befektetési szolgáltatások nyújtását speciális feltételekhez köthették!
- A Hpt. 4. §-a pedig egyúttal egyértelműen be is határolta a pénzügyi intézmények tevékenységi körét a 3. §-ban felsorolt, törvényileg engedélyezett pénzügyi szolgáltatások és kiegészítő pénzügyi szolgáltatásokat körére vonatkozóan.
- A Hpt. 4. § (3) egyértelműen fogalmazott, amikor kimondta: a pénzügyi intézmények kizárólag a listában felsorolt tevékenységeket végezhetik.

Tehát a „deviza alapú”-nak mondott kölcsön nem szerepelt a szerződéskötés időpontjában hatályos *Hitelintézeti törvény* (Hpt.) által engedélyezett pénzügyi szolgáltatásokat és a kiegészítő (pl. befektetési) szolgáltatásokat felsoroló listán⁵⁴⁵, sőt a szerződés megkötésekor hatályban volt *Hpt. még csak meg sem említette a „deviza-alapú” pénzkölcsön-szerződés fogalmát.* Minthogy **a hatályos Hpt. nem engedélyezte a bankoknak a „deviza alapú kölcsön” üzletszerű folyósítását és a befektetéssel vegyes pénzkölcsönügyletek gyakorlását a szerződéskötés**

⁵⁴⁴ A kölcsön megkötésének időpontjában hatályos *Hitelintézeti Törvény* („A *hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról* szóló 1996. évi CXII. törvény” /Hpt./) 2. sz. mellékletében, amely értelmező rendelkezések formájában tételesen felsorolta a pénzügyi intézmények által nyújtható pénzügyi szolgáltatásokat, mindösszesen csupán az alábbi megfogalmazás szerepelt a 10. pont alatt a pénzkölcsönrel összefüggésben:

„10. Pénzkölcsön nyújtása:

a) a hitelező és az adós között létesített hitel-, illetőleg kölcsönszerződés alapján a pénzügyi szervezet rendelkezésre bocsátása, amelyet az adós a szerződésben megállapított időpontban - kamat ellenében vagy anélkül - köteles visszafizetni;

b) követelésnek - az adós kockázatának átvállalásával vagy anélkül történő - megvásárlása, megelőlegezése (ideértve a faktoringot és a forfetírozást is), valamint leszámítása, függetlenül attól, hogy a követelés esedékességének nyilvántartását és a kintlévőségek beszedését ki végzi.” Forrás: http://www.complex.hu/kzldat/t9600112_0.htm (Letöltés ideje: 2015. július 10.)

⁵⁴⁵ A kölcsön megkötésének időpontjában hatályos *Hitelintézeti Törvény* („A *hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról* szóló 1996. évi CXII. törvény” -nek/Hpt./) 3. § (1) bek. tételesen, részletesen felsorolta a törvényileg engedélyezett pénzügyi szolgáltatásokat és kiegészítő pénzügyi szolgáltatásokat – de azok között sem szerepelt a „deviza alapú”-nak mondott „kölcsön” vagy hitel! Lásd: http://www.complex.hu/kzldat/t9600112_0.htm (Letöltés ideje: 2015. július 10.)

időpontjában – ezért az ilyen céllal aláírt "szerződések" érvényesen létre sem jöttek tekintendők!⁵⁴⁶

Minthogy a bank és az adósok között született kölcsönszerződések megkötésének időpontjában a hatályos jogrend a „deviza alapú” kölcsönnek még a fogalmát sem ismerte, ezért az adott időpontban a jogszabályok alapján **legálisan csak forintkölcsönt vagy devizakölcsönt lehetett kölcsönözni** – már amelyik pénzintézetnek erre volt kifejezett engedélye a PSZÁF-tól!

Egyetlen „deviza alapú kölcsönt” kínáló pénzintézetnek sem volt azonban hivatalos, **PSZÁF által kiállított tevékenységi engedélye „deviza alapú”/”devizában nyilvántartott” lakásvásárlási kölcsön folyósítására**. Ezt a bankok is elismerték, miután nyilvánosságra került, hogy a PSZÁF által a bankok részére kiállított tevékenységi engedélyek közül egyikben sem volt található semmiféle utalás a „deviza alapú”/”devizában nyilvántartott” lakásvásárlási kölcsönök bankok általi folyósítására. Ráadásul a bankok most utólag úgy tesznek, mintha a kölcsönszerződések aláírásának időpontjában nem lettek volna tisztában azzal a ténnyel és jogszabályi előírással sem, hogy ez a forma **két olyan különálló pénzügyi szolgáltatást egyesít, bármiféle jogalap nélkül** (ti.: a kölcsön nyújtását és a pénzváltást) amelyek mindegyikéhez külön-külön önálló szerződésben rögzített megbízásra lett volna szükség!

A bankok ugyanakkor semmiféle PSZÁF által kiállított tevékenységi engedéllyel nem rendelkeztek, ami alapján jogszerűen kínálhatták volna a „deviza alapú” lakásvásárlási kölcsönöket például magánszemélyeknek.

Minthogy a PSZÁF nem engedélyezte a bankok részére „deviza alapú” lakásvásárlási kölcsönöket, ezt a tevékenységet jogosulttalanul ill. **jogszerűtlenül folytatták** - márpedig a **jogosulatlan pénzintézeti tevékenységet a Btk. gazdasági bűncselekményekről** szóló fejezete is **büntetni rendelte** a szerződéskötés időpontjában!

A fentiek alapján a megfelelő PSZÁF engedély hiányában az is erősen **kérdéses**, hogy mennyire volt egyáltalán jogszerű a bankok részéről a „deviza alapú” kölcsönök folyósításával és törlesztésével összefüggő kondíciókat rögzítő **Általános Szerződési Feltételek (ÁSZF), Üzletszabályzatok és Fedezet-nyilvántartási Szabályzatok** köre és használata!⁵⁴⁷ Hiába jelezték ugyanakkor az adósok a fenti aggályokat a bankoknak, hiába kérték az említett, általuk is aláírt dokumentumok bemutatását, s hiába jelezték, hogy az adott bankok ÁSZF-ét, Üzletszabályzatát és Fedezet-nyilvántartási Szabályzatát csak akkor fogadják el a szerződés elválaszthatatlan részének, ha a bank a saját példányát be tudja mutatni, hogy mindegyik (érvényes PSZÁF engedély alapján „deviza alapú kölcsönök” adott bank általi folyósítását valóban legálisan célzó banki pénzügyi tevékenységet megalapozó és részletesen leíró) fenn felsorolt dokumentumnak *minden*

⁵⁴⁶ A „deviza alapú hitel” fogalmát először említő jogszabály csak a „deviza alapú kölcsönszerződések” megkötését és a globális gazdasági-pénzügyi válság 2008. novemberi kitörését követően évekkel később, 2010-ben született. Ez a teljes hiteldíj mutató (THM) meghatározásáról, számításáról és közzétételéről szóló, máig hatályos 83/2010. (III. 25.) Kormányrendelet volt, amelynek 2.§-ában különválasztották a „devizahitelt” és a „deviza alapú” hitel fogalmát: „devizahitel” alatt a forinttól eltérő pénznemben folyósított és törlesztett hitelt értik, míg „deviza alapú” hitel alatt a devizában nyilvántartott, de forintban folyósított vagy törlesztett hitelt értik.

⁵⁴⁷ A bankoknak ezen dokumentumokat is fel kellett volna terjeszteniük a PSZÁF-hez előzetes jóváhagyásra több fogyasztóvédő véleménye szerint – már amennyiben megkapták volna a „deviza alapú” pénzkölcsön bankok általi nyújtására vonatkozó PSZÁF-engedélyeket!

egyres oldalát ellátták eredeti aláírással és dátummal az adósok, valamint a végén pártatlan tanúk aláírásával is igazolták az adós eredeti aláírásának hitelességét (ami a szerződés kötelező kelléke kellene, hogy legyen), s hiába kérték az adósok, hogy mutassa be a bank, hogy mindegyik dokumentumon szerepel-e az adós saját kezű eredeti aláírásával és dátummal, hogy az adós egy eredeti példányt a Hpt. 210. §. (1) bekezdésben előírtak szerint átvette – a bankok az adósoknak ezt a kérését is folyamatosan negligálták, s a bíróságok sem foglalkoztak ezekkel az adósi felvetésekkel!

Ad 2. A „deviza alapú kölcsön” szerződések megkötésekor hatályos Polgári Törvénykönyv (Ptk.) „A bank- és hitelviszonyok” című XLIV. fejezetében egyértelműen megfogalmazták a „kölcsön” fogalmát.

A Ptk. 523. § (1) bekezdésében foglaltak egyértelműen rögzítik: *„Kölcsönszerződés alapján a pénzintézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzösszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni.”*

Tehát a kölcsön az a meghatározott pénzösszeg, amit a bank ténylegesen az adós rendelkezésére bocsát!

A Hpt. csak a Ptk. 523 § cikkében meghatározott tartalmi és formai jegyekkel rendelkező kölcsön nyújtást engedélyezte a bankok számára!

A Ptk. 523. § cikke alapján egy **kölcsön összege az az összeg, amit ténylegesen az adós rendelkezésére bocsátottak**. Ez pedig meghatározott forint kölcsönösszeg volt.

A Ptk. 523. § (1) értelmezése tehát csak egyféle lehet: A bankok a kölcsön nyújtójaként meghatározott, fix, rögzített **forintösszeget bocsátottak az adósok rendelkezésére**, amelyet az adósok kötelesek a szerződésben meghatározott, de szigorúan törvényes feltételekkel (/ügyleti/ kamat, stb.) visszafizetni – amennyiben szerződésük egyébként minden tekintetben érvényes (nem pedig semmis vagy ténylegesen jogilag nem létező, érvényesen létre nem jött, hatálytalan)! A bankok által havonta megállapított törlesztő részeket az adósok többsége eddig is igyekezett és jelenleg is igyekszik erejéhez mérten, sőt akár erején felül (nagy erőfeszítések és nélkülözés vállalása árán) is maradéktalanul, **hiánytalanul, időre megfizetni** – bár sokan továbbra is vitatják a bankok **kölcsön-nyilvántartási, „tartozás”-megállapítási és „törlesztőrészlet”-kalkulációs és -beszedési** gyakorlatát.

A **kölcsön tőkeösszege** meghatározott, és a futamidő során nem változhat – főleg **nem emelkedhet**, különösen nem több esztendőnyi havi rendszeres törlesztést, valamint lakáskassza-megtakarítások, biztosítások több millió forint összegű „betörlesztését” követően!

A törvény szerint a kölcsön a szerződésben meghatározott, **ténylegesen folyósított** pénzösszeg, és nem olyasvalami, ami „**kiszámítható az átszámítás szerződésben rögzített későbbi időpontjában**”.⁵⁴⁸ A Ptk. 523. § (1) bek. egyértelműen fogalmaz a kölcsön lényegét illetően, s nem ad helyet semmiféle „**kiszámításnak**”, „**átszámításnak**”⁵⁴⁹ vagy „**későbbi időpontnak**”!

⁵⁴⁸ Megjegyezzük: a bankok nem használták az „átszámítás”-fogalmat.

⁵⁴⁹ Az átszámítás és átváltás fogalmaknak jelentősége van a követelések és tartozások pénzügyi szolgáltatási rendszerében, valutáról, Ft-ról devizára, vagy ellenkezőleg:

- az **átváltás** valamely jogosulti, vagy kötelezettségteljesítési pénzforgalomban számlamozgással, és tőkemozgással jár (beleértve a tőkésített kamatot is),
- az **átszámítás** olyan tőkemozgással nem járó számlamozgás, amelynek során egy követelés vagy tartozás átváltékelhető valutáról devizára, vagy fordítva,

A szerződéskötéskor hatályos **Ptk.** az adósok részére ténylegesen rendelkezésre bocsátott **forint kölcsön tőkeösszeget**, plusz a valóban jogszerűen és megalapozottan kérhető **kamatot** rendelte visszafizetni, nem pedig valamilyen másik, devizaárfolyamhoz kötöttségből fakadó (ráadásul folyamatosan emelkedő) tőkeösszeget!

A bankok által kínált, megtévesztően „deviza alapú”-nak mondott kölcsönnek (ténylegesen: „*deviza nyilvántartású*”, devizában nyilvántartott, *szintetikus devizával ellentételezett hitel* - még pontosabban: az adósok megtévesztésével, tudtuk és beleegyezésük nélkül árfolyam-nyereséget célzó, befektetéssel vegyes pénzügyi befektetési termék) a törvényben leírtaknak nem felelt meg, egyebek között a Ptk 523. §-ba ütközött a szerződés megkötésének időszakában. Amennyiben a bankok által adósokkal megtévesztéssel aláíratott kölcsönszerződés feltételei között olyan feltételek szerepelnek (pl. devizában nyilvántartás, devizaárfolyamhoz kötés stb.), amelyek ellentétben állnak a szerződés megkötésekor hatályos jogszabályokban (így a Ptk. 523. § (1) bekezdésében) foglaltakkal, akkor azok semmisék.

Ad 3. A közelmúltban kiderült információk alapján a bankok által kínált „deviza alapúnak/nyilvántartásúnak/elszámolásúnak” mondott kölcsön olyan egyoldalú, tisztességtelen feltételeket diktáló, félrevezetően „kölcsönszerződés”-nek titulált dokumentumra és gyakorlatra alapul, amely sérti a Ptk. 4.§ (1), 5.§ (2) rendelkezéseit, így nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik a Ptk. 200.§ (2) második mondata alapján

Ptk. 4. § (1) A polgári jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a felek a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően, kölcsönösen együttműködve kötelesek eljárni.

Ptk. 5. § (1) A törvény tiltja a joggal való visszaélést.

(2) Joggal való visszaélésnek minősül a jog gyakorlása, ha az a jog társadalmi rendeltetésével össze nem férő célra irányul, különösen ha a nemzetgazdaság megkárosítására, a személyek zaklatására, jogaik és törvényes érdekeik csorbitására vagy illetéktelen előnyök szerzésére vezetne.

Ptk 200. § (2) Semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, kivéve, ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz. Semmis a szerződés akkor is, ha nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik.”

Ptk 209. § (1) Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.

-
- az *átértékelés* vagy csak *nyilvántartási kötelezettség*, amely nem hat ki a követelés, vagy tartozás pénznemére, vagy olyan, amely kihat a tartozás és követelés jogosult és kötelezettségi pénznemre is ténylegesen. Ezért a számvitel ilyen szabályozása közvetlenül meghatározza azt, hogy egy pénzintézet milyen követelésjogot, és tartozáskötelezettséget tart nyilván a könyveiben, a mérlegnyilvántartásában, a pénzügyi szolgáltatása létállapota szerinti pillanatban: a pénzügyi termék szerződés általi értékesítése banküzemi feltételeinek megteremtése, létrehozása, majd érvényesítése során. Egy adott pénzügyi termék a számviteli követelésjogokkal és a tartozáskötelezettségekkel írható le, határozható meg egy szerződéssel létrehozott jogviszonyban, de a jogviszonynak abban az állapotában, ahogyan majd érvényesíteni fogja azokat az adóssal szemben. Vagyis amilyen követelésjog érvényesítését lehetővé teszi majd a tartozás-kötelezettséggel rendelkező adóssal szemben.

(4) Az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető.”

A tisztességtelen „deviza alapú kölcsönszerződések” semmisek az indokolatlan hátrányok kikötése, és a meg nem tárgyalt szerződési pontok miatt is. Az adósoknak sem részletezték, hogy mikor és merre mozdulhat el a CHF ára, sőt, egy alapvetően relatíve stabil árfolyammal kecsegtették őket!

Az alábbiakban következnek néhány további példa, melyek alapján megítélésünk szerint a szerződéskor hatályos jogszabályok alapján egyértelműen, tételesen és részletesen, dokumentumokkal is igazolhatóan, tényszerűen *semmisek ill. érvényesen létre sem jöttek* az adósokkal annak idején aláíratott kölcsönszerződés! Az érvénytelenség, semmisség ill. a kölcsönszerződés érvényesen létre sem jött mivolta már a kölcsönszerződések megkötése pillanatában egyértelműen bizonyítható volt, egyebek között az alábbiakban⁵⁵⁰:

A „deviza alapú”-nak mondott kölcsönszerződések semmisek ill. érvényesen létre sem jöttek, az alábbi főbb okok miatt (teljesség igénye nélkül)		
No.	Hivatkozás	Az adott kölcsönszerződés semmis, ha: ...
1.	Hpt.213.§.(1.) bek. a.) pontja szerint:	Ha a szerződés nem tartalmazza a szerződés tárgyát,
2.	Hpt.213.§.(1.) bek. b.) pontja szerint:	kötelező tájékoztatás elmulasztása
3.	Hpt.213.§.(1.) bek. c.) pontja szerint:	Ha a szerződés nem tartalmazza az összes költséget, köztük a THM-et, Kúria gFv.VII.30.078/2013. közbenső ítélete
4.	Hpt.213.§.(1.) bek. d.) pontja szerint:	Tisztességtelen és egyoldalú szerződésmódosítás, THM egyoldalú módosításának elve a 2/2012.(XII.12.) Kúria PK. állásfoglalása
5.	Hpt.213.§.(1.) bek. e.) pontja szerint:	Ha a szerződés nem tartalmazza a törlesztő részletek számát, összegét és a törlesztési időpontokat.
6.	Hpt.210.§.(1.), és (2.) bek. szerint:	Ha nem kerül a szerződésben írásba minden lényeges körülmény
7.	Hpt. 203.§ (7) szerint	Kockázatteltérő nyilatkozatoknak tartalmazniuk kell ... devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak hatását a [forintban számolt] törlesztő részletre.
8.	Hpt.3.(1.) bekezdése szerint:	„Pénzügyi szolgáltatás a következő tevékenységek üzletszerű végzése forintban és devizában, valutában”: b.) hitel és pénzkölcsön nyújtása <i>A szerződések megkötésekor hatályos Hpt. még csak nem is ismerte és nem is definiálta semmiféle módon a „deviza alapú” pénzkölcsön-szerződést!</i>
9.	Ptk.4.§. (1) szerint:	Jóhiszeműség és tisztesség követelménye ⁵⁵¹
10.	Ptk.5.§. (2)szerint:	Joggal való visszaélés, illetéktelen előnyök kikötése
11.	Ptk.200.§. első mondat, első fordulata szerint:	Jogszabályba ütköző, tisztességtelen feltételekre alapozott

⁵⁵⁰ Forrás: Nagy Éva - Balázs József: Devizaadás kölcsönszerződések semmisségi okainak listája.
<http://www.civilkontroll.com/a-hpt-szerinti-semmisseg-okok-nagy-eva-balazs-jozsef> (Letöltés időpontja: 2014-08-31)

⁵⁵¹ Ptk.4. § (1) A polgári jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a felek a jóhiszeműség és a tisztesség követelményeinek megfelelően, kölcsönösen együttműködve kötelesek eljárni.

11.	Ptk.200.§. második mondata szerint:	Jó erkölcsbe ütköző, tisztességtelen feltételekre alapozott
12.	Ptk.200.§ (2.) első mondat, második fordulata szerint:	<i>jogszabály megkerülése</i> (a forex trade befektetési tőzsdeügyletet kölcsönszerződésként alkalmazza a Ptk.200.§(2.) szerinti <i>jogszabály megkerülésével</i>)
13.	Ptk.202.§. szerint:	Uzsora: a szerződő másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előny kikötése
14.	Ptk.203.§. szerint:	Rosshiszeműség, ingyenes előny élvezése.
15.	Ptk.205.§. (2) szerint:	Lényeges szerződési feltételek hiánya (Objektív tájékoztatási kötelezettség elmulasztása ⁵⁵²)
16.	Ptk.207.§. (6) bek. szerint:	Színlelt szerződés semmissége
17.	Ptk.209.§.(1) bek. és Ptk. 209/A.§ (2) szerint:	Tisztességtelen szerződési feltételek kikötése
18.	Ptk.210.§ szerint:	Megtévesztés, tévedésben tartás (nem kölcsön, hanem befektetés!)
19.	Ptk.227.§ (2) szerint:	Lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés semmissége
20.	Ptk. 239.§ (2) bek. szerint	Nem teljesíthető (érvényessé nem nyilvánítható).
21.	Ptk. 255.§ (2) bek.	Vételi jog kikötése
22.	Ptk.523.§ szerint:	Jogszabályt megkerülő szerződés semmissége
23.	2/2012.(XII.12) PK. állásfoglalás alapján:	Szerződések tisztességtelen és egyoldalú módosítása a Kúria PK. állásfoglalása szerinti semmisségi okok
24.	3/2013.PJE. szerint:	Választott bíróság kikötése tisztességtelen
25.	41/1997. (THM.CDS felár) Alaptörvény 28. cikk szerint:	<i>Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a jogszabályok a közjónak, a józan észnek, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak. (A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban kell, hogy értelmezzék!)</i>
26.	93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése a	<i>„Egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.”</i>
27.	A 93/13 irányelv 4. cikke	<i>Valamely szerződési feltétel tisztességtelen voltát – a 7. cikk sérelme nélkül – a szerződéskötés időpontjában, a szerződés tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetének, a szerződéskötés valamennyi körülményének, továbbá a szerződés vagy más olyan szerződés összes többi feltételének figyelembevételével kell megítélni, amelytől e szerződés függ.</i>

⁵⁵² Ptk 205.§ (3) A felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek, és figyelemmel kell lenniük egymás jogos érdekeire. A szerződéskötést megelőzően is tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről.

Ptk 205/B.§ (2) Külön tájékoztatni kell a másik felet arról az általános szerződési feltételről, amely a szokásos szerződési gyakorlatról, a szerződésre vonatkozó rendelkezésektől lényegesen vagy valamely korábban a felek között alkalmazott kikötéstől eltér. Ilyen feltétel csak akkor válik a szerződés részévé, ha azt a másik fél – a külön, figyelemfelhívó tájékoztatást követően – kifejezetten elfogadta.

28.	A 93/13 irányelv 3. cikkének (3) bekezdése szerint az említett irányelv mellékletének i) pontja	„Azok a feltételek, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy: a fogyasztót visszavonhatatlanul kötelezik olyan feltételek vonatkozásában, amelyek alapos megismerésére nem volt tényleges lehetősége a szerződés megkötése előtt;”
29.	93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése	„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”
30.	A 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése	„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”
31.	Európai Bíróság C-472/10/2012. ápr. 26. 93/13.EGK-irányelv alapján:	Uniós elvek, pénzügyi tárgyú törvények szerinti érvénytelenségi okok
32.	Európai Bíróság C-243/08 számú ítélete alapján:	Uniós elvek, pénzügyi tárgyú törvények szerinti érvénytelenségi okok
33.	Európai Unió fogyasztóvédelmi törvény;	Az Európai Unió fogyasztóvédelmi törvény előírta a korrekt tájékoztatást a pénzintézetek számára és elítélte a megtévesztő kereskedelmi gyakorlatot ⁵⁵³
34.	Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelv	EK irányelv (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól
35.	87/102/EGK. Irányelv 1. cikk (2) d); 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról	Uniós irányelvek, pénzügyi tárgyú törvények szerinti érvénytelenségi okok

Ad 4. Rendkívüli módon nehezményezik az adósok, hogy a bankok:

- már a kölcsönszerződés megkötése előtt megtévesztették, majd éveken át tévedésben tartották őket mind az állítólagos „kölcsön”-*jogügylet tényleges*

⁵⁵³ Online: ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/ucp_hu.pdf

tartalmának, mind a kölcsön és állítólagos „tartozás” összegének és havi törlesztő részleteinek meghatározása tekintetében,

- több alkalommal, súlyosan megsértették a mindkét szerződő fél számára a Ptk.-ban előírt együttműködési kötelezettséget - ami alapjaiban kérdőjelezi meg azt az eddigi jóhiszemű feltételezést, hogy a bankoknak az adósokkal, mint ügyfelekkel szembeni eljárása mennyire jóhiszemű, tisztességes és jogkövető lett volna,
- a bankok még saját bevallásuk szerint is tisztességtelenül jártak el éveken át; éveken át előre megfontolt szándékkal becsapták és anyagiilag megkárosították az adósokat.

Ad 5. A bankok még most, számos botrány kitörését, majd meghökkentően gyors ütemű elcsitulását követően is megtévesztő kifejezéseket használnak és megtévesztő „magyarázatokat” adnak a hozzájuk kérdésekkel ill. panaszokkal forduló adósoknak. Erre klasszikus példa, hogy a bankok mindig „devizahitel”-ről beszélnek, holott **kölcsön**szerződést írtak alá az adósokkal, ami alapján mindig valamekkora forint- (HUF-) kölcsönt folyósítottak az adós által előzetesen a banknál nyitott folyószámlára (jellemzően 3 nappal a kölcsön aláírását követően – bár az adós a pénzhez ténylegesen csak jóval később férhetett hozzá, miután aláírták vele a közjegyzőnél az egyoldalú kötelezettségvállalási ill. tartozáselismerő nyilatkozatot).

A kölcsön tényét a bankok már az adóssal aláíratott dokumentumnak a nevében is hangsúlyozták. A dokumentumok pontos megnevezése **„Kölcsönszerződés lakásvásárlási célú deviza alapú kölcsönről”,** illetve (kombinált kölcsönök esetén) **„Kölcsönszerződés lakásvásárlási célú, lakástakarékpénztári megtakarítás fedezete mellett nyújtandó deviza alapú kölcsönről”** volt. Természetesen (később részletezendő) oka van annak, hogy a bankok „kölcsön” helyett mindig „hitelről” beszélnek (más-más jogszabályok alapján kellett őket folyósítani és más-más tételek számolhatók el a kölcsön és a hitel után), s a szerződésben rögzített „deviza alapú kölcsön” helyett mindig „devizahitel” felvételére hivatkoznak.

Ad 6. A közelmúltban számos újabb információ jutott tudomásunkra, s egyértelművé vált, hogy a bankok által üzletszerűen, vélelmezhetően maffia jellegű bűnszövetségben elkövetett csalás mellett rendszerszerűen, okozati összefüggésben, halmazati módon megvalósultak a következő, törvénysértések is:

- a Btk 289. § szerint minősülő *számvitel rendjének megsértése,*
- a Btk 292. § szerint minősülő *rossz minőségű termék forgalomba hozatala,*
- a Btk 296/A. § szerint minősülő *fogyasztó megtévesztése,*
- a Btk 310. § szerint minősülő *költségvetési csalás,*
- a Btk 318. § szerint minősülő *csalás,*
- a Btk 310/A. § szerint minősülő költségvetési csaláshoz kapcsolódó *felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása,*
- a Btk 330/A. § szerint minősülő *uzsora bűncselekmény.*⁵⁵⁴

⁵⁵⁴ Snellenperger Judit, az Egri Járásbíróság bírja így összegez: „Az uzsoráról és káros hitelügyletekről szóló 1883. évi XXV. törvénycikk tette bűncselekménnyé a hiteluzsorát, majd az 1961. évi V. törvény is rendelkezett róla. Az 1978. évi IV. törvény eredetileg nem nyilvánította bűncselekménnyé, de mint üzletszerű pénzkölcsönzést, üzérkedést szabályozta. Ezután a 2008. évi CXV. törvény iktatta be újra a Btk.-ba az uzsora-bűncselekményt. A törvényalkotó az akkori pénzügyi és gazdasági helyzetben

Azzal, hogy a bankok az adósokkal eredetileg aláíratott „deviza alapú”-nak mondott kölcsönszerződések megkötésekor és azóta adósokat tudatosan, üzletszerűen, a várható extraprofit érdekében megtévesztették, majd folyamatosan tévedésben tartották az adósokat, a bankok nem csupán a hatályos Hpt. és Ptk. fent említett szabályait sértették meg, de gyaníthatóan megvalósították a kölcsönszerződés időpontjában hatályban lévő 1978. évi IV. törvény (a Büntető Törvénykönyv, továbbiakban: Btk) 318.§-a szerint minősülő **csalás** büntetvének tényállását is!

A kölcsönszerződés megkötésekor hatályos Btk. 318. § (1) bekezdése egyértelműen fogalmazott: *„Aki jogtalan haszonszerzés végett más tévedésbe ejt, és ezzel kárt okoz, csalást követ el.”*

kiemelkedő fontosságúnak tartotta, hogy hatékonyabban érvényesüljenek a szolgáltatás és ellenszolgáltatás arányosságát védő jogintézmények, ezért és az uszoratevékenység elleni büntetőjogi fellépés érdekében iktatták be az új tényállást a vagyon elleni bűncselekmények közé.” (Lásd: Szalay Zoltán : Kihasznlják más nyomorát. Interjú Dr. Snellenperger Judittal, az Egri Járásbíróság bírájával. <https://www.heol.hu/heves/kek-hirek-bulvar-heves/kihasznaljak-mas-nyomorat-705596/>) (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

Egyetértünk a bírónő megállapításaival, bár hozzátesszük: az 1932. évi VI. törvénycikk is fontos megállapításokat tett az uszorával és egyéb káros hitelügyletekkel összefüggésben! Mindenesetre tény, hogy az uszoráról és a káros hitelügyletekről szóló 1883: XXV. tc. 21. § anno egyértelműen fogalmazott (s egyes vélemények szerint bizonyos megállapításait talán ma sem ártana iránymutatásnak tekinteni):

„1. § A ki másnak szorultságát, könnyelműségét vagy tapasztalatlanságát felhasználva, olyan kikötések mellett hitelez vagy ad fizetési halasztást, melyek a neki vagy egy harmadiknak engedett túlságos mérvű vagyoni előnyök által az adósnak, vagy a kezesnek anyagi romlását előidézni vagy fokozni alkalmasok; vagy oly mérvűek, hogy az eset körülményeihez képest, a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közt szembeütlő aránytalanság mutatkozik: az uszora vétségét követi el és egy hónaptól hat hónapig terjedhető fogházzal, és száz forinttól kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Ezen felül a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is együtt, vagy külön kimondható.

2. § A ki az uszora elpalástolása végett előzetes bírói határozatot vagy egyezséget eszközöl ki; vagy az uszora előnyeit színlett ügylet vagy váltó alakjába rejtve köttei ki; vagy az uszorás ügyletből eredő kötelezettség teljesítését, a hitelt nyerő fél becsületének lekötésével, eskü alatt, vagy hasonló megerősítések mellett ígérteti meg magának; vagy uszorás ügyletekkel üzletszerűleg foglalkozik; vagy uszora vétsége miatt már elítéltetett és az utolsó büntetés kiállása óta tíz esztendő még el nem telt: két évig terjedhető fogházzal és négy ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel, valamint hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével is büntetendő. Ezen felül az elítélt, ha belföldi és nem azon községi illetőségű, a melyben az uszora vétségét elkövette, ezen községből, ha pedig külföldi, a magyar állam területéről kiutasítható.

3. § Az előbbeni §-ban megállapított büntetés megfelelően alkalmazandó arra is, a ki e tényállást ismerve, uszorás követelést szerez meg és azt másra átruhazza, vagy annak uszorás előnyeit maga érvényesíti.”

„21. § Az 1877.VIII. törvénycikknek a jelen törvény által nem érintett intézkedései hatályban maradnak. Ugyanezen törvénycikknek 4. §-a pedig akkép egészítették ki, hogy a bíró 8%-nál magasabb kamatok biztosítása vagy behajtása végett végrehajtást el nem rendelhet és nem foganatosíthat.”

Tehát senki (még a bíró sem) tehetett törvényessé 8%-nál magasabb kamatot – ezzel szemben a külföldi bankok hazai leánybankjai és a hazai kézben lévő bankok úgy és akkor emelheték egyoldalúan akár 38%-os THM-szintre a kamatokat, amikor és ahogyan akarták (még a korabeli jogszabályokat is mellőzve) (Megjegyezzük: még az említett 38 %-os THM-nél magasabb volt az ügyfelek fizetési terhe, hiszen pl. éppen a „deviza alapú kölcsönök” esetében a THM-ben foglalt %-os értéken túl jelentős fizetési kötelezettsége adódott az ügyfeleknek az állítólagos árfolyamvesztésekből is). A bankok a „deviza alapú kölcsönök” esetén még akkor is emelték a kamatot (pl. 11%-ra), amikor az állítólag irányadó svájci alapkamat szintje 0%-ra, vagy éppen mínusz értékre csökkent!

Márpedig a „deviza alapú kölcsönszerződések” esetében mind a három fent említett kitétel megvalósult, hiszen:

- a bankok részéről többszörösen is az anno hatályos jogszabályokba ütköző, jogszerűtlen és *jogtalan* volt a haszonszerzés,
- az adósokat, mint ügyfeleket *tévedésbe ejtették* és éveken át *tévedésben tartották*, és ezzel nekik éveken át jelentős, sok millió forintban kifejezhető anyagi (valamint nem anyagi) kárt is okoztak, s
- uzsorakamatot számítottak fel és követeltek az adósoktól jogszerűtlenül, visszaélve az adósok kényszerhelyzetével.

A kölcsön felvételekor hatályos Polgári Törvénykönyv a viszterhesség vélelméből indul ki, mely szerint a szerződéssel kikötött **szolgáltatásért** – értékét tekintve - vele arányban álló **ellenszolgáltatásnak** kell állnia.⁵⁵⁵ Mi több: a Ptk. szerint a szolgáltatásért - az egyenértékűség elve alapján - **megfelelő mértékű** ellenszolgáltatásnak kellett volna ill. kellene jelenleg is járnia!⁵⁵⁶

Emlékeztetünk: a viszterhesség szempontjából a hazai jogirodalom is megkülönböztet **jogszerűen és jogellenesen egyensúlyhiányos szerződéseket**. **A jogellenesen egyensúlyhiányos szerződések** (mint pl. a feltűnően nagy értékkelkülönbséggel megkötött⁵⁵⁷ és az **uzsorás**⁵⁵⁸ „deviza alapú kölcsönszerződések” tipikusan több tekintetben) **érvénytelen, vagyis a célzott joghatás kiváltására alkalmatlan kontraktusok**.⁵⁵⁹

A feltűnően nagy értékkelkülönbséggel kötött szerződések jogkövetkezménye a sérelmet szenvedett fél részéről történő megtámadhatóság - **az uzsorás szerződések** viszont **semmisek, tehát az érvénytelenségre bárki határidő nélkül hivatkozhat!** Ráadásul a „deviza alapú kölcsönök” esetén vélhetően a csalásnak egy különös minősített esete áll fenn, mert egyes vélemények szerint: **„hatalmas tömegeket szedtek rá, jelentős összegekben, szervezeten, bűnszövetkezésben. A végső kár ezermilliárdokban mérhető, ami már**

⁵⁵⁵ Ptk. 201. § (1) *A szerződéssel kikötött szolgáltatásért - ha a szerződésből vagy a körülményekből kifejezetten más nem következik - ellenszolgáltatás jár.* (vélelmezett viszterhesség)

⁵⁵⁶ A Ptk. 198. § (1) A szerződésből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére.

Megjegyezzük: az értékegyensúlyi (arányossági) helyzet nem azonos az értékazonossággal, mert az értékegyensúly követelménye eltűr bizonyos értékeltolódást a felek szolgáltatásai között: ez az ún. „alkusáv”. Lásd ennek kapcsán, egyebek között: Bíró György (1995) Magyar polgári jog. Kötelmi jog. Szerződéstan I. Közös szabályok. Egyetemi jegyzet, Miskolc: Novotni Alapítvány, 41. o.

⁵⁵⁷ **Feltűnő nagy értékkelkülönbség** esetén a sérelmet szenvedett fél a szerződést megtámadhatja három konjunktív feltétel megléte esetén: a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közötti feltűnően nagy értékkelkülönbség; ennek fennállása a szerződés megkötésének időpontjában; és negatív feltételként az ajándékozási szándék hiánya a sérelmet szenvedett fél oldalán. A feltűnően nagy értékkelkülönbség vizsgálatának szempontjait a „deviza alapú kölcsönszerződések” megkötésekor egyebek között a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának 267. állásfoglalása határozza meg. Lásd ennek kapcsán, egyebek között: Petrik Ferenc (szerk.) (1993) A szerződések joga. Budapest: KJK, 24. o.

⁵⁵⁸ **A jogellenesen egyensúlyhiányos szerződések** körében a témánk szempontjából másik lényeges érvénytelenségi ok az **uzsora**. Az uzsorának két ismérve van: az egyik a **feltűnően aránytalan előny kikötése** valamely szerződő fél javára, a másik, hogy ezt az előnyt a sérelmet okozó fél a **másik fél helyzetének kihasználásával kötötte ki**. Gellért György (szerk.) (2007) A Polgári Törvénykönyv magyarázata 1. Budapest: Complex Budapest, 731-732. o.

⁵⁵⁹ Emlékeztetünk, hogy a viszterhesség a tartós szerződéses jogviszonyban nemcsak a szerződés megkötésekor, hanem annak egész időtartama alatt biztosítandó, az értékarányosság követelményének egy tartós jogviszonyban való fenntartását az értékállandóság igénye jelenti. Az értékállandóságot a feleknek a szerződésbe beépített feltételekkel kell biztosítaniuk, amelynek eszköze pénzbeli ellenérték esetében a valorizáció. Lásd erről bővebben: Bíró György (1995) Magyar polgári jog. Kötelmi jog. Szerződéstan I. Közös szabályok. Egyetemi jegyzet, Miskolc: Novotni Alapítvány, 44. o.

veszélyezteteti a nemzetgazdaságot is. Éppen ezért, végső soron levezethető a hazaárulás is."⁵⁶⁰

A csalás tényét közvetve maguk a bankok is elismerték, amikor bevallották az adósok részére 2015. április végén kiküldött ill. május elején kézbesített „elszámolás”-ukban (és a bankok részéről egy rejtett egyoldalú szerződésmódosítási kísérlet lenyomatát őrző) „tájékoztató levél”-ben, hogy még a saját bevallásuk szerint is **szándékosan becsapták** az adósokat jelentős CHF összegekkel! A finomkodó (vagy inkább valóságot elkendőzni igyekvő, hazug) banki szóhasználatlaltal **„tisztességtelenül elvett”**-nek titulált, ténylegesen gyaníthatóan a bankok által elkövetett **csalás** büntetnének tényállását a bank részéről állítólag átadott és „mintha megvett” CHF-összeg erejéig beismerő pénzösszeg 256,47-es forintosítási árfolyammal számolva gyakran több **millió forint volt** (ami az eredetileg felvett kölcsönösszegnek általában kb. 1/5-ét ill. 1/4-ét tette ki egy még mindig rendszeresen fizető adós esetén) – amely összeget ugyanakkor nem utalták vissza az adósnak, hanem állítólag „leírták” a jelentősen megemelt tőketartozás összegéből (ami „rejtélyes módon” a forintosításkor még az évek óta rendszeresen, maradéktalanul törlesztő adósok esetében is jelentősen magasabb tőkeösszeg volt, mint amekkora kölcsönt felvettek - erre a banki gyakorlatra később külön is visszatérünk).

Freisleben Vilmosnak, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) igazgatójának tájékoztatása szerint:

- „**az MNB összegzése szerint hazánkban a bankok által tisztességtelenül felszámított összeg 734 milliárd forint volt**”;
- a forintosítás során „**az elszámolásban 1,9 millió szerződés volt érintett**”
- egy átlagos jelzáloghiteles esetében **718 ezer** forint, egy átlagos nem jelzáloghitellel rendelkező ügyfél esetében pedig átlagosan 201 ezer forint volt a **tisztességtelenül felszámított összeg**.
- „**Az érintett ügyfelek az elszámolással kapcsolatban 144 615 esetben éltek panasszal, ezekből 141 350-et már megválaszoltak a pénzintézetek. Ügyét a szeptember 30-i adatok szerint 13 674 hiteles vitte tovább a Pénzügyi Békéltető Testület (PBT) elé, a szeptember végéig lezárt ügyek közül 2391 esetben a PBT megszüntette az eljárást, 62 esetben egyezség született az adós és a pénzügyi intézmény között. Az ügyletek közül 12 esetben kötelezte a békéltető testület a pénzügyi intézményt a korrekt elszámolásra.**”⁵⁶¹

⁵⁶⁰ Antalffy Tibor: Az évszázad pénzügyi csalása. In: „Tibor bá' online” (2011-08-30 Tibor bá' blogja) <https://www.antalffy-tibor.hu/?p=1367> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 12.)

⁵⁶¹ Forrás:

- InfoRádió / MTI: Devizahitelek: átlag csaknem négyszázezer forintot térítettek vissza a bankok (2015.11.10. 12:33) http://infostart.hu/gazdasag/2015/11/10/devizahitelek_atlag_csaknem_negyszazezer_forintot_teritettek_vissza_a_bankok-773122/ (Letöltés időpontja: 2017. 03. 12.)
- Privátbankár / MTI : Elszámolás számokban: ennyit kaptak vissza a devizahitelek (2015. november 10., 14:50) Online: http://privatbankar.hu/szemelyes_penzugyek/elszamolas-szamokban-ennyit-kaptak-vissza-a-devizahitelek-287360 (Letöltés időpontja: 2017. 03. 12.)
- Jogi Fórum / MTI: Tisztességtelenül felszámított összegek visszatérítése - A devizaalapú kölcsönök elszámolása (2015.11.10.) Online: <http://www.jogiforum.hu/hirek/34749> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 12.)

Érdekesség, hogy később már kétszer annyi (1,9 millió helyett már **3,6 millió**) **fogyasztói kölcsönszerződést** említett az IM államtitkára, miközben a *bankok által tisztességtelenül felszámított összeg volumenét gyakorlatilag jóformán ugyanakkorára taksálta* (a korábban az MNB igazgatója által említett 734 milliárd forint helyett pedig végül mindösszesen 764 milliárd forintnyi fogyasztói követelés visszatérítéséről beszélt Völner Pál államtitkár⁵⁶²).

Tehát **hazánkban a bankok még a laikus kívülállók számára nem mindig követhető ügyleteket bonyolító**⁵⁶³ **MNB kalkulációja szerint is 734 milliárd forintot vontak el a "deviza"-károsult családoktól szervezetten, folytatólagosan. Ezzel összeggel a bankok a családok mellett értelemszerűen a nemzetgazdaságot is megkárosították.** Ez egyértelműen **jogellenes!** Miközben ezzel a bizonyos **734 milliárd forinttal az adósokat szervezetten és folytatólagosan megkárosították** a bankok, pénzintézetek, **aközben ezzel az összeggel a bankok jogalap nélkül gazdagodtak (a visszafizetés/elszámolás) időpontjáig. Ez is egyértelműen felróható a bankoknak, pénzintézeteknek.**

A szerződéskötés időpontjától a visszafizetés/elszámolás időpontjáig, **a túlfizetés miatt adósokat ért kár nem „csupán” pénzügyi-anyagi természetű.** Vélhetően több tízezer lehet azon adósok és közvetlen hozzátartozók száma, akik esetében a „deviza alapú kölcsönrel” és annak törlesztésével ill. bedőlésével összefüggésben **állandósuló, majd egészségtelenül magas szintűre fokozódó stresszel** direkt vagy indirekt összefüggésben különböző fokú életminőség romlással; **fizikai, pszichikai, mentális egészségromlással; pszichés zavarokkal, súlyos** (akár várhatóan **végzetes** kimenetelű) **betegségek** (pl. daganatos megbetegedések) kialakulásával, majd súlyosbodásával, illetve számtalan egyéb problémával számolhatunk, amelyekkel kapcsolatban megalapozottan felvethető a **bankok és a hatékony bankfelügyeleti tevékenységet elmulasztó állam kártérítési felelőssége is!**

⁵⁶²Völner Pál, igazságügyi minisztériumi államtitkár tájékoztatása szerint: „A Magyar Nemzeti Bank féldícs jelentése szerint a teljes elszámolási folyamat mintegy 3,6 millió fogyasztói kölcsönszerződést érintett, melynek során körülbelül 764 milliárd forintnyi fogyasztói követelést térített meg az arra jogosultak részére.” Forrás: Országgyűlési Napló, 2014-2018. országgyűlési ciklus Budapest, 2017. november 6. hétfő 255. szám, Az Országgyűlés őszi ülésszakának 18. ülésnapja 2017. november 6-án, hétfőn, 40081. Online: www.parlament.hu/documents/10181/.../0644101b-4990-4aac-9ce1-3f1b43183366 (Letöltés időpontja: 2017. 11. 11.)

⁵⁶³„A 2016. november végi 110 millió euróról (34 milliárd forint) nullára esett december végére a Magyar Nemzeti Bank nemzetközi tartalékain belül a monetáris aranytartalékok szintje. Ilyenre az 1998 óta elérhető időszak szerint nem volt még példa, azaz az összes aranytartalékát eladta az MNB. ...A tartalékok összetevőit vizsgálva szembevetendő, hogy a monetáris aranytartalékok a november végi 110 millió euróról nullára estek. Az idősort sajnos csak 1998-ig tudjuk elérni az MNB oldalán, és ilyenre (az aranytartalékok nullára csökkentésére) az elmúlt közel két évtized alatt nem volt példa. ...Az aranyból nagyobb mértékű tartalékcsökkenő hatású volt a devizatartalékok 508 millió eurós apadása 23,978 milliárd euróra és ezzel párhuzamosan az egyéb tartalékeszközök is 147 millió euróval estek.” Matolcsyék eladták a magyar aranytartalékot (2017. január 6.) <https://www.portfolio.hu/gazdasag/matolcsyek-eladtak-a-magyar-aranytartalékot.242230.html> (Letöltés időpontja: 2017. 02. 07.) Utóbb az aranytartalék nullára csökkentésére vonatkozó információ kapcsán: „Az MNB elmondta, hogy nem eladta, hanem egy swap-ügyletbe vonta be az aranytartalékot.” Lásd a Portfolio.hu másik írását, melynek címe: „Nem eladta, hanem máshova dugta az MNB az aranytartalékot” (2017. január 6.) (Letöltés időpontja: 2017. 02. 07.)

Ennek kapcsán utalunk egyebek között azon szakértő elemzői megállapításokra, amelyek szerint:

- „**A 2004-ben, majd 2006-tól is politikai válsággal küzdő kormányzó erők szabályozási tevékenysége nem terjedt ki a lakossági csoportok hitelező képességéhez, jövedelméhez és a fedezetek mértékéhez igazodó feltételek kialakítására, a bankoktól ennek megkövetelésére. Tetézte a problémát, hogy a 20-40 éves futamidőre nyújtott svájci frank elszámolású hiteleknek nem volt folyamatos, 20-40 évre forráslefedést biztosító futamidejű banki forrásállománya,⁵⁶⁴ és jellemzően svájci frankban denominált forrásoldali (mérlegen belüli) fedezete sem.**^{565,566}
- „...a kritikus időszakban, **2004 és 2008 között a svájci frank monetáris bázisállománya⁵⁶⁷ alig változott,** amely arra enged következtetni, hogy a kelet-európai térségben, de főleg Magyarországon kibontakozó **svájci frank elszámolású hitel láznan a fedezeti oldala** – a svájci központi bank adataiból lekövetve – a monetáris hatóság által kontrollált **svájci frank jegybankpénzben⁵⁶⁸ aligha volt biztosított.** Ennek komplex magyarázatához szükséges néhány banktechnikai elemre utalni. A devizahitelek elnevezése arra utal, hogy ebben az esetben a bank devizát ad hitelként, vagyis devizában hitelez az ügyfeleit. A magyarországi devizahitelezési gyakorlat ugyanakkor nem erről szólt, hanem sok esetben arról, hogy **a bankok forintforrást hiteleztek ki olyan kondíciók mellett, mintha devizát hiteleztek volna.** Ebben az értelemben tény, hogy **nem volt deviza a konkrét magyarországi devizahitel-ügyletek mögött,** de az is igaz, hogy a bank a saját kockázatait a hitellel ellentétes irányú devizaügyletekkel csökkentette (fedezés). ...A bankok ügyfél- és profitszerzési céllal az esetek nagy részében tehát **forintot hiteleztek ki devizás feltételek mellett, ami azt jelentette, hogy spekulatív pozícióba szorították az ügyfeleiket, miközben a bankok semmilyen kockázatot nem vállaltak.** 'Találtak' egy stabil, viszonylag olcsó valutát. Majd erre a 'virtuálisan létező' valuta pénzmennyiségre indexáltak. A banki gyakorlat az volt, hogy a forintot először euróra váltották, majd pedig svájci frankra, márpedig az euró-frank piac

⁵⁶⁴ Az amerikai másodlagos besorolású jelzáloghitelek mögött jobbra overnight, illetve más rövid futamidejű fedezeti ügyletek álltak. A mintájukra kialakuló magyarországi deviza elszámolású hitelezésnél a bankok a kihelyezett hitelek mögé sem futamidőben, sem svájci frankban nem tudtak optimális fedezetet tenni, bár igaz, más jellegű fedezeti ügyleteket kötöttek. Jóllehet frankban nem is kellett feltétlenül, hogy tegyenek. ...Amikor viszont a pénzpiaci körülmények „elnehezültek”, a bankok a svájci frank elszámolású hitelek fedezetéül szolgáló, megújítandó, a hiteleknél rövidebb futamidejű forrásai nehezebben, drágábban lettek beszerezhetőek, amely többletköltségeket az ügyfelekre igyekeztek hárítani.

⁵⁶⁵ „Szubjektív kutatói koncepcióm: a problémák kialakulásában a CHF fedezetlenség elmaradása jelentős szerepet játszott.” (L. Cs.)

⁵⁶⁶ Idézet forrása: Lentner Csaba: A túlhitelezés globalizálódása a világban és Magyarországon. in: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest: Nemzeti Közzolgálati és Tankönyv Kiadó, 49. oldal

⁵⁶⁷ A CHF monetáris bázis összetevői: vonatkozó külföldi pozíciók + értékpapír állomány + pénzügyi ügyletek (követelések repo tranzakciókból, hazai követelések, lombard előlegek) – a fennmaradó mérleg pozíciók egyenlege.

⁵⁶⁸ A[z előző lábjegyzetben felsorolt] monetáris bázis összetevők területén sincs lényeges változás. Vonatkozó deviza pozíciók 2004-ben 86.849, 2008-ban 82.597 md CHF. Értékpapír állomány: 7580-3773 milliárd CHF. Pénzpiaci ügyletek: 22.119-33.197 milliárd CHF.

mérete elég nagy ahhoz, hogy ne nagyon látszódjon meg a magyar devizahitelezés hatása. Összességében: **a tényleges hitelügylet mögött sok esetben nem volt deviza, ott csak a hitelezési feltételek voltak olyanok, mintha devizahitelek lettek volna**, miközben a fedezési ügyletek mögött volt ténylegesen deviza adásvétel. Tehát a devizahitelekkel nem az volt a baj, hogy a bankok milyen technikai megoldást alkalmazva nyújtották, hanem az, hogy **az ügyfelek árfolyamkockázatának biztonságos fedezése elmaradt, sőt a kockázatok – rendszerszinten – a háztartásokra hárultak.**⁵⁶⁹

- „... a magyarországi svájcifrank-hitelek alapvetően kétféle konstrukciót jelentettek. Az egyik esetben volt devizaforrása a banknak, és azt forintra konvertálva ugyan, de devizahitelként (devizában) nyilvántartva adta oda a háztartásoknak (devizahitel). A másik eset a bonyolultabb és a nehezebben átlátható, ezért sokszor vitatott is egyben. Voltak ugyanis olyan bankok, amelyeknek jellemzően **forintforrásai voltak** (például betétekből), de üzleti érdekeikből adódóan **nem akartak kimaradni** a lakossági devizahitelezés jelentette piaci lehetőségéből, ezért **szintetikusán állítottak elő devizahiteleket (deviza alapú hitel). Mit jelentett ez a gyakorlatban? Azt, hogy a forintforrással rendelkező bank a forintoszközeit elswapolta devizára, majd a kapott devizát rögtön visszaváltotta forintra. A bank tehát egy határidős deviza eladási ügyletet kötött, ezzel párhuzamosan pedig forintban kiutalva ugyan, de devizában elszámolt deviza alapú hitelt nyújtott, azaz zárta az árfolyam pozícióját. Végül is a bank tehát fedezte magát a devizaárfolyam változása ellen, szemben a lakossággal, a devizaforrásos bank automatikusan, a devizahiteleit swapból finanszírozó bank pedig áttételeken. Ha végiggondoljuk a leírtakat, a devizahitelező magyar bankok eszközoldalán a devizahitelekből adódóan nincs devizalikviditás** (hiszen a hiteleket forintban adták ki), illetve a hitelezés előtt mind a két finanszírozási modellben konvertálták a devizát forintra (hisz a banknak forint kellett, mivel abban hitelezett). Vagyis – e logikát követve – a magyarországi devizahiteleknek nem kellett nyomot hagyni a svájci jegybanki pénzmennyiségen és jegybankmérlegen, de a szélesebb értelemben vett pénzmennyiségben elvileg igen.”⁵⁷⁰
- „...**Magyarországon és Kelet-Közép-Európában úgy adtak ki lokális szinten jelentős mennyiségben devizahitelt, hogy az nem látszott meg a svájci frankban denomiált hitelek összesített állományán. Ez abból is adódhat, hogy a kelet-közép-európai piac teljes mérete sem jelentős a frankpiac egészéhez képest. De adódhat abból is, hogy a térségben zajló svájci frank elszámolású devizahitelezés fedezésébe a svájci frankot csak áttételeken vonták be.**”⁵⁷¹
- „... **a fejlődő országokban**⁵⁷² a magyarhoz hasonló terméket jellemzően nem deviza alapú hitelnek vagy devizahitelnek, hanem **árfolyamindexált hitelnek** hívják. Vagyis **a deviza alapú** és a devizahitel **gyakorlatilag forinthitelnek**

⁵⁶⁹ Idézet forrása: Lentner Csaba: A túlhitelezés globalizálódása a világban és Magyarországon. in: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest: Nemzeti Köszolgálati és Tankönyv Kiadó, 50. oldal

⁵⁷⁰ Idézet forrása: Lentner Csaba: A túlhitelezés globalizálódása a világban és Magyarországon. in: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest: Nemzeti Köszolgálati és Tankönyv Kiadó, 51. oldal

⁵⁷¹ Idézet forrása: Lentner Csaba: A túlhitelezés globalizálódása a világban és Magyarországon. in: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest: Nemzeti Köszolgálati és Tankönyv Kiadó, 52-53. oldal

⁵⁷² Például Latin-Amerikában.

tekintethető, amelyhez a bank olyan szerződést köt, amely szerint a törlesztőrészlet és a tartozás nagysága az árfolyamtól, illetve a devizakamattól függ. A bank pedig ehhez igazodva devizaügyleteket köt, hogy ebből adódóan neki ne legyen árfolyamkitétsége. A fontos kérdés itt az, hogy **a banki fedezés mennyiben része a hitelnek.** A tisztán pénzügyi logika szerint a fedezés része a hitelnek, mert a bank csak fedezve hajlandó a hitelt nyújtani, azaz ha nincs fedezés, akkor nincs hitel sem. Az is igaz ugyanakkor – és a hitelesek szempontjából logikus is –, hogy **a fedezés nem integráns része a hitelnek,** hiszen a bank saját hatáskörében dönt nyitott árfolyam-pozíciójának mértékéről és az esetleges fedezési technikáról, stratégiáról – akár azt is megteheti, hogy árfolyam kitétségének egy részét nem fedezi, és nagyobb tőkekövetelményt teljesít a felvett spekulatív pozícióból adódóan. Az alapos feltáráshoz, vagyis **a tényleges devizamozgások számbavételéhez szükséges átvizsgálni a magyar leánybankok és anyabankjaik átfedő pozícióit, és ez utóbbiak svájci jegybankkal történő ügyleteit.** Tény azonban, hogy a devizahitelt felvevő magyar háztartások hazai valutában hitelképtelenek voltak, ezért nem is kaptak, nem is kaphattak forinthitelt. És ezek után nincs olyan tartós megoldás, amivel a hitelképtelen ügyfél hitelképpé válhatna. Ezt az ellentmondást azonban a **hitelközvetítők erős hiteleladási kampánya, a banki hitelvizsgálati mutatók elavultsága és lazasága, továbbá a bankok üzleti érdeke és – nem elhanyagolhatóan – a hiteléhes ügyfelek saját hitelerő képességük vonatkozásában tett felületes értéktétele,** no és a **nem szabályozó, a bankok és az ügyfelek – átmeneti – gyarapodásában érdekelt állam összefüggően, egymást erősítve, egymásnak szemet hunyva éveken át 'sikeresen' hidalta át.**⁵⁷³

Úgy tűnik, igazuk van azoknak, akik úgy ítélik meg⁵⁷⁴, hogy a bankok a hozzájuk forduló ügyfeleknek, akiknek forintra volt szükségük, azt ígérték, hogy adnak forintot „kölcson”, de (utólagos értelmezés szerint: „effektivitási kikötésként” azt „deviza-nyilvántartáshoz” kötötték, mialatt más konstrukciók igénybevételenek lehetőségét a minimálisra szűkítették).⁵⁷⁵ Valójában vélhetően a bankok ténylegesen nem kölcsönt adtak, hanem a „kölcson” illúzióját keltve **eladták** a mit sem sejtő ügyfeleknek **az igényelt és engedélyezett forint mennyiséget devizáért napi árfolyamon számítva.** A bankok szinte biztosan tudták jóelőre, hogy nincs és nem is lesz ügyfeleknek devizájuk, ezért nyitottak egy deviza-pozíciót, amit „tartozás nyilvántartásnak” neveztek el (ez azonban nem kölcsön-nyilvántartás!). A „tartozást” a bankok **nem a kölcsön-jogviszony alapján értelmezték, habár abban a hitben tartották az ügyfeleiket, hogy kölcsönt adtak nekik – holott valójában devizáért** (svájci frankért, japán jenért)

⁵⁷³ Idézet forrása: Lentner Csaba: A túlhitelezés globalizálódása a világban és Magyarországon. in: Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest: Nemzeti Közszerződési és Tankönyv Kiadó, 53. oldal

⁵⁷⁴ Járvás Éva: Devizahitelek – kárpótlási törvényt követelünk! <https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpotlasi-torvenyt-kovetelunk-i-resz/>; <https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpotlasi-torvenyt-kovetelunk-ii-resz/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

⁵⁷⁵ Megjegyezzük: a „deviza alapú kölcsönök” tömeges kibocsátását, majd tömeges bedőlését követően, utólagosan megfogalmazott banki önfelmentő magyarázatok elővezetőinek korábbi írásaiban híre-hamva sem volt ennek az erőltetett, több vonatkozásban ingatag magyarázatnak ill. utólagos belemagyarázásnak, amelyet egyébként kötetünkben éppen Dr. Marczingós László ügyvéd úr szedett ízekre és cáfolt logikus érveléssel. Ajánljuk mindenkinek a figyelmébe a Petrik Ferenc által szerkesztett, 1990-ben megjelent „Bankjog a gyakorlatban” című szakmai monográfiát, amelyben sem Gárdos István, sem más szerző egyetlen egyszer sem használja, sem a közelmúltban az alperes bankok által használt érvelésben feltűnő „felosztó-kirovó”, vagy „effektivitási kikötés”-kifejezéseket! Lásd: Petrik Ferenc (szerk.) (1990) Bankjog a gyakorlatban. Budapest: ECONOMIX Közgazdász Egyetem Rt.

megvásároltatták az adóssal a fogyasztó által kért és bank által folyósítani ígért forintösszegű **kölcsönhöz szükséges** forint **mennyiséget**. A bankok tudták, hogy az adósoknak nincs és nem is lesz devizája, ezért „kegyesen” megengedték, hogy a kölcsönfelvevő által eredetileg igényelt és a bank által megígért kölcsön forintösszegének a **vételárát** (a devizaösszeget) részletekben fizessék meg az adósok.

A bankok a megvásárolt forintösszeg devizában kifejezett vételárát feljegyezték, mint „tartozást” a „nyilvántartásukba”; megnyitották a devizaszpekulációjához a „Forex trade”-alapú deviza-nyilvántartást, s később a tartozást ebből a „Forex trade” nyilvántartásból vezették le, ez után számítottak kamatot, ill. ebből számítottak törlesztő részletet, ezt forintosították.⁵⁷⁶ A bankok ugyanis vélhetően arra spekuláltak, hogy az árfolyam hosszútávon való növekedésével árfolyam-nyereségre tegyenek szert az adósok terhére. Erről a spekulációs szándékáról azonban nem tájékoztatták az ügyfeleket, hanem az ügyfelekkel továbbra is azt hitették el, hogy a bank részükre kölcsönhöz vezet deviza nyilvántartást.

A „kockázatfeltárást” is azért hangsúlyozták a bankok, hogy ezzel elfedjék, hogy **a kölcsön jogviszony helyett szerződésesszerű módon más pénzügyi viszony alapján számoltak el. A kölcsönnek törvényesen nincs árfolyamkockázata, így az arról való tájékoztatás is felesleges (esetleg a kamat vonatkozásában kapcsolható)!**

A bankok a vételár későbbi részletekben történő megfizetése miatt időértékre való hivatkozással kamatot is számoltak a Swap alapú tartozásra. **„A megvásárolt forint feljegyzett deviza vételárát fizették meg részletekben, kamatostul.** Ezt törlesztésnek nevezte el, hiszen a részletek megfizetéséről van szó és az ebből számított törlesztő részletekről küldte meg a törlesztési értesítőt, ami alapján elvárta a teljesítést. Csakhogy **ez nem a kölcsön jogviszonyból eredő törlesztőrészlet, hanem egy vételár részletekben való teljesítése. Ez a tartozás nem kölcsön jogviszonyból származtatott tartozás, hanem devizakereskedésből számított tartozás.** Óriási különbség van tartozás és tartozás között, attól függően, hogy a tartozás miből ered (kölcsön tartozás vagy vételár tartozás; **kölcsön jogviszony, vagy kereskedés devizaszpekulációval?**). **Az elszámolásuk alapjául szolgáló nyilvántartás jogszabályi rendelkezés okán különbözik a nyilvántartási összeg értékelésében.”⁵⁷⁷**

Minthogy az ügyfeleknek később sem lett devizájuk (ahogy azt már jóelőre tudták a bankok), ezért **minden hónapban a „törlesztéskor” eladtak az adósoknak a bank által szükségesnek mondott mennyiségben devizát, aktuális napi piaci értéken, hogy törleszthesse a vételár esedékes részét a bank felé (természetesen kamatostul).**

⁵⁷⁶ Kúria Pfv.I.21.156./2015/5. ítélete azonban kimondja: "a forintkölcsön devizában történő "nyilvántartása" nem devizaalapú kölcsönnek felel meg, hanem valójában értékpapírosított kikötést magába foglaló megállapodásnak, azonban az értékpapírosított kikötést a szerződés megkötésekor hatályos polgári jogi szabályok nem ismerték és nem támogatták."

⁵⁷⁷ Járvas Éva: Devizahitelek – kárpótlási törvényt követelünk! <https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpotlasi-torvenyt-kovetelunk-i-resz/> ; <https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpotlasi-torvenyt-kovetelunk-ii-resz/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

A havi törlesztésekkor a bank egy „kölcsön” nevű Swap-fogadás eredményét realizálta részlegesen⁵⁷⁸, majd forintosításkor teljes zárást csinált! A „forintosításkor” a bank által kiküldött elszámolásból kiderült, hogy nem kölcsönt adott, hanem egy Swap-alapú hosszú távú devizakereskedést bonyolított ügyféllel (a bank az árfolyam trendjének az irányában fogadott, míg az **ügyfelet tudtán kívül belekényszerítette a trend elleni fogadásba). Ez nem más, mint egy deviza árfolyami spekuláció a bank részéről, melybe ügyfelet úgy csalta be, mintha kölcsönt adott volna. Erről a tényről utólagos bevallása szerint még maga az MNB egykori elnöke is tudott – de mégsem tett ellene sem Ő, sem az általa vezetett MNB semmit!⁵⁷⁹**

Ennek a gazdasági bűncselekménynek a bank által törvényi kényszerre kiszolgáltatott okirati bizonyítéka az adósoknak megküldött **részletes Swap-elszámolás**, melyet a bank megtevesztően „felülbírált kölcsönszámtásnak” titulált.⁵⁸⁰

A banki „kölcsön”-szerződések több vonatkozásban jogellenesek, emiatt semmiek ill. érvényesen létre sem jöttek voltak⁵⁸¹ - az adósokat pedig emiatt

⁵⁷⁸ „Hát ez akkor még mindenképpen egy nyitott pozíció volt, de azt gondolta a bankszektor, hogy a nyitott pozíció, ez az ügyfélé.” Csányi Sándor Devizahitel-katasztrófa című riportból
<https://vs.hu/gazdasag/osszes/devizahitel-katasztrofa-1126> (Letöltés időpontja: 2017. 02. 07.)

⁵⁷⁹ Járai Zsigmond, a Magyar Nemzeti Bank korábbi elnöke az Országgyűlés Alkotmányügyi, Igazságügyi és Ügyrendi Bizottságának a „2002-2010 közötti lakossági deviza eladósodás okainak feltárását, valamint az esetleges kormányzati felelősséget vizsgáló albizottságának” a 2011. november 3-i ülésén történt meghallgatásakor nyilatkozta, hogy: „Számos előadásban, ha megengedik, elmondom, igyekeztem felhívni a figyelmet, hogy **aki svájcifrank-hitelszerződést ír alá, az tulajdonképpen két szerződést ír alá egy időben. Egyrészt egy hitelszerződést, másrészt pedig egy fogadást köt, egy hosszú lejáratú fogadást, hogy a svájci frank árfolyama a hiteltörlesztés időszakában és kamatfizetés időszakában mennyi lesz.** Én a magam részéről elmondtam számtalanszor, **a lóversenyt tisztességesebb fogadásnak tartom, mint a devizaárfolyamra való spekulációt.** És az volt a benyomásom, hogy a lakosság döntő része ezt a szerencsejáték vagy fogadás részét a hitelszerződésnek, nem igazán érzékelte, és arra számítottak, hogy a svájci frank árfolyama tartósan stabil maradhat. Egyébként abban az időben vezető bankárokkal való beszélgetés is ezt támasztotta nekem alá, hogy maguk a bankok is arra számítottak, hogy tartósan stabil maradhat a svájci frank árfolyama. Komoly bankárok bizonygatták nekem, hogy nem a nagyobb nyereség értelmében, hanem a lakosság alacsonyabb terhei érdekében alakították ki a svájcifrank hitelkonstrukciókat.” Forrás: AIB-DEV-2011 2011. november 3-i ülés jegyzőkönyve, 7. oldal, 4. bekezdés
Lásd: <http://www.parlament.hu/biz39/bizjvk39/AIB/A412/1111031.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 11.)
Kérdés: vajon kik voltak a Járαι Zsigmond által említett „komoly bankárok” – s meghallgatta már őket az ügyészség az ügyben?

⁵⁸⁰ „A fogadásból eredő nyereség/vesztés realizálása havonként látható a részletes elszámolásában. A kereskedés elszámolása egyértelmű, hiszen Bank részletes elszámolása nem tartalmazza a kölcsönhöz tranzakciónként kötelezően előírt nyitó és záró egyenlegeket, ellenben tartalmaz egy folyamatosan görgetett nyitott devizapozíciót és árfolyam-különbözet elszámolást. A kölcsön jogviszonyból eredő elszámolásban jogszabályi előírásnak megfelelően a kölcsönértéke szerződésben rögzített. A számításokban az árfolyam a nyitó egyenleg értékelési tényezőjeként szerepel. A kölcsönben sem veszteség, sem nyereség nem mutatható ki. Ennél fogva a kölcsönből eredő tartozás nem tartalmazhat árfolyam-különbözetet. Számítások elvégzésekor az árfolyammozgást hatástalanítani kell. Swap elszámolásnál azonban az árfolyam mint vételár van jelen, hatalmas nyereséget vagy veszteséget is generálhat.” Járvas Éva: Devizahitelek – kárpótlási törvényt követelünk!
<https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpoztasi-torvenyt-kovetelunk-i-resz/>;
<https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpoztasi-torvenyt-kovetelunk-ii-resz/> (Letöltések időpontja: 2018. 04. 12.)

⁵⁸¹ Ptk. 204. § (1) bekezdés a-b pontjai szerint: „Bírósági úton nem lehet érvényesíteni:

a) a játékból vagy fogadásból eredő követeléseket, kivéve, ha a játékot vagy fogadást állami engedély alapján bonyolítják le; (ezért az „árfolyam változásból eredő extraprofitot nem kell megfizetni)
b) a kifejezetten játék vagy fogadás céljára ígért vagy adott kölcsönből eredő követeléseket”.

(s a bankok előre megfontolt, szándékosan jogellenes viselkedése miatt) bizonyíthatóan súlyos anyagi és nem anyagi károk érték. A bankok által elkövetett számos jogsértés elkövetésének ténye meglehetősen egyértelműnek látszik, a károkozásban a bankok részéről a tisztességtelen viselkedés bebizonyosodott, a felróhatóság bizonyított, a szerződés és az okozott kár között ok-okozati összefüggés kimutatható. **Ezért a jogellenes cselekménnyel összefüggésben a "deviza"-károsultak (s ha netán már elhunytak ill. öngyilkosok lettek, akkor) családtagjaik valódi kárpótlásra és sérelemdíjra jogosultak!**

Ad 7. A bankok által az utóbb, az adósok jelentős hányadának határozott tiltakozása ellenére egyoldalúan, jogszabályellenesen végrehajtott „kényszerforintosítás”-kor kiadott „elszámolás”-ukban és egyoldalú szerződésmódosítási kísérletük lenyomatát őrző dokumentumban és egyéb dokumentumokban nemegyszer **a hivatkozási száma is eltér** attól, mint amilyen hivatkozási szám alatt eredetileg megkötötték a kölcsönszerződést az adósok a bankkal.

Amikor pedig az adósok jelezték, hogy ők sosem kötöttek a bankkal olyan nyilvántartási **számú kölcsönszerződést, amire a forintosítást követően a bank hivatkozik, s kérték, hogy mutassák be** a bank és közöttük állítólag köttetett új nyilvántartási számú kölcsönszerződést, annak összes, adós által minden egyes oldalán saját aláírt mellékletével együtt, akkor a bankok megint csak mellébeszéltek, s elszabotálták a válaszádat.⁵⁸²

Ad 8. **Hiába terjesztettek elő az adósok panaszt a részükre a bankok által kiküldött éves és időszaki értesítésekben** foglalt, többszörösen valótlan állításokkal kapcsolatban; hiába kérdőjelezték meg akár precíz levezetésekkel a bankok által küldött kimutatásukban említett adatok valóságtartalmát, s hiába jelezték, hogy nem fogadják el azokat, a bankok semmibe vették a jelzéseket. Az adósok tapasztalatai szerint mind a bankok, mind a PBT, mind pedig a különböző szintű bíróságok folyamatosan negligálták, elszabotálták azokat az adósi panaszokat, beadványokat, kereseteket, amelyekben az adósok sérelmezték a bankok súlyosan etikátlan és több vonatkozásban

Ezért másutt már magát a kölcsöntőkéket sem kellene visszafizetni, mert a szerződés szerint a kölcsön feltétele a CHF-ra történő fogadásban való részvétel. Vannak, akik szerint nem igaz tehát az a hamis állítás, hogy: „deviza alapú kölcsön = árfolyamkockázat”; hanem talán sokkal inkább az lehet az igaz, hogy: „deviza alapú kölcsön = kölcsön + kimenetelre történő fogadás = népirtás, csalás, tiltott szerencsejáték szervezése, uzsora-bűncselekmény....”).

⁵⁸² Ugyanígy jártak az adósok, mikor nehezményezték, hogy nem kapnak választ azokra a kérdéseikre sem, melyekben azt firtatták, hogy:

1. milyen megfontolásból/célból/érdekből változtatták meg egyoldalúan az eredeti szerződésüknek még a számát is,

2. konkrétan melyik jogszabályban, pontosan mely jogszabályi helyen, hol található, s konkrétan miféle indokokra hivatkozva, hogyan lett megfogalmazva:

a) a bankok az arra vonatkozó állítólagos kötelezettsége és/vagy joga, hogy az adósok határozott tiltakozása ellenére egyoldalúan megváltoztassák a bank által egyoldalúan és jogellenesen végrehajtott „kényszerforintosítás” során és kapcsán a bank és az adós között annak idején megkötött kölcsönszerződés eredeti számát;

b) az ügyfelek arra vonatkozó kötelezése, hogy tűni kötelesek, hogy a bank valamilyen, adósok számára ismeretlen indokból, (hátsó) szándék ill. érdek által vezéreltetve, az ügyfelek kifejezett tiltakozása ellenére egyoldalúan megváltoztassa a bank és az ügyfél között köttetett szerződés számát?!

jogszerűtlen **kölcsön-nyilvántartási, „tartozás”-megállapítási és „törlesztőrészlet”-kalkulációs és -beszedési gyakorlatával összefüggően.**

Az ügyben is **hiába terjesztettek elő az adósok panaszt** a bankjuk, a Pénzügyi Békéltető Testület és a bíróságok felé, hogy megítélésük szerint **a bankok sorozatosan, tudatosan elszabotálják és megszegik tájékoztatási és együtműködési kötelezettségük teljesítését.**

A világon sehol másutt nem fordulhat elő, hogy egy ügyfél előtt saját pénzügyi történéseit a bank „banktitokként” kezelje, s ne adja ki az ügyfélnek még külön kérésre sem, sőt nyíltan megtagadja az ügyfél által saját kölcsönével összefüggő összes pénzügyi történéssre vonatkozó áttekintések, bizonylatok és más adatok kiadását, valamint az ügyfél jogszerűen megtett jogfenntartó nyilatkozatainak befogadását és teljesítését!

Hallgatás ill. mellébeszélés akkor is a válasz a bankok részéről, amikor például amikor az egyébként rendszeresen törlesztő adósok levelet írtak a bankjuknak a bank által kiküldött értesítésekkel kapcsolatban, s jelezték, hogy a bank folyamatosan **valótlan állításokat** fogalmazott meg **mind a bank által kiküldött értesítésekben makacsul emlegetett „devizahitel”-jogügyletet állítólag megalapozó hivatkozott szerződés nyilvántartási számát, mind a jogügyletet állítólagos tárgyát, célját, hivatkozott jogi alapját, jellegadó vonásait;** mind a pedig a bank által manifeszt és látens módon tervezett és megvalósult (ill. lehetséges jövőbeni, adós számára egyértelműen rendkívül hátrányos) **jogkövetkezményeit és anyagi konzekvenciáit** illetően, s jelzik a bankjuknak, hogy:

- **nem tudják elfogadni** a két hivatkozott dokumentumban foglalt valótlan állításaikat (sem), ezért
- a törvény által előírt határidőn belül⁵⁸³ **kifogást** terjesztenek elő a kiadott dokumentumokban foglalt valótlan állításaikkal és kimutatási adatokkal kapcsolatban; valamint
- **panaszt** terjesztenek elő az adott bank súlyosan etikátlan „kölcsön”-nyilvántartási, „tartozás”-megállapítási és „törlesztőrészlet”-kalkulációs és -beszedési gyakorlatukkal kapcsolatban!

Ad 9. Sajnálatos, hogy a bankok még az adósok megismételt kérelmeire, majd benyújtott panaszaira sem hajlandók kiadni a dokumentumokkal igazolhatóan éveken át létezett (esetleg máig létező?) devizatőke-nyilvántartási számlák adatait, hiszen azzal közvetve a bírósági eljárásban felhasználhatóan elismerték, hogy az adósoknak deviza nyilvántartása nincs, ezért jogesetükre nem alkalmazhatóak a deviza, vagy deviza nyilvántartású hitelekre hozott törvények!

⁵⁸³ A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló hatályos 2013. évi CCXXXVII. törvény 275.§

(1) bekezdésében foglaltak alapján: „Folyamatos szerződések - ideértve a betétösszegek ismétlődő lekötésére szóló szerződést is – esetében a pénzügyi intézmény köteles az ügyfél részére

a) legalább évente egy alkalommal, valamint

b) a szerződés lejártakor

egyértelmű, közérthető és teljes körű írásbeli kimutatást (kivonatot) küldeni.

(2) A számláról megküldött kimutatást – az üzletszabályzat vagy szerződés eltérő rendelkezése hiányában –elfogadottnak kell tekinteni, ha az ügyfél a kézbesítéstől számított hatvan napon belül írásban nem emelt kifogást; ez nem érinti a követelés érvényesíthetőségét.”

Hiába írtak és írnak az adósok számtalan levelet a bankjaiknak, gyakorlatilag minden bank (véltetően egy bankközi, egyeztetett szervezeti külső kommunikációs stratégia részeként, más, a „devizahitel”-botrányban érintett szervezetekhez, intézményekhez hasonlóan) vagy mélyen hallgat vagy mellébeszél. A bankok évek óta folyamatosan elszabotálják, sorozatosan visszautasítják és megtagadják továbbá:

- mind az adósoknak az arra vonatkozó kéréseinek a teljesítését, hogy adják ki a „deviza alapú”-nak mondott kölcsönszerződésekhez tartozó **devizatőke-nyilvántartási számláinak** a részletes adatait,
- mind pedig az adósoknak az arra vonatkozó jogfenntartó *nyilatkozatainak* és *felszólításainak* a teljesítését, hogy a Központi Hitelinformációs Rendszerről (KHR) szóló *hatályos 2011. évi CXXII. törvény* vonatkozó előírásai - egyebek között a törvény 9. § (2) bekezdésében foglaltak - alapján az adósok kifejezetten ragaszkodnak ahhoz és *kéri*k, hogy a bankok részéről a kölcsönszerződés megkötését követően, az eredeti kölcsönszerződésre vonatkozóan átadott **referenciaadatok** még a kölcsönszerződés megszűnését követően is legalább **további öt esztendeig** megmaradjanak a Központi Hitelinformációs Rendszerben (KHR), s az azt törvényi felhatalmazás alapján kezelő szervezetnél (jelenleg: BISZ Zrt.)! Hiába hívják fel az adósok a bankok figyelmét az alábbi tényekre, a bankok vagy nem válaszolnak az érdemi kérdésekre, vagy szokás szerint mellébeszéltek.

Ad 10. A „deviza alapú kölcsönök” folyósításáról szóló szerződés megkötésekor hatályos jogszabályok alapján a bankoknak, ha bármilyen (pl. deviza, adósság, stb.) nyilvántartást végeztek az adóssal szemben, akkor ezt deviza tökéként (deviza eszközként) nyilván kellett (volna) tartaniuk a könyveiben, s ennek meg kellett (volna) jelennie a bank könyvelésében is.

A bankok „elmulasztották”, hogy a kölcsönszerződés aláírásakor korrekt módon tájékoztatassák az adósokat, mint ügyfeleket arról, hogy egyszerre két számlát is megnyitottak a nevükre a kölcsönszerződés aláírásakor:

1. egy *forint „hitel”* számlát, amit akkor nyitottak az adósok részére, amikor aláírták a kölcsönszerződést (holott az adósok kölcsönt kértek és a bankok kölcsönt is ígértek az adósoknak, nem pedig hitelt!). Ennek a „hitelszámlának” a számát, a Ft-hitelszámla történéseit az adósok többé-kevésbé megismerhették (habár megdöbbentek, mikor kiderült: ezt a számlát a szerződéskötést követően addig zárta a bank, amíg nem tudták a kölcsönt kifizetni, mivel ennél a pénzügyi terméknel önmagával a szerződés aláírásával még nem teremődtek meg automatikusan a kölcsön kifizetésének feltételei);
2. egy *deviza töke* nyilvántartási számlát, amelyet a bank az adósok bármiféle előzetes tájékoztatása, tudta és beleegyezése nélkül nyitott meg azért, hogy azon azt a deviza összeget tartsák nyilván, amely megegyezik devizában a forint hitel folyósításkori átszámítási (nem pedig „átváltási”!) összegével. Ez a devizahitel tökenyilvántartás számlája egy olyan eszköz, amelyik eszközként van bekönyvelve a bank könyvében, éppen úgy, mint a forint-hitelszámla. Ez utóbbi, a bank által jogellenesen létrehozott deviza töke nyilvántartásnak a számla-adatait viszont a bankok még az adósok kifejezett kérésére sem voltak hajlandók mindeztidáig megmutatni az érintetteknek!

A fentiek folyományaként a bankok **jogellenesen kétszer könyvelték az adósságot és egyszerre két számlán** is követelték az adóstól az egyetlen összegre vonatkozó fizetési hajlandóságot, mert:

- a bankjuk könyvében ezek után már két olyan számlája is volt az adósnak (amikor még mérlegen belül van), amelyekről forrással kellett volna rendelkeznie, hiszen mint hitelt megnyitották, de az fedezetlen és forrás nélküli volt (mindkettő forrást és fedezet igényelne);
- az adósok nevére megnyitott **devizatóke (CHF)-nyilvántartási számlával** a bankok a sajátjukként rendelkeztek, rendes banki működésnek értelmezték cselekedetüket, mert másként nem hozhatták volna létre a hitelviszonyt.

A bankok az adósok **előzetes tájékoztatása, tudta és beleegyezése nélkül jogellenes kettős könyvviteli gyakorlatot folytattak** a kölcsön felvételétől az adósok jelentős hányadának a határozott tiltakozása ellenére végrehajtott kényszerforintosításig eltelt több éven keresztül az adósok által a „deviza alapú”-nak mondott kölcsöneik törlesztésével összefüggésben havi rendszerességgel befizetett forint-összegekkel.

A bankok képviselői sem az Általános Szerződési Feltételekben (ÁSZF), sem Üzletszabályzatukban, sem Fedezet-nyilvántartási Szabályzatukban ill. egyéb dokumentumokban, sem pedig szóban **soha nem adtak semmiféle tájékoztatást** a bank által jogellenesen folytatott **kettős könyvviteli gyakorlat tényéről** – még azt követően sem, hogy erre az adós rákérdezett.

Tudunk arra dokumentumokkal alátámasztható példákról, amikor bizonyos adósoknak a banki ügyintézők „óvatlanul” kinyomtatnak a banki központi adatbázisból két dokumentumot:

- az egyik áttekintésen a korábbi időszakra vonatkozóan már megtörtént,
- a másik áttekintésen a későbbi időszakra vonatkozóan a bank által már jóval korábban, előre tervezett töke- és kamattörlesztési ütemterv és az adós részéről havi rendszerességgel történt HUF-befizetések bank részéről CHF-re való átszámításának az eredményei voltak láthatók.

Ezekből a dokumentumból az derült ki, hogy a bankok bizonyítható módon:

- az adósok kölcsönét az egyik, az adós számára máig ismeretlen céllal és tartalommal létrehozott és vezetett könyvelésükben valamiért **klasszikus devizahitelként tartották nyilván**;
- a bankok egyáltalán **nem szerepeltettek semmiféle forint-összeget** (holott az adós minden hónapban a törvényes magyar fizetőeszközben, HUF-ban fizette be a bank által valamilyen számítások alapján előírt és számlámról beszédett összegeket);
- a bankok **tőke- és kamattörlesztést egyaránt terveztek előzetesen és nyilvántartottak utólagosan** (még ha utóbb, egy másik nyilvántartásukból az adóssal közölt adatokkal összevetve az adósok megdöbbentő eltérésekre is leltek az általuk havi rendszerességgel, HUF-ban teljesített befizetések CHF-re történő átszámításakor a két, eltérő számlán (?), eltérő rendszerekben (?) végrehajtott banki kettős könyvelés adatait vizsgálva).

A bankok tehát jogellenesen folytatott kettős könyvviteli gyakorlatuk során ezekben a bizonyos nyilvántartásban **előzetesen tervezték és utólagosan nyilvántartották havi bontásban az adós összes tőke- és kamattörlesztéseit** – mégpedig eredetileg vélhetően a „hitel” **teljes időtartamára kiterjedő extrapolációval**. A forint- és devizaszámla adott időszakra vonatkozó adatainak összevetésekor több időpontban eltérés volt kimutatható - s különbségek minden esetben a banknak eredményeztek hasznot.

Hiába kérték az adósok a bankokat, hogy

- a) nyomtatott és elektronikusan feldolgozható (Excel) formátumban adják meg⁵⁸⁴ a **deviza** tőke nyilvántartási számlájukra vonatkozóan a kölcsönük teljes időtartamára kiterjedő extrapolációval a jogszabályi előírásoknak megfelelően *előzetesen elkészített tőke- és kamattörlesztési tervet (hónapról-hónapra, évről-évre havonta konkrétan mekkora összegű törlesztőrészletekkel számoltak, s azokon belül miként változott volna a tőke, a kamat és az „egyéb költségek” megoszlása, külön részletezve ezeket a bizonyos, több vonatkozásban jogszerűtlenül kért „egyéb költségeket” /pl. kezelési költség, stb./)* – s külön is jelezve, hogy miként kalkulálták jóelőre, hogy hogyan változik majd tételesen, részletesen pl. a lakás-takarékpénztári megtakarítással ill. életbiztosítással kombinált lakáscélú jelzálogkölcsöneik havi törlesztő részlete azt követően, hogy a szerződésben a bankok által megkövetelteknek megfelelően, kötelező jelleggel betörlesztésre kerültek pl. a lakástakarék-pénztári számlákon megtakarított többmillióss összegek,
- b) a **deviza** tőke nyilvántartási számláikon **végbement összes számlaművelettel** összefüggésben *tételes, részletes, számla-bizonylatokkal alátámasztott áttekintést* nyújtani a kölcsönszerződés megkötése és 2015. január 31. (a bankok által az adósok előzetes tiltakozása ellenére egyoldalúan végrehajtott „kényszerforintosítás” és egyoldalú szerződésmódosítás) dátumai közötti időszakra vonatkozóan,
- c) megmagyarázni, hogy miért végeztek a bankok jogellenes kettős könyvviteli gyakorlatot – s erről miért nem kaptak az adósok a bankjuktól sem előzetesen, sem utólagosan semmiféle értesítést, előzetes tájékoztatást vagy utólagos magyarázatot,
- d) a bankok által folytatott kettős könyvviteli gyakorlatra konkrétan hol történt utalás a bankok és adósok között megkötött szerződés időpontjában hatályos ÁFSZ-ben (melyet több adós csupán évekkel később kapott kézhez, nemegyszer csak azt követően, hogy a Pénzügyi Békéltető Testülethez /PBT/ voltak kénytelenek fordulni - de a kölcsönfelvevők soha nem írtak alá, így nem is lett jogszerűen a kölcsönszerződésük része az sem),
- e) miért klasszikus devizakölcsönként tartották nyilván a kölcsönüket a bank által titkosan kezelt devizatőke nyilvántartási számlákon éveken át létező, az adósok számomra ismeretlen céllal és tartalommal létrehozott és vezetett könyvelésükben;
- f) miért nem szerepel egyáltalán semmiféle forint-összeg ebben az áttekintésben⁵⁸⁵ (holott minden hónapban a törvényes magyar fizetőeszközben, HUF-ban fizették be az adósok a bank által valamilyen számítások alapján előírt és számlájukról beszédett összegeket);
- g) kielégítő magyarázattal szolgáljanak a bankok arra: mi az oka az alkalmanként jelentős eltéréseknek a bankok által valamilyen, adósok számára ismeretlen megfontolásból vezetett kétféle könyvelésben havi rendszességgel

⁵⁸⁴ Lásd ennek kapcsán, egyebek között:
<https://www.facebook.com/groups/584870318200840/933619633325905/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

⁵⁸⁵ „Természetesen” azok az adósok se jártak jobban, akiknek a banki ügyintézők esetleg véletlenül kinyomtatták a deviza tőke nyilvántartási számláikra vonatkozó néhány részinformációt, mert a bank még arra sem volt hajlandó, hogy értelmezze részükre az adott kontextusban az adósoknak a bank részére beküldött dokumentumokon látható rövidítéseket, fogalmakat (pl. *Interest* //tőke, *Principal* //P/=kamat, *F* /SCH, *DI* /DD *Interest*, stb.) – nemhogy arra hajlandó lett volna a bank, hogy kiadja a deviza tőke nyilvántartási számláikon végbement összes számlaműveletre vonatkozó minden részinformációt!

számontartott, az éves összesítésben kinyert, valamint aztán a „részletes”-nek mondott „elszámolásuk”-ban megadott adatok esetén?!

Hiába kérték az adósok, nem kapták meg a bankoktól a *deviza tőke nyilvántartási számláikon* végbement összes számlaművelettel összefüggésben a tételes, részletes elszámolásokat és minden részletre kiterjedő kimutatásokat, számlabizonylatokat a „deviza alapú”-nak mondott kölcsönszerződés megkötése és a bank által az adósok előzetes tiltakozása ellenére egyoldalúan végrehajtott „kényszerforintosítás” és egyoldalú szerződésmódosítás dátumai közötti időszakra vonatkozóan. A bankok nem tettek eleget annak az adósi felszólításnak sem, hogy töltsék mielőbb vissza az összes, bank által az adósok előzetes tiltakozása ellenére töröltetett referenciaadatot mind a saját rendszereikbe (így az adósok deviza tőke nyilvántartási számlájára), mind pedig a KHR-rendszerbe!

A vonatkozó jogszabályok alapján a bankoknál **tíz lezárt pénzügyi évre visszamenőleg meg kell lennie az összes bizonylatnak** minden egyes (tervezett, engedélyezett, teljesített és/vagy netán törölt) **tranzakcióra vonatkozóan** a adósokkal kötött kölcsönszerződéssel és számlamozgásokkal összefüggően is!

A bankok az adósoknak a fent említett, törvény által tételes, részletes nyilvántartásra rendelt bizonylatok megismerésére vonatkozó kéréseit, panaszait mindezedig semmiféle válasza nem méltatták; s nem teljesítették! Hiába kérték az adósok a bankjaikat, hogy pl. a folyamatban lévő perükhöz küldje meg részükre a bankjuk a forintbefizetések részletes kimutatását, valamint a bank által többször hivatkozott állítólagos deviza nyilvántartásokat, mert ezek hiányában az adósok nem tudnak a bíróság felé hiteles anyagi elszámolást benyújtani - a bankok folyamatosan úgy tettek és tesznek, mintha semmiféle megkeresést nem kaptak volna és nem állna fenn tájékoztatási és együttműködési kötelezettségük, illetve arra hivatkoznak, hogy a kért információk „banktitkok”, ezért nem adhatók ki (holott sem a felek között aláírt „deviza alapú” kölcsönszerződés, sem az azóta hatályba lépett jogszabályok nem rendelkeznek semmi olyan titkosításáról, amikre a bankok folyamatosan hivatkoznak)!

A világon sehol nem fordulhat elő, hogy egy ügyfél előtt saját pénzügyi történéseit a bank „banktitok”-ként kezelje, s ne adja ki az ügyfélnek még külön kérésre sem!

A bankok annak ellenére elszabotálják az adósoknak a saját „deviza alapú” kölcsöneivel összefüggő részletes, tételes deviza nyilvántartások megismerésére irányuló kéréseinek a teljesítését, hogy több adós már jelezte nekik: amennyiben nem adják át a kért információt, vagy az azt titkosító megállapodásukat, azzal a bírósági eljárásban felhasználhatóan elismerik, hogy az **adósoknak deviza nyilvántartása nincs**, így jogesetükre **nem alkalmazhatóak a deviza, vagy „deviza alapú”-nak** (ill. „deviza nyilvántartású”-nak) mondott **kölcsönökre** ill. „hitelekre” vonatkozóan hozott **törvények!**

Ad 11. A bankok folyamatosan **semmibe veszik** az adósoknak azt a **többször megfogalmazott kérését is**, melyet a **központi hitelinformációs rendszerről (KHR) szóló hatályos 2011. évi CXXII. törvény** vonatkozó előírásai (egyebek között a 9. § (2) bekezdésben foglaltak) alapján fogalmaztak meg.

Hiába jelentették be az adósok a bankoknak akár többször is, szóban és írásban, hogy kimondottan **ragaszkodnak** ahhoz, hogy a központi hitelinformációs rendszerben (KHR) az adósokra és a bankokkal eredetileg

megkötött „deviza alapú” kölcsönszerződésekre vonatkozóan (melynek számát és tartalmát a bankok az adósok kifejezett kérése és tiltakozása ellenére utóbb egyoldalúan megváltoztatták) a törvény előírásai szerint fellelhető **összes adatot, információt még a szerződéses jogviszony megszűnését követően is további öt esztendeig maradéktalanul, változtatás nélkül megőrizték és kezeljék, s az adósok részére szükség esetén rendelkezésre bocsássák** – a bankok folyamatosan semmibe veszik és **elszabotálják, sőt alkalmanként nyíltan meg is tagadják az adósok** kéréseinek, **jognyilatkozatainak befogadását és felszólításaik teljesítését, nem törődve azzal, hogy ezzel is megszegik** törvényben előírt tájékoztatási és **együttműködési kötelezettségüket!**

Ad 12. Hiába emlékeztetik az adósok a bankokat arra is, hogy a központi hitelinformációs rendszerről szóló *hatályos 2011. évi CXXII. törvény* alapján a központi hitelinformációs rendszerben a természetes személy státusú ügyfelekről nyilvántartott adatok között szerepelniük kell az adatszolgáltatás tárgyát képező szerződés olyan adatainak is, mint pl.:

- a) a szerződés típusa és azonosítója (száma),
- b) a szerződés megkötésének, lejáratának, módosulásának és megszűnésének időpontja,
- d) a szerződés összege és devizaneme, valamint a törlesztés módja és gyakorisága,
- i) előtörlesztés ténye, ideje, az előtörlesztett összeg és a fennálló tőketartozás összege, pénzneme,
- j) fennálló tőketartozás összege és pénzneme,
- k) a szerződéses összeg törlesztő részletének összege és devizaneme...stb. – s az adósoknak jogukban áll kikérni a rájuk és kölcsönükre vonatkozóan nyilvántartott összes adatot!

Arra sem reagálnak a bankok, mikor az adósok figyelmeztetik őket, hogy a központi hitelinformációs rendszerről szóló *hatályos 2011. évi CXXII. törvény* 9. § (1) alapján a bankok a fenti adatokat csak a szerződéses jogviszony megszűnését követően törölhetik!

Az adósoknak azokat a kéréseit is semmibe veszik a bankok, amelyekben az adósok azt kérték a banktól, hogy:

1. ha netán jogszabályellenesen töröltették a KHR-ben az eredeti „deviza alapú” kölcsönszerződésre vonatkozó alapadatokat, akkor sürgősen **töltessék vissza a KHR-be az eredeti kölcsönszerződésre vonatkozó**, bank által jogellenesen töröltetett összes **alapidat**ot, valamint
2. sürgősen pontosítsák azon pontatlan ill. valótlan adatokat, amelyeket a bankok az érintett adósok kifejezett kérése és tiltakozása ellenére utóbb egyoldalúan megváltoztattak (a bankok által egyoldalúan módosított, de még a bankok álláspontja szerint is változatlanul élő, meg nem szűnt!) kölcsönszerződéshez kapcsolódóan a KHR-nek (ill. az azt kezelő BISZ Zrt-nek) megadtak!

Ad 13. Hiába tette szóvá számos adósok a bankoknak, majd a PBT-nek, s utóbb a bíróságokon, hogy nehezményezik, hogy a banktól semmiféle választ nem kaptak arra a kérdésükre, hogy konkrétan melyik jogszabályban, pontosan mely jogszabályi helyen, hol található, s konkrétan hogyan, miféle indokokra hivatkozva lett megfogalmazva az a tényállítás, hogy annak ellenére érvényes

és jogszerű a bankok által **egyoldalúan, az adósok kifejezett tiltakozása ellenére** „*részletes elszámolás*”-nak álcázva kiküldött rejtett **egyoldalú szerződésmódosítás**, hogy:

- azt a dokumentumot *sem az adott bank hivatalos képviselője nem látta el kézjeggyel és hivatalos pecsétjével, sem az adós nem írta alá ügyfélként* – viszont
- előbb levelekben, majd hivatalos panaszbeadványokban is egyértelmű jognyilatkozatot tettek az illető adósok arra vonatkozóan, hogy számos vonatkozásban **nem értenek egyet sem az „elszámolás”-i dokumentumban, sem a bank egyoldalú „szerződésmódosítás”-i kísérletének nyomát tükröző banki dokumentumban foglaltakkal!**

Ad 14. Mindhiába jelezte több tízezer adós előbb a bankoknak írt panaszos levelekben, majd a PBT-hez, végül a különböző szintű bíróságokhoz benyújtott kereseteikben, hogy:

- megítélésük szerint a bankok „elszámolása” számos nemzetközi és hazai jogszabályt sértett;
- a bankok által kiküldött „elszámolás” számos helytelen adatot, illetve számítási hibát tartalmazott; ezért
- nem értenek egyet, nem ismerik el, vitatják a több vonatkozásban átláthatatlanul kalkulált ill. jogellenesen „nyilvántartott” „tartozásnak” ill. a bankok által egyoldalúan megállapított fizetési kötelezettségüknek mind a jogalapját, jogszerűségét, mind pedig az összecszerűségét,
- vitatják a kölcsönrel összefüggő „tartozásuk” forintra történő átváltását, a forintban kifejezett követelésre való átváltás számítását, a tartozás forintra történő átváltásának árfolyamát, a kamat számítását, az új törlesztő részleteket tartalmazó törlesztési táblázatban foglalt adatok és számítások megfelelőségét,

a bankok, a PBT és a bíróságok úgy tettek, mintha nem hallanák az érveiket.

A bankok az általuk kiküldött hivatalos dokumentumokban mindmáig folyamatosan szándékosan úgy tesznek, mintha nem lennének tisztában a „tartozás”- és az „adósság”-fogalmak egymástól jelentősen eltérő tartalmával. Hiába hívják fel az adósok erre a jelentős különbségre is figyelmüket, a bankok ezúttal is úgy tesznek, mintha csupán szinonimaként használnák a két kifejezést, holott nagyon is tisztában vannak a különbséggel!

A havi törlesztő részleteiket mindig maradéktalanul, rendszeresen és elmaradás nélkül fizető adósoknak nincs tartozása! Tartozás csak akkor keletkezik, ha az adós nem fizeti az adósságát, késedelembe esik, *elmaradása* keletkezik, s azt elismeri ill. ha a követelés összegét és jogosságát *jogerős határozat/ítélet* támasztja alá! (Tehát ha a bank „tartozás” meglétére hivatkozva követel, be is kell bizonyítania, hogy azt jogosan és megalapozottan teszi. Mindaddig az csak egy vitatott, jogtalan és megalapozatlan követelés!)⁵⁸⁶

Azok az adósok se jártak jobban, akik azért fordultak bankjaikhoz, hogy kérjék az adott bankot a *Forintosítási törvényben* foglalt kötelezettségei teljesítésére; s jelezték jóelőre (a törvényben megadott rövid határidőn belül, a bankok által

⁵⁸⁶ A bankoknak egyébként nincs felhatalmazása arra, hogy a „tartozás” összegét meghatározzák! A bankok csak a „követelés” összegét *határozhatják meg* (s attól, hogy azt az adósnak kiküldik, vagy éppen tollba mondták a közjegyzőnek, attól még a bankok követelése nem lesz sem jogos, sem megalapozott)! A követelés ugyanakkor fogalmilag nem azonos a tartozással. *Követelést nem lehet végrehajtani, csak tartozást!*

rendszeresített formanyomtatványok értelemszerű kitöltésével és a kért mellékletek benyújtásával), hogy esetükben a forintra történő átváltásnak nincs helye – ennek ellenére a bankok „könyörtelenül” „forintosították” kölcsöneiket, sőt az adott adósok utóbb azzal szembesülhettek, hogy a bank szerint még többérvnyi maradéktalan törlesztést követően is sokkal több a kölcsönük tőkeösszege, mint amekkora kölcsön tőkeösszeget eredetileg felvettek.

A bankok előbb **valótlan indokokra hivatkozva elutasították a forintosítás ellen a magas jövedelmükre hivatkozva tiltakozó adósok igénybejelentését (hiába nyújtották be a vonatkozó jogszabályok szerinti formában és tartalommal, határidőre az „Igénybejelentő a kölcsönszerződéssel kapcsolatos forintra történő átváltás és kamatmódosítás mellőzéséhez” elnevezésű dokumentumban megfogalmazott, megalapozott kéréseiket⁵⁸⁷) - majd utóbb nem ritkán még az adósok igénybejelentésének a tényét is letagadták** a jogi képviselőjükön keresztül a Pénzügyi Békéltető Testületnek írott válaszleveleikben, majd a PKKB-nak alperesként benyújtott ellenkeresetükben (ill. azt állították valótlanul, hogy az adósok nem is kérték a forintosítás mellőzését, meg állítotlag amúgy sem feleltek volna meg a vonatkozó előírási feltételeknek)!

Hiába jelezték az adósok azt is a bankjainknak, hogy a bankok a kölcsönfelvevőknek az állítólagos „tartozás”-ának (pontosabban: adósságának) a forintra történő „átváltása” során nem a helyes árfolyammal számoltak; az eredeti induló kamat vagy kamatfelár visszaállítása nem történt meg; a kamatperiódust és a törlesztő részleteket helytelenül állapították meg; a törlesztési táblázatot nem megfelelően készítették el; a törlesztő részletek helyes meghatározása nem történt meg; a határidő előtt benyújtott panaszaikkal a panasz eljárás keretében nem foglalkoztak érdemben és nem folytatták le megfelelően a panasz eljárást az arra irányadó szabályok szerint; a banknak továbbra is fennáll az elszámolási kötelezettsége a 2014. évi XXXVIII. törvény és az un. „Elszámolási törvény” szerint, ezért továbbra is kéri, hogy a bankok tegyenek maradéktalanul eleget tételes, részletes elszámolási kötelezettségüknek – a bankok ezeket a kéréseket is folyamatosan, módszeresen negligálták.

Ad 15. Hiába jelezték jogi érveléssel, hivatkozásokkal alátámasztott és az EU

Bíróság döntéseit alátámasztó érveléseket is idézve kérelmeikben az adósok a bankoknak, PBT-nek és a bíróságoknak, hogy:

- a bankok által alkalmazott **kezelési költséget tisztességtelen költségelemnek** tekintik,
- **kéri az általuk az addig, az elmúlt esztendőkből befizetett összes kezelési költség** (kamatos kamatokkal emelt összegben történő) **vissza utalását, s**
- kéri a bankot, hogy a **továbbiakban tartózkodni** szíveskedjenek a kezelési

⁵⁸⁷ Számos adós a 2014. évi LXXVII. törvény 12. § (1) bekezdésében foglaltak alapján élni kívánt azzal a jogával, hogy írásban kezdeményezze a bankjánál a törvény 10. §-ában meghatározott forint átváltás és a 11. §-ban meghatározott kamatszabályok alkalmazásának mellőzését! Volt, aki a Magyar Nemzeti Bank (MNB) elnöke által kiadott 58/2014. (XII. 17.) MNB rendelet 7. § (2) bekezdésében foglaltak alapján élt azzal a jogával, hogy a bejelentését nem csupán személyesen, a bank ügyfélfogadásra nyitva álló helyiségében tette meg a törvény és MNB rendelet által meghatározott határidőn belül, hanem – ismervén a bank gyakran etikátlan gyakorlatát, a biztonság okáért – bejelenttem igényt a bank internetes szolgáltatói felületén (emailben) is, sőt elküldte a bankban hivatalos aláírással és pecséttel átvett igénybejelentés és aláírt, lepecsételt munkáltatói igazolás másolatát postai úton, tértivevényes ajánlott küldeményként is a bank címére! Mindhiába, a bank az illető adósoknak a jövedelemigazolás ellenére is mindig elutasította jogérvényesítési törekvéseit.

költség **felszámításától**,

a bankok, a PBT és a bíróságok úgy tettek, mintha ezeket az érveket se hallották volna meg.

Az adósok érvelése szerint a bankok vélhetően a kamaton felül kért **„kezelési költség”-et is jogszerűtlenül vonták le** tőlük minden hónapban, éveken át; holott a vonatkozó szabályoknak megfelelően az adósokkal annak idején megtévesztően aláíratott „blanketta-szerződésüknek” ez a kitétele is tisztességtelen és semmis, hiszen a hitelpiaci törvény egyértelműen felsorolja a pénzügyi szolgáltatásokat, amelyek között a kezelési költség nem szerepel!

A kamat a pénz használatának díja, amit a „deviza alapú kölcsönök” megkötésekor hatályos Polgári Törvénykönyv szerint pénzügyi **kölcsönzés** esetén az adós köteles fizetni. A „deviza alapú kölcsönök” felvételekor hatályos Polgári Törvénykönyv a viszterhesség vélelméből indul ki, mely szerint a szerződéssel kikötött szolgáltatásért – értékét tekintve - vele arányban álló **ellenszolgáltatásnak** kell állnia: Ptk. 201. § (1) *A szerződéssel kikötött szolgáltatásért - ha a szerződésből vagy a körülményekből kifejezetten más nem következik - ellenszolgáltatás jár.*

Mi több: a Ptk. szerint a szolgáltatásért (jelen esetben: a jelentékeny összegű „kezelési költség” havi rendszerességgel való befizetéséért nem csupán általában vett ellenszolgáltatás jár a bank részéről, de - az egyenértékűség elve alapján - **megfelelő mértékű** ellenszolgáltatásnak kellett volna ill. kellene jelenleg is járnia.⁵⁸⁸

Emlékeztetünk: a viszterhesség szempontjából a jogirodalom megkülönböztet **jogszerűen és jogellenesen egyensúlyhiányos** szerződéseket. **A jogellenesen egyensúlyhiányos szerződések** (mint pl. a feltűnően nagy értékkülönbséggel megkötött és az uzsorás „deviza alapú kölcsönszerződések” tipikusan több tekintetben) **érvénytelen**, vagyis **a célzott joghatás kiváltására alkalmatlan kontraktusok**.⁵⁸⁹

A „deviza alapú kölcsönök” felvételekor hatályos Hitelpiaci törvény 2. számú melléklet I. fejezet 10.3. alpontjában foglaltak alapján a **kamatnak** a pénzkölcsön nyújtásával kapcsolatos **összes tevékenységet** és **azok összes költségét** tartalmaznia kell.⁵⁹⁰

⁵⁸⁸ A Ptk. 198. § (1) A szerződésből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére.

Megjegyezzük: az értékegyensúlyi (arányossági) helyzet nem azonos az értékazonossággal, mert az értékegyensúly követelménye eltér bizonyos értékelőelődást a felek szolgáltatásai között: ez az ún. „alkusáv”. Lásd ennek kapcsán, egyebek között: Bíró György (1995) Magyar polgári jog. Kötelmi jog. Szerződéstan I. Közös szabályok. Egyetemi jegyzet, Miskolc: Novotni Alapítvány, 41. o.

⁵⁸⁹ Emlékeztetünk, hogy a viszterhesség a tartós szerződéses jogviszonyban nemcsak a szerződés megkötésekor, hanem annak egész időtartama alatt biztosítandó, az értékarányosság követelményének egy tartós jogviszonyban való fenntartását az értékállandóság igénye jelenti. Az értékállandóságot a feleknek a szerződésbe beépített feltételekkel kell biztosítaniuk, amelynek eszköze pénzbeli ellenérték esetében a valorizáció. Lásd erről bővebben: Bíró György (1995) Magyar polgári jog. Kötelmi jog. Szerződéstan I. Közös szabályok. Egyetemi jegyzet, Miskolc: Novotni Alapítvány, 44. o.

⁵⁹⁰ „7. Kamat: az adós által a kölcsönnyújtónak (betételhelyezőnek) az elfogadott betét vagy az igénybe vett **kölcsön használatáért, kockázatáért fizetendő**, a betét- vagy kölcsönösszeg százalékaiban meghatározott, időarányosan térítendő (elszámolandó) pénzösszeg vagy egyéb hozadék.

10.2. Pénzkölcsönnyújtás

10.3. A hitel és pénzkölcsön nyújtására irányuló pénzügyi szolgáltatási tevékenység a **hitelképesség vizsgálatával**, a hitel és kölcsönszerződések előkészítésével, a folyósított **kölcsönök nyilvántartásával**, figyelemmel kíséréssel, ellenőrzésével, a behajtással kapcsolatos intézkedéseket is magában foglalja.” Lásd ennek kapcsán még: MNB állásfoglalása arról, hogy a folyósított kölcsönök nyilvántartásával és ellenőrzésével kapcsolatos hiteladminisztrációs tevékenységek kiszervezett tevékenységként, illetve közvetítői tevékenységként folytathatók.

Amennyiben a kölcsönzéssel kapcsolatos minden tevékenység költsége benne van a kamatban, akkor a kezelési költség jelentős összegének havi rendszerességgel történő felszámítása és éveken át rendszeresen történő beszedése azt jelenti, hogy **bank ugyanazon tevékenységért kétszer kéri el a díjat, ami tisztességtelen**, hiszen a kezelési költség díját, mint egyfajta ellenszolgáltatást úgy kéri el ill. szedi be havi rendszerességgel a bank, hogy közben ezzel kapcsolatban **nem nyújt gyakorlatilag semmiféle ellenszolgáltatást**. Ez is tisztességtelen.

Tehát nemcsak azért **nem lehet kezelési költséget felszámítani, mert nincs ilyen szolgáltatás**, hanem azért is, mert az **tisztességtelen és így semmis!**⁵⁹¹

Ilyen költséget felszámítani - különösen a tőkeösszegre (a „kényszerforintosítás” előtt, ráadásul **CHF-ben!**) főleg nem lett volna jogszerűen lehetséges akkor, amikor a hitel díja a kamat és abban kell a forrásköltségétől a kockázati feláron át minden egyéb költséget szerepeltetni kellett volna.

Emlékeztetünk arra is, hogy: „**Németországban a banki kölcsönöknél betiltották a kezelési költséget, sőt a bankoknak vissza kellett fizetniük az általuk korábban felszámított és beszedett kezelési költséget.** ...A kezelési költség alkalmazása egyébként a **versenyjogba is ütközik**, hiszen az egyes banki ajánlatok vonatkozásában hátrányba kerül az a bank, amelyik nem alkalmazza a kezelési költséget.”⁵⁹² Lásd ennek kapcsán még egyebek között pl.:

- a Fővárosi Ítéletábrla, mint másodfokú bíróság 2014. február 27-i 5.Pf.21.704/2013/5. számú ítéletét, melyben felülbírált a Fővárosi Törvényszék 69.P.23.629/2011/27. számú ítéletét és tisztességtelennek minősítette az OTP Bank Nyrt. forint kölcsön szerződésének és üzletszabályzatának több pontját, így egyebek között a folyósítási jutalék és a kezelési költség felszámítására vonatkozó kitételeiket, melyekben megállapították: „*A perbeli kölcsönszerződésben kikötött folyósítási jutalék a Ptk. 209. § (1) bekezdése, valamint az Irányelv 3. § (1) bekezdése alapján, figyelemmel az „Aziz” ügyben adott mindkét értelmezési szempontra, azért minősül tisztességtelennek, mert a Ptk. 201. § (1) bekezdésével ellentétben szolgáltatás nélkül írja elő a fogyasztó ellenszolgáltatását....A kezelési költség kikötése az előbbieken kifejtetteken kívül azért is tisztességtelen, mert a Ptk. 277. § (4) és (5) bekezdése alapján a feleket együttműködési és tájékoztatási kötelezettség terheli, amelyért külön költségterítés jogszerűen nem követelhető.*”
- a Fővárosi Ítéletábrla egy másik (20.Gf.40.332/2017/7-II. sz., 2017. november 8-án meghozott) ítéletében szintén egy „deviza alapú kölcsönszerződésben” kikötött kezelési költség tisztességtelenségét állapította meg. A bíróság

https://www.alk.mnb.hu/data/cms2319652/allasfogl_penzpiac_111012.pdf (Letöltés időpontja: 2017. 03. 11.)

⁵⁹¹ Ráadásul a bankok a kezelési költséget annak ellenére számolták el az adósok előzetes tiltakozásai ellenére végrehajtott „kényszerforintosítás” előtt devizában, hogy a havi törlesztőrészek befizetésével kapcsolatos állítólagos feladataik zöme forintban jelentett kiadást. A bankok emellett az általában egyéves kamatperiódus elején határozták meg a tőke összegét, és azt az elszámolási időszak végéig állandónak tekintették, s ebből kiindulva adták meg a kamat és a kezelési költség összegét, miközben a tőke időközben kisebb-nagyobb mértékben folyamatosan csökkent. A kezelési költség számításának módja szintén kifogásolható, azt ugyanis minden esetben a még fennálló tőketartozásra figyelemmel kellett volna bankoknak kalkulálniuk, bár tényleges költséget nem a teljes adósságra, hanem csak az aktuális törlesztésre lehetett volna elszámolni.

⁵⁹² Forrás: Kezelési költség kérdése – Makkos Albert közgazdász. <https://civilkontroll.com/kezelesi-koltseg-kerdes-e-makkos-albert-kozgazdasz/> (Letöltés időpontja: 2017. 03. 11.)

indoklása szerint: *“Önmagában az, hogy kamaton felül más fizetési kötelezettséget, például kezelési költséget is kiköt a bank, nem tisztességtelen, csak akkor, ha ezen kikötése többszolgáltatás nélkül történik. Tisztességes tehát a kezelési költség felszámítása, ha a kikötés egyértelműen megjelöli mely szolgáltatásokat ellentételez. Önmagában tehát nem zárható ki, hogy a levelezés, ellenőrzés, behajtás, költségeit kezelési költségként áthárításra kerüljön az adósra, ezt azonban a kikötésnek egyértelművé kell tennie és a költségnek meg kell felelnie a ténylegesség, illetve az arányosság elvének. Az adott esetben azonban a kikötés nem utal a kezelési költséggel ellentételezett szolgáltatásokra, azonban a mértékének meghatározása a tőkeösszegre utal. Az ítéletábra álláspontja szerint az ily módon százalékos mértékben kikötött kezelési költség tisztességtelen, amennyiben a szerződés nem tartalmazza azt, hogy mire tekintettel kötötték ki, mivel ennek hiányában a fogyasztó számára nem világos és érthető, hogy a kikötésnek mi volt a gazdasági indoka.”*⁵⁹³

A fentiek ellenére máig hiába várja számos adós, hogy bankjuknak elküldött írásbeli kérésüknek megfelelően (rekordnyereségeket elérő⁵⁹⁴) bankjuk tételesen, részletesen bemutassa részükre, hogy:

- a **„kezelési költség”** **fejében konkrétan miféle banki szolgáltatásokat nyújt nekik az adott bank** (vagy az csak egyfajta bújtatott kamat, amit anélkül szednek be, hogy bármiféle ellenszolgáltatást nyújtanak érte?!);
- mi a kezelési költség számításának az alapja; s
- a THM-nek a bank által a kölcsönszerződésben feltüntetett (ámde a kölcsönszerződés megkötésekor hatályos időpontban érvényes *Kondíciós listájukban* még létező, vagy még csak nem is létező) értékét a bank végül is forint vagy deviza összegekből számolta-e?⁵⁹⁵

Ad 16. A (világon egyedülálló módon **egyszerre profitorientált vállalkozóként ill. vállalkozásként és egyúttal első fokú, járásbírósi hatáskörrel felruházott jogszolgáltatóként** eljáró) **közjegyzők** bevételeinek rendkívül jelentős hányada származott 2003-2014 között a bank által a "deviza alapú kölcsönök" megkötésének feltételéül támasztott **egyoldalú kötelezettségvállalási nyilatkozatok és tartozáselismerő nyilatkozatok** összeállításából, manapság pedig a **fizetési meghagyások és végrehajtások elrendelése** kapcsán végzett munkával, „közhiteles okiratok” kiállításával összefüggésben.⁵⁹⁶

⁵⁹³ Pintér Anikó (2018) Kezelési költség tisztességtelen. (2018. március 24.) Mellékletben: Fővárosi Ítéletábra 20.Gf.40.332/2017/7-II. számú, 2017. november 8-án meghozott ítélete. (Idézet az ítélet 5. oldaláról) Online: <http://hitelsikerek.hu/kezelesi-koltseg-tisztesssegtelen/> (Letöltés időpontja: 2018. 03. 25.)

⁵⁹⁴ Brückner Gergely: Még soha nem kerestek ennyi pénzt a magyar bankok (2018.03.08.) https://index.hu/gazdasag/2018/03/08/meg_soha_nem_kerestek_ennyi_penz_t_a_magyar_bankok/ (Letöltés időpontja: 2018. 03. 10.)

⁵⁹⁵ Megjegyezzük, a „deviza alapú kölcsönökre” vonatkozóan több kritikus szerint maga a bankok által gyakran hivatkozott THM-rendelet is több tekintetben súlyosan hátrányos, tisztességtelen kitételeket fogalmaz meg. Az említett 41/1997. (III. 5.) Korm. rendelet a betéti kamat, az értékpapírok hozama és a teljes hiteldíj mutató számításáról és közzétételéről 2008.május16. és 2010.június 11. között volt hatályban, s a rendeletet a 82/2010. (III. 25.) Korm. rendelet 12. §-a helyezte hatályon kívül 2010. június 11. napjával. Online: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=29867.47402

⁵⁹⁶ Állítólag csupán 2015-ben a közjegyzői tevékenység "70-80%-át" tette ki a fizetési meghagyások, végrehajtások elrendelése és a hagyatéki ügyek valamilyen rejtélyes megfontolásból szemérmesen kizárólag együttesen megadott összértéke, lásd: Infoszolg/Ügyvédlátás 2015.11. Idézi: Országgyűlés

A Btk. 275. §. alapján: **Az a hivatalos személy, aki hivatali hatáskörével visszaélve lényeges tényt hamisan foglal közokiratba, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.** (Ami a tényállási elemeket illeti: közokirat a záradék is /lásd: BK 82. sz. állásfoglalás/).

Az elkövetési magatartás megállapítható, **ha a közokirat tartalma nem felel meg a valódi tényeknek, s ezáltal sérti a közhitelesség⁵⁹⁷ érdekeit.**

A közjegyzők általában azt a „szabványszöveget” írták a „deviza alapú kölcsönszerződésekkel” összefüggő egyoldalú adósi kötelezettségvállalásról szóló közjegyzői okiratban, hogy állítólag tájékoztatták az adósokat „a jogügylet lényegéről és jogi következményeiről, különösen a tartozás-elismerés, a hitelügylet és az önálló zálogjog szabályairól és jogkövetkezményeiről...”

Hiába kérték utóbb az adósok a velük a banki előzetes előfeltételként meghatározott egyoldalú kötelezettségvállalási nyilatkozatot (majd aztán az un. tartozáselismerő nyilatkozatot) aláírató közjegyzőktől, hogy adjanak választ arra a kérdésükre, hogy a közjegyzői okiratban miként szerepelhet „zálogszerződés”-megfogalmazás, amikor: az okiratban nem szerepel hitelező és zálogjogosult személy, az okirat kiállításakor a közjegyzőnél a (hitelező és zálogjogosult) bank képviselője nem volt jelen, s az okiratot félként a hitelező és zálogjogosult nem írta alá – soha nem kaptak érdemi választ a közjegyzőktől!

Arra a kérdésükre se kaptak soha választ az adósok, amikor az íránt érdeklődtek a közjegyzőktől, hogy az általuk kiállított közokiratokban ill. azok háttér-dokumentációjában hol és hogyan szerepel a **fizetési értesítő, a törlesztési terv, a bankszámlakivonat, a folyósítási értesítő, a fizetési / törlesztési ütemezés, a kölcsönszerződéshez kötődő járulékos ügyletek** részletei (pl. lakás-előtakarékossági szerződés szerződéses összege havonta adott forintösszegre kiállított rendszeres megtakarítási kötelezettséggel; a jelzálogszerződés, valamint a bankok által általában szintén megkövetelt vagyonbiztosítás és életbiztosítás részletei), s azok az állítólagos írásbeli tervezetek, amelyeket a dokumentok szerint állítólag az adósok a közjegyzők rendelkezésére bocsátottk előzetesen a közokirat elkészítéséhez (ahogy arra a kérdésükre se kaptak választ az adósok, hogy hogy egyébként mi volt annak az állítólagos, közjegyzők által említett írásbeli tervezeteknek a tartalma)!

Hiába kérték az adósok, arról sem nyilatkoztak soha közjegyzők, **hogy az állítólag részükre az adósok által korábban átadott ill. eljuttatott írásbeli tervezetből** (avagy netán a bank által egyoldalúan megadott információkkal a közjegyzőnek átküldött blanketta dokumentumból?) **származik-e** a közjegyzők által kiállított közjegyzői okiratokban szereplő azon állítás, mely szerint: „Az Adós, a Zálogkötelezett kijelentik (sic!) kijelentik, hogy a Hitelezőnél vezetett számlák, a Hitelező bizonylatai, nyilvántartásai és üzleti könyvei alapján készített közjegyzői ténytanúsítványt elfogadják (sic!) a jelen közjegyzői

Hivatala (2017) A közjegyzői tevékenység. Infojegyzet, 2017/55. (2017. szeptember 15.) www.parlament.hu/.../Infojegyzet.../b68cd21b-5f8d-4205-96e6-af... (Letöltés időpontja: 2017. 09. 18.)

⁵⁹⁷ Lényegesek azok a tények, amelyek a közokirat bizonyító, joghatás kiváltására alkalmas jellegét adják. A közbizalom egyaránt fűződik az okiratok valóságához, mind pedig az okiratok valósághű tartalmához. A büntetőjogi szabályozás ennek megfelelően kiterjed: a valótlan tartalmú hamis okiratokra, a valósághű tartalmú hamis okiratokra, és (a közjegyzők esetében különösen) a valótlan tartalmú valódi okiratokra. Ismételten hangsúlyozva: a közjegyzők nincsenek abban a helyzetben, hogy az adós egy korábbi, tartozáselismerő nyilatkozata alapján a mai állapotokra vonatkozóan valós tartalmú következtetéseket/megállapításokat tegyenek, továbbá olyan tényt sem tanúsíthatnak, melynek megállapításához különleges szakértelem szükséges. A hivatalos személy által elkövetett hasonló magatartásnak (a bárki által elkövethető közokirat-hamisítástól eltérően) csak szándékos alakzata van!

okirat szerinti jogügyletek alapján fennálló kölcsön-, járulék- és egyéb tartozás mindenkor összegének közokirati tanúsításaként. Alávetik magukat annak, hogy e jogügyletekből fennálló tartozás mértékét, esetleges végrehajtási eljárás kezdeményezése esetére is, a Hitelező felkérésére a fenti módon közjegyző tanúsítsa.”

Hiába jelezték az adósok utóbb a közjegyzőnek, *hogy:*

- a banktól x **millió** Ft összegű **kölcsönt** kértek és kaptak, nem pedig devizát (amit soha nem is láttak, tehát meg sem vehette tőlük és át sem válthatta a bank, ellenkező esetben már a banknak be kellett volna mutatnia kérésükre az **átváltási bizonylatot**),
- a bank képviselői sem a kölcsönszerződés előtt, sem azt követően nem mutattak az adósoknak (még kifejezett felszólításukra sem) nem hogy az okiratban a közjegyzők által említett **bizonylatokat, nyilvántartást, vagy üzleti könyvet** (amely bizonylatok megmutatását a bankok **mindmáig azzal tagadják meg, hogy azok „üzleti titkot” képeznek**), de még Általános Üzleti Feltételeket, Lakossági Üzletszabályzatot, vagy hitel- ill. kölcsöntermékek leírását ill. kondíciós listáját tartalmazó Hirdetményt, stb. sem!⁵⁹⁸

Az adósoknak arra a kérdésre se válaszolnak soha a közjegyzők, hogy a banki követelésre az adóssal aláíratott ún. „tartozáselismerő nyilatkozat”-ban **honnan, kitől származik** az az információ, melyre alapozva az adósnak tulajdonítva azt foglalták írásba **kijelentésként, hogy** a „fennálló tartozás összegének igazolására”: „Az Adós **kijelenti, hogy a Bank nyilvántartásai, üzleti könyvei illetve az Adósnak a Banknál vezetett számlái alapján készült, az Adós által a Szerződésmódosítás aláírásának napjáig meg nem fizetett, lejárt tőke-, kamat- és kezelésköltség-tartozás, valamint a meg nem fizetett késedelmikamat-tartozás összegével növelt tőke összegét, illetve a fennálló tartozás mértékét tartalmazó, vagy bármely egyéb, a közvetlen bírósági végrehajtás céljából szükséges tény, adatot tartalmazó, közjegyzői okiratba foglalt ténytanúsítványokat aggálytalan tartalmú bizonyítékként fogadják el.** Ennek megfelelően az Adós **felhatalmazza a ténytanúsítványt majdan kiállító közjegyzőt, hogy a fentiekben meghatározott tényeket és adatokat egy esetleges végrehajtási eljárás kezdeményezésének esetén, a Bank felkérésére, a Banknál vezetett számlái, valamint a Bank üzleti könyvei alapján, illetve a Bank nyilvántartásaiba való betekintéssel, közjegyzői tanúsítványba foglaltan tanúsítsa.”**

Máig nem derült ki, hogy **ha nem az adóstól tudták a közjegyzők** a banki elvárásoknak megfelelően egyoldalú tartozáselismerő nyilatkozatba foglalt (sok tekintetben valótlán ill. pontatlan) alapadatokat, **akkor honnan vették, kitől kapták** az adott információkat?!

Amennyiben a közjegyzők az általuk elkészített közjegyzői okirat összeállításakor valóban a bank **bizonylatait, nyilvántartásait és üzleti könyveit vették alapul a közjegyzői ténytanúsítványt elkészítésekor, úgy az adósok kérésére át kellett volna küldeniük az adósoknak, hogy ténylegesen mit kaptak a banktól a kölcsön jogügyletükre vonatkozóan – minthogy a bank képviselői „üzleti titok”-ra hivatkozva megtagadják a**

⁵⁹⁸ Több adós a Bank Általános Üzleti Feltételeit, Lakossági Üzletszabályzatait, valamint a Bank szerződés aláírása időpontjában hatályos hiteltermékeinek kondíciós listáját tartalmazó Hirdetményt, valamint a velük a szerződéskötés napján dátum nélkül aláíratott (majd jellemzően két héttel korábban visszadátumozott) ún. „kockázatfeltárási nyilatkozat” másolatát csak azután kapta meg, hogy a bankjukkal való hiábavaló többévi levelezést követően végül a Pénzügyi Békéltető Testülethez voltak kénytelenek fordulni!

közjegyzői okiratban említett bizonylatok, nyilvántartások és üzleti könyvek kiadását!

Az adósok hiába kérnek érdemi, tételes, részletes, írásbeli választ a közjegyzőktől azon felvetéseikre, kérdéseikre és kéréseikre is, amelyekben azt firtatták, hogy **miért nem vették figyelembe járásbírói hatáskörrel rendelkező közjegyzőként a szerződés semmisségét ill. létre nem jöttét** (holott ezt a vonatkozó jogszabályok alapján kötelesek lettek volna hivatalból megtenni)!

Hiába kérték az adósok a közjegyzőket, hogy **nyilatkozni szíveskedjenek** arra vonatkozóan is, hogy:

- hogyan tettek eleget a *Kjt. 120.§ (1) bekezdésének a-b-c-d pontjaiban foglalt kötelezettségeiknek*;
 - mi volt annak a *kölcsönszerződésnek a tárgya*, amely kapcsán közjegyzői okiratot kiállították,
 - milyen vizsgálatokat végeztek a jogszabálynak megfeleléség megállapítása érdekében és miféle megállapításra jutottak,
 - *mi volt szerintük a hitelszerződés tárgya*, s mi volt a szerződésben meghatározott hitel-pénzösszeg,
 - *mi volt szerintük a kölcsönszerződés tárgya*, s mi volt a szerződésben meghatározott kölcsön-pénzösszeg,
 - amennyiben a bank nem folyósítja azt a bizonyos, közjegyzők által megállapított hitelt ill. kölcsönt, akkor (becsapott) fogyasztóként a közjegyzői okirat alapján egy bíróságon milyen összeg tekintetében kérhetik a kárvallott adósok a bank marasztalását;
 - megítélésük szerint az általuk kiállított közjegyzői okirat mindenben megfelelt-e a Kjt. rendelkezéseinek,
 - tudják-e, hogy ha az általuk kiállított, több vonatkozásban jogszabályokat sértő módon megszerkesztett okiratot bármely közjegyző ellátja végrehajtási záradékkal, az közokirat-hamisítás és csalás bűncselekményét valósítja meg, amelynek súlyos jogkövetkezményei lehetnek,
 - visszavonják-e az általuk kiállított közjegyzői okirat közokirati jellegét?!
- Egyebek között ezért is szükséges a: **"Közjegyzői jogsértések kivizsgálása és a közjegyzők végrehajtási záradékolási jogának azonnali megszüntetése.** Közjegyző állami, közhatalmi funkciót csak akkor láthasson el, ha **közszolgálati jogviszonyban áll.** A közjegyzők felelősségét ki kell vizsgálni és a felelősöket meg kell nevezni, a törvények szerint felelősségre vonás nem maradhat el. "⁵⁹⁹

Ad 17. A **Földhivatalokban** a bankok önálló jelzálogjogot jegyeztettek be önmaguk javára az adósok által soha meg nem kapott teljes hitelkeret kizárólag CHF-ben feltüntetett „teljes összege és járulékai” erejéig – holott „A Földhivatalokban a deviza alapú kölcsönök jelzálog bejegyzése magyar forinttól eltérő pénznemben törvénysértő. A kölcsön jogviszony alapján történt érték nélkül megjelölt nyitott devizapozíció zálogjogként való bejegyzése sérti a **9000/1946 évi ME rendlet 11.§-át, a 2000. évi C tv. 60. §-át.** A földhivataloknak nem csak az Inyvt.-t kell betartani, hanem az összes hatályos jogszabályt. Az Inyvt. a zálogbejegyzés pénznemében választási lehetőséget biztosít, de mivel kölcsön jogviszony

⁵⁹⁹ Adóskamara: Bővített 12 pont – a követeléseink. <http://adoskamara.hu/index.php/hireink> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

esetében más jogszabályok nem engedik meg a választást még más pénznemben való nyilvántartás esetén sem, így az Inyvt. biztosította választási lehetőség kölcsön jogviszony esetén nem valós. A földhivatalok **akkor jártak volna el jogszabályoknak megfelelően, ha a zálogjog bejegyzést nyitott devizapozícióra visszautasították volna, vagy hiánypótlást kértek volna a kölcsönérték forint pénznemben való megjelölésére.** Ezt nem tették. ...Állami hatóságként saját hatáskörben kellett volna javítaniuk az adós ügyfél kárára elkövetett jogsértést. Így viszont a földhivatalokon keresztül az állam támogató együttműködését élvezte, élvezzi mai napig a főbűnös pénzintézet.”

A kölcsön értéke a törvényi tiltás okán **nem változhat** (2000. évi C. tv. 59/A § (9) bek.); a tulajdoni lapon lévő CHF bejegyzések pedig egyértelműen sértik a 9000/1946 ME rendelet 11.§, 12.§ rendelkezését!

Nem létezett a „deviza alapú kölcsönök” megkötése időpontjában olyan hatályos törvényhely, amely felülírta volna a 9000/1946. ME rendeletet, s engedélyt adott volna a Földhivatalnak arra, hogy zálogjog értéket forinttól eltérő más pénznemben a a tulajdoni lapon bejegyző határozattal feltüntethessen (főleg nem, hogy egyáltalán ne tüntesse fel azt a forint összeget, amelyet kölcsönként kapott az adós).

Emlékeztetőül, idézet a 9000/1946 ME rendelet ide vágó részéből:

„11. § (1) Az 1946. évi augusztus hó 1. napjától kezdve törvényben, rendeletben vagy más jogszabályban, közhatósági vagy közhivatali intézkedésben, határozatban vagy hirdetményben pénzüsszeget forintértékben kell meghatározni.” (Hatályos 1991.01.01-)

12. § (1) Az 1946. évi augusztus 1. napjától kezdve minden közokiratban, ideértve bírói vagy más hatósági határozatokat is, a pénzüsszeget forintértékben kell meghatározni ...”

Magyarország hivatalos fizetőeszköze ma is a forint. A forintot még nem váltotta le más pénznem. A bejegyzések nem csak egy adott időpontra voltak érvényesek, hanem folyamatosan a mai napig is érvényes bejegyzésként szerepelnek az adósok jelzálogként nyilvántartásba vett ingatlanjainak tulajdoni lapjain (közokirat) – holott ott valótlán adatot tartalmazó és törvénysértő bejegyzés egyáltalán nem szerepelhet. A törvénysértést a Földhivatalnak hivatalból észlelnie kellett volna és a bejegyzés kérését megtagadni, egyben értesíteni az ügyészt. Ennek a jogszabályi kötelezettségének egyik Földhivatal sem tett eleget.

Amennyiben a kölcsönt devizában folyósította volna bank, a zálogbejegyzés akkor is csak és kizárólag a szerződéskori forintértéken történhetett volna meg törvényesen. A földhivatali bejegyzésbe nem a valós kölcsönérték került rögzítésre – viszont már a valótlánul bejegyzett „kölcsönösszeget” ill. „hitelösszeget” (plusz annak összes kamatát, stb.) követelik a bankok a közjegyzőkkel való bűnös összejátszásuk nyomán elkészülő közjegyzői okiratok alapján elindított végrehajtásokkor!

Ad 18. A Kúria 2017-es tájékoztatása szerint: **„2013. november 1. napjától 2016. december 31. napjáig összesen megközelítőleg 36.000 db devizahiteles ügy érkezett a bíróságokra....2017. évben, az eddigi 5 és fél hónap alatt több mint**

5900 db devizahiteles ügy érkezett (első- és másodfokon).⁶⁰⁰ (Közben: „Az Országos Bírói Tanács 2014. július 22-i ülésén soron kívüli intézkedést rendelt el a folyamatban lévő devizaperekben. A devizatörvénnyel (2014. évi XXXVIII. törvény) érintett ügyekben ugyanis az eljárások felfüggesztését rendelte el a jogszabály.” – 12.000 ügyben!⁶⁰¹)

Hiába fordult a Kúria tájékoztatása szerint is közel 40 ezer ember bírósághoz, **eddig egyetlen magyar állampolgár se jött ki győztesen a bankok ellen adósként indított küzdelemből!**

A különböző szintű bíróságok (elsősorban a Kúria és az Alkotmánybíróság jogértelmezési, jogalkalmazói, ítélkezési gyakorlatát számos jogvédő bírálja, különböző szempontok, érvrendszer és vélt vagy valósnak látszó bizonyítékok alapján.⁶⁰²

Ad 19. Maga a Magyar Nemzeti Bank (MNB) **899 milliárd forint nyereséget realizált a forintgyengülésen:** „A forint árfolyamának csökkenéséből következő devizaállomány-átértékelésekből az MNB 2013-ban 200 milliárd, 2014-ben 511 milliárd, 2015-ben 178 milliárd **(három év alatt összesen 889 milliárd) forint nyereséget realizált.**”!

Ebből a forintgyengülésen nyert („a monetáris pénzügyi folyamatok alakulásából származó”) nyereségből vett aztán a MNB értékes ingatlanokat (Eiffel Palace, Borbély kúria, stb.), s hozta létre a **Pallas Athéné Alapítványokat**, melyek vagyona 2017. októberére 269,5 milliárd forintra nőtt⁶⁰³ (s a hat, pazarlóan költekező alapítvány⁶⁰⁴ vagyona majdnem „elvesztette közpénz jellegét” – ha nem avatkozott volna közbe az Alkotmánybíróság⁶⁰⁵). A jegybank alapítványainak vagyonát kezelő Optima Befektetési Zrt. tájékoztatása szerint a Magyar Nemzeti Bank (MNB) által létrehozott Pallas Athéné Alapítványok⁶⁰⁶ vagyona folyamatosan gyarapszik: az alapításuk óta 3,156 milliárd forinttal gyarapították vagyonukat. ...

⁶⁰⁰ Devizahiteles peres ügyek 2013. november 1. – 2017. május 15.

http://birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/stat-tart-file/dh_peres_majus_15-i_adatok.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 04. 10.)

⁶⁰¹ Országos Bírói Hivatal: Tájékoztató a devizahiteles ügyekkel kapcsolatos intézkedésekről http://birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/birosagi_hirek/tajekoztato_a_devizahiteles_ugyekkel_kapcsolatos_intezkedesekrol.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 04. 10.)

⁶⁰² Lásd ennek kapcsán különösen: Szabó József (2017) Devizahitel – A Kúria valótlan állításai. Bado Studio & Print Bt. (2017. február - ISBN 978-963-12-8045-6)

⁶⁰³ D.Kovács Ildikó : 3 év alatt 3,2 milliárddal nőtt a Matolcsy-alapítványok vagyona. (2017. 10. 06.) <https://24.hu/belfold/2017/10/06/3-ev-alatt-32-milliarddal-not-a-matolcsy-alapitvanyok-vagyona/> (Letöltés időpontja: 2017. 10. 10.)

⁶⁰⁴ Lehull a lepel az MNB alapítványokról! Nézzé meg mire költötték el a közpénzt! 2016. ápr. 22. <http://www.blikk.hu/aktualis/politika/lehull-a-lepel-az-mnb-alapitvanyokrol/h6ehfx> (Letöltés időpontja: 2017. 10. 10.)

⁶⁰⁵ „Az Alkotmánybíróság határozatában kiemelte, hogy az MNB közfeladatot lát el, és kizárólag közpénzzel gazdálkodik, ezért az átláthatóság és a közélet tisztasága érdekében a nyilvánosság előtt elszámolással tartozik. Az MNB csak a feladataival és elsődleges céljával összhangban hozhat létre gazdasági társaságot vagy alapítványt, így az általa nyújtott vagyoni hozzájárulás nem veszíti el közpénz jellegét.” Micskei Lajos: Az AB szerint is közpénz az MNB pénze (2016.03.31.) <http://www.origo.hu/gazdasag/20160331-az-ab-szerint-is-kozvayon-az-mnb-penze.html> (Letöltés időpontja: 2017. 10. 10.)

⁶⁰⁶ A Matolcsy György vezette Magyar Nemzeti Bank a 2014. május 15-én közzétett alapokmányában hirdette meg a Pallas Athéné Közgondolkodási Programot.

A fentiek alapján is bízunk abban, hogy a kötetünkben megjelentett, külföldi és hazai szakemberek, érdekvédők tollából származó gondolatok, írások hozzájárulhatnak ahhoz, hogy:

- további tisztázó vitára serkentsük a tisztelt olvasót a „deviza alapú kölcsön”, mint pénzügyi termék és egyúttal kétségkívül valós, súlyos potenciális *társadalmi problémaforrás* mibenlétével, nemzetközi és hazai fejlődéstörténetével, a magyar pénzügyi piacra történt bevezetésének rövid, közép és lehetséges hosszú távú jövőbeni következményeivel kapcsolatos *társadalmi-gazdasági probléma-halmaz beazonosítását*, s egyúttal elősegítsük nem csupán tisztább, objektív kép kialakítását, az esetleges félretájékoztatások, félreértelmezések, tévhitek, aggodalmak, félelmek eloszlátását, de
- a valós tényeken alapuló objektív társadalmi tájékozódást, a higgadt párbeszédet; a mindenkinek megfelelő megoldásokat kereső, konstruktív társadalmi és szakmai vitát, valamint a közös megoldások konszenzusokon alapuló keresését is.

A kötetünkben közreadott külföldi és hazai írásművek (tanulmányok, esszék, vitairatok) egyebek között azért is nagy jelentőséggel bírnak, mert segítségükkel ráirányíthatjuk a figyelmet arra, hogy szükség van egy olyan **átfogó, multi- ill. interdiszciplináris** megközelítést követő **tudományos kutatás-sorozat** elindítására, amelynek az eredményei alapján alaposabban **megismerhetjük** a mielőbbi, több százezer honfitársunk anyagi-egzisztenciális és életviszonyait érdemben javítani képes szakpolitikai döntések előkészítése, hatásrendszerének, valamint a meghozandó döntések megfelelőségének szaktudományos igényű vizsgálata, monitorozása, visszacsatolása céljából:

- a **„deviza alapú kölcsön”, mint „pénzügyi termék”** valódi **jellegadó vonásait**;
- ennek a sajátos „pénzügyi termék”-nek a külföldi és hazai **pénzügyi és hitelpiacokra való bevezetésének a tényleges okait** és (rövid, közép és hosszú távú) gazdasági **következményeit**,
- az érintett **egyénekre, családokra, közösségekre, szervezetekre-intézményekre és a társadalom egészére gyakorolt rövid, közép és hosszú távú** (pozitív ill. negatív) **társadalmi következményeit**.

A „deviza alapú kölcsönök”-nek az eddig tapasztalt főbb negatív társadalmi következményeire csak vázlatosan, a teljesség igénye nélkül utalunk az alábbiakban - s bízunk abban, hogy a **tervezett, felderítő jellegű empirikus szociológiai kutatás-sorozatunk** vizsgálati eredményei majd **később** lehetővé tesznek további, mélyebb, **leíró, majd magyarázó** jellegű kutatásokat is, amelyekre támaszkodva az illetékes **döntés-előkészítők és döntéshozók** majd megfelelő **szakpolitikai intézkedéseket** tudnak hozni a százezreket fenyegető **társadalmi tömegkatasztrófa-helyzet** létrejöttének az **elkerülése ill. megfelelő kezelése érdekében**.

I. Egyéni szintű (adós részéről relatíve gyakran jelentkező) főbb negatív következmények:

- „érzelmi hullámvasút” frusztráló megélése: előbb elképedés, sokk, tiltakozás, elutasítás, düh⁶⁰⁷; majd aggodalom, szorongás, állandósuló önvád, önmarcangolás; önbecsülés, önbizalom megroppanása; utóbb belenyugvás, majd röpké reménykedés, optimizmus, aztán csalódottság, elbátortalanodás, utóbb kétségbeesés, tehetetlenség, reménytelenség- és kilátástalanság-érzet, végül beletörődés, csüggedtség, fásultság, kiszolgáltatottság- és értéktelenség-érzés, legvégül pedig izoláció, elmagányosodás, peremhelyzetbe sodródás; fokozódó passzivitás, letargia, depresszió;
- egyre több lemondás alapvető fizikai, fiziológiai, sport és szellemi szükségletek kielégítéséről (pl. kevesebb és egyre gyengébb minőségű étel megvásárlása, mert csak azt engedhetik meg maguknak);
- túlmunkák vállalása (munkahelyen és másutt, II. és akár III. gazdaságban) – kevesebb minőségi idő a családtagokra és baráti, közösségi kötelekek fenntartására;
- önpusztító életmód (súlyos elhízáshoz, cukorbetegséghez, stb. vezető, „idegszálak kipárnázását szolgáló túlevés”; pótszerek, legális drogok /kávé, dohány, alkohol/ és illegális stimulánsok, drogok egyre fokozottabb alkalmazása a tehetetlenség okozta stressz és frusztráció ellensúlyozására); devianciák;
- alvászavarok (alvási apnoé), kialvatlanság, alvási depresszió, teljesítőképesség csökkenése (a stressz hosszú távon debilizálhat);
- másokban való bizalom csökkenése, gyanakvás; baráti kapcsolatok kiüresedése; kapcsolati hálók felbomlása;
- rémület attól, hogy a (javarészt állami alkalmazott) adósok elveszíthetik állásukat, amely legalább a havi törlesztő részletek kifizetéséhez relatíve stabil pénzügyi forrást jelentett – ezért sokan az addigi egészséges kompromisszumkészség helyett egyre több, egyre nagyobb mértékű megalkuvásra, oportunizmusra is hajlandóak munkahelyeiken, amit aztán szégyenérzettel idéznek fel (ez önmaguk értéktelenség-érzetét, énbizonytalanság-tudatát erősítheti);
- testi-lelki, pszichikai-pszichikai-mentális egészség megroppanása;
- mániás depresszió/bipoláris affektív betegség/kétpólusú érzelembetegség kialakulásának veszélye;
- stresszel összefüggő (pl. daganatos) betegségek nemzetközileg is rendkívül magas előfordulási aránya (ami, tekintettel a gyenge hatékonyságú egészségügyi megelőzési, diagnosztizálási és kezelési rendszerre), gyakran végzetes lehet;
- menekülési reakciók kifelé („magyar exodus”: tömeges kivándorlás, kitelepülés),
- menekülési reakciók „befelé” (önmagukba zárkózás, elhúzódás, elzárkózás, öngyilkossági kísérletek, öngyilkosság, családtagok „maguk elé segítése a halálba”)

⁶⁰⁷ Lásd pl.: <https://civilkontroll.com/duhos-vagyok/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 13.)

II. Interperszonális (elsősorban **családi**) szintű negatív következmények:

- családtagok közötti feszültségek, konfliktusok számának és intenzitásának növekedése (pénzhiány, kilátástalan csapdahelyzetből való kitörés esélytelenségére való rádőbbenés felett érzett szorongás, frusztráció, elkeseredett düh, egymás hibáztatása miatt);
- családi kötelek meglazulása, eltávolodás egymástól, külső, megértő(bbnek vélt) kapcsolatok felé fordulás;
- családok felbomlása, széthullása, szétrobbanása;
- válási hercehurcák, idő-, pénz- és energia-rabló, elkeseredett küzdelem, háborúskodás a gyerek(ek)ért, megmaradt javakért, gyűlölködés;
- kisebb lakásba, vidékre (falura, tanyára) költözés – ezzel a gyermekek későbbi iskolai mobilitási esélyeinek és saját munkaerőpiaci mobilitási esélyeknek a jelentős csökkentése;

III. **Csoport**-szintű negatív következmények:

- az egyes társadalmi csoportok könnyen egymás ellen fordíthatók ill. uszíthatók (pl. egymás ellen kijátszhatók a deviza alapú kölcsönt felvettek, a forint-kölcsönöket felvettek és a bankkölcsönöket fel nem vettek);
- civil érdek-aggregációs és érdek-aggregációs szervezetek, mozgalmak legyengítése, erősen fragmentálttá és érdemi együttműködésre képtelenné tétele (pl. fórumaikon zajló, ügyükben logikus érvek és keserű tapasztalataik összegyűjtését célzó kommunikációjuk szét-”trollkodása”), az adott szerveződések „szétrobbantására”, lejáratására tett kísérletek akár beépített provokátorokkal;
- az adott szervezetek, mozgalmak, személyek (érdekvédők és jogvédők⁶⁰⁸) által jó szándékkal, jogállami normák figyelembevételével, de gyakran nem profi módon (ezért gyenge hatásokkal, rosszul) megszervezett, gyenge tömeg-mozgósító képességgel bíró akciók „tabusítása”, „agyonhallgatása” a médiában, vagy lefitymálása, lesajnálása, leszólása, lejáratása a nyomtatott és elektronikus tömegközlés intézményrendszerében;

IV. **Szervezeti-intézményi** szintű negatív következmények:

- máig nem került sor bankok és Magyar Bankszövetség súlyos nemzetbiztonsági kockázatot eredményező, bűnszövetségben elkövetett csalás-sorozatának nemzetbiztonsági és ügyészségi vizsgálatára, ellenkezőleg;
- éppen azokat a munkavállalókat kezeli több munkaadó potenciális „nemzetbiztonsági kockázatként”, akiket becsaptak a bankok (s ha az illetők emlékeztetik a politikai és szervezeti-intézményi vezetőket arra, hogy 2011-ben konkrét segítséget ígértek, akkor gyakran elutasítják, sőt ad absurdum meghurcolják, elbocsátják a „kellemetlenkedőket”);

⁶⁰⁸ Előbbire példa, egyebek között Makkos Albert közgazdász, utóbbira pedig Dr. Léhmann György ügyvéd esete, akiket számos alkalommal támadtak, s próbáltak változatos módszerekkel szakmailag és emberileg egyaránt lejáratni, ellehetetleníteni. Mindkét említett személy azóta elhunyt, de emléküket kegyelettel őrzik a „devizahiteles” áldozatok, akikért kiálltak.

- önkormányzatok, gyámhivatalok, családsegítő szolgálatok, szociális ellátó rendszer különböző intézményi elemei jelenleg felkészületlenek és (megfelelő olcsó szociális bérlakások, cselekvési stratégiák, programok és pénzügyi források híján) eszköztelenek a várhatóan a jövőben „deviza alapú kölcsönök” miatt tömegesen „bedőlő”, ingatlanuk tulajdonjogát elvesztő, kilakoltatott, hajléktalanná váló családokba tartozó kiskorú gyermekek ügyeinek emberséges kezelésére, ezért kiskorú gyermekek ezreit vehetik el a szüleiktől és vehetik állami gondozásba?!⁶⁰⁹

V. Össztársadalmi szintű negatív következmények:

- civil társadalom gyenge, erősen fragmentált; hiányzik a szerves történeti fejlődés nyomán létrejövő izmos, öntudatos polgárság, a valódi polgári öntudat és magabiztosság;
- a nyelvi izoláció, az alkalmazóképes idegen nyelvi ismeretek alacsony szintje ill. hiánya csökkenti az idegen nyelvű szakirodalomban való tájékozódás, a külföldi híradásokban, honlapokon megjelent, saját helyzetben differenciáltan hasznosítható érvrendszerek, jó gyakorlatok megismerésének, összegyűjtésének a képességét, valamint a külföldi sorstársakkal való összefogás lehetőségét;
- a társadalom könnyen megosztható, egyes csoportjai egymás ellen fordíthatók ill. uszíthatók, hiszen a növekvő frusztráció, türelmetlenség, harag, düh tárgyát, alanyt keres, s kellő figyelem-eltereléssel kiválóan fordítható ill. csatornázható mások ellen (az emberek hajlamosak saját belső énbizonytalanságukból, gyenge én-tudatukból, bátortalanságukból, kisebbségi érzéseiből fakadó frusztrációjukat, tehetetlen dühüket, indulataikat a politika által nekik felmutatott, felkínált más, külső, távoli „bűnbakokon” levezetni);
- bizalom lecsökkenése alapvető társadalmi-állami intézményekben (törvényhozói, végrehajtói és bírói hatalomban; igazságszolgáltatás, rendőrség, ügyészség, bíróságok pártatlanságában)⁶¹⁰;

⁶⁰⁹ A fokozódó stressz miatt szétrobbanó családokban a válás után az apák helyzete sem jobb, hiszen a lakásban általában az anya marad a gyerekekkel, így az apa további lakhatása bizonytalanná válik, mert ilyen helyzetben nem valószínű, hogy az önkormányzattól olcsó bérlakást tudna bérelni. További megoldandó kérdés, hogy mi történik, ha egy család azt követően robban szét, miután felkínálták pl. közös tulajdonukat képező otthonukat a Nemzeti Eszközkezelőnek. Mindkét esetben az apa megy a lakásból, ahova tud, de közben fizetni köteles a rá eső költségeket?

⁶¹⁰ Lásd ennek kapcsán, egyebek között:

- Fleck Zoltán (2012) Bizalom és közintézmények. In: Muraközy László (szerk.) A bizalmatlanság hálójában. A magyar beteg. Budapest, Corvina Kiadó.
- „Devizás jogállami bíróság?” I-II. rész. Dr. Ravasz László, Dr. Szepesházi Péter és Dr. Boós Tibor beszélgetnek a devizahitelezés bírói gyakorlatáról, felelősségről és lelkiismeretről. (2017. augusztus 21.) CMM TV <https://www.youtube.com/watch?v=FudRIY1Yqz0> ; <https://www.youtube.com/watch?v=AXcT8MRyt8o> (Letöltés időpontja: 2017. 10. 10.)
- „A polgár azt érzi, hogy gyors, hatékony és majdnem biztos igazságot nem kap” – video interjú Dr. Szepesházi Péter bíróval (2018. március 28.) Budapest Beacon. <https://hu.budapestbeacon.com/kiemelt-cikkek/a-polgar-azt-erzekeli-hogy-gyors-hatekony-es-majdnem-biztos-igazsagot-nem-kap-interju-szepeshazi-peter-biroval/> (Letöltés időpontja: 2018. 03. 30.)
- Szepesházi bíró - riport részletek. Részletek a Klubrádió Kötőtű című műsorából. Vendégek: Szepesházi Péter bíró és Fleck Zoltán jogász, szociológus, egyetemi tanár (2018. május.10.) Megszerkesztve közreadta: Szabó József. https://www.youtube.com/watch?v=X_eXdMiUHwA&feature=youtu.be (Letöltés időpontja: 2018. 05. 10.)

- az érintettek jelentős hányada vélhetően úgy érzi, hogy minden politikai párt éveken át folyamatosan megvezette, kijátszotta, becsapta, kihasználta, elárulta őket;
- önbíráskodásra való hajlam;
- apátia, beletörődés, a „feltételes” vagy „tanult tehetetlenség” érzetének eluralkodása, aminek alapja, hogy: „A megfelelően kondicionált egyedek rövid idő után feladják a reményt, és belátják, hogy eszköztelenek a csapásokkal szemben; ha azt érzékelik, hogy semminek sincs előre belátható következménye, apatikusak lesznek, beletörődnek a sorsukba.”⁶¹¹
- társadalmi esélyhátrányok felhalmozódása, felerősödése, átörökítődése;
- aggodalomra ad okot, hogy úgy tűnik: az állami és önkormányzati intézményrendszer (beleértve a gyámhivatalokat, családsegítő szolgálatokat is) még nem készült fel kellőképpen egy tömeges bedőlés-sorozat esetén a tömegével kilakoltatott, hajléktalanná váló családok (s azokba tartozó kiskorú gyermekek) segítésére, emberséges kezelésére (ezért gyermekek ezreit vehetik el szüleiktől, s kerülhetnek állami gondozásba!),
- a nyomtatott és elektronikus média munkatársai és a társadalomtudományi kutatóműhelyek kutatói valamilyen rejtélyes oknál fogva egyaránt kerülnek a problémákör mélyreható vizsgálatát, tudományos igényű feltárását (bár még nem világos, hogy ennek mi az alapvető oka: érdektelenség, szakmai felkészültség hiánya, netán tabusítás, esetleg kifejezett tiltás - avagy netán egyfajta cinkos összekacsintás a hallgatást, a/z agyon/ „hallgatás nagy falának”/, „Great Wall of Silence” a kialakítását a nyomtatott és elektronikus médiában, szakmai nyilvánosság fórumain is szorgalmazó, megfizető bűnösökkel)?!

Miként azt a kötetünk bevezetőjében említettük: a könyv összeállítása nem öncélú volt, hanem egy nagyszabású **empirikus szociológiai kutatás elméleti megalapozásához, előkészítéséhez gyűjtöttünk** az eddig mások által meg nem szólaltatott, bankok által szóhoz jutni nem engedett személyek, civil szervezetek képviselőitől is állásfoglalásokat, érvelést. Ezeket az információkat is fel kívánjuk használni **tervezett szociológiai kutatás-sorozatunk elméleti előkészítése kapcsán, hogy minél jobban megismerhessük és megérthessük:**

- a nemzetközi és a hazai „devizahitelezés” kialakulásának az **okaira**, manifestált és látens **céljaira**; és a **„deviza alapú kölcsönök”, mint speciális pénzügyi termékek mibenlétére, jellegadó vonásaira** vonatkozó, meglehetősen divergáló megközelítéseket,
- feltérképezhessük a lakossági „deviza alapú” jelzálogkölcsönök **kölcsönzési gyakorlatának** a **jelenlegi társadalmi következményeivel** és lehetséges **jövőbeni szociális hatásaival** összefüggő, kutatásunk tárgyával összefüggően

⁶¹¹ Idézet forrása: Rév István: Kondicionált pánik. Pszichológia a kormánypárti torz kampányban. Magyar Narancs, 2018. április 5. 43. oldal. Megjegyezzük: a feltételes, vagy tanult tehetetlenség elméletét kidolgozó, eredetileg a depresszió okait kutató Martin Seligman már az 1960-as években felhívta a figyelmet arra, hogy az egyének és a társadalom egészségének egyik feltétele a tanult tehetetlenség leküzdése! Ebben segíthet a közösségi média okos, célratörő létrehozása és alkalmazása. A közösségi médiával, mint online stratégiai kommunikációs eszközzel, valamint annak különböző altípusainak a felhasználhatóságával kapcsolatban lásd, egyebek között: Markos-Kujbus Éva - Gáti Mirkó (2012) A közösségi média mint online stratégiai eszköz, Online marketing szekció, 8.sz. tanulmány, MOK2012 http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/886/1/MKE_GM_mok2012.pdf (Letöltés időpontja: 2018.03.05.)

releváns elemeket tartalmazó „hivatalos” és „nem hivatalos” **problémafelvetéseket**, vélekedéseket.

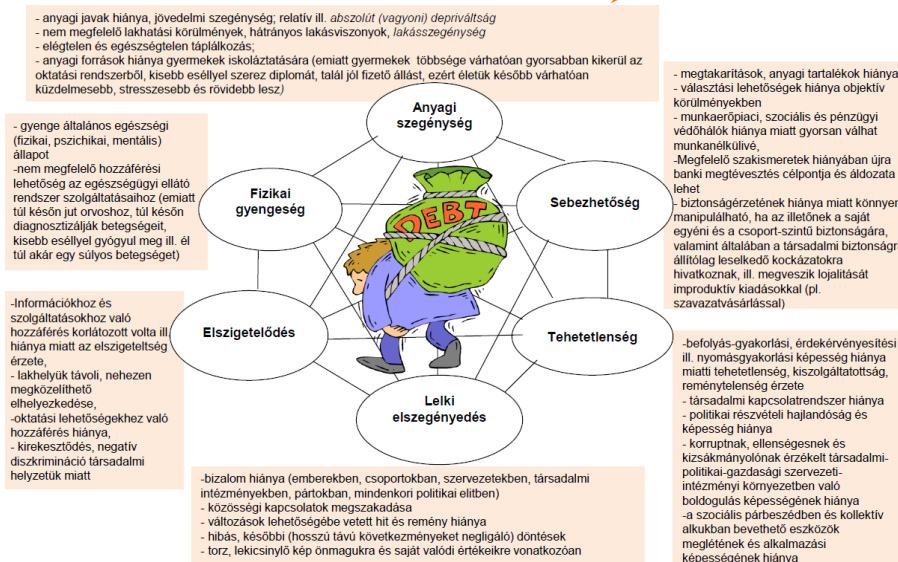
Ez annál is inkább sürgetőnek látszik, mert **félő, hogy sok százezer, egykor a „devizahitelezés” csapdájába⁶¹² került honfitársunk kerül egyre reménytelenebb helyzetbe a közeljövőben** – s a bankok egyre újabb társadalmi **célcsoportok tagjait** igyekeznek majd még rávenni arra, hogy vegyenek fel újabb kölcsönöket, hiteleket és **adósodjanak el** még jobban. Úgy érzékeljük, az egyik ilyen potenciális fogyasztói célcsoportok éppen a fiatal generációkhoz tartozó, „lebutított” képzési rendszerben szocializált, javarészt még naiv és élettapasztalatok híján lévő **„Y”- és „Z-generációkba”** tartozó fiatal felnőttek csoportjai.⁶¹³

⁶¹²A szegénység csapdájának problémakörével lásd az alábbi, gondolatébresztő előadást, mely a kérdéskör saját szempontból történő továbbgondolását és az alább bemutatandó saját áttekintő ábránk elkészítését is inspirálta: Integra Ventures: Poverty Trap Diagram - Bryant Meyers, Robert Chambers, Jaya Kumar Christian, Vinay Sameul and Makonen Getu írásai alapján (17. ábra) Online: www.integrausa.org/resources/Ppt/poverty_trap_diagram.ppt

⁶¹³Lásd ennek kapcsán, egyebek között:

- Újabb eladósodó generáció? – A fiatalok nyolcvan százaléka tájékozatlan a pénzügyekben (2016. május 15.) <https://pestisracok.hu/ujabb-devizahiteles-generacio-fiatalok-nyolcvan-szazaleka-tajekozatlan-penzugyekben/> (Letöltés időpontja: 2017. 10. 10.)
- Újabb generáció lehet a devizahitelek foglya (2013. november 08.) (PSZO) <https://www.tozsdeforum.hu/ujabb-generacio-lehet-a-devizahitelek-foglya-24134.html> (Letöltés időpontja: 2017. 10. 10.)
- Tari Annamária (2010): Y generáció: Klinikai pszichológiai jelenségek és társadalomlélek-tani összefüggések az információs korban. Budapest: Jaffa Kiadó
- Tari Annamária (2011): Z generáció: klinikai pszichológiai jelenségek és társadalomlélektani szempontok az információs korban. Budapest: Tericum
- Törőcsik Mária (2011): Fogyasztói magatartás - insigh, trendek, vásárlók, Akadémiai Kiadó, Budapest
- Törőcsik Mária (n.a.): Generációs marketing. http://www.gti.ktk.pte.hu/files/tiny_mce/File/LetolthetoPublikaciok/TorocsikM/generacios_marketing_t_m.pdf (Letöltés ideje: 2014.04.09.) (Letöltés időpontja: 2017. 10. 10.)

A szegénység csapdája

Összeállította: Kiss Zoltán László

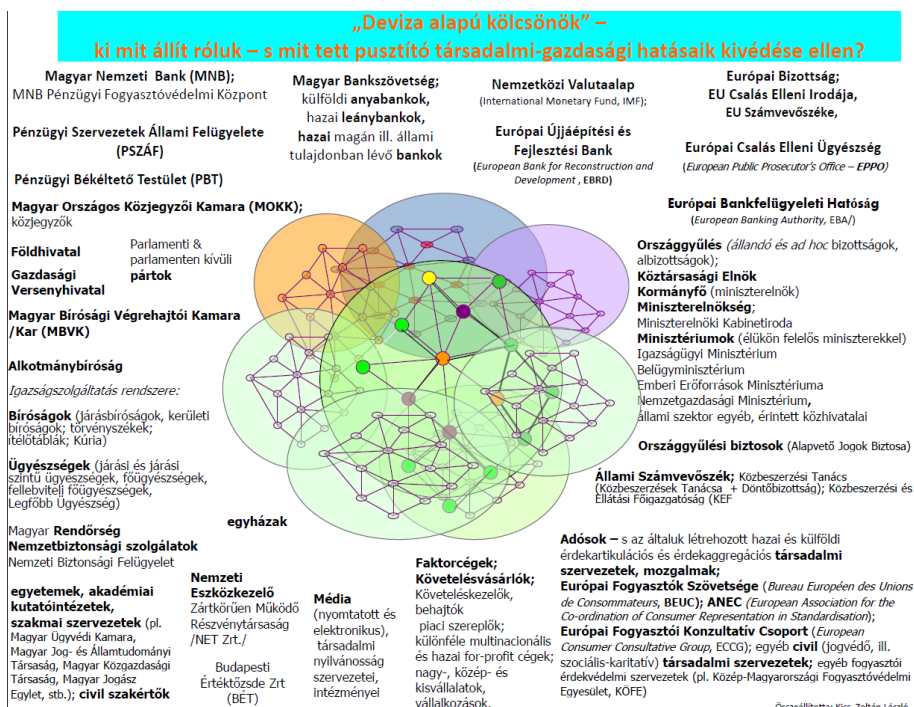
Kezdeményezésünk több tekintetben egyedülálló mindeztáig a honi és nemzetközi szociológia területén a maga nemében. A kötetben megjelenő írások (tanulmányok, esszék, vitairatok) egyúttal egy-egy részterületre koncentráló **kutatói előtanulmányokként** szolgálnak az általunk tervezett **felderítő jellegű empirikus szociológiai kutatás-sorozat** előkészítéséhez (elsősorban a konceptualizáció és az operacionalizáció végrehajtásához).

A kutatás-sorozat egyik alapvető célja a "deviza alapú kölcsönök" hazai bevezetése előzményeinek, okainak, céljainak, máig ható rövid, közép- és hosszú távú **társadalmi következményeinek** a feltárása, valamint jövőbeni lehetséges társadalmi hatásrendszerének az előrebecslése.⁶¹⁴ Ennek kapcsán vizsgáljuk majd azt is, hogy vajon létezik-e, s ha igen, akkor miféle direkt vagy indirekt összefüggés, kapcsolat a "deviza alapú kölcsönök"-nek a bankok általi hazai tömeges elterjesztése és a bevezetőben említett, idézett társadalmi-gazdasági jelenségek, folyamatok között.

A tervünk előbb egy változatos kvantitatív és kvalitatív kutatómódszertani eszközökkel, technikákkal végrehajtandó hazai, majd aztán egy nemzetközi szintű továbbfejlesztendő **empirikus összehasonlító szociológiai kutatás**. Távlati célunk, hogy felderítő jellegű empirikus szociológiai kutatásunkat előbb itthon **inter- és multidiszciplináris**, majd aztán **nemzetközi**

⁶¹⁴ Ezúttal is hangsúlyozzuk, hogy tisztában vagyunk ugyanakkor saját szakmai korlátainkkal, tehát a tervezett kutatásunk elméleti előkészítése, konceptualizációja ill. operacionalizációja során építünk majd azon írásművekre is, amelyek a közelmúltban itthon vagy külföldön megjelentek ill. megjelennek az alapvetően a hivatalos „main stream”-hez tartozó szerzők (döntően a bankok által különböző státusokban alkalmazott ill. eseti jelleggel felkért jogászok, közjegyzők, közgazdászok, jogalkotók és jogalkalmazók, stb.) tollából.

összehasonlító vizsgálatát terjesszük ki, az erre fogékony külföldi kutatókkal, szervezetekkel, intézményekkel, szerveződésekkel, mozgalmakkal együttműködésben.

Mind a hazai, mind a nemzetközi összehasonlító kutatás során alkalmazni kívánjuk majd egyebek között:

- a dokumentum-elemzést és számítógépes programokkal támogatott tartomelemzést,
- statisztikai adatok saját szempontú statisztikai másodelemzését,
- a kérdőíves adatfelvételből és a websurvey-ből nyert statisztikai adatok egy-, két- és többdimenziós elemzését,
- a kontextuális elemzés módszereit, valamint
- a különböző interjú-technikákat (beleértve a „deviza alapú kölcsönök” nemzetközi és hazai pénzügyi piacra történő bevezetésével, elterjesztésével, majd a hatásrendszerük kezelésével, menedzselésével összefüggésben különböző jog-, feladat- és szerepkört betöltő szervezetek, intézmények, szereplők félig struktúrált interjúvázlatok segítségével történő megkérdezését, valamint mélyinterjúk, fókuszcsoportos beszélgetések készítését mind a kölcsönüket még fizető, mind pedig a már otthonukat elvesztett, kilakoltatott, netán hajléktalanná vált egykori „devizahitel”-károsultakkal és családtagjaikkal) is.

Nyomtatott és elektronikus formátumú kérdőíveink, interjúvázlataink kialakítása során nagyban számítottunk minden érintett szervezet, intézmény, érdekartikulációs és érdekközpontok szervezet, mozgalom segítő szándékú szakmai véleményére, tanácsaira, hogy aztán megtudhassuk az érintett magyar állampolgárok (adósok különböző alcsoportjai és családtagjaik) tapasztalatait, megismerhessük attitűdjeiket.

A potenciális egyéni válaszadókat alapvetően „hólabda”-módszerrel, a hazai és külföldi érdekvédelmi szervezetek segítségével igyekszünk majd megtalálni mind itthon, mind pedig külföldön. Tehát keressük majd a magyar potenciális válaszadók közül mind azokat, akik külföldön vállaltak hosszabb-rövidebb időre munkát - mind pedig azokat, akik már különböző okok miatt kivándoroltak és külföldön telepedtek le.

Az előzetes számításaink szerint beérkező több tízezernyi válasz alapján összeállítható:

- egy átfogó (hazai és nemzetközi) összehasonlító elemzések bázisául szolgáló (természetesen a vonatkozó adatvédelmi szabályok maximális figyelembe vételével kialakított) számítógépes **adatbázis**,
- **„A Magyarországi Devizahitelezés Fehér Könyve”**, majd utóbb, a nemzetközi együttműködés eredményeként a
- **„A Nemzetközi Devizahitelezés Fehér Könyve” is.**

Bízunk abban, hogy **„A Magyarországi Devizahitelezés Fehér Könyve”** valódi információkat, valóban objektív tényadatokat tartalmazhat:

- a hazai „deviza alapú kölcsönök”-et annak idején felvevő magánszemélyek (mint fogyasztók), vállalkozások, szervezetek, intézmények eredeti céljaira, szándékaira, **motivációjára**; a bankok munkatársaitól és a hitelközvetítőktől előzetesen kapott **tájékoztató valódi tartalmára**,
- a kölcsönszerződések megkötésének valódi **körülményeire**,
- a kölcsönszerződések megkötése utáni **banki viselkedés** alakulására,
- a „bankcsapdába” került adósok és családtagjaik által a „deviza alapú kölcsön”-nel összefüggésben az elmúlt években megélt **pozitív és negatív tapasztalatokra** (ide értve az előzetes kapott támogatói **ígéreteket és ténylegesen megkapott támogatásokat is**),
- az adósoknak és családtagjaiknak a „deviza alapú kölcsön”-ök törlesztő összegének a jelentős megemelkedésével, majd netán bedőlésével, ill. az adósok otthonának elvesztésével összefüggésben, megélt **nehézségekre, élethelyzetekre, kényszerű fogyasztási szerkezet-átalakításra, életviteli és túlélési stratégiákra és -gyakorlatokra**,
- a hazai „deviza alapú kölcsönök”-nek a lakosságra (egyének és családok, háztartások **napi boldogulására, megélhetésére, társadalmi mobilitási lehetőségeire**), valamint a vállalkozásokra, önkormányzatokra, az egész gazdaság, államháztartás és társadalom összműködésére, s a korrupció különböző változatainak esetleges kialakulására vonatkozóan gyakorolt hatásrendszeréről,

- az adósoknak és családtagjaiknak a **jövőre vonatkozó reményeire, várakozásaira, elvárásaira** vonatkozóan.

A tervezett empirikus szociológiai kutatás alapján létrehozandó adatbázis megfelelő módszerekkel, eszközökkel történő elemzés és értékelés után fontos alapinformációkkal szolgálhat:

- mind egy országgyűlési vizsgálóbizottság munkájához, mind
- új, tényleges és az érintett tömegek helyzetében gyökeres változásokat hozó kormányzati szakpolitikai cselekvési programok kialakításához, a társadalom-, gazdaság-, pénzügy-, szociál-, lakás- és jogpolitikai területeken tevékenykedő döntéselőkészítő szakemberek és döntéshozók részére.

Az empirikus szociológiai **kutatás eredményei segíthetik verifikálni annak az adósok tömegei körében széles körűen elterjedt vélekedésnek** a valódi **igazságtartalmát** is, hogy a „deviza alapú kölcsönök”-nek a magyar pénzügyi piacra történő bevezetése, tömeges elterjesztése kapcsán **történt-e nagy tömegeket érintően a bankok részéről:**

- **jogellenes praktikák** alkalmazása;
- módszeres, rendszerszerű **emberi és állampolgári jogi jogsértések**⁶¹⁵ sora és **pénzügyi fogyasztóvédelmi alapelvek, szabályok**⁶¹⁶ tucatjainak megsértése,

⁶¹⁵ A devizakárosultak terhére vélhetően megvalósult tipikus emberi jogi jogsértéseket felsoroló összefoglaló áttekintés kötetünk külön mellékletében, valamint kötetünk több írásaiban olvasható. Emlékeztetőül, vázlatosan néhány, adósokat és családtagjaikat sújtó jogsértés:

I. Emberi Jogok Európai Egyezménye (1993. évi XXI. törvényben kihirdetve)

- tisztességes tárgyaláshoz (eljáráshoz) való jog - 6. cikk;
- magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog – lakás és gyermekek tiszteletben tartása – 8. cikk;
- hatékony jogorvoslathoz való jog – 13. cikk;
- megkülönböztetés tilalma – 14. cikk ;
- tulajdon védelme - első kiegészítő jegyzőkönyv 1 cikke ;

II. EU Alapjogi Charta (uniós jogalkalmazás során irányadó, így fogyasztóvédelmi ill. határokon átvitelő ügyekben)

- az emberi méltósághoz való jog (1. cikk)
- törvény előtti egyenlőség, tisztességes tárgyaláshoz (eljáráshoz) való jog – 20. és 47. cikk;
- magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog – lakás és gyermekek tiszteletben tartása – 7. cikk; A gyermekek jogai (24. cikk)
- hatékony jogorvoslathoz való jog – 47. cikk;
- a joggal való visszaélés tilalma - 54. cikk
- a fogyasztók védelme - 38. cikk
- a megfelelő ügyintézéshez való jog - 41. cikk
- a dokumentumokhoz való hozzáférés joga - 42. cikk
- a személyes adatok védelme - 8. cikk
- a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog - 47. cikk
- a bűncselekmények és büntetések törvényességének és arányosságának elvei - 49. cikk
- megkülönböztetés tilalma – 21. cikk;
- tulajdon védelme - 17. cikk;

III. Alkotmány (1949. évi XX. tv.)

- tulajdonhoz való jog - 13. §;
- tisztességes eljáráshoz, hatékony jogorvoslathoz való jog - 57. § (az 50 §-ra figyelemmel);
- magánlakás sérthetetlenségéhez való jog - 59. §;
- gyermekek védelme - 67. §;
- megkülönböztetés tilalma - 70/A. §.

Lásd a fentiek kapcsán elsősorban Szepesházi Péter kötetünkben megjelent összefoglalóját, valamint kötetünk másik szerzőjének, Menyhért Péternek az az alábbi elérhetőségen megtalálható elemzését.

- s valóban alátámasztják-e a kutatási adatok az adósok jelentős hányadának azon jelenlegi álláspontját, hogy a **bankok gyaníthatóan jóelőre tudhattak** arról, hogy **mi várhat az „bankcsapdába” becsalt áldozatokra és családtagjaikra**, emiatt
- a bankok által esetleg jóelőre kalkuláltan, netán tervezetten ill. előidézve előállt „hitelbeddöléseket” követően magyar állampolgárok százezreinek a módszeres, könyörtelen kifosztása, s ezzel az adósok és családtagjaik végletes létbizonytalanságba, nyomorba, több évtizedes „adósrabszolgaságba” taszítása csakugyan egy **országosan egységes, komplex**, (a Btk. 321.§ (1) szerint minősülő) **bűnszervezetben**, (a Btk. 6 § (1) szerint minősülő) **bűnhalmazatban**, **maffia-jelleggel elkövetett, különösen nagy kárt okozó⁶¹⁷ gazdasági bűncselekmény-sorozat**, valamint (a Btk. 143.§ (1) b) c) g) pontja szerint minősülő) **több ember halálát okozó emberiség elleni bűntettek** formájában valósulhatott-e meg?⁶¹⁸

(Utóbbi elérhetősége: <https://www.facebook.com/groups/584870318200840/files/>) (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

⁶¹⁶ A fogyasztóvédelmi alapelveket lásd: Hámori Antal (2007) Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba I. A fogyasztóvédelmi jog alapjai. Budapest, 50–51. A pénzügyi fogyasztóvédelemre vonatkozó speciális fogyasztóvédelmi szabályok kapcsán lásd egyebek között: Veres Zoltán (2013) Ügyfélvédelem a pénzügyi szektorban: Gondolatok a pénzügyi fogyasztóvédelem egyes alapkérdéseiről. Jogelméleti Szemle, 2013/4. 194–205. <http://jesz.ajk.elte.hu/veres56.pdf> (Letöltés időpontja: 2017. 10. 10.)

⁶¹⁷ Egyes kalkulációk szerint: a „deviza alapú kölcsönök” hazai pénzügyi piacra történő bevezetése és tömeges elterjesztése nyomán „**a károkozás mértékének ...becsült összege: ... a teljes futamidőre számítva, több különböző tételből tehető ki; nagyságrendjében és összesen mintegy 40 ezer milliárd Ft** (143 milliárd USD/133 milliárd euró). Vannak cash-ben és vannak kötelezettségben, valamint értékvesztésben megjelenő tételek. A lopott pénz egyszerre jelenik meg a bankok és követeléskezelők extraprofitjában; a biztosító veszteségében és a maffiózók fekete, tehát pénzmosással legalizált vagyongyarapodásaként. Összetevők:

- 9 ezer milliárd Ft (32 milliárd USD/30 milliárd euró) 2004 és 2018 között ténylegesen megvalósult fekete cash és értékvesztés-nyereség. Ebből a tételből legalább 7 ezer milliárdra tehető az a magyarországi vagyongyarapodás, amely valamilyen típusú pénzmosásban vett részt.
- 6 ezer milliárd Ft (21 milliárd USD/20 milliárd euró) 2004 és 2018 között a magyar költségvetésnek meg nem fizetett adóban és a haszontalan úgynevezett „devizás mentő” a bankoknak átadott juttatásban jelent meg.
- 15 ezer milliárd Ft (54 milliárd USD/50 milliárd euró) a bankoknál, a követeléskezelőknél és a végrehajtóknál már felszámolt követelés. A tétel legjelentősebb része – legalább 12 ezer milliárd a „forintosítás elnevezésű, törvénybe foglalt lopás. A maradék a követeléskezelőknél és a végrehajtóknál már felszámolt, de megalapozatlan követelés.
- 2 ezer milliárd Ft (7 milliárd USD/7 milliárd euró) Az „elszámolási törvény” a Matolcsy- MNB közreműködése által 2015-től megvalósított Új bűncselekmény, az MNB alapítványokba rejtett cash formájában és többnyire követelésként megjelenő formájú kárérték.
- 3 ezer milliárd Ft (11 milliárd USD/10 milliárd euró) az AIG illetve az amerikai költségvetés terhére, a biztosítási csalásból származó banki extraprofit.” Forrás: Menyhért Péter: A bűnszervezetben elkövetett gazdasági és más halmazati bűncselekményekről szóló Közösségi Feljelentés ötödik kiegészítése. (2018. április 20.) <https://lookaside.fbsbx.com/file/KF161012teljes.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

⁶¹⁸ Menyhért Péter, a DAC-csoport vezetője, az általuk összeállított közösségi feljelentés és a volt pótmagánvádlók képviselője által közzétett dokumentum szerint az adott érdekvédelmi csoport álláspontja az, hogy a „deviza alapú kölcsön” magyarországi tömeges elterjesztésével összefüggésben megalapozottan felvethető annak gyanúja, hogy ez „**a csaló banki konstrukció ...országosan egységes, komplex**, (a Btk. 1978. évi IV. törvény 137.§ (8) /Btk. 2012. évi C. törvény 321.§ (1) szerint minősülő) **bűnszervezetben**, (a Btk. 1978. évi IV. törvény 6. § (1)/Btk. 2012. évi C. törvény 12. § (1) szerint minősülő) **bűnhalmazatban**, (a Btk. 1978. évi IV. törvény 138/A.§ e) /Btk. 2012. évi C. törvény 459.§(6) e) pontja szerint minősülő) **különösen jelentős kárt okozó, valamint a magyar társadalom egészét megkárosító gazdasági bűncselekmények**, a (a Btk. 2012. évi C. törvény 143.§ (1) b) c) g) pontja szerint minősülő) **több ember halálát okozó emberiség elleni bűntett**” volt. Ezért (kiegészített és ismételt megerősítő) feljelentést tettek:

Hangsúlyozzuk ugyanakkor ezúton is:

- a fent idézett adósi gyanúk, feltételezések ill. közkeletű állítások **jogi relevanciájának megállapítása**; a történetek minden részletre kiterjedő, pártatlan, objektív feltárása **az ügyészség kompetenciája** és felelőssége;
- a fent említettek minden szükséges részletre kiterjedő **feltárása, kivizsgálása, megítélése, s a felelősök kézre kerítése**, majd példás **megbüntetése** az erre felkészült, valóban független, pártatlan **hazai és EU-s igazságszolgáltatási szervezetek, intézmények** (bűnüldöző /rendőri, ügyészi/ szervek, nemzetbiztonsági szolgálatok és a bíróságok) **feladata!**

-
1. számos, „deviza alapú” jogügylettel foglalkozó bank, pénzügyi szolgáltató szervezet egyszemélyi felelős vezetője ellen, akik szerintük a fent említett bűncselekmények fő elkövetői voltak „(a Btk. 1978. évi IV. törvény 19. § és 20. § (1)/Btk. 2012. évi C. törvény 12. § és 13. § (1) szerint minősülő) tettesként” (a feljelentők utalnak arra is, hogy „a 2014. évi XL. törvény alapján elszámolásra kötelezett pénzügyi szolgáltató szervezet egyszemélyi felelős vezetői vélelmezhetően a 2012. évi C. törvény (Btk.) 372. § (1) szerint minősülő sikkasztás; a 376. § szerint minősülő hűtlen kezelés; a 377. § szerint minősülő hanyag kezelés, valamint a 271. § (1) szerint minősülő hatóság félrevezetése büntette miatt” is felelősségre vonhatók);
 2. a a Magyar Bankszövetség „(alapító okiratuk szerint hatáskörrel és jogkörrel rendelkező) vezető tisztségviselői” ellen, akiket a „(a Btk. 1978. évi IV. törvény 19. § és 20. § (2)/Btk. 2012. évi C. törvény 12. § és 13. § (3) szerint minősülő) tettestársként” valószínűsítene;
 3. a Kúria Polgári Kollégium elnöke és a Legfőbb Ügyész ellen, akik a feljelentés megfogalmazása szerint „alaposan vélelmezhetően (a Btk. 1978. évi IV. törvény 21. § (2)/Btk. 2012. évi C. törvény 14. § (2) szerint minősülő) bűnsegéd”-ek ;
 4. az MNB jelenlegi elnöke és az MNB három alelnöke ellen „az elszámolási és forintosítási törvény utáni súlyosan köteleességszegő bűncselekményeik miatt”, mivel megítélésük szerint: az illető személyes „személyes érintettségükből vagy állami korrupcióból eredően, szakmai alkalmatlanságuk folytán, teret engedtek a deviza alapú család áldozatait ismételtlen meglopó banki eljárásoknak.” (A DAC-csoport feljelentése úgy fogalmaz, hogy: „komplex, (a Btk. 2012. évi C. törvény 321. § (1) szerint minősülő) bűnszervezetben, (a Btk. 2012. évi C. törvény 12. § (1) szerint minősülő) bűnhalmazatban, (a Btk. 2012. évi C. törvény 459. § (6) e) pontja szerint minősülő) különösen jelentős kárt okozó, (a Btk. 2012. évi C. törvény 282. § (1) a.) és c) pontja szerint minősülő) bűnpártolás, valamint (a Btk. 2012. évi C. törvény 305. § pontja szerint minősülő) hivatali visszaélés büntelt elkövetői ellen (a Btk. 2012. évi C. törvény 12. § és 13. § (1) szerint minősülő) tettesként” valószínűsíti az MNB elnökét és három alelnökét;
 5. bírók és bírósági titkárok ellen „a 2012. évi C. törvény (Btk.) 282. § (1) a.) és c) szerint minősülő bűnpártolás mellett, a 305. § szerint minősülő hivatali visszaélés, valamint vélelmezhető korrupció miatt.”;
 6. „közjegyző szakmai vezetők” és a „deviza alapú kölcsönök” ügyében eljáró „érintett közjegyzők ellen, a megvalósult közokirat hamisítások tárgyában” „vélelmezhetően a 2012. évi C. törvény (Btk.) 342. § (1) c) és 343. § (1) c) szerint minősülő közokirat-hamisítás, a 271. § (1) szerint minősülő hatóság félrevezetése, a 282. § (1) a.) és c) szerint minősülő bűnpártolás, és a 305. § szerint minősülő hivatali visszaélés büntette miatt”;
 7. a „bűnpártoló és törvénysértő eljárásokat folytató, vélelmezhetően korrupt bírósági végrehajtók és faktoring cégek – engedményezett gazdasági vállalkozások egyszemélyi vezetői ellen” „a 2012. évi C. törvény (Btk.) 282. § (1) a.) és c) szerint minősülő bűnpártolás mellett, a 222. § (1) szerint minősülő zaklatás, a 271. § (1) szerint minősülő hatóság félrevezetése büntette, és a 278. § (1) szerint minősülő kényszerítés hatósági eljárásban büntette, a 305. § szerint minősülő hivatali visszaélés, a 306. § szerint minősülő közfeladati helyzettel visszaélés, valamint vélelmezhető korrupció miatt.”
Forrás: Menyhért Péter: A bünszervezetben elkövetett gazdasági és más halmazati bűncselekményekről szóló Közösségi Feljelentés ötödik kiegészítése. (2018. április 20.)
<https://lookaside.fbsbx.com/file/KF161012teljes.pdf> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

A tervezett empirikus szociológiai kutatás révén remélhetőleg sikerül megismernünk sokezer kárvalott egykori és jelenlegi adósnak a bankok esetleges jogellenes praktikáival kapcsolatos tapasztalatait, ami hasznos adalékokkal szolgálhat:

- mind egy reménybeli független, önálló, akár román mintára is felállítható Magyar **Korrupcióellenes Ügyészség**⁶¹⁹ vezetői, nyomozói részére,
- mind az **Európai Ügyészség**⁶²⁰ illetékes szakemberei részére is.⁶²¹

⁶¹⁹ Felmerült a közelmúltban, hogy talán hazánkban is fel lehetne állítani román mintára egyfajta független Magyar Korrupcióellenes Ügyészséget (a Romániában 2002-2005 között létezett *Parchetul Național Anticorupție – PNA*), illetve **Nemzeti Korrupcióellenes Igazgatóságot** (a Romániában 2005 óta *Directia Nationala Anticorupție – DNA* néven működő szervezetek mintájára). A DNA 2017. év végéig egy volt miniszterelnököt (Victor Ponta), öt minisztert, tizenhat képviselőt és öt szenátort állíttatott bíróság elé, plusz csak 2016-ban összesen 1250 ember ellen emelt vádat korrupciós ügyekben.

⁶²⁰ Az Európai Parlament (EP) belügyi, állampolgári és igazságügyi szakbizottsága (LIBE) 2017. szeptemberében zöld jelzést adott a határokon átnyúló korrupciós és csalási bűnesetek felfüggyölítését végző, európai uniós ügyészi hivatal, az un. *Európai Ügyészség* (Európai Ügyészi Hivatal /*European Public Prosecutor's Office – EPPO*) létrehozásához. Hazánk jelenleg ugyan nem kíván tagja lenni az **Európai Ügyészségnek**, mert az IM álláspontja szerint az EPPO gyengítené az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) munkáját, mellyel együtt dolgozunk. Az Európai Ügyészség felállításának tervét ugyanakkor az EU tagállamok többsége (eddig húsz tagállam) támogatta. A vádhatóság egy központi hivatalból, illetve a tagországokba delegált európai ügyészekből épül fel. A független főügyész bizonyos feltételek mellett jogosult lesz nyomozások és büntetőeljárások lefolytatására az EU költségvetését érintő bűncselekmények – például a strukturális alapokat érintő csalások és korrupció – ügyében. Az előzetes tervek szerint az Európai Ügyészségnek legkésőbb 2021. január 1-ig meg kell kezdenie működését. Az Európai Csalás Elleni Hivatal **ezzel** párhuzamosan az EU költségvetését károsító csalások, valamint az uniós intézményekben előforduló korrupciós cselekmények és súlyos kötelezettségzegeségek kivizsgálásáért, továbbá csalás elleni politikát dolgoz ki az Európai Bizottság számára. Érdekesség, hogy egy közelmúltban megjelent, EPPO-ra vonatkozó parlamenti Infójegyzetben is történik utalás Polt Péter úrnak "*Az Eurojust és az Európai Ügyész. Tendenciák, kérdések, alternatívák és lehetőségek*" c. habilitációs téziseiben foglaltakra, melyekben azonban talán a fenti szervezetszociológiai kérdések nem mindegyike lett teljesen kibontva. Lásd még: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-1551_en.htm, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/10/12/eppo-20-ms-confirms/> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

⁶²¹ Kiváló elemzést kínál az EU-országokra vonatkozó összehasonlító korrupció-kutatás területén: Bakowski, Piotr - Voronova, Sofia (2017) *Corruption in the European Union: Prevalence of corruption, and anti-corruption efforts in selected EU Member States (18-09-2017)* Online: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU%282017%2960868 (Letöltés időpontja: 2018. 04. 08.) Az EU korrupciós helyzetét vizsgáló tanulmány szerint Magyarország a sereghajtók közé tartozik a korrupció elleni harc tekintetében. A dokumentum a 28 EU tagállam korrupciós helyzetét vizsgálva Magyarországot a 24. helyre rangsorolja, értékelése szerint fölül csak Románia, Bulgária, Görögország és Olaszországban rosszabb a korrupciós helyzet. Egy független, önálló korrupcióellenes nemzeti ügyészség felállítása több szempontból is előnyös lenne Magyarországnak, mert elősegíthetné Magyarország kedvezőbb nemzetközi megítélését, ezáltal pedig javíthatná az országba irányuló nemzetközi befektetői kedvet; figyelembe véve a jelenleg több vonatkozásban feszültté vált EU–magyar kapcsolatokat, lehetőséget teremthetne, hogy kialakuljon az EU-ban és más nemzetközi szereplőkben egy pozitívabb „kép” a jelenlegi kormányunk tevékenységéről; demonstrálná a mindenkorai politikai vezetés elkötelezettségét a korrupció felszámolására - mindez pedig növelhetné támogatottságukat a lakosság körében is; a korrupciómentes környezet pozitív hatással lenne az egész társadalom hangulatára és a gazdaság fejlődésére is (az állam érdekeit sértő bűntények visszaszorítása, vállalkozói kedv fokozódása, stb); az átlagember számára is lennének érezhető előnyei, többek között a munkahelybővülés, és/vagy a munkamorál területén. A fentiekből jól látható, hogy egy új, független, önálló Magyar Korrupcióellenes Ügyészség felállításával mind a jogkövető társadalom egésze, mind a törvényisztező politikai vezetés nyerne, s javulna az ország nemzetközi megítélése is.

Amennyiben kiderülne - elsősorban az ügyészségek, valamint az országgyűlési vizsgálóbizottság munkája, másodsorban több kiemelt vizsgálati dimenzió mentén remélhetőleg a vizsgálati alapsokaságra vonatkozóan reprezentatív empirikus szociológiai kutatásunk (kérdőíves vizsgálat, interjúk, dokumentum-elemzések, stb.) eredményei alapján -, hogy a bankok vezetői és a velük bűnösen (netán bűnszövetségben ill. bűnszövetkezetben) együttműködő szervezetek, intézmények, személyek valóban jogellenes tevékenységet folytattak, bűncselekményeket követtek el, akkor a "deviza alapú kölcsönök" ügyében végrehajtandó tételes, részletes elszámoltatás, a banki vezetők által esetleg elkövetett jogellenes cselekmények feltárása és a kártérítések ügyében legálisan lehetne az Európai Bizottsághoz, az EU Csalás Elleni Hivatalához (OLAF)⁶²², majd az EU Számvevő Székéhez, utóbb pedig az Európai Csalás Elleni Ügyészséghez is fordulni⁶²³ - akár állami (szervezeti-intézményi) oldalról, akár a jogellenes banki gyakorlat által tömegesen megkárosított fogyasztók csoportjának egésze ill. egyes alcsoportjai nevében (az erre feljogosított fogyasztói szervezetek, kollektív jogorvoslati kereset benyújtása formájában, melyet immár fokozottan támogat az Európai Bizottság is⁶²⁴).

⁶²² „Az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) felel a csalás elleni politika kidolgozásáért, továbbá kivizsgálja azokat az eseteket, amikor felmerül az EU költségvetésének kárára elkövetett csalás, illetve a korrupció vagy a súlyos kötelezettségzegés gyanúja az EU intézményeiben. Az OLAF az Európai Bizottsághoz tartozik, ugyanakkor a Bizottságtól függetlenül végzi tevékenységét.”
https://ec.europa.eu/info/departments/european-anti-fraud-office_hu (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

⁶²³ Mind a magyar állampolgárok teljes közösségének (különösen a kárvallott egykori és jelenlegi „devizahiteles” ügyfeleknek), mind az EU-tagországok állampolgárai közösségének és választott testületeinek joga van megtudni, hogy **ki, mikor, mire használta fel** az EU tagországok adófizetőinek pénzéből, az EU Tanácsa által, egyebek között a **„devizahitelesek” megsegítésére kölcsönadott 6,5 milliárd eurós hitel összegét!** A Magyar Köztársaság és az Európai Közösség közötti Egyetértési Megállapodás kihirdetéséről szóló 282/2008. (XI. 28.) Kormányrendelet alapján elvben azért is lehet legálisan a fent felsorolt szervezetekhez fordulni, hogy egyértelműen kiderüljön: **ki, mikor, mire használta fel** az EU tagországok adófizetőinek pénzéből egyebek között a „devizahitelesek” valódi megsegítésére kölcsönadott pénzt. Az ügyben eljáró szakemberek kideríthetik, hogy
- vajon hivatalosan már sor került-e minden érintett hitelyújtó részére a felvett hitelösszegek teljes visszafizetésére, vagy sem,
- **ki, mikor, mire költötte el (ill. mibe fektette be) az EU Tanácsa által adott 6,5 milliárd eurós hitelt**, a Nemzetközi Valutalaptól kapott 12,5 milliárd eurós, valamint a Világbanktól kapott 1 milliárd eurós hitelt
- **ki, mikor, miből törlesztette** vissza ezt a hitelt (s ha arra netán a szerződésben rögzített határidő előtt került sor, annak mi volt az oka...). Persze, ezzel párhuzamosan azt is jó lenne megtudni, hogy **ki, mikor, konkrétan mire fordította** a bankokra kivetett különadóból beszedett közel félmilliárd forintot, s abból mennyi és milyen formában fordítódott a „deviza alapú kölcsönök” kapcsán nehéz helyzetbe került adósok valódi megsegítésére.

⁶²⁴ „A mai napon az Európai Bizottság előterjeszti az „Új megállapodás a fogyasztói érdekekért” című intézkedéscsomagot annak biztosítása érdekében, hogy minden európai fogyasztó teljeskörűen élhessen az uniós jog alapján őt megillető jogokkal. ... **2. Eszközök biztosítása a fogyasztók számára jogaik érvényesítéséhez és a kártérítéshez jutáshoz. A képviselői keresetek európai formájának bevezetése** – A fogyasztói érdekekért létrejött új megállapodás értelmében lehetőség lesz arra, hogy a **jogellenes kereskedelmi gyakorlat által megkárosított fogyasztók csoportja** nevében az erre feljogosított szervezetek – mint amilyenek a **fogyasztói szervezetek** – **jogorvoslatl** éljenek, például **kártérítést, cserét vagy helyreállítást kérve**. Egyes tagállamokban a fogyasztók már most is indíthatnak **kollektív kereset**et a bíróságon, de most ez a lehetőség az egész EU-ban rendelkezésre fog állni. Például egy olyan helyzetben, mint amilyen a dízelbotrány volt, a fogyasztók az irányelv szerinti **képviselői kereset révén közösen folyamodhatnak jogorvoslatért, ha tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat áldozatává váltak**, például az autógyártók olyan **féltrevezető reklámja miatt**... Korábban az uniós jog nem biztosított lehetőséget az ilyen kollektív jogorvoslatra.” Forrás: Európai Bizottság: Új megállapodás a fogyasztói érdekekért: a Bizottság megerősíti az uniós fogyasztói

Bízunk továbbá abban, hogy a kötetünkben bemutatott írások, majd pedig az általunk tervezett nagyszabású hazai, majd nemzetközi inter- és multidiszciplináris kutatás-sorozat:

- hozzájárulnak a „devizahitelezéssel” kapcsolatos tisztább és **árnyaltabb kép** kialakításához; a valós és objektívabb társadalmi tájékozódáshoz;
- **vitafórumot** generálnak az érintett felek közötti **higgadt párbeszédhez és konstruktív társadalmi és szakmai vitákhoz**;
- **hozzásegíthetnek** a „deviza alapú kölcsönök”-kel összefüggő, minden érintett fél számára kielégítő, társadalmilag **igazságos és jogszerű közös megoldások konszenzuson alapuló kereséséhez**, közvetve a **társadalmi béke, párbeszéd és együttműködés fenntartásához és megerősítéséhez!**

jogokat és azok érvényesítését (Sajtóközlemény) Brüsszel: Európai Bizottság, Jogérvényesülés és fogyasztópolitika **Főigazgatóság** (2018. április 11.) http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3041_hu.htm (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

„...az **Európai Bizottság**, ...egy **átfogó fogyasztóvédelmi csomagot** terjesztett elő, amelyben számos jogszabályi változtatásra is javaslatot tesz. A módosítások **uniós szinten biztosítanak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat áldozatai számára az egyéni és a kollektív jogorvoslatot**, valamint a **pénzügyi kártérítést**. Az uniós testület — amerikai mintára — bevezetné a **csoportos jogérvényesítés** lehetőségét, ám a tengerentúli modellnél jóval szigorúbb feltételekkel. A **svájci frank alapú jelzálog-hitelek miatt pórul járt magyarországi ügyfelek** példáján bemutatható, mi változna a bizottsági javaslatok elfogadása után. Azt továbbra is a nemzeti — ez esetben a magyar — hatóságok dönthetnék el, hogy a hitelek kezdeményezhetnek-e jogorvoslatot, illetve kérhetik-e az okozott kár megtérítését. Ha a hazai törvények ezeket lehetővé teszik, akkor a **károsultak a jövőben összefoghatnak, és a kollektív jogorvoslat eszközével élve, egyetlen lépésben keresetet nyújthatnának be az illetékes bíróságon annak megállapítására, hogy a bankkal kötött szerződésük tisztességtelen feltételeket szabott, és emiatt valamilyen módon kártalanítani kell őket**. A módosított uniós irányelv ráadásul azt is lehetővé tenné, hogy **több tagállam károsultjai együtt** vegyék igénybe a **kollektív jogorvoslat eszközét**. A fogyasztóvédelmi csomagban az Európai Bizottság egyúttal kezdeményezi a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv módosítását is.” Forrás: Halmi Katalin: **Devizahiteleknek kollektív jogorvoslat**. (Népszava - Brüsszel) (2018. ápr 12.) <http://nepszava.hu/cikk/1157340-devizahiteleknek-kollektiv-jogorvoslat> (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

Lásd ennek kapcsán még, egyebek között:

- A Tanács irányelve (1986. december 22.) a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A31987L0102> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 11.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve (2008. április 23.) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1439910710226&uri=CELEX:32008L0048> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 11.)
- Az Európai Bizottság ajánlása az uniós jog által biztosított jogok megsértése tekintetében a jogsértés megszüntetésére és kártérítésre irányuló tagállami kollektív jogorvoslati mechanizmusok közös elveiről (2013. június 11.) (2013/396/EU) Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32013H0396> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 11.)
- European Commission: A New Deal for Consumers: Commission strengthens EU consumer rights and enforcement (Press release) Brussels: European Commission, Directorate-General for Justice and Consumers (11 April, 2018) http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3041_en.htm (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)
- Věra Jourová (Commissioner for Justice, Consumers and Gender Equality): The New Deal for Consumers. How can Public Authorities boost consumer protection? (Fact sheet) Bruxelles: European Commission, Directorate-General for Justice and Consumers (April 2018) europa.eu/.../Improved%20public%20enforcement%20with%20updated%20rules.pdf (Letöltés időpontja: 2018. 04. 12.)

Szerzőink

Dr. Boós Tibor - közíró jogász, volt bíró és ügyvéd. A nemtartozunk.hu alapítója és szerkesztője. „A Hibrid – a szintetikus tőke fogságában” című, a deviza alapú hitelezést és pénzügyi kutatást feldolgozó könyv társszerzője.

Demeter Tamás - Programozó, ellátási lánc menedzsment tanácsadó és üzleti elemző, független deviza és CFD kockázatkezelő tréner, közíró.

A nemtartozunk.hu alapítója és szerkesztője. A „Hibrid – a szintetikus tőke fogságában” című, a deviza alapú hitelezést és pénzügyi kutatást feldolgozó könyv társszerzője.

Dr. Ravasz László - jogász, politológus, ny. cégbíró

1988-tól 1993-ig városi, 1993-tól 2016 végéig törvényszéki bíróként dolgozott, 2013-tól címzetes táblabíró volt, 2011-ig többek között a JATE KTK-n társasági jogi óraadó oktató. A bírósági közéletben az 1990-es évek eleje óta vett részt, 1998 után az OIT-rendszer, 2014-től az eltorzult bírósági centralizáció és a fokozódó anomáliák kerülhetetlen jogállamiság-hívó közéleti és tudományos kritikusa az egyéni bírói függetlenség védelmében - 2016 közepétől már Egyéni Bírói Függetlenség és Felelősség Fórum és Mozgalom alapító tagjaként is. Az Alkotmánybíróság 2014-ben megsemmisítette a bírósági mutyielit bírálatáért kiszabott 2012. évi fegyelmi elbocsátását. 2017-ben a Nők elleni erőszakkal szembeni küzdelemben tanúsított teljesítményéért Fehér Szalagot vehetett át Halász Pálmától.

Dr. Szepesházi Péter - kerületi bíró, diplomás jogász, PhD hallgató

2003-tól kerületi bíró, 2004-től 2013 végéig családjogi, 2011 szeptemberétől vagyoni jogi polgári bíró, számos a gyermektartásdíj nemzetközi vonatkozásait boncolgató jogtudományi írás szerzője, 1999 és 2004 között EJEB-határozatokat fordított magyar nyelvre. A kapcsolati erőszak elleni küzdelem területén végzőmunkatár, jogegységi határozattervezet, a mediáció, az egyéni bírói függetlenség és felelősség védelme, Ilonczai Zsolt és az ifjútörök 1990-es évek eleji reformbírák emlékének ápolása, a bírósági dolgozói érdekvédelem, a bírósági korrupció elleni fellépés kérdéseiben rövidebb írások, közlemények, interjúk, hazai és nemzetközi konferencia-előadások, panasz, közérdekű bejelentés, Strasbourg-i kérelem, egyesületi akciók, végül a pénzügyi fogyasztóvédelmi jog tárgyában előzetes döntéshozatali kezdeményezések fűződnek a nevéhez.

2017-ben a Nők elleni erőszakkal szembenálló szakmai-közéleti tevékenységéért Fehér Szalagot vehetett át Halász Pálmától.

Szabó József - okleveles gépészmérnök, a Hiteles Mozgalom egyik alapítója, jelenleg ügyvezetője, az Arany Liliom Alapítvány kurátora.

Több, mint hat éve foglalkozik a devizahitelezéssel és az ehhez kapcsolódó problémahalmazzal. Több devizahiteles tájékoztató és felvilágosító film készítője. Négy könyve jelent meg magánkiadásban a devizahitelezéssel kapcsolatban.

- Devizahitel – Hol az (i)gazság (2014.november - ISBN 978-963-12-1009-5)
- Devizahitel – Tisztelt Ügyezség (2016. szeptember - ISBN 978 -963-12-6442-5)
- Devizahitel – A Kúria valótlán állításai (2017. február - ISBN 978-963-12-8045-6)
- Devizahitel – Kézikönyv képviselőknek (2017. augusztus - ISBN 978-963-12-9362-3)

Dr. Madari Tibor - jogász, ügyvéd

a PSZLF pénzügyi fogyasztóvédelmi egyesület alapító tagja és elnöke, egyesületével 2009 óta tesz kísérleteket a deviza elszámolású kölcsönök problematikájának a megoldására (a PSZLF nevét a PSZÁF-tól kölcsönözte, a lakosság szempontjait szerette volna ezzel is kifejezésre juttatni a pénzügyi rendszer működésének értékelése és alakítása terén). A PSZLF elkötelezett a lakosság pénzügyi tudatosságának növelésében, ennek érdekében 2015-ben előadássorozatot tartott az MNB Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központja pályázati támogatásának segítségével. Elnökségi tagja a Morális Hitel Egyesületnek, mely egyesület az etikus, társadalmi szerepének megfelelő, társadalmi felelősségvállalással működő banki tevékenység magyarországi elterjedésének elősegítését tűzte ki – többek között- célul. Gyakorló ügyvédként 2009 óta deviza elszámolású perekben is ellát jogi képviseletet.

Bukovszky László - villamosmérnök, a Hiteles Magyarok Fóruma Érdekvédelmi Egyesület alapító tagja és elnöke.

2012-ben hívta életre a deviza alapú kölcsönrel rendelkezők információcseréjét megkönnyíteni hivatott online fórumot a hitelesmagyar.com weboldalon, melynek jelenleg is rendszergazdája. A fórumból kinőtt Hiteles Magyarok Fóruma Érdekvédelmi Egyesület alapító tagja és elnöke. A témával kapcsolatos jogi ismereteit több év kitartó munkájával, autodidakta módon szerezte. A szerző és az egyesület tagjainak legfőbb céljai közé tartozik, az adósoknak nyújtott tanácsadás mellett, a bankok által kínált „deviza alapú kölcsön”-konstrukció jogszabályi előírásoknak való megfelelésének a vizsgálata.

Bertha Szilvia - vállalkozás és emberi erőforrás szakirányú közgazdász és szakpolitikus, A Munka Becsületéért Alapítvány elnöke

2010 előtt vállalkozó, azóta A Munka Becsületéért Alapítvány foglalkoztatáspolitikai szakmai vezetője és ügyvivő elnöke.

2010-2014 között országgyűlési képviselő, ezen időszakban számos javaslatot, törvénytervezetet nyújtott be a „deviza alapú kölcsön” miatt kialakult válsághelyzet rendezésére.

Menyhért Péter - szolgálati nyugdíjas tűzoltó, a Deviza Alapú Csalás Áldozatai civil szervezet (az un. DAC-csoport) vezetője.

Tanulmányait a Madách Imre Gimnáziumban, OKJ-s és felsőfokú szakképző intézetekben, valamint a Szent István Egyetemen folytatta. 2000. évi nyugdíjba vonulása óta nonprofit menedzserként dolgozik különböző szakmai nem-kormányzati (non-governmental, NGO) szervezetnél. Írásaiban az általa felfedett és objektív bizonyítékokkal alátámasztott, deviza alapú csalás bűncselekmény jogi és történeti összefüggéseit vizsgálja, melyet a XXI. század eddigi legsúlyosabb, „hungarikumnak” tekinthető, szervezett, maffia jellegű bűncselekményének tart, amely vélemény szerint egyben a globális pénzvilág pusztító túlhatalmát is megtestesíti. Vitáirában felhívja a figyelmet arra a tényre, hogy a magyar jogban 2010-ig sohasem létezett „deviza alapú” vagy „deviza nyilvántartású” kettős pénznemű jogügylet; ez egy országos, csaló banki konstrukció volt 2001-2010 között, amely napjainkig is egyes források szerint több mint 4.000 magyar polgár halálát, százezres nagyságrendű magyar polgár törvénysértő bírósági végrehajtását/kifosztását; jogállamiságunk felrúgását okozta, és megítélése szerint Magyarországból rendszerszinten korrupt, bankármaffia államot hozott létre.

Baglyosi Leóna - Deviza Alapú Csalás Áldozatai civil szervezet (az un. DAC-csoport) tagja; a Menyhért Péterrel közös írásművük irodalmi és nyelvi felelőse és lektora

Dr. Marczingós László - jogász, ügyvéd

Soltész Sándor - mérnök-közgazdász

Külkereskedelmi-, könyvelői-, és közigazgatási szakképesítéssel és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező, független magánszakértő. A deviza alapú kölcsönökhöz szükséges „Helyes kölcsönszámítás” módszertanának kidolgozója, azok alapján a Pénzügyi Békéltető Testület előtti eljárásokhoz és a bíróságokon zajló jogvitákhoz kapcsolódó elszámolások elkészítője és elvégzője.

Dr. Evan Jones (Australia) - retired political economist, Associate Professor of the School of Economics and Political Science, University of Sydney.

He taught at Sydney University from 1973-2006. He has been writing on bank malpractice against small business and the family farmer since 2000.

Prof. Dr. Boštjan M. Zupančič, LL.M., S.J.D. (Harv.), Professor of Law (the U.S. and Slovenia), former Judge of the Constitutional Court of Slovenia, former Justice of the European Court of Human Rights (1998 – 2016). His latest book entitled “*The European Court of Human Rights: An Insider’s Retrospective (1998– 2016)*” is forthcoming.

Prof. Dr. Ciril Ribičič, professor of constitutional Law, former judge of the Constitutional Court, member of the Venice Commission

Sigrún Davíðsdóttir (Iceland) - journalist and writer

Patricia Suárez Ramírez (Spain) - President of the ASUFIN (Association of Spanish Association of Financial Users) / Presidenta de Asufin

Patrona de Finsalud, Miembro del Comité Europeo para la Defensa de los Consumidores Financieros

Dr. Efpraxia (Evi) Avlogiari (Greece) - Attorney at Law, Mediator and mediation trainer.

She holds a master degree in Bioethics from the Medical School of Aristotle University of Thessaloniki and an MBA. She was appointed Honorary Consul of the Republic of Estonia in Northern Greece. She is also founder of the “Alternative Dispute Resolution (ADR) Hellenic Center”. She has published many articles and reports related to banking law and mediation.

Dr. Magdalini (Magda) Glavina (Greece) - Attorney at Law and Mediator.

Regularly, she advises on all aspects of commercial law and has worked as a legal counsel for Greek and international clients. Magda has studied law at the Aristotle University of Thessaloniki and holds an LL.M degree in Civil law from the National and Kapodistrian University of Athens.

Dr. Dessislava Dimitrova (Bulgaria) - Attorney at Law with rich experience in the field of banking law and consumers's rights protection.

She is the first Bulgarian lawyer bringing proceedings of FX borrowers into the court; external counsel to the Consumer Protection Commission in Bulgaria for preparation of a class actions against banks, founding member of the European Legal Committee for Consumer Rights. (Bulgária)

Dr. Anna Georgieva (Bulgaria)- Attorney at Law, specializing in banking law, consumers' rights protection and litigation.

She has worked as legal advisor to foreign investors on business investments in Bulgaria and to individuals on cross-border related matters, founding member of the European Legal Committee for Consumer Rights.

Lydia Palova (Bulgaria) - FX loan-holder and an active supporter of finding a reasonable solution for all FX borrowers.

Dr. Katherine Alexander Theodotou (United Kingdom, Cyprus) - President of the European Legal Committee for Consumer Rights.

Founder of the European Institute in Nicosia, and chair of the Anglo-Hellenic and Cypriot Law Association. Elected twice by a group of lawyers to be the Global Human Rights Lawyer.

Mgr. Chudý Horecsnyík Melinda (Szlovákia) - közgazdász, az Asociația F. Hendikepovanych (Szlovákiai Pénzügyi Károsultak Szervezete) vezető képviselője.

Jelenleg a Relax 2000 Kft. alkalmazottja, vevői kapcsolatfelelős pozícióban. Ezen, kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező, árnyékolástechnikai eszközöket forgalmazó és gyártó cég munkatársaként és pályázatíróként széleskörű ismereteket és rálátást szerzett a pénzügyi piac különféle részterületeire. Közgazdászként a Felvidék banki és nem-banki hitelkonstrukcióinak összehasonlító elemzése nyomán jutott arra a dokumentumokkal is alátámasztott következtetésre, hogy a banki kölcsönök kihelyezése során jogsértések történtek, s mihamarabb szükség lenne Szlovákiában is egy olyan átlátható tanácsadói rendszerre, mely nemcsak az adott állam ún. "államnyelvén" tud eljárni, de szükség esetén magyarul is fel tudja vállalni akár regionálisan, akár helyileg a magyar ajkú kisebbséghez tartozó banki károsultak érdekeinek védelmét. (Szlovákia)

Dr. Madaras Szilárd (Románia) - egyetemi adjunktus, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Csíkszeredai Kar, Üzleti Tudományok Tanszék.

Közgazdaságtudományi PhD fokozatát a Kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen szerezte meg, 2010-ben. Kutatási területei: regionális gazdaságtan, regionális foglalkoztatás, regionális munkanélküliség, idősorelemzés és ökonometriai modellek. 2011-től tanít a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen. Több magyarországi és romániai tudományos egyesület tagja.

Dr. Bíró Báborka Eszter (Románia) - egyetemi adjunktus, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Csíkszeredai Kar, Üzleti Tudományok Tanszék.

Végzettségét tekintve jogász és közgazdász. Közgazdaságtudományi PhD fokozatát a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen szerezte.

Kutatási területei: regionális gazdaságtan, üzleti jog, vállalati és közösségi pénzügyek, tőkepiacok. 2008 és 2015 között a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem társult oktatója volt és gyakorló jogászként tevékenykedett. 2015-től a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem adjunktusa. Több magyarországi és romániai tudományos szervezet tagja. (Románia)

Prof. Dr. Kiss Zoltán László - szociológus, üzemmérnök

A szociológia tudomány doktora (Ph.D.) (ELTE Szociológiai, Szociálpolitikai Intézet és Továbbképző Központ, Budapest). Több, mint másfélszáz magyar és angol nyelvű tudományos publikáció (könyvek, tanulmányok, stb.) szerzője. Több tucat empirikus szociológiai vizsgálat kutatásvezetője ill. résztvevő kutatója.

Nemzetközi áttekintés a „devizahitelek” elterjesztésével kapcsolatban

(Összeállították: a kötet szerzői)

1.1. melléklet

A „deviza alapú kölcsönök” folyósításának kondíciói különböző országokban,
a kezdetektől 2017. decemberéig

(Szerkesztette: Kiss Zoltán László)

Kiemelt vizsgálati dimenziók/ország	Ausztrália	Új-Zéland	Franciaország	Spanyol-ország	Izland	Magyarország	Szlovénia	Szlovákia	Lengyelország	Görög-ország	Románia	Bulgária
Adott pénzügyi termék elterjesztésének időszaka	1981-1986	1981 - 1986/7	1990-es évek közepétől 2009-ig: magánszemélyeknek ingatlanvásárlással, felújítással összefüggő kölcsönökre, 2000-2008 önkormányzatoknak	2002-től (80%); ill. 2006-2008. között	2003-2008	2001 ^[1] , 2014 ^[2]	2003-2008	2004-2015	2005-2011	2006-2009	2006-2015	alapvetően 2007-2008. években; 2017-től továbbra is relevánsak
Kölcsönök kihelyezésének „csúcspontjainak” időszaka	1985-1985-1986		Pre-GFC a 2007-2009-es önkormányzati kölcsönökhöz, magánszemélyeknek lakáskölcsönökhöz	2007-2008	2003-2007 (azért is, mert magasak voltak az alapkamatok)	2007-2008	2003-2007	2007-2008	2007-2008	2007-2008	2006 - 2007	2007-2008
Kölcsön felvételének célja	családi vállalkozás fejlesztés	családi vállalkozás fejlesztés	helyi önkormányzati infrastruktúra-fejlesztési kiadások, magán-személyeknek lakáshitelek és ingatlan-befektetés	90% lakáshitelek; 10% üzleti célú befektetésre	főként fogyasztási hitelek, i. e. autók hitelek	2000-2003 gépkocsifinanszírozás, 2004-től döntően lakossági, lakáscélú „deviza alapú” jelzálogkölcsön; majd 2005-től szabad felhasználású „deviza alapú” jelzáloghitelek[3]	alapvetően lakossági, lakáscélú „deviza alapú” jelzálogkölcsön	alapvetően lakossági, lakáscélú „deviza alapú” jelzálogkölcsön; 2004-től „deviza alapú” jelzálogkölcsön	lakossági, lakáscélú „deviza alapú” jelzálogkölcsön	95% lakáshitelek; 5% üzleti célú befektetésre	lakossági, lakáscélú „deviza alapú” jelzálogkölcsön; gépkocsifinanszírozás; szabad felhasználású „deviza alapú” jelzáloghitelek	lakossági, lakáscélú „deviza alapú” jelzálogkölcsön; szabad felhasználású „deviza alapú” jelzáloghitelek

Kiemelt vizsgálati dimenziók/ország	Ausztrália	Új-Zéland	Franciaország	Spanyolország	Izland	Magyarország	Szlovénia	Szlovákia	Lengyelország	Görögország	Románia	Bulgária
Tipikus kölcsönfelvevők	kis üzlettel rendelkezők, ingatlantalan, fejlesztők, farmerek (mg. gazdálkodók)	mezőgazdasági, kertészeti, kis- és közép- vállalkozások, vállalkozások, befektetők és ügyfelek	helyi önkormányzatok, ill. önkormányzati tulajdonban lévő cégek, kórházak; befektetők és magánszemélyek	2005-2008: pilóták, reptéri dolgozók; 2006-2008: fegyveres erők, rendvédelmi szervek tagjai	magánszemélyek	„hitelbírálatkor” gyakorlatilag minden ingatlannal rendelkező ügyfelet (magánszemélyt; kis-, közép- és nagyvállalkozást; önkormányzatot; pártot, stb.) alkalmassnak találtak rá	olyan magánszemélyek, akik nem lettek volna jogosultak EURO-ban kölcsönfelvételre	magán-személyek, alacsonyabb jövedelemmel (2006. óta)	magán-ingatlan minden ingatlannal rendelkező magánszemély; vállalkozást; alkalmassnak találtak rá	„hitel-bírálatkor” gyakorlatilag minden ingatlannal rendelkező ügyfelet alkalmassnak találtak rá	„hitel-bírálatkor” gyakorlatilag minden ingatlannal rendelkező alkalmassnak találtak rá	„hitelbírálatkor” gyakorlatilag minden ingatlannal rendelkező alkalmassnak találtak rá (BGN-) hiteleket)
Kamat-számítás	SIBOR-ra vonatkozó százalékos arány	fix kamattal a kölcsönben adott deviza ellenében	az önkormányzati hitelek esetében, felső korlát nélküli változó	változó: LIBOR, amikor CHF- és JPY-„alapú”; EURIBOR amikor Euro-„alapú” a kölcsön	változó, árak érték alapján LIBOR amikor CHF- ill. JPY-„alapú”	kamat állandó vagy változó (reklámokban, hirdadásokban félrevezetően LIBOR/CHF-árfolyam változásához ill. EULIBOR alekuláshoz kötötten feltüntetve)	változó: LIBOR, amikor CHF-„alapú”; s EURIBOR amikor Euro-„alapú” a kölcsön	álándó vagy változó	változó: LIBOR CHF-3M, amikor CHF-„alapú”; s EURIBOR 3M + hitelkockázati felár, amikor Euro-„alapú” a kölcsön	változó: LIBOR, amikor CHF-„alapú”; s EURIBOR amikor Euro-„alapú” a kölcsön	változó: LIBOR, amikor CHF-„alapú”; s EURIBOR amikor Euro-„alapú” a kölcsön	változó: alapvetően banki árfolyam-kalkulációktól függ
„Deviza alapú kölcsönök” során bankok által alkalmazott főbb devizák	Többesében CHF; kisebb részben USD és japán jen (JPY)	Döntő többségében CHF, kisebb részben DM, USD és JPY „alapú” kölcsönt kínáltak	magánszemélyeknek kínált „deviza alapú kölcsönök” CHF-„alapúak”; a helyi önkormányzatoknak kínált „deviza alapú kölcsönök”-nél több deviza opció	többféle „deviza-opció” (alapvetően CHF- ill. JPY-„alapú” kölcsönt kínáltak)	többféle (alapvetően CHF- ill. JPY-„alapú” kölcsönt kínáltak)	többféle (döntő többségében CHF-, kisebb részben EURO-„alapú” kölcsönt kínáltak)	többféle (döntő többségében CHF-, kisebb részben EURO-„alapú” kölcsönt kínáltak)	kizárólag euróban (EUR)	elsősorban a CHF, majd CHF-„alapú” kölcsönök (utóbbiak 2010-2013 között)	döntő többségében CHF-„alapú” kölcsönt kínáltak	döntő többségében EURO-„alapú” kölcsönt kínáltak	többféle (döntő többségében EURO-„alapú” CHF-„alapú” kölcsönt kínáltak)
Árfolyam-rendszer	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)	rugalmas (lebegő)
Törlesztés	csak nemzeti valutában /AUD	csak nemzeti valutában / NZ	csak nemzeti valutában /EURO	nemzeti valutában / EURO-ban ill. indexált valutában	nemzeti valutában	kizárólag HUF-ban	kizárólag EURO-ban	kizárólag nemzeti valutában (szlovák koronában)	nemzeti valutában / indexált valutában	nemzeti valutában / indexált valutában	kizárólag nemzeti valutában /RON/	nemzeti valutában (BGN) ill. indexált valutában (beleértve CHF-t is)

Kiemelt vizsgálati dimenziók/ ország	Ausztrália	Új-Zéland	Franciaország	Spanyol- ország	Izland	Magyarország	Szlovénia	Szlovákia	Lengyelország	Görög- ország	Románia	Bulgária
Hitel/fedezet aránya ^[5] ill. hitel- biztosítási értékre ^[6] vonakozó esetleges korlátozások	n.a.	eseti	n.a.	igen	n.a.	igen (pl.: 2006-ban: „A hitelbiztosítási érték új lakásoknál jellemzően a forgalmi érték 90-100 százaléka, míg használt lakásoknál 80-95 százalék között van.” [7])	n.a.	igen	igen	igen	igen	igen
Rendszer- szintű kockázat	magas	magas	magas (rendkívül veszélyes spekulatív alapú befektetési ingatlanhitelek)	magas	magas	hivatalosan „csökkent” a 2012-es és 2015-ös „forintosítási” terveket követően	magas, rendszerintű (tekintettel a kölcsönfelvők jellemzőire)	változó	magas	magas	magas	magas
„Kockázat- feltáró nyilatkozat”	nincs	nincs	n.a.	n.a.	nincs	Bankok, Bankszövetség, kölcsönközvetítők előzetes tájékoztatása: "nem kell félni" [8] ; „nem várható jelentős „árfolyamváltozás” , "max. 10-15% lehetőséges csupán” – erre hivatkozva írták alá a „kockázatfeltáró nyilatkozatot” szerződés részeként ill. külön lapon	Bankok, kölcsönközvetítők előzetes tájékoztatásaikban elbagatelizálták a lehetőséges kockázatokat – vizont a szerződésbe a kölcsönök felvevőt, hogy írjanak alá egy homályosan megfogalmazott „kockázatvállalási nyilatkozatot”.	Bankok, kölcsön- közvetítők előzetes tájékoztatá- saikban elbagatelli- zálták a lehetőséges kockázatokat – vizont a szerződésbe ágyazottan szerepelt a „kockázatvállalási nyilatkozat” (így ha valaki kölcsönt akart, akkor kötelező jelleggel alá kellett írnia).	n.a.	n.a.	n.a.	Bankok, kölcsönközvetítők előzetes tájékoztatásaikban elbagatelizálták a lehetőséges kockázatokat – vizont a szerződésbe ágyazottan szerepelt a „kockázatvállalási nyilatkozat” (így ha valaki kölcsönt akart, akkor kötelező jelleggel alá kellett írnia).
Előre rögzített deviza árfolyam törlesztési terv	nincs	nincs	nincs	nincs	lehetőséges, de csak költségek vállalása árán	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs

Kiemelt vizsgálati dimenziók/ ország	Ausztrália	Új-Zéland	Franciaország	Spanyol- ország	Izland	Magyarország	Szlovénia	Szlovákia	Lengyelország	Görög- ország	Románia	Bulgária
Kölcsön lejárat előtt „valuta- konverzió” lehetősége	aktuális árfolyamon, más jelentős valutára ill. nemzeti valutára váltatható	aktuális árfolyamon lehetőséges	a UBS ingatlanhitelek a svájci törvények alapján emlékeztetnek előjogokra	lehetőséges az aktuális árfolyamon	bankok dokumentációját a az adott kölcsönök „hibás pénzügyi termék”- mivoltáról	Elvben lehetséges volt aktuális árfolyamon, de gyakorlatban akadályozták egészen utolsó pillanatig, amikor kisebbség 180 Ft-os áron „végtörleszthetett” (de erre kölcsönfelvételt bankok kartellba állva akadályozni igyekeztek)	aktuális árfolyamon EURO- ra váltható bank jóváhagyása esetén	lehetséges az aktuális árfolyamon rögzített értéken	aktuális árfolyamon lehetőséges	általában nem lehetőséges (kivételes esetben aktuális árfolyamon)	aktuális árfolyamon lehetőséges	aktuális árfolyamon, bank jóváhagyása esetén
	nincsenek	nincsenek	részleges állami kompenzációt kínálnak a helyi hatóságoknak a szerektív és részleges jogorvoslatot nyújtó bírószágok	nincsenek	2006-2007: előbb nem volt hivatalos kormányzati program, hanem elsősorban a társadalmi- politikai nyomás kényszerítette a bankokat a termék kivezetésére	hivatalosan voltak/vannak (de erre kölcsönfelvételt bankok kartellba állva akadályozni igyekeztek)	Törvényjavaslat a parlament előtt. Szavazásra még nem került sor.	nincsenek hivatalosan voltak/vannak	nincsenek	nincsenek	külön hivatalos kormányzati programok nincsenek; adós részére kölcsön- átütemezési kérelem bankhoz való benyújtását & SZJA-alap csökkentését jogszabály lehetővé teszi	nincsenek
Valte olyan időszak, amikor előnyt jelentett ebbe a típusú kölcsönben eladósodni (kezdve a kamat ill. átváltási árfolyam miatt)	nincs előny, nyereség, kapcsolódó díjak, költségek, veszteségek miatt	nincs előny, nyereség,	nincs előny, sem nyereség kapcsolódó díjak, költségek, veszteségek miatt	2002-2006	Csak 2003- 2007. között (látszólagosan) , amikor magasak váltak az alap- kamatok	elvben, 2004-2008. között (ténylegesen: nincs előny, nyereség, kapcsolódó díjak, költségek és veszteségek miatt)	elvben, 2004- 2008. között; amikor a CHF/€ árfolyam kedvező vott	2004-2008	2007-2008	2007	n.a. (2008-ban emelkedett a kamatiab, és azóta is folyamatosan magas az árfolyam)	

Források: A táblázatban az egyes országokra vonatkozóan megjelentett információk adatbázisai: Evan Jones (Ausztrália, Új-Zéland, Franciaország); Patricia Suárez Ranirez (Spanyolország); Sigrún Davíðsdóttir (Ízland); Bošjan M. Zupančič (Slovénia); Chudý Horecsnýk Melinda (Szlovákia); Evi Avogliari - Magda Glavina (Görögország); Bíró Blikora Ester - Madaras Szilárd (Románia); Desislava Dimitrova – Anna Georgieva (Bulgária); Kiss Zoltán László (Magyarország). Lengyelországra vonatkozó adataink forrása, s a nemzetközi összehasonlítás készítéséhez szükséges adatok forrása: Dorota Krupa (2015) Foreign currency loans in Poland and Hungary – a comparative analysis. In: Procedia Economics and Finance 30 (2015) 124 – 136 (különben Table 3. *Comparison of lending conditions in Poland and Hungary* - idézett m. 135. oldalról). Online: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S22122567115012617> ; idézett m. 135. oldalról). Online: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S22122567115012617/pdf?md5=4c3760c32d0b4881672b8e039ad6d9c&pid=1-s2.0-S2212567115012617-main.pdf>

[1] 2001. évi XCIII. törvény a devizakereskedések megszüntetéséről, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról (Kihirdetve: 2001. december 17-én, lásd: Magyar Közlöny 2001/146.sz.) https://net.jogtar.hu/r/ger/hieggy_doc.cgi?docid=a0100093.tv

[2] 2014. évi LXXVII. törvény az egyes foglalkozási kölcsönszervezetek devizaneműnek nyilvánításáról és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről (Kihirdetve: 2014. december 5.) https://net.jogtar.hu/r/ger/hieggy_doc.cgi?docid=a1400077.tv

[3] Balás Tamás–Nagy Márton: A devizahitelek átváltása forintbitelekre. Hitelezései Szemle 2010/5. 416-430.

[4] „2001. május 03-án az MNB - a Kormány egyetértésével - döntött a forint árfolyamának kiszélesítéséről. Ennek nyomán a forint árfolyama e naptól kezdve az euróval szemben megszabott központi árfolyamtól 15 %-kal térhet el mindkét irányban a korábbi 2,25%-kal szemben. Szélesebb árfolyamsáv mellett a magánszektor számára a rendszer aggregált árfolyamkockázata megnő a korábbi rendszerhez képest. A megnövekedett kockázat legeszerűbben a pénzügyi piacok közvetítésével megkötött származékos (derivatív) piacok likviditásának növelése érdekében kívánatos a külföldi szereplők beengedése a származékos piacokra.” Idézet forrás: Portfolio.hu: Tájékoztató a teljes devizaliberalizációról (2.) (2001. június 5. 17:34) <https://www.portfolio.hu/gazdasag/tajekoztato-a-teljes-devizaliberalizacirol-2.11362.html> . 2001. május 03-án az MNB - a Kormány egyetértésével - döntött a forint árfolyamának kiszélesítéséről. Ennek nyomán a forint árfolyama e naptól kezdve az euróval szemben megszabott központi árfolyamtól 15 %-kal térhet el mindkét irányban a korábbi 2,25%-kal szemben. Szélesebb árfolyamsáv mellett a magánszektor számára a rendszer aggregált árfolyamkockázata megnő a korábbi rendszerhez képest. A megnövekedett kockázat legeszerűbben a pénzügyi piacok közvetítésével megkötött származékos (derivatív) ügyletekkel fedezhető. A derivatívpiac likviditásának növelése érdekében kívánatos a külföldi szereplők beengedése a származékos piacokra.” Idézet forrás: Portfolio.hu: Tájékoztató a teljes devizaliberalizációról (2.) (2001. június 5. 17:34) <https://www.portfolio.hu/gazdasag/tajekoztato-a-teljes-devizaliberalizacirol-2.11362.html> . Lásd ennek kapcsán még: MNB: Éves jelentés, 2001. Budapest: MNB, pp. 19, 23-24. <https://www.mnb.hu/letoltes/ev-es-jeleentes-2001-hu.pdf> ; European Central Bank: Convergence Report, 2004. Frankfurt am Main (Germany) : European Central Bank, page 126.; Árfolyamrendszer <https://hu.wikipedia.org/wiki/Árfolyamrendszer>

[5] Ltv [Loan to Value] érték : a kölcsön ill. hitel aránya az ingatlan forgalmi értékéhez viszonyítva. „Loan to value (LTV) érték: megmutatja, hogy a hitel a fedezetül szolgáló ingatlan hány százalékát finanszírozza. Az alacsony önrőr (downpayment) magas LTV-nek felel meg.” Forrás: Király Júlia–Nagy Márton (2008): Jelzálogpiacok válságban: kockázatalapú verseny és tanulságok. Hitelezései Szemle 2008/5. 450-482. (Idézet: im. 452. oldalról)

[6] A hitelbiztosítéki érték: a forgalmi érték kockázatokkal csökkentett mértéke, vagyis az az ár, amelyért hosszú távon is eladható a lakás.

[7] „A hitelbiztosítéki érték új lakásoknál jellemzően a forgalmi érték 90-100 százaléká, míg használt lakásoknál 80-95 százalék között van.” Forrás: HVG: A lakás hány százalékát kapjuk meg hitelként? <http://hvg.hu/gazdasag/20060120lakashitelek>

[8] "A hosszabb lejáratú hitelek felvételének szándékát továbbra is nyugodtan választhatják a devizalapú konstrukciókat, mert a hitel futamideje alatt valószínűleg nem lesz a törlesztési terhet jelentősen és tartósan megnövelő árfolyammozgás." Forrás: Bankszövetség: nem kell félni a devizalapú konstrukcióktól (Budapest, MTI, 2006. január 31., kedd) (Letöltés ideje: 2007.10.12.) Erzel kapcsolatban lásd, egyebek között: Hiteles Mozgalom: "MTI 2006 Bankszövetség: nem kell félni a devizalapú konstrukcióktól" <http://www.hitelesmozgalom.eu/dal.hu/cikkek/alap-informaciok/mti-2006-bankszovetseg-nem-kell-felni-a-devizalapu-konstrukcioktol.html> (Letöltés ideje: 2014.10.18.) MTI 2006 Bankszövetség: nem kell félni a devizalapú konstrukcióktól Budapest, 2006. január 31., kedd (MTI) (2014.10.18) <http://www.hitelesmozgalom.eu/dal.hu/cikkek/alap-informaciok/mti-2006-bankszovetseg-nem-kell-felni-a-devizalapu-konstrukcioktol.html>

Comparison of "foreign currency (FX) denominated borrowing" conditions in different countries, from the beginning till December 2017												
(compiled by Zoltan Laszlo Kiss)												
Country/ Category	Australia	New Zealand	France	Spain	Iceland	Hungary	Slovenia	Slovakia	Poland	Greece	Romania	Bulgaria
Period of Development	1981-1986	1981 - 1987	mid-1990s to 2009 for personal property loans, 2000-2008 for local authority loans;	since 2002, but 80% in 2006-2008	2003-2008	2001 ^[1] , 2014 ^[2]	2003-2008	2004-2015	2005-2011	2006-2009	2006-2015	2007-2008 – period of provision of FX denominated borrowings; 2017 –FX loans remain relevant concern
Peak period of FX loans Development	1985	1985-1986	Pre-GFC for local authority loans; 2007-2009 for personal property loans	2007-2008	2003-2007	2007-2008	2003-2007	2007-2008	2007-2008	2007-2008	2006 - 2007	2007-2008
Purpose of borrowings	Family business development	Family business development	Local authority infrastructure spending; personal housing mortgage & property investment	90% Housing; 10% Business loans	Mainly consumer loans, i.e. car loans	housing (2004-2010); vehicle (2000-2003); personal (2005-2010) [3]	Housing, mortgages	Personal, bridging loan	Housing	95% Housing, 5% Business	Housing, vehicle, personal	Housing, personal
Typical borrowers	Small business, property developers, farming	Farming, horticulture, small to medium business; selected customers	Local councils & semi-government authorities (hospitals); home owners & investors subject to marketing	2005-2008: pilots, flight attendants and airport workers; 2005-2008: policemen, soldiers and civil guards; and then to practically everyone (in 2006 2008)	Private individuals; no information on who were typical FX borrowers	All having „eligible creditworthiness“ (Local councils; semi-government authorities; home owners; investors subject to marketing)	Borderline borrowers not able to borrow in EUR (€)	Primarily with lower income	Primarily with higher income (since 2006)	All having „eligible creditworthiness“ home owners;	All having „eligible creditworthiness“ home owners;	All, including those whose creditworthiness was insufficient to borrow in EUR or national currency (BGN)

Country/ Category	Australia	New Zealand	France	Spain	Iceland	Hungary	Slovenia	Slovakia	Poland	Greece	Romania	Bulgaria
Interest calculation	Percentage over SIBOR	Fixed rate against foreign currency borrowed	For local authority loans, variable with no upper limit	Variable, LIBOR ⁽⁴⁾ when JPY or CHF, EURIBOR ⁽⁵⁾ when EUR (€)	Variable rates based on a value of one or more currencies, typically JPY and EUR (€)	fixed or variable but not directly indexed with LIBOR or EURIBOR reference rate	Pegged to EUR (€), variable rate depending also on LIBOR & EURIBOR	Fixed or variable	Variable interest calculated as LIBOR CHF 3M or EURIBOR 3M + credit risk spread	Variable LIBOR when CHF, EURIBOR when EUR	Variable, depending on when CHF, EURIBOR when EUR	Variable, interest depending on bank's sole discretion
Major currencies of FX borrowings/	Majority CHF; also USD & JPY	Majority CHF and some DM, USD and JPY also offered	Multiple currency options for local authority loans; property loans in CHF	Multiple currency options (mostly in JPY and CHF, but also in USD, GBP)	Variable rates based on a value of one or more currencies, typically JPY and EUR (€)	Overwhelming dominance of CHF (and to lesser extent EUR and YPY)	CHF	Only EUR	Primarily CHF, then EUR (EUR- denominated loans spreading between 2010- 2013)	Majority CHF	Primarily EUR	EUR and national currency (BGN), in very rare cases in CHF
Exchange rate regime	Fully floating	Fully floating	Fully floating	Fully floating	Fully floating	Fully floating (from 26th February, 2008 till now) (Before it, the exchange rate band was ±2.25%, which was widened to ±15% from 4th May, 2001)[6]	Fully floating	Fully floating	Fully floating	Fully floating	Fully floating	Fully floating
Repayment	Only in national currency/AUD	Only in national currency (local NZ)	Only in national currency/EUR	In national currency/ EUR or in the indexed currency	In national currency	only in national currency /HUF/	Only in €	only in national currency	in national currency /PLN/ or in foreign currency	Fully floating	only in national currency /RON/	In national currency (BGN), in foreign currency, incl. CHF
Special loan-to- value (LTV) ratio [7] limits for FX borrowings/ loans	n.a.	Case by case	n.a.	Yes	n.a.	Yes (e.g. in 2006: „The special loan-to-value (LTV) ratio in case of new flats: 90- 100 per cent of the sale value; in case of not new accommodations: 80-95 per cent of the sale value.”[8])	N.A.	Yes	Yes	In national currency/ EUR or in the indexed currency	Yes	Yes

Country/ Category	Australia	New Zealand	France	Spain	Iceland	Hungary	Slovenia	Slovakia	Poland	Greece	Romania	Bulgaria
Systemic risk	High	High	High (local authority facilities extremely dangerous; investment property loans speculative-based)	n.a.	Not official program but political pressure on banks to resolve	officially: „reduced“ after conversion plans in 2012 and 2015	Reconversion to € only upon banks consent at current exchange rate	variable	high	No, but sometimes possible at current exchange rate	high	high
Risk disclaimer	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	No (always floating rates)	Hungarian Banking Association: „there is no reason at all to be afraid from foreign currency (FX) denominated borrowing“ “[9]”; banks: „there might be only marginal, max. 10-15 % exchange rate changes“. On the other hand: banks obliged borrowers to sign in advance a vague worded “risk disclaimer” document, usually on a separate sheet. Otherwise, “risk disclaimer”- paragraph was incorporated into the text of the contract, as integral part of the contract, so its signing was mandatory. In both cases it was stipulated in the documents that the borrowers agree to bear the entire risk and all damages caused by the CHF/HUF exchange rate at their expense.	The banks obliged borrowers to sign in advance a vague worded “risk disclaimer” document, usually on a separate sheet. Otherwise, “risk disclaimer”- paragraph was incorporated into the text of the contract, as integral part of the contract, so its signing was mandatory. In both cases it was stipulated in the documents that the borrowers agree to bear the entire risk and all damages	It was stipulated in the contracts that the borrowers agree to bear the entire risk and all damages caused at their expense. “Risk disclaimer”- paragraph was incorporated into the contract, as integral part of the contract, so its signing was mandatory.	n.a.	Yes	n.a.	It was stipulated in the contracts that the borrowers agree to bear the entire risk and all damages caused at their expense. “Risk disclaimer”- paragraph was incorporated into the contract, as integral part of the contract, so its signing was mandatory.
Fixed FX rate repayment plan	No	No	No	No	Possible but only at cost	No	caused by the CHF/HUF exchange rate at their expense.	No	No		No	No

Country/ Category	Australia	New Zealand	France	Spain	Iceland	Hungary	Slovenia	Slovakia	Poland	Greece	Romania	Bulgaria
Conversion of currency of loan before maturity	Possible into other major currency or national currency at current exchange rate	possible at current exchange rate	UBS property loans recall prerogative under Swiss law	Possible at current exchange rate	Banks' documentati on of FX loans faulty	Officially it was possible at actual exchange rate – but in practice banks tried to hinder until the very last minute (when lucky minority could make early repayment on a fixed 180 HUF exchange rate – while majority could not escape: when they wanted to apply for another borrowing to pay out their previous loan, banks tried to restrain in cartel their application)	No	possible at fixed exchange rate	Possible at current exchange rate	No	Possible at current exchange rate	Only upon banks consent at current exchange rate
Governmental programs of „protection” of borrowers	No	No	Partial government compensation to local authorities; the courts offering selective and partial redress	No	2006-2007	yes (officially)	Given the borderline borrowers (above), the risk is great and systemic	yes	No	High	Governmental programs of „protection”: No / Possibility of reduction from personal income tax base after restructuring: Yes.	No
Period of benefits of FX loans due to favorable exchange or interest rate	No benefit, given additional fees	No benefit during peak period	No benefit, as no favourable period	2002-2006	2003-2007 (also because interest rates in Iceland were high)	Theoretically between 2004- 2008 (practically: no benefit, given additional fees, costs)	Currently, but before always when the CHF/€ was favourable. 2004-2008	2004-2008	2007-2008	2007	2007-2008	N/A; interest rate was increased in 2008 and remains high at the time of high exchange rate

The source of information in the table is provided by the authors of each country study in the volume: Evan Jones (Australia, New Zealand, France); Patricia Suárez Ramírez (Spain); Sigrún Davíðsdóttir (Iceland); Boštjan M. Zupančič (Slovenia); Chudý Horečný (Slovakia); Evi Avogliari - Magda Glavina (Greece); Bihorka Eszter Biró – Szilárd Madarasz (Romania); Dessislava Dimitrova – Anna Georgieva (Bulgaria); Zoltan Laszlo Kis (Hungary). The source of information on Poland (plus the idea of expanding and deepening the international comparison on the issue) originally came from: Michal Buszko - Dorota Krupa (2015) Foreign currency loans in Poland and Hungary – a comparative analysis. In: Procedia Economics and Finance 30 (2015) 124 – 136 (különszen Table 3. Comparison of fx lending conditions in Poland and Hungary, idézett mű. 135. oldaláról) Online: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115012617> ; [https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115012617](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115012617/pdf?md5=4c4760c32db4881672b8e039ade9&pid=1-s2.0-S2212567115012617-main.pdf) ; <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115012617/pdf?md5=4c4760c32db4881672b8e039ade9&pid=1-s2.0-S2212567115012617-main.pdf>

[1] 2001. évi XCIII. törvény a devizaközfizetések megszüntetéséről, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról (Kihirdetve: 2001. december 17-én, lásd: Magyar Közlöny 2001./146.sz.) https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a0100093.tv

[2] 2014. évi LXXVII. törvény az egyes foglaltól kölcsönszerződések devizanemének módosításával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről (Kihirdetve: 2014. december 5.) https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1400077.tv

[3] Balázs Tamás–Nagy Márton: A devizahitelek átváltása forinthitelre. Hiteletértékel Szemle 2010/5. 416-430.

[4] „LIBOR or ICE LIBOR (previously BBA LIBOR) is a benchmark rate that some of the world's leading banks charge each other for short-term loans. It stands for Intercontinental Exchange London Interbank Offered Rate and serves as the first step to calculating interest rates on various loans throughout the world. LIBOR is administered by the ICE Benchmark Administration (IBA) and is based on five currencies: the U.S. dollar (USD), euro (EUR), pound sterling (GBP), Japanese yen (JPY), and Swiss franc (CHF). The LIBOR serves seven different maturities: overnight, one week, and 1, 2, 3, 6 and 12 months. Read more: London Interbank Offered Rate (LIBOR) <https://www.investopedia.com/terms/l/libor.asp>.

[5] „The Euro Interbank Offered Rate (EURIBOR) is a daily reference rate, published by the European Money Markets Institute, based on the averaged interest rates at which Eurozone banks offer to lend unsecured funds to other banks in the euro wholesale money market (or interbank market). Prior to 2015, the rate was published by the European Banking Federation.” Source: <https://en.wikipedia.org/wiki/Euribor>

[6] Originally, a forward looking crawling peg regime was introduced with a gradually decreasing rate of devaluation in March 1995. From 4th May 2001 the monetary policy framework was changed by widening the exchange rate band from $\pm 2.25\%$ to $\pm 15\%$, fully liberalising the capital account and abolishing the crawling peg. See: MNB: éves jelentés, 2001. Budapest: MNB, pp. 19, 23-24. <https://www.mnb.hu/letoltes/ev-es-jeleentes-2001-hu.pdf>; European Central Bank: Convergence Report, 2004.

Frankfurt am Main (Germany) : European Central Bank, page 126; Árfolyamrendszér <https://hu.wikipedia.org/wiki/Árfolyamrendszér>

[7] „The loan-to-value ratio (LTV ratio) is a lending risk assessment ratio that financial institutions and others lenders examine before approving a mortgage. Typically, assessments with high LTV ratios are generally seen as higher risk and, therefore, if the mortgage is approved, the loan generally costs the borrower more to borrow. Additionally, a loan with a high LTV ratio may require the borrower to purchase mortgage insurance to offset the risk to the lender.” Source: Loan-To-Value Ratio - LTV Ratio.

Available (online): https://www.investopedia.com/terms/l/l25_loan.asp

[8] Source: HVG: A lakás hány százalékát kapjuk meg hitelként? <http://hvg.hu/gazdasag/20060120lakashtelek>

[9] "A hosszabb lejáratú hitelt felvenni szándékozók továbbra is nyugodtan választhatják a devizaalapú konstrukciókat, mert a hitel futamideje alatt valószínűleg nem lesz a törlesztési terhet jelentősen és tartósan megnövelő árfolyammozgás" Source: Bankszövetség: nem kell félni a devizaalapú konstrukcióktól (Budapest, MTI, 2006. január 31., kedd) [Downloaded: 2007.10.12.] In connection with this, see: Hiteles Mozgalom: "MTI 2006 Bankszövetség: nem kell félni a devizaalapú konstrukcióktól" <http://www.hitelesmozgalom.eoldal.hu/cikkek/alap-informacioVmti-2006-bankszovetsseg-nem-kell-fejni-a-devizaalapu-konstrukcioktol.html> [Downloaded: 2014.10.18]

Magyar „devizahiteles” kronológia

Összeállította: Szabó József

Adott esemény ill. intézkedés bevezetésének időpontja, lényegi elemei és érintettjeinek köre:			
Esemény ill. intézkedés bevezetésének időpontja	Esemény ill. intézkedés megnevezése	Lényegi elemek és érintettek köre:	Megjegyzés 630
2000.dec..12.	2000. évi CXXIV. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény módosításáról	Semmis az a fogyasztási kölcsönszerződés, amelyik nem tartalmazza a) a szerződés tárgyát, b) az éves, százalékban kifejezett teljes hiteldijmutatót, a hiteldijmutató számítása során figyelembe nem vett egyéb - esetleges - költségek meghatározását és összegét, vagy ha az ilyen költségek pontosan nem határozhatók meg, az ezekre vonatkozó becslést, c) a szerződéssel kapcsolatos összes költséget, ideértve a kamatokat, járulékokat, valamint ezek éves, százalékban kifejezett értékét, d) azon feltételeknek, illetőleg körülményeknek a részletes meghatározását, amelyek esetében a hiteldij megváltoztatható, vagy ha ez nem lehetséges, az erről szóló tájékoztatást, e) a törlesztő részletek számát, összegét, a törlesztési időpontokat,	*
2001.dec.17.	2001. évi XCIII. törvény a devizakorlátozó sok megszüntetésé ről, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról	devizabelföldiek belföldön és külföldön, devizakülföldiek belföldön devizával, valutával, belföldi fizetőeszközzel, illetve belföldi pénznemre szóló követeléssel végzett jogügyletei és cselekményei szabadon végezhetőek	*
2005.december	A Gazdasági Versenyhivatal jelentése a jelzáloghitelezés tárgyában folytatott ágazati vizsgálatáról	A Gazdasági Versenyhivatal megfontolásra ajánlja a szabályozási kompetenciával rendelkező szervezeteknek, illetve a szakmai felügyeleti hatóságnak a hitelintézetek kötelezését arra, hogy az érdeklődő potenciális hitelfelvevőnek az általános tájékoztatás mellett egyéni, a konkrét, az adott hitel paramétereire igazodó közérthető, írásos	*

⁶³⁰ Készült az Igazságügyi Minisztérium válasza alapján (A devizahitelesekkel érintő intézkedések kronológiája iktatószám II-L/1199/2/2017, 2017.11.24.) Az IM táblázatát kiegészítettem az általam fontosnak tartott eseményekkel, történésekkel. A saját készítésű kiegészítő adatokat a sor elején *-al jelöltem és dőlt betűkkel írtam.

		<p>tájékoztatást nyújtsanak a hitel költségeiről, fő jellemzőiről, kockázati tényezőiről annak egyidejű korlátozásával, hogy a közzétett és közzétett feltételeken túl a kölcsön folyósítását további feltételekhez lehessen kötni. Amennyiben a hitelt felvenni szándékozik ezt a tájékoztatást az általuk választott hitelintézetektől így egyértelműen és közérthetően megkapják, akkor nagymértékben javulnának döntésük alapjai és a hatásos verseny feltételei, körülményei.</p> <p>A GVH kezdeményezi a Magyar Bankszövetségnél önszabályozás létrehozását, amely a kamaton kívül a bank számára minden költség esetében (a kezelésre is) pontos definiálási kötelezettséget írna elő (milyen tevékenységért kell fizetni)</p>	
2006. szept. 28.	<p>PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 7/2006. (IX. 28.) számú ajánlása a hitelkockázat-kezelés hatékonyságának növeléséről</p>	<p>A pénzügyi intézmények kerüljék az olyan pénzügyi konstrukciókat, ahol a hitel visszafizetésének forrása nem ellenőrizhető, vagy a hitelnyújtás pillanatában a rendelkezésre álló jövedelemből megalapozottan nem feltételezhető a hitel visszafizetésének képessége. A Felügyelet nem tartja követendőnek a kizárólag biztosítókra alapított hitelezési stratégiát, vagyis a hitel visszafizetésének forrása a képződő jövedelem, cash flow kell, hogy legyen, és nem a fedezetből való megtérülés a cél. A hitelkonstrukció kialakításánál figyelembe veendő a piac és az ügyfelek pénzügyi kultúrájának mindenkori színvonala. Biztosítani szükséges, hogy az ügyfelek megismerjék és megértsék a részletes termékfeltételeket és a valós kockázatokat.</p>	*
2006. nov. 07.	<p>A PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 9/2006. (XI. 7.) számú ajánlása a lakossági hitelezés előzetes ügyfél-tájékoztatási és fogyasztóvédelmi elveiről</p>	<p>Aggályos az a piaci gyakorlat, hogy a pénzügyi intézmények egyre gyakrabban nem helyeznek kellő hangsúlyt arra, hogy megismerjék ügyfeleik teherviselő képességét, háztartásuk vagyoni és jövedelmi viszonyait, holott ezek a felelős hitelezés alapjai.</p> <p>Egyre inkább fennáll a veszélye annak, hogy a pénzügyi intézmények ügyfelei – a megfelelő tájékoztatás hiányában – olyan hosszútávú kötelezettségeket vállalnak, melyek előnyeit, hátrányait, lehetséges hatásait nem ismerik kellően.</p>	*
2006. dec.	<p>Lakossági Pénzügyi Szolgáltatásokért Vízsgáló Szakértői Bizottság (Kormányhatározattal létrehozott bizottság)</p>	<p>A Bizottság a pénzügyi szolgáltatások területén különösen fontosnak tartja a fogyasztók megfelelő tájékoztatását és a termékek, kamatok, díjak összehasonlíthatóságát. A Bizottság azt is fontosnak tartja, hogy a hitelintézetek termékeinek, szolgáltatásainak árazása kellően átlátható legyen az ügyfelek számára.</p>	*

2007.december 27	250/2000.(XII. 24.)korm. rendelet módosítás	A devizaalapon forintfizetéssel teljesítendő, szerződésből eredő követelések és kötelezettségek (ideértve a devizaalapú forinthitelezésből adódó devizaalapú forintkövetelések, illetve forintkötelezettségek) esetében a Tv. 60. §-ának (7) bekezdését alapul véve, a követelés, illetve a kötelezettség nyilvántartásba vétele és törlesztése a felek által a szerződésben meghatározott irányadó árfolyam folyósítás, illetve törlesztés napján érvényes értékén forintosított összegben történik. Az ilyen követelések és kötelezettségek alapösszegét, törlesztését és kamatait a szerződésben rögzített devizában is nyilván kell tartani és az értékelés szempontjából úgy kell azokat kezelni, mintha devizaeszközök, illetve devizakötelezettségek lennének.	*
2010. augusztus 11.	A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról szóló 2010. évi LXXXI. törvény (Vht. módosítás)	A módosítás a bírósági végrehajtási törvény átmeneti rendelkezései közé illesztett be egy új paragrafust (303. §), amellyel valamennyi, lakás kiürítését elrendelő határozat végrehajtásának elhalasztását rendelte el 2011. április 15. napjáig. A törvény rendelkezéseit azokban a folyamatban lévő végrehajtási eljárásokban is alkalmazni kellett, melyekben a kilakoltatás foganatosítására még nem került sor. A módosítás a végrehajtás elhalasztásának módjára a törvény 182/A. §-át rendelte alkalmazni, amely a téli időszakra vonatkozóan szabályozta a kilakoltatási moratóriumot.	
2011. június 30.	2011. évi LXXV. törvény (Árfolyamgát tv.)	Az árfolyamgát célja, hogy az árfolyam-ingadozás hatását átmenetileg tompítsa, ezért a deviza alapú jelzáloghitelek törlesztő árfolyama öt évre rögzítésre kerül. A rögzített árfolyam svájci frank alapú hitelnél 180 HUF/CHF árfolyam, euro hitelnél 250 HUF/EUR, japán jen esetén pedig 2,5 HUF/JPY volt. A belépő adósok tartozás-elengedésben is részesültek. Az árfolyamgátat választó ügyfelek elhalasztott tartozásának kamatrészét 50-50% arányban a bankok és a költségvetés átvállalta. A belépők száma meghaladta a 170 ezret. Az árfolyamgátas ügyfelek több mint 50 milliárd forint kamat megfizetése alól mentesültek. Egy ügyfél így átlagosan 294 ezer Ft kedvezményben részesült.	
2011.szeptember 19.	Parlamenti jegyzőkönyv – Rogán Antal	Azokat az embereket, akik annak idején a devizahitel felvételének a lehetőségével éltek, kevés kivétellel, de gyakorlatilag megtévesztették és becsapták; megtévesztették és becsapták abban az értelemben, hogy messze nem voltak tisztában a devizahitelek felvételének minden kockázatával	*
2011. szeptember 27.	Legfelsőbb Bíróság Gfv.IX.30.221/2 011/6 – a Partiscum per	A Legfelsőbb Bíróság osztotta a másodfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy az általános szerződési feltételek, a blanketta szerződések alkalmazása háttérbe szorítja a tényleges piaci alku érvényesülésének lehetőségét, ezzel összefüggésben sérülhet a szerződő felek egyenjogúságának és mellérendeltségének elve, egyensúly eltolódások következhetnek be a szerződő felek jogai és	*

		<p>kötelezettségei tekintetében, a fogyasztó kiszolgáltatóttá válhat a professzionális szereplővel szemben, és mindezek miatt fokozott jelentősége van a fogyasztók védelmének.</p> <p>A tételes meghatározás követelményének csak akkor felel meg a szerződés, ha az ok-lista teljes körűen és nem példálózva jelöli meg az egyoldalú szerződésmódosításra alapot adó körülményeket, tehát ha az ok-lista egy olyan zárt rendszer, amely a figyelembe vehető tények és körülmények taxatív felsorolását tartalmazza.</p> <p>Amennyiben a megismételt eljárás során bebizonyosodna, hogy egy vagy több, esetleg valamennyi feltétel nem felel meg a Hpt. rendelkezéseinek, és ezért érvénytelen, akkor ez a körülmény önmagában kizárja, hogy az adott ok alapján jogszerűen sor kerülhetett, illetve sor kerülhessen egyoldalú szerződésmódosításra.</p>	
2011. szeptember 29.	2011. évi CXXI. törvény (Végtörlesztés)	A Kormány lehetővé tette, hogy a jelzáloghitellel rendelkező adósok hitelüket kedvezményes árfolyamon fizessék vissza. Közel 170 ezer adós élt a végtörlesztés lehetőségével, amely kedvezmény az adósoknak 370 milliárd forint megtakarítást eredményezett. Egy adós átlagosan 2.176.000 forint kedvezményben részesült az alacsonyabb árfolyamnak köszönhetően.	
2011. november 29.	2011. évi CLVI. törvény egyes adótörvények és az azal összefüggő egyéb törvények módosításáról – a perilleték maximális értékének megnövelése	Az elsőfokú polgári eljárások illetékének általános mértéke peres eljárásban 6%, de legalább 15.000 forint, legfeljebb 1.500.000 forint	*
2012. január 1.	2011. évi CLXX. törvény a hitelszerződésből eredő kötelezettségeinek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról	A Nemzeti Eszközkezelő Programban előre láthatóan 40 000 szociálisan rászorult hiteladós család szabadul meg úgy a jelzáloghitel tartozásától, hogy az állam a lakóingatlan megvásárolja, és a hiteladós a fennmaradó banki tartozás megfizetése alól törvény erejénél fogva mentesül, és a lakóingatlanát továbbra is használhatja a piaci bérleti díjnál jóval kevesebb bérleti díjért.	

2012. november 26.	Kúria konferencia	A fogyasztói kölcsönszerződésekkel kapcsolatos joggyakorlat-elemző csoport munkáját igen élénk szakmai, társadalmi és médiaérdeklődés kísérte, erre tekintettel az észrevételt tevők számára egy szakmai konferenciát rendeztek , a csoport munkájáról több sajtóközlemény jelent meg, valamint a joggyakorlat-elemző csoport vezetője is több interjút adott a vizsgált témával kapcsolatban. A joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményének megállapításait a Kollégium a 2/2012.(XII.10.) PK véleménybe átemelte.	*
2012. december 10.	2/2012. (XII.10.) PK vélemény	A fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről szóló PK vélemény	
2013. július 4.	Kúria - Gfv.VII.30.078/ 2013/14.szám – a PITEE per	A Kúria a jogerős közbenső ítéletet azzal tartja fenn hatályában, hogy a felek között 2006. november 14-én létrejött kölcsönszerződést érvényessé nyilvánítja akként , hogy a szerződés részét képező devizavételi és -eladási árfolyam közötti eltérés, mint költség 1% (deviza-középárfolyamtól +/-0,5%). Tekintettel arra, hogy a Hpt. 213. §-a egyértelműen fogyasztóvédelmi célú, a fogyasztó megfelelő informáltságát célzó rendelkezés, a „költség” e jogszabályhely szerinti fogalmát objektív teleologikus módon nem a pénzügyi intézmény oldaláról, hanem a fogyasztó szempontjából kell értelmezni. Ez azt jelenti, hogy ami a fogyasztó számára fizetési kötelezettséget, terhet jelent az költség.	*
2013. december 16.	6/2013. Polgári jogegységi határozat	A deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről szóló PJE	
2014. június 3.	Kúria - Gfv.VII.30.160/ 2014/5. – Kásler per	Közjegyzői okiratba foglalt, ingatlan jelzálogjoggal biztosított, devizában nyilvántartott jelzálog-típusú kölcsönszerződés I.1. pontjában szereplő, „a Bank által alkalmazott deviza vételi ” és a III.2. pontjában többször is szereplő, „a Bank által alkalmazott deviza eladási árfolyam ” alkalmazását előíró szerződéses rendelkezések érvénytelenek. E körben döntő jelentősége van a már hivatkozott 6/2013. PJE határozat 1. pontjában tett azon megállapításnak, miszerint deviza alapú kölcsönszerződés esetén sem a folyósításkor, sem a törlesztésekkor nem kerül sor átváltásra, hanem „csak” átszámításra. Az átszámítási árfolyam meghatározására a szerződés teljesíthetősége érdekében van szükség. A különneű árfolyam alkalmazása mögött a fogyasztó számára ténylegesen nyújtott szolgáltatás nincs.	*

2014. június 16.	2/2014. Polgári jogegységi határozat	A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot – a kedvezőbb kamatmérték ellenében – korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, a főszo­l­gá­ltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés, amelynek a tisztességtelensége főszabályként nem vizsgálható	
2014. július 19., július 26.	2014. évi XXXVIII. törvény (Jogegységi tv.)	A 2004. május 1. napja és az e törvény hatálybalépésének napja között kötött, a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között létrejött deviza alapú (devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett) vagy forint alapú hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés, ha annak részévé a 3. § (1) bekezdése (árfolyamrész) vagy a 4. § (1) bekezdése szerinti (egyszemélyes szerződés módosítás) kikötést is tartalmazó általános szerződési feltétel vagy egyedileg meg nem tárgyal­ta szerződési feltétel vált. A törvény megalkotásával nagyságrendileg 1,8 millió peres eljárást előzött meg a jogalkotó.	
2014. október 15., november 1.	2014. évi XL. törvény (Elszámolási tv.)	1,9 millió deviza alapú szerződés és követelés kötelezettje. Az elszámolási törvény alapján közel 185 mrd forint értékű kifizetés történt.	
2014. október 15.,	2014. évi XL. törvény (jogkövetkezmény előírása.)	az eljárást meg kell szüntetni, ha a fél a keresetét (vizontkeresetét) az eljárás folytatásáról szóló tájékoztatás és a hiánypótlásra szóló felhívás kézbesítésétől számított 30 napon belül nem változtatja meg, és nem kéri az érvénytelen szerződés érvénytelensége vagy részleges érvénytelensége jogkövetkezményének levonását, továbbá nem jelöli meg, hogy milyen jogkövetkezmény alkalmazását kéri	*
2015. február 1., 2015. június 30.	2014. évi LXXVII. törvény (Forintosítási tv. - jelzáloghitelek alapján fennálló tartozás forintra átváltása)	A banki elszámolással érintett lakossági jelzáloghitel szerződésekre és ingatlanra vonatkozó pénzügyi lízingszerződésre— a fogyasztói hitelek adó­sa i helyzetének javítására irányuló eddigi jogalkotói intézkedésekhez szorosan kapcsolódva, azokhoz illeszkedve — meghatározta a forintosítás jogi technikáját, eljárásrendjét, feltételeit, a forintosítással érintett fogyasztói hitelszer­v­e­dés­ek áttérését az ún. fair bankokról szóló törvényben meghatározott új szerződéses feltételekre . A törvény nemcsak a fogyasztói hiteltartozások forintosítását szabályozza, hanem a forintosítás utáni induló kamatszintet is rendezte. A törvény eredményeképpen a lakossági jelzáloghitelek­nél már nem kell az adósnak az árfolyamok radikális változásából származó hitelkockázatot viselnie, ezért a törlesztési feltételei előre láthatóak és kiszámíthatóak. Hozzávetőlegesen 500 000 családot érintett.	

2015. július 1.	ELTE Állam és Jogtudományi Kar – A fogyasztói kölcsönszerződés érvénytelenségének egyes kérdései - Konferencia	Világosan kell látni, hogy a jogkövetkezményekről felállított joggyakorlat elemző csoport nagyon nagy munkával, nagyon sok energia befektetéssel végül is nem tudott egységes álláspontra jutni gyakorlatilag szinte semmilyen kérdésben és itt mindenképpen egyik vagy mások megoldás mellett lándzsát kell törni és azt kell a későbbiekben megkövetelni, hogy a bíróságok alkalmazzák.	*															
2015. szeptember 1.	2015. évi CV. törvény (Magáncsőd tv.)	<p>Magáncsőd-védelmet az olyan adós kezdeményezhet, akinek vagyona és törlesztésre fordítható jövedelme nem elégséges a felhalmozott adósságával kapcsolatos törlesztési kötelezettségének teljesítésére.</p> <p>A magáncsőd jogintézménye lehetőségeket biztosít az adósnak a hitelezőivel való megállapodásra bírósági eljáráson kívül is, vagy a megállapodás elmaradása esetén arra, hogy bírósági határozatban meghatározott módon, kedvezőbb feltételekkel rendezze a tartozásait.</p> <p>A jogalkotó célja az adós és a vele együtt élő családtagok anyagi ellehetetlenülésének megakadályozása. A csődvédelem biztosítja, hogy az adós az eljárás alatt védve legyen a végrehajtási intézkedésektől, a végrehajtáson kívüli kényszerértékesítésektől, és rendezett keretek között, állami segítséggel újratárgyalhatja a tartozásai rendezését.</p> <p>Adósságrendezésben érintettek száma Eddig összesen 937 kérelmet nyújtottak be.</p> <table><tr><td></td><td>Valamennyi eljárás</td><td>Folyamatban lévő eljárások</td></tr><tr><td>Adósok száma:</td><td>937</td><td>820</td></tr><tr><td>Adóstársak száma:</td><td>496</td><td>428</td></tr><tr><td>Közeli hozzátartozók száma:</td><td>625</td><td>580</td></tr><tr><td>Egyéb kötelezettek száma:</td><td>309</td><td>257</td></tr></table>		Valamennyi eljárás	Folyamatban lévő eljárások	Adósok száma:	937	820	Adóstársak száma:	496	428	Közeli hozzátartozók száma:	625	580	Egyéb kötelezettek száma:	309	257	
	Valamennyi eljárás	Folyamatban lévő eljárások																
Adósok száma:	937	820																
Adóstársak száma:	496	428																
Közeli hozzátartozók száma:	625	580																
Egyéb kötelezettek száma:	309	257																
2015. november 9-10.	Emlékeztető a Civilisztikai Kollégiumvezetők 2015. november 9-10. napján a Magyar Igazságügyi Akadémián tartott Országos Értekezletről	<p>Abban az esetben, ha az adott szerződés tekintetében a 2/2014 PJE határozat 1. pontjának harmadik bekezdésében megjelölt okból teljesen érvénytelen, és ezért a fogyasztó az árfolyamkockázat viselésére nem kötelezhető, a szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítása esetén a tartozás tőkeösszegének a ténylegesen folyósított forintösszeget kell tekinteni, ügyleti kamatként pedig a szerződésben kikötött kamatfelár alapulvételével megállapított piaci forintkamatot kell alkalmazni.</p> <p>Amennyiben a kamatfelár mértékét a szerződésben a felek kifejezetten nem rögzítették, a kamatfelárat akként kell megállapítani, hogy a szerződéskor meghatározott ügyleti kamatból ki kell vonni a szerződéskötés napján a</p>	*															

		<p>szerződésben kirovó pénznemként meghatározott devizanemre irányadó pénzüpiaci kamat mértékét.</p> <p>Az így képezett kamatfelárat kell hozzáadni a szerződéskötés napján a forintba irányadó pénzüpiaci kamat (HUF BUBOR) mértékéhez.</p>	
2015.december 2.	<p>Kúria – Tájékoztató a Pfv.I.21.156/2015. számú ügyben deviza alapú kölcsöntartozásra induló „közvetlen” végrehajtás megszüntetése vel kapcsolatos elvi jelentőségű döntésről</p>	<p>A felülvizsgálati eljárásban a Kúria rámutatott: deviza alapú kölcsön esetén a szerződő felek devizában határozzák meg a tartozás összegét, a kölcsönadott összeg deviza, a folyósított összeg forint.</p> <p>A perbeli esetben azonban mindez nem valósult meg, mert a szerződő felek nem devizában határozták meg a kölcsön tárgyát képező összeget és a szerződés alapján a kölcsön devizában meghatározott összegét nem is lehetett kiszámítani.</p> <p>Ebből adódott az is, hogy a kölcsönszerződés a törlesztő részletek összegét sem tartalmazza és azok a szerződésből nem is voltak kiszámolhatóak.</p> <p>Mindezek alapján indokolt volt a deviza alapú kölcsöntartozásra indult végrehajtás megszüntetése volt indokolt, hiszen a kölcsönszerződés a végrehajtási záradéktól eltérően nem devizában meghatározott kölcsönösszeget tartalmazott.</p>	*
2016. március	<p>1/2016. (III.11.) MNB ajánlása a fizetési késedelembe esett lakossági jelzáloghitelek helyreállításáról</p>	<p>Az MNB ajánlás célja az volt, hogy iránymutatást adjon arra, hogyan lehet a hiteladósok fizetőképességét helyreállítani az adós és a hitelező közötti együttműködéssel, a jelzáloghitel nyújtó pénzügyi intézmény szakmai támogatásával. A Magyar Nemzeti Bank olyan magatartást vár el a pénzügyi intézményektől, amely a jóhiszeműen együttműködő hiteladósok számára – az egyedi körülményeik, a törlesztő képességük, az eladósodottságuk mértéke és összetétele figyelembe vételével – valós esélyt ad a legmegfelelőbb, egyediesített megoldást kiválasztására az adósságok könnyített formában történő rendezéséhez. Ezek a megoldások különösen a következők:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a pénzügyi intézménnyel a hiteltartozás megfizetésére vonatkozóan törlesztési könnyítés, vagy átütemezésről szóló megállapodás - a jelzáloggal terhelt ingatlan értékesítését követően az adós számára a visszabérlés és a visszavásárlás lehetőségének biztosítása - a jelzáloggal terhelt ingatlan Nemzeti Eszközkezelő útján az állam részére történő értékesítése azzal, hogy a hiteladós a lakóingatlanban a jogszabályban meghatározott alacsony bérleti díj fizetése mellett maradhat, és visszavásárlási jogot is kap - adósságrendezési eljárás (magáncsőd eljárás) kezdeményezése. 	

2016. április 4.	A Bankszövetség levele Dr. Wellmann Györgyhöz, a Kúria Polgári Kollégiumának vezetőjéhez MBSZ/70/1/2016 (előzmény: Kúria Pfv.I.21.156/2015 – 2015.12.05.)	A felülvizsgálati ítélet jogellenes, ellentétes a PJE szövegében is megjelenő, a bíróságokra kötelező gyakorlattal. Levelünk célja, hogy kérjük, tegyen meg minden intézkedést annak érdekében, hogy a legfelsőbb bírói fórumon ne születhessenek a jogegységi határozatokkal ellentétes döntések. Félő, hogy az önmagán túlmutató, jogellenes kúriai döntés veszélyes precedensül szolgálhat az ún. devizahiteles perekben, az adósok erre hivatkozással kísérelik majd kivonni a szerződéseket az Elszámolási Törvény hatálya alól. A döntés továbbá újabb pereskedési hullámot indíthat el. Meggyőződésünk, hogy ez nem érdeke sem a bíróságoknak, sem a jogszabályok minden körülmények közötti betartására törekvő banki közösségnek.	*
2016. április 8.	„Devizakonferencia” Pécsi Ítéltábla	Ami a deviza alapú kölcsönszerződések érvénytelenségét illeti, sok érvénytelenségi jogcímet, amivel a nehéz helyzetbe jutott adósok próbálkoztak, a jelenlegi tudásunk alapján már ki tudunk „lőni”. Amennyiben lehetséges, érvényessé nyilvánítjuk az érvénytelen szerződést, kiküszöböljük az érvénytelenségi okokat, „meggyógyítjuk” ezeket a szerződéseket, és ebben az esetben a szerződést úgy kell tekintenünk, mint ha már kezdetektől a bíróság által orvosolt tartalommal jött volna létre. Az érvényessé nyilvánítással szemben hatályossá nyilvánítás esetén nem lesz semmi orvosolva, az érvénytelenségi okot nem lehet kiküszöbölni, itt már csak a kegyelemdőfést adjuk meg, vége a történetnek, „csak” az elszámolást kell elvégezni. A kérdés, hogy hogyan számolunk el.	*
2016. április 11.	Dr. Wellmann György válasza a Bankszövetséghez	A Kúria a döntést természetesen nem tartja irányadónak, így intézkedéseimre az már nem szerepel a Kúria honlapján. Az érintett ítélkező tanács a jövőben igazodni fog a jogegységi határozathoz és az azon alapuló Kúriai ítélkezési gyakorlathoz.	*
2016. június 6.	1/2016. Polgári jogegységi határozat (előzmény a Bankszövetség 2016.04.04.-i levele)	a deviza alapú fogyasztási és lakossági kölcsönszerződések tárgyának és törlesztő részleteinek meghatározásával kapcsolatos elvi kérdésekről	
2017. március 21.	A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról szóló 2017. évi XIV. törvény	Az elmúlt két év tendenciáit figyelve, és a korábbi jogszabályi környezetet is értékelve (pl. devizatörvények hatása), 2017-ben várhatóan emelkedni fog a kilakoltatások száma. Ha az elmúlt két évet vesszük figyelembe, ez a becsült szám idén akár 4300-4500 körül is alakulhat. Nem ismert	

	(Vht. módosítás)	ennek a törvénymódosításnak még a hatása, amely a sikeres árverések számát befolyásolhatja, hiszen azt csak az év végén lehet látni legkorábban, de az előzetes becslések alapján mérsékelni fogja ezt a növekvő tendenciát.	
2017. november 10.	a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról szóló 2017. évi CXXXV. törvény (Vht. módosítás)	Téli kilakoltatási moratóriumra vonatkozó szabályozás változtatása, amely a legkritikusabb téli időszakban nehéz helyzetbe jutott családoknak nyújt segítséget, november 15-től április 30-ig terjedő időszakra kizárja a kilakoltatások foganatosítását	
2018-tól új Polgári Perrendtartás i törvény	2016. évi CXXX törvény a polgári perrendtartásról	Az Országgyűlés -a magyar perjogi hagyományokra és az európai jogfejlődés vívmányaira építő , a felek felelős pervitelén és a bíróság aktív pervezetésén alapuló, a koncentrált per feltételeit biztosító szabályozás megteremtése céljából, -a polgárok szolgálatát biztosító, a közjónak és a józan észnek megfelelő jogalkalmazás eszméjétől vezérelve, - a magánjogi jogviták tisztességes eljárás elvén nyugvó rendezése és az anyagi jogok hatékony érvényre juttatása érdekében az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés a) pontja végrehajtására a következő törvényt alkotja...	*
2018-tól új Polgári Perrendtartás i törvény	Darák: az új perrendtartás rövidíti az eljárásokat – Jogászvilág 2017. 05.05.	A január elsején hatályba lépő új polgári perrendtartást ismertető rendezvényen Darák Péter hozzátette, ma az eljárások egy része azért húzódik el, mert "az ügyvédek csöpöggetik a bizonyítékokat, nem találják a megfelelő bizonyítási eszközt" , és emiatt folyamatosak a halasztások egy-egy perben. A Kúria elnöke elmondta, az új törvény szerint nem elég egy ügyet elvállalni, a peres féllel együtt kell átgondolni a várható fejleményeket, és az ügyvédnek már a keresetlevélben meg kell jelölnie, milyen bizonyítást lát szükségesnek Darák Péter rámutatott, a bírónak a jelenleginél aktívabb alapállással, az érintettekkel közösen kell meghatározni, hogy mi lesz a per tárgya. Egyszerűbb esetekben, ha egy tárgyaláson megtörténik a perfelvétel és a bizonyítást is sikerül egy ülésben lefolytatni, két tárgyalási napon belül lezárható egy ügy. Az ítélezés átláthatósága érdekében az új perrendtartás nem engedi, hogy a bíró jogi véleményét az ítélet kihirdetéséig magában tartsa, mert ezzel elvesz az eljárás hatékonysága. Ha a bíró jogi álláspontja eltér a felek által kifejtettektől, akkor ezt velük időben közölni kell, hogy újragondolhassák álláspontjukat - mondta a kúriai elnök.	*

2018-tól új Polgári Perrendtartás i törvény	Az első- másodfokú eljárás dinamikája az új Pp.-ben – Jogászvilág – 2017.06.02.	<p>Az új Pp. az elsőfokú eljárását két szakra osztja, amellyel áttér az osztott tárgyalási rendszerre, amelyet főtárgyalási modellnek nevezünk. Cél a tervezhetőbb és kiszámíthatóbb permenet elérése az osztott perszerkezet által. Az eljárás a perfelvételi szakból és az érdemi tárgyalási szakból fog állni.</p> <p>A perfelvételi szak arra koncentrálódik hogy megállapítsák a jogvita tartalmát, és annak kereteit sikeresen meghatározzák. Az új Pp.-ben azt láthatjuk, hogy preklúziók kerülnek alkalmazásra. Ennek értelmében a perfelvételi szak lezárását követően főszabály szerint nincs lehetőség a kereset- és az ellenkérelem megváltoztatására, további bizonyítékok és indítványok előterjesztése szintén kizárásra kerül. A preklúziókkal elérni kívánt cél az, hogy véglegesen rögzüljenek lehessen tekinteni a jogvita kereteit és tartalmát, és ezt követően a rögzült állítások alapján már csak a bizonyítási eljárás és az érdemi döntés meghozatala történjen. A keresetváltoztatás a percezúrát követően kizárólag akkor lehet megengedett, ha az a fél önhibáján kívüli okhoz kapcsolódik.</p> <p>A keresetlevél is változáson megy majd keresztül. Cél a korábbiakkal azonos lesz: gyorsaság és hatékonyság. Ennek érdekében a kereseti kérelemben kizáró, további értelmezést nem igénylő módon meg kell határozni, hogy a felperes az alperessel szemben milyen tartalmú jogvédelmet - megállapítást, marasztalást, vagy jogalakítást - kér és ennek érdekében milyen tartalmú ítéleti rendelkezést, döntést kíván a bíróságtól. A felperesnek a kereseti kérelmét ügy kell előterjesztenie, hogy a kereset alapossága esetén, azzal egyező tartalmú ítéleti rendelkező rész vagy bíróági meghagyás legyen hozható. Így a kereseti kérelem határozottsága nem csak az egyértelműséget foglalja magába, hanem adott esetben akár a végrehajthatóságot is. A határozottság kiterjed a járulékos követelésekre, azok kezdő- és befejező időpontjára, konkrét mértékére is. A kereseti kérelemből egyértelműen ki kell derülnie majd, hogy a felperesnek több egymás mellett álló kereseti igénye van-e, vagy ezek látszólagos halmazatban álló keresetek továbbá, hogy látszólagos keresethalmazat esetén a keresetek vagylagos avagy eshetőleges viszonyban állnak egymással, utóbbi esetben ezek milyen sorrendben.</p>	*
--	---	--	---

Az új Polgári Perrendtartás lehetséges hatásairól ill. következményeiről

Az új Polgári Perrendtartás, a 2016. évi CXXX. tv. 2018. január elsejei hatálybalépésével újabb csapás éri a devizahiteleseket. Végrehajtás megszüntetése, korlátozása iránti per már nem indítható a követelés érvénytelenségére, létre nem jöttére hivatkozással. A 2016. évi CXXX. Törvény Magyarázata (szerk.: dr. Gyarmathy Judit) e módosítás kapcsán a devizaadósok jogainak szűkítését nem ismeri be, helyette „megoldhatatlan ellentmondások” felszámolásokról szól, melyek a párhuzamos eljárásokban, tehát az érvénytelenség iránti és a végrehajtás megszüntetési perekben eljáró bíróságok eltérő döntései okoztak (1699. o.). A végrehajtásnak a végrehajtás megszüntetési perekben máig nem ritka felfüggesztése érvénytelenség, a szerződés létre nem jötté címén így már nem lesz lehetséges. Legalább is valószínűtlen, hogy az eljáró bíró az 534. § szerinti végrehajtás-felfüggesztési felhatalmazást ne akként értelmezze, hogy más – mint a keresetlevélben írt az 528. §-a alá eső megszüntetési ok, tehát nem az érvénytelenség – felfüggesztési ok is vizsgálendő, főleg akkor ha a párhuzamos felperes fogyasztó adós által indított érvénytelenségi perben kérelemre sem felfüggesztette fel a bíróság a végrehajtást.

A deviza alapú hitelszerződés érvénytelensége, létre nem jötté iránti perben a bírák oktatásához írt fenti szakirodalmi mű által is generálisnak nevezett felfüggesztési eljárási jogcím, az új Pp. 129. §-a alapján a végrehajtást az eljáró bíróság tehát 2018. január elsejét követően indult perben is felfüggesztheti, bizonyára akkor, ha az érvénytelenség, a szerződés létre nem jötté valamilyen nem enyhe fokú valószínűséggel bír a bíró mérlegelése alapján. Ez utóbbi per azonban nem soron kívüli, a végrehajtás megszüntetése iránti pereknek az adóst is védő gyorsított jellege sem irányadó, a DH2 tv. 37-40. §-ában írt eljárásjogi többletkövetelmények is sújtják az adóst („Mari Néninek sokat kell számolgatnia kell a felülvizsgált elszámolás rovatait tanulmányozva”, nem elég az érvénytelenségre hivatkozni). A jogalkotó nézetem szerint valódi, be nem vallott üzenete, a szabályozás tényleges, rejtett indoka szerint az adósok időben, jóval a végrehajtási eljárás előtt nyújtsanak be keresetet, ha szerintük érvénytelen szerződés alapján tartoznak, érthető lenne egy konszolidált demokráciában. Itt és most a devizaadósok kálváriája ismeretében elhibázott és nem kevés közömbösséget árul el. Csekély vigasz, hogy minden pertípusban fennmarad az előzetes döntéshozatali eljárás Európai Bíróságnál történő kezdeményezésére vagy más perben kezdeményezett ilyen eljárás befejezéséig történő felfüggesztés lehetősége.

Lásd ennek kapcsán különösen:

„AZ ÚJ POLGÁRI PERRENDTARTÁS BÍRÓSÁGI TANANYAGA
A 2016. ÉVI CXXX. TÖRVÉNY MAGYARÁZATA

Szerkesztette: dr. Gyarmathy Judit

A szerkesztő munkatársai: dr. Balogh Erika - dr. Virág Csaba - dr. Völcssey Balázs

Szakmai felelősök:

dr. Pribula László (1-166. §)

dr. Parlagi Mátyás (167-213. §)

dr. Kovács Helga Mariann (214-262. §)

dr. Balogh Zoltán (263-363. §)

dr. Orosz Árpád Gábor (364-428. §)

dr. Dzsula Marianna (429-627. §)

Kiadásért felelős: dr. Handó Tünde

Olvasószerkesztő: Kiss Edit

1689-1699.o.

„megoldhatatlan ellentmondások a párhuzamos eljárásokban (érvénytelenségi, vh megszüntetési)

XL. FEJEZET

VÉGREHAJTÁSI PEREK

139. Közös szabályok

526. § [A végrehajtási perek meghatározása]

Végrehajtási peren a végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt indított pert, a végrehajtási igénypert, a foglalás tűrése iránt indított pert, a követelés behajtása iránt indított pert és a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás engedélyezése iránt indított pert kell érteni.

527. § [Az általános szabályok alkalmazása]

E törvény rendelkezéseit a végrehajtási perekben az e fejezetben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

140. Végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt indított per

528. § [A per tárgya]

- (1) Az adós keresettel kérheti a végrehajtási lappal és az azzal egy tekintet alá eső végrehajtható okirattal elrendelt végrehajtás megszüntetését vagy korlátozását, ha a perben közölni kívánt tény
 - a) akkor történt, amikor az már nem volt közölhető a végrehajtható okirat kiállításának alapjául szolgáló határozat meghozatalát megelőző eljárásban, vagy
 - b) a végrehajtható okirat kiállításának alapjául szolgáló egyezség megkötése után következett be.
- (2) Az adós keresettel kérheti a végrehajtási záradékkal ellátott okirattal és az azzal egy tekintet alá eső végrehajtható okirattal elrendelt végrehajtás megszüntetését vagy korlátozását, ha
 - a) a végrehajtani kívánt követelés, illetve a végrehajtási jog elévült,
 - b) a követelés vagy annak egy része megszűnt,
 - c) a végrehajtást kérő a teljesítésre halasztást adott, és az időtartama nem járt le, vagy
 - d) az adós a követeléssel szemben beszámítható követelést kíván érvényesíteni.

529. § [Előzetes eljárás]

A pert akkor lehet megindítani, ha a végrehajtás megszüntetésére vagy korlátozására a perben közölni kívánt okból a bírósági végrehajtásról szóló törvény szerint a bírósági végrehajtási eljárás keretében nincs lehetőség.

530. § [Illetékesség és pertárgyérték]

- (1) A perre kizárólag a végrehajtást elrendelő járásbíróság, ha pedig a végrehajtást nem járásbíróság rendelte el, az adós lakóhelye szerinti járásbíróság az illetékes.
- (2) A per tárgyának az értéke a végrehajtási összeggel vagy annak azon részével egyezik meg, amelyre a végrehajtási jog megszűnését állítják.

531. § [Perindítás]

- (1) A pert a végrehajtást kérő ellen kell megindítani.
- (2) A keresetlevélnek - a 170. §-ban meghatározottakon túl - tartalmaznia kell
 - a) a végrehajtható okiratot kiállító megnevezését és a végrehajtható okirat számát, valamint
 - b) a végrehajtást foganatosító végrehajtó nevét és székhelyét, továbbá a végrehajtási ügyszámot.
- (3) A végrehajtás korlátozása iránti pert megindító keresetlevélnek - a 170. §-ban és a (2) bekezdésben meghatározottakon túl - tartalmaznia kell a végrehajtani kívánt követelés azon részét, amelyre a fél a végrehajtást korlátozni kívánja.

- (4) A keresetlevélhez - a 171. §-ban meghatározottakon túl - csatolni kell azt a végrehajtási eljárásban keletkezett okiratot, amely a perindításnak az 529. § szerinti feltételét bizonyítja.

532. § [Az eljárás szünetelése]

- (1) A 121. § (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott esetekben nincs helye szünetelésnek. A 121. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott esetben a bíróság az eljárást hivatalból megszünteti.
- (2) A 121. § (1) bekezdés c)-f) pontjában meghatározott esetekben a szünetelés tartama legfeljebb egy hónap.

533. § [Soronkívüliség]

A bíróság a perben soron kívül jár el.

534. § [A végrehajtás felfüggesztése]

A perben eljáró bíróság a végrehajtást kérelemre a per jogerős befejezéséig felfüggesztheti. A felfüggesztés tárgyában hozott határozat ellen külön fellebbezésnek van helye. A végrehajtás felfüggesztésére a bírósági végrehajtásról szóló törvény erre vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

535. § [A kereset közlése és a perfelvételi szak]

- (1) A bíróság a keresetlevelet - annak az alperes részére történő kézbesítésével egyidejűleg - azzal küldi meg az ügyben eljáró végrehajtónak, hogy nyilatkozzon az általa lefolytatott eljárási cselekményéről és az eljárással kapcsolatban felmerült költségeiről, díjáról, valamint az azokat megalapozó körülményekről. A végrehajtót a tárgyalás hatámapjáról értesíteni kell.
- (2) Az ellenkérelem, illetve a viszontkereset előterjesztésére vonatkozó határidő tizenöt nap. Az írásbeli ellenkérelem benyújtására előírt határidő meghosszabbítására vonatkozó határidő legfeljebb tizenöt nap.
- (3) A perfelvétel során további írásbeli perfelvétel elrendelésének nincs helye, és a tárgyalási időköz nyolc nap.

536. § [A tárgyalás kitűzése]

A tárgyalás kitűzésére vonatkozó határidő egy hónap.

537. § [Döntés a végrehajtási költségekről]

Ha a végrehajtó a nyilatkozatát a perben előterjesztette, a bíróság végrehajtást megszüntető ítéletében a végrehajtási költségek összegéről és megtérítéséről is dönt. A bíróság ítélete ellen a végrehajtási költségek tekintetében a végrehajtó is fellebbezhet.

Új Pp.

403. o. „generális szabály” „mert már nem lehet érvénytelenségre hivatkozni”

129. § [A végrehajtás felfüggesztése]

Ha végrehajtás van folyamatban, és a végrehajtás tárgyául szolgáló követelés vagy az annak alapjául szolgáló jogviszony a per tárgya, a bíróság a végrehajtást a per jogerős befejezéséig felfüggesztheti. A felfüggesztés tárgyában hozott határozat ellen külön fellebbezésnek van helye. A végrehajtás felfüggesztésére a bírósági végrehajtásról szóló törvény erre vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

Annak érdekében, hogy a bírósághoz forduló jogkereső állampolgárok is megismerhessék a legfontosabb változásokat a Szegedi Törvényszék az Országos Bírósági Hivatal (OBH) ajánlásával közzétett tájékoztató anyagokat az alábbiakban adja közre:

I. rész: Új törvény született – a bevezetés indokai, céljai, az új Pp. hatálya
II. rész: Általános rendelkezések
III. rész: Az elsőfokú eljárás 1.: a perindítás és a perfelvételi szak
IV. rész: Az elsőfokú eljárás 2.: az érdemi tárgyalási szak, bizonyítás
V. rész: A fellebbezési eljárás és a felülvizsgálat
VI. rész: Különleges eljárások 1.: munkaügyi perek
VII. rész: Különleges eljárások 2.: családjogi, végrehajtási perek
Online: <http://szegeditorvenyszek.birosag.hu/20171127/az-uj-polgari-perrendtartas>

Ábrák
az MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentésből
2014. november⁶³¹

V2. táblázat					
A háztartási hitelállomány 2014. első félév végén					
		Bankrendszer, szövetkezeti hitelintézetekkel és fiókokkal		Bankrendszer szövetkezeti hitelintézetekkel és fiókokkal, valamint pénzügyi vállalkozásokkal	
		Jelzáloghitelek	Egyéb hitelek	Jelzáloghitelek	Egyéb hitelek
Deviza	Állomány (Mrd Ft)	3403	260	3607	540
	Darab (ezer)	474	288	495	377
	NPL (Mrd Ft)	776	44	863	110
	NPL (ezer db)	83	84	89	106
	NPL-arány	22,8%	17,1%	23,9%	20,3%
Forint	Állomány (Mrd Ft)	2088	1044	2122	1670
	Darab (ezer)	666	4283	670	5885
	NPL (Mrd Ft)	279	152	291	375
	NPL (ezer db)	56	570	58	1 136
	NPL-arány	13,3%	14,6%	13,7%	22,4%
Összesen	Állomány (Mrd Ft)	5491	1304	5729	2 211
	Darab (ezer)	1140	4570	1165	6262
	NPL (Mrd Ft)	1055	197	1153	484
	NPL (ezer db)	138	654	147	1242
	NPL-arány	19,2%	15,1%	20,1%	21,9%

Forrás: MNB, KHR.

Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: Magyar Nemzeti Bank (MNB) (2014. november), 13. oldal

⁶³¹ **Forrás:**

<https://www.mnb.hu/letoltes/penzugyi-stabilitasi-jelentes-2014-november.pdf>

<https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/penzugyi-stabilitasi-jelentes/penzugyi-stabilitasi-jelentes-2014-november-1>

V3. táblázat

Egyes terméktípusok árazása a folyósításkor, illetve az elszámolást megelőzően és azt követően

százalék		Lakáscélú	Szabad felhasználású	Személyi hitel	Gépjármű
A szerződés megkötésekor	Hitelköltség	5,5	6,7	14,3	9,5
	3 havi CHF libor feletti felár	3,4	4,4	12,1	7,8
Jelenleg	Hitelköltség	7,8	9,1	16,3	9,8
	3 havi CHF libor feletti felár	7,8	9,1	16,3	9,8
Elszámolást követően (becslés)	Hitelköltség	5,5	6,7	14,3	9,5
	3 havi CHF libor feletti felár	5,5	6,7	14,3	9,5

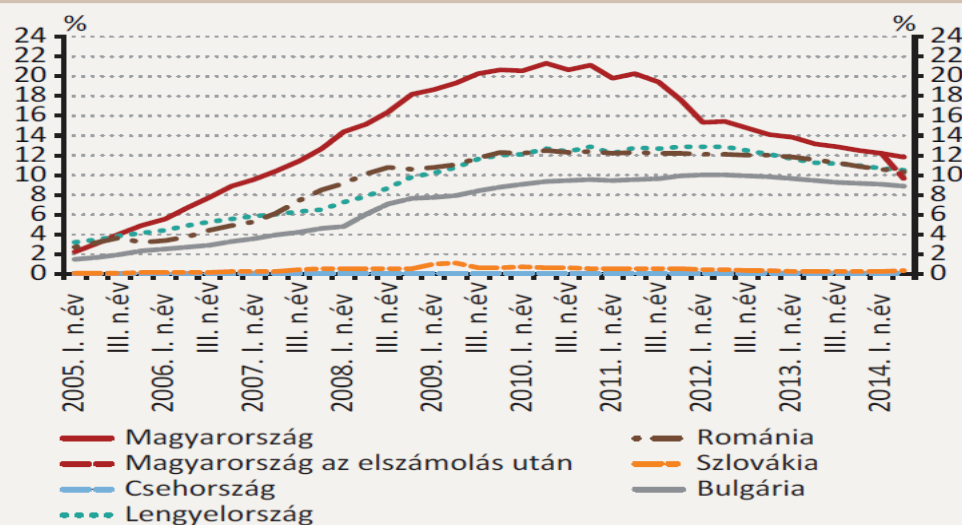
Megjegyzés: A jelzáloghiteleknel a 2009. áprilisig kibocsátott hitelek szerződéses összeggel súlyozott átlagos kamatlábát használtuk. A személyi és a gépjárműhiteleknel a 2008. szeptemberi, illetve a 2009. februári állományi kamatlábak kerültek felhasználásra. A kezelési költségek és egyéb díjak szerepeltetése érdekében a kamatlábakat 1,5 százalékponttal megnöveltük.

Forrás: MNB.

Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: MNB (2014. november), 15. oldal

24. ábra

A bankrendszer háztartási devizahitelei a GDP arányában régiós összehasonlításban

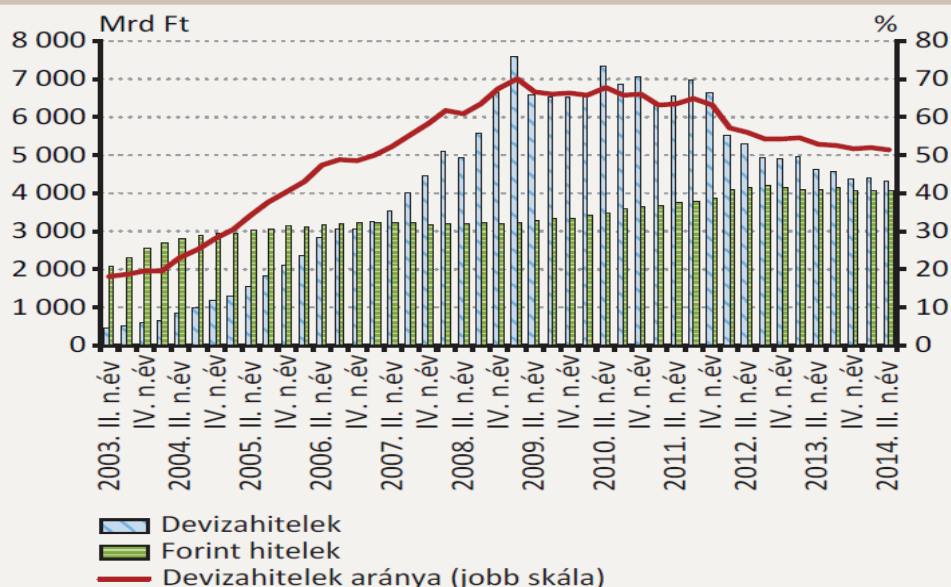

Megjegyzés: Bankrendszeri adatok.

Forrás: MNB, nemzeti jegybankok.

Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: MNB (2014. november), 32. oldal

32. ábra Háztartások hiteleinek denominációs szerkezete

Forrás: MNB.

Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: MNB (2014. november), 87. oldal

MNB tanulmány⁶³²

1. táblázat: A bankrendszer deviza alapú jelzáloghitel-állományának megoszlása (2013. június)

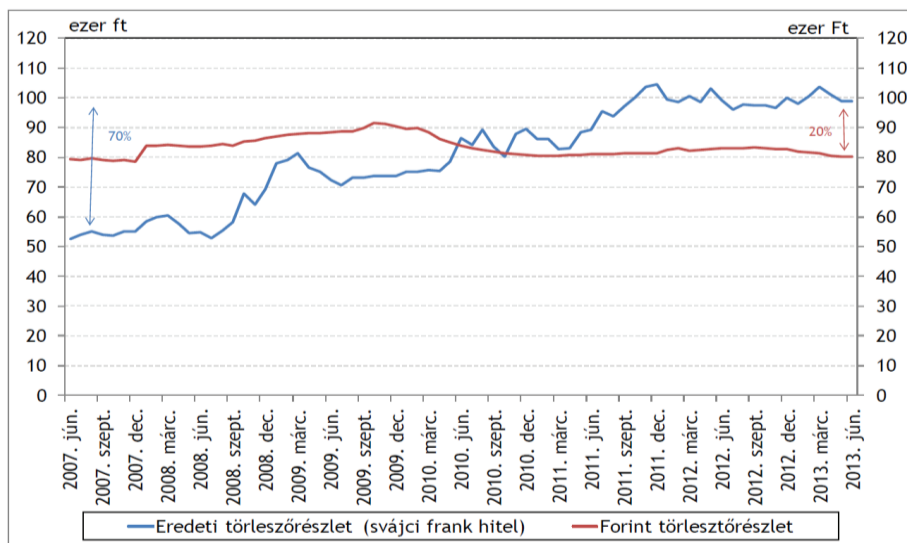
	Összesen		Nemteljesítő		Teljesítő		Átstrukturált (nincs fizetési késedelem)	
	Állomány (Mrd Ft)	Szerződésszám (ezer db)	Állomány (Mrd Ft)	Teljes hitelállományában százalékában (%)	Állomány (Mrd Ft)	Teljes hitelállományában százalékában (%)	Állomány (Mrd Ft)	Teljes hitelállományában százalékában (%)
Lakáscélú	1828	222	294	16	1534	84	135	8
Szabadfelhasználású jelzáloghitel	1697	279	437	26	1260	74	202	16
Összesen	3525	501	731	21	2795	79	337	10

Forrás: MNB, PSZÁF.

Forrás: Balog Ádám és Nagy Márton: Forint és devizahitelek: ki járt jobban? 1. oldal
<https://www.mnb.hu/letoltes/forint-es-devizahitelek-ki-jart-jobban-1.pdf>

⁶³² Balog Ádám és Nagy Márton: Forint és devizahitelek: ki járt jobban? Online:
<https://www.mnb.hu/letoltes/forint-es-devizahitelek-ki-jart-jobban-1.pdf>

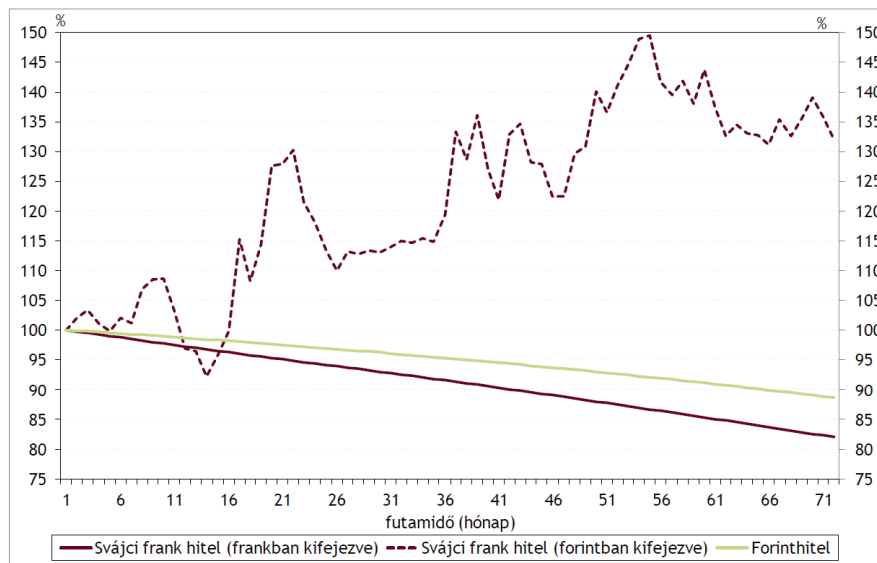
1. ábra: Egy tipikus svájci frank alapú jelzáloghitelek havi törlesztőrészletének alakulása egy hasonló forinthitellel összehasonlítva

Megjegyzés: 2007 közepén 7 millió forint felvett hitelösszeg, 20 éves futamidő mellett.
Svájci frank alapú jelzáloghitelek esetén 7 százalékos (felár 4 százalékos), forinthitel esetén 13,5 százalékos THM (5,5 százalékos kamatfelár).

Forrás: Balog Ádám és Nagy Márton: Forint és devizahitelek: ki járt jobban? 1. oldal
<https://www.mnb.hu/letoltes/forint-es-devizahitelek-ki-jart-jobban-1.pdf>

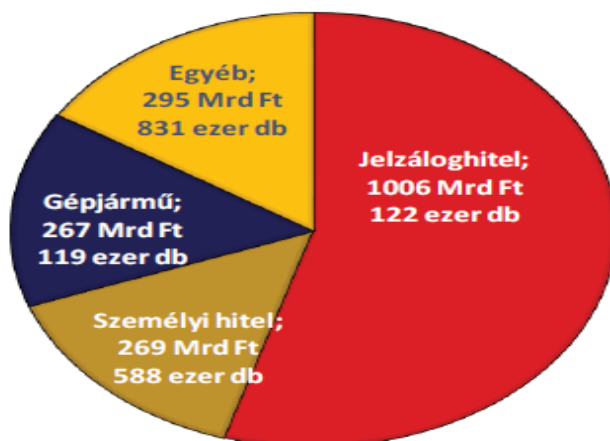
2. ábra: Egy tipikus svájci frank alapú jelzáloghitelek adós fennálló tőketarozásának alakulása

Forrás: Balog Ádám és Nagy Márton: Forint és devizahitelek: ki járt jobban? 3. oldal
<https://www.mnb.hu/letoltes/forint-es-devizahitelek-ki-jart-jobban-1.pdf>

Ábrák
az MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentésből
2017. november⁶³³

45. ábra: A 90 napon túl késedelmes lakossági hitelek szerződésszáma és a tartozás nagysága termékenként

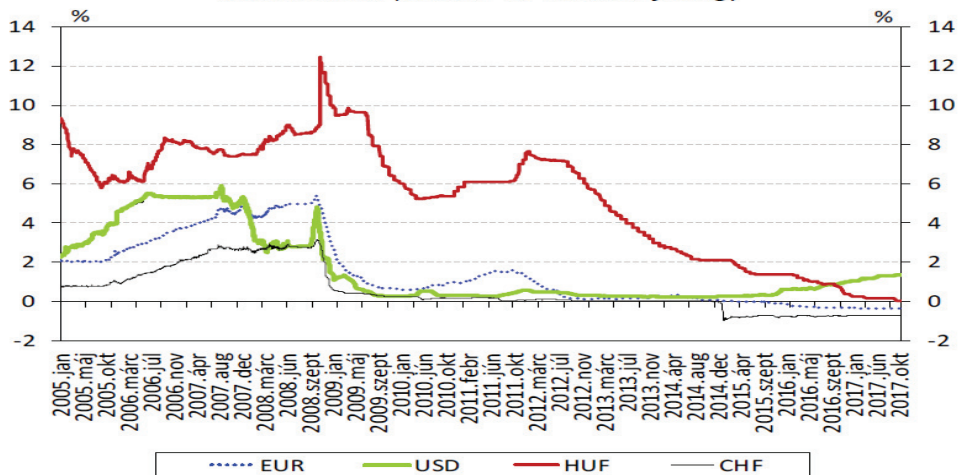

Megjegyzés: Az adatok a teljes pénzügyi rendszerre vonatkoznak. **Forrás:** KHR, MNB.

Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: Magyar Nemzeti Bank (MNB) (2017. november), 36. oldal

⁶³³ Forrás: <https://www.mnb.hu/letoltes/stabilitasi-jelentes-2017-november-hun.PDF>
<https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/penzugyi-stabilitasi-jelentes/penzugyi-stabilitasi-jelentes-2017-november>

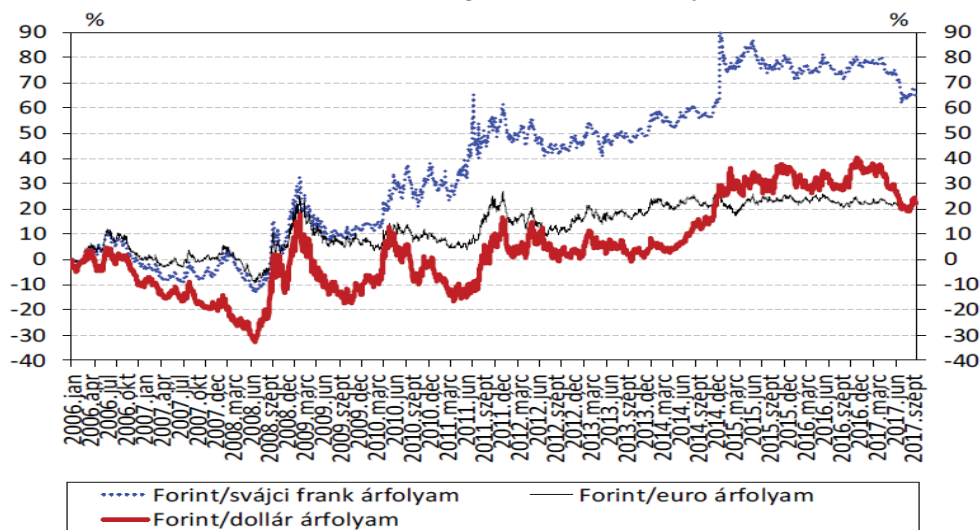
14. ábra: Három hónapos euro, dollár, svájci frank és forint pénzpiaci kamatlábak (LIBOR- és BUBOR-fixing)

Forrás: Reuters.

Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: Magyar Nemzeti Bank (MNB) (2017. november), 51. oldal

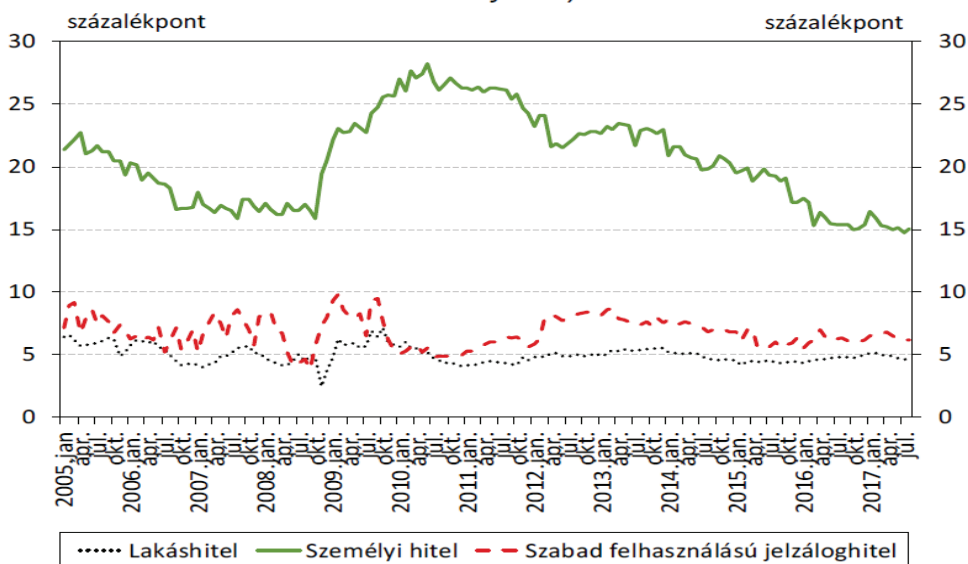
15. ábra: Forint/euro, forint/dollár és forint/svájci frank árfolyam változása 2006. január 2-höz képest

Forrás: Reuters.

Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: Magyar Nemzeti Bank (MNB) (2017. november), 51. oldal

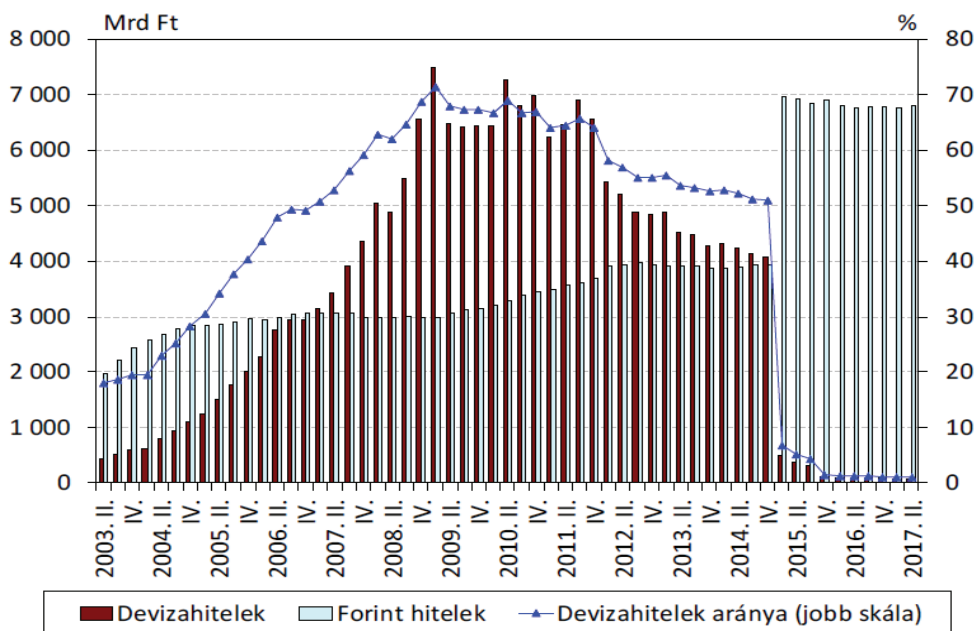
18. ábra: Új háztartási forinthitel kamatfelára (3 hónapos BUBOR-kamat felett)

Forrás: MNB.

Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: Magyar Nemzeti Bank (MNB) (2017. november), 52. oldal

32. ábra: Háztartások hiteleinek denominációs szerkezete

Forrás: MNB.

Forrás: MNB Pénzügyi Stabilitási Jelentés (2014) Budapest: Magyar Nemzeti Bank (MNB) (2017. november), 54. oldal

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM

Igazságszolgáltatási Kapcsolatok Főosztálya

Szabó József úr részére
Hiteles Mozgalom ügyvezetője
hitelesmozgalom@.email.com

Tárgy: tájékoztatóskérés

Tisztelt Szabó József Úr!

Köszönettel megkaptam az Igazságügyi Minisztériumnak, illetve dr. Vízkelety Mariann Államtitkár asszonynak 2017. május 19. napján e-mailben írt megkeresését, melyben foglaltakra az alábbiakról szeretném Önt tájékoztatni.

Legelőben az Európai Unió Bírósága (továbbiakban: Bíróság) előtt folyamatban lévő magyar vonatkozású ügyekről, valamint a fogyasztóvédelemmel és a devizahitelezéssel kapcsolatos más uniós tagországok bíróságai és állampolgárai által az Európai Unió Bíróságra benyújtott ügyekről kér tájékoztatást. Beadványában egyúttal felveti, hogy az összes előzetes döntéshozatali kérelmekről, valamint a Magyar Kormány által ezen ügyekben képviselt álláspontról tájékoztassa a nyilvánosságot.

A Bíróság előtt folyamatban lévő ügyekről mind a Bíróság, mind az Igazságügyi Minisztérium (továbbiakban: IM) honlapján tájékoztatást talál. Ezen adatok a nyilvánosság számára elérhetők egyrészt a Bíróságnak a folyamatban lévő és lezárult eljárásokról vezetett adatbázisában,⁶³⁴ amelyben szűrőssel elérhetőek a folyamatban lévő magyar bíróságok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásokkal kapcsolatos publikus adatok,⁶³⁵ illetve az Európai Unió által fenntartott Eur-Lex portálon,⁶³⁶ másrészt az IM európai bírósági ügyekkel kapcsolatos tájékoztató oldalán.⁶³⁷ A folyamatban lévő magyar vonatkozású eljárásokról ugyancsak kérhető tájékoztatás a Bíróság sajtószolgálatától,⁶³⁸ amely rendszeresen küld ki magyar nyelvű hírleveleket, összefoglalókat illetve sajtóközleményeket a Bíróság előtti ügyekről.

Magyar bíróságok által kezdeményezett, folyamatban lévő eljárásokról tehát a Bíróság fent megjelölt honlapján talál részletes információkat, melyek közül kérésének megfelelően az alábbiakban kiemeltük a „devizahiteles” eljárásokat.

Magyar bíróságok által kezdeményezett, folyamatban lévő „devizahiteles” eljárások:

1. a Fővárosi Törvényszék által kezdeményezett C-438/16. sz. Sziber-ügy
2. a Budai Központi Kerületi Bíróság által kezdeményezett C-38/17. sz. GT ügy
3. a Fővárosi Ítéltábla által kezdeményezett C-51/17. sz. Ilyés és Kiss ügy
4. a Budai Központi Kerületi Bíróság által kezdeményezett C-I 18/17. sz. Dunai-ügy
5. a Fővárosi Törvényszék által kezdeményezett C-I26/17. sz. Czakó-ügy

⁶³⁴ <http://curia.europa.eu/iuris/recherche.isf?language=hu>

635 A keresőben a folyamatban lévő ügyek jelölésével és „az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés forrása: Magyarország” kiválasztásával lehet szűrni a folyamatban lévő, magyar bíróságok által előterjesztett előzetes döntéshozatali kérelmekre:

http://curia.europa.eu/iuris/liste.isf?pro-
&nat=or&oqp=HL)%252C&dates=&lg=&language^hu&iur=C%2CT%2C
F&cit=none%252CC%252CCJ%252CJR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C
C%252C
%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&td^%3BALL&pcs=Oor&avg=&page=I&mat=or&etat=pend&Í
Ee=& for=&cjd=584275

⁶³⁶ <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=hu>

⁶³⁷ <http://euiog.im.kormanv.hu/europai-birosag1-ugvek>: amelyet rendszeres időközönként frissítünk.

638 http://curia.europa.eu/icms/icms/Jo2_7053/hu/

6. a Budai Központi Kerületi Bíróság által kezdeményezett C-232/17. sz. VE ügy
7. a Budai Központi Kerületi Bíróság által kezdeményezett C-259/17. sz. Rózsavölgyi-ügy

Más tagállamok bíróságai által kezdeményezett, folyamatban lévő „devizahiteles”, illetve a fogyasztói hitelre vagy a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó uniós szabályozást érintő eljárások:

1. a spanyol C-598/15. sz. Banco Santander, S.A. ügy
2. a román C-627/15. sz. Gavrilescu-ügy
3. a spanyol C-92/16. sz. Bankia S.A ügy
4. a spanyol C-96/16. sz. Banco Santander ügy
5. a spanyol C-167/16. sz. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A. ügy
6. a román C-186/16. sz. Andriciuc-ügy
7. a spanyol C-486/16. sz. Bankia S.A. ügy
8. a francia C-63/17. sz. Banque Solfea SA ügy
9. a spanyol C-70/17. sz. NCG Banco, S.A. ügy
10. a spanyol C-94/17. sz. Escobedo Cortés ügy
11. a román C-119/17. sz. Lupean-ügy

A többi magyar vonatkozású, folyamatban lévő európai bírósági eljárásról, valamint az egyes ügyek publikus adatairól a Bíróság honlapján az eljárásokról vezetett adatbázisában, illetve az Eur-Lex portálon tájékozódhat, melynek tartalma szerint Magyarország az alábbi ügyekben érintett:

Magyarország, mint felperes:

1.	C-647/15,		Magyarország	kontra Tanács
2.	T-I 39/15,	Magyarország	kontra Bizottság	
3.	T-505/15,	Magyarország	kontra Bizottság	
4.	T-542/15,	Magyarország	kontra Bizottság	
5.	T-554/15,	Magyarország	kontra Bizottság	
6.	T-555/15,	Magyarország	kontra Bizottság	
7.	T-20/17,	Magyarország	kontra Bizottság	

Magyarország, mint alperes:

1. C-171 /17, Bizottság kontra Magyarország
2. C-235/17, Bizottság kontra Magyarország

A magyar bíróságok által kezdeményezett, folyamatban lévő előzetes döntéshozatali eljárások a következők:

1. C-52/16, SEGRO
2. C-65/16, Istanbul Lojistik
3. C-I 13/16, Horváth
4. C-I29/16, Túrkevei Tejtermelő Kft
5. C-254/16, Glencore Agriculture Hungary
6. C-390/16, Lada
7. C-404/16, Lombard
8. C-473/16, F
9. C-483/16, Sziber
10. C-492/16, Incyte Corporation

11. C-566/16, Vámos
12. C-3/17, Sporting Odds
13. C-38/17, GT
14. C-51/17, Ilyés és Kiss
15. C-I 18/17, Dunai
16. C-I26/17, Czakó
17. C-I68/17, SH
18. C-I82/17, Nagyszénás Településszolgáltatási Nonprofit Kft.
19. C-232/17, VE
20. C-259/17, Rózsavölgyi
21. C-300/17, Hochtief *
22. C-303/17, Headlong
23. C-306/17, Nothartová
24. C-369/17, Ahmed

A fent megjelölt ügyeken túlmenően Magyarország 35 olyan folyamatban lévő előzetes döntéshozatali eljárásban vesz részt, amelyet más tagállami bíróságok kezdeményeztek, továbbá beavatkozóként 9 olyan eljárásban, amely más felek között van folyamatban.

Tájékoztatom, az IM a honlapján nem tervezi, hogy részletes tájékoztatást nyújtson a Magyar Kormány részvételével zajló - a megkeresésében is hivatkozott, „*Összefoglaló az Európai Unió Bírósága előtt 2017. április 1-jén folyamatban lévő, magyar bíróságok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásokról és az azokban képviselt álláspontról*” című dokumentumon túl - többi európai bírósági eljárásról. A minisztérium nem tartja indokoltnak részletesen ismertetni ezen eljárásokat és az eljárásokban képviselt magyar álláspontot, figyelemmel arra, hogy folyamatban lévő eljárásokról van szó, amelyekben a felvetett jogkérdések és a képviselt kormányzati álláspont nyilvánossággal való megosztása ellen szól a perképviselő hatékony, külső befolyástól mentes ellátásának igénye.

A magyar bíróságok által hozott, előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező eljárások teljes iratanyagának megismerésére irányuló kérésére tájékoztatásul közlöm, hogy az IM nem jogosult egyoldalúan nyilvánosságra hozni vagy harmadik feleknek megküldeni a bírósági végzések tartalmát. Az e végzések alapjául szolgáló eljárásokban az IM nem vesz részt félként.

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény 27. § (2) bekezdés g) pontja értelmében a közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jogot - az adatfajták meghatározásával - törvény bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásra tekintettel korlátozhatja.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 74/B. § (3) bekezdése értelmében, ha törvény kivételt nem tesz, a folyamatban lévő vagy befejezett büntetőügy irataiba csak a Be. által erre feljogosított személy tekinthet be. Ezzel analóg módon a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 119. § (3) bekezdése értelmében a feleken, az ügyészen és a perben részt vevő egyéb személyeken, valamint azok képviselőin kívül - a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvényben szabályozott tájékoztatás kivételével - az eljárásról felvilágosítás annak adható, akinek az eljárás lefolytatásához, illetve annak eredményéhez jogi érdeke fűződik.

A magyar bíróságok által hozott végzések olyan folyamatban lévő bírósági eljárások iratait képezik, amelyekben foglalt közérdekű adatok megismerhetőségét az ismertetett törvényi rendelkezések különös feltételekhez kötik. Ha az érintett bírósági iratok megismerése tekintetében törvényben előírt e különös feltételek teljesülését a megkereső igazolni tudja,

akkor a Pp. és a Be. ismertetett rendelkezései alapján kérésével az egyes ügyekben eljáró bírósághoz fordulhat.

Végezetül megköszönve megtisztelő bizalmát tájékoztatom, hogy az Igazságügyi Minisztérium válaszlevele jogi erővel, kötelező tartalommal nem rendelkezik, továbbá az nem szolgál hivatkozási alappal sem bírósági, sem egyéb hatósági eljárásban.

Kérem tájékoztatásom szíves tudomásul vételét.

Budapest, 2017. június

Üdvözlettel:

főosztályvezető

A magyar devizakárosultak terhére megvalósított tipikus emberi jogi jogsértések⁶³⁹

Összeállította: Szepesházi Péter

I.Emberi Jogok Európai Egyezménye (1993. évi XXI. törvényben kihirdetve)

- tisztességes tárgyaláshoz (eljáráshoz) való jog - 6.cikk (*fair trial*)
- magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog – lakás és gyermekek tiszteletben tartása – 8. cikk (*right to respect for private and family life – home and child protection*)
- hatékony jogorvoslathoz való jog – 13. cikk (*effective remedy*)
- megkülönböztetés tilalma – 14. cikk (*prohibition of discrimination*)
- tulajdon védelme - első kiegészítő jegyzőkönyv 1 cikke (*protection of property*)

II.EU Alapjogi Charta

(uniós jogalkalmazás során irányadó, így fogyasztóvédelmi ill. határokon átvitelő ügyekben)

- törvény előtti egyenlőség, tisztességes tárgyaláshoz (eljáráshoz) való jog – 20. (*equality before the law*) és 47.cikk (*fair trial*)
- magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog – lakás és gyermekek tiszteletben tartása – 7. cikk (*right to respect for private and family life – home and child protection*)
- hatékony jogorvoslathoz való jog – 47. cikk (*effective remedy*)
- megkülönböztetés tilalma – 21. cikk (*prohibition of discrimination*)
- tulajdon védelme - 17. cikk (*protection of property*)

III.Alkotmány (1949. évi XX. tv.)

- tulajdonhoz való jog - 13. § (*protection of property*)
- tisztességes eljáráshoz, hatékony jogorvoslathoz való jog - 57. § az 50 §-ra figyelemmel (*fair trial, effective remedy*)
- magánlakás sérthetetlenségéhez való jog -59. § (*home protection*)
- gyermekek védelme - 67. § (*child protection*)
- megkülönböztetés tilalma - 70/A. § (*prohibition of discrimination*)

⁶³⁹ Részletes „indokolás” kötetünk íásaiban.

Pénzügyi fogyasztóvédelmi jelentőségű európai uniós normák

Összeállította: Szepesházi Péter

A. Európai Közösség Alapító Szerződése (Római Szerződés) 129a. cikkelye (1) - (3) bekezdése

„XI. CÍM: FOGYASZTÓVÉDELEM

129a. cikkely

- (1) A Közösség közreműködik a magas szintű fogyasztóvédelem megvalósításában:
- a) intézkedések révén, amelyeket a belső piac megvalósításának keretén belül a 100a. cikkely alapján fogad el;
 - b) különleges akciókkal, amelyek támogatják és kiegészítik a tagállamoknak a fogyasztók egészsége, biztonsága és gazdasági érdekeinek védelme, valamint a megfelelő információ biztosítása érdekében folytatott politikáját.
- (2) A Tanács - a 189b cikkelyben leírt eljárás szerint, a Gazdasági és Szociális Bizottság meghallgatása után - meghatározza az (1) bekezdés b) pontjában leírt különleges akciókat.
- (3) A (2) bekezdés értelmében elfogadott akciók nem akadályozhatnak meg egy tagállamot abban, hogy szigorúbb védelmi intézkedéseket tartson fenn vagy hozzon meg. Ezeknek az intézkedéseknek összeegyeztethetőknek kell lenniük a Szerződéssel. A Bizottságot értesíteni kell ezekről az intézkedésekről.”

B. az Európai Unió Alapjogi Chartája (2012/C 326/02) 38. cikke (de tágabb értelmezésben a 17. és 47. cikke)

38. cikk

A fogyasztók védelme

Az Unió politikáiban biztosítani kell a fogyasztók védelmének magas szintjét.

17. cikk

A tulajdonhoz való jog

- (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogszerűen szerzett tulajdonát birtokolja, használja, azzal rendelkezzen, és azt örökül hagyja. Tulajdonától senkit sem lehet megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből, a törvényben meghatározott esetekben és feltételekkel, valamint az ezáltal elszenvedett veszteségekért kellő időben fizetett méltányos összegű kártalanítás mellett történik. A tulajdon használatát, az általános érdek által szükségessé tett mértékben, törvénnyel lehet szabályozni.

47. cikk

A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog

Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz.

Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja. Mindenkinek biztosítani kell a lehetőséget tanácsadás, védelem és képviselő igénybevételéhez.

Azoknak, akik nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, költségmentességet kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van.

C. a Tanácsnak a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelve (1993. április 5.),

Preambulumban: „mivel különösen a tagállamoknak a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó jogszabályai feltűnő eltéréseket mutatnak;...mivel a tagállamok feladata annak biztosítása, hogy a fogyasztókkal kötött szerződések ne tartalmazzanak tisztességtelen feltételeket;... az áruk megvásárlóit és szolgáltatások igénybe vevőit meg kell védeni attól, hogy az eladó vagy a szolgáltató visszaéljen hatalmával és különösen az egyoldalú szabványszerződésekkel, valamint az alapvető fogyasztói jogoknak a szerződésekből való tisztességtelen kizárásával szemben kell megvédeni őket;... mivel az áruk és szolgáltatások természetének befolyásolnia kell a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megítélését;...mivel ennek az irányelvnek az alkalmazásában a tisztességtelen jelleg megítélésének nem kell kiterjednie a szerződés elsődleges tárgyát képező, sem pedig a szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások ár/minőség viszonyát meghatározó feltételekre; mivel a szerződés elsődleges tárgyát képező és a szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások ár/minőség viszonyát meghatározó feltételeket mindezek ellenére figyelembe lehet venni egyéb feltételek tisztességes jellegének megítélésénél; ...; mivel a szerződéseket egyszerű, érthető nyelven kell megfogalmazni; mivel a fogyasztó számára lehetőséget kell biztosítani, hogy megismerhesse az összes feltételt; és mivel kétség esetén a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezést kell irányadónak elfogadni; mivel a tagállamok kötelesek gondoskodni arról, hogy ne alkalmazzanak tisztességtelen feltételeket az eladó vagy a szolgáltató fogyasztóval kötött szerződéseiben, de ha a szerződés mégis tartalmaz ilyen feltételeket, akkor azok ne legyenek kötelező érvényűek a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is kötelezi a feleket;... mivel azoknak a személyeknek vagy szervezeteknek, amelyeknek valamely tagállam jogszabályai szerint jogos érdekükben áll a fogyasztók védelme, eljárásindítási lehetőséggel kell rendelkezniük – akár bíróság előtt a megfelelő peres eljárások megindítására, akár a panaszok eldöntésére hatáskörrel rendelkező közigazgatási szerv előtt – olyan szerződési feltételek, különösen a tisztességtelen feltételek alkalmazása ellen, amelyeket a fogyasztókkal kötendő szerződésekben történő általános használatra dolgoztak ki; mivel a tagállamok bíróságainak és közigazgatási szerveinek megfelelő és hatékony eszközökkel kell rendelkezniük ahhoz, hogy megszüntessék a fogyasztókkal kötött szerződésekben a tisztességtelen feltételek alkalmazását,

3. cikk

- (1) *Egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.*
- (2) *Egy szerződési feltétel minden olyan esetben egyedileg meg nem tárgyalta feltételnek tekintendő, ha azt már előzetesen megfogalmazták, és ezért a fogyasztó nem tudta annak tartalmát befolyásolni, különösen az előzetesen kidolgozott szabványszerződések esetében.*

Az a tény, hogy egy feltétel bizonyos elemeit vagy egy kiragadott feltételt egyedileg megtárgyalta, nem zárja ki ennek a cikknek az alkalmazhatóságát a szerződés többi részére, ha a szerződés átfogó megítélése arra enged következtetni, hogy a szerződés mégiscsak egy előre kidolgozott szabványszerződés.

Olyan esetekben, amikor egy eladó vagy szolgáltató arra hivatkozik, hogy egy szabványfeltételt egyedileg megtárgyalta, ennek bizonyítása az eladót vagy szolgáltatót terheli.

- (3) *A melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekinthetők.*

4. cikk

- (1) *A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ.*
- (2) *A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.*

5. cikk

Olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük. Ha egy feltétel értelme kétséges, akkor a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezés az irányadó. Ez az értelmezési szabály nem alkalmazandó a 7. cikk (2) bekezdésében említett eljárások vonatkozásában.

6. cikk

- (1) A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.

7. cikk

- (1) A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.
- (2) Az (1) bekezdésben említett eszközök olyan rendelkezéseket tartalmaznak, amelyek lehetővé teszik, hogy a nemzeti fogyasztóvédelmi jogszabályok szerint jogos érdekekkel rendelkező személyek vagy szervezetek eljárást kezdeményezzenek a vonatkozó nemzeti jogszabály értelmében bíróság vagy illetékes közigazgatási hatóság előtt annak megítélésére, hogy a fogyasztókkal kötendő szerződésekben általános használatra kidolgozott szerződési feltételek tisztességtelenek-e, valamint megfelelő és hatékony eszközökkel élnek azért, hogy megszüntessék az ilyen feltételek alkalmazását.

A 3. CIKK (3) BEKEZDÉSÉBEN EMLÍTETT FELTÉTELEK

1. Azok a feltételek, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy:

- a) kizárják vagy korlátozzák az eladó vagy szolgáltató jogi felelősségét a fogyasztó halála vagy testi sérülése esetén, amit az eladó vagy szolgáltató cselekedete vagy mulasztása idézett elő;
- b) jogellenesen kizárják vagy korlátozzák a fogyasztó törvényes jogait az eladóval vagy szolgáltatóval, illetve más féllel szemben arra az esetre, ha az eladó vagy szolgáltató valamely szerződéses kötelezettségét egyáltalán nem vagy csak részben vagy hibásan teljesíti, ideértve a beszámítás lehetőségét is az eladót vagy szolgáltatót megillető tartozás kiegyenlítésére;
- c) a fogyasztóra nézve kötelező a szerződés, míg az eladó vagy szolgáltató szerződési kötelezettségeinek teljesítése olyan feltételhez kötött, amelynek megvalósítása csak az eladó vagy szolgáltató szándékától függ;
- d) engedélyezik az eladó vagy szolgáltató számára a fogyasztó által megfizetett összegek megtartását olyan esetekben, amikor a fogyasztó úgy dönt, hogy nem köt szerződést vagy nem teljesíti a szerződési feltételeket, ugyanakkor nem teszik lehetővé a fogyasztó számára, hogy az eladótól vagy szolgáltatótól

ugyanakkora összeget kapjon abban az esetben, ha a szerződést az eladó vagy a szolgáltató mondja fel;

- e) a kötelezettségét nem teljesítő fogyasztótól aránytalanul magas összeg megfizetését követelik meg kártérítés címén;*
- f) engedélyezik az eladó vagy szolgáltató számára, hogy saját belátása szerint felbontsa a szerződést, ugyanakkor ezt a lehetőséget nem biztosítják a fogyasztó számára, illetve engedélyezik az eladó vagy szolgáltató számára a még nem teljesített szolgáltatások ellenértékeként megfizetett összegek megtartását olyan esetekben, amikor az eladó vagy szolgáltató bontja fel a szerződést;*
- g) feljogosítják az eladót vagy szolgáltatót a határozatlan idejű szerződés felmondására ésszerű felmondási idő alkalmazása nélkül, kivéve az olyan eseteket, amikor ezt az eladó vagy szolgáltató komoly indokkal teszi;*
- h) a fogyasztó ellentétes tartalmú nyilatkozatának hiányában az eladó vagy szolgáltató automatikusan meghosszabbít egy határozott időre kötött szerződést, míg ha a fogyasztó nem kívánja meghosszabbítani a szerződést, e szándékának kifejezésre juttatásához a szerződés lejáratához képest túlzottan korai határidőt szabnak meg;*
- i) a fogyasztót visszavonhatatlanul kötelezik olyan feltételek vonatkozásában, amelyek alapos megismerésére nem volt tényleges lehetősége a szerződés megkötése előtt;*
- j) feljogosítják az eladót vagy szolgáltatót a szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatására a szerződésben feltüntetett és érvényes indok nélkül;*
- k) feljogosítják az eladót vagy szolgáltatót, hogy a szállítandó áruk vagy nyújtandó szolgáltatások jellemzőit érvényes indok nélkül egyoldalúan megváltoztassa;*
- l) előírják, hogy az áruk vagy szolgáltatások árának meghatározása aállítás időpontjában történik, vagy engedélyezik az áru eladójának vagy a szolgáltatás nyújtójának, hogy egyoldalúan megemelje az árakat, mindkét esetben anélkül, hogy ennek megfelelő jogot biztosítanának a fogyasztó számára a szerződés felmondására abban az esetben, ha a megemelt ár lényegesen magasabb annál, mint amiben a szerződés megkötésekor megállapodtak;*
- m) megadják a jogot az eladó vagy szolgáltató számára annak megállapítására, hogy az áruk vagy szolgáltatások megfelelnek-e a szerződésnek, illetve megadják azt a kizárólagos jogot, hogy a szerződés bármely feltételét az eladó vagy szolgáltató értelmezze;*

- n) *korlátozzák az eladó vagy szolgáltató felelősségét a nevében eljáró képviselők által vállalt kötelezettségek vonatkozásában, illetve az eladó vagy szolgáltató kötelezettségeinek teljesítését sajátos alakiságoknak rendelik alá;*
- o) *kötelezik a fogyasztót kötelezettségei teljesítésére akkor is, amikor az eladó vagy szolgáltató nem teljesíti saját kötelezettségeit;*
- p) *az eladó vagy szolgáltató számára biztosítják a jogot szerződéses jogai és kötelezettségei átruházására, ha ez a fogyasztó hozzájárulása nélkül csökkentheti a fogyasztó számára nyújtott garanciákat;*
- q) *kizárják vagy gátolják a fogyasztó jogainak érvényesítését peres eljárás kezdeményezése vonatkozásában, vagy más jogorvoslati lehetőség igénybe vételében, különösen arra kötelezve a fogyasztót, hogy csak jogszabályi rendelkezések által nem kötött döntőbíróshoz fordulhat, jogtalanul korlátozva a rendelkezésére álló bizonyítékokat, vagy olyan bizonyítási terhet róva a fogyasztóra, amelyet az alkalmazandó jog értelmében rendesen a másik szerződő félnek kellene viselnie.*

2. A g), j) és l) pontok hatálya

- a) *A g) pont nem akadályozza azoknak a feltételeknek az alkalmazását, amelyek révén pénzügyi szolgáltatások nyújtója fenntartja a jogát határozatlan időre kötött szerződés felmondási idő nélküli egyoldalú felmondására, ha erre érvényes indoka van, azzal a kikötéssel, hogy a pénzügyi szolgáltatások nyújtója köteles erről a másik szerződő felet vagy feleket haladéktalanul értesíteni.*
- b) *A j) pont nem akadályozza azoknak a feltételeknek az alkalmazását, amelyek szerint a pénzügyi szolgáltatások nyújtója fenntartja a jogát a fogyasztó által fizetendő vagy őt megillető kamatláb vagy a pénzügyi szolgáltatások nyújtásáért fizetendő bármilyen más összeg értesítés küldése nélküli megváltoztatására, ha erre érvényes indoka van, azzal a kikötéssel, hogy a pénzügyi szolgáltatások nyújtója köteles erről a másik szerződő felet vagy feleket a lehető legrövidebb időn belül értesíteni, és hogy az utóbbi jogosult a szerződést azonnali hatállyal felmondani.*
- A j) *pont sem akadályozza azoknak a feltételeknek az alkalmazását, amelyek szerint az eladó vagy szolgáltató fenntartja a jogát határozatlan időre szóló szerződés feltételeinek egyoldalú megváltoztatására, azzal a kikötéssel, hogy az eladó vagy szolgáltató köteles erről a másik szerződő felet vagy feleket ésszerű időn belül értesíteni, és hogy az utóbbi jogosult a szerződést azonnali hatállyal felmondani.*
- d) *A j) pont nem akadályozza áráindexálási záradékok alkalmazását, amennyiben azok megengedettek, és az árváltoztatási módszerről egyértelmű leírás áll rendelkezésre.”*

D. az Európai Parlament és a Tanács fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2008/48/EK irányelve (2008. április 23.).

2010. május 12-étől hatályos, ezért a hazai deviza alapú hitelszerződések zömére nem vonatkozik (tárgyi hatálya miatt sem)

E. A TANÁCS IRÁNYELVE (1986. december 22.) a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről (87/102/EGK)

2010. május 11-ig volt hatályos, de a hazai deviza alapú hitelszerződések többségére mégsem irányadó, mert a pénzintézetek által nyújtott hiteleknel csak a hitelkártyás szerződésekre

F. Az Európai Parlament és a Tanács 2002/65/EK irányelve (2002. szeptember 23.) a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról

A pénzügyi szolgáltatások távértékesítése nem volt elterjedt Magyarországon a 2000-es években, ezért a deviza alapú hitelszerződések túlnyomó részére nem alkalmazandó

G. Az Európai Parlament és a Tanács 2006/2004/EK Rendelete (2004. október 27.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok alkalmazásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről („Rendelet a fogyasztóvédelmi együttműködésről”)

2005. december 29-étől alkalmazandó, az európai uniós fogyasztóvédelem fontosságát jelzi

„1. cikk

Célkitűzés

Ez a rendelet megállapítja a tagállamokban a fogyasztói érdekek védelmére vonatkozó jogszabályok végrehajtására hatáskörrel rendelkező hatóságok kijelölésének, valamint az ezen hatóságok egymás közötti és a Bizottsággal való együttműködésének feltételeit az ezen jogszabályok betartásának és a belső piac zavartalan működésének biztosítása, valamint a fogyasztók gazdasági érdekei védelmének megerősítése érdekében.”

**„Devizahiteles” külföldi bíróságok által a Luxemburgi Európai
Unió Bíróság előtt kezdeményezett fontosabb előzetes
döntéshozatali eljárások listája**
(EUMSZ 267. cikke alapján)
(az IM nyilvános, 2017. júniusában kiadott tájékoztatója szerint)

Összeállította: Szepesházi Péter

- a spanyol C-598/15. sz. Banco Santander, S.A. ügy
- a román C-627/15. sz. Gavrilescu-ügy
- a spanyol C-92/16. sz. Bankia S.A ügy
- a spanyol C-96/16. sz. Banco Santander ügy
- a spanyol C-167/16. sz. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A. ügy
- a román C-186/16. sz. Andriciu-ügy
- a spanyol C-486/16. sz. Bankia S.A. ügy
- a francia C-63/17. sz. Banque Solfea SA ügy
- a spanyol C-70/17. sz. NCG Banco, S.A. ügy
- a spanyol C-94/17. sz. Escobedo Cortés ügy
- a román C-119/17. sz. Lupean-ügy

„Devizahiteles” magyar bíróságok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárások a Luxemburgi Európai Unió Bíróság előtt

(EUMSZ 267. cikke)

Összeállította: Szepesházi Péter

C-483/16 – Sziber ügy:

Lehetséges-e a DH törvények alá tartozó fogyasztónak minősülő adósokkal szemben a deviza alapú hitelszerződések érvénytelensége bírósági perben nehezen teljesíthető eljárásjogi többletkövetelményeket támasztani a kereset érdemi elbírálását megelőzően, megengedhető-e az ilyen fogyasztó adós felperesek felé az eredeti állapot helyreállítása iránti kérelem tilalma vagy nem, mert ez a szabályozás sérti a fogyasztóvédelmi uniós jogot és tisztességes eljárás elvét?⁶⁴⁰

C-38/17 – GT ügy:

Az 1/2016 kúriai jogegységi határozatban foglaltak (a szerződés megkötése után a pénzügyintézet által egyoldalúan közölt lényeges szerződési feltétel nem teszi semmissé a szerződést) megfelelnek-e az uniós fogyasztóvédelmi előírásoknak?⁶⁴¹

C-118/17 – Dunai ügy:

Egy adott típusú szerződéseket túlnyomórészt a fogyasztók kárára módosító parlamenti jogalkotás ill. a jogfejlesztő (nem eltérő bírósági joggyakorlatot egységesítő) nem átlátható eljárásban született kúriai jogegységi határozatok (köztük a fogyasztó adósoknak hátrányosak) kötelező ereje kielégíti-e az uniós jog fogyasztóvédelem és tisztességes eljárás követelményeit?⁶⁴²

C-51/17 – Ilyés és Kiss ügy:

Egyedileg meg nem tárgyal feltételnek számít-e és ekként a 93/13/EK rendelet hatálya alá tartozik-e az a jogi tény, hogy a DH törvények (forintosítás) előírásai az árfolyamkockázatot a fogyasztóra *visszamenőleges* hatállyal terhelt szerződéses kikötésnek tekintik?⁶⁴³

C-126/17 – Czakó ügy

Megfelel-e a 93/13/EK rendeletben foglalt kritériumoknak a kölcsönszerződésekben használt X CHF, legfeljebb Y HUF meghatározás azzal, hogy egyebekben a megállapodás a fogyasztóval szerződő fél utólagos jognyilatkozatához, illetve saját

⁶⁴⁰ Forrás:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=185325&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=784216>

⁶⁴¹ Forrás:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=191273&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=784216>

⁶⁴² Forrás: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2017.221.01.0002.02.HUN&toc=OJ:C:2017:221:TOC

⁶⁴³ Forrás:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190422&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=784216>

nyilvántartásában lévő adatokhoz köti a kölcsönszerződés összegének meghatározását? Nemleges válasz esetén melyek a fogyasztóra kedvezőbb érvénytelenségi jogkövetkezmények?⁶⁴⁴

C-232/17 – VE ügy – befejeződött

A tőkeösszeg, a kamat és a díjak, költségek egyértelmű meghatározottsága kritériumainak uniós jogi értelmezése.⁶⁴⁵

A kezdeményezés nyilvánvalóan elfogadhatatlan a Curia végzése szerint, mert „az uniós jog nemzeti bíróság számára hasznos értelmezésének szükségessége megköveteli, hogy a nemzeti bíróság meghatározza az általa felvetett kérdések ténybeli és jogszabályi háttérét, vagy legalábbis kifejtse azokat a ténybeli körülményeket, amelyeken e kérdések alapulnak”, s e követelménynek a kérelmet előterjesztő bíróság nem felelt meg.

C-259/17 – Rózsavölgyi ügy – befejeződött

Tisztességtelen részleges vagy teljes érvénytelenséget okozó szerződéses feltétel vezethet-e a fogyasztóra hátrányos, e feltételből (egy részéből) ill. az érvénytelenség bírói orvoslásából fakadó jogkövetkezményekhez az uniós fogyasztóvédelmi jog sérelme nélkül?⁶⁴⁶

A kezdeményezés nyilvánvalóan elfogadhatatlan a Curia végzése szerint, mert „az uniós jog nemzeti bíróság számára hasznos értelmezésének szükségessége megköveteli, hogy a nemzeti bíróság meghatározza az általa felvetett kérdések ténybeli és jogszabályi háttérét, vagy legalábbis kifejtse azokat a ténybeli körülményeket, amelyeken e kérdések alapulnak”, s e követelménynek a kérelmet előterjesztő bíróság nem felelt meg.

C-511/17 – Lintner ügy

Az egyes szerződéses feltételeket önmagukban vagy a szerződés összes többi (esetleg csak a keresettel támadott) rendelkezéssel együttesen kell-e vizsgálni annak eldöntése során, hogy az adott kikötés tisztességtelen vagy sem?⁶⁴⁷

C-5 .../2017 (még nincs Curia-i száma – magyarországi Kúria Pfv. VII.22.444/2016/11.)

Fogyasztói szerződésben a fogyasztót terhelő egyértelműen meghatározott vagy kiszámítható költség (díj, jutalék) ellenértékéül szolgáló konkrét szolgáltatás meg nem jelölése az uniós fogyasztóvédelmi jog sérelmével jár-e, különös tekintettel a világos és érthető megfogalmazás követelményére, a fogyasztót sújtó szerződéses egyenlőtlenség tilalmára.⁶⁴⁸

⁶⁴⁴ Forrás: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=192498&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1093283>

⁶⁴⁵ Forrás: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?sessionId=9ea7d2dc30d6e21fbe02350f443d984a8687e3e42c0f.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxyMb3f0?text&docid=193483&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1139132>

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=197303&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=805428>

⁶⁴⁶ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:62017CN0259>

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=197306&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=807181>

⁶⁴⁷ Forrás: <http://hitelsikerek.hu/wp-content/uploads/2013/09/%C3%96sszes-k%C3%A9rd%C3%A9s-egyben.pdf>

⁶⁴⁸ Forrás: <http://hitelsikerek.hu/wp-content/uploads/2013/09/EDE-IX..pdf>; <http://hitelsikerek.hu/110-2/>

A „deviza alapú kölcsönök”-kel és az etikátlan banki kölcsönzési/hitelezési gyakorlatokkal összefüggően a nemzetközi szakirodalomban megjelent néhány jelentősebb publikáció

Összeállította: Kiss Zoltán László

I. A 2008. évi globális pénzügyi válság kitörése előtti időszakban (2008. decemberéig) megjelent néhány főbb írás (megjelenés időrendjében):

- Douch, Nick (1989). *The Economics of Foreign Exchange*. Greenwood Press. pp. 87–90.
- Barth, James R. (1991). *The Great Savings and Loan Debacle*. Washington, D.C.: American Enterprise Institute.
- Sinkey, J. F., and M. B. Greenwalt (1991) “Loan-Loss Experience and Risk-Taking Behavior at Large Commercial Banks.” *Journal of Financial Services Research* 5 (1): 43–59. doi:10.1007/BF00127083.
- Arellano, M., and S. Bond (1991) “Some Tests of Specification for Panel Data: Monte Carlo Evidence and an Application to Employment Equations.” *The Review of Economic Studies* 58 (2): 277–297. doi:10.2307/2297968.
- Berthoud, R. and Kempson, E. (1992) *Credit and Debt*. London: Policy Studies Institute
- Hassan, K. M. (1993) “Capital Market Tests of Risk Exposure of Loan Sales.” *Quarterly Journal of Business & Economics* 32 (1): 27–49.
- Hassan, K. M., G. V. Karels, and M. O. Peterson (1994) “Deposit Insurance, Market Discipline and Off-Balance Sheet Banking Risk of Large U.S. Commercial Banks.” *Journal of Banking and Finance* 18 (3): 575–593. doi:10.1016/0378-4266(94)90010-8.
- Kempson, E., Bryson, A. and Rowlingson, K. (1994) *Hard Times? How poor families make ends meet*. London: Policy Studies Institute
- Gallo, J. G., V. P. Apilado, and J. W. Kolari (1996) “Commercial Bank Mutual Fund Activities: Implications for Bank Risk and Profitability.” *Journal of Banking & Finance* 20 (10): 1775–1791. doi:10.1016/S0378-4266(96)00024-6.
- Lee C.I. and Mathur, I. (1996), Trading rule profits in European currency spot cross-rates, *Journal of Banking and Finance*, 20, 949–62.
- C.I. Lee & I. Mathur (1996) A comprehensive look at the efficacy of technical trading rules applied to cross-rates, *The European Journal of Finance*, 2:4, 389-411, <https://doi.org/10.1080/13518479600000016>
- Kempson, E. (1996) *Life on a low income*. York: Joseph Rowntree Foundation
- Brewer, E., W. E. Jackson, and T. S. Mondschean (1996) “Risk, Regulation, and S&L Diversification into Nontraditional Assets.” *Journal of Banking & Finance* 20 (4): 723–744. doi:10.1016/0378-4266(95)00022-4.
- Angbazo, L. (1997) “Commercial Bank Net Interest Margins, Default Risks, Interest Rate Risks and Off-Balance Sheet Banking.” *Journal of Banking & Finance* 21 (1): 55–87. doi:10.1016/S0378-4266(96)00025-8.

- Berger, A. N., and R. DeYoung (1997) "Problem Loans and Cost Efficiency in Commercial Banks." *Journal of Banking & Finance* 21 (6): 849–870. doi:10.1016/S0378-4266(97)00003-4.
- Barth, James R. and Robert E. Litan (1998) „Lessons from Bank Failures in the United States” in Caprio, Gerard Jr., Hunter, W. C., Kaufman, George G. and Leipziger, D. M. eds. *Preventing Bank Crises: Lessons from Recent Global Bank Failures*. Washington, D.C.: World Bank. pp. 133–171.
- Caprio, Gerard - Daniela Klingebiel (1999). "Episodes of Systemic and Borderline Financial Crisis," Washington, D.C.: The World Bank, Financial Sector Strategy and Policy Development.
- Chang, Roberto and Andres Velasco (1998). "The Asian Liquidity Crisis" Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 6796.
- Corsetti, G., P. Pesenti, and N. Roubini. 1999. "What Caused the Asian Currency and Financial Crisis?" *Japan and the World Economy* 11 (3): 305–373. doi:10.1016/S0922-1425(99)00019-5.
- Christiansen, Hans (2001). "Moral Hazard and International Financial Crises in the 1990s," *Financial Market Trends*. 78, March, pp. 115–139.
- Timothy Curry and Lynn Shibut (2000) *The Cost of the Savings and Loan Crisis: Truth and Consequences*. In: Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) *Banking Review*, 2000, pp. 26–35. http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/fdicbnkrv13&div=10&g_sent=1&casa_token=&collection=journals
- Kempson, E. (2002) *Over-indebtedness in Britain*. London: Department Trade and Industry
- James Barth, Susanne Trimmath and Glenn Yago (eds.) (2004) *The Savings and Loan Crisis: Lessons from Regulatory Failure*. Boston: Milken Institute and Kluwer Academic Publishers (Lásd különösen: Lawrence White, "The Savings and Loan Debacle: A Perspective from the Early Twenty-First Century", in i.m., pp. 15–30.)
- Nichols L.T., Nolan J.J. (2004) *The Lesson of Lincoln: Regulation as Narrative in the Savings and Loan Crisis*. In: Barth James R., Trimmath S., Yago G. (eds) (2004) *The Savings and Loan Crisis: Lessons from a Regulatory Failure*. The Milken Institute Series on Financial Innovation and Economic Growth, vol 5. Springer, Boston, MA
- Kane E.J. (2004) *What Lessons Might Crisis Countries in Asia and Latin America Have Learned from the Savings and Loan Mess?*. In: Barth James R., Trimmath S., Yago G. (eds) *The Savings and Loan Crisis: Lessons from a Regulatory Failure*. The Milken Institute Series on Financial Innovation and Economic Growth, vol 5. Springer, Boston, MA
- Bridges, S and Disney, R (2004) 'Use of credit and arrears on debt among low-income families in the UK', *Fiscal Studies*, Vol. 25, No. 1, pp. 1-25
- Kempson, E., McKay, S. and Willits, M. (2004) *Characteristics of families in debt and the nature of indebtedness*. DWP Research Report No. 211. Leeds: HMSO
- Lawrence White (2004) *The Savings and Loan Debacle: A Perspective from the Early Twenty-First Century*, in James Barth, Susanne Trimmath and Glenn Yago (eds.) (2004) *The Savings and Loan Crisis: Lessons from Regulatory Failure* (Boston: Milken Institute and Kluwer Academic Publishers), pp. 15–30.
- Fofack, H. (2005) "Non-Performing Loans in Sub-Saharan Africa: Causal Analysis and Macroeconomic Implications." *World Bank Policy Research Working Paper No. 3769*. Washington D.C: World Bank. doi:10.1596/1813-9450-3769.
- Breuer, J. B. (2006) "Problem Bank Loans, Conflicts of Interest, and Institutions." *Journal of Financial Stability* 2 (3): 266–285. doi:10.1016/j.jfs.2006.07.001.

Dick Bryan & Michael Rafferty (2007) Financial derivatives and the theory of money, *Economy and Society*, 36:1, 134-158, <https://doi.org/10.1080/03085140601089861>

Berge, T. O., and K. G. Boye (2007) "An Analysis of Bank's Problem Loans." *Norges Bank Economic Bulletin* 78 (2): 65–76.

Rinaldi, L., and A. Sanchis-Arellano (2006) "Household Debt Sustainability: What Explains Household Non-Performing Loans?" An Empirical Analysis, ECB Working Paper No. 570. Frankfurt: European Central Bank.

Smith, N and Middleton, S. (2007) A Review of Poverty Dynamics in the UK. York: Joseph Rowntree Foundation

Friedemann Roy (2008) Mortgage Markets in Central and Eastern Europe – A Review of Past Experiences and Future Perspectives, *International Journal of Housing Policy*, 8:2, 133-160, <https://doi.org/10.1080/14616710802061953>

IMF Survey: Foreign Currency Borrowing More Risky for Eastern Europe (By Christoph Rosenberg, Senior IMF Regional Representative for Central Europe and the Baltics) (October 28, 2008)
<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/socar102808a>

Cihák, Martin (2007) Introduction to Applied Stress Testing (March 2007) IMF Working Paper , Monetary and Capital Markets Department, WP/08/105

European Commission (2008) Towards a common operational European definition of over-indebtedness. European Commission

Rosenberg, Ch., Tirpák, M. (2008) Determinants of Foreign Currency Borrowing in the New Member States of the EU, *International Monetary Fund*,

Disney, R., Bridges, S and Gathergood, J. (2008) Drivers of Over-indebtedness. Department of Business Enterprise and Regulatory Reform

II. A 2008. évi globális pénzügyi válság kitörése utáni időszakban megjelent néhány főbb írás (megjelenés időrendjében):

Abate, Tom (2009) Debt pushes millions below poverty line. *Consumer credit*. (June 18, 2009) <https://www.sfgate.com/business/article/Debt-pushes-millions-below-poverty-line-3227038.php>

Chiquier, Loic - Michael Lea (2009) *Housing Finance Policy in Emerging Markets*. Washington, DC: World Bank. (Lásd különösen: Michael Lea (2009) in i.m. pp. 49-64.)

ONS (2009) *Wealth in Great Britain Main results from the Wealth and Assets Survey 2006/08*. ONS

Dearden, C., Goode, J., Whitfield, G. and Cox, L. (2010) *Credit and debt in low-income families*. York: Joseph Rowntree Foundation

Bryan, M., Taylor, M. and Veliziotis, M. (2010) *Over-Indebtedness in Great Britain: An analysis using the wealth and assets survey and household annual debtors survey*. London: Department for Business Innovation & Skills

Bryan, M., Taylor, M. and Veliziotis, M. (2010) *Over-Indebtedness in Great Britain: An analysis using the wealth and assets survey and household annual debtors survey*. London: Department for Business Innovation & Skills

Rajan, Raghuram G. (2010) *Fault Lines: How Hidden Fault Lines Still Threaten the World Economy*, Princeton, NJ: Princeton University Press.

Dempster, M A H - E A Medova & M Villaverde (2010). Long term interest rates and consol bond valuation. *Journal of Asset Management* 11.2-3 113-135

- Dash, M., and G. Kabra (2010) "The Determinants of Non-Performing Assets in Indian Commercial Bank: An Econometric Study." *Middle Eastern Finance and Economics* 7 (2): 94–106.
- Festic, M., A. Kavkler, and S. Repina (2011) "The Macroeconomic Sources of Systemic Risk in the Banking Sectors of Five New EU Member States." *Journal of Banking & Finance* 35 (2): 310–322. doi:10.1016/j.jbankfin.2010.08.007.
- Reinhart, C., and K. Rogoff (2011) "From Financial Crash to Debt Crisis." *American Economic Review* 101 (5): 1676–1706. doi:10.1257/aer.101.5.1676.
- Lee, C.I. – Mathur, I. (2006) A comprehensive look at the efficacy of technical trading rules applied to cross-rates (28 Jul 2006), Pages 389-411
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13518479600000016> ;
<https://doi.org/10.1080/13518479600000016>
- IMF (2011) Global Financial Stability Report. Durable Financial Stability — Getting There from Here (April 2011) Washington, DC: IMF, p. 128.
- Ellison, A., Whyley, C. Forster, R. and Jones, A. (2011) Credit and low-income consumers: A demand side perspective on the issues for consumer protection. Dorking: Friends Provident Foundation
- Reddy.Y.R.K, (2011) Social Impact of the Global Financial Crisis. Address to APFCCI, NIPM, ISTD, HMA, Hyderabad, India. (February 25th, 2011.)
<http://www.academyofcgo.org/newsletter-Mar2011.pdf>,
- Jaffee, Dwight and John Quigley (2011) The Future of the Government Sponsored Enterprises: The Role of Government in the US Mortgage Market (NBER Working Paper 17685).
- Dempster, A H - E A Medova & J Roberts (2011). Regulating complex derivatives: Can the opaque be made transparent? *Journal of Banking Regulation* 12.4 308-330
- Dempster, A.H. (2012) Mis-Selling of Interest Rate Swaps. Előadás a „C5 Forum on Financial Institution Litigation” konferenciáján. London, UK: Centre for Financial Research, University of Cambridge & Cambridge Systems Associates Limited
- Moloney, M. (2012) The Legacy Effects of the Financial Crisis on Regulatory Design in EU, in: Ferran, E., Moloney, N., Coffee, J., Tafara, E.: *The Regulatory Aftermath of the Global Financial Crisis*, Cambridge
- Chadha, J S - M A H Dempster & D S Pickford (2012). *The Euro in Danger: Reform and Reset*. Searching Finance, Cambridge.
- Dempster, M A H - J Evans & E A Medova (2012). Developing a practical yield curve model: An odyssey. In: J S Chadha & M Joyce, eds. *The Yield Curve in Macroeconomics*. Cambridge University Press
- Ali, A., and K. Daly (2010) "Macroeconomic Determinants of Credit Risk: Recent Evidence from a Cross Country Study." *International Review of Financial Analysis* 19 (3): 165–171. doi:10.1016/j.irfa.2010.03.001.
- Agnello, L., and R. M. Sousa (2012) "How Do Banking Crises Impact on Income Inequality?" *Applied Economics Letters* 19 (15): 1425–1429. doi:10.1080/13504851.2011.631885.
- Beck, R., P. Jakubík, and A. Piloiu (2013) "Non-Performing Loans: What Matters in Addition to the Economic Cycle?" ECB Working Paper No. 1515. Frankfurt: European Central Bank.
- Castro, V. (2013) "Macroeconomic Determinants of the Credit Risk in the Banking System: The Case of the GIPSI." *Economic Modelling* 31 (c): 672–683. doi:10.1016/j.econmod.2013.01.027.
- Phang, Sock-Yong (2013) Unintended Consequences of Housing Policy. In: *Housing Finance Systems*. Palgrave Macmillan, London

- Epstein, Rachel A. (2013) Central and East European Bank Responses to the Financial 'Crisis': Do Domestic Banks Perform Better in a Crisis than their Foreign-Owned Counterparts?, *Europe-Asia Studies*, 65:3, 528-547, <https://doi.org/10.1080/09668136.2013.779453>
- Filipozzi, Fabio – Staehr, Karsten (2013) Covered Interest Parity and the Global Financial Crisis in Four Central and Eastern European Countries, *Eastern European Economics*, 51:1, 21-35 <https://doi.org/10.2753/EEE0012-8775510102>
- Civic Consulting (2013) The Over-indebtedness of European Households: Updated mapping of the situation, nature and causes, effects and initiatives for alleviating its impact. Summary document for stakeholder workshop. Berlin: Civic Consulting [accessed via: <http://www.bris.ac.uk/geography/research/pfrc/news/pfrc1301.pdf> (18/10/13)]
- Collard, S., Finney, A. and Kempson, E. (2013) *The impact on business and consumers of a cap on the total cost of credit*. London: Department for Business Innovation and Skills
- Collard, S. and Finney, A. (2013) *The impact on business and consumers of a cap on the total cost of credit Annex 1: An analysis of the Wealth and Assets Survey*. London: Department for Business Innovation and Skills
- Priberny, Christopher and Dorfleitner, Gregor (2013) *Risk perception and foreign exchange risk management in microfinance*. *Journal of Management and Sustainability* 3 (2), pp. 68-78. <https://epub.uni-regensburg.de/19650/>
- Cynthia Bansak - Peter Carpenter (2013) Guaranteed to Fail: Fannie Mae, Freddie Mac and the Debacle of Mortgage Finance, by Viral V. Acharya, Matthew Richardson, Stijn van Nieuwerburgh, and Lawrence J. White. In: *Eastern Economic Journal*, June 2013, Volume 39, Issue 3, pp 421–423., (Publisher: Palgrave Macmillan, UK) <https://doi.org/10.1057/eej.2013.18>
- Johannes Wernz (2013) Risk Modeling and Capital: Credit Risk (Loans). In: Johannes Wernz (ed.) *Bank Management and Control. Strategy, Capital and Risk Management. Management for Professionals- (MANAGROF-)* book series. Zurich, Switzerland: Springer, pp. 39-68.
- Bank of England: Credit risk: Internal ratings based approaches, Consultation Paper, CP4/13, (March 2013.)
- BIS (2013) *Credit, Debt and Financial Difficulty in Britain, 2012*. London: Department for Business Innovation & Skills
- Dobbie, Will S. - Jae Song (2014) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. Princeton: Princeton University - National Bureau of Economic Research (NBER), page 20. (September 2014) https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/Dobbie_Song_Bankruptcy_0.pdf
- Hartfree, Yvette – Sharon Collard (2014) Poverty, debt and credit: An expert-led review. Final report to the Joseph Rowntree Foundation (March 2014), page 11.
- Big Bad Banks: Bid Rigging and Multinational Market Manipulation. (May 5, 2014) <https://www.antitrustinstitute.org/sites/default/files/WorkingPaper14-04.pdf>
- Epstein, Rachel A. (2014) When do foreign banks 'cut and run'? Evidence from West European bailouts and East European markets, *Review of International Political Economy*, 21:4, 847-877, <https://doi.org/10.1080/09692290.2013.824913>
- Gray, David (2014) Central European foreign exchange markets: a cross-spectral analysis of the 2007 financial crisis, *The European Journal of Finance*, 20:6, 550-567, <https://doi.org/10.1080/1351847X.2012.733314>

- Bohle, Dorothee (2014) Post-socialist housing meets transnational finance: Foreign banks, mortgage lending, and the privatization of welfare in Hungary and Estonia, *Review of International Political Economy*, 21:4, 913-948, <https://doi.org/10.1080/09692290.2013.801022>
- Lütz, Susanne – Kranke, Matthias (2014) The European rescue of the Washington Consensus? EU and IMF lending to Central and Eastern European countries, *Review of International Political Economy*, 21:2, 310-338, <https://doi.org/10.1080/09692290.2012.747104>
- Laidroo, Laivi & Männasoo, Kadri (2014) Perils of excessive credit growth: evidence from 11 new EU member states, *Baltic Journal of Economics*, 14:1-2, 17-34, <https://doi.org/10.1080/1406099X.2014.942541>
- EU Consumer Protection Aspects of Financial Services (2014) Brussels: European Parliamentary Research Service.
- Roure, Calebe de - Steven Furnagiev & Stefan Reitz (2015) The microstructure of exchange rate management: FX intervention and capital controls in Brazil, *Applied Economics*, 47:34-35, 3617-3632, <https://doi.org/10.1080/00036846.2015.1021455>
- Sánchez-Fung, José R. (2015) Exchange rate dynamics, forecasting and the microstructure approach: empirical evidence for an emerging market economy, *Macroeconomics and Finance in Emerging Market Economies*, 8:1-2, 81-89, <https://doi.org/10.1080/17520843.2014.977929>
- Dukic Mijatovic, M., Gongeta, S. (2014) Consumer Credit in European Union, *European Scientific Journal* no. 2.
- Domurath, Irina and Comparato, Guido and Micklitz, Hans-W. (2014) The Over-Indebtedness of European Consumers – A View from Six Countries (2014). EUI working paper law 2014/10. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2504531>; <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2504531>
- V.P.L.: All Bad Loans Have One Thing in Common: The Cycle of Debt (Jul 28, 2014) <http://www.vplc.org/all-bad-loans-have-one-thing-in-common-the-cycle-of-debt/>
- Core Risk Management in Banking Foreign Exchange (2015) https://www.bb.org.bd/aboutus/draftguinotification/guideline/ferm_bankdec2015.pdf
- Beware long-term currency volatility (May 31, 2015) <https://www.raconteur.net/technology/beware-long-term-currency-volatility>
- Chaibi, H., and Z. Ftiti (2015) "Credit Risk Determinants: Evidence from a Cross-Country Study." *Research in International Business and Finance* 33 (2015): 1–16. doi:10.1016/j.ribaf.2014.06.001
- Consumer Protection in the EU, Brussels: European Parliamentary Research Service (2015).
- Dobbie, Will S. - Jae Song (2015) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. *American Economic Review*, 105 (3): 1272-1311. DOI: 10.1257/aer.20130612 <https://www.aeaweb.org/articles/pdf/doi/10.1257/aer.20130612>
- Duivenvoorde, B. (2015) The Consumer Benchmarks in the Unfair Commercial Practices Directive, Amsterdam.
- European Central Bank: Opinion of the European Central Bank of 29 July 2016 on Specific Rules for Restructuring Loans Indexed or Denominated in Foreign Currency (CON/2016/39).
- Hedge currency risks (2016) <https://www.ubs.com/ch/en/swissbank/corporates/international-business/currency-risk.html>

- Dobbie, Will S. - Jae Song (2016) Debt Relief or Debt Restructuring? Evidence from an Experiment with Distressed Credit Card Borrowers. (August 2016) Princeton: Princeton University – Social Security Administration.
https://scholar.princeton.edu/sites/default/files/wdobbie/files/dobbie_debtexperiment.pdf
- Opačić, Ana - Perišić Vladan - Gluščević Jelena (2016) The problem of currency-indexed loans: Case of 'CHF'. In: International Review, 2016, Vol. 3-4, pp. 138-144 <http://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=2217-973916041380>
- Atanasijević, Jasna - Miloš Božović (2016) Exchange Rate as a Determinant of Corporate Loan Defaults in a Euroized Economy: Evidence from Micro-Level Data, Eastern European Economics, 54:3, 228-250, <https://doi.org/10.1080/00128775.2015.1137198>
- Destais, Christophe (2016) Central Bank Currency Swaps and the International Monetary System, Emerging Markets Finance and Trade, 52:10, 2253-2266, <https://doi.org/10.1080/1540496X.2016.1185710>
- Kentikelenis, Alexander E. - Thomas H. Stubbs & Lawrence P. King (2016) IMF conditionality and development policy space, 1985–2014, Review of International Political Economy, 23:4, 543-582, <https://doi.org/10.1080/09692290.2016.1174953>
- The problem with foreign currency loans (Feb 26, 2016) www.keepcalmtalklaw.co.uk/the-problem-with-foreign-currency-loans/
- European Financial Inclusion Network (EFIN) Working Group on Over-Indebtedness: Unfair Lending Practices and Toxic Loans (Written by Farid Aliyev /BEUC/, Anne Fily /BEUC/, Olivier Jérusalmy /EFIN-EU/, Nadzeya Sasnouskaya /EFIN-BE/) (December 2016)
- Dobbie, Will S. - Jae Song (2017) Targeted Debt Relief and the Origins of Financial Distress: Experimental Evidence from Distressed Credit Card Borrowers (May 3, 2017) Princeton: Princeton University – Social Security Administration.
https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/dobbie_debtexperiment.pdf
- Robson, Sarah (2017) Debt burden leaves low-income families trapped in poverty cycle (17 May 2017) <https://www.radionz.co.nz/news/national/330998/debt-burden-leaves-low-income-families-trapped-in-poverty-cycle>
- Jones, Adam T. - William H. Sackley & Ethan D. Watson (2017) Teaching exchange rate risk using London's Gherkin building: How investors were in (and out of) a pickle, The Journal of Economic Education, 48:4, 276-287, <https://doi.org/10.1080/00220485.2017.1353457>
- Kjosevski, Jordan - Mihail Petkovski (2017) Non-performing loans in Baltic States: determinants and macroeconomic effects, Baltic Journal of Economics, 17:1, 25-44, <https://doi.org/10.1080/1406099X.2016.1246234>
- Us , Vuslat (2017) A dynamic approach to analysing the effect of the global crisis on nonperforming loans: evidence from the Turkish banking sector, Applied Economics Letters, 24:3, 186-192, <https://doi.org/10.1080/13504851.2016.1176106>
- Koźmiński, Krzysztof (2017) Bank loans denominated and indexed to foreign currency – a Polish, Ukrainian or Europe-Wide problem? In: Studia Iuridica, Issue Year: 2017, IssueNo: 71, pp. 117-135. Warsaw, Poland: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=584858>
- Király, Júlia – Simonovics, András (2017) Mortgages Denominated in Domestic and Foreign Currencies: Simple Models, Emerging Markets Finance and Trade, 53:7, 1641-1653, <https://doi.org/10.1080/1540496X.2016.1232192>

Bohle, Dorothee (2018) European Integration, Capitalist Diversity and Crises Trajectories on Europe's Eastern Periphery, *New Political Economy*, 23:2, 239-253, <https://doi.org/10.1080/13563467.2017.1370448>

Andrieş, Alin Marius – Nistor, Simona (2018): Systemic Risk and Foreign Currency Positions of Banks: Evidence from Emerging Europe, *Eastern European Economics*, <https://doi.org/10.1080/00128775.2018.1440179>

III. Néhány ország-tanulmány a témakörben:

Mexikó:

Luisa Zanforlin - Marco A. Espinosa-Vega (2008) Housing Finance and Mortgage-Backed Securities in Mexico. IMF Working Paper, Monetary and Capital Markets Department. WP/08/105

USA:

Rea, Samuel (1984). "Arm-Breaking, Consumer Credit and Personal Bankruptcy." *Economic Inquiry*, 22(2): 188-208.

Jackson, Thomas (1986) *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. Cambridge: Harvard University Press.

Sullivan, Teresa, Elizabeth Warren, and Jay Westbrook (1989) *As We Forgive Our Debtors: Bankruptcy and Consumer Credit in America*. New York, NY: Oxford University Press.

Jacobson, Louis - Robert LaLonde - Daniel Sullivan (1993) Earnings Losses of Displaced Workers. *American Economic Review*, 83(4): 685-709.

Sullivan, Teresa, Elizabeth Warren, and Jay Westbrook (1994) "The Persistence of Local Legal Culture: Twenty Years of Evidence from the Federal Bankruptcy Courts." *Harvard Journal of Law and Public Policy*, 17(3): 801-865.

Posner, Eric (1995) "Contract Law in the Welfare State: A Defense of the Unconscionability Doctrine, Usury Laws, and Related Limitations on the Freedom to Contract." *Journal of Legal Studies*, 24(2): 283-319.

Domowitz, Ian - Robert Sartain (1999) Determinants of the Consumer Bankruptcy Decision. In: *The Journal of Finance*, 54(1): 403-420.

Sullivan, Teresa - Elizabeth Warren - Jay Westbrook (2000) *The Fragile Middle Class: Americans in Debt*. New Haven, CT: Yale University Press.

Stavins, Joanna (2000) "Credit Card Borrowing, Delinquency, and Personal Bankruptcy." *New England Economic Review*, (July): 15-30.

Warren, Elizabeth - Teresa Sullivan - Melissa Jacoby (2000) Medical Problems and Bankruptcy Filings. In: *Norton Bankruptcy Law Advisor*, May 2000.

Athreya, Kartik (2002) "Welfare Implications of the Bankruptcy Reform Act of 1999." *Journal of Monetary Economics*, 49(8): 1567-1595.

Fay, Scott, Erik Hurst, and Michelle White (2002) "The Household Bankruptcy Decision." *American Economic Review*, 92(3): 706-718.

Fan, Wei, and Michelle White (2003) "Personal Bankruptcy and the Level of Entrepreneurial Activity." *Journal of Law and Economics*, 46(2): 543-567.

Hynes, Richard (2004) "Why (Consumer) Bankruptcy?" *Alabama Law Review*, 56(1): 121-179.

Heckman, James, and Edward Vytlacil (2005) "Structural Equations, Treatment Effects and Econometric Policy Evaluation." *Econometrica*, 73(3): 669-738.

Porter, Katherine, and Deborah Thorne (2006) "The Failure of Bankruptcy's Fresh Start." *Cornell Law Review*, 92(1): 67-128.

- Norberg, Scott, and Nadia Compo (2007) "Report on an Empirical Study of District Variations, and the Roles of Judges, Trustees and Debtor's Attorneys in Chapter 13 Bankruptcy Cases." *The American Bankruptcy Law Journal*, 81(4): 431-493.
- Han, Song, and Wenli Li (2007) "Fresh Start or Head Start? The Effect of Filing for Personal Bankruptcy on Labor Supply." *Journal of Financial Services Research*, 31(2): 123-152.
- Livshits, Igor, James MacGee, and Michele Tertilt (2007) "Consumer Bankruptcy: A Fresh Start." *American Economic Review*, 97(1): 402-418.
- Armour, John, and Douglas Cumming (2008) "Bankruptcy Law and Entrepreneurship." *American Law and Economics Review*, 10(2): 303-350.
- Lawless, Robert, Angela Littwin, Katherine Porter, John Pottow, Deborah Thorne, and Elizabeth Warren (2008) Did Bankruptcy Reform Fail? An Empirical Study of Consumer Debtors. *American Bankruptcy Law Journal*, 82: 349-406.
- Mulligan, Casey (2008) "A Depressing Scenario: Mortgage Debt Becomes Unemployment Insurance." NBER Working Paper No. 14514.
- Sullivan, Daniel, and Till von Wachter (2009) "Job Displacement and Mortality: An Analysis Using Administrative Data." *Quarterly Journal of Economics* Volume, 124(3): 1265-1306.
- Hynes, Richard - Amanda Dawsey - Lawrence Ausubel (2009) "The Regulation of Non-Judicial Debt Collection and the Consumer's Choice Among Repayment, Bankruptcy and Informal Bankruptcy." *Virginia Law and Economics Research Paper No. 2009-13*.
- Himmelstein, David - Deborah Thorne - Elizabeth Warren - Steffie Woolhandler (2009) Medical Bankruptcy in the United States, 2007: Results of a National Study. In: *American Journal of Medicine*, 122 (8): 741-746.
- Cohen-Cole - Ethan, Burcu Duygan-Bump - Judit Montoriol-Garriga (2009) "Forgive and Forget: Who Gets Credit after Bankruptcy and Why?" *Federal Reserve Bank of Boston*.
- White, Michelle, and Ning Zhu (2010) "Saving Your Home in Chapter 13 Bankruptcy." *Journal of Legal Studies*, 39(1): 33-61.
- Porter, Katherine (2011) The Pretend Solution: An Empirical Study of Bankruptcy Outcomes. *Texas Law Review*, 90(103): 104-162.
- White, Michelle (2011) "Corporate and Personal Bankruptcy Law." NBER Working Paper No. 17237.
- vonWachter, Till - Jae Song -Joyce Manchester (2011) Trends in Employment and Earnings of Allowed and Rejected Applicants to the Social Security Disability Insurance Program. In: *American Economic Review*, 101(7): 3308-3329.
- Han, Song, and Wenli Li (2011) "Household Borrowing after Personal Bankruptcy." *Journal of Money, Credit and Banking*, 43(2-3): 491-517.
- Chatterjee, Satyajit - Grey Gordon (2012) "Dealing with Consumer Default: Bankruptcy vs Garnishment." *Journal of Monetary Economics*, 59(15): S1-S16.
- Chetty, Raj (2012) "Bounds on Elasticities with Optimization Frictions: A Synthesis of Micro and Macro Evidence on Labor Supply." *Econometrica*, 80(3): 969-1018.
- Gross, Tal, Matthew Notowidigdo, and Jialan Wang (2012) "Liquidity Constraints and Consumer Bankruptcy: Evidence from Tax Rebates." NBER Working Paper No. 17807.
- Mahoney, Neale (2012) "Bankruptcy as Implicit Health Insurance." Unpublished Working Paper.
- Mian, Atif, and Amir Sufi (2012) "What Explains High Unemployment? The Aggregate Demand Channel." NBER Working Paper No. 17830.

Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Health Statistics. Underlying Cause of Death 1999-2011 on CDC WONDER Online Database, released 2014. Data are from the Multiple Cause of Death Files, 1999-2011, as compiled from data provided by the 57 vital statistics jurisdictions through the Vital Statistics Cooperative Program. Accessed at <http://wonder.cdc.gov/ucd-icd10.html> on Aug 18, 2014. Idézi: Will Dobbie - Jae Song (2014) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. Princeton: Princeton University - National Bureau of Economic Research (NBER), page 20. (September 2014)
https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/Dobbie_Song_Bankruptcy_0.pdf

Coibion, Olivier - Yuriy Gorodnichenko, Marianna Kudlyak, John Mondragon (2014) Greater inequality and household borrowing? New evidence from household data (29 January 2014)

Coibion, Olivier, Yuriy Gorodnichenko, Marianna Kudlyak, and John Mondragon (2014), "Does Greater Inequality Lead to More Household Borrowing? New Evidence from Household Data", NBER Working Paper 19850.

Will Dobbie - Jae Song (2014) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. Princeton: Princeton University - National Bureau of Economic Research (NBER), page 20. (September 2014)
https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/Dobbie_Song_Bankruptcy_0.pdf

de Chaisemartin, Clément (2014) "Tolerating Defiance? Local Average Treatment Effects without Monotonicity." Unpublished Working Paper.

Dobbie, Will S. - Jae Song (2014) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. Princeton: Princeton University - National Bureau of Economic Research (NBER), page 20. (September 2014)
https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/Dobbie_Song_Bankruptcy_0.pdf

Dobbie, Will S. - Jae Song (2015) Debt Relief and Debtor Outcomes: Measuring the Effects of Consumer Bankruptcy Protection. American Economic Review, 105 (3): 1272-1311. DOI: 10.1257/aer.20130612
<https://www.aeaweb.org/articles/pdf/doi/10.1257/aer.20130612>

Dobbie, Will S. - Jae Song (2016) Debt Relief or Debt Restructuring? Evidence from an Experiment with Distressed Credit Card Borrowers. (August 2016) Princeton: Princeton University – Social Security Administration.
https://scholar.princeton.edu/sites/default/files/wdobbie/files/dobbie_debtexperiment.pdf

Dobbie, Will S. - Jae Song (2017) Targeted Debt Relief and the Origins of Financial Distress: Experimental Evidence from Distressed Credit Card Borrowers (May 3, 2017) Princeton: Princeton University – Social Security Administration.
https://www.princeton.edu/~wdobbie/files/dobbie_debtexperiment.pdf

U.S. Supreme Court. 1934. Local Loan Co. V. Hunt, 292 U.S. 234. 32

Ralls, Richard D. (2016) Payday lending trap slow-income families in tragic cycle of debt. (Special to *The Star*) (August 02, 2016)
<http://www.kansascity.com/opinion/readers-opinion/guest-commentary/article93346342.html>

Olaszország:

Italy: the Court of Rome against CHF loans (Jan 16, 2017)

<http://www.fxloans.org/italy-the-court-of-rome-against-chf-loans/> Az említett olasz ítéletet lásd: *Decisione n. 4135 del 20 maggio 2015 – Collegio di coordinamento – Mutuo – In valuta – Estinzione del rapporto* (24 October, 2016)
<http://www.tuconfin.it/decisione-n-4135-del-20-maggio-2015-collegio-coordinamento-mutuo-valuta-estinzione-del-rapporto/>

Kína:

Burrell, Mattias (2006) China's Housing Provident Fund: Its Success and Limitations, *Housing Finance International*, March 2006, pp. 38–49.

Lan Deng, Qingyun Shen and Lin Wang (2009) Housing Policy and Finance in China: A Literature Review. Paper prepared for US Department of Housing and Urban Development. Idézi: Phang, Sock-Yong (2013) Unintended Consequences of Housing Policy. In: *Housing Finance Systems*. PalgraveMacmillan, London

Hovátország:

Neven Vidaković Did the banks in Croatia have extra interest income from CHF appreciation? The Verdict and the Ruling of the Supreme Court of the Republic of Croatia in case Franc dated 14.05.2015, Revt 249/14-2.

Szerbia

Opačić, Ana – Perišić Vladan – Gluščević Jelena (2016) The problem of currency-indexed loans: Case of 'CHF'. In: *International Review*, 2016, Vol. 3-4, pp. 138-144
<http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2217-9739/2016/2217-97391604138O.pdf>
<http://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=2217-97391604138O> ; scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2217-9739/2016/2217-97391604138O.pdf

Žipovski, Lj., Kvrđić, G., Vujadin N. (2013). Credit activities of commercial banks in Serbia: causes and consequences, *International Review* (No.3-4).

Lengyelország:

Central Europe and the Swiss franc Currency risk. In: *Economist*, January 15th, 2015. <https://www.economist.com/news/europe/21639760-poles-were-slow-get-out-swiss-franc-mortgages-now-they-are-paying-price-currency-risk>

Buckley, Neil (2016) Crunch time as Poland decides on Swiss franc mortgages. Law and Justice's decision on \$42 bn of loans could have far-reaching systemic consequences. *Financial Times*, April 13, 2016 , page 9
<https://www.ft.com/content/d3d70688-00bf-11e6-ac98-3c15a1aa2e62>

Cyman, Damian (2017) Consumers Protection in the Area of Loans Indexed to Foreign Currency. In: Michal Radvan, Jolanta Gliniecka, Tomasz Sowiński, Petr Mrkývka (eds.) *The Financial Law towards Challenges of the XXI Century* (Conference Proceedings), Brno, Czech Republic: Masaryk University, pp. 454-465.

Mosionek-Schweda, Magdalena (2017) The Organized Bond Markets in Poland and Czech Republic –a Comparative Analysis. In: Michal Radvan, Jolanta Gliniecka, Tomasz Sowiński, Petr Mrkývka (eds.) *The Financial Law towards Challenges of the XXI Century* (Conference Proceedings), Brno, Czech Republic: Masaryk University, pp. 466-480.

Mroczkowski, Rafał (2017) Abusiveness of Conversion Clauses in Foreign Currency Mortgage Loan Contracts (Polish Case). In: Michal Radvan, Jolanta Gliniecka, Tomasz Sowiński, Petr Mrkývka (eds.) *The Financial Law towards Challenges of*

the XXI Century (Conference Proceedings), Brno, Czech Republic: Masaryk University, pp. 481-503.

Ofiarski, Zbigniew (2017) Borrowers' Support Fund in Poland.

In: Michal Radvan, Jolanta Gliniecka, Tomasz Sowiński, Petr Mrkývka (eds.) The Financial Law towards Challenges of the XXI Century (Conference Proceedings), Brno, Czech Republic: Masaryk University, pp. 504-517.

Mártonffy Attila : Milliárdokkal segíti Varsó a devizahitelek kiváltását (2017. április 12.) <https://magyaridok.hu/kulfold/milliardokkal-segiti-varso-devizahitelek-kivaltasat-1573039/>

Szlovénia

Reuters News Agency : Swiss franc loan annulled in Slovenia (29th January 2018)

<http://www.news.cyprus-property-buyers.com/2018/01/29/swiss-franc-loan-annulled-slovenia/id=00153159>

Görögország

Greece moves towards the elimination of Fx Loans. (10/12/2017)

<http://www.fxloans.org/greece-moves-towards-the-elimination-of-fx-loans/>

A „devizahitel” témaköre kapcsán Magyarországon megjelent jelentősebb publikációk

Összeállította: Kiss Zoltán László

1. Monográfiák, melyek direkt módon foglalkoznak a „devizahitel” problémakörével:
 - Makkos Albert (2011) Devizahiteled van? Kezedben a megoldás? Százhalombatta: EFO Nyomda. ISBN 978-963-08-1203-0
 - Boós Tibor – Demeter Tamás (2014) A Hibrid – a szintetikus tőke fogságában.
 - Szabó József (2014) Devizahitel – Hol az (i)gazság? Budapest. Bado Studio & Print Bt. (2014. november - ISBN 978-963-12-1009-5)
 - Szabó József (2016) Devizahitel – Tisztelt Ügyézség. Bado Studio & Print Bt. (2016. szeptember - ISBN 978-963-12-6442-5)
 - Szabó József (2017) Devizahitel – A Kúria valótlan állításai. Bado Studio & Print Bt. (2017. február - ISBN 978-963-12-8045-6)
 - Szabó József (2017) Devizahitel – Kézikönyv képviselőknek. Bado Studio & Print Bt. (2017. augusztus - ISBN 978-963-12-9362-3)
 - Lentner Csaba (szerk.) (2015) A devizahitelezés nagy kézikönyve. Budapest: Nemzeti Közzolgálati és Tankönyv Kiadó
2. Könyvek, melyek indirekt módon foglalkoznak a „devizahitel” problémakörével is ill. hasznos adalékokat tartalmaznak:
 - Kiss Gábor – Sándor István (2014) A szerződések érvénytelensége. Második, hatályosított kiadás. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. ISBN 978-963-258-232-0
 - Szakács Imre (2003) Számvitel A-tól Z-ig. Hetedik, átdolgozott kiadás. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. (különösen: 200-203.o.) ISBN 963-224-587-3
 - Járai Zsigmond (2009) A pénz beszél. Harminc év a pénzügyek szolgálatában. Budapest: Heti Válasz Kiadó (különösen: 306-324.o.) ISBN 978-963-06-3173-
3. Interjúkötetek:
 - Kovács Anita (szerk.) Devizában nyilvántartott végzet.⁶⁴⁹ Budapest: Kairosz Kiadó. ISBN 978-963-662-673-0
4. Tanulmányok; folyóirat-cikkek:
 - Bethlendi András: Egy rossz termékfejlesztésből rendszerszintű piaci kudarc. A hazai lakossági devizajelzáloghitelezés. In: Hitelintézeti Szemle, XIV. évfolyam, 1.szám, 2015. március, 5-29.o.

⁶⁴⁹ Interjúk Dr. Damm Andreával, Hossó Andreával, Dr. Lázár Dénessel, Dr. Léhmann Györggyel, Makkos Alberttel, Varga Istvánnal

5. Interneten megjelent elemzések, előadások:

Róna Péter professzor értékelései, elemzései, nyilatkozatai, pl.:

- Róna szerint Oszkók a felelősek (AN szignóval) (2012. november 27.) <http://nepszava.com/2012/11/magyarorszag/rona-szerint-oszkoek-a-felelosek.html/comment-page-3>
- A világhírű közgazdász kitart: „Hibás termék és csalás a devizahitel”(2013.10.04.) http://hitelkarosultak.blog.hu/2013/10/04/a_vilaghiru_kozgazdasz_kitart_hibas_termek_es_csalas_a_devizahitel
- Hét ember felelős a devizahitelezésért (2012. november 27.) <http://hitelvilagstadium.blogspot.hu/2012/11/het-ember-felelos-devizahitelezesert.html?m=0>
- Róna Péter: a devizahitel-szerződések nem felelnek meg a hitel gazdasági fogalmának (HVG) (2013. január. 22.) http://hvg.hu/gazdasag/20130122_A_perelo_devizahiteleseknek_adott_tanacso
- Vélemény: Róna Péter: A Kúria jogegységi határozatáról - NOL.hu nol.hu/.../20140102-a_kuria_jogegysegi_hatarozatarol-1435351 (2014. január 2.)

Surányi György professzor (volt MNB elnök): A devizahitelezés csapdái. (2017. május 12.) Online:

http://m.portfolio.hu/gazdasag/suranyi_gyorgy_a_devizahitelezes_csapdai.248905.html
felületen

Dr. Damm Andrea a semmis szerződésekről. <https://civilkontroll.com/feltetlenul-nezd-meg-dr-damm-andrea-a-semmis-szerzodesekroliratmintak/>

Dr. Damm Andrea – Makkos Albert – Varga István: A Kúriának megküldött közös álláspont. (2013. december)

http://www.penzbiztos.hu/download/dmv_kuria.pdf; <http://devizahitel-atveres.blogspot.hu/2013/12/a-kurianak-megkuldott-kozos-allaspon.html>

Járvás Éva: Devizahitelek – kárpótlási törvényt követelünk!

<https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpotlasi-torvenyt-kovetelunk-i-resz/> ;

<https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpotlasi-torvenyt-kovetelunk-ii-resz/>

Kásler Árpád (Banki Adósok Érdekvédelmi Szervezete, BAÉSZ): A Csalás.

<https://sites.google.com/site/semmisdevizahitel/csalas>

Dr.Kriston István: Egész szerződés semmissége. Jogvélemény a Kúria Jogegységi Tanácsához. <https://civilkontroll.com/dr-kriston-istvan-ugyved-egesz-szerzodes-semmissege-jogvelemeney-a-kuria-jogegysegi-tanacsahoz/>

Dr. Marczingós László: Feljelentés a Fővárosi Főügyészségre deviza alapú hitelekkel kapcsolatban. (2012. április 30.) Szabó József: Devizahitel. Tisztelt Ügyészség...Budapest: Bado Studio & Print Bt.

Menyhért Péter: A Deviza Alapú Csalásról. Online:

<https://www.youtube.com/watch?v=D-8orQkIAik&list=PL514XyT3buEac-jlT1vpazKheyLIGA1ul>

Nagy Éva – Teo Fiser: Vádirat az államhoz a devizacsalás ügyében. (2014. október 21) Online:

<http://prohungarianemzetiportal.ning.com/forum/topics/bank-biztosito?commentId=6573332%3AComment%3A57089>,
civilkontroll.com<https://civilkontroll.com/devizahitelek-karpotlasi-torvenyt-kovetelunk/>

Szécsi István: Igazságot a devizahiteleknek! (2016. október 21.) Online:
 Magyarország Igazságot a Devizahiteleknek!
https://www.youtube.com/watch?v=IluzWwuqy_8

Tilk László Géza – Kuhár János (2014) Devizaárfolyam-változás hatásvizsgálat
 /Tanulmány/ Budapest. https://word-view.officeapps.live.com/wv/WordViewer/request.pdf?Fi=SD9C2732CE7F14988A!642&C=5_810_SN2-SKY-WAC-WSHI&ak=t%3D0%26s%3D0%26v%3D%21APvBIKVAq-o5ayo%26aid%3D849ad616-f027-4432-b8bf-841c574681e1%26m%3Dhu-hu&z=256&type=printpdf&pdfMode=1&usid=58aeb7d5-5739-4e9d-bab3-a692ced17ae0&build=16.0.4229.3601&waccluster=DB3B (2015.február 13.)

Varga István: Törvényt sértettek a pénzintézetek?
<https://civilkontroll.com/torvenyt-sertettek-penzintezetek/>

Dr. Varga-Damm Andrea: Devizahitelekről a forintosítás után. (2015.február 13.)
<http://komlomeia.hu/videok?view=video&id=2015021301>

Mohácsi Nagy, Piroska (2015) The Swiss franc and Eastern Europe (26 Jan 2015)
<http://www.ebrd.com/news/2015/the-swiss-franc-and-eastern-europe.html>

Rowan Clapp (2016) The problem with foreign currency loans in Hungary (Rowan Clapp: Former Public Law & Human Rights Editor)
<http://www.keepcalmtalklaw.co.uk/the-problem-with-foreign-currency-loans/>
 “We borrowed 9 million forints, paid back 5.8 million and still owe 16.2 million!”
 (May 15, 2015) <https://budapestbeacon.com/we-borrowed-9-million-forints-paid-back-5-8-million-and-still-owe-16-2-million/>

**Magyarországon „devizahitel”-ügyben a károsultak
tájékoztatását, jogvédelmét felvállaló, ill. erőfeszítéseket
koordináló ügyvédek, civil szerveződések, mozgalmak**

Összeállította: Kiss Zoltán László

1. Civil szerveződések, mozgalmak – és vezető képviselőik:

Banki Adósok Érdekvédelmi Szervezete

Kásler Árpád, ügyvezető
5711 Gyula, Fehér-Körös u. 69.
+36-70-506-0865
kaslerarpad@yahoo.com

Bankcsapda Érdekvédelmi Civil Szervezet

Falus Zsolt Ferenc, elnök
1171 Budapest, Zrínyi utca 121.
Iroda: Budapest, VIII. Ker. Orczy út 32/A.
Tel:06-20-260-4171
bankcsapda@gmail.com

Banki és Végrehajtási Károsultak Fogyasztóvédelmi Egyesület

Kovács László, főtitkár
+36-70/253-2910
87/414-354
valsagkezeles2008@gmail.com
8300 Tapolca, Vörösmarty út 15/2.
www.bankikarosultak.hu

Bátor Program Egyesület

Dr. Ölveczky István, főigazgató
Kerekes és Társai Ügyvédi Iroda
H-1154 Budapest, Órjáró tér 5. Tel/Fax:(+36)1/416-5495, 30/589-3950
www.kerekesdr.hu
Email: drkerekes@kerekesdr.hu

Deviza Alapú Csalás Áldozatai

Menyhért Péter
a Deviza Alapú Csalás Áldozatai (DAC-csoport) és a Közösségi Feljelentés
képviselője
petermenyhert@gmail.com
daccsoport@gmail.com
http://menyusp.5mp.eu/web.php?a=menyusp
1089 Bp. ORCZY út 40. I. emelet 40. lakás.
06 30 217 7719
https://www.facebook.com/groups/584870318200840/about/
https://www.peticiok.com/deviza_alapu_csalas_ellen

Devizahiteles Karta

Dr. Polgár Zoltán, elnök

zorrodoki2@gmail.com

www.kitoresabankokkarmaibol.com

https://www.facebook.com/Devizahiteles-KARTA-Hivatalos-Oldala-263591747138082/about/?ref=page_internal

Egyéni Bírói Függetlenség és Felelősség Fórum

Dr. Ravasz László, alapító tag

Tel.: 06303701201

egyenibiroi@gmail.com

https://www.facebook.com/Egy%C3%A9ni-B%C3%ADr%C3%B3i-F%C3%BCggetlens%C3%A9g-%C3%A9s-Felel%C5%91ss%C3%A9g-F%C3%B3rum-1720290178182363/about/?ref=page_internal

Hiteles Magyarok Fóruma Érdekvédelmi Egyesület

Dr. Hosszú Istvánné, alapító tag

1089 Budapest, Kőrös u. 9. III/36.

+36-20-416-1000

hiteles_magyarok_foruma@hitelesmagyar.com

Hiteles Mozgalom

Arany Liliom Alapítvány

Szabó József

Hiteles Mozgalom ügyvezető

1074 Budapest, Dohány u. 73-75. I.17.

Jogállamért Egyesület

Balogh István, elnök

1031 Budapest, Római-part 26-32.

www.jogallamert-egyesulet.com/

balogistvan.jogallamegyesulet@gmail.com

+3631 781 4064

swrueloflawpresident@gmail.com

<http://balog-istvan.webnode.hu/jogallamert-egyesulet/>

Jog és Igazság Mozgalom Civil Társaság

Dr. Kriston István, jogi képviselő

2030 Érd, Dávid u. 4.

Email: jogtanacsos@pr.hu

drkristonugyved@gmail.com

Honlap: www.jogesigazsag.hu

Pénzügyi Ismeretterjesztő és Érdek-képviselési Egyesület

Dr. Lázár Dénes, elnök

Pénzügyi Ismeretterjesztő és Érdek-képviselési Egyesület

1535 Budapest, Pf. 830.

pitee2008@gmail.com

Tel.: 06-70-289-0128, 06-1-700-1615,

06-30-261-9938 (csak újságíróknak)

Nem Adom a Háza Mat Mozgalom

Póka László, ügyvezető
+36-30-931-9802
pokalaszlo@nemadomahazamat.hu
Postacím: Póka László
2316 Tököl, Pongrátz Gergely utca 7.

„Nemtartozunk.hu”-közösségi oldal

Dr. Boós Tibor

„Nemtartozunk.hu” közösségi oldal vezető elemzője

+36-70-221-7653
<http://nemtartozunk.hu/kapcsolat/>
drboostibor@gmail.com
<drbtdrbt13@gmail.com>;

Pénzügyi Szervezetek Lakossági Figyelője

Dr. Madari Tibor, elnök
Pénzügyi Szervezetek Lakossági Figyelője (PSZLF)
1027 Budapest, Frankel Leó u. 5. mf.2.
madari@madari.hu

Radikális Bankellenes Csoport

Kerékgyártó László, elnök
rab.csoport@gmail.com

2. Ügyvédek⁶⁵⁰

Dr. Marczingós László

ügyvéd
8272 Tagyon, Muskátli u. 3.
Tel/fax: 06 (87) 579-013
Mobile: 06 (30) 500-4662
E-mail: dr.marczingos@t-online.hu
<http://www.drmarczingos.hu/>
<https://hu-hu.facebook.com/DrMarczingosLaszloUgyvedilroda/>

Dr. Kende Péter

ügyvéd
Dr. Kende Péter Ügyvédi Iroda
1133 Budapest Kárpát utca 7/b.
Telefon és fax: 06-1-237-05-15
Mobil: 06-30-9412-676
e-mail: peter@kende.hu

⁶⁵⁰ Köszönet a Hitelesikerek.hu honlap készítőinek a lelkiismeret összeállításért, mely felsorolásunk alapját képezi. Az eredeti listát az adott ügyvédek saját web-oldalaira irányító linkekkel (jelölése a listában: „web”) lásd: <http://hitelsikerek.hu/ugyvedlista/>

Dr. Varga-Damm Andrea

ügyvéd

<andrea.drvarga@gmail.com>, andipocok@gmail.com

+36-20-310-5161

1311 Budapest Pf. 97

Dr. Gyarmati Éva

ügyvéd

telefon: 06-30-820-8714

e-mail: gyarmatieva@t-email.hu

Facebook: Niké Nemeszisz

https://www.agytroszt.com/bankrendszer/documents/nem-te-vagy-az-ados_hanem-a-bank-tartozik-neked.pdf

Dr. Lázár Dénes (Budapest) – Jogvédelem Európában (web) (Európai Bíróság és Emberi Jogok Európai Bírósága előtti képviselet)

Dr. Nyulászi Márk ügyvéd, (Miskolc) – mobil: 0670 605 8987 (Emberi Jogok Európai Bírósága előtti képviselet); Munkatársak – **Mészáros ügyvédi Iroda (Web)**

Dr. Ölveczky István

Kerekes és Társai Ügyvédi Iroda

H-1154 Budapest, Őrjáró tér 5.

Tel/Fax: (+36)1/416-5495, 30/589-3950

www.kerekesdr.hu

Email: drkerekes@kerekesdr.hu

- **dr. Dantesz Péter** - 1000. számú ügyvédi iroda – iroda: 061 212 2174; mobil: 06 30 825 4835; 06 30 201 9374; email: ezres@t-online.hu
- **Baracskainé dr. Krajcár Mária;** iroda: 06 82 510 904; mobil: 06 30 2882 664; email: drkrajcar@t-online.hu /
- **dr. Bárdos Gergely (web) és Bárdos és Némethi Ügyvédi Együttműködés a Devizaadósokért (web)**
- **Bukliné dr. Vámos Csilla** alkalmazott ügyvéd dr. Csuka Zoltán mellett; mobil: 06 70 779 2375
- **dr. Csuka Zoltán** 06 30 411 1745, email: csuka.zoltan@kapos-net.hu
- **dr. Gerencsér Éva;** mobil: 06 20 355 5917; *Elsősorban autós ügyeket vállal*
- **dr. Gönczi László;** mobil: 06 30 964 3150, email: dr.gonczilaszlo@gmail.com
- **dr. Havas-Sághy Gábor** – iroda: 06 1 786 6607, mobil: 06 70 314 8094
- **dr. Karkosák Balázs** – Karkosák Ügyvédi Iroda; iroda mobil: 06 20 418 0887; e-mail: info@karkosak.hu
- **dr. Kállai Mária;** mobil: 06 20 356 7713, email: drkallai@t-online.hu
- **Dr. Kisházi János** (EGER) telefon: +36 36 516 965; email: drkishazijanos@yahoo.com
- **dr. Lang Norina** ügyvéd és **Frank Brigitta** ügyvédjelölt
email: frankbrigit@gmail.com, mobil: 06 70 413 1207; *kéri, hogy elsősorban e-mailben keressék*
- **dr. Lajos Sándor** ügyvédjelölt, dr. Czingula Katalin

- **dr. Léhner Zsuzsanna (web)** *Kéri, hogy elsősorban e-mailben keressék!*
- **dr. Mándli Ádámné dr. Pethő Annamária** ügyvéd és **dr. Mándli Ádám** ügyvédjelölt; mobil: 06 70 285 6057
- **dr. Madari Tibor (web)**
- **dr. Marticsek Ügyvédi Iroda (web) – dr. Marticsek Dénes**
- **Mészáros Ügyvédi Iroda (Miskolc) (web)**
- **dr. Németh Ügyvédi Iroda (web) – dr. Némethi Gábor dr. Némethi Csanád és**
- **Bárdos és Némethi Ügyvédi Együttműködés a Devizaadósokért (web)**
- **Dr. Nyulászi Márk** (Miskolc) – mobil: 0670 605 8987
- **dr. Olsavszky Péter**; mobil: 06 20 273 2302
- **dr. Orgován István**; mobil: 06 30 258 5331, email: orgovaniroda@gmail.com
- **dr. Sántha Gergely (web)** ügyvédjelölt, Hidas és Szücs Ügyvédi iroda; email: drsantha@hidasesszucs.hu
- **dr. Pintér Matild**; mobil: 06 30 9483 025
- **dr. Taraszovics Ilona**; iroda: 06 42 400 285, mobil: 06 30 953 0862, email: drtaraszovics@t-online.hu
- **dr. Téglásy Balázs (web)**
- **dr. Vajk Kálmán**; mobil: 06 70 381 7264, email: civisiurist@gmail.com
- **dr. Várhelyi Tamás (web)**
- **dr. Zugh Katalin**; mobil: 06 20 956 5880

Lásd még:

„**Németh György**, mobil: 06 70 630 0293 email: info@szegero.eu – civil segítő, pénzügyi, gazdasági tanácsadás kiemelten a fogyasztói jogok érvényesítése területén (az iroda együttműködő ügyvédekkel kapcsolatban áll)

Dajbukát Balázs, Bátorprogram, iroda: 06 70 246 7426⁶⁵¹

3. Banktechnikai számítások, levezetések

Soltész Sándor

mérnök-közgazdász

4722 Nyírmeggyes, Béke köz 1.

e-mail: sndor.soltesz@gmail.com

telefon: +36 30 6783110

Erdősi Éva

mobil: + 36 70 324 4298

⁶⁵¹ <http://hitelsikerek.hu/ugyvedlista/>

10.melléklet

Helyes kölcsönszámítás
(Összeállította: Soltész Sándor)

Összeállította: Soltész Sándor

Helyes kölcsönszámítás

[illegible]

34	2011.03.04	213.39	581.88	124167	211,27	7,49	76156,21	330,60	257,12	52066,19	51809,07	69845	54322	10945703	211,27	0	10945703	51809,07	0	0	324,98	147	68658
35	2011.04.04	204,54	581,88	119018	203,93	7,49	76039,37	323,37	260,25	53673,83	53413,58	65946	53072	10945703	203,93	0	10892631	53413,58	0	0	335,01	146	68319
36	2011.05.04	209,27	611,01	127866	206,56	7,49	75926,10	337,39	285,64	52733,50	52447,86	68865	59001	10833630	206,56	0	10833630	52447,86	0	0	329,14	145	67988
37	2011.06.06	220,33	618,80	134578	217,54	7,49	75806,42	327,36	291,27	49800,63	49509,36	71214	63364	10833630	217,54	0	10770266	49509,36	0	0	310,84	144	67620
38	2011.07.04	218,48	610,84	133456	215,21	7,49	75866,37	309,02	311,10	50045,38	49734,28	66504	66952	10770266	215,21	0	10703315	49734,28	0	0	312,37	143	67224
39	2011.08.04	249,80	610,34	152463	246,74	7,49	75564,38	310,42	307,48	42376,92	43071,44	76594	75869	10703315	246,74	0	10627446	43071,44	0	0	270,76	142	66807
40	2011.09.05	250,48	610,33	152875	247,35	7,49	75443,48	268,84	349,21	42985,22	42616,00	66497	86378	10627446	247,35	0	10541068	42616,00	0	0	268,17	141	66333
41	2011.10.04	246,19	610,39	150272	242,61	7,49	75321,88	265,99	353,40	43448,61	43095,21	64533	85739	10541068	242,61	0	10455329	43095,21	0	0	271,19	140	65794
42	2011.11.04	253,55	610,29	154759	252,03	7,49	75198,50	268,99	348,94	4484,46	41139,48	67793	86946	10455329	252,03	0	10368383	41139,48	0	0	258,93	139	65259
43	2011.12.05	246,70	610,39	150583	246,32	7,49	75079,64	256,78	354,55	42093,14	41738,59	63250	87333	10368383	246,32	0	10281049	41738,59	0	0	262,73	138	64716
44	2012.01.04	261,89	610,18	159800	258,72	7,49	74862,85	260,52	357,14	39738,13	39380,99	67401	92399	10281049	258,72	0	10188651	39380,99	0	0	248,03	137	64171
45	2012.02.06	244,57	610,42	149290	246,67	7,49	74839,30	245,80	372,12	42171,57	41799,45	59386	89904	10188651	244,57	0	10098747	41799,45	0	0	263,22	136	63594
46	2012.03.05	242,10	610,49	147790	238,66	7,49	74715,17	260,90	358,35	42314,37	41956,02	62266	85264	10098747	238,66	0	10013223	41956,02	0	0	264,11	135	63093
47	2012.04.04	246,79	610,39	150638	244,53	7,49	74589,23	261,88	354,16	40948,85	40594,70	64036	86602	10013223	244,53	0	9926621	40594,70	0	0	255,59	134	62699
48	2012.05.04	238,09	610,51	145357	236,18	7,49	74465,37	253,38	362,07	40209,90	41667,83	59843	85514	9926621	236,18	0	9841107	41667,83	0	0	262,34	133	61959
49	2012.06.04	254,78	610,28	154587	253,23	7,49	74432,34	260,08	353,94	38862,33	38508,39	65859	89528	9841107	253,23	0	9751479	38508,39	0	0	242,57	132	61425
50	2012.07.04	240,23	610,48	146656	237,06	7,49	74219,54	240,36	378,29	41135,07	40756,78	56979	89677	9751479	237,06	0	9661802	40756,78	0	0	256,75	131	60865
51	2012.08.06	244,44	610,57	143142	232,01	7,49	74091,96	254,39	362,57	41463,90	41281,33	59021	84121	9661802	232,01	0	9577681	41281,33	0	0	259,93	130	60306
52	2012.09.04	239,66	610,49	146310	237,43	7,49	73965,49	237,66	358,56	40336,97	39980,41	61177	85133	9577681	237,43	0	9492548	39980,41	0	0	231,78	129	59781
53	2012.10.04	238,67	610,50	145708	236,32	7,49	73839,07	249,54	367,03	40168,20	39801,17	58972	86736	9492548	236,32	0	9405813	39801,17	0	0	250,72	128	59248
54	2012.11.05	237,28	610,53	144866	234,80	7,49	73711,75	248,43	368,55	40058,33	39690,28	58330	86536	9405813	234,80	0	9319277	39690,28	0	0	250,03	127	58708
55	2012.12.04	243,18	610,54	144197	233,33	7,49	73583,49	247,73	370,26	39940,33	39570,07	57804	86393	9319277	233,33	0	9232884	39570,07	0	0	249,29	126	58168
56	2013.01.04	246,32	610,44	148532	240,80	7,49	73453,69	246,98	369,84	38342,54	37972,70	59474	89058	9232884	240,80	0	9143825	37972,70	0	0	239,32	125	57629
57	2013.02.04	239,21	610,50	146038	236,40	7,49	73324,32	237,01	380,75	38679,46	38298,72	56030	90001	9143825	236,40	0	9053817	38298,72	0	0	241,42	124	57073
58	2013.03.04	243,31	610,44	148526	241,06	7,49	73193,53	239,05	377,09	37558,36	37181,27	57625	90901	9053817	241,06	0	8962916	37181,27	0	0	234,43	123	56511
59	2013.04.04	251,23	610,32	153331	247,15	7,49	73063,64	232,07	388,32	36565,09	35876,76	57457	95974	8962916	247,15	0	8866942	35876,76	0	0	226,35	122	55944
60	2013.05.06	243,11	610,44	148404	241,76	7,49	72928,98	232,93	389,92	36676,63	36286,71	57138	94266	8866942	241,76	0	8772675	36286,71	0	0	228,92	121	55344
61	2013.06.04	239,36	610,49	146127	237,53	7,49	72800,07	226,49	388,70	36332,92	36544,21	53798	93239	8772675	237,53	0	8680346	36544,21	0	0	230,52	120	54756
62	2013.07.04	241,88	610,46	147658	239,49	7,49	72668,10	228,10	388,46	36245,13	35856,68	54627	93031	8680346	239,49	0	8587315	35856,68	0	0	226,23	119	54180
63	2013.08.05	244,17	610,42	149047	242,61	7,49	72534,20	223,81	390,54	35395,55	35005,01	54297	94750	8587315	242,61	0	8492566	35005,01	0	0	220,93	118	53599
64	2013.09.04	246,75	610,39	150614	244,41	7,49	72401,77	218,49	397,75	34747,21	34349,47	53401	97213	8492566	244,41	0	8395353	34349,47	0	0	216,88	117	53008
65	2013.10.04	243,56	610,43	148677	241,19	7,49	72266,90	214,40	402,03	34808,05	34406,01	51711	96966	8395353	241,19	0	8298386	34406,01	0	0	217,26	116	52401
66	2013.11.04	241,83	610,46	147628	238,82	7,49	72131,27	214,75	403,41	34747,45	34344,05	51279	96341	8298386	238,82	0	8202045	34344,05	0	0	216,88	115	51796
67	2013.12.04	248,48	610,36	151663	246,21	7,49	71993,42	214,36	401,63	33313,21	32911,58	52779	98884	8202045	246,21	0	8103161	32911,58	0	0	207,93	114	51194
68	2014.01.06	245,31	610,41	149740	242,84	7,49	71856,91	205,42	411,20	33368,31	32957,11	49885	98855	8103161	242,84	0	8003306	32957,11	0	0	208,27	113	50577
69	2014.02.04	259,08	610,22	158935	254,94	7,49	71719,22	205,71	414,42	31392,90	30978,48	52443	105653	8003306	254,94	0	7897654	30978,48	0	0	195,94	112	49954
70	2014.03.04	260,96	610,20	159237	258,19	7,49	71577,37	193,36	423,39	30858,15	30165,15	49923	109314	7897654	258,19	0	7788340	30165,15	0	0	190,92	111	49295
71	2014.04.04	254,06	610,29	155050	252,30	7,49	71438,09	188,28	426,27	30869,36	30443,10	47503	107547	7788340	252,30	0	7680793	30443,10	0	0	192,68	110	48612
72	2014.05.05	254,63	610,28	155395	252,33	7,49	71300,36	190,02	425,82	30439,48	30013,65	47947	107448	7680793	252,33	0	7573345	30013,65	0	0	189,99	109	47941
73	2014.06.04	252,12	610,31	153872	248,62	7,49	71160,76	187,34	431,57	30461,53	30029,96	46575	107297	7573345	248,62	0	7466048	30029,96	0	0	190,13	108	47270
74	2014.07.04	255,20	610,27	155741	255,20	7,49	71014,85	187,44	422,83	29557,67	28832,84	47834	107907	7466048	255,20	0	7358141	28832,84	0	0	182,60	107	46601
75	2014.08.04	250,89	610,23	157787	258,57	7,49	70876,47	179,96	430,26	28457,06	28026,79	46534	111324	7358141	258,57	0	7246887	28026,79	0	0	177,62	106	45927
76	2014.09.04	259,89	610,21	158588	259,89	7,49	70737,46	174,93	435,28	27884,44	27446,94	45464	111324	7246887	259,89	0	7133763	27446,94	0	0	174,05	105	45233
77	2014.10.06	255,82	610,26	156117	255,82	7,49	70597,82	171,33	438,93	27885,87	27446,94	43829	112288	7133763	255,82	0	7021475	27446,94	0	0	174,05	104	44527
78	2014.11.04	256,48	610,25	156517	256,48	7,49	70457,54	171,31	438,94	27376,31	26937,37	43939	112289	7021475	256,48	0	6908897	26937,37	0	0	170,87	103	43826
79	2014.12.04	255,35	610,27	155832	255,35	7,49	70316,62	168,13	442,13	27056,58	26614,44	42933	112598	6908897	255,35	0	6795998	26614,44	0	0	168,88	102	43123
80	2015.01.05	256,47	610,25	156511	256,47	7,49	70175,06	166,12	444,13	26498,22	26054,09	42604	113907	6795998	256,47	0	6682091	26054,09	0	0	165,39	101	42418
81	2015.02.04	256,47	610,25	156511	256,47	6,95		150,90	385,45	22898,77	22513,33	36544	112478	6596914	256,47	0	6569614	22513,33	0	0	132,62	100	38700
82	2015.03.07	445																					

93	2016.02.04	95038	1,00	6,05	29289	65749	5809339	5743590	5743590	0	0,00	88	29289
94	2016.03.04	95038	1,00	6,05	28957	66081	5743590	5677509	5677509	0	0,00	87	28957
95	2016.04.04	95038	1,00	6,05	28624	66414	5677509	5611095	5611095	0	0,00	86	28624
96	2016.05.04	95038	1,00	6,05	28289	66749	5511095	5543437	5543437	0	0,00	85	28289
97	2016.06.06	95263	1,00	6,05	27953	67310	5543437	5477036	5477036	0	0,00	84	27953
98	2016.07.04	93068	1,00	6,05	27613	67555	5443437	5414282	5414282	0	0,00	83	27613
99	2016.08.31	2835262	1,00	6,05	27297	2807965	5414282	2606317	2606317	0	0,00	82	27297
100	2016.09.05	87640	1,00	6,05	13140	74500	2606317	2531817	2531817	0	0,00	81	13140
Mindösszesen: 1502322													
					5555049	9468183	1502322	1200000				5513270	

Megállapítás : Hátralévő tőke (Tőketartozás 2016.09.05-vel bezárólag (HUF))	2531817
--	---------

A számlítás leírása												
A táblázat felső részében feltüntetésre került a szerződéshez kapcsolódó azonosító-, és alapadatok.												
A táblázat												
A Képlet sorban az abc nagybetűvel kerültek megjelölésre, az Excel programmal összhangban, az oszlopok, míg l és j-vel az aktuális sorok, i= a táblázatban az aktuális sorszámmal azonos sor jelölése, j= az l-t megelőző sor jelölése.												
A Szerződött, Folyósított, Átszámított elnevezésű sorokban kerültek feltüntetésre a kezdeti adatok.												
A táblázatban "A" oszlopában lévő "Sorszámok" a havi törlesztési periódusok sorszámaát mutatják.												
Mindösszesen sor tartalmazza az összesített adatokat a befizetésekre vonatkozóan.												
A Kana számlázási táblázatban kerül kiismárlásra a az adós által meg nem fizetett tőkére (Hátralévő tőke) jutó kamat, fél éves MNB alapkamattal számolva az adott dátumig.												
A "A", "B", "C", "D", "E", "F", "G", "H" oszlopok Banki adatok : a Bank által rendelkezésre bocsátott részletes elszámolásában feltüntetett adatok az abban adott megnevezés szerint és tartalommal.												
Az "I", "J", "K", "L" oszlopok, Számlások CHF : A banki adatok felhasználásával a kölcsön tényleges kamatának, a törlesztőrészlet tőkerészének, a kölcsön periódusbeli nyitó egyenlegének és a kölcsön periódusbeli záró egyenlegének a meghatározása CHF devizában.												
a kamatszámítás alapjának: az előző havi záróegyenlegét, és a havi kamatrátádnak a szozata. Mivel a kamatlátó éves időszakra és % -ban került a szerződésben meghatározásra, ezért 12 vel, majd 100-al szükséges elosztani. (napli kamat esetén az osztó 360 helyett 365, de a napok számával kiegészítéssel szorzoni szükséges)												
A HUF-ban befizetett és CHF-re MNB árfolyamon átszámított összeg ("E") oszlop ("F" oszlop) és a kamatrész "I" oszlop különbsége.												
K oszlop												
Az előző havi "Záró egyenleg" szorozva az előző havi MNB árfolyammal, osztva az aktuális MNB árfolyammal												
A "Nyitó egyenleg"												
L oszlop												
A "Záró egyenleg":												
A "Nyitó egyenleg" és a "Tőkerész" különbsége.												
A "Záró egyenleg":												
A "Z", "M", "N", "O", "P" oszlopok: Számlások (HUF) : A banki adatok felhasználásával a kölcsön tényleges kamatának, a törlesztőrészlet tőkerészének, a kölcsön periódusbeli nyitó egyenlegének és a kölcsön periódusbeli záró egyenlegének a meghatározása HUF-ban.												
A CHF-ben meghatározott "Kamatrész" (I oszlop) és az MNB árfolyam (F oszlop) szorzata												
A "Befizetés" ("E") oszlop összegének és a kamatrésznek ("M") oszlop a különbsége.												
O oszlop												
Az előző havi "Záró egyenleg" (P oszlop) osztva az aktuális MNB árfolyammal ("F") oszlop és szorozva az aktuális MNB árfolyammal												
A "Nyitó egyenleg"												
P oszlop												
A "Nyitó egyenleg" ("O") oszlop és a "Tőkerész" ("N") oszlop különbsége.												
A "Z", "Q", "R", "S", "T", "U", "V" oszlopok: Ellenőrzések : A két nyilvántartásban számított értékek egymással történő összevetése, melynek során bizonyítódik, hogy a nyilvántartás eredménye független a nyilvántartás devizanemétől: a hánnyados, az árfolyam , a devizából vagy forintból számított záró tőkeegyenlegek különbsége zero.												
Q oszlop												
A HUF-ban és CHF-ben ki számított "Záró egyenleg" (P+L) oszlop hányadosa: árfolyam meghatározási oszlop												
Hányados												

R oszlop	Különbözet	Az MNB árfolyam és a számított árfolyam különbsége: árfolyam ellenőrzési oszlop, helyes, ha értéke "0"
S oszlop	Egyenleg CHF-ből számítva (HUF)	A CHF-ben kiszámított "Záró egyenleg" és az MNB árfolyam szorzata (a tartozás meghatározása HUF-ban)
T oszlop	Egyenleg HUF-ból számítva (CHF)	A HUF-ban kiszámított "Záró egyenleg" és az MNB árfolyam hányadosa (a tartozás meghatározása CHF-ben)
U oszlop	Különbözet (HUF)	A HUF-ban kiszámított "Záró egyenleg" és a CHF-ből számított egyenleg különbsége: HUF egyenleg ellenőrzési oszlop, helyes, ha értéke "0"
V oszlop	Különbözet (CHF)	A CHF-ben kiszámított "Záró egyenleg" és a HUF-ból számított egyenleg különbsége: CHF egyenleg ellenőrzési oszlop, helyes, ha értéke "0"
A "W,X,Y" oszlopok	"Törlesztőrészlet számítás":	Az álszámított törlesztőrészletek összegének meghatározása.
W oszlop	Törlesztő részlet (CHF/hó)	A törlesztőrészlet összege CHF-ben: az Excel "Részlet" függvény alkalmazásával
X oszlop	Hátralévő futamidő (hó)	A szerződés szerinti futamidő és az első fizetés óta eltelt futamidő különbözete.
Y oszlop	Törlesztő részlet (HUF/hó)	A törlesztőrészlet összege HUF-ban (W oszlop szorozva F oszloppal).

2016.10.20
Készítette:

Soltész Sándor
mérnök-közgazdász

Forex-trade devizapáros fogadás számítása

(Összeállította: Soltész Sándor)

Forex-trade devizapáros fogadás számítása

[illegible]

Megállapítás 1: A Banki tényadatok szerint a "Eredékesek még nem vált tőkearozás" és a Forex-trade modell alapján számított "Eredékesek még nem vált tőkearozás" különbözése 1334,32 CHF, mely a számítás értékvolumenének 1,69%-a, vagyis a számítás bizonyítja, hogy a banki számítások Forex-trade devizapáros fogadási tartalmaz.

Megállapítás 2: A forintpiros után a jogviszony kölcsönviszonya változott és a számok az annuitásos törlesztésnek megfelelő jellemzőket mutatják: a kamatrész a befizetéssel arányosan folyamatosan csökken, míg a tőkearozás a befizetéssel arányosan folyamatosan növekszik, míg a Forex-trade időszakban a kölcsönviszonya jellemző lient tendencia egyáltalán nem állapítható meg.

A számítás leírása	
<p>A táblázat felüd részben feltüntetésre került a szerződéshez kapcsolódó azonosító-, és alapadatok.</p> <p>A táblázat fejlécben feltüntetése kerültek a táblázat számítási oszlopainak a megnevezései.</p> <p>A Képlet sorban az ábr. megjelöltével kerültek megjelölésre, az Excel programmal összhangban, az oszlopok, míg a J-vél az aktuális sorok, i= a táblázatban az aktuális sorszámmal azonos sor jelölése, j= az i-t megelőző sor jelölése.</p> <p>A Szerződött, Folyósított, Megfizetett elnevezései sorokban kerültek feltüntetésre a kezdeti adatok.</p> <p>A táblázatban "A" oszlopában lévő "Sorszámok" a havi tranzakciók, törlesztési periódusok sorszámaát mutatják.</p> <p>Minidösszesen sor tartalmazza az összeállított adatokat a befizetésekre vonatkozóan.</p> <p>A Kamatszámítás táblázatban kerül kiszámításra az adós által meg nem fizetett tökére (Hátralévő töké) jutó kamat, féléves MNB alapkamattal számolva az adott dátumig.</p> <p>A "B,C,D, E,F,G,H,I,J" oszlopok Banki adatok: a Bank által engedélyezésre bocsátott részletes elszámolásban feltüntetett adatok az abban adott megnevezés szerint és tartalommal.</p> <p>Az "K, L, M" oszlopok Forex esedékoszlopok: A banki adatok felhasználásával a Forex tranzakciók részletes összegeivének bemutatása.</p> <p>A "N" oszlop Befizetés HUF: A bank által CHF-ben megadott "Tranzakció összege" formában, vagyis az "E" oszlop cellái</p> <p>A "O" oszlop Próbázó nyitása: A bank által CHF-ben nyitvatartott és folyósított összeg átszámítása, tartalmában HUF vételi: az Q oszlop és az F oszlop sorzata.</p> <p>SHORT= HUF vétel (HUF)</p>	
M oszlop Próbázó részbeni zárlás= HUF eladás (HUF):	A törlesztéshez szükséges formaiösszeg devizában történő vételére a megnyitott pozícióból részdosszageit történő zárlás HUF értéke: A O oszlopban feltüntetett adatok
Az "N, O, P, Q" Oszlopok Számítások	Az "N, O, P, Q" Oszlopok Számítások CHF: A FOREX tranzakciók részletes számításának bemutatása CHF nyitvatartásban
N oszlop Megfizetett kamatérés= szolgáltatási díjak, költségek (CHF)	A Fennálló tartozásból az ügyleti kamattalból szármított összeg:= a törlesztőrésztízből kamatérés CHF-ben: a Q a G oszlopok megfelelő celláinak sorzata havi kamatrátával számítva.
O oszlop Megfizetett tökéérés (CHF)	A Pozíciók részbeni zárlására HUF-ban vásárolt, CHF-re átszámított összeg és a levont díjak maradványa ("K" oszlop "F" oszlop) hányadosának és az N oszlop adatainak a különbsége.
P oszlop Fennálló	Az előző havi Fennálló tartozás záró (CHF) összege: a Q oszlop előző sori cellájának adata
Tartozás nyitó (CHF):	
Q oszlop Fennálló	a fennálló tartozás nyitó (CHF) és a Megfizetett tökéérés (CHF) különbsége: a P és O oszlop adatainak különbszete.
tartozás záró (CHF):	
Az "R, S, T, U" oszlopok: Számítások (HUF)	A fő számításbéli adatok HUF-ban történő kiszámítása.
R oszlop Megfizetett kamatérés:	A CHF-ben meghatározott "kamatérés" ("N" oszlop) és az aktuális árfolyam ("F" oszlop) szorzata.
S oszlop Megfizetett tökéérés:	A "Behizetés" ("K" oszlop) összegének és a kamatrésznek ("P" oszlop) a különbsége.
T oszlop Fennálló	A fennálló tartozás nyitó (CHF) oszlop ("P" oszlop) szorozva az aktuális árfolyammal ("F" oszlop).
U oszlop Fennálló tartozás záró	A "Fennálló tartozás nyitó ("T" oszlop) és a "Megfizetett tökéérés" ("S" oszlop) különbsége.
Tartozás zárlatának különbsége Banki fennállás Forex számlálás (CHF):	A Tiszteséges fennálló tartozás (CHF) és a "Fennálló tartozás záró (CHF) különbsége: H oszlop és Q oszlop cellaadatának különbszete.
A "W,X,Y, Z, AA, AB" oszlopok "Ellenőrzések"	A két nyitvatartásban számlított értékek egymással történő összevetése, melynek során bizonyítható, hogy a nyitvatartás eredménye független a nyitvatartás devizanemétől: a hányados, az árfolyam , a devizából vagy forintból számított záró tökeegyenlegek
W oszlop különbsége záró	A HUF-ban és CHF-ben kiszámított "Zárló egyenleg" ("U,Q") oszlop hányadosa: árfolyam meghatározási oszlop
X oszlop különbsége	Az alkalmazott árfolyam (F oszlop) és a Hányados (W oszlop) különbsége. Ha értéke "0" helyes.
Y oszlop Egyenleg HUF-ból számlítva (CHF)	A fennálló tartozás záró (CHF) (Q oszlop) és az alkalmazott árfolyam ("F oszlop" szorzata (a tartozás meghatározása HUF-ban)
Z oszlop Egyenleg HUF-ból számlítva (CHF)	A fennálló tartozás záró (Q oszlop) és az alkalmazott árfolyam (F oszlop) hányadosa (a tartozás meghatározása CHF-ben)
AA oszlop különbsége (HUF)	A HUF-ban kiszámított "Egyenleg záró" (Y oszlop) és a CHF-ből számított "Egyenleg záró" (Y oszlop) különbsége: HUF egyenleg ellenőrzési oszlop, helyes, ha értéke "0"
AB oszlop különbsége (CHF)	A CHF-ben kiszámított "Egyenleg HUF-ból számítva" (Z oszlop) és a "Fennálló tartozás záró (CHF) (Q oszlop) különbsége: CHF egyenleg ellenőrzési oszlop, helyes, ha értéke "0"
A "AC,AD, AE" oszlopok: Törlesztőrésztízek számítás= : A törlesztőrésztízek összegének meghatározása.	

AC oszlop	A törlesztőrészlet összege CHF-ben: türeimi idő esetén a kamatszámítás szabálya szerint, illetve az Excel "Részlet" függvény alkalmazásával,türeimi idő után
Törlesztő részlet (CHF/hó)	
AD oszlop	
Határolóvó futamidő (hó)	A szerződés szerinti futamidő és az első fizetés óta eltelt futamidő különbsége.
AE oszlop	
Törlesztő részlet (HUF/hó)	A törlesztőrészlet összege HUF-ban ("AC" oszlop) szorozva az alkalmazott árfolyammal ("F" oszloppal) türeimi időszak esetében és az Excel "Részlet" függvény alkalmazásával a türeimi időszak után.

2017.01.25
Készítette:

Soltész Sándor
mérnök-közgazdász

Rechtliches Memorandum über die Verletzung von Verfassungs – und Konventionsrechten von Slowenischen Darlehensnehmern von Hypotheken in Schweitzer Franken

Boštjan M. Zupančič⁶⁵², - Dr. Ciril Ribičič⁶⁵³

Einleitung

Wir haben das vorliegende Memorandum vorbereitet, damit es als Grundlage für eine mögliche künftige Einreichung einer Verfassungsbeschwerde vor dem slowenischen Verfassungsgericht - nach allen Entscheidungen der ordentlichen inländischen Privatrechtsgerichte -, wegen Verletzung der Verfassungs- und Konventionsrechte von Darlehensnehmern (Hypothekengläubigern) in Schweizer Franken - und für die rechtmäßige Behebung ihrer Notlage dienen kann. Sollte es nach nationalem Recht keinen Erfolg geben, bereiten die Autoren auf der Grundlage eines neuen Mandats den Vorschlag mit der auf die Konvention zugeschnittenen Argumentation (in englischer Sprache) für die spätere Klage vor dem Europäischen Gerichtshof für Menschenrechte in Straßburg vor.

Im Memorandum antworten wir - basierend auf der Prüfung der Verfassungsrechtstheorie und der Rechtsprechung der ordentlichen Gerichte, des Verfassungsgerichtshofs, des Gerichtshofs der Europäischen Union und des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte - auf die Frage des Mandanten, ob es sich um einen fiktiven aleatorischen Darlehensvertrag handelt, der ein finanziell spekulatives (im Wesentlichen Forex-Futures oder Devisentermingeschäfte) Vertragsverhältnis verschleiert. Solche Verträge bergen unverhältnismäßig hohe Risiken für die uninformierten und unbewussten Hypothekarkreditnehmer. Sie waren außerhalb ihrer Kontrolle.

In diesem Zusammenhang haben wir auch einen Ausblick auf den privatrechtlichen Charakter problematischer Hypotheken als (pseudo-aleatorische, toxische) Finanzprodukte vorbereitet, wie sie die Banken mit den ahnungslosen Kreditnehmern getäuscht und ihnen sogar auferlegt haben. In diesem Sinne waren die Kredite wirklich "giftig".

Grundlegende Merkmale der Euro-Darlehen (Hypotheken) Nennwert in Schweizer Franken

Die unverhältnismäßigen Risiken von Kreditnehmern mit Krediten in Schweizer Franken (nachfolgend: CHF) zeigen sich insbesondere bei langfristigen Kreditfinanzierungen. Diese sind spezifisch für Wohnungsbaudarlehen (Hypotheken)

⁶⁵² LL.M., S.J.D. (Harv.), Rechtsprofessor, ehemaliger Richter am Verfassungsgericht und am Europäischen Gerichtshof für Menschenrechte; und

⁶⁵³ Professor für Verfassungsrecht, ehemaliger Richter am Verfassungsgericht, Mitglied der Venedig-Kommission

in Form von Annuitätenrückzahlungen, wobei die primäre Rückzahlung der Zinsen zu Beginn der Zinsperiode und die Währungsklausel zum variablen Zinssatz erfolgt.

Typischerweise kommt die Rückzahlung des Kapitals ins Spiel, oft, aber nicht immer, nachdem die Zinsen für die Hypothek bereits bezahlt wurden.

Die Kombination dieser Elemente hat zu einer explosiven Mischung geführt, einer Zeitbombe mit zerstörerischer Wirkung, die bei minimalen Veränderungen des Währungsverhältnisses zwischen CHF und Euro ausgelöst wird. Dies ist natürlich nicht der Fall bei einem normalen Euro-Darlehensverhältnis, das die Bewertung der Konformität mit der Verfassung und der Europäischen Konvention zum Schutze der Menschenrechte und Grundfreiheiten (im Folgenden als EMRK bezeichnet) erfolgreich bestehen würde.

Die Auswirkungen für die Kreditnehmer sind hier ähnlich wie bei den prognostizierten zukünftigen Geldspekulationen, mit dem Unterschied, dass bei den Börsenspekulationen im schlimmsten Fall der Anleger nur seinen investierten Finanzierungsbeitrag verliert. In unserem Fall kann der Empfänger eines langfristigen Darlehens, z.B. eines Wohnungsbaudarlehens, verpflichtet sein, das Bankdarlehen jahrzehntelang zurückzuzahlen, und zwar dort, wo das. Die Zinsen können exponentiell steigen. Die Rückzahlungen des Grundsatzes können nicht oder nicht in der Höhe erfolgen, die zumindest annähernd proportional zum Gesamtbetrag der Rückzahlungen wäre.

Darüber hinaus haben die Banken die Kreditnehmer mit niedrigen Zinsen und absichtlich - trotz der ansonsten milden Warnungen der Zentralbank (der Bank von Slowenien) - verführt und Informationen über die von den Verbrauchern getragenen Risiken verschwiegen. Die Banken haben ihre Position missbraucht und uniformierte und irreführende Kreditnehmer mit Risiken belastet, auf die sie nach dem diktierten "Allgemeinen Geschäftsbedingungen" keinen Einfluss hatten. Sie waren von Anfang an in der verzweifelten Lage, es zu nehmen oder zu verlassen.

Die Bank von Slowenien hat zuvor (bereits 2006) die Geschäftsleitungen der Geschäftsbanken mit internen Weisungen zur Zurückhaltung beim Abschluss solcher Verträge gewarnt, d.h. Kredite in Fremdwährung, Kredite in Fremdwährung und Produkte, die den Kunden einem Marktrisiko aussetzen.¹

Noch früher (im Juni 2005) gab es einen hervorragenden Bericht über die finanzielle Stabilität der Bank von Slowenien. Dabei wurden die Geschäftsbanken ausdrücklich darauf hingewiesen, dass das jeweilige Währungsrisiko für die Banken nicht mit einem höheren Risiko verbunden ist, dass "die Stresstests..... auf eine relativ geringe Anfälligkeit der Banken für Wechselkursschwankungen hinweisen" und dass aufgrund der hohen (sic!) Volatilität von CHF mögliche Risiken für die Kunden (also nicht für die Banken!) und auch für diese bestehen:

Für die Kunden der Banken kann das Wechselkursrisiko sehr hoch sein, insbesondere wenn man bedenkt, dass sich der CHF derzeit auf relativ niedrigem Niveau befindet und in Bezug auf den Wechselkurs von Terminkontrakten in der Zukunft eine Aufwertung zu erwarten ist. (Konkrete Prognose der erwarteten).

Dies beweist, dass die Banken selbst nach den offiziellen Richtlinien der Zentralbank (Bank von Slowenien) nicht nur (1) wussten, dass ihre Finanzprodukte giftig sind, sondern (2) vorsätzlich (absichtlich, mit dolus malus directus oder zumindest mit dolus eventualis) solche Kredite (meist Hypotheken) platziert haben.

Allerdings haben die Kreditnehmer in der kritischen Phase keine solche Unterstützung erhalten.

Später wurde sie vom slowenischen Verbraucherverband bereitgestellt, aber diese Hilfe war weniger effektiv und vor allem für eine große Zahl von Kreditnehmern

zu spät. Dies gilt insbesondere für Slowenien, wo die Warnungen an die Verbraucher im Vergleich zu Österreich oder Frankreich deutlich verzögert wurden.

Die Benachrichtigung der Kreditnehmer wurde in Form von Berichten über die bereits eingetretene Abwertung des Euro gegenüber dem Schweizer Franken verfolgt. So konnten die Kreditnehmer die Auswirkungen von Änderungen der Währungsrelationen auf die Höhe des Nennwerts und der Zinsen bei ihren auf Schweizer Franken lautenden Krediten erst nachträglich in den Berichten des slowenischen Verbraucherverbandes beobachten. Das Auferlegen von langfristigen toxischen Krediten unter solchen Bedingungen und das Verbergen von Risiken, die von den Kreditnehmern übernommen wurden, hat das Kreditverhältnis zwischen den Kreditnehmern und den Banken bis zur Unkenntlichkeit deformiert.

Dies bedeutet unter anderem einen schweren Verstoß gegen mehrere Grundsätze des privaten (Zivil-)Schuldrechts, die grundsätzlich faire gegenseitige Beziehungen zwischen Kreditgebern und Kreditnehmern gewährleisten sollen. Das Verhalten der Banken bei der Erstellung und dem Verkauf solcher pseudoalternativen Produkte, wobei die eine Partei sachkundig über das (Nicht-)Risiko informiert ist und die andere nicht, und die nur ein gewöhnliches Kreditverhältnis simulieren, kann nicht als gutgläubiges Verhalten der Banken angesehen werden.

Privatrechtliche Merkmale von Pseudo-Urheberrechtsverträgen

Im antiken Griechenland (4. Jh. v. Chr.) war der aleatorische Vertrag eine Vereinbarung, die auf einem ungewissen gegenseitigen Risiko basierte (ἀπρόβιον ναυτικός, nautica), z.B. wenn ein Dritter die transportierte Ladung eines Schiffseigners für die versicherte Person zu entfernten Zielen versichert hatte. Dies war für die versicherte Person mit höheren Zinssätzen (20 % bis 100 %) der erste bekannte Ursprung eines Aleatorikvertrages, der erst im 14. Jahrhundert in Frankreich wieder auftauchte. Wie wir sehen werden, gilt die Ursache (causa) des Vertrages hier nur bei gegenseitiger (ausgewogener) Unkenntnis aller drei Parteien (des Versicherten, des Versicherers, des Reeders). Es handelt sich um eine "primitive Version des Aleatorik-Darlehens".

Wie wir sehen werden, gilt hier die Kausalität des Vertrages nur mit der gegenseitigen (ausgewogenen) Unkenntnis aller drei Parteien (der Versicherten, des Versicherers, des Reeders). Es handelt sich um eine "primitive Version des Aleatorik-Darlehens".

Das Napoleon's Code civil (1804) hatte restriktive Bestimmungen über die Bedingungen und Grenzen der Verträge, die - wie ein typischer Versicherungsvertrag, Glücksspiele, Wetten usw. - auf der Unsicherheit eines zukünftigen Ereignisses beruhen. Der Text von Artikel 1964 in dieser Zeit (1804) ist scheinbar irreführend, da er die Unwissenheit nicht unbedingt aller Beteiligten erwähnt. Aber Artikel 1104 des Zivilgesetzbuches verlangt, wie in Sloweniens eigenem Obligationenrecht, dass ein Vertrag in gutem Glauben abgeschlossen wird (bona fides, bonne foi). Wenn nicht, infolge ungerechtfertigter Bereicherung auf Kosten der Gegenpartei (enrichissement injustifié au détriment d'autrui, ungerechtfertigter Bereicherungsanspruch, condictio), ist dieser Vertrag - ungültig. Die angereicherte Partei muss alles zurückgeben, was sie durch ungerechtfertigte Bereicherung erhalten hat - mit Zinsen, die am Tag der Veröffentlichung des Urteils angefallen sind.

Daher kann die Währungsklausel in Schweizer Franken oder ein auf Schweizer Franken lautendes Euro-Darlehen eine irreführende Form eines "pseudo-

aleatorischen" Versicherungsvertrags sein. Die Bank schützt sich fiktiv mit der Stückelung in Schweizer Franken - gegen eine mögliche Abwertung der Euro-Währung. Dieser Vertrag (analogia inter legem) fällt somit unter die Bestimmungen des slowenischen Obligationenrechts (auf Versicherungsverträge).

Dies mag im kroatischen und im ungarischen Fall akzeptabel gewesen sein, aber nur insoweit, als die Gefahr bestand, dass der Staat die lokale Währung (kroatische Kuna, ungarischer Forint) tatsächlich abgewertet hätte oder dass diese einer hohen Inflation ausgesetzt wäre. In dieser Situation, in der der Wert der kroatischen Kuna ohnehin an den Wert des Euro gebunden war, wurde dies ebenfalls als inakzeptabel angesehen. Daher ist das nachfolgend zitierte Urteil des kroatischen Verfassungsgerichts recht logisch. Von Treu und Glauben können wir jedenfalls nicht sprechen, da die Banken sehr wohl wussten, dass der CHF in seinem Wechselkurs gegenüber dem Euro nur steigen kann.

Das slowenische Obligationenrecht (OZ) verbietet ausdrücklich die Versicherung von Ansprüchen. Der Grund liegt darin, dass die OZ die aleatorischen Verträge auf Geschäfte einer Versicherungsgesellschaft beschränkt. Das Verhältnisgesetz der OZ, das die Sicherung von Forderungen (mit der Versicherungsgesellschaft) verbietet, liegt in der Verhinderung von derivativen Börsenspekulationen (Optionen etc.) im Rahmen gemeinsamer Verpflichtungen (und nicht im Börsenrecht).

Wie wir sehen werden, handelte es sich bei den Pseudo-Alternativen im Rahmen des variablen (volatilen) Verhältnisses zwischen CHF/€ im Wesentlichen um verdeckte Börsengeschäfte. Der Unterschied bestand darin, dass der Anleger bei letzterer nur das verliert, was er in das Geschäft investiert hat. Aber in unserem Fall ist der Kreditnehmer gegenüber der Bank sozusagen auf Dauer angelegt und zur Zahlung der Beträge verpflichtet - die aufgrund der Zinsen um ein Vielfaches höher sind als die erwarteten Investitionen in den Bankkredit.

Das französische Strafverfahren Helvet Immo

Im französischen Strafverfahren wurde Helvet Immo, die Tochterfirma einer ansonsten angesehenen BNP Paribas Bank, Frau Nathalie Chévalier, ehemalige leitende Angestellte dieser Bank und im Wesentlichen ein Whistleblower, befragt. Als Zeuge sagte Frau Chévalier präzise und prägnant aus, wie die Bank BNP Paribas mit übertriebenen irrelevanten Informationen die Toxizität der vorgeschlagenen Geschäftsvorfälle verschleierte und zuerst das mittlere Management der Bank und dann die Kreditnehmer selbst absichtlich irregeführt hatte - und wie in diesem Fall die einzige glaubwürdige Information für sie der sogenannte Crashtest gewesen wäre, d. h., die Simulation einer überproportionalen Erhöhung der Zinsen und des Nennwertes bereits bei einer minimalen Wertsteigerung von CHF gegenüber dem Euro.

Damals war dies noch ein Strafverfahren mit möglichen Schadensersatzansprüchen der geschädigten Privatpersonen '-contre X', d.h. gegen einen unbekannten Täter. Es folgt aus ihrem Zeugnis, wie sogar, dass die oberen und mittleren Bankbeamten (mittleres Management absichtlich zunächst die unteren Bona-fide-Management in der Bank irregeführt, und dann, durch sie, die unerfahrenen Kreditnehmer.

Wir sagen das, weil diese Geschäftsvorfälle von Helvet Immo mathematisch so komplex/verschwiegen waren, dass selbst Frau Chévalier als erfahrene Bankerin Schwierigkeiten hatte, sie zu verstehen. Es ist schwer zu verstehen, wie das

französisches Rechtssystem bereits 2013 gegen eine solche Täuschung (*pratique commerciale trompeuse*) strafrechtlich vorgehen konnte, während in der Republik Slowenien der Fall noch immer nur privatrechtlich geprüft wird. Von einer Strafverfolgung ist immer noch keine Rede, obwohl dies zwingend erforderlich wäre.

Im slowenischen Fall wurden die Forderungen der Banken gegenüber dem Kreditnehmer ebenfalls in eine unnötige und irreführende Währungsklausel eingeschlossen. Formal und rechtlich folgt daraus nicht, dass es verboten wäre, den Bankanspruch mit der Währungsklausel direkt beim Kreditnehmer zu sichern. Da es sich jedoch bereits um ein Patent im französischen Rechtssystem handelt, handelt es sich hier um eine Börsenspekulation (*pratique commerciale trompeuse*) - und nicht um einen legitimen Bankkredit.

Eine Analogie zwischen den beiden Parteien ist angebracht, da das giftige Bankprodukt einen Pseudo-Alphabetisierungsvertrag gefälscht hat, als ob beide Parteien die Wahrscheinlichkeiten einer zukünftigen Wertänderung des Schweizer Frankens gleichermaßen ignoriert hätten. Nach der Interlegem-Analogie handelt es sich um eine spekulative Form der Forderungssicherung, d.h. um verbindliche Bestimmungen über die gegenseitige Unsicherheit beider Parteien, dass ein "Versicherungsfall" entstehen könnte.

In diesem Sinne stellt sich die privatrechtliche Frage, ob das zukünftige Ereignis (Aufwertung des Schweizer Frankens) für beide Vertragsparteien "ungewiss" war. Die Definition von Unsicherheit impliziert die Unwissenheit beider Parteien, und nicht nur einer - in unserem Fall die Unwissenheit einer finanziell ungebildeten Partei (des Kreditnehmers).

Unsicherheit" kann in einem solchen Fall nicht das einfache Gegenteil von "Sicherheit" sein, da es sich hierbei um eine probabilistische Einschätzung der hohen Wahrscheinlichkeit einer Wertsteigerung des Schweizer Frankens handelt. Wir alle wissen (eine berühmte Tatsache), dass Banken heute für ihre Devisenspekulationen komplexe mathematisch untermauerte Algorithmen verwenden. Im Falle von BNP Paribas zum Beispiel waren selbst die höheren Bankbeamten nicht in der Lage, sie zu verstehen und zu entwirren, da sie absichtlich hinter den komplexen mathematischen Berechnungen verborgen waren. Von letzterem konnten die Kreditnehmer nicht einmal vom Verstehen träumen.

Der Unterschied zwischen einer stabilen und einer instabilen Währung

Wenn es bis zu einem gewissen Grad logisch ist, dass eine solche Verwendung von Währungsklauseln in Ländern mit instabiler nationaler Währung (Kroatien, Ungarn, Slowenien, bevor sie in den Euroraum aufgenommen wurden, und wenn sie nicht an den Euro gekoppelt sind) erfolgte, dann ist dies in den Ländern des Euroraums definitiv nicht hinnehmbar, da der Euro eine stabile und vertrauenswürdige Währung ist. Das Fehlen eines solchen Motivs beweist zweifelsfrei, dass die Geschäftsbanken keinen anderen Grund hatten, ihre toxischen Kredite zu vermarkten - mit Ausnahme der Erwartung des Anstiegs des CHF und des daraus resultierenden spekulativen Gewinns auf dem Rücken der betrogenen Kreditnehmer.

Umgekehrt ist die legitime Währungsklausel so konzipiert, dass der Kreditnehmer die geliehenen Mittel in ihrem realen Wert zurückgeben kann, falls die kreditgebende Bank aufgrund von Inflation oder Abwertung Geld verlieren würde.

Eine solche Fremdwährungsklausel (ForEx) ist in den Ländern der Euro-Gruppe nicht zulässig. Kein Wunder also, dass die Gerichte in den westeuropäischen Euro-Ländern schnell und stark auf die irreführenden spekulativen Bankpraktiken reagiert haben. Unterdessen verzögert sich die durchweg verzögerte Reaktion der ordentlichen Gerichte in Slowenien auch im Vergleich zur Justiz, selbst in den Ländern, die nicht dem Euro-Währungsgebiet angehören.

Kroatien beispielsweise hat ein Gesetz verabschiedet, das garantiert, dass die Banken den Kreditnehmern helfen sollen, die Lage zu verbessern. Dieses Gesetz hat gerade die Verfassungsrevision verabschiedet. In Frankreich wurden, wie bereits erwähnt, Strafverfahren gegen diejenigen eingeleitet, die solche giftigen Bankprodukte entwickelt und verkauft haben. Es wurde festgestellt, dass sie die Kreditnehmer absichtlich mit den Risiken im Falle einer Veränderung der Währungsrelationen zwischen dem CHF und dem Euro belastet hatten.

Die auf Schweizer Franken lautenden Darlehen wurden offensichtlich nicht gewährt, da dies im Interesse der Kreditnehmer gewesen wäre, die ein Darlehen in Schweizer Franken benötigen. Auch haben diese Kredite keinen Bezug zum realen Geschäftsbetrieb der Banken in Schweizer Franken. Ihre Werbung, die behauptet, dass diese Kredite im besten Interesse der Verbraucher seien, dass es in ihrem Interesse sei, das Darlehen an die glaubwürdigsten Währungen zu koppeln, war völlig irreführend. Im strafrechtlichen Kontext handelt es sich um einen Betrugsfall; daher sollten nicht nur die Banken als juristische Personen für die verschuldensunabhängige Haftung verantwortlich sein, sondern auch subjektiv Personen in den Banken, die solche Praktiken vorsätzlich eingeführt haben (dolus), zulassen und aufrechterhalten, d.h. mit ihnen geduldet haben (dolus eventualis).

So belegen beispielsweise die Anhänge zu den Berichten des Slowenischen Verbraucherverbandes, dass einzelne Banken bei der Kreditvergabe in Schweizer Franken absichtlich falsche Werbung für das Finanzprodukt gemacht haben: "Die Bindung Ihres Kredits an die CHF(Währungsklausel) garantiert, dass der Betrag der monatlichen Rente nicht wesentlich steigt".

Solche Kredite mit der Begründung zu bewerben, dass sie dem Kreditnehmer Sicherheit bieten, hat in der Realität keine Unterstützung. So lautet das Schlagwort der Banken: "Verlassen Sie sich auf eine solide Währung". war falsch und irreführend. Wird dieses Verhältnis zur Schweizer Währung mit besonderen Anforderungen an die Berechnung der Kreditrückzahlungsart weiter verkabelt, wandelt es sich für den Kreditnehmer in ein toxisches Vertragsverhältnis. Die Bank profitiert dabei auf ihre Kosten, wenn sich das Verhältnis zwischen dem CHF und dem Euro auch nur minimal ändert.

Der CHF diene somit im Zusammenhang mit solchen toxischen Produkten 'Finanzprodukten', die von den Banken den Verbrauchern als projiziertes Mittel zur Gewinnerzielung der Banken angeboten wurden, und nicht zur Erhaltung des realen Wertes des Kredits, der die einzig sinnvolle Funktion der Währungsklausel hätte sein sollen.

Der oben genannte Bericht des slowenischen Verbraucherverbandes stellt beispielsweise fest, dass die Währungsklausel im Rahmen der von den Banken angebotenen "Produkte" nicht dem Zweck diene, den realen Wert des Darlehens zu erhalten, sondern als eine Methode zur Gewinnung neuer Kunden mit dem Angebot fiktiv günstigerer Kredite und zur Erzielung zusätzlicher Gewinne". Solche Bankpraktiken führten zu einem Gewinn. Es handelt sich also um ein giftiges Finanzprodukt, das den realen Wert des Kredits ausnutzt - für spekulatives Profitieren der Banken um jeden Preis, sogar um den Preis der Gefährdung der

sozialen Sicherheit und der Existenz der Kreditnehmer. Letzteres ist, wie wir sehen werden, in der Republik Kroatien und ähnlich in der Republik Slowenien von verfassungsrechtlicher Bedeutung.

In der Zwischenzeit haben die Geschäftsbanken natürlich keine Geschäfte in Schweizer Franken getätigt, wenn es notwendig ist, dies noch einmal zu betonen. Dementsprechend war die Rückzahlung durch die Kreditnehmer in Schweizer Franken in den meisten Fällen ausgeschlossen. Die Fremdwährungsklausel wurde als virtuelles brennendes Instrument eingesetzt.

Der Gerichtshof der Europäischen Union

Der Gerichtshof der EU (CJEU) in Luxemburg hat zu den auf Forex lautenden Darlehen in den Mitgliedstaaten der EU teilweise relevante Positionen eingenommen. Es gab mehrere CJEU-Entscheidungen, die die Banken in den Mitgliedstaaten verpflichteten, die Kreditnehmer über die rein technischen Informationen hinaus zu informieren. CJEU forderte, dass die Kreditnehmer über alle möglichen künftigen wirtschaftlichen Konsequenzen, die sich aus den im Voraus festgelegten Kreditbedingungen, der Währungsklausel und der Art und Weise der Rückzahlung langfristiger Kredite ergeben, speziell informiert werden. CJEU wies auch formalistisch darauf hin, dass es bei der Anwendung des Rechts der Europäischen Union notwendig ist, den Inhalt des nationalen Rechts zu berücksichtigen und so weit wie möglich im Sinne von Kontext und Zweck der EU-Richtlinien auszulegen.

Die Kreditvergabe der Banken in Schweizer Franken war nicht nur ein Problem des direkt irreführenden Mangels an Informationen für die Kreditnehmer. Die Kreditnehmer hatten das Recht, von den Bankinstituten, die das öffentliche Vertrauen genießen, zu erwarten, dass sie keine "Produkte" anbieten würden, die sich bei der Änderung der Währungsrelationen in Mittel zur Reduzierung der Kreditnehmer auf Konkurs und unverhältnismäßige Bereicherung der Banken verwandeln würden. Aus der Sicht der Europäischen Union ist es fragwürdig, dass sie den Verkauf solcher "Produkte" akzeptiert, was an ihrem Ursprung ein Ausdruck des Misstrauens gegenüber der Glaubwürdigkeit der Euro-Währung ist.

Der Euro ist im Gegensatz zu einigen nationalen Währungen (kroatische Kuna, ungarische Forint, polnische Zlot usw.) eine völlig stabile Währung - mindestens genauso viel, wenn nicht sogar mehr als der Schweizer Franken, da er eine gemeinsame Währung der neunzehn der achtundzwanzig Mitgliedstaaten der Europäischen Union ist. Somit war es absolut nicht notwendig, das in Euro aufgenommene Darlehen mit der Klausel über Schweizer Franken zu "sichern".

Übergang vom nationalen zum europäischen Recht: Konsequenzen für das Land

Im Falle der Ablehnung der außerordentlichen Überprüfung ("revizija") durch das Oberste Gericht der Republik Slowenien nähert sich die gerichtliche Auseinandersetzung einem Punkt, an dem die Angelegenheit nicht mehr in die Zuständigkeit der Banken fällt. Es liegt in der Verantwortung der Republik Slowenien, soweit solche Praktiken, die gegen die Verfassung, das EU-Recht und vor allem das Recht des EGMR und andere für Slowenien verbindliche internationale Verträge verstoßen, in Kraft bleiben können.

In Slowenien ist das Verfassungsgericht die letzte und oberste innerstaatliche Instanz, nach der sich die Betrachtung von Krediten in Schweizer Franken als privatwirtschaftliche Verpflichtungen zwischen den Banken und den Kreditnehmern an - die Haftung des Staates - wendet. Wenn der Verfassungsgerichtshof die Täuschung der Hypothekarkreditnehmer, ihre Ungleichbehandlung und die Übertragung aller Risiken eines spekulativen und toxischen Bankgeschäfts auf die Verbraucher billigt, dann ist der EGMR an der Reihe, den Staat zu verurteilen.

Mit anderen Worten, der positive Umgang mit der Verfassungsbeschwerde des Kreditnehmers ist die letzte Möglichkeit für den Staat, Verstöße gegen die Rechte der Kreditnehmer zu sanktionieren. Danach wird die eigene Tätigkeit und Verantwortung des Staates für die Verletzung der Menschenrechte und der Konventionsrechte von den europäischen Gerichten, insbesondere dem EGMR, geprüft.

Letztere konzentriert sich nicht auf die Verantwortung der Banken; sie bestimmt die Verantwortung des Staates, in diesem Fall der Republik Slowenien, weil sie inkompetent oder nicht bereit war, Verstöße gegen die Konventionsrechte im nationalen Recht zu sanktionieren.

Auch in anderen Bereichen hat der Europäische Gerichtshof für Menschenrechte in Straßburg die Praxis der formalistischen Durchsetzung der Regeln des Privatrechts restriktiv ausgelegt. Folglich werden solche Praktiken der Kontrolle der gerichtlichen Überprüfung durch den EGMR nicht standhalten können, wenn dies zur Verletzung von Mindeststandards zum Schutz der Menschenrechte führt.

Wenn das Verfassungsgericht solche unvorhersehbaren Kreditverhältnisse nicht ex tunc beiseite legen und die Verantwortung der Banken, die offensichtlichen Risiken, den Plan vor dem Europäischen Gerichtshof für Menschenrechte wird in die Zuständigkeit des Staates - und nicht der Banken.

Insbesondere behandelt der EGMR solche Streitigkeiten in Bezug auf Verhältnismäßigkeit und in einer Weise, die die Verantwortung des Staates für die Verletzung von Menschenrechten und Grundfreiheiten bestimmt - und. Sie sanktioniert sie moralisch und materiell, wenn sie die Verletzung von Standards des minimalen Schutzes der Menschenrechte feststellt. Da die Zahl der betroffenen Kreditnehmer hoch ist (16.000), wird die Folge ein Piloturteil des EGMR sein. Sie legt zunächst die Kriterien für die Verantwortung des Staates (für die Erstattung des Bankbetrugs) für einige einzelne Antragsteller fest und verlangt dann vom Staat Slowenien, die Situation aller anderen geschädigten Kreditnehmer systematisch zu verbessern. Alle anderen Fälle werden dann nach demselben Präzedenzfall des EGMR geprüft, d.h. wie im Fall von Ališić wird die Republik Slowenien aufgefordert, den entsprechenden Rechtsakt zu erlassen und die Angelegenheit systematisch zu regeln.

Dies ist besonders schmerzhaft für die Länder im Falle der so genannten Piloturteile, d.h. Urteile, die sich auf Hunderte oder Tausende von im Wesentlichen analogen Menschenrechtsverletzungen beziehen. Slowenien hat in diesem Bereich aus moralischer und finanzieller Sicht sehr schlechte Erfahrungen gemacht, zum Beispiel im Zusammenhang mit dem Piloturteil in der Rechtssache Ališić und Andere gegen Slowenien, das sich auf Devisensparer der Ljubljanska banka bezieht, ganz zu schweigen von anderen Urteilen, in denen andere Länder wegen der Einmischung in das Vermögen der Kläger für viel höhere Beträge verurteilt wurden.

Daher kann die enge und übermäßig formalistische Behandlung des Privatrechtsstreits vor inländischen Gerichten nach hinten losgehen, wenn das Land,

die inländischen Richter nicht wissen, dass sie verpflichtet sind, die Streitigkeiten unter Berücksichtigung des Rechts der Europäischen Union und der Rechtsprechung des EGMR anzugehen. Daher sollten die inländischen Richter gewissenhaft als europäische Richter handeln, d.h. wenn sie nicht die Republik Slowenien wegen Nichteinhaltung der für Slowenien verbindlichen internationalen Übereinkommen verurteilen wollen. Der hierdurch entstehende Schaden für die Republik Slowenien wird nicht nur größer sein als der inländische Schaden. Der Staat selbst würde die hundertprozentige Verantwortung für das verwerfliche (bösgläubige) Verhalten der Banken tragen.

Hier muss das Gesetz die schwache Partei, den Kreditnehmer, schützen, insbesondere dann, wenn dieser schlecht informiert und nicht in der Lage ist, zukünftige Währungsrelationen vorherzusagen. Die Gegenpartei, die Bank, ist dafür kognitiv gerüstet. Den Banken standen die internationale Beratung und das Fachwissen spezialisierter Fachleute zur Verfügung.

Die Verantwortung der Zentralbank

Darüber hinaus sollte die Frage der Hauptverantwortung der slowenischen Zentralbank, der "Bank von Slowenien", angesprochen werden. Letztere hat nur sehr milde Empfehlungen ausgesprochen, dass die potenziellen Kreditnehmer über die Risiken von Forex-Hypotheken "angemessen informiert" werden sollten.

Aber der Vergleich zwischen dem Verhalten von z.B. der Österreichischen Zentralbank einerseits und der Bank von Slowenien andererseits zeigt, dass die Zentralbank tatsächlich a limine haben sollte, die die Werbung für die giftigen Hypotheken auf die ahnungslosen Kreditnehmer verbietet. Das Nettoergebnis und der Beweis für diesen Unterschied zwischen den beiden Ländern war das inakzeptable Verhalten der österreichischen Banken, die darauf verzichteten, solche Kredite auf dem heimischen Territorium Österreichs zu drängen - aber stattdessen auf dem Territorium der Republik Slowenien.

Im verfassungsrechtlichen Kontext ist die Zentralbank natürlich eine staatliche Institution. Das Verfassungsgericht wäre gut beraten, das Einverständnis der Zentralbank mit den Manipulationen der Geschäftsbanken zu sanktionieren, die leicht verhindert werden könnten, wenn die Bank von Slowenien mit der erforderlichen Strenge reagieren würde. Da dies nicht der Fall war, wird die Verantwortung des Staates selbst beim EGMR umso offensichtlicher sein.

Verletzungen von Verfassungs- und Konventionsrechten

Die Folgen für die Kreditnehmer aufgrund unerwarteter Veränderungen der Währungsverhältnisse zwischen CHF und Euro zugunsten des Schweizer Frankens führen in vielen existenziellen Fällen zu langfristigen Hypotheken, die zu einer Gefährdung der sozialen Sicherheit und der Menschenwürde der Kreditnehmer führen. Solche Folgen stellen Verletzungen der in der Verfassung und im EGMR festgelegten Arten von Menschenrechten dar.

Verletzung des verfassungsmäßigen Eigentumsrechts

In erster Linie geht es um die Verletzung des Eigentumsrechts gemäß Artikel 33 der Verfassung der Republik Slowenien (im Folgenden: Verfassung) und

der sozialen Funktion des Eigentums gemäß Artikel 67 der Verfassung - sowie um das Recht auf friedliche Nutzung des persönlichen Eigentums gemäß Artikel 1 des Protokolls Nr. 1 zum EGMR. Darüber hinaus handelt es sich um einen übermäßigen, unverhältnismäßigen und damit verfassungswidrigen Eingriff in die Rechtssicherheit als eines der in Artikel 2 der Verfassung genannten Grundprinzipien der Rechtsstaatlichkeit.

Da die Kreditnehmer gegenüber den Banken ungerecht und einseitig mit unterschätzten Risiken im Zusammenhang mit der Veränderung des Währungsverhältnisses zwischen dem Euro und dem Schweizer Franken, dem verfassungsmäßigen Recht auf Gleichheit vor dem in Artikel 14 Absatz 2 der Verfassung genannten Gesetz - und dem Recht auf gleichen Schutz der Rechte in Verfahren vor Gerichten und anderen in Artikel 22 der Verfassung genannten staatlichen Behörden belastet sind.

Die auf Schweizer Franken lautenden Darlehen waren, wie oben erwähnt, toxische Geschäftsvorfälle. Die von den Banken berechneten Risiken wurden ohne Wissen der Kreditnehmer heimlich auf die Kreditnehmer übertragen. Inzwischen haben die Banken jedoch ihre Gründe für eine ungerechtfertigte Bereicherung (*condictio*) mit einseitig auferlegten Kreditbedingungen abgesichert. Solche Beziehungen zwischen den Parteien der Giftdarlehensverträge erinnern an die römische *Societas leonina*, die null und nichtig war, weil ausschließliche Vorteile nur einer Seite - wie in unserem Fall den Banken - zugeschrieben werden konnten.

Im Kapitel über Menschenrechte und Grundfreiheiten behandelt die Verfassung in Artikel 33 das Recht auf Privateigentum ohne Einschränkungen; sie betont, dass in Slowenien das Recht auf Privateigentum garantiert ist.

Der Verfassungsgerichtshof hat in seiner Entscheidung in der Rechtssache U-I-60/98 vom 16. Juli 1998 den Standpunkt vertreten, dass der Zweck der verfassungsmäßigen Eigentumsgarantie die Verwirklichung der Freiheit des Einzelnen ist; in seiner Entscheidung in der Rechtssache nein. U-I-19/92 vom 26. November 1992 hat sie diesem Grundsatz einen konkreteren Ausdruck verliehen, wonach der Grund für das Verbot bestimmter Tätigkeiten ein Eingriff in das Eigentum ist, indem sie die Möglichkeit des Erwerbs von Vermögenswerten einschränkt: "Es ist zu berücksichtigen, dass Eigentum eine existenzielle Grundlage einer Person darstellen kann". (Aus der Entscheidung in der Rechtssache Nr. Up-154/95 vom 11. April 1996). Nach Auffassung des Verfassungsgerichtshofs bedeutet das verfassungsmäßige Recht auf Privateigentum auch "Schutz vor Eingriffen in andere bestehende Rechtslagen, die in ähnlicher Weise wie das zivilrechtliche Eigentumsrecht einen Vermögenswert für den Einzelnen haben und ihm damit die Handlungsfreiheit im Immobilienbereich ermöglichen".

In weiteren Bestimmungen enthält die Verfassung Beschränkungen der Eigentumsrechte, wenn es um das Eigentum von Ausländern an Immobilien geht, die das öffentliche Interesse, den Bodenschutz, den Schutz der Umwelt und den Schutz des Natur- und Kulturerbes betreffen. Dr. Igor Kaučič fasst die verfassungsrechtliche Regelung des Eigentums konzentriert zusammen: "Die Verfassung betont damit, dass das Recht auf Privateigentum nicht nur ein wirtschaftliches, sondern gleichzeitig auch ein grundlegendes Menschenrecht ist, ein klassisches liberales Recht, das durch wirtschaftliche, soziale und ökologische Schutzfunktionen begrenzt ist.

Im Kapitel der Verfassung über die wirtschaftlichen und sozialen Beziehungen enthält die Verfassung mehrere Bestimmungen, die sich hauptsächlich auf die sozioökonomischen Rechte beziehen und die in erster Linie als Konkretisierung des allgemein garantierten Rechts auf Privateigentum und bis zu

einem gewissen Grad auch als Einschränkung dieses Rechts verstanden werden können. In Artikel 67 wird betont, dass das Gesetz die Art und Weise festlegt, in der Eigentum erworben und genutzt wird, um seine wirtschaftliche, soziale und ökologische Funktion zu gewährleisten. Dies bedeutet, dass das nach Artikel 67 der Verfassung erlassene Gesetz die Eigentumsrechte nur aus den in diesem Artikel erschöpfend aufgeführten Gründen beschränken kann.

Für die soziale Funktion des Eigentums könnte man sagen, dass sie die Konkretisierung der in Artikel 2 der Verfassung genannten Prinzipien des "Sozialstaates" darstellt.

Hinsichtlich der Enteignungsregelung sieht Artikel 69 der Verfassung vor, dass die Eigentumsrechte an Immobilien nur im öffentlichen Interesse und mit Sach- oder Geldentschädigung unter gesetzlich festgelegten Bedingungen aufgehoben oder eingeschränkt werden können. Gemäß dem Verfassungskommentar (Supplement-A, FDŠ, Ljubljana, 2011, S. 1006) bezieht sich dies sogar auf Gemeinden (Gemeinden) und nicht nur auf Personen des Privatrechts.

Die Rechtsprechung des EGMR und die Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs der Europäischen Union

Der EGMR, der für Slowenien als Mitglied des Europarates verbindliche Mindeststandards für den Schutz der Menschenrechte und Freiheiten festlegt, regelt den Schutz des Eigentums in Artikel 1 des Protokolls Nr. 1 zu diesem Übereinkommen. Diese Bestimmung garantiert allen natürlichen und juristischen Personen das Recht auf Achtung ihres Eigentums. Einschränkungen sind nur möglich, wenn dies gesetzlich vorgeschrieben ist oder wenn die Immobilie nicht im öffentlichen Interesse genutzt wird.

Danach hat der Europäische Gerichtshof für Menschenrechte wegen unverhältnismäßiger Beeinträchtigung des Eigentumsschutzes mehrere Mitgliedstaaten des Europarates verurteilt, unter anderem auch in Fällen, in denen es sich nicht um Eigentum im eigentlichen Sinne handelte. Im Falle von *Hutten Chapska v. Polen* wurde in einzelne Eigentumsansprüche aus dem Eigentum eingegriffen (Mietkontrolle); es ging um den Anspruch der Eigentümer von Wohnhäusern auf anteilige Mietzahlungen. Da die Mieter eine zu niedrige Miete zahlten (Mietkontrolle), war es den Eigentümern des denationalisierten Eigentums unmöglich, ihre Häuser zu erhalten. Das Wesen des Falles war also die Unverhältnismäßigkeit zwischen den beiden Variablen.

Auch die Verfassung garantiert den Schutz des allgemeinen Grundsatzes der Verhältnismäßigkeit als eines der in Artikel 2 genannten Prinzipien eines Rechtsstaates: "In diesem Zusammenhang nimmt der Verfassungsgerichtshof zunächst eine Beurteilung nach den Kriterien der Förderfähigkeit vor. Sie prüft, ob die Einmischung zur Erreichung des verfolgten Ziels geeignet ist, d.h. ob das Ziel auch anders als durch Einmischung in das Recht der Person erreicht werden kann. Im Rahmen der Beurteilung der Einhaltung des allgemeinen Grundsatzes der Verhältnismäßigkeit beurteilt der Verfassungsgerichtshof auch, ob die Einmischung überhaupt notwendig ist (zwingendes Staatsinteresse), um das verfolgte Ziel zu erreichen, indem das Ziel (in gleichem Maße) nicht mit einer milderen Einmischung oder gar ohne Einmischung erreicht werden kann, und wenn die Schwere der Folgen des überprüften Eingriffs in das Recht der betroffenen Person in einem angemessenen Verhältnis zum Wert des verfolgten Ziels oder der sich aus diesem

Eingriff ergebenden Vorteile steht.' (.' (Beschluss des Verfassungsgerichtshofs Nr. U-I-74/12 vom 13. September 2012).

Im Hinblick auf eine mögliche Beschwerde an den EGMR wird der Schwerpunkt auf der Frage liegen, die im jüngsten Fall Vaskrsiĉ gegen Slowenien entscheidend ist. Dabei geht es um die Unverhältnismäßigkeit der Eigentumsintervention. In diesem Fall wurde die Republik Slowenien zur Zahlung von 85.000 Euro verurteilt, weil die Einmischung des Staates in das Eigentumsrecht - verglichen mit der nominalen Verschuldung von rund 500 Euro - aufgrund einer privaten Strafverfolgung einer geringfügigen Gemeindeverschuldung unverhältnismäßig war. Es handelte sich also um eine quantitative Differenz zwischen der gegenüber dem Beschwerdeführer geltend gemachten und vollstreckten Forderung und der geringfügigen Forderung der Gebietskörperschaften. Statt einer verhältnismäßigen Beschlagnahme das erstinstanzliche Gericht - und am Ende sogar das Verfassungsgericht! (ohne die Entscheidung zu begründen) diese unverhältnismäßige Differenz genehmigt. Am Ende wurde die Republik Slowenien moralisch verurteilt und erhielt 85.000 Euro.

Was die slowenischen Forex-Hypotheken betrifft, so wird der Fall vor dem EGMR ein finanzielles Missverhältnis zwischen dem praktisch nicht vorhandenen Risiko für die Banken einerseits und der Verantwortung der Hypothekengläubiger andererseits sein: all dies, wie im Fall von Vaskrsiĉ, mit katastrophalen Folgen für den Schuldner. Diese Argumentation wird Gegenstand der Anwendung auf den EGMR und den Staat und seine Steuerzahler sein - und nicht auf die Banken, die in betrügerischer Weise von der ungerechten Bereicherung profitiert haben! Der Staat wird aus seinem Haushalt für die Gewinne der Banken und ihre ungerechtfertigte Bereicherung aufkommen müssen.

In diesem Fall hat der Staat aufgrund der inneren Mechanik der Rechtsverhältnisse keinen Anspruch auf innerstaatlichen Rückgriff ("Regress" im römischen und im innerstaatlichen Recht). Kurzum, die Steuerzahler sollen, wie so oft zuvor, die ungerechtfertigte Bereicherung der Banken abdecken.

Recht der Europäischen Union

Das Recht der Europäischen Union garantiert den Schutz von Eigentum und Vermögenswerten, die in der EU-Charta der Grundrechte niedergelegt sind. Dabei verhindert das EU-Recht insbesondere solche Eingriffe in das Eigentumsrecht, die auf eine Einschränkung des freien Dienstleistungs- und Personenverkehrs im EU-Binnenmarkt hindeuten.

Die EU-Charta der Grundrechte sieht in Artikel 17 vor, dass jeder das Recht hat, seinen rechtmäßig erworbenen Besitz zu besitzen, zu nutzen, zu veräußern und zu vererben". Niemandem darf sein Eigentum entzogen werden (in unserem Fall: unverhältnismäßig entzogen), außer im öffentlichen Interesse und in den Fällen und unter den Bedingungen, die das Gesetz vorsieht, unter der Voraussetzung, dass eine angemessene Entschädigung rechtzeitig für seinen Verlust gezahlt wird.

Das Gesetz kann die Nutzung des Eigentums regeln, soweit dies für das Allgemeininteresse erforderlich ist. Die EU übernimmt die Rechtsprechung des EGMR (Präzedenzfälle) als ihre eigenen Grundprinzipien des EU-Rechts und hat sich darüber hinaus mit dem Vertrag von Lissabon verpflichtet, dem Übereinkommen beizutreten.

Das Eigentumsrecht der Kreditnehmer im vorliegenden Fall wurde dadurch verletzt, dass sie aufgrund der veränderten Währungsrelationen zwischen dem CHF

und dem Euro deutlich höhere Beträge zahlen mussten als diejenigen, die sie als Darlehen erhalten hatten, und dies nicht nur nominal, sondern auch real. Aufgrund der Euro-Beziehung des Darlehens zum CHF (mit der Währungsklausel oder so, dass das Darlehen in Schweizer Franken festgelegt wurde und zurückgezahlt wird) in langfristigen Darlehensverträgen, der spezifischen Art der Rückzahlung von Zinsen und des Kapitalbetrags (Vorauszahlung von Zinsen), variabler Zinssatz) und weil es zu einer Abwertung des Euro gegenüber dem Schweizer Franken kam, erhöhte sich das Darlehen (zuerst die Zinsen und dann das Kapital) für die Kreditnehmer überproportional, ja sogar drastisch.

Die Verletzung lag darin, dass die Kreditnehmer dahingehend getäuscht wurden, dass sie den Kreditvertrag abschlossen, was fiktiv war, da sich unter seiner Schirmherrschaft ein pseudo-aleatorisches (in Wirklichkeit monetäres) Geschäft verbarg, das für die Kreditnehmer Risiken birgt, die denen der spekulativen Börsentermingeschäfte ähnlich sind. Die Banken, die ein solches Kreditpaket (Giftdarlehen) vorsahen, haben die Verbraucher nicht vor der realen Gefahr negativer Veränderungen des Wechselkurses zwischen dem Euro und dem Schweizer Franken gewarnt.

Die Kreditnehmer, als Laien in finanzieller Hinsicht im Gegensatz zu den Banken, konnten sich die Veränderungen der Währungsrelationen nicht vorstellen, und die Banken haben es versäumt, ihnen simulierte Berechnungen für den Fall der Zinserhöhung und des Kapitalbetrags vorzulegen, wenn es ein verändertes Verhältnis zwischen den beiden Währungen gäbe. Diese simulierten Berechnungen (nach dem jeweiligen Algorithmus) würden sofort den überproportionalen Anstieg der Kreditnehmergebühren bei minimaler Wertsteigerung des CHF-Wechselkurses zeigen.

Slowenische inländische Rechtsinstanzen

Eine solche Haltung gegenüber den Kreditnehmern ist aus der Sicht der Grundsätze des inländischen (und ausländischen) Privatrechts der Verpflichtungen unannehmbar, weil sie nicht als Akt des guten Willens angesehen werden kann, und noch weniger aus der Sicht der Menschenrechte. Das "Produkt" auf der einen Seite, hat für die Kreditnehmer, nicht nur die Elemente der übermäßigen Risiko, aber es trägt auch einen Hauch von Täuschung und aus strafrechtlicher Sicht - Betrug.

Die ordentlichen Privatgerichte in Slowenien (im Gegensatz zu den nationalen Gerichten in einigen anderen europäischen Ländern) haben in einem solchen Verhalten weder die Verletzung der im Privatrecht üblichen Grundsätze der fairen Behandlung anerkannt, noch wurde ein Gesetzgebungsverfahren eingeleitet, das die Situation der Kreditnehmer erleichtern würde. Daher wird es nun an der Zeit sein, die Menschenrechtsverletzungen vor dem Verfassungsgericht und gegebenenfalls auch vor dem EGMR und dem Gerichtshof der Europäischen Union zu beurteilen.

Die Kreditnehmer, die mit den niedrigen Zinssätzen für CHF-Hypotheken getäuscht und über die schwerwiegenden Risiken falsch informiert wurden, haben Kredite in Schweizer Franken aufgenommen und in der Folge eine starke Erhöhung des Nominalbetrags und der Zinsen aufgrund der Stückelung des Darlehens in Schweizer Franken oder der Währungsklausel und der spezifischen Art der Kreditrückzahlung erfahren.

Die Kreditnehmer benötigten ihre Kredite in erster Linie nicht in Schweizer Franken, sondern in Euro, d.h. in einer bekannten, vertrauenswürdigen Währung,

deren Stabilität durch die erfolgreichsten Volkswirtschaften der Europäischen Union gewährleistet ist. Bei der Bearbeitung dieses Falles ist nun klar geworden, dass die Finanzexperten in Europa (und anderswo) mit dem damit einhergehenden unterschätzten Wert des Schweizer Frankens, d.h. mit dem vollen Bewusstsein, dass sein monetärer Nennwert steigen würde. In rechtlicher Hinsicht bedeutet dies, dass das Wissen berüchtigt war. Die Gerichte sollten daher bei der Bearbeitung dieser Fälle eine gerichtliche Benachrichtigung vornehmen.

Im Sinne des slowenischen Verfassungsrechts führten die giftigen Hypotheken zu einer "übermäßigen Beeinträchtigung des Eigentumsrechts" der Kreditnehmer - wie in Artikel 33 der Verfassung erwähnt. Dass die Kreditnehmer, die bei der Rückzahlung des Darlehens und der Zinsen nun den tatsächlichen Wert der erhaltenen Gelder überbezahlen, verstößt gegen Artikel 69 der Verfassung über die soziale Funktion des Eigentums. Die Banken haben die Kreditverträge so abgeschlossen, dass die Annuitäten bei der Rückzahlung von Darlehen in Schweizer Franken überproportional gestiegen sind. Dies wiederum führte zur Gefährdung der verfassungsmäßigen "Sozialversicherungsklausel". und sogar auf die sehr finanzielle (und sogar physische) Existenz vieler Kreditnehmer.

In Anbetracht dessen sollte die Republik Slowenien nun darauf achten, dass die Banken, die mit solchen Geschäften ungerechtfertigterweise angereichert sind (condictio, ungerechtfertigte Bereicherung), sich im Inland um die Wiedergutmachung der Schäden des Kreditnehmers kümmern. Mit anderen Worten, dies sollte nicht, wie so oft zuvor, auf die Schultern der slowenischen Steuerzahler fallen.

Verletzung des Grundsatzes der Rechtssicherheit als einer der in Artikel 2 der Verfassung genannten Grundsätze der Rechtsstaatlichkeit

Die in Artikel 2 der Verfassung genannten Grundsätze der Rechtsstaatlichkeit sind universeller Natur; sie sind nicht "soft law"; sie sind rechtsverbindlich.

In unserem Fall bedeutet die Rechtssicherheit, dass der Kreditnehmer gegen das betrügerische Verhalten der Banken rechtlich geschützt sein muss. Wenn die Rechtssicherheit nicht im Voraus gewährleistet ist, ist es das Mindeste, was vom Staat erwartet wird, diese Rechtsunsicherheit gegenüber den Banken zu sanktionieren, nachdem die rechtlichen und faktischen Konsequenzen bereits eingetreten sind, also ex tunc und ex post facto.

Der Verfassungsgerichtshof weist darauf hin, dass jeder das Recht hat, das Vertrauen in das geltende Recht zu wahren und seine Handlungen und Erwartungen entsprechend anzupassen (Entscheidung in der Rechtssache U-I-322/96). Die Verfassung verbindet in ihrem Artikel 2 die Prinzipien der Rechtsstaatlichkeit und des Sozialstaates. Der "Sozialstaat" wird in Artikel 2 der Rechtsstaatlichkeit gleichgestellt. Leider hat diese Doktrin in den Entscheidungen des Verfassungsgerichtshofs noch nicht die Dynamik und Weitsicht erfahren.

Sozialstaat ('socialna država')

Der Verfassungsgerichtshof hat im sozialen Bereich festgestellt, dass das Verbot der ungerechten Diskriminierung nicht ausreicht; der Staat ist verpflichtet, positiv zu handeln, hat eine positive Verpflichtung, die Gleichheit und die damit verbundene soziale Sicherheit zu gewährleisten, was häufig wichtiger ist (vgl. die Entscheidung in der Rechtssache U-I-298/96).

Standpunkt des kroatischen Verfassungsgerichtes

Das Verfassungsgericht der Republik Kroatien hat in seiner Entscheidung auch auf die Grundsätze eines Sozialstaates verwiesen (Az. U-I-3685/2015). Er erkannte an, dass das jeweilige kroatische Gesetz, das die Position der Kreditnehmer, die Kredite in Schweizer Franken aufgenommen haben, erleichtert, nicht verfassungswidrig ist.

Nach der kroatischen Verfassungseinschätzung sind die Bestimmungen der Verfassung der Republik Kroatien über den "Sozialstaat" die Grundlage für diese Feststellung und die positive Verpflichtung des Staates, den wirtschaftlichen Fortschritt und das soziale Wohlergehen seiner Bürger zu fördern. Das kroatische Verfassungsgericht verweist auf die "soziale Gerechtigkeit als Bestandteil des Sozialstaates" und behauptet, dass der Gesetzgeber einen großen Ermessensspielraum bei seinen Bemühungen um eine gerechte soziale Regulierung hat.

Auch das slowenische Verfassungsgericht hat wiederholt die Gültigkeit von Rechtsvorschriften - wegen der Verletzung des Grundsatzes der Rechtssicherheit - aufgehoben. So wurde beispielsweise in der Rechtssache U-I-356/02 die Verletzung des in Artikel 2 der Verfassung genannten Rechtsstaatsprinzips festgestellt. In diesem Fall hatte die zuständige Steuerbehörde den Umfang der Steuerpflichten des Steuerpflichtigen angeordnet und ihn damit in eine rechtlich bedenkliche Lage gebracht, weil die Interessen zu dem Zeitpunkt bestanden, als die Steuerpflicht des Steuerpflichtigen noch nicht feststeht. Der Verfassungsgerichtshof verhinderte eine solche Zinsbelastung durch eine sofortige vorläufige Maßnahme, die in der Zwischenzeit während der Bearbeitung des Falles anzuwenden war. Am Ende fand sie die Situation verfassungswidrig.

Der Verfassungsgerichtshof hat mit mehreren seiner Entscheidungen auch gewährleistet, dass die zu erwartenden (zukünftigen) Ansprüche der Kläger, d.h. ihre berechtigten Erwartungen, insbesondere im Prozess der Entstaatlichung geschützt werden.

Bei auf Schweizer Franken lautenden oder an die Währungsklausel gebundenen Krediten konnten die Kreditnehmer nicht vorhersehen, dass sie eine drastische Erhöhung des Kapitalbetrags und der Zinsen aufgrund der Veränderung der Währungsverhältnisse zwischen dem CHF und dem Euro erzwingen würden. Stattdessen haben die Banken irreführend die Stabilität des Darlehens vorgetäuscht; in Einzelfällen haben sie versprochen, dass der Nennbetrag und die Zinsen weniger steigen würden, als wenn die Darlehen nicht auf Schweizer Franken lauten würden. (der Slogan: "Verlassen Sie sich auf solide Währung!"). Mit dieser Vermarktung von toxischen Bankprodukten in- und ausländischer Banken in Slowenien wurden die Verbraucher getäuscht und in eine prekäre Lage gebracht. Dies führte zu einer überproportionalen Erhöhung des Nominalbetrags und der Zinsen ihrer Kredite, die sie nicht erwarten konnten, während die Banken sie tatsächlich prognostizieren konnten.

Dies führte letztendlich zu einem Verstoß gegen den Grundsatz der Rechtssicherheit und zu einer unverhältnismäßigen Einmischung in ihre soziale Sicherheit gemäß Artikel 2 und 50 der Verfassung.

Verletzung des Rechts auf Gleichheit vor dem Gesetz und auf Gleichbehandlung gemäß Artikel 14 Absatz 2 und Artikel 22 der Verfassung.

Artikel 14, Absatz 2 der Verfassung legt fest, dass alle vor dem Gesetz gleich sind. Dies ist eine einleitende Bestimmung des Verfassungskapitels über Rechte und Freiheiten, die eine besondere Bedeutung und Schwere in den Entscheidungen des Verfassungsgerichtshofes haben.

Die Verfassungsrechtstheorie betont, dass der Gesetzgeber im Wesentlichen gleiche und ähnliche Verhältnisse gleich und unterschiedlich regeln muss. Auch bei der Anwendung des Gesetzes müssen die staatlichen Behörden im Wesentlichen identische Fälle gleich behandeln und regeln, so dass vor dem Gesetz unter gleichen Bedingungen alle gleich sind.

Der Gleichheitsgrundsatz muss daher bei der Aufstellung und Anwendung des Gesetzes beachtet werden. In diesem Zusammenhang ist auch Artikel 22 der Verfassung wichtig, der besagt, dass jeder "in jedem Verfahren vor einem Gericht und vor anderen staatlichen Behörden, Kommunalbehörden und Trägern öffentlicher Gewalt, die über seine Rechte, Pflichten oder rechtlichen Interessen entscheiden, gleichberechtigt geschützt wird". In unserem Fall hätten die ordentlichen Gerichte die Verletzung der Gleichheit im Umgang mit Kunden feststellen müssen, die de facto gegenüber den Banken beim Abschluss von Kreditverträgen in Schweizer Franken diskriminiert wurden. Da die ordentlichen Gerichte dies nicht taten, führten sie auch zu einer Ungleichbehandlung der Kunden. Dies entspricht nicht Artikel 22 der Verfassung und Artikel 6 Absatz 1 EGMR.

Auch nach der Rechtsprechung des etablierten Verfassungsgerichtshofs bedeutet Gleichheit vor dem Gesetz, dass diejenigen, die sich im Wesentlichen in der gleichen Position befinden, gleich behandelt werden müssen und diejenigen, die sich im Wesentlichen in einer anderen Situation befinden, unterschiedlich behandelt werden. Nach der ständigen Rechtsprechung des Verfassungsgerichtshofes verpflichtet der Verfassungsgrundsatz der Gleichheit vor dem Gesetz, auf den in Artikel 14 Absatz 2 der Verfassung Bezug genommen wird, den Gesetzgeber, gleiche Situationen gleichermaßen zu behandeln. Wenn der Gesetzgeber solche Positionen anders regelt, dann muss ein gültiger Grund für eine solche Ungleichheit vorliegen, die sich aus der Natur der Sache ergibt (Entscheidung im Fall U-I-239/14). Dies gilt sowohl für die Regelung als auch für die verfassungsrechtliche Rechtsprechung in anderen europäischen Ländern, in denen die Banken Kredite in Schweizer Franken angeboten haben.

In der Regel werden die Verstöße gegen das kontradiktorische Prinzip und den Grundsatz der Waffengleichheit als Verstöße gegen das in Artikel 22 genannte Recht auf Gleichbehandlung behandelt. In jedem Fall ist nach Artikel 22 der gleiche Schutz der Rechte "insbesondere gegenüber der Gegenpartei" (Entscheidung im Fall Up-74/95) von entscheidender Bedeutung.

Die Fragen der Gleichheit vor dem Gesetz und der Gleichbehandlung vor den Gerichten sind mit dem Vergleich verschiedener, hier vertraglicher Positionen der Parteien verbunden, der für den betrachteten Fall wesentlich ist. Der Verfassungsgerichtshof beispielsweise, als es um Blinde und Sehbehinderte ging, bestätigte einen solchen Vergleich, um den Grundsatz geltend zu machen, dass es im Wesentlichen auch notwendig ist, verschiedene Situationen unterschiedlich zu regeln, in diesem Fall zugunsten von Blinden und Sehbehinderten (Entscheidung in der Rechtssache U-I-146/07).

Dies ist sicherlich vergleichbar mit der ungleichen Position des Kreditnehmers gegenüber der Bank, die einen Bankkredit aufnimmt. Es lag einfach nicht in der Hand des Verbrauchers, langfristige Veränderungen in den Verhältnissen der Währungen der europäischen Länder zu antizipieren und dies beim Abschluss eines Kreditvertrages, bei dem sich das Verhältnis zwischen den

Währungen wie dem Euro und dem CHF langfristig ändern sollte, vorhersagen und berücksichtigen zu können. Dies gilt insbesondere deshalb, weil der Schweizer Franken in der Vergangenheit sehr lange vor dem Eintritt der betrachteten Ereignisse an Wert gewonnen hat. Bei der Beurteilung der Ungleichheit zwischen den Vertragsparteien hätte dies bereits von den ordentlichen Gerichten berücksichtigt werden müssen.

Der zweite Fall, in dem der Verfassungsgerichtshof verschiedene Positionen der Parteien verglichen hat, ist dem vorliegenden Fall noch ähnlicher. Der Verfassungsgerichtshof verhinderte, dass die Beschwerdeführer in einer zivilrechtlichen Auseinandersetzung hinsichtlich der Bestimmung des Wertes des Streitgegenstandes aufgrund der Währungsklausel - im Vergleich zu denen, die in Landeswährung beansprucht wurden (Entscheidung in der Sache Nr. Up-613/02) - in einer günstigeren Lage waren. Wenn wir die Positionen der Bank und der Kreditnehmer vergleichen, müssen wir berücksichtigen, dass es auf der einen Seite Finanzinstitute gibt, die nach der Natur der Sache die garantierte Unterstützung der besten Finanzexperten haben, und auf der anderen Seite gibt es meist unerfahrene Kunden, Kreditnehmer, die nicht über solche Kenntnisse verfügen und daher auch die schwächere Partei beim Abschluss von Kreditverträgen sind. Die Ungleichheit und die daraus resultierende Diskriminierung sind daher für jedermann sichtbar.

Sicherlich kann sich der Kreditnehmer nicht auf die mangelnde Kenntnis der Vorschriften berufen. Dabei geht es jedoch nicht um das Prinzip *ignorantia juris nocet*, denn dies war nicht der Fall bei der Unkenntnis von (ansonsten nicht existierenden) Gesetzen und Vorschriften. Es geht um die Frage, ob welche der beiden Seiten zukünftige langfristige finanzielle Veränderungen in der Währung hätte erwarten können. Verhältnis zwischen dem CHF und dem Euro. Die Ignoranz war also nicht "über das Gesetz", sondern über die finanziellen Wahrscheinlichkeiten, von denen die Kreditnehmer verständlicherweise nichts wussten.

Aus den Unterlagen über strafrechtliche Ermittlungen in Frankreich geht hervor, dass die Banken in ihren eigenen Reihen jene Fachleute zum Schweigen gebracht haben, die vor der Unzulässigkeit von bankgiftigen Produkten gewarnt hatten, bei denen der Kreditnehmer im Rahmen der Kreditbeziehung das gesamte uninformierte Risiko in Bezug auf künftige Änderungen der Währungsrelationen trägt.

Dasselbe geschah jedoch offensichtlich bei den Banken, die in Slowenien Kredite anboten, zumindest nach der irreführenden Werbung für angebliche Vorteile von Krediten in Schweizer Franken. Das Argument, dass die Banken die Veränderungen der Währungsrelationen hätten vorhersehen können, ist umso realistischer, als die Banken bei den meisten Abschlüssen solcher Transaktionen sehr wohl wussten, dass sich der damalige Wert des CHF auf einem relativ niedrigen Niveau befindet oder dass er administrativ auf einem so niedrigen Niveau gehalten wurde. Da sich die Banken dessen bewusst waren, spekulierten sie bösgläubig (*mala fide*), dass der Wert des Schweizer Frankens früher oder später wieder deutlich steigen soll. An dieser Stelle ist darauf hinzuweisen, dass der toxische Algorithmus so eingerichtet wurde, dass minimale Wertsteigerungen des CHF zu hohen Schuldenerhöhungen eines betroffenen Kreditnehmers führten.

Die auf Schweizer Franken lautenden und/oder an die Währungsklausel gebundenen Hypotheken, die angeblich den realen Wert eines Darlehens über einen längeren Zeitraum der Rückgabe hätten aufrechterhalten müssen, verursachten eine unverhältnismässige Belastung, die nur einer Seite, den Kreditnehmern, zugeschrieben wird. Ein solcher Nachteil für die Kreditnehmer (ungerechtfertigte

Bereicherung der Banken) aufgrund der Veränderungen, auf die die Kreditnehmer keinen Einfluss hatten (Veränderung der Verhältnisse zwischen den Währungen), ist aus Sicht der Grundsätze des Schuldrechts problematisch. Dies ist umso inakzeptabler, als dies bei einer großen Zahl von Vereinbarungen der Fall war, die für die Kreditnehmer eindeutig und ungerecht sind. Zudem konnten die Kreditnehmer die Änderung des von der Bank angebotenen Kreditvertrages nicht beeinflussen, sondern nur entscheiden, ob sie die von den Banken vorgegebenen festen Konditionen akzeptieren.

Daher ist der formalistische Ansatz der inländischen Gerichte erschreckend unangemessen, da die Annahme der Wahlfreiheit der Kreditnehmer (freie und informierte Zustimmung) höchst fragwürdig ist.

Im Vergleich dazu hat das kroatische Verfassungsgericht in der oben genannten Entscheidung (in der Rechtssache U-I-3685/2015) festgestellt, dass die Währungsklausel, die ansonsten nur dazu dienen sollte, den tatsächlichen Wert des Darlehens zu erhalten, als Grundlage für eine ungerechtfertigte Bereicherung der Banken zum Nachteil der Kreditnehmer missbraucht wurde. Nach Ansicht des kroatischen Verfassungsgerichts war dies ein Eingriff in die "Gleichheit der Vertragsparteien", indem es die Schuldner in eine nachrangige Position brachte und sie zwang, die Darlehen im Vergleich zum realen Wert der zuvor erworbenen Mittel in einem wesentlich größeren Umfang zurückzuzahlen. Die Warnung des kroatischen Verfassungsgerichts ist überzeugend: Die Währungsklausel sollte nur dazu verwendet werden, den tatsächlichen Wert des Darlehens und das vertragliche Gleichgewicht zwischen den Parteien zu erhalten.

Im slowenischen Fall ist es daher erst recht richtig, dass die Banken weder das Interesse noch die Legitimität hatten, als sie die völlig stabilen Euro-Darlehen in Schweizer Franken denominierten.

Weitere Entwicklungen: Factoring der Darlehensnehmer gegenüber Dritten (Factoring)

Eine weitere Entwicklung, die von den slowenischen Banken eingeleitet wurde, verschärfte die Lage der Kreditnehmer, die nicht in der Lage waren, ihre Hypotheken oder andere Schulden bei der betreffenden Bank zu begleichen. So übertragen beispielsweise die slowenischen Banken NLB und NKBM die Schulden der geschädigten Hypothekarkreditnehmer auf eine in der Schweiz gegründete Ad-hoc-Faktorgesellschaft. Die Details zu dieser Einrichtung sind jetzt verfügbar, ebenso wie die folgenden Informationen. Die Bank verkauft, angeblich mit 80% Rabatt, die notleidenden Schulden an den Factor. Der Factor wiederum ist die Inanspruchnahme dieser Schulden gegenüber dem Grundpfandrechtsgläubiger, im Prinzip zu hundert Prozent.

Der Factor von einem sicheren Ort in der Schweiz wiederum beansprucht diese belasteten Beträge im Rahmen der ursprünglichen Hypothek. Der Factor geht dann unerbittlich zur gerichtlichen Zwangsvollstreckung, d.h. am Ende des Konkursverfahrens über; der Factor zögert nicht, auf die allumfassende Pfändung des gesamten Vermögens des Schuldners zurückzukommen.

Offensichtlich ist der erste Vermögenswert die Immobilie, die der inzwischen zahlungsunfähige Hypothekengläubiger erworben hat. Die Immobilie wird dann versteigert und verkauft, vermutlich mit einer Rate, die weit unter dem Wert der ursprünglichen Hypothek liegt. Aber auch alle anderen notleidenden Schuldnervermögen werden beschlagnahmt, nachdem die Immobilie bereits wieder

in Besitz genommen wurde - nicht von der Bank selbst, die sich die Hände über dieses rücksichtslose Verfahren waschen darf, sondern von der in der Schweiz zu diesem Zweck gegründeten heimlichen, unpersönlichen Ad-hoc-Gesellschaft mit Sitz im Ausland. Ebenso wird das gesamte bewegliche Eigentum des Kreditnehmers zum Verkauf angeboten und er oder sie wird buchstäblich seines gesamten Eigentums und seiner Überlebensmittel beraubt und befindet sich auf der Straße.

Natürlich ist der Konkurs selbst das Ergebnis der schlichten Nichtzahlung der an den Schweizer Franken gebundenen Annuitäten, ist aber in vielen Fällen eine Folge des Verlustes des Arbeitsplatzes des Kreditnehmers, der für einen bestimmten Hypothekengläubiger eine weitere Tragödie bedeutet.

In der Geschäftswelt ist Factoring die gängige Praxis eines Unternehmens in Situationen, in denen die Schulden nicht (rechtzeitig) an ein bestimmtes Unternehmen gezahlt werden, das sofortigen Cashflow und Liquidität benötigt. Dies geschieht jedoch gegenüber Einzelpersonen, die ab initio nicht in der Lage waren, ihre Schulden in der höheren Euro-Denomination zurückzuzahlen, weshalb sie auf das niedrigere Bankdarlehen in Schweizer Franken zurückgriffen, da sie sich einen höheren Euro-Zinssatz überhaupt nicht leisten konnten.

Aber wir haben es hier nicht mit einer normalen Unternehmenspraxis zu tun! Der erschwerende Umstand, sowohl verfassungsrechtlich als auch im Sinne der Europäischen Menschenrechtskonvention, ist natürlich die schlichte internationale Unverhältnismäßigkeit und Gnadenlosigkeit einer solchen Praxis gegenüber dem einzelnen Kreditnehmer.

Wir haben oben auf die Forderungen des "Sozialstaates" sowohl in Slowenien als auch in den kroatischen Verfassungen hingewiesen, dass die Geschäftsbeziehungen zwischen den Banken und den Individuen fair und "gleich" in Bezug auf ihre echte Verhandlungsposition sein müssen, in diesem Fall die versteckte einseitige pseudo-aleatorische Situation. Vor allem aber dürfen die Auswirkungen solcher massiven, skrupellosen Bankgeschäfte das existenzielle, d.h. "sozial sichere" Ansehen der geschädigten Bevölkerung in Höhe von mindestens 16.000 Kreditnehmern und deren Familien nicht beeinträchtigen.

Die Banken waren sich natürlich ab initio der Gefährdung derjenigen bewusst, die gezwungen waren, ihre Kredite in Schweizer Franken aufzunehmen, wenn dieselben Bürger nicht in der Lage waren, sich einen etwas höheren Zinssatz für die auf Euro lautenden Kredite zu leisten. Mit anderen Worten, die Banken müssen sich der gefährdeten Position dieser Kreditnehmer, der Hypothekengläubiger, bewusst gewesen sein. Daher stellt sich die Frage, ob das Anbieten solcher unmöglichen Kreditbedingungen für die gefährdete Bevölkerung nicht von Anfang an die Spekulation darüber ausgelöst hat, was mit diesen notleidenden Krediten geschehen wird, falls der Wert des Schweizer Frankens steigen und ihre Rückzahlung unmöglich machen sollte.

Hier gibt es zwei Möglichkeiten. Einerseits hätten die Banken keine Ahnung von den zukünftigen Insolvenzen haben können. Dies ist sehr unwahrscheinlich, wenn man bedenkt, dass die in Schweizer Franken nominierten Kredite ihre Kosten erhöhen werden, da die unqualifizierten Kunden gezwungen waren, Kredite in Schweizer Währung aufzunehmen. Eine solche Hypothese impliziert zumindest eine entsetzliche Unvorsichtigkeit der Bankiers.

Andererseits ist es wahrscheinlich, dass die Banken von Anfang an wussten, wie sie es sollten, dass diese Kredite im Falle der Aufwertung des Schweizer Frankens nie vollständig zurückgezahlt werden, wobei die Forderungen an einen Dritten mit einem gewissen Abschlag verrechnet würden. Sollte dies der Fall sein, würden die notleidenden Kredite zunächst als simulierte Aktiva in den Bilanzen der

Bank erscheinen, obwohl von Anfang an klar war, dass diese virtuellen Aktiva nie tatsächlich indossiert werden. Welche dubiosen Geschäftsspekulationen der Bankiers über ihren korrupten privaten Profit in der Endphase dieser Verschwörung waren, können wir uns leicht vorstellen.

Offensichtlich wissen wir an dieser Stelle nicht genau, welche mentalen Vorbehalte die Bankiers damals hatten, d.h. beide der obigen Hypothesen und vielleicht auch andere Möglichkeiten müssen berücksichtigt werden. Natürlich kann das Factoring der Hypotheken und notleidenden Kredite aus rein geschäftlicher Sicht eine rationale Geschäftspraxis sein.

Andererseits ist das, was unter dem Gesichtspunkt der reinen Gewinnerzielung im Bankwesen ohne weitere kompliziertere privatrechtliche Implikationen, des Verfassungsrechts und des Gesetzes über die Europäische Menschenrechtskonvention akzeptabel erscheint, eindeutig illegal und untragbar. Außerdem wird deutlich (siehe Infra), dass wir von einer Verschwörung zum Betrug sprechen. Die Frage wurde (siehe infra) von einem Mitglied der slowenischen Nationalversammlung gestellt.

Wenn zusätzliche Beweise für die Rechtslage, die wir hier einnehmen, erforderlich sind, muss betont werden, dass die slowenischen schlechten Bankpraktiken im europäischen Kontext völlig außergewöhnlich waren. Nach unserem besten Wissen hat kein anderes europäisches Land jemals auf diese strafende Kredithai-Praxis zurückgegriffen, bei der 8 % für verspätete Zahlungen, bei denen unzählige Menschen in unhaltbare existenzielle Bedingungen gezwungen wurden, und einige direkt in den Selbstmord getrieben wurden. Aus diesem Grund ist es unerlässlich, dass wir die grausame Bankenperspektive in dieser dringenden Frage verlassen und die Situation in verfassungsrechtlicher und menschenrechtlicher Hinsicht korrigieren.

In der Tat, dass die unannehmbare Wirkung schrecklichen Praktiken noch nicht in der slowenischen Rechtsordnung korrigiert worden sind, ist weitgehend auf die Tatsache zurückzuführen, dass diese Streitigkeiten wurden formalistisch mit inländischen Privatrechtsgerichten behandelt, ohne jeden Hinweis, wie wir bereits darauf hingewiesen haben, auf die Verfassung, lassen Sie die Rechtsprechung der gesamten Europäischen Gerichtshof für Menschenrechte.

Unabhängig von der rechtlichen Herangehensweise an diese existenziellen Fragen für die Hypothekengläubiger müssen wir die völlig inakzeptablen sozialen und letztlich auch politischen Konsequenzen für die oben genannten 16.000 Kreditnehmer und ihre Familien berücksichtigen. Es ist in diesem Zusammenhang völlig uninteressant, dass die Gewinnmotive der Banken unzufrieden waren und sich dies auf ihre Bilanzen auswirkte, weil diese vor den bösen Folgen für die Kreditnehmer verblissen.

Im Sommer 2016 hat die NLB (slowenische) Bank - Geschäftsführer ist Herr Blaž Brodnjak - rund 104 Millionen Euro mit einem Abschlag von 80% der notleidenden Einzelhypotheken im Wert von 104 Millionen Euro an die Schweizer DDM Holding, die am 22. Juli 2016 ad hoc casu gegründet wurde, abgetreten. Diese hat erklärt, dass sie in einem Zeitraum von 10 Jahren das Doppelte ihrer Investition, voraussichtlich ca. 40 Mio. €, realisieren will.

Die NLB-Bank wurde von einem slowenischen Beratungsunternehmen namens PwC Management bei der Suche nach Käufern notleidender Forderungen unterstützt.

Zwischenhändler in diesem Geschäft waren die slowenischen Firmen KF Finance und B2 Kapital. Im Dezember 2015 wurden die notleidenden

Einzelschuldner der NLB Bank bereits gerichtlich versteigert, d.h. in einem gerichtlich vollzogenen Konkursverfahren.

Die nicht ausgeführten Forderungen wurden von der Schweizer DDM Holding gekauft und von der Maribor-Firma Prohit unterstützt, die zu diesem Zweck bestimmte Anwälte, Notare, Vollstreckungsbeamte und sogar Detektive einstellte. Die Swis DDM Holding wird in Slowenien durch ihren Rechtsanwalt Gregor Lepoša vertreten. Offensichtlich ist ein gewisses Maß an Gewissenhaftigkeit notwendig, um sich in diesem dubiosen Geschäft zu engagieren.

Andere in Slowenien tätige Banken, wie die österreichische Hypo Alpe Adria Bank, verkauften ihre 168 Millionen Euro notleidenden Einzelschulden in Slowenien, Kroatien, Serbien und Montenegro an eine norwegische Finanzgesellschaft B2 Holding, während die slowenische B2Kapital weitere 110 Euro von der Unicredit Bank kaufte. Der größte Teil dieses Geschäfts in Slowenien wird von der NLB Bank und der NKBM Bank verwaltet.

Inzwischen ist das Thema politisch geworden. Herr Janko Veber, Abgeordneter, sprach das Thema in der Nationalversammlung (Državni zbor) an und kündigte die Absicht an, eine Strafanzeige einzureichen, da der wahrscheinliche Grund zu der Annahme besteht, dass es eine Verschwörung gibt, den Staat Slowenien (und andere) zu betrügen. Diese Verschwörung soll unter den Personen im Vorstand und Aufsichtsrat der NLB-Bank und den beteiligten privaten Käufern (die Faktoren) stattgefunden haben. Herr Veber behauptete, dass die Forderungen (terjatve) (1) einer reduzierten Schätzung unterliegen, dass (2) es keine Rangfolge der Forderungen hinsichtlich der Wahrscheinlichkeit der Rückzahlung ihrer Schulden gegeben habe und (3) den vorgewählten Faktoren (Forderungskäufer) im Rahmen der Verschwörung zur Vertuschung vergangener Straftaten und zum Erwerb illegaler Erlöse aus diesen illegalen Geschäften Vorteile geboten würden.

Fazit

Daraus ergibt sich, dass der Status von 16.000 betrogenen Kreditnehmern in Slowenien moralisch, zivilrechtlich, strafrechtlich, verfassungsrechtlich und im Sinne der Europäischen Menschenrechtskonvention inakzeptabel ist.

Auch aus der deutlich engeren Sicht des privaten Schuldrechts, da es sich hier um pseudo-aleatorische Rechtsgeschäfte handelt, steht die Frage der ungerechtfertigten Bereicherung von Banken außer Frage. Da letztere aus zivilrechtlicher Sicht offensichtlich bösgläubig gehandelt hat, wird auch eine strafrechtliche Frage der Verantwortlichkeit der führenden Personen in Banken (wie in Frankreich) aufgeworfen - für Verschwörung zum Betrug zuerst der Kreditnehmer und letztlich des Staates Slowenien.

Die wichtigste Erkenntnis ist jedoch, dass die Republik Slowenien vor dem Verfassungsgericht die letzte Möglichkeit hat, das Problem - ähnlich wie das kroatische Verfassungsgericht - innerhalb der innerstaatlichen Rechtsordnung zu lösen und damit dem Land ein weiteres massives Piloturteil vor dem EGMR zu ersparen. In diesem Fall würde die Last des unlauteren Verhaltens der Banken wieder auf die Schultern der Steuerzahler gelegt - ganz zu schweigen von den moralischen Kosten, die der Republik Slowenien vor dem EGMR noch einmal auferlegt werden.

Fußnoten

Copyright © auf Übersetzung 2017 von B.M. Zupančič. Alle Rechte vorbehalten. Kein Teil dieses Textes darf in irgendeiner Form oder mit irgendwelchen Mitteln, einschließlich Fotokopien, Aufzeichnungen oder

anderen elektronischen oder mechanischen Methoden, ohne vorherige schriftliche Genehmigung des Autors reproduziert, verbreitet oder übertragen werden, außer im Falle von kurzen Zitaten, die in kritischen Rezensionen und bestimmten anderen nicht kommerziellen Verwendungen, die nach dem Urheberrechtsgesetz zulässig sind. Für Genehmigungsanfragen schreiben Sie bitte an den Autor der Übersetzung unter bostjan.zupancic@echr.coe.int und/oder bmz9453@gmail.com.

Die Offenlegung von Informationen und Risikomanagement, die sich aus Fremdwährungskrediten, Fremdwährungskrediten und Kreditprodukten ergeben, die den Kunden einem Marktrisiko aussetzen, wurde von der Bank of Slovenia, Ljubljana, am 4. Juli 2006 beauftragt. Dieses Material, das von Božo Jašovič, Mitglied des Direktoriums der Bank von Slowenien, erstellt wurde, wurde an die Vorstände und internen Revisionsabteilungen aller Banken und Sparkassen in Slowenien geschickt.

Wir werden nun darüber informiert, dass auch im spanischen Obersten Gerichtshof die Frage der "freien und informierten Zustimmung" der Kreditnehmer im Mittelpunkt steht. Die Zustimmung der Kreditnehmer basierte auf einer induzierten falschen Wahrnehmung des monetären Status und der Stabilität des Schweizer Frankens, dass der CHF bekanntlich unter seinem prospektiven Wert liegt.

Siehe unten die Strafbefragung des leitenden Bankdirektors der BNP Paribas in Paris im Jahr 2013, Anmerkung Nr. 11.

Teilbericht zum Thema Fremdwährungskredite, ZPS, Ljubljana, 20. Februar 2015 mit Anlagen Vuksanović, Ničnost nepoštenih pogodbenih pogojev (Nichtigkeit missbräuchlicher Vertragsklauseln), Pravna praksa Nr. 6/2015, weist darauf hin, dass es sehr einfach wäre, die an solchen Darlehen Interessierten zu informieren, indem man ihnen mehrere Berechnungen für verschiedene Simulationen von Veränderungen der Währungsrelationen zwischen Euro und Schweizer Franken anbietet.

Siehe Gonzague, de MontRichard, unter <http://masterproassurance.alloforum.com/theme-contrat-aleatoire-t21-1.html>

Siehe Gonzague, de MontRichard, unter <http://masterproassurance.alloforum.com/theme-contrat-aleatoire-t21-1.html>

Code civil, Titre XII : Des contrats aléatoires. Artikel 1964, Créé Loi 1804-03-10 promulguée le 20 mars 1804 : Der Konvent ist eine Konvention, die nicht die Auswirkungen, die Vorteile und die Vorteile für die Parteien, für einen oder mehrere Personen, die von einer bestimmten Entwicklung abhängig sind, berücksichtigt.

Siehe Artikel 1303-4 Créé Verordnung n°2016-131 du 10 février 2016 - Art. 2 Die Aufforderung zur Einreichung von Vorschlägen und die Anreicherung von Vorschlägen, die auf der Grundlage des Bedarfs erfolgen, werden auf der Grundlage von Vorschlägen für den Zeitraum vom 1. Januar bis zum 31. Dezember 2009 bewertet. Im Falle der Anreicherung ist die Entschädigung auf zweifache Weise fällig.

Sehr stark, natürlich aus verfassungsrechtlicher Sicht, wurde dies jedoch (kroatische Kuna) vom kroatischen Verfassungsgericht bestätigt, auch nachdem die kroatische Gesetzgebungsbehörde es bereits geregelt hatte. Kroatien liegt damit mindestens zwei rechtliche Schritte vor Slowenien. Dieses umso mehr (argumento a minori ad majus), da für die Banken dort die kroatische Kuna, obwohl sie nominell an den Euro gekoppelt war, dennoch ein gewisses Risiko darstellte. trotzdem. Siehe Infra, Anmerkung Nr. 43.

Siehe Infra, Anmerkungen Nr. 43 in 44.

Siehe Infra, Anmerkung Nr. 11.

Siehe Infra, Anmerkung Nr. 11.

Siehe Procès verbal de Déposition de témoin, Nr. du Parquet: 1229076010. Nr. Maßnahme 2437/13/3, datiert

28. März 2013 sind die beglaubigte Übersetzung und das Original der Überprüfung beigelegt. Mme. Chévalier vertritt, wie oben erwähnt, ausdrücklich die Auffassung, dass es sich nicht um glaubwürdige Kreditgeschäfte handelte, sondern um Transaktionen, die im Wesentlichen Finanzspekulationen an der Börse waren. Das wussten natürlich auch die französischen Kreditnehmer von BNP Paribas nicht.

Siehe oben Anmerkung Nr. 11, Seite 6 des Protokolls.

Der Untersuchungsrichter fragte Mme. Chévalier, wenn sie Kenntnis vom COMETE-Programm hätte, das ihrer Meinung nach offensichtlich die potentielle Haftung der oben genannten Simulation gehabt hätte. Siehe <http://www.aexae.fr/contenu/produits/logiciel- securite-gardiennage-comete> .

Dieses Programm war nicht bei Mme. Chévalier steht den BNP Paribas zur Verfügung.

Aus der zitierten Anhörung in Paris geht logischerweise ganz klar hervor, dass auch im slowenischen Kontext die Personen, die wirklich für die massenhafte Täuschung von Kreditnehmern verantwortlich sind, sehr leicht hätten identifiziert werden können. Die Strafverfolgung. Nach unserer ausdrücklichen Meinung hätte das kriminell repressive System rigoros gegen die Täter reagieren müssen: Rund 16.000 irreführte Kreditnehmer waren betroffen.

Slowenisches Obligationenrecht, Artikel 922: (1) Das Ereignis, für das eine Versicherung abgeschlossen wird (Versicherungsfall), muss zukünftig, ungewiss und unabhängig vom ausschließlichen Willen der Vertragsparteien sein.

Die Entscheidung in der Rechtssache U-I-3685/2015 vom 4. April 2017

Diese Hypotheken wurden in der Tat in der Regel zu einem niedrigeren Anfangszinssatz angeboten. Offensichtlich war dies nicht nur ein Köder für die potenziellen Kreditnehmer, die sich sonst keine Hypothek hätten leisten können. Die Banken hatten einen Grund, solche Hypotheken voranzutreiben, weil sie wussten, dass diese Kredite letztendlich zu einer viel höheren - im Vergleich zu den auf Euro lautenden - Annuitäten führen würden. Es hätte jedoch, wie wir später sehen werden, keine weiteren hinterhältigen Motivationen oder Interessen seitens des Managements der Banken geben können.

Das sind Banken. Hier ist die doppelte Unehrlichkeit der ahnungslosen Kreditnehmer. Nicht nur waren sie ab initio weniger kreditwürdig, d.h. weniger fähig, die Annuitäten zu zahlen, sondern die Banken boten ihnen wissentlich trügerisch niedrigere Zinssätze (warum?) an, die sicher waren, weit über das Niveau der regelmäßigen Euro-Hypotheken zu steigen, die sie nicht in der Lage waren, an erster Stelle anzunehmen.

Ljubljana, 20. Februar 2015

Auch dies entspricht strafrechtlich dem Vergehen der Verschwörung zum Betrug, die eine Kombination aus Diebstahl und Lüge ist und in diesem Fall die Kreditnehmer in die Irre führt. Zu Recht kann die Frage gestellt werden, warum außer in Frankreich keine Strafverfahren nach bestem Wissen und Gewissen gegen die verantwortlichen Bankiers eingeleitet wurden.

Interessant ist, dass die Forex-Währungsklausel der österreichischen Banken, obwohl sie von der österreichischen Zentralbank dazu in Österreich nicht zugelassen wurde, in Slowenien als diskriminierende Praxis eingeführt wurde - ohne rechtliche oder moralische Vorbehalte. Die Gründe für ein solches Verhalten sind angeblich klar.

Teilbericht zum Thema Fremdwährungskredite, S. 4.

Teilbericht zum Thema Fremdwährungskredite, S. 4.

Ein erschreckendes Maß für diese existenzielle Bedrohung der Kreditnehmer ist die Zahl der Selbstmorde infolge der absoluten Verarmung der Kreditnehmer. In Bosnien und Herzegowina war diese Zahl nach unserem besten Wissen bis zum Zeitpunkt der Erstellung dieses Berichts 56. In Slowenien ist die bisher bekannte Zahl 3. In Barcelona wurden epidemiologische Studien vorgestellt, die neben dem Selbstmord im Extremfall belegen, dass die allgemeine psychische und damit auch die physische Gesundheit der geschädigten Bevölkerung deutlich zurückgegangen ist.

Es ist wirklich schwer zu verstehen, warum der CJEU eine so unvollständige Position zu dem offensichtlich lauernden Betrug bei praktisch allen Forex-Darlehen einnahm. Mit anderen Worten, wenn es um den EGMR geht, muss diese formalistische Haltung des EuGH korrigiert werden.

Vorabentscheidungsersuchen des Gerichtshofs der Europäischen Union in der Rechtssache C-26/13 aufgrund eines Antrags des ungarischen Gerichts in Bezug auf verbindliche Darlehen in Forint, deren Rückzahlung sich auf den aktuellen Wechselkurs des Schweizer Frankens bezog.

Dass eine solche Erwartung potenzieller Kreditnehmer gegenüber der Bank gerechtfertigt ist, ergibt sich wiederum aus der Aussage von Frau Chévalier. Chevalier vor dem Untersuchungsrichter in Paris. Mme. Chévalier betonte als Zeugin ausdrücklich, dass sie sich um den Ruf der BNP Paribas Bankbank Sorgen gemacht habe, da diese Bank zuvor als zuverlässige Bankorganisation bekannt war - auf die sich ein Kunde bei seiner Geschäftstätigkeit verlassen konnte. Siehe das oben zitierte Protokoll, Anmerkung Nr. 12.

Außerordentlicher Rechtsbehelf von Revizija", Revizija", eingereicht am 8. März 2016, in dem die Beklagte Nova kreditna banka Maribor ist und gegen die Urteile des Obersten Gerichts von Ljubljana und des Bezirksgerichts von Maribor eingereicht wurde -, weist darauf hin, dass in diesem speziellen Fall, die Währungsklausel in einer Weise verwendet wurde, die einen Verstoß gegen grundlegende Prinzipien des Schuldrechts darstellt, insbesondere (1) den Grundsatz von Treu und Glauben, (2) das Verbot des Missbrauchs von Rechten, (3) das Verbot der Schaffung und (4) die Ausnutzung der Monopolstellung, den gleichen Wert der Pflichten und (5) das Verbot der Schadensverursachung. Der Zeitpunkt dieses außerordentlichen Rechtsbehelfs ist von wesentlicher Bedeutung, da die Erschöpfung dieses Rechtsbehelfs eine Voraussetzung für den Zugang zum Verfassungsgerichtshof ist.

Zu Beginn sollten wir auf die Möglichkeit hinweisen, dass dies im besten Interesse der Verschwörer in den entsprechenden slowenischen Banken wäre. Für den Fall, dass der Staat Slowenien den Schaden der ausgebeuteten Kreditnehmer decken sollte, gibt es im Gesetz keinen offensichtlichen Mechanismus, durch den der Staat in der Lage wäre, den betreffenden Betrag von den Banken zurückzufordern.

Vor dem EGMR wird der Staat verklagt, in diesem Fall die Republik Slowenien, da er den Fall nicht innerhalb des innerstaatlichen Rechtssystems geregelt hat. Die Banken, die die giftigen Kredite zur Verfügung stellten, hätten somit jede Rückerstattung der massiven Schäden, die die Kreditnehmern entstanden sind, vermeiden können. Dies bedeutet natürlich, dass es nicht im Interesse der Banken liegt, den Fall im Inland zu lösen, da es keine offensichtlichen Rechtsmittel gibt, die es dem Staat Slowenien ermöglichen würden, den geschädigten Schuldnern Schadenersatz vom EGMR zu fordern.

Der Fall ist noch nicht beim EGMR eingegangen. Dies ist höchstwahrscheinlich darauf zurückzuführen, dass nationale Gerichte (wie z.B. das oben genannte französische Gericht) auf den Missbrauch (pratique commerciale trompeuse) vor einigen Jahren reagiert haben. Mutatis mutandis gilt dies auch für die

Republik Kroatien -, während in Slowenien der Fall verzögert und falsch interpretiert wird. Da es sich um einen Fall von 16.000 betroffenen Bankkunden handelt, können wir uns vorstellen, was für ein Massen-(Pilot-)Fall dies für Slowenien wäre, das sich wiederholt mit solchen Fällen vor dem EGMR 'ausgezeichnet' hat.

Es gibt Fälle, in denen die nationalen Gerichte in vielen europäischen Ländern Journalisten wegen Verleumdung auf Kosten der Inhaber politischer Funktionen und unter formalistischer Berücksichtigung der Grundsätze des Privatrechts verurteilt haben. Anschließend verurteilte er diese Länder vor dem EGMR mit der Begründung, dass es in solchen Fällen notwendig sei, alle Umstände des Falles zu berücksichtigen, insbesondere auch, inwieweit der Beschwerdeführer als Inhaber einer öffentlichen Funktion provokant über die Themen von allgemeinem Interesse für die Öffentlichkeit sprach. Dabei stellt der EGMR fest, dass Journalisten verpflichtet sind, auf solche Provokationen klar, wenn nötig auch hart und sogar offensiv zu reagieren, und die Gerichte müssen die Journalisten als Wächter der demokratischen öffentlichen Diskussion vor Einschüchterung schützen. Slowenien hat ein solches Urteil im Fall Mladina gegen Slowenien erfahren, wo die Gerichte die Zeitschrift bestraft haben, deren Reporterin sich in offensiver Weise mit der Manifestation des Abgeordneten befasst hat, der sich über die Rechte von Homosexuellen lustig gemacht hat.

Es gibt Fälle, in denen die nationalen Gerichte in vielen europäischen Ländern Journalisten wegen Verleumdung auf Kosten der Inhaber politischer Funktionen und unter formalistischer Berücksichtigung der Grundsätze des Privatrechts verurteilt haben. Anschließend verurteilte er diese Länder vor dem EGMR mit der Begründung, dass es in solchen Fällen notwendig sei, alle Umstände des Falles zu berücksichtigen, insbesondere auch, inwieweit der Beschwerdeführer als Inhaber einer öffentlichen Funktion provokant über die Themen von allgemeinem Interesse für die Öffentlichkeit sprach. Dabei stellt der EGMR fest, dass Journalisten verpflichtet sind, auf solche Provokationen klar, wenn nötig auch hart, sogar offensiv zu reagieren, und die Gerichte müssen die Journalisten als Wächter der demokratischen öffentlichen Diskussion vor Einschüchterung schützen. Slowenien hat ein solches Urteil im Fall Mladina gegen Slowenien erlebt, wo die Gerichte die Zeitschrift bestraften, deren Reporterin sich offensiv mit der Manifestation eines Delegierten befasst hat, der sich über die Rechte von Homosexuellen lustig gemacht hat.

Es bedarf einer systemischen gesetzlichen Regelung. Es wäre ein Gesetz erforderlich, das rückwirkend (ex tunc) die durch die toxischen Kreditverhältnisse verursachten Nachteile systematisch adressiert, und dieser Ex-Tunc. Dies ist derzeit politisch unwahrscheinlich.

Im besten Fall sollte der Oberste Gerichtshof der Republik Slowenien daher in diesem Fall einen Präzedenzfall annehmen und die Rechtsprechung durchsetzen, nach der die Einzelfälle von den ordentlichen Gerichten entschieden werden. Schon jetzt würde ein solcher organischer (und nicht abrupter) Prozess Jahre dauern, aber mit wesentlich geringeren Kosten und einem höheren Maß an Fairness gelöst werden - von Fall zu Fall!

Im berüchtigten Fall Jukos gegen Russland hat der EGMR am 20. September 2012 eine Verletzung des fairen Verfahrens (Artikel 6 EGMR) und des Eigentumsschutzes (Artikel 1 des Protokolls Nr. 1) festgestellt. Mit der anschließenden Entscheidung vom 31. Juli 2014 wurde ein Rekordbetrag von 1.866.104.634 € zugunsten der enteigneten Aktionäre festgestellt.

In der französischen Strafverfolgung und der Untersuchung der Mme. Nathalie Chévalier, eine hohe Beamtin bei BNP Paribas, Paris, in dem Fall, der derzeit vor der Cour de cassation in Paris liegt, siehe oben Anmerkung Nr. 11, wurde klargestellt, dass das Finanzprodukt auf einer komplexen mathematischen Berechnung (Algorithmus) basiert, die als Folge geringfügiger Änderungen des Wechselkurses CHF/€ "tektonische" Veränderungen verursacht hatte. Mit anderen Worten: Schon ein geringfügiger Anstieg des CHF-Wechselkurses sollte für den Kreditnehmer katastrophale Folgen haben.

Die Aufwertung des Schweizer Frankens hatte und hat keinen Einfluss auf den realen Euro-Wert des auf Schweizer Franken lautenden Darlehens. Der Euro ist die Währung von 19 Mitgliedern der Europäischen Union, während CHFCHF die Währung eines einzigen Staates ist. Dies macht es zum Patent, dass es absolut nicht notwendig war, ein auf Euro lautendes Darlehen gegenüber dem CHF zu "sichern". Aufgrund der einzigartigen gesamtwirtschaftlichen Rahmenbedingungen in der Schweiz war der Schweizer Franken gegenüber allen anderen Währungen und nicht nur gegenüber dem Euro seit vielen Jahren im Aufwärtstrend. Dies beweist ex post, dass die CHF-Denomination der irreführenden Kreditnehmer ausschliesslich spekulativer Natur war - zu einem klaren und unfairen Vorteil der Banken!

Die Verfassung betont daher, dass das Recht auf Privateigentum nicht nur ein wirtschaftliches Recht ist, sondern gleichzeitig auch ein grundlegendes Menschenrecht, ein klassisches liberales Recht, das durch wirtschaftliche, soziale und ökologische Schutzfunktionen eingeschränkt ist. Kaučič und Grad, Ustavna ureditev Slovenije (Verfassungsordnung Sloweniens), GV Založba, Ljubljana, 2008, S. 1

Entscheidung in der Rechtssache U-I-3685/2015 vom 4. April 2017

Eine solche verfassungsrechtliche Regelung des Eigentums bezieht sich nicht nur auf natürliche Personen, sondern auch auf juristische Personen. Der Verfassungsgerichtshof hat mit der Entscheidung Nr. U-I-25/92 vom 4. März 1993 das Wort "natürlich" (in entsprechender grammatikalischer Auslegung) in

Artikel 3 Absatz 1, in den Artikeln 4 und 5 und in Artikel 10 Absatz 2 des Denationalisierungsgesetzes aufgehoben. Der Verfassungsgerichtshof hat diese Bestimmung des Gesetzes aufgehoben, um auf diese Weise alle natürlichen und juristischen Personen als Begünstigte der Entstaatlichung auszugleichen.

Eine andere Meinung wurde in einer übereinstimmenden separaten Stellungnahme zu der Entscheidung im Fall U-I-170/94 des damaligen Richters Krivic geäußert: Die Verfassung garantiert das Eigentumsrecht privater Parteien 'Recht gegenüber dem Staat oder den Inhabern öffentlicher Gewalt, nicht aber gegenüber privaten Einrichtungen untereinander'.

Das erste] Protokoll zur Konvention zum Schutze der Menschenrechte und Grundfreiheiten, Artikel 1, Schutz des Eigentums

Jede natürliche oder juristische Person hat Anspruch auf die friedliche Nutzung ihres Eigentums. Niemandem darf sein Eigentum entzogen werden, außer im öffentlichen Interesse und unter den Bedingungen, die das Gesetz und die allgemeinen Grundsätze des Völkerrechts vorsehen. Die vorstehenden Bestimmungen dürfen jedoch in keiner Weise das Recht eines Staates beeinträchtigen, solche Gesetze durchzusetzen, die er für notwendig hält, um die Nutzung des Eigentums im Einklang mit dem Allgemeininteresse zu kontrollieren oder die Zahlung von Steuern oder anderen Abgaben oder Strafen zu gewährleisten". (Betonung, B.M.Z.)

Das unerträgliche Ungleichgewicht und damit die Unverhältnismässigkeit ergibt sich, wie oben erwähnt, daraus, dass die Banken genau wussten, dass sie nicht dem Risiko einer Abwertung des Schweizer Frankens unterliegen, während die Kreditnehmer dies nicht wussten (also: pseudo-aleatorisches Rechtsgeschäft). Darüber hinaus sind die hinreichenden Elemente einer Straftat des Betrugs die Tatsache, dass die Banken (zunächst österreichische und danach, als sich herausstellte, dass die Republik Slowenien über ihre Zentralbank nicht reagierte, selbst die inländischen) die Kreditnehmer absichtlich getäuscht haben.

Selbst wenn "bei ausreichender" Information der Banken an die Kunden, kann es sein, dass ein Laienkunde das implizite Risiko nicht einschätzen konnte. A fortiori, wenn der Kunde nicht in der Lage gewesen wäre, ein Euro-Darlehen zu erhalten, sondern nur ein CHF-Darlehen, so ist dies an sich schon ein doppeltes Problem.

Erstens war ein solcher Kunde praktisch gezwungen, ein ForEx-Darlehen zu erhalten, unabhängig von der "angemessenen Warnung", denn dies war die einzige, die ihm zur Verfügung stand, und zweitens wussten die Banken genau Bescheid und können sogar unter genau festgelegten aufschiebenden Bedingungen solche Rechtsgeschäfte eingehen, allerdings nicht unter dem Vorwand, dass es eine spätere Wahrscheinlichkeit gab, dass eine solche Hypothek für den Kreditnehmer nicht zurückzuzahlen sein wird. Dies ergibt sich aus der offensichtlichen Wahrscheinlichkeit, die sich aus der Unfähigkeit des Kunden ergibt, überhaupt einen Euro-Kredit zu erhalten. Dies erinnert an das Platzen der berüchtigten "Immobilienblase", die eine globale Finanzkrise auslöste, in der ähnliche Kredite durch mathematische Algorithmen in nicht wahrnehmbare toxische Finanzprodukte verpackt und später an ahnungslose Dritte weiterverkauft wurden, als wären sie gegen mögliche Verluste aufgrund der Unmöglichkeit, sie jemals zurückzuzahlen, versichert gewesen.

Die Konsequenz in unserem Fall ist, dass es für die Banken weniger profitabel war. Die unbezahlten toxischen Kredite wurden mit einem Rabatt von 80% an das virtuelle Unternehmen in der Schweiz abgetreten. Dieses von einigen slowenischen Geschäftsbanken gegründete Unternehmen treibt nun die unfähigen Kreditnehmer in den Konkurs, beschlagnahmt ihr gesamtes bewegliches und unbewegliches Vermögen und erpresst zu seinem Vorteil mehr als 20 % der Gewinne aus diesen schrecklichen Praktiken. Dies kann schließlich auf das kartellähnliche Verhalten der slowenischen Geschäftsbanken hinauslaufen, eine wahre Verschwörung zum Betrug und zur Erpressung. Die Frage préalable, die Vorfrage, ist natürlich, ob die Geschäftsbanken dies im Voraus geplant und geplant haben. Sie müssen sich sicherlich bewusst gewesen sein, dass die Kredite, die sie für weniger fähige (Rückzahlungs-)Kreditnehmer erhalten haben, unweigerlich zu ihrer (1) Zahlungsunfähigkeit und (2) zu ihrem unvermeidlichen späteren Konkurs führen werden. Der Name der Kreditthai-Gesellschaft in der Schweiz lautet DDM Invest. Siehe infra in fine! des Abschlusses eines Bona-Fidei-Kreditvertrages.

Der slowenische Verbraucherverband befürwortet auch die aktive Rolle des Staates bei der Lösung der Probleme der Kreditnehmer, in dem bereits zitierten Material Teilbericht zur Frage der Fremdwährungskredite, S. 6.

Wenn überhaupt, dann sind solche Praktiken zumindest "unsozial", d.h. in nachweislich kriminellen Handlungen des Managements der Banken.

Dies steht im Widerspruch zu dem in Artikel 50 der Verfassung genannten Verfassungsbeschluss über das Recht auf soziale Sicherheit. Dies ist in Slowenien ein grundlegendes Menschenrecht, das in Artikel 2 der Verfassung über den "Sozialstaat" verankert ist. Siehe Kresal, Das Recht auf soziale Sicherheit, in: Der Kommentar zur Verfassung der Republik Slowenien, Šturm, Hrsg., FDŠ, Ljubljana, 2002, S. 518 ff.

Andere Länder sollten diesen Rat befolgen. Wenn die nationale Gesetzgebung und/oder die Gerichte die Situation im Land nicht verbessern, werden die Fälle an den EGMR weitergeleitet. Andernfalls wird der

betreffende Staat - und nicht die inländischen Banken - für die Menschenrechtsverletzungen gemäß Protokoll I, Art. 1, Par. 1 der EMRK. Ob sich der Staat nachträglich gegenüber den Banken für diese Schäden entschädigen kann, ist eine offene Frage.

Laut H.L.A. Hart sind das Vorschriften. In Bezug auf sie sind alle anderen jeweiligen Normen maßgeblich. Es ist daher Sache des Verfassungsgerichtshofes, diesen Normen ihre zwingende Bedeutung zu geben.

In der Praxis bedeutet dies wie in Kroatien, dass die Forex-Darlehen ex tunc umprogrammiert werden sollten.

Das Vertragsverhältnis zwischen der Bank und dem Kreditnehmer wird rückwirkend an seinen Anfang gebracht. Der Kreditnehmer wird von der Bank für alle seine währungsabhängigen Überzahlungen entschädigt, entschädigt den Kreditnehmer; sein Kapital und seine Zinsen werden rückwirkend neu berechnet, was in seine zukünftigen Zahlungen des Kapitals und seiner Zinsen einfließt!

Dies wirft eine zusätzliche Frage auf. Das gesetzliche Zahlungsmittel auf dem Gebiet der Republik Slowenien war in der kritischen Phase, zunächst der slowenische Tolar und später der europäische Euro. In der Übergangszeit wurde der slowenische Tolar an den Wert des Euro gekoppelt. Die Banken haben sich so verhalten, als ob das nicht zutrifft.

Die Fremdwährung eines privaten slowenischen Darlehensvertrags leugnet implizit, dass die Landeswährung auf dem Gebiet der Republik Slowenien gesetzliches Zahlungsmittel wäre. Diese Frage würde eine besondere Diskussion erfordern, aber das Mindeste, was hier zutrifft, ist die Tatsache, dass das Land die Verletzung der (auch verfassungsmäßigen) Bestimmung über das slowenische gesetzliche Zahlungsmittel auf seinem Staatsgebiet toleriert und ignoriert hat.

Kresal, in: Der Kommentar zur Verfassung der Republik Slowenien, ibidem, S. 90 ff.

In der Sprache des EGMR bezieht sich dies, im Gegensatz zur negativen Verpflichtung, auf die positive Verpflichtung des Staates. Im vorliegenden Fall kann die Republik Slowenien also keine Entschuldigung vor dem EGMR vorbringen, als sei es nicht "schuld an den Bankmissbräuchen", die der vorherigen Verfassungsbeschwerde unterliegen. Nein, der Staat hat in einem solchen Fall eine positive Verpflichtung, aktiv (z.B. mit dem Gesetz oder durch ordentliche Gerichte) in die Geschehnisse auf dem Bankenmarkt einzugreifen, toxische Bankprodukte zu verhindern und die Menschenrechtsverletzungen, die offensichtlich gegen die EMRK verstoßen, zu regeln.

(U-IP-3820/2009, U-IP-3826/09, "Narodne novine" Nr. 143/09)

Im Gegensatz zu Kroatien hat der slowenische Gesetzgeber ein solches Gesetz nicht verabschiedet. Anstatt das Problem allmählich und schrittweise - Tropfen für Tropfen auf die einzelnen Kreditnehmer herunterrieselnd - durch die Rechtsprechung, teilweise und unzureichend durch die Justiz, zu lösen, wäre eine systemische gesetzliche Regelung dieser Frage viel mehr vorhanden. Wenn der Fall vor dem EGMR behandelt wird, wird er höchstwahrscheinlich genau das erfordern, wie z.B. im Fall von Ališić gegen Slowenien, d.h. eine systemische legislative Lösung des Problems.

Siehe <http://hrvatska-danas.com/2017/04/07/ustavni-sud-odbio-banke-konverzija-CHF-je-zakonita-izjednaceni-su-s-ostalim-kreditima/>

Dies könnte vielleicht zumindest teilweise entschuldbar sein, wenn die Kreditnehmer mit einer anwendbaren Simulation/Berechnung im Voraus vor einer solchen Möglichkeit gewarnt worden wären, z.B. indem ihnen spezifische Wahrscheinlichkeitsberechnungen angeboten worden wären, die die Möglichkeit drastischer Wertsteigerungen von auf Fremdwährung lautenden Krediten aufgedeckt hätten. Angesichts der Komplexität dieser Berechnung wäre nur ein rechnergestütztes Simulationsprogramm ausreichend gewesen. Siehe oben, Anmerkung 12.

Adamovich, ehemaliger Präsident des österreichischen Verfassungsgerichtshofes, hat in seiner Ansprache am Tag der Verfassung vor dem Verfassungsgericht der Republik Slowenien die Bedeutung des Gleichheitsgrundsatzes vor dem Gesetz betont, der in der deutschen, slowenischen und österreichischen Verfassung sehr ähnlich definiert ist. Das Gesetz muss für alle ohne Privilegien gleichermaßen gelten. Dies entspricht dem üblichen historischen Verständnis des Gleichheitsgrundsatzes bereits seit der Französischen Revolution...."...." Adamovich, Grundsatzrede zum Tag der Verfassung vor dem Verfassungsgericht der Republik Slowenien, Ljubljana, Dezember 2003, S. 5, verfügbar auf den Internetseiten des Verfassungsgerichts: www.us-rs.si.

Thlimenos gegen Griechenland <http://hudoc.ECHR.coe.int/eng/?i=001-58561>. In diesem Fall wurde zum ersten Mal die Doktrin des EGMR über die Pflicht des Staates, ungleiche Situationen auf unterschiedliche Weise anzugehen, festgelegt. In unserem Fall ist es eine vertragliche Ungleichheit der Kunden, d.h. für die ordentlichen Gerichte (und am Ende des Verfassungsgerichtshofes), diese Ungleichheit (bei der Information der Vertragsparteien) zu berücksichtigen und die auf dieser Ungleichheit beruhenden Verträge aufzuheben. Geschieht dies nicht, stehen die inländischen Gerichte in Konflikt mit der Rechtsprechung des EGMR, weil sie unterschiedliche Situationen der Vertragsparteien nicht unterschiedlich behandelt haben.

Zwei dieser Fälle sind nun vor dem Obersten Gerichtshof Sloweniens anhängig, einige davon in zweiter Instanz und viele andere in erster Instanz. Angesichts der ernsten Situation einiger Kreditnehmer sollte der Oberste Gerichtshof diesen Fällen Vorrang einräumen und zu einem angemessenen Abschluss

kommen. Sollte dies der Fall sein, weil die Sup.Ct. Die Zahl von ca. 16.000 geschädigten Kreditnehmern wird von Fall zu Fall über die ordentlichen Gerichte im ganzen Land entschieden.

Da die Behandlung dieser Fälle dann individualisiert würde, wäre dies für alle Beteiligten eine gute - wenn auch langsame und inkrementelle - Lösung. Wenn der Fall beim Verfassungsgerichtshof endet, kann auch dieser einen Präzedenzfall schaffen. Sie kann aber auch den Gesetzgeber (Državni zbor) auffordern, ein Gesetz zu erlassen, das das Problem systematisch angeht. Dies wiederum würde höchstwahrscheinlich ein Mandat an die ordentlichen Gerichte bedeuten, wie oben beschrieben zu handeln.

Die Rechtsprechung des EGMR bezieht sich auf die Theorie der "Verhältnismäßigkeit". Die EGMR-Doktrin leitet sich jedoch indirekt (nach der deutschen verwaltungsrechtlichen Tradition) vom US-Verfassungsgrundsatz der Gleichheit (gleicher Schutz der Gesetze) ab. An dieser Stelle, bevor der Fall dem EGMR vorgelegt wird, sollten wir nur erwähnen, dass wir nach dem Konvent von den zweiten Absätzen aller relevanten Artikel des Konvents sprechen.

Im Falle des Artikels 1 Absatz 2 des Ersten Protokolls lautet der kritische Text wie folgt: "Die vorstehenden Bestimmungen dürfen jedoch in keiner Weise das Recht eines Staates beeinträchtigen, die Gesetze durchzusetzen, die er für notwendig hält, um die Nutzung des Eigentums im Einklang mit dem Allgemeininteresse zu kontrollieren oder die Zahlung von Steuern oder anderen Abgaben oder Strafen zu sichern". Die Frage wird daher sein, ob die kritische Unterlassung der Republik Slowenien, in das gegebene Problem einzugreifen (positive Verpflichtung), in Übereinstimmung mit diesem Text, "unverhältnismäßig" war, in dem Sinne, dass sie von keinem der im obigen Zitat erschöpfend aufgeführten Elemente erfasst wurde.

Siehe in diesem Zusammenhang die Leitentscheidung des EGMR, Thlimenos gegen Griechenland, oben Nr. 47.

Im Europarecht, im Verfassungsrecht und im nationalen Privatrecht muss die Zustimmung der Vertragspartei frei und informiert sein. Soweit wir aus dem Beitrag eines Mitarbeiters (Treffen in Barcelona, Mai 2017) vor dem spanischen Obersten Gerichtshof wissen, konzentriert sich dieser auf die uninformierte Zustimmung bei der Entscheidung über die Frage der Forex-Hypotheken in Spanien.

Die zum Zeitpunkt dieses Schreibens verfügbaren Materialien beziehen sich auf die Befragung von Mme. Chévalier von BNP Paribas, als Zeuge im Fall. Die letzte Anklage wurde gegen einige führende Manager von BNP Paribas erhoben, und der Fall ist nun vor der Cour de cassation in Paris anhängig.

Laut Aussage von Mme. Chévalier, sie, als BNP Paribas Manager, die Forex-Hypotheken wurden buchstäblich auf die mittlere Führungsebene gezwungen. Sie verstand die finanziellen Auswirkungen nicht (!), sie vermutete sie nur, weil das gesamte toxische Bankprodukt in einer komplexen mathematischen Berechnung (Algorithmus) verheimlicht wurde.

Dementsprechend sei die einzige Möglichkeit, die finanziellen Konsequenzen zu ermitteln, ein Simulationsprogramm, das zeigt, wie viel eine Wertsteigerung von CHFCHF zu einer Erhöhung des Darlehens in Euro führen würde. Der Untersuchungsrichter (juge d'instruction) erkundigte sich dann bei Mme. Chévalier, ob ihr das Simulationsgerät "COMET" bekannt war, auf das die Zeugin antwortete, sie habe noch nie davon gehört. Die von uns durchgeführten Untersuchungen zur Existenz eines solchen Simulationsprogramms auf Internet haben zu keinem Ergebnis geführt.

Nach unserem besten Wissen ist die formalistische Behandlung dieser Fälle nicht nur in Slowenien, sondern auch in der Republik Serbien weit verbreitet. Ebenso ist die absurde Behauptung des slowenischen Finanzministeriums, dass solche Praktiken "illegal" seien, das Ergebnis einer völlig unaufgeklärten Prämisse, was es heißt, dass die jeweilige Praxis "illegal" sei. Das geht über den einfachen Rechtsformalismus hinaus. Es grenzt an Dummheit und/oder Duldung mit den vorherrschenden betrügerischen Bankpraktiken, ein wahrer Betrug.

Nach wie vor ist zu berücksichtigen, dass der Tolar in seinem Wert - ähnlich wie die kroatische Kuna - bereits an den Wert des Euro gebunden war. Daher gab es keine berechtigte Befürchtung, dass es zu einer Wertminderung der Bankforderung kommen würde.

Factoring ist eine Finanztransaktion und eine Art der Schuldnerfinanzierung, bei der ein Unternehmen seine Forderungen (d.h. Rechnungen) an einen Dritten (Factor) mit einem Abschlag verkauft. Ein Unternehmen wird seine Forderungen manchmal so bemessen, dass es seinen gegenwärtigen und unmittelbaren Bargeldbedarf decken kann. Forfaitierung ist eine Factoring-Vereinbarung, die in der internationalen Handelsfinanzierung von Exporteuren verwendet wird, die ihre Forderungen an einen Forfaitierer verkaufen wollen. Factoring wird allgemein als "Forderungs-Factoring", "Rechnungs-Factoring" und manchmal auch "Forderungs-Finanzierung" bezeichnet.

A Spanyol Legfelsőbb Bíróság 608/2017. ítélete

(2017. november 15.)

CASSATION AND PROCEDURAL INFRACTION No.: 2678/2015

Residing judge: Hon. Rafael Sarazá Jimena

Lawyer of the Administration of Justice: IL. Luis Ignacio Sánchez Guiu

SUPREME COURT Civil Chamber PLENARY SESSION

Ruling no. 608/2017⁶⁵⁴

Hon. Francisco Marín Castán, president

José Antonio Seijas Quintana

Antonio Salas Carceller

Francisco Javier Arroyo Fiestas

Ignacio Sancho Gargallo

Francisco Javier Orduña Moreno

Rafael Sarazá Jimena

Eduardo Baena Ruiz

Pedro José Vela Torres

Maria Ángeles Parra Lucán

Madrid, 15 November 2017

This court has sat in plenary session for the extraordinary appeal for procedural infringement and the cassation appeal on judgment 157/2015 of 14 April, issued on appeal by the Eighth Section of the Provincial Court of Madrid, as a result of the proceedings of ordinary trial no. 1201/2013 of Madrid Court of First Instance 84, on nullity of multicurrency mortgage loan.

The appeal was lodged by XXX and YYY, represented by the lawyer Sharon Rodríguez de Castro Rincón and assisted by counsel Patricia Gabeiras Vázquez.

The defendant is Caixabank S.A., represented by the lawyer Adela Cano Lantero and assisted by counsel Francisco Javier Fernández Bermudez.

The presiding judge was the Hon. Rafael Sarazá Jimena.

BACKGROUND

FIRST. - Processing in the first instance

1. - The lawyer Sharon Rodríguez de Castro, on behalf of XXX and YYY, filed an ordinary claim against Barclays Bank S.A. through which a ruling was requested:

"[...] in which:

"a) The partial nullity of the agreement subscribed in a public deed is declared, where reference is made to currencies, declaring integrally that the amount owed is the outstanding balance of the mortgage referenced in Euros, resulting from decrease of the borrowed amount of 260,755 Euros by the amount amortised as principal and interest also in Euros, consequentially condemning Barclays to all the expenses deriving from this declaration.

⁶⁵⁴ Translated for www.asufin.com / www.fxloans.org by Brian Cleveland

- "b) Subsidiarily, and in the case of not declaring the partial nullity of the aforementioned clauses, considering that a conventional loan could not subsist, it is in the interest of this party to declare the total nullity of the "multicurrency" loan agreement with mortgage guarantee signed by the parties in a public deed dated 31 July 2008 and order the entity to grant a traditional mortgage loan in Euros applying the same conditions agreed in the deed in relation to interest, set at LIBOR + 0.82, to avoid the ruling being unenforceable, given that market conditions may make it impossible for my clients to access external financing to repay the amount of principal that my client would be obliged to pay back owing to the declaration of total nullity.
- "c) Subsidiarily, resolve the contract in its part referring to the financial instrument pertaining to the multicurrency mechanism, condemning the payment of compensation for the damages caused, consisting of the loss suffered by reason of said mechanism up to the judgment date following the criteria established in the expert report provided for breach of the obligations of diligence and of good faith that are the responsibility of the bank and the supervening loss due to the contract.
- "For settlement purposes, the amount due is considered to be the outstanding balance of the mortgage referenced in Euros, according to the expert opinion provided, subtracting from this amount the amounts paid in Euros by way of principal and interest from that date, thereby cancelling the increased debt due to Yen/Euro parity variation. The cancelled amounts will constitute the damages and losses suffered by my clients, condemning Barclays to all the expenses deriving from this declaration.
- "d) Subsidiarily, discharge the "multicurrency" part of the outstanding debt in application of the "*rebus sic stantibus*" clause, or according to the guidelines indicated above or the best opinion of the Judge, and this in case it is considered that the defendant entity could not foresee the radical and resulting change in the economic circumstances leading to the signing of the product.
- "e) Order the defendant to pay the costs incurred in these proceedings".
2. - The claim was filed on 1 October 2013 and distributed to Madrid Court of First Instance 84 and was registered with no. 1201/2013. Once it was admitted for processing, the defendant was summoned.
3. - The lawyer Adela Cano Lantero, on behalf of Barclays Bank S.A., answered the summons, requesting its dismissal and the express imposition of costs to the claimant.
4. - After following the corresponding procedures, the Magistrate-judge of Madrid Court of First Instance 84, dictated sentence 103/2014 on 12 May, with the following operative part:
- "I accept the claim presented by XXX and YYY against Barclays Bank S.A., and as a consequence:
- "a) I declare the partial nullity of the mortgage loan signed by the parties in the public deed of 31 July 2008 identified in this resolution, in all its contents related to the multicurrency option.
- "b) I declare that the effect of the partial nullity entails the consideration that the amount owed by the claimants is the outstanding balance of the mortgage referenced in Euros resulting from the amount loaned to date (260,755.00 Euros) reduced by, also in Euros, the amount paid by way of principal and interest and that the contract must subsist without the contents declared null, understanding that the loan of 260,755 Euros and the payments should also be made in Euros, using the same interest rate reference fixed in the deed (LIBOR to one month +0.82), as explained in this resolution.
- "c) I condemn the defendant Barclays Bank S.A. to pay all the expenses deriving from the above declaration and to bear the expenses that could derive from its effective fulfilment.
- "d) I order the defendant to pay the procedural costs."

SECOND. - Processing in the second instance

1. - The judgment of first instance was appealed by the representation of Barclays Bank S.A. The representation of XXX and YYY objected to the opposing appeal brought.
2. - The resolution of this appeal was given by the Eighth Section of the Provincial Court of Madrid, which processed it under number 537/2014 and after following the corresponding procedures issued judgment 157/2015 of 14 April, the operative part of which states:
"WE RULE: To accept the appeal filed by the legal representation of "Barclays Bank, S.A.U." against the judgment of 12 May 2014 issued in civil proceedings 1201/2013 of the Madrid Court of First Instance 84, revoking this resolution in full; agreeing, instead, to dismiss the claim made by the procedural representation of XXX and YYY against "Barclays Bank S.A.U", which is absolved of each and every one of the petitions contained therein, condemning the claimants to the payment of the costs arising in the instance; without making express imposition of those originated in this appeal.
"The acceptance of the appeal supposes the return of the deposit constituted by the appellant, in accordance with the provisions of Additional Provision 15 of Organic Law 6/1985 of 1 July, of the Judiciary, introduced by Organic Law 1/2009, of 3 November, supplementary to the Law on the reform of procedural legislation for the implementation of the new judicial office".

THIRD. - *Interposition and processing of the extraordinary appeal for procedural infringement and cassation appeal*

1. - Lawyer Sharon Rodríguez de Castro Rincón, representing XXX and YYY, filed an extraordinary appeal for procedural infringement and cassation appeal.
The grounds for the extraordinary appeal for procedural infringement were:
"Sole. - For procedural infraction under section 4 of article 469.1 of the LEC (Spanish Law of Civil Procedure), for infringement of article 24.1 EC, for infraction of the fundamental right to effective legal protection as incompatible with an arbitrary, illogical or unreasonable judicial pronouncement, having infringed article 218.2 of the LEC."
The grounds for the cassation appeal were:
"First. - Infringement of article 2.2 and of article 79 of the Securities Market Act and developed in Royal Decree 217/2008".
"Second. - Infringement of article 6.3 of the Civil Code."
"Third. - Infringement of article 6.3 of the Civil Code in relation to articles 1266, 1265 and 1300 of the Civil Code".
"Fourth. - Opposition and ignorance in the appealed judgment of the jurisprudential doctrine of the Supreme Court. In particular infringement of the doctrine collected in ruling 798/2007 of 11 July, and that of 129/2012, of 5 March, RJ 2010/390 that declare that the nullity of this contract can also be reached by omission (Article 1269 CC). Documents nº 6 and 7."
"Fifth. - Infringement of applicable norms to resolve the disputed issues: Infringement of article 80.1 and 82 of the TRLCU (Consolidated text of the General Law for the Defence of Consumers and Users)."
"Sixth. - Infringement of article 79 of the LMV (Securities Market Act) insofar as the standard of diligence and good faith and information regarding financial investments has been breached, and therefore the responsibility for the damages and losses caused to the financial entity must be imputed".
2. - The proceedings were sent by the Provincial Court to this Chamber, and the parties summoned to appear before it. Once the proceedings were received in this Chamber and the parties brought before it through the representation of the lawyers mentioned in the heading, an order dated 31 May 2017 was issued which admitted the appeals and agreed to transfer it to the party appealed against in order to formalise their defence.

3. - Caixabank S.A., as the successor of Barclays Bank S.A., filed a notice opposing the appeal.
4. - As an oral hearing was not requested by all the parties, voting and plenary decision was set for 20 September 2017.
5. - Before the date appointed for the deliberation, voting and ruling of the appeal, the claimants submitted a brief requesting that a preliminary ruling be submitted to the European Union Court of Justice.
6. - On the day set aside for the deliberation, a ruling was issued giving the parties a hearing so that they could make arguments on the importance that the doctrine contained in the judgment of the European Union Court of Justice case C-186/16, *Andriciuc*, issued that day could have in the resolution of the appeal.
7. - Both parties submitted briefs making the arguments they considered convenient. Caixabank S.A. also requested that a preliminary ruling be submitted to the European Union Court of Justice.
8. - Once the briefs were presented, the deliberation was resumed and the appeal was voted on and the appeal judged.

LEGAL FOUNDATION

FIRST. - *Background of the case*

1. - The most relevant background items to analyse the issues raised in the appeals have been defined by the court as follows:
 - i) XXX and YYY, architect and administrator, on the one hand, and Barclays Bank S.A. (hereinafter, Barclays), on the other, agreed a loan with a mortgage guarantee, with a duration of 28 years, documented in a public deed of 31 July 2008. The deed was drafted in accordance with the draft provided by Barclays, which expressly states in the deed itself that "it contains general conditions of the contract".
Barclays did not provide written information to the borrowers prior to signing the loan. Specifically, it did not provide them with an information brochure or binding offer.
The Barclays salesperson that assisted them in processing the loan lacked the necessary knowledge to adequately explain the nature and risks of the product offered because they had not received the necessary training to give such explanations.
 - ii) The loan was classified as a "multicurrency loan with mortgage guarantee" and was granted to refinance a mortgage loan and a personal loan that the borrowers had previously arranged in Euros. A small part of the amount borrowed was used to cover the expenses arising from the granting of the new loan.
 - iii) The amount of the loan was declared as 44,346,603 Japanese Yen (JPY). The equivalent value in Euros (260,755 Euros), which was expressly set out in the clause of the deed indicating the amount of the loan, was deposited in the current account of the claimants and was used to cancel the two previous loans. The change from Yen to Euros was made at the currency purchase rate set by the bank.
 - iv) The monthly instalment amount was initially set up until the first revision of the interest rate as 161,084 JPY. It was foreseen that the amount would vary depending on the interest rate revisions (clause 2.II.a) and that if the interest rate was not modified, the amount payable for the repayment of principal and interest would not change (financial clause 2.II.g).
 - v) Clause 2.II.I established two payment procedures in case the loan was represented in foreign currency. The borrowers could place in the bank, two working days in advance, the equivalent value in Euros according to the Barclays selling rate or, alternatively, place in the bank, on the due date of each payment obligation, an amount of the currency in which the loan capital is represented equal to the instalment fee.

The borrowers received their income in Euros, so they used the first of the payment procedures, i.e., payment in Euros.

vi) The applicable interest rate was set for the first month at the nominal rate of 1.47% per annum (APR 1.55%). This rate would be revised monthly to be set at the agreed reference interest rate (one-month LIBOR rate) plus a differential of 0.82 percentage points for currency amortisations. There was no express provision in the deed on the use of another reference interest rate or other differential in the event that the instalments were paid in Euros, which was treated as any another currency.

vii) Financial clause 1.1.c) established:

"The present loan is agreed as multicurrency, so that the loan can be represented in each of the maintenance periods as currency and interest in any of the currencies indicated below, as long as they are negotiated in the Madrid currencies market, at the request of the borrower and subject to the conditions established in this contract: US dollar, Japanese yen, Swiss franc, British pound sterling and euro. The conversion of the currency, in case the borrowing party chooses a currency different from the previous one in any such period, does not constitute novation or modification of the loan. The borrower must repay the complete instalment and interest payments in the currency in which the loan is represented at that time.

"Currency changes may only be made on the start date of each of the currency and interest maintenance periods in which the present credit operation is divided. To this end, the borrowing party must indicate its desire to the BANK at least five days before the expressed start date by signing the template document attached to this deed and delivering it to the office of the BANK as indicated in clause 8 of this deed.

"The principal of the loan will be represented in the new currency chosen by the borrowing party and its amount will be obtained via quotation of the loan's previous currency represented in relation to the new currency according to the currency exchange rates of the Spanish Foreign Exchange Market two business days before the start date of the currency and interest maintenance period, in which the exchange will be made using the selling rate of the BANK for the previous currency and the buying rate of the BANK for the new currency."

The currency and interest maintenance periods were of monthly duration. To exercise the currency exchange option, the borrowers had to be up to date in the payment of the loan instalments. The currency exchange would generate the corresponding currency exchange fee in favour of the bank.

viii) The figures in the account of the borrowers were made in Euros.

ix) The causes for early termination established in financial clause 6.bis.1 included the following:

"f) If the appraised value of the property becomes less than 125% of the equivalent Euro value of the principal of the guaranteed loan remaining to be paid at any moment and the borrower does not increase the guarantee within two months.

"g) If, due to fluctuations in exchange rates and the nominal value of the loan in the foreign currency, the equivalent value calculated in Euros of the capital pending amortisation on each payment date of the entire capital and interest instalments is 20% more than the result of applying the exchange value of the currency to the same amount [...] unless the borrower reimburses the difference or, to cover the difference, extends with a first-rate mortgage or provides other sufficient collateral in the opinion of the Bank [...]."

x) In additional stipulation 1 the borrowers stated that they were aware of the risks derived from the exchange of currency, given that the principal and interest had to be returned in the currency expressed in clause 1 or in the one chosen in the successive monthly revisions, and to which is added:

"Consequently, the borrowing party assumes, consciously and expressly, all the risks arising from the representation of the loan in foreign currency, acknowledging that they have received from Barclays Bank S.A. the information necessary for the evaluation of said risks by the borrower, expressly exonerating Barclays Bank S.A. of any responsibility in this respect."

- xi) As a guarantee of loan repayment, a mortgage was constituted on the family home of the claimants, valued at 738,104.10 Euros for auction purposes. The mortgage liability was set at 325,943.75 Euros (which was the equivalent value in Euros of the borrowed amount, 260,755 Euros, plus 25% in currency fluctuation insurance) plus the agreed interest of six months, the delay of two years and other sums for expenses.
 - xii) The annual interest rate ranged between a maximum of 1.75% and a minimum of 0.93%, although the applicable rate was stable at around 0.93% - 0.99% from 31 October 2009.
 - xiii) To meet the first monthly instalment, the claimants paid 1,019.66 Euros (interest at 1.47% per annum). As significant milestones, in November 2009 this sum amounted to 1,180.72 Euros (0.97% interest). The amount in Euros that the claimants paid for each instalment remained more or less in those ranges until May 2010, when it rose to 1,361.68 Euros (0.98% interest). A new significant increase took place in August 2010, when the amount paid rose to 1,432.13 Euros (0.96% interest). In June 2012 it rose to 1,540.95 Euros (0.96% interest). The continuous rise in instalment payments was produced by the depreciation of the euro against the yen, despite the drop in the interest rate applicable with respect to the one in force when the loan was arranged.
 - xiv) The Euro equivalence of the capital pending amortisation reached a maximum of 404,323.94 Euros on 24 August 2012. This figure represents a 55% increase over the initial amount. The Euro equivalence of the capital pending repayment has never decreased during the life of the loan with respect to its initial Euro equivalence, despite the payment of the loan instalments comprising capital and interest.
 - xv) In view of the inability of the claimants to meet the payment of the instalments, from July 2012 the parties began negotiating to modify the terms of the mortgage loan, in which it was provisionally agreed that the claimants would pay a monthly fee of 700 Euros per month. The negotiations went on until September 2013 but did not result in a definitive agreement.
 - xvi) In October 2013, Barclays filed a claim for foreclosure against the claimants, based on the mortgage constituted as collateral for the multicurrency loan, which gave rise to procedure 400/2013 brought before Torrelaguna Court of First Instance no. 2, in which enforcement was authorised for payment of pending capital of 293,802.19 Euros, plus ordinary and late-payment interest accrued and the amount calculated for interest that may accrue during execution and costs.
 - xvii) During the processing of the litigation, Barclays S.A. was merged by absorption into Caixabank S.A. (hereinafter, Caixabank).
2. - The borrowers filed the claim against Barclays that gave rise to the present litigation on 30 September 2013. In it they requested, as a main claim, the declaration of partial nullity of the mortgage loan in the clauses relating to the denomination in foreign currency and to the exchange of currency, and the declaration that the amount owed was the result of reducing the capital lent in Euros (260,755 Euros) by the amount already paid by way of principal and interest.

They based the request for partial nullity, firstly, on Article 6.3 of the Civil Code, for violation of peremptory norms, considering as such the Order of 5 May 1994, on transparency of the financial conditions of mortgage loans and articles 79 and following of the Securities Market Act.

As a second basis for the partial nullity, the claim considered that the multicurrency clause violates the General Law for the Defence of Consumers and Users and the Law on General Conditions of Contract because it does not meet the requirements of specification, clarity, simplicity, respect for balance and good faith and also involves the fictitious assumption of the risks inherent in the product, the lack of clarity and transparency about the effects of the clause and the establishment of causes for early termination due to the exchange risk that are only established in favour of the bank.

Finally, the omission of the banking entity and the error invalidating the consent of the claimants were alleged as grounds for nullity, pursuant to the provisions of articles 1265, 1266 and 1269 and concordant of the Civil Code.

In the event that it is considered that the loan could not subsist without the "multicurrency" clause, it was requested that the contract be totally nullified and Barclays ordered to grant

a traditional mortgage loan in Euros at an interest rate equivalent to Euribor plus 0.82 points.

As a subsidiary to the nullity, a contractual resolution action would be exercised for breach of the obligations of diligence and good faith of the sued banking entity with respect to the part referring to the financial derivative, through which Barclays would be ordered to indemnify, by way of damages, the patrimonial loss suffered on the criteria established in the expert evidence provided with the claim.

The last of the actions exercised, also as a subsidiary, sought the cancellation of part of the outstanding debt in application of the *rebus sic stantibus* clause.

3. - In its response to the claim, Barclays rejected that the Securities Market Act was applicable to the contract, because it denied that the multicurrency mortgage was a hybrid product that covered a derivative, and considered that the structure and operation of the derivatives are completely unrelated to the operation of the loan.

It also rejected the application of the General Law for the Defence of Consumers and Users and the Law on General Conditions of Contract, because the clauses of the loan had been negotiated individually and drafted with respect to the requirements of clarity, simplicity and specificity.

It argued that nullity based on errors in consent could not bear fruit because the legal and jurisprudential requirements for acceptance of the omission and/or the error in consent were not met.

Regarding the action for termination of the contract, it considered that the legal requirements for such action were not met, since Barclays complied with all the obligations imposed by the banking regulations, the partial resolution that was claimed was legally unfeasible and the claimant had breached its payment obligations.

Finally, it argued that the requirements for application of the *rebus sic stantibus* clause were not met.

4. - The judgment of the Court of First Instance accepted the claim for partial nullity for the following reasons:

- i) The reference index, Libor, was almost unknown to a retail client due to its lack of exposure in our media and had been the subject of actions in several English speaking countries for its manipulation.
- ii) The risk of currency fluctuation is an essential risk with a very important economic impact on the life of the contract. The borrower tends to think, unless it is otherwise explained, that the capital they owe is the sum prefixed in Euros and that it will only be modified downwards when discounting the payments. However, the capital is a yen representation of the Euros borrowed that is recalculated every month based on the exchange rate.
- iii) Supported by the expert report provided with the claim, it was considered that the determination of the consideration that the borrowers must meet worked as an implicit derivative, which entailed the application of the Securities Market Act as it was a product included in its article 2.2.
- iv) Written pre-contractual information was non-existent. The profile of the clients was not questioned or any type of test carried out. The deed in which the loan contract was formalised did not provide transparent and quality information.
- v) The contents referring to the multicurrency option did not meet transparency standards and should be considered null and void for being unfair. They affected the habitual residence of the claimants, who were in a clear situation of imbalance in the face of the content of certain stipulations.
- vi) Articles 89 of the Consolidated Text of the General Law for the Defence of Consumers and Users (hereinafter TRLCU for the Spanish acronym), 48 of Law 26/1988, on discipline and intervention of credit institutions, and the Order of 5 May 1994, for not guaranteeing adequate information and protection to the mortgage debtors, the non-delivery of an informative prospectus and the binding offer, were violated. Articles 79 and 79 bis of the Securities Market Act and Royal Decree 217/2008 were also violated.

However, as it was necessary to declare the nullity requested due to the effect of the abuse, this nullity was not linked to the application of Article 6.3 of the Civil Code, as it is a jurisprudential issue that is doubtful and not decisive for the content of the resolution.

- vii) The proven facts also demonstrate the error of the consent given by the claimants and the omission of the bank in the multicurrency contents, although the main reason for nullity is the abuse of those clauses, because the impossibility alleged by the defendant of applying the partial nullity of the contracts when the errors of the consent are assessed is not met.
- viii) The partial nullity of the contract was declared, limited to the foreign currency related contents, because the total nullity of the contract would be contrary to the purpose of consumer protection of Directive 93/13/EEC and the jurisprudence of the CJEU (judgment of 30 April 2014, Case C-26/13). The contract allows us to understand that the loan was of 260,755 Euros and it was possible that the payments were effected in Euros.
- ix) For these reasons, the judgment, in its ruling, declared the partial annulment of the mortgage loan for "all content relating to the multicurrency option", as a result of which "the amount owed by the claimants is the outstanding balance of the mortgage referenced in Euros, calculated by reducing the amount borrowed (260,755 Euros) by the amount repaid to date, also in Euros, by way of principal and interest and the contract must stand without the content declared void, understanding that the loan was of 260,755 Euros and that payments must also be made in Euros, using the same interest rate fixed in the deed (LIBOR to one month + 0.82%)."

5. Barclays appealed the sentence. The Provincial Court upheld the appeal.

The main arguments on which the decision of the Provincial Court was based are as follows:

- i) The mortgage loan with a multicurrency clause in a foreign currency cannot be conceptualised as a derivative financial instrument or those referred to in Article 2 of the Securities Market Act, as amended by Law 47/2007 which transposed Directive 2004/39/EC and therefore the MiFID norm, since it is not a negotiable value. It is simply a lending operation where the capital of the loan has been consigned in a foreign currency and therefore comes with an additional risk, of not only the rise or fall of interest rates, but also of exchange rate movements. It is therefore not a complex product.
- ii) The double risk arising from the fluctuation of the currency and interest rate variation can be alleviated, mitigated or even eliminated with the possibility offered to the borrower in the contract itself to modify its clauses, opting within the time specified (five days prior to the end of each interest period) for any of the agreed currencies. The ruling states:

"In short, the declaration of nullity sought and accepted in the ruling of the court, with the effects inherent to it, could be obtained by the claimants applying the objectives and mechanisms offered to them in the contract itself, (contrary to the case contemplated in the STJUE of 30 April 2014), from the first month of its validity by replacing the currency initially selected with any of the others offered, including the euro which, in turn, entailed the Euribor reference; however, despite the variation experienced by the yen with respect to the rest of these currencies and especially the euro, they never resorted to this mechanism, opting only to request a shortage in the payment of the corresponding monthly instalments in April 2012."

- iii) The rule *pacta sunt servanda* requires that parties to a contract fulfil their obligations even though they are more expensive than they had anticipated, both for increasing costs of execution as well as for a decrease in the value of the consideration to which they are entitled.
- iv) In relation to the application of the *rebus sic stantibus* principle, the statement argues that application of technical resolution or contract review requires, among other conditions, that the altered circumstances are unforeseeable, which is not true when uncertainty is the determining basis of the contractual regulation, as in the case in question, and which can be remedied through the mechanism of the monthly currency exchange.

6. - The claimants have filed an extraordinary appeal for procedural infringement based on one motive and cassation appeal based on six motives. All have been admitted.

7. - The day indicated for deliberation, the ECJ published judgment of 20 September 2017, the *Andrić* case, C-186/16. The court agreed to hear the parties to allow them to argue the importance of the doctrine contained in that judgment.

This doctrine is especially important in resolving the appeal as it specifically rules on the issue which, in the opinion of this court is the most relevant of the various issues raised in the appeal, namely that of the transparency required for the clauses relating to mortgage loans

denominated in foreign currency, as can be seen by reading the conclusions of the Advocate General of the ECJ on the matter. For this reason, the hearing procedure was granted to the parties.

As said judgment will be cited frequently throughout the text, we will refer to it as the STJUE of the *Andriuc* case.

Extraordinary appeal for procedural infraction

SECOND. - Formulation of the extraordinary appeal for procedural infraction

1. - The sole motive for the extraordinary appeal for procedural infraction is given this heading: "For procedural infraction under section 4 of article 469.1 of the LEC, for infringement of article 24.1 EC, for infraction of the fundamental right to effective legal protection as incompatible with an arbitrary, illogical or unreasonable judicial pronouncement, having infringed article 218.2 of the LEC".
2. - The arguments on which the motive is based are, briefly, that the Provincial Court has dispensed with absolute evaluation of a means of proof that can be considered fundamental and errs by confusing the economic consequences of nullity with the consequences of exercising the option of currency exchange and does not take into account a series of facts not discussed.

THIRD. - Court decision. Dismissal of the motive

1. - It is not appropriate to judge the reason why the Provincial Court does not modify the facts established in the first instance. What it does is a new legal assessment of them.

The Provincial Court not taking into account some of the facts set out in the petition is not an error in the assessment of evidence, but a legal assessment consisting of considering some facts irrelevant and linking directly the legal infractions that are the subject of the appeal.

2. - The affirmation of the Provincial Court that "the declaration of nullity sought and accepted in the ruling of the court, with the effects inherent to it, could be obtained by the claimants applying the objectives and mechanisms offered to them in the contract itself [...] from the first month of its validity by replacing the currency initially selected with any of the others offered", while certainly leading to different interpretations, should also be understood as a legal assessment on the scope of the risks of the loan, rather than as an affirmation of concrete facts derived from a probative valuation because, as mentioned, the Provincial Court does not rectify the relevant facts established by the judgment of the Court of First Instance.

Such affirmation must be contextualised, putting it in relation to other parts of the judgment, such as the one that states that the risk derived from the fluctuation of the currency can be alleviated, mitigated or even eliminated with the exchange of currency offered in the contract.

Cassation Appeal

FOURTH. - Formulation of the first, second and sixth motives

1. - The first ground of appeal is headed as follows:

"Infringement of article 2.2 and article 79 of the Securities Market Act and developed in Royal Decree 217/2008."

2. - The infraction was allegedly committed by the Provincial Court ignoring Supreme Court doctrine concerning the nature and rules applicable to this product, contained in judgment 323/2015 made by it on 30 June, and judgment of the ECJ on 30 May 2013, case *Genil 48 S.L.*, C-604/2011. Such statements prove that the multicurrency mortgage is a complex financial instrument as it contains an embedded derivative, and as such is subject to Securities Market Act regulations. These regulations have been violated by Barclays for not having complied with the protocol of information, risk assessment and classification of customers required by this law in Articles 79 et seq.

3. - The second ground of appeal is headed as follows:

"Violation of Article 6.3 of the Civil Code."

4. - This legal offence was allegedly committed by the Provincial Court not having declared the nullity of the contract as of right despite having violated peremptory norms such as the

Securities Market Act (several paragraphs of article 79), article 48.2 of the Law on Discipline and Intervention of credit institutions and the order of 5 May 1994, 17.1 on the Universal Declaration of Human Rights and 47 on the Constitution.

5. - The sixth ground of appeal is headed as follows:

"Infringement of article 79 of the LMV (Securities Market Act) through breach of the standard of diligence and good faith regarding information on financial investments and therefore the financial institution can be held accountable for the damages caused."

6. - In the development of this ground it is alleged that the decision of the Provincial Court would be contrary to jurisprudential doctrine which states that serious breach of the standard of diligence and good faith and information on financial investments constitutes the legal title of imputation of liability for the damages and losses produced.

7. The connection between the alleged legal violations in these motives suggests their joint resolution.

FIFTH. - *Decision of the court. A mortgage loan in foreign currency is not a financial instrument regulated by the Securities Market Act. Change in jurisprudential doctrine established in Case 323/2015, of 30 June.*

1. - The plenary judgment of this court 323/2015, of 30 June, ruled that a mortgage loan in foreign currency (and specifically, that commonly known as "multicurrency mortgage"), is a complex derivative financial instrument related to foreign currency, and therefore included in the scope of the Securities Market Act. This law, after the reform operated by Law 47/2007, of 19 December, transposes Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 relating to markets in financial instruments (MiFID Directive).

2. - The subsequent ECJ ruling of 3 December 2015, *Banif Plus Bank* case, C-312/14, stated, however, that article 4, paragraph 1, item 2 of the aforementioned MiFID directive must be interpreted as meaning that "for the purposes of this provision, certain exchange transactions carried out by a credit institution under clauses of a loan contract denominated in foreign currencies, such as the one at issue in the main proceedings, which consist in determining the amount of the loan based on the buying rate of the currency applicable at the time of the disbursement of the funds and in determining the amounts of the monthly payments based on the selling rate of this currency applicable at the time each monthly payment is calculated, do not constitute an investment service or activity".

3. - The arguments that served as the basis for this decision of the ECJ were, briefly, that the transactions in the main proceedings are not covered by this section A of the MiFID Directive (paragraph 55) given that they constitute exchange activities that are purely incidental to the granting and repayment of a consumer loan denominated in foreign currencies. These transactions are limited to the conversion, on the basis of the buying or selling rate of the currency considered, of the amounts of the loan and of the monthly payments expressed in that currency (account currency) to the national currency (payment currency) (paragraph 56). Such operations have no other function than to provide methods of implementing key payment obligations of the loan agreement, namely, the provision of capital by the lender and the repayment of principal and interest by the borrower. The purpose of these operations is not to carry out an investment, since the consumer only aims to raise funds for the purchase of a consumer good or the provision of a service and not, for example, to manage currency risk or speculate on currency exchange (paragraph 57).

Nor would they fall under the concept of "proprietary trading" as referred to in section A, point 3 of Annex I of the MiFID Directive (paragraph 58), nor fall under the category of "ancillary services" of Annex I, section B of the MiFID Directive (paragraph 62), as this will only happen if the credit or loan to an investor is granted to carry out a transaction in one or more financial instruments, where the company granting the credit or loan is involved in the operation (paragraph 63) and such exchange operations are not linked to an investment service (paragraph 67), nor refer to one of the financial instruments in Annex I, section C of the said Directive (paragraph 68).

In addition, a loan agreement denominated in foreign currency cannot distinguish between the loan itself and an operation of future foreign currency sales, because the sole purpose of this is the implementation of the essential obligations of this contract, namely the payment of principal and due payments, meaning that an operation of this type does not in itself constitute a financial instrument (paragraph 71).

The terms of such a loan agreement relating to the conversion of a currency therefore do not constitute a separate financial instrument of the transaction which is the subject of this contract, but only an inseparable mode of implementation (paragraph 72), which differentiates this assumption from that subject of the judgment of 30 May 2013, case *Genil 48 S.L.*, C-604/2011 (paragraph 73).

Finally, the value of the currencies that must be taken into account for the calculation of the reimbursements is not determined in advance, given that it is made on the basis of the selling price of these currencies on the due date of each monthly payment (section 74).

4. - The appellants have requested a preliminary ruling from the CJEU on whether the multicurrency mortgage object of this appeal is a loan that includes an embedded financial derivative within the meaning set out in MiFID and IAS 39 incorporated into Community law by Regulation (EC) 1126/2008, of 3 November 2008.

They consider that the ECJ ruling of 3 December 2015, case *Banif Plus Bank*, C-312/14, has not clarified the issue, since the loan in the main proceedings for which the question ruling was raised, does not have the same characteristics as the subject of this appeal, so the factual assumption is different.

5. - It is not appropriate to raise the question for several reasons. The first is that Regulation (EC) 1126/2008 is not relevant to resolving this appeal, not only for preliminary reasons, but also because of the matter dealt with, the adoption of certain international accounting standards.

The second and fundamental is that, whether or not there are differences between the loan in the main proceedings in which the issue was raised that resulted in the ECJ ruling of 3 December 2015, case *Banif Plus Bank*, C-312/14, and the loan that is the subject of this appeal, the reasons why the ECJ, in that judgment, considered that the operation was not regulated by MiFID are fully applicable to the loan subject of this appeal: the currency trading operations ancillary to a loan not intended as an investment do not constitute a financial instrument operation separate from the subject of this contract (the loan), but only an inseparable mode of execution of the loan, and the value of the currencies to be taken into account for the calculation of repayment is not determined in advance but is realised on the basis of the exchange rate for these currencies on the date of delivery of the loan capital or the expiration of each monthly fee.

6. - That for the purposes of accounting standards, specifically IAS 39, a loan denominated or indexed in foreign currencies constituting a hybrid financial instrument, as it combines a non-derivative contract principal and an implicit derivative whereby the cash flows of the contract principal are modified according to an exchange rate, does not suppose constitution of a financial instrument for the purposes of MiFID and article 2.2 of the Securities Market Act. The ECJ ruling of 3 December 2015, case *Banif Plus Bank*, C-312/14, has affirmed not.

7. - Judges and courts must apply European Union law in accordance with the jurisprudence of the European Union Court of Justice (article 4.bis of the Organic Law of Judicial Power). Since the question of what is meant by financial instrument, product or investment service for the purposes of enforcement on the stock market is a matter governed by EU law (specifically, the MiFID Directive) this court must modify the jurisprudential doctrine established in Case 323/2015 of 30 June, in plenary session of this court, and declare that the mortgage loan denominated in foreign currencies is not a financial instrument regulated by the Securities Market Act.

8. - The above implies that financial institutions granting these loans are not required to perform customer evaluation and information activities provided for in the securities market regulations. But it does not preclude that these entities, when offering and granting these so-called loans, represented in or linked to foreign currencies, from being subject to the obligations arising from the other obligations, such as bank transparency.

Also, when the borrower has the legal consideration of consumer, the transaction is subject to the rules protecting consumers and users, and in particular, Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts (hereinafter: Directive on unfair terms). This was the understanding of the ECJ in paragraphs 47 and 48 of the judgment in the *Banif Plus Bank* case.

9. - Since the regulations on the securities market do not apply, the decision of the Provincial Court does not violate articles 2.2 and 79 of the Securities Market Law, which is the infraction denounced in the first and sixth grounds.

Neither does it infringe article 6.3 of the Civil Code in connection with article 79 of the Securities Market Act, for the same reasons.

10. - In any case, and for the purpose of arguing the inadmissibility of raising a preliminary question to the ECJ in relation to the resulting effect of the breach of these rules, which the appellants claim to be radical nullity, the judgment of the ECJ of 30 May 2013, case *Genil 48. S.L.*, C-604/2011, affirms in section 57 that "although Article 51 of Directive 2004/39 provides for the imposition of measures or administrative sanctions on the persons responsible for an infringement of the provisions adopted to implement the Directive, this does not require that Member States should establish contractual consequences for contracts that do not respect the obligations arising from the provisions of national law implementing Article 9 paragraphs 4 and 5 of Directive 2004/39, nor what those consequences might be". Consequently, "in the absence of relevant rules in EU law, it is for the domestic legal system of each Member State to determine the contractual consequences of failure to comply with these obligations, respecting the principles of equivalence and effectiveness [see Judgment of 19 July 2012, *Littlewoods Retail* case (C-591/10), paragraph 27]".

11. - The second ground also alleged violation of article 6.3 of the Civil Code in relation to article 48.2 of the Law on Discipline and Intervention of Credit Institutions and the order of 5 May 1994.

This objection cannot be accepted because, as we stated in judgments 716/2014, of 15 December, and 323/2015, of 30 June, relative to non-compliance of imposed duties of information on products and investment services, the Law on Discipline and Intervention of Credit Institutions and the Order of 5 May 1994 does not mention the nullity of bank contracts in which the bank has breached the duties of information, but of administrative sanctions.

Failure to comply with the duties of information that this regulation imposes on banks is relevant, as will be seen below, when carrying out the control of transparency for terms not negotiated in contracts concluded with consumers.

12. - Regarding the right to decent housing that is included in articles 17.1 of the Universal Declaration of Human Rights and 47 of the Constitution, it is a social right of legal assistance. While it is not argued that such right is effectively developed by the infra-constitutional legal system applicable in this litigation, and that it respects its essential content, its infringement cannot be analysed independently of the violation of those legal norms that develop them.

SIXTH. - Formulation of the fifth ground of appeal

1. - The fifth ground of appeal is titled as follows:

"Violation of rules to resolve the issues in dispute: Infringement of article 80.1 and 82 of the TRLCU."

2. - The arguments presented in the development of the reason consist, briefly, in that the judgment of the Provincial Court infringes article 80.1 of the TRLCU and case law interpreting it for not accepting that the disputed clauses do not meet incorporation control.

It is alleged that the judgment also infringes the control of transparency required by article 4.2 of Directive 93/13, of ECJ ruling of 30 April 2014 (*Kásler and Káslerné Rabai* case, Case C-26/13) and the judgment of the First Chamber of the Supreme Court 241/2013, dated 9 May, as it lacks clear and understandable information about the consequences of multicurrency clauses, and that these do not allow consumers to know their legal status or the economic burden they really assume. Specifically, it does not indicate that the capital to be repaid is not what was delivered in Euros, but that which is calculated in yen, so the

amount owed may be constantly re-evaluated depending on the evolution of the exchange rate, so that despite the loan instalments being paid they will not effectively reduce the debt in Euros if the value in yen has appreciated. Nor can the implications of opting for a currency exchange be understood.

And finally, the infraction would have been committed by not declaring the unfair nature of the clauses because if the client had known the foreseeable economic cost of the contract as the bank did, they would never have given their consent.

3. Since the acceptance of this ground would suppose the acceptance of the main claim (the partial nullity of the contract), it must be analysed against the third and fourth grounds, which support a subsidiary claim, for the cancellation of the contract for consent error.

SEVENTH. - Court decision (I). Rejection of claims regarding the infringement of rules incorporating the general conditions

1. - The demand has exercised, among others, an action aimed at declaring the partial annulment of the multicurrency mortgage, specifically the clauses relating to its denomination in yen, for being unfair as they do not meet transparency standards. The claimants did not request that such general conditions be considered as not incorporated, but declared void for unfairness.

The debate both at first and second instance has focused on controlling the unfairness of such clauses, and more specifically whether they meet transparency standards.

2. - Violation of articles 5 and 7 of the Law on General Conditions of Contract (hereinafter LCGC for its Spanish acronym) could constitute grounds for cassation appeal if the demand had brought an action to declare that the clauses relating to the designation currency were not incorporated into the mortgage loan contract as that would not have met the inclusion requirements in those precepts, the Provincial Court would have ruled on this issue and misapplied such legal precepts or improperly denied such application.

But as that claim was not made and there being no ruling on the application or non-application of articles 5 and 7 of the LCGC, it is not possible to enter a motive for annulment alleging infringement of various legal precepts that underlie the action exercised. This court cannot review the correct application of legal precepts that have not been taken into consideration by the Provincial Court, whether to apply them or to deny their applicability, without the current appellants have adequately denounced through the relevant channel an omission of pronouncement or the lack of exhaustiveness of the judgment of the Provincial Court.

EIGHTH. - Decision of the court (II). Control of transparency of the clauses relating to the denomination of the loan in foreign currency and the exchange between currencies

1. - The motive of the appeal is also based on the legal offence that was allegedly committed in the application of the legal precepts governing the control of unfairness of the non negotiated clauses and, more precisely, control of transparency, particularly articles 80.1 and 82 of the TRLCU, developing the provisions of the Directive on unfair terms, such as article 4.2 of the Directive.

2. - The ECJ ruling of 3 December 2015, *Banif Plus Bank* case, C-312/14, which excluded the application of MiFID to such banking products, said:

"47. That said, it should be noted that some provisions of other acts of Union Law on the protection of consumers may be relevant in a case such as that of the main proceedings.

"48. This is particularly true of the provisions of Directive 93/13 which establish a control mechanism on the unfair terms provided for in the system of consumer protection established by this Directive (to this effect see, *Käsler and Káslerné Rabai*, C 26/13, EU:C:2014:282, paragraph 42)."

3. - In this ruling of the *Käsler* case, the ECJ declared the origin for performing a transparency control on non-negotiated clauses governing the principal object of the loan agreement denominated in foreign currencies.

4. - Additionally the STJUE in the *Andriciuc* case declares the origin for performing a transparency control on the clauses governing the principal object of the contract and the adequacy between price and remuneration on the one hand, and the services or goods that are to be provided as a counterpart on the other hand, for loan contracts denominated in foreign currencies.

5. - The first question to be resolved is to reject the claim of the respondent stating that the disputed clauses were subject to individual negotiation and, therefore, fall outside the scope of application of article 3 of the Directive on unfair terms.

None of instance rulings mention the existence of such negotiation. The mortgage loan deed states it was drafted according to the draft provided by Barclays and "contains general contract conditions". It is also not established that it was the borrowers who make the initial selection of the currency in which the loan was represented.

The fact that there was negotiation of the loan amount, in Euros, (which the borrowers needed to refinance), of the repayment period, including the presence of the "foreign currency" element which justified a lower interest rate than was usually granted in the market for loans in Euros (which is what made the loan attractive), does not suppose there was negotiation of the wording of the contract clauses and, specifically, how this "foreign currency" element operated in the economy of the contract (exchange rates for delivery of capital, instalment payments and changing between currencies, practical implications of the risk of currency fluctuation, recalculation of the Euro equivalent of the capital denominated in foreign currencies depending on fluctuation, consolidation of the equivalence in Euros, or the other currency chosen, the outstanding principal, with the revaluation resulting from currency fluctuation, in case of changing between currencies, etc.) and the legal and economic position assumed by each party in the execution of the contract.

6. - There is no need to raise a question for a preliminary ruling with the ECJ on these points of the dispute, as claimed by CaixaBank, because making such a request arises from unaccredited facts and claim that a question arises, the purpose of which would be to conduct a legal assessment of the facts of the dispute, which corresponds to this court, rather than an interpretation of an EU rule over which there is doubt, which is what would justify raising a question to the ECJ.

On this issue, paragraph 28 of the ECJ judgment of 11 September 2008, *Cepsa* case, C-279/06, citing other previous rulings, states:

"It must be borne in mind that, under Article 234 EC, based on a clear separation of the functions of the national courts and the Court of Justice, the latter is competent only to rule on the interpretation or validity of a Community rule as from the facts provided by the national court and that, instead, it is for the national court to apply the rules of Community law to a specific case. Accordingly, the Court of Justice has no jurisdiction to rule on the facts of the case or to apply Community rules which it has interpreted to national measures or situations, these matters being the exclusive jurisdiction of the national courts [...]."

7. - Neither can we accept the second objection brought by the banking entity, expressed in the processing of allegations on the STJUE of the *Andrić* case, in the sense that the stipulations questioned fall outside the scope of the Directive on unfair clauses by application of article 1.2.

This provision provides:

"The contractual terms which reflect mandatory statutory or regulatory provisions, and the provisions or principles of international conventions, especially in the field of transport, to which the Member States or the Community are party, are not subject to the provisions of this Directive."

The reason, according to the bank, this provision should be applied is that those provisions are limited to reflect the principle of monetary nominalism of article 1170 of the Civil Code in relation to articles 1753 and 1754 of the Civil Code and 312 of the Commercial Code.

8. - The objection must be rejected. It is undeniable that in a contract with resulting monetary obligations it is necessary to fix the currency in which the payment obligations set out in the contract must be met. But the clauses contested in the demand are not limited to only reflecting the legal provisions cited by the respondent. Nor the specific wording that has been given to those clauses in the deed and the absence of pre-contractual and contractual information about its importance for the legal and economic position of the parties in the development of the contract are the result of the transposition of these legal regulations to the contract. What CaixaBank seems to support is that the disputed clauses

are not limited to fixing the currency in which the obligations derived from the contract must be fulfilled.

As a result of the foregoing, this issue also does not require a preliminary ruling as requested by CaixaBank. The interpretation of the nature of the norms of national law is not the remit of the ECJ.

9. - After determining the applicability of the rules of consumer and user protection developed by the Directive on unfair terms, paragraph 35 of the STJUE in the *Andriciuc* case states that the clauses defining the main object of the contract, as referred to in article 4.2 of the Directive on unfair terms, are those that regulate the essential features of the contract and, as such, characterise it. And in paragraph 38 adds:

"[...] via a credit agreement, the lender agrees, principally, to make a certain amount of money available to the borrower, and the latter undertakes, in turn, principally to repay, usually with interest, this amount in the planned time scales. The essential features of this contract relate therefore to an amount of money that must be defined in relation to the currency of payment and the reimbursement stipulated. Therefore, as paragraphs 46 et seq of the conclusions of the Advocate General point out, the fact that a loan is to be repaid in a particular currency does not refer, in principle, to an accessory payment method, but to the very nature of the debtor's obligation, which is why it is an essential element of the loan contract."

10. - The provisions challenged in the claim, which set the nominal currency and the functional currency of the contract, the mechanisms for calculating equivalence between them, and which determine the exchange rate of the currency in which the unamortised capital is represented, shape both the obligation to pay the capital loaned by the lender and the repayment obligations of the borrower, either by the periodic repayment instalments of the capital and interest by the borrower, or by a single repayment of the capital pending amortisation in case of early expiration of the contract. For this reason, they are clauses that define the main object of the contract, over which there is a special duty of transparency on the part of the proffering party when it comes to contracts concluded with consumers.

11. According to these ECJ rulings, it is not only necessary that clauses are written in clear and understandable language, but also that the adherent can have a real understanding of them, so that an informed consumer can foresee, on the basis of precise and understandable criteria, their economic consequences.

12. - Specifically, the second paragraph of the ruling in the STJUE *Andriciuc* case, regarding the requirement of transparency derived from article 4.2 of the Directive in relation to a loan denominated in foreign currencies, states:

"Article 4, paragraph 2 of Directive 93/13 must be interpreted as meaning that the requirement for a contractual clause to be written clearly and understandably supposes that, in the case of credit agreements, financial institutions must provide borrowers sufficient information for them to make informed and prudent decisions. In this regard, this requirement implies that a provision under which the loan has to be repaid in the same foreign currency in which it was contracted has to be understood by the consumer at the formal and grammatical level, as well as in its specific scope, so that an average consumer, informed and reasonably observant and circumspect, can not only know the possibility of appreciation or depreciation of foreign currency in which the loan was contracted, but also assess the economic consequences, potentially significant, of said clause on their financial obligations."

13. - The jurisprudence of this court, based on article 4.2 of the Directive on unfair terms and articles 60.1, 80.1 and 82.1 of the TRLCU, has also demanded that the general conditions of contracts concluded with consumers meet the requirement of transparency referred to in the cited rulings of the ECJ.

This jurisprudential line starts with judgment 834/2009 of 22 December and becomes more clearly defined with judgment 241/2013 of 9 May, and on to more recent judgments 171/2017 of 9 March and 367/2017 of 8 June.

14. - These rulings have established the doctrine that, in addition to the incorporation filter provided in articles 5 and 7 of the LCGC, transparency standards should apply to the

general conditions in contracts concluded with consumers, as an abstract parameter of validity of the predisposed clause, when the general condition refers to essential elements of the contract.

This control of transparency aims to ensure that the adherent can understand with simplicity both the economic burden that the contract actually represents, that is, the patrimonial sacrifice made in exchange for the economic benefit they want to obtain, as well as the legal burden thereof, i.e., the clear definition of their legal position both in the typical elements that make up the contract entered into, as well as the allocation of the risks during its execution.

- 15.** - The general conditions that deal with essential elements of the contract require extra information that allows the consumer to adopt their decision to contract with full knowledge of the economic and legal burden involved by entering into the contract, without the need for a thorough and detailed analysis of the contract.

This excludes that the legal position may worsen for the consumer, or the economic burden that the contract implies, as they had perceived it, could be aggravated by the inclusion of a general condition that exceeds the requirements of incorporation, but whose legal or economic significance pass inadvertently to the consumer because they were not provided with clear and adequate information about the legal and economic consequences of said clause.

- 16.** - The fact that the MiFID regulation is not applicable to these mortgage loans denominated in foreign currencies does not prevent the mortgage loan in foreign currencies from being considered a complex product for the purpose of control of transparency derived from the application of the Directive on unfair terms, due to the difficulty the average consumer has in understanding some of their risks.

- 17.** - In our judgment 323/2015 of 30 June, we explained why the risks of this type of mortgage loan exceed those of variable interest mortgage loans requested in Euros. We stated in that ruling:

"To the risk of interest rate variation is added the risk of currency fluctuation. But, in addition, this currency fluctuation risk does not exclusively mean that the Euro amount of the periodic amortisation fee, including capital and interest, may increase if the chosen currency appreciates against the euro. [...] The exchange rate of the chosen currency is applied, in addition to the Euro amount of the periodic instalments, to fixing the Euro amount of the capital pending amortisation, so that the fluctuation of the currency assumes a constant recalculation of the borrowed capital. This means that, despite having made the periodic repayment instalments, including repayment of the loaned capital and payment of interest accrued from the previous amortisation, the borrower not only has to pay larger Euro instalments, but also owes the lender a capital in Euros greater than the one they received when arranging the loan.

"This form of loan used to finance the acquisition of an asset that is mortgaged as a guarantee by the lender, is an added difficulty in the client obtaining a complete picture of the correlation between the financed asset and the liability that finances it, because the possible fluctuation of the value of the acquired asset is added to the fluctuation of the liability contracted to acquire it, not only because of the variability of the interest, linked to an unusual reference index, the Libor, but because of the fluctuations of the currencies, such that, in recent years, while the value of real estate bought in Spain has suffered a sharp depreciation, the currencies most used in these "multicurrency mortgages" have appreciated, resulting in higher lender fees and in many cases a larger Euro amount is now owed than when the mortgage loan was agreed, in absolute disproportion to the value of the property financed through signing up for this type of loan."

- 18.** We also state in that judgment, as confirmation of the complex nature of this type of contract due to the existence of risks that need a clear explanation, that Directive 2014/17/EU of the European Parliament and of the Council, of 4 February 2014, on credit agreements concluded with consumers for real estate for residential use, in its fourth consideration, refers to the existing problems "in relation to the irresponsibility in the granting and contracting of loans, as well as the potential margin of irresponsible behaviour among the participants in the market" and that "some of the problems observed

derived from loans taken out by consumers in foreign currency because of the advantageous interest rate offered, without adequate information or understanding of the exchange rate risk involved". The thirtieth consideration in the preamble to the Directive adds that "due to the significant risks associated with borrowing in foreign currency, it is necessary to establish measures to ensure that consumers are aware of the risks they assume and that they have the possibility to limit their exposure to exchange rate risk during the term of the loan [...]."

For these reasons, articles 11.1.j, 13.f and 25.6 of the Directive impose certain enhanced reporting obligations on the risks associated with the denomination of the loan in a foreign currency.

This Directive is not applicable to this case, but its regulation shows the problems that exist in the contracting of loans in foreign currency and the need for the borrower to receive sufficient information on the role of the foreign currency in the economy of the contract, as well as on their legal position and the risks inherent to this type of loan.

The obligation of transparency in the contracting of these loans is pre-existing from the entry into force of this Directive since it derives from the regulation of the Directive on unfair terms. The difference supposed in this matter by Directive 2014/17/EU is in the establishment of a detailed regulation of the information that must be provided and in formalising the documentation in which such information has to be presented as well as the concrete form in which it must be delivered.

19. - ECJ case law, in implementation of the Directive on unfair terms, stated the importance that pre-contractual information is provided to customers for compliance with the requirement of transparency in contracting with consumers via general conditions, because it's at that stage when the contracting decision is adopted. In this regard the ECJ rulings of 21 March 2013, Case C-92/11, *RWE Vertrieb* case, paragraphs 44 and 49 to 51, and of 30 April 2014, and *Kásler y Káslerné Rábai* case, Case C-26/13, paragraph 70 were pronounced.

As does the STJUE in the *Andriciu* case, whereby paragraph 48 states:

"Moreover, it is settled case-law of the Court of Justice that it is of fundamental importance for the consumer to have, prior to entering into a contract, information on the contractual conditions and the consequences of entering into that contract. The consumer decides if they want to be bound by the conditions written beforehand by the professional based mainly on that information (rulings of 21 March 2013, *RWE Vertrieb*, C 92/11, EU:C:2013:180, paragraph 44, and of 21 December 2016, *Gutiérrez Naranjo et al*, C 154/15, C 307/15 and C 308/15, EU:C:2016:980, paragraph 50)."

20. This ruling specifies how these information obligations are specified in the case of foreign currency loans:

"49. In the present case, as regards loans in foreign currencies such as those at issue in the main proceedings, it should be noted, as recalled by the European Systemic Risk Board in its ESRB/2011/1 Recommendation of 21 September 2011, on the granting of loans in foreign currency (ESRB/2011/1) (OJ 2011, C 342, p.1), that financial institutions should provide borrowers with sufficient information so that they can make informed and prudent decisions, and understand at least the effects on the instalments of a sharp depreciation of the legal tender of the Member State where the borrower is domiciled and of an increase in the foreign interest rate (Recommendation A- Borrowers awareness of risk, point 1) .

"50. Thus, as points 66 and 67 of the conclusions of the Advocate General pointed out, on the one hand, the borrower must be clearly informed that, by entering into a loan contract denominated in a foreign currency they are exposed to an exchange rate risk that will be, eventually, difficult to assume from an economic point of view in case of devaluation of the currency in which they receive their income. On the other hand, the professional, in the present case the bank, must show the possible variations of the exchange rates and the risks inherent in taking out a loan in a foreign currency, especially in the event that the borrowing consumer does not receive their income in this currency. Consequently, it is for the national court to verify that the professional communicated to the consumers concerned all the relevant information enabling them to assess the economic

consequences of a clause such as the one at issue in the main proceedings concerning their financial obligations."

21. - In the present case, the needed pre-contractual information did not exist for borrowers to properly know the nature and risks associated with the clauses relating to the foreign currency in which the loan was denominated, since they were not given any written information prior to the signing of the loan, and the salesperson of Barclays who attended them lacked the training necessary to adequately explain these points of the contract.
22. - The argument put forward by Barclays is not accepted whereby it claims it was not required to comply with the reporting obligations imposed by the Order of 5 May 1994 because the reform operated by Law 41/2007, of 7 December, in article 48.2 of Law 26/1988 on discipline and intervention of credit institutions, which stated that "information on the transparency of loans or mortgages, provided that the mortgage is on a dwelling, will be provided regardless of the amount thereof", would only apply to future standards of bank transparency, which was not issued until several years later.

Since reporting obligations on mortgage loans where the mortgage is on housing were already developed by the Order of 5 May 1994, the legal amendment meant that from its entry into force, the rules on transparency were going to be enforceable in any mortgage where the mortgage is on a dwelling, without having to wait for the issue of a new regulation on transparency in mortgage loans, as claimed by Barclays.

23. - In order to determine the information that Barclays had to supply to the claimants, the differentiation between the currency in which the loan was denominated is particularly relevant, since it established the capital borrowed and the amount of the amortisation instalments, which we can call "nominal currency", and the currency in which the amount of the loan was effectively delivered to the claimants and in which the monthly instalments were paid, the euro, which we can call "functional currency". In the clause in which the capital loaned was specified, denominated in a foreign currency, its equivalence in Euros was also fixed.
24. The claimants sought the loan to pay a certain amount of money in Euros, specifically the amount required to settle previous loans denominated in Euros, the conditions of which were considered less favourable than the loan denominated in foreign currencies that Barclays offered at a lower interest rate.

The mortgage loan deed provided that the borrowed capital would be placed in the account of the borrowers in Euros, which it was, and the exchange rate applied to find the equivalence of the capital denominated in the foreign currency (Japanese yen) from the capital that was actually delivered in Euros, which was the exchange rate for the sale of that currency set by the bank. Therefore, the amount of the loan capital denominated in the initial currency, the Japanese yen, was the equivalent, at the exchange rate set, of the amount that the borrowers needed in Euros.

The valuation of the mortgaged property contained in the deed was made in Euros and the fixing of the mortgage guarantee extension was also made in Euros.

The borrowers received their income in Euros. Although the clauses prepared by Barclays provided for the possibility of making amortisation payments in foreign currency or in Euros and established in the latter case the applicable exchange rate (exchange rate for buying the currency set by the bank at a determined moment), this second option was the only one that could be effectively fulfilled in the execution of the contract since the borrowers obtained their income in Euros.

The figures in the account of the borrowers, in which the bank delivered the borrowed capital and in which the borrowers consigned the amortisation instalments, were made in Euros.

Faced with the non-payment of the instalments, the bank cancelled the loan early and fixed the balance owed in Euros. The amount in Euros that Barclays claimed as unpaid capital, after the borrowers had been paying the monthly repayment instalments for several years, exceeded the amount of Euros that was paid into the account of the borrowers when the loan was granted.

Likewise, the bank requested the execution of the mortgage in Euros, despite the fact that in our legal system it is possible to execute this in foreign currency (Article 577 of the Civil Procedure Law).

25. - The foregoing shows that Barclays was required to inform the claimants about the risks arising from the changes in the nominal currency of the loan, the Japanese yen, with respect to the functional currency, the Euro, in which the benefits derived from its execution (that is, the effective delivery of the capital to the borrowers, the effective payment by the borrowers of the monthly instalments and the claim by the bank of the outstanding capital to be repaid when the loan was paid in advance, through a procedure of foreclosure).

26. - In particular, Barclays did not adequately explain to the borrowers that fluctuations in the price of the foreign currency in relation to the euro could not only cause fluctuations in the amount of the loan instalments, but that the increase in their amount could be so considerable as to put their ability to pay at risk in the event of a sharp depreciation of the euro against the foreign currency.

This information was necessary for the borrowers to have taken a well-founded and prudent decision and to have understood the effects on the instalments of a sharp depreciation of the currency in which they received their income. This is stated by the STJUE in sections 49 and 50 of the *Andriciu* case.

Not only did Barclays not give them that information, but financial clause 2.II.g of the mortgage loan deed distorted the understanding of that risk, since it established that if the interest rate was not modified, the amount payable under the amortisation of principal and interest would not suffer any variation.

On this issue, it is relevant that when the loan was arranged, at which time the applicable interest was 1.47% per annum, the borrowers paid a first monthly fee of 1,019.66 Euros, while in June 2012, despite the fact that the interest rate had fallen to 0.96% per annum, the amount of the monthly fee rose to 1,540.95 Euros.

27. - An average consumer, normally informed and reasonably observant and circumspect, can understand that currencies fluctuate and therefore the instalments of a loan denominated in a foreign currency, but in which the actual payments are made in Euros, may vary according to the fluctuation of the price of the currency. But they would not necessarily know, without adequate information, that the variation in the amount of the instalments due to currency fluctuation may be so considerable as to jeopardise their ability to meet the payments. Hence, the STJUE, from paragraphs 49 and 50 of the *Andriciu* case, require adequate information on the consequences that this risk may have, especially in cases where the borrower consumer does not receive their income in that currency.

28. - Barclays also failed to inform the claimants of other significant risks of this type of loan. The fluctuation of the currency assumes a constant recalculation of the loaned capital, since the equivalence in the functional currency, the euro, of the amount in the nominal currency, the foreign currency, of the capital pending amortisation varies as the exchange rate fluctuates. A considerable devaluation of the functional currency in which the borrower obtains their income, signifies a significant increase in the equivalence amount of the capital pending amortisation in that currency.

In relation to this risk, it is significant that while the Euro equivalence of the loaned capital was 260,755 Euros, fixed in the loan deed granted on 31 July 2008, that figure amounted to 404,323.04 Euros in August 2012, despite the fact that the borrowers had made the loan repayment instalments, including capital and interest, for almost four years.

This risk affects the obligation of the borrower to repay all the capital pending amortisation in a single payment, either because the bank uses the power to terminate the loan early when any of the causes established in the contract occur (including some which are not attributable to the borrower and associated with the currency fluctuation risk, as we will see later), or because the borrower wants to pay off the loan early to cancel the mortgage and transfer their home free of burden.

29. - In the case subject of the appeal, the materialisation of this risk has determined that despite the fact that the borrowers have made the monthly repayment instalments for several years, the euro having devalued considerably against the yen at the time the bank exercised its power to terminate the loan early, the borrowers owe the lender a capital in Euros significantly greater than they received when the loan was arranged.

30. - This risk of recalculation of the Euro equivalent amount of the capital pending amortisation in the foreign currency brings other risks too, of which the claimants were also not informed. These risks were related to the faculty that permitted the lending bank to resolve the loan early and demand the payment of the capital pending amortisation if, as a result of the fluctuation of the currency, the appraised value of the property was lower than the 125% of the equivalent value in Euros of the principal of the guaranteed loan pending amortisation at any moment, and if the borrower did not increase the guarantee within two months, or if the equivalent calculated in Euros of the capital pending amortisation went above certain limits, unless the borrower reimbursed the difference or extended the mortgage to cover it.

31. - While the risk of some increase in the amount of the amortisation instalments due to the fluctuation of the currency in the case of loans denominated in foreign currencies or indexed to currencies could be foreseen by the average consumer without the need for the bank to inform them, the same is not true of the risks described in the previous paragraphs.

The perception of an average consumer who arranges a loan is that as they make repayment instalments including capital and interest, the amount of capital pending amortisation, and with it the economic burden that the loan entails for the consumer, will decrease.

However, in the case of loans denominated in foreign currencies such as the one that is the object of this appeal, although the borrowers paid the amortisation instalments for several years, the equivalence in Euros of the capital pending amortisation increased considerably and with this the economic burden of the loan on the consumer.

The average consumer cannot foresee, without timely information, that despite paying the loan instalments and despite the fact that the asset on which the mortgage is constituted retains its value, the bank can terminate the loan early as a result of currency fluctuation.

32. - This Euro equivalence of the capital pending amortisation and of the repayment instalments is what is truly relevant in assessing the economic burden of the consumer whose functional currency is the euro, which is what the borrower needs to use since the capital obtained in the loan will be allocated to pay a debt in Euros and because the income with which they must meet the amortisation instalment payments or the capital pending amortisation in case of early termination, is obtained in Euros.

33. - For these reasons, it is essential that the information given by the bank to the customer address the possible economic burden in case of currency fluctuation, in Euros, both for the payment of the amortisation instalments and the payment of the capital pending amortisation required in case of early termination of the loan.

They must also be informed of the importance of the exercise of the faculty of early termination of the loan by the bank for the devaluation, above certain limits, of the euro against the foreign currency, because it also poses a serious risk to the consumer that, in spite of not having committed a breach of contract, they would be obliged to return all the capital pending amortisation in one payment.

34. - In the case under appeal, some of the risks for which the claimants were not adequately informed have materialised and caused them serious harm. The borrowers have not only had to pay amortisation instalments that are approximately 50% higher than that initially paid, in spite of the reduction in interest rate, and have reached a point where they have not been able to continue meeting the amortisation instalments, but also, with the bank having executed its ability to terminate the loan early due to non-payment of the instalments, the amount that has been claimed from the borrowers, in Euros, as outstanding capital in the foreclosure process, significantly exceeds the Euro amount that was paid into their account for the loan.

35. - The omitted information was fundamental in the claimants opting for one type of loan or another by comparing their respective advantages and disadvantages. Or to even have decided not to take out a new loan to cancel the previous ones and to have chosen to continue paying the loans they had previously arranged, at a higher interest rate than the one initially offered by the multicurrency loan but in which there was no such risk of currency fluctuation. In addition, by maintaining the previous loans, they would have saved the expenses incurred when arranging the new mortgage loan.

It should not be forgotten that the foreign currency loan was requested precisely to pay off these previous loans, because with the limited information available to the borrowers, the foreign currency loan appeared to be more favourable to their interests than the pre-existing loans.

36. - Barclays claims that the loan deed was granted before a notary and contains adequate information on the nature of the loan and the risks associated with it. It also argues that the deed contained a clause in which the borrowers expressed to know the exchange risks involved in the loan, assumed the risks of the loan being represented in a foreign currency and acknowledged having received the necessary information from Barclays to evaluate these risks, thus exonerating Barclays of any responsibility.

37. - In judgment 464/2013, of 8 September, we declared that the reading of the public deed and, in its case, the comparison of the financial conditions of the binding offer with that of the respective mortgage loan, do not in themselves replace the fulfilment of the duty of transparency.

38. - In the case under appeal, it has been established that Barclays did not provide the borrowers with the informative prospectus and the binding offer required in the Order of 5 May 1994. Therefore, where the notary affirms in the deed "that I have examined the binding offer relating to this loan and have not found any discrepancy between its financial terms and the financial clauses of this deed", this can only mean that Barclays showed a binding offer to the notary that it had not provided to the borrowers, as it has acknowledged in this litigation, in which it has even denied that it had an obligation to deliver it.

39. - In ruling 138/2015, of 24 March, we call attention to the moment in which the involvement of the notary takes place, at the end of the process leading to the agreement of the contract, at the moment the loan mortgage deed is signed, which does not seem the most appropriate for the borrower to revoke their decision to agree the loan.

Certainly, in ruling 171/2017, of 9 March, we said that "in the contracting of mortgage loans, it can be an element in which the work of the notary authorising the operation can be enhanced, in that they can ensure the transparency of this type of clause (with all the requirement of clarity in the information it carries) and finally comply with the information requirements that underlie the duty of transparency. [...]".

But in ruling 367/2017, of 8 June, we affirm that such a statement does not exclude the need for sufficient pre-contractual information that affects the transparency of the clause inserted in the contract that the consumer has decided to sign. When adequate pre-contractual information has been provided, the notarial involvement serves to complement the information received by the consumer on the existence and transcendence of the floor clause, but cannot by itself substitute the necessary pre-contractual information, which CJEU jurisprudence has considered fundamental for the consumer to understand the economic burdens and the resulting legal situation for them from the clauses predisposed by the employer or professional.

40. - In addition to the foregoing, the deed also does not state the nature of the risks associated with the denomination in foreign currency of the loan. Barclays predisposed a general condition in which the borrowers stated that they were aware of the currency exchange risks involved in the loan, without ever specifying what those risks were.

This statement, as proven in the process, did not conform to reality because Barclays did not provide the claimants with any written information prior to the signing of the loan and the Barclays salesperson that attended them lacked adequate training on the product that would allow them to give information about its nature and risks.

41. - We have already stated on previous occasions the ineffectiveness of the predisposed statements that consist of declarations not of will but of knowledge or the confirmation of certain facts, that are revealed as formulas predisposed by the professional, empty of real content and contradicted by the facts. This court has stated this in all judgments mediated between 244/2013, of 18 April, and 335/2017, of 25 May.

42. - Also the CJEU, in the field of consumer credit and in relation to the information obligations of the credit institution to its customers established in Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council, of 23 April 2008, relating to consumer credit

agreements, stated in its judgment of 18 December 2014, *Bakkaus* case, 449/13, paragraphs 31 and 32, that if a clause predisposed by the company stating the consumer acknowledges having received the information about the contract implies recognition by the consumer of full and proper compliance with the pre-contractual obligations borne by the lender under national law thus results in an inversion of the burden of proving compliance with those obligations that could prejudice the effectiveness of the rights recognised to the consumer by the Directive, for which the provisions of this oppose the fact that, by reason of a standard clause, the judge must consider that the consumer has recognised the full and proper compliance with the pre-contractual obligations incumbent on the lender, so that this clause originates an inversion of the burden of proving compliance with those obligations that could prejudice the effectiveness of the rights recognised by the Directive.

- 43.-** The lack of transparency of the clauses relating to the denomination in foreign currency of the loan and the equivalence in Euros of the repayment instalments and of the capital pending amortisation, is not innocuous for the consumer but causes a serious imbalance, going against the requirements of good faith, since, by not knowing the serious risks involved in contracting the loan, they could not compare the offer of the multicurrency mortgage loan with those of other loans, or with the option of maintaining the loans already granted and that were cancelled through the multicurrency loan, which generated new expenses for the borrowers, the payment of which came from the amount obtained with the new loan.

The economic situation of the borrowers worsened severely when the risk of fluctuation materialised, such that not only the periodic instalment payments increased drastically, but the Euro equivalence of the capital pending amortisation increased instead of decreasing while they were paying regular instalments, which was detrimental to them when the bank exercised its power to terminate the loan early and demand the capital pending amortisation in a foreclosure process, which turned out to be superior to the amount they had received from the lender when arranging the loan.

The legal situation was also aggravated, since there were causes for the early termination of the loan established in the event of depreciation of the euro against the currency in which the loan was denominated, although the cause for early termination that Barclays employed to effect its faculty was the non-payment of the instalments.

- 44. -** The claimant also alleges, in line with what was declared by the Provincial Court in its judgment, that the clause that allowed the borrower to change loan denomination currencies (the clause refers to a change in the currency in which the principal of the loan is "represented") eliminated the risk derived from the fluctuation of the currency.

- 45. -** It is true that the thirtieth consideration of Directive 2014/17/EU of the European Parliament and of the Council of 4 February 2014 on credit agreements concluded with consumers for real estate for residential use, after referring to the "significant risks linked to borrowing in foreign currency" states that "the risk could be limited by granting the consumer the right to convert the currency of the credit agreement, or through other procedures".

This provision is specified in article 23 of the Directive. But the requirement of means of limiting risk such as the possibility of changing the currency in which the loan's capital is represented, and in particular changing to the currency in which the borrower receives their income, does not relieve the bank of its obligations of pre-contractual information. This clause is not envisaged as an alternative to the obligation to inform the borrower of the risks. It is an issue of cumulative demands.

Moreover, the Directive contemplates the establishment, as a risk limitation mechanism, of the possibility of changing the currency in which the capital of the loan is represented in a normative context of reinforcement of the information that must be provided during the execution of the contract. Article 23.4 of the aforementioned Directive provides:

"With regard to consumers who have a loan in foreign currency, Member States shall ensure that the lender sends them regular warnings, on paper or other durable media, at least when the value of the amount owed by the consumer of the loan or of the periodic instalments differs by more than 20% from the amount corresponding to the exchange rate

applied between the currency of the credit agreement and the currency of the Member State in force on the date the credit agreement was signed. The warning shall inform the consumer of the increase in the amount owed by them, when applicable mention shall be made of the right to convert to an alternative currency and the conditions for this, and any other mechanism applicable to limit the exchange rate risk to which the consumer is exposed."

46. In addition, the presence of this clause does not by itself eliminate the risk linked to these foreign currency loans or the unfair nature of the clauses linked to the loan object of the litigation being denominated in a foreign currency. Even less so if the bank does not inform the client of the consequences related to this conversion of currency in which the loan capital is represented.

The conversion of the currency in which the capital is represented will be performed according to the exchange rate existing at the time this conversion takes place, so the revaluation of the currency is consolidated and, therefore, so is the increase in the Euro equivalence (or in the new currency) of the amount of the capital pending amortisation, since the increase produced as a result of the appreciation of the currency is transferred to the new chosen currency.

To make this conversion, the borrower must be up to date in the payment of the loan instalments and must also pay a commission to make use of this facility, as provided by the deed.

The borrower cannot make that change at any time, but only at the beginning of each new "period of interest and currency maintenance" into which the life of the loan is divided. In this case, those periods were monthly. But a significant devaluation of the functional currency with respect to the foreign currency can take place in a matter of weeks.

47. - Only the hypothetical risk of an appreciation of the foreign currency in the future is avoided. But if the borrower is unaware, because they have not been properly informed, that when they make use of this currency exchange facility they will consolidate the increase in value of the foreign currency in which the loan was denominated, it is possible that when they intend to make use of that power because the monthly reimbursement rate has increased significantly, the increase in the Euro equivalence of the amount in the foreign currency of the capital pending amortisation is already considerable.

48. - Only a borrower who receives adequate information from the bank during the execution of the contract or who has extensive knowledge of the foreign exchange market, who can foresee the future behaviour of the different currencies in which the capital of the loan can be represented, can profitably use that possibility of currency exchange provided in the contract.

If they do not receive this information about the currency market and do not have that knowledge, the borrower making use of this currency exchange possibility because it has appreciated significantly with respect to the functional currency, the euro, and the Euro amount to be paid monthly for loan repayment has increased, runs the risk of consolidating successive high amounts of capital pending amortisation whose Euro equivalence increases progressively, if the currency changes are made at the "peak" or close to the "peaks" of higher exchange of the currency in which the loan is represented with respect to the euro.

In this case, when the borrowers had difficulties to make the payment of the instalments due to the increase in their amount (July 2012), if they had changed the currency to the euro to "protect themselves", they would have consolidated a debt for capital pending amortisation of approximately 400,000 Euros (the equivalent at 24 August 2012 was 404,323.94 Euros), 55% higher than the initial capital in Euros, despite the payment of the amortisation instalments for four years. The operation would have been detrimental for the borrowers because they would have consolidated a capital of 400,000 Euros, and one year later, if the conversion had not been made, the Euro equivalence of that capital pending amortisation would have dropped below 300,000 Euros.

49. Therefore, the possibility of currency exchange, although it implies a certain mechanism of limiting the risk of fluctuation in cases of foreseeable appreciation of the currency in the near future, neither eliminates the risks associated with the possibility of depreciation of

- the euro against the currency chosen, nor exempts the proffering party from its obligations of transparency in the pre-contractual information that it provides to its potential clients and in the text of the clauses of the mortgage loan.
- In order for it to have some effectiveness, the bank must provide prior clear and understandable information about the consequences of making use of that clause and offer the non-expert consumer adequate information during the execution of the contract.
- 50.** - There is also no need to raise a preliminary ruling on this issue, because the CJEU is not being asked to interpret a rule of EU law but to make a concrete legal assessment of the facts at issue.
- We refer to what was stated in paragraph 28 of the judgment of the CJEU of 11 September 2008, case C-279/06, *Cepssa* case, which we have transcribed in a previous section.
- 51.** - No matter how much Barclays alleges the difference between the loan object of this appeal and the one which is the subject of the main proceedings in respect of which the questions were referred giving rise to the judgments of the CJEU, and in particular the STJUE of the *Andriciuc* case, the doctrine established by the CJEU regarding the control of transparency of the clauses on foreign currency denomination of the loan is applicable to the case object of this appeal.
- And the conclusion that emerges from this application is, as has been stated, that the disputed clauses do not meet the transparency standards that since ruling 241/2013, of 9 November, we have based on articles 60.2, 80.1 and 82.1 of the TRLCU and article 4.2 of the Directive on unfair terms, since the borrowers did not receive adequate information about the nature of the risks associated with the clauses relating to the denomination of the loan in foreign currency and its equivalence with the currency in which the borrowers receive their income, nor on the serious consequences associated with the materialisation of such risks.
- 52.** - For these reasons, the appeal must be accepted since the legal infraction reported has occurred. The decision of the Provincial Court must be reversed, the appeal must be dismissed and the judgment of the Court of First Instance confirmed.
- 53.** - The partial nullity of the contract is hereby declared, which supposes the elimination of the references to the currency denomination of the loan, which remains as a loan granted in Euros and amortised in Euros.
- The total nullity of the loan contract entails serious harm for the consumer, who would be obliged to return all the capital pending amortisation in one payment, so that the exercise of the annulment for abuse of the non-negotiated clause can harm them more than the proffering party (judgment of the CJEU of 30 April 2014 (*Kásler and Káslerné Rábai* case, case C-26/13, paragraphs 83 and 84).
- If the clause in which the amount of the capital of the loan appears, in foreign currency and its equivalence in Euros, were eliminated, as well as the exchange mechanism when the instalments are paid in Euros, the contract could not subsist, because for the execution of the contract, the denomination in a given currency is necessary, both of the amount that was lent by the bank and of the monthly instalments paid by the borrowers, which determines the amortisation that must be made of the outstanding capital.
- 54.** - What has been done in this judgment constitutes, in reality, the substitution of the unfair clause for a contractual regime foreseen in the contract (which establishes the possibility that the capital is denominated in Euros) and that responds to the requirements of a national provision, as contained in precepts such as articles 1170 of the Civil Code and 312 of the Commercial Code, which requires the denomination in a given monetary unit of the amounts stipulated in the pecuniary obligations, which is an inherent requirement of monetary obligations.
- There is no problem of separability of the invalid content from the loan contract.
- 55.** - This substitution of a contractual regime is possible when it comes to avoiding the total nullity of the contract in which the unfair clauses are contained, so as not to harm the consumer, since, otherwise, the purpose of the Directive on unfair clauses would be contravened.
- This was stated by the CJEU in the judgment of 30 April 2014 (*Kásler and Káslerné Rábai* case, C-26/13), paragraphs 76 to 85.

NINTH.- Costs and deposits

1. - The acceptance of the cassation appeal means that there is no express imposition of the costs of that appeal. The dismissal of the extraordinary appeal for procedural infringement incurs the condemnation of the appellants to pay the levels of that appeal.

The acceptance of the cassation appeal supposes the dismissal of the appeal, therefore the appellant must be condemned to pay the levels of that appeal.

All this in application of articles 394 and 398 of the Law of Civil Procedure.

- 2.- The deposit constituted for the filing of the cassation appeal shall be returned, and the one for the filing of the extraordinary appeal for procedural infringement lost, in accordance with additional provision 15, sections 8 and 9, of the Organic Law of the Judicial Power.

RULING

For all the above, in the name of the King and the authority conferred by the Constitution, this court has decided

1. - To dismiss the extraordinary appeal for procedural infraction and accept the cassation appeal filed by XXX and YYY against judgment 157/2015, of 14 April, issued by the Eighth Section of the Provincial Court of Madrid, in appeal no. 537/2014.
2. - Reverse the aforementioned judgment, which we declare without value or effect and, instead, dismiss the appeal filed by Barclays Bank S.A. against judgment 103/2014, of 12 May, of Madrid Court of First Instance no. 84 and we condemn the appellant to the payment of the appeal costs.
3. - Not to expressly impose the costs of the cassation appeal. To order the appellants to pay the costs of the extraordinary appeal for procedural infringement.
4. - To return the deposit constituted to file the cassation appeal to the claimant, and to retain that constituted to file the extraordinary appeal for procedural infringement.

Dispatch the corresponding certification to the aforementioned court with the return of the remitted decrees and appeal.

Notify this resolution to the parties and insert in the legislative collection.

And thus it was agreed and signed.

Kötetünk írásaiból a Tisztelt Olvasó megismerheti azt a „speciális banki termék”-et, amit a közbeszédben „devizahitelnek” neveznek, és tájékozódhat a „devizahitelezés” történetéről, hazai és nemzetközi gyakorlatáról, jogszabályi háttéréről és annak változásairól egyaránt. Hazai és külföldi szerzőink között találhatunk jogászokat (ügyvédeket, bírákat), közgazdászokat, pénzügyi szakértőket, egyetemi oktatókat, de újságírókat, politológust, szociológust, civil jogvédő szervezetek elkötelezett képviselőit is. Bízunk abban, hogy a szerzők eltérő látásmódja, megközelítési szempontjai tovább gazdagítják és pontosítják azt a meglehetősen ellentmondásos képet, amely eddig kialakult hazánkban arról a „deviza alapú kölcsön”-ként eladott „pénzügyi termék”-ről, ami mára sokszázezer honfitársunk számára súlyos anyagi-egzisztenciális gondok forrása lett.

Kiadványunk széles körű hazai és nemzetközi összefogás eredménye. Célunk, hogy segítsük a „devizahitelezéssel” kapcsolatos tisztább és árnyaltabb kép kialakítását; a valós és objektív társadalmi tájékozódást; vitafórumot generáljunk a higgadt párbeszédhez, a konstruktív társadalmi és szakmai vitához, s a közös megoldások konszenzuson alapuló kereséséhez.

Kezdeményezésünk egyedülálló a maga nemében, hiszen a kötetben megjelenő írások felfoghatók egy-egy részterületre koncentrálnó kutatási előtanulmányokként, s kiindulásul szolgálhatnak egy olyan nagyszabású empirikus összehasonlító szociológiai kutatáshoz, amely a „devizahitelezés” kialakulását, gyakorlatát, társadalmi következményeit, valamint lehetséges jövőbeni szociális hatásait vizsgálja hazánkban és külföldön egyaránt.

ISBN 978-615-5737-02-2

9 786155 737022 >

FEJTJEL
K I A D Ó

